

საქართველოს ეროვნული ბანკი
National Bank of Georgia

წლიური ანგარიში

2020

საქართველოს ეროვნული ბანკი

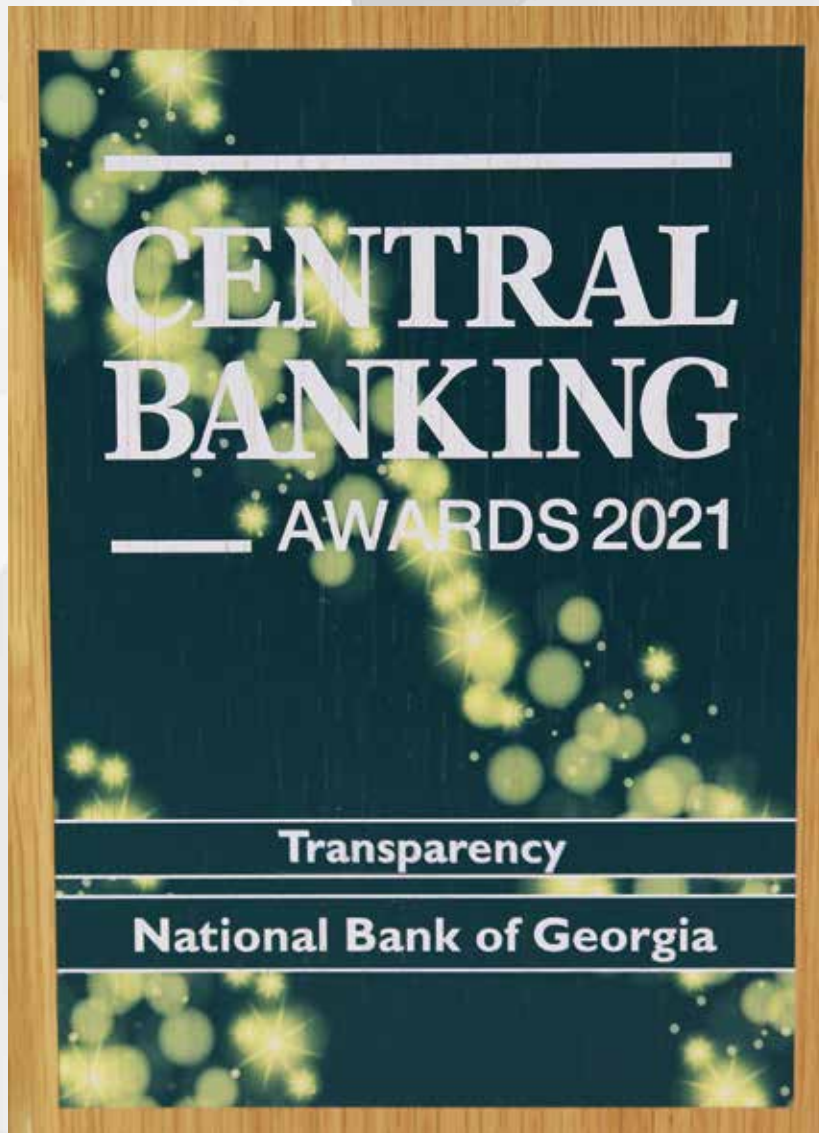
წლიური ანგარიში

2020

ყოველწლიური პუბლიკაცია

ISSN 1512-1739

TRANSPARENCY AWARD

აბრევიატურები
შესავალი

9
11

01

მაკროეკონომიკური გარემო

- 1.1 მსოფლიო ეკონომიკა
- 1.2 საგარეო სექტორი და საგადასახდელო ბალანსი
- 1.3 ეკონომიკური ზრდა
- 1.4 ინფლაცია

24
25
29
47
50

02

ფულად-საკრედიტო და სავალუტო პოლიტიკა

- 2.1 ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა
- 2.2 ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის ინსტრუმენტები
 - 2.2.1 რეფინანსირების სესხი
 - 2.2.2 ღია ბაზრის ერთვლიანი ინსტრუმენტი
 - 2.2.3 ერთვლიანი სესხები და ერთვლიანი დეპოზიტები
 - 2.2.4 ლიკვიდობის მიწოდების დამატებითი ინსტრუმენტები
 - 2.2.5 ფასიანი ქაღალდები
 - 2.2.6 მინიმალური სარეზერვო მოთხოვნები
 - 2.2.7 საქართველოში ფასიანი ქაღალდებით ანგარიშსწორების სისტემის განვითარება
- 2.3 სავალუტო პოლიტიკა და საერთაშორისო რეზერვების მართვა

55
56
67
68
68
68
69
70
74
75
76

03

ფინანსური სტაბილურობა

- 3.1 ფინანსური სტაბილურობის პოლიტიკა
- 3.2 ფინანსური სტაბილურობის ჩარჩოს განვითარება

81
82
84

04

საბანკო ზედამხედველობა

- 4.1 საზედამხედველო ჩარჩოს განვითარება
- 4.2 კორპორაციული მართვისა და ჯგუფის სტრუქტურის რისკი
- 4.3 კაპიტალის ადეკვატურობა
- 4.4 ფინანსური ანგარიშგება და გამჭვირვალობა
- 4.5 საკრედიტო რისკი
- 4.6 საბაზრო რისკი
 - 4.6.1 სავალუტო რისკი
 - 4.6.2 საპროცენტო რისკი
- 4.7 მომგებიანობის რისკი
- 4.8 ლიკვიდობის რისკი
 - 4.8.1 ლიკვიდური აქტივების სტრუქტურა
 - 4.8.2 ვალდებულებების სტრუქტურა
 - 4.8.3 საცალო დაფინანსება
 - 4.8.4 საბითუმო დაფინანსება
- 4.9 საოპერაციო რისკი
- 4.9.1 საოპერაციო რისკი საქართველოს საბანკო სექტორში

90
91
98
100
108
110
126
127
129
131
131
135
136
139
140
141

- 4.10 კიბერუსაფრთხოება 145
- 4.11 მაკროპრუდენციული რისკები 146
- 4.12 ფინანსური და საზედამხედველო ტექნოლოგიების განვითარება 152
 - 4.12.1 ფინანსური ინოვაციების ხელშეწყობა 152
 - 4.12.2 მოდელის რისკი 153
 - 4.12.3 საკრედიტო საინფორმაციო ბიურო 155
 - 4.12.4 ღია ბანკინგი 156
- 4.13 ინფორმაციის დამუშავება და საზედამხედველო ტექნოლოგიები 157
- 4.14 რეზოლუცია და ლიკვიდაცია 158

05

მომხმარებელთა უფლებების დაცვა და ფინანსური განათლება

- 5.1 მომხმარებელთა უფლებების დაცვა 164
- 5.2 ფინანსური განათლება 170

06

არასაბანკო ზედამხედველობა

- 6.1 არასაბანკო სექტორის რეგულირება და საზედამხედველო ჩარჩო 184
- 6.2 არასაბანკო საფინანსო ინსტიტუტები 185
 - 6.2.1 მიკროსაფინანსო ორგანიზაციები 186
 - 6.2.2 ლიკვიდაცია 194
 - 6.2.3 ვალუტის გადამცემი პუნქტები 194
 - 6.2.4 საკრედიტო კავშირები 195
 - 6.2.5 სესხის გამცემი სუბიექტები 195

07

ფასიანი ქაღალდების ბაზარი

- 7.1 ფასიანი ქაღალდების ბაზრის საკანონმდებლო და მარეგულირებელი ჩარჩოს მასშტაბური რეფორმა 199
- 7.2 ფასიანი ქაღალდების ბაზრის მაჩვენებლები 200
- 7.3 ბაზრის მონაწილეების მიმოხილვა 204
- 7.4 საპენსიო სააგენტოს საინვესტიციო საქმიანობის მიმოხილვა 208

08

ფულის გათეთრების ინსპექტირება და ზედამხედველობა

210

09

საგადახდო სისტემები

216

10

საინფორმაციო ტექნოლოგიების
განვითარება

241

11

საპასო-საემისიო სამუშაოების
ორგანიზაცია

246

12

შიდა აუდიტი და რისკების
ცენტრალიზებული მართვა

258

13

საზოგადოებასთან ურთიერთობა
და საერთაშორისო
თანამშრომლობა

263

14

ადამიანური რესურსების მართვა
და განვითარება

270

15

ნორმატიულ-სამართლებრივი
ბაზის განვითარება

274

16

სტატისტიკური საქმიანობა

280

17

ფინანსური ანგარიშგება

282

ჩანართები

ჩანართი 1 ტურიზმის სექტორის მნიშვნელოვნება	44
საქართველოს ეკონომიკისთვის	
ჩანართი 2 ლიკვიდობის მიწოდების დამატებითი	65
ინსტრუმენტები	
ჩანართი 3 სავალუტო ბაზრის რეფორმები	78
ჩანართი 4 გაჯანსაღებისა და რეზოლუციის ჩარჩოს	
სრულყოფა და ჩარჩოს იმპლემენტაცია	92
ჩანართი 5 გარემოსდაცვითი, სოციალური და მმართველობითი	
(ESG) სტანდარტების საერთაშორისო პრაქტიკა	105
ჩანართი 6 COVID-19-ის გავლენა საკრედიტო პორტფელზე	124
ჩანართი 7 საბანკო წიგნის საპროცენტო რისკის (IRRBB) მართვა	128
ჩანართი 8 სტრეს ტესტების შედეგები	149
ჩანართი 9 ფინ-ტექ კონკურსები	154

დიაგრამები

დიაგრამა N 1.1 რეალური მშპ-ის ზრდა მსოფლიოში	26
დიაგრამა N 1.2. წლიური ინფლაცია მსოფლიოში	27
დიაგრამა N 1.3 რეალური მშპ-ის ზრდა საქართველოში და	
საქართველო პარტნიორი ქვეყნების საშუალო შენობილი ზრდა	29
დიაგრამა N 1.4 მიმდინარე ანგარიშის კომპონენტების	
ფარდობა მშპ-თან	31
დიაგრამა N 1.5 საქონლის ექსპორტისა და იმპორტის წლიური	
ცვლილება (2018-2020 წელი)	32
დიაგრამა N 1.6 ექსპორტის სტრუქტურა ქვეყნების მიხედვით	
2020 წ.	33
დიაგრამა N 1.7 უმსხვილესი საექსპორტო ჯგუფების ათეული	
2019-2020 წწ.	34
დიაგრამა N 1.8 იმპორტის სტრუქტურა ქვეყნების	
მიხედვით 2020 წ.	35
დიაგრამა N 1.9 ტურიზმის ექსპორტიდან მიღებული	
შემოსავლები (2017-2020)	36
დიაგრამა N 1.10 საერთაშორისო ვიზიტორთა რაოდენობა	
ქვეყნების მიხედვით	36
დიაგრამა N 1.11 საქონლისა და მომსახურების	
ექსპორტიდან მიღებული შემოსავლების ფარდობა მშპ-სთან	37
დიაგრამა N 1.12 პირადი გზავნილების წლიური ცვლილება	38
დიაგრამა N 1.13 ფულადი გზავნილები ქვეყნების მიხედვით	39
დიაგრამა N 1.14 მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის	
დაფინანსების წყაროები (პროცენტულად მშპ-სთან)	39
დიაგრამა N 1.15 ოფიციალური საერთაშორისო რეზერვების	
ადეკვატურობის შეფასება საერთაშორისო სავალუტო ფონდის	
მეთოდოლოგიით (ARA metrics)	41
დიაგრამა N 1.16 ლარის რეალური და ნომინალური ეფექტური	
გაცვლითი კურსების ინდექსები (დეკ.2012=100)	42
დიაგრამა N 1.17 საერთაშორისო ვიზიტორების მიერ	
განხორციელებული ვიზიტები და საერთაშორისო	
მოგზაურებისგან მიღებული შემოსავლები	44
დიაგრამა N 1.18 გარე და შიდა ტურიზმის წილი მშპ-ში	45
დიაგრამა N 1.19 მშპ-ს ზრდა დანახარჯების მიხედვით	49
დიაგრამა N 1.20 ინვესტიციების ფარდობა მშპ-თან	50
დიაგრამა N 1.21 მთლიანი და საბაზო (სურსათისა,	
ენერგომატარებლების და თამბაქოს გარეშე) ინფლაციები	51

დიაგრამა N 1.22 წვლილი მთლიან ინფლაციაში ძირითადი კომპონენტების მიხედვით	52	მაჩვენებლების მიხედვით (ბანკთაშორისი სესხების გარდა)	119
დიაგრამა N 1.23 იმპორტირებული და ადგილობრივი საქონლის ინფლაცია	52	დიაგრამა N 4.16 რესტრუქტურირებული სესხების წილი ვალუტების მიხედვით მთლიან სასესხო პორტფელში	120
დიაგრამა N 1.24 წლიური ინფლაციის მაჩვენებლების ცვლილება სხვადასხვა ხანგრძლივობის მოხმარების საქონლისა და მომსახურებისათვის	54	დიაგრამა N 4.17 უმოქმედო სესხების წილი ვალუტების მიხედვით ბიზნეს სესხებში	120
დიაგრამა N 2.1 მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთი	58	დიაგრამა N 4.18 უმოქმედო სესხების წილი ვალუტების მიხედვით იპოთეკურ სესხებში	121
დიაგრამა N 2.2 მთლიანი ინფლაცია და ინფლაცია სურსათის, ენერგომატარებლების და თამბაქოს გამორიცხვით	59	დიაგრამა N 4.19 სესხების შესაძლო დანაკარგების რეზერვის მთლიან პორტფელთან თანაფარდობა	121
დიაგრამა N 2.3 მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთი და საპროცენტო განაკვეთი ლარის სესხებზე	60	დიაგრამა N 4.20 ცვლად განაკვეთიანი სესხების მოცულობა და თანაფარდობა (წმინდა სესხებთან)	122
დიაგრამა N 2.4 რეფინანსირების სესხების წლიურ ცვლილებაზე მოქმედი ფაქტორები	61	დიაგრამა N 4.21 სესხების ჩამოწერა და ამოღება	122
დიაგრამა N 2.5 ბანკთაშორისი ფულადი ბაზარი	62	დიაგრამა N 4.22 პრობლემური აქტივები	123
დიაგრამა N 2.6 საბანკო სექტორის დოლარიზაციის მაჩვენებლები (გაცვლითი კურსის ეფექტის გამორიცხვით)	63	დიაგრამა N 4.23 დასაკუთრებული აქტივები	123
დიაგრამა N 2.7 ლარით დენომინირებული ფასიანი ქაღალდების დინამიკა	64	დიაგრამა N 4.24 კომერციული ბანკების საბალანსო და კრედიტით სავალუტო პოზიციები საზედამხებველო კაპიტალთან	126
დიაგრამა N 2.8 სადეპოზიტო სერტიფიკატების პორტფელის მოცულობა 2015-2020 წლებში	70	დიაგრამა N 4.25 საპროცენტო ხასიათის აქტივებით ვალდებულებების გადაფარვა	128
დიაგრამა N 2.9 სახაზინო ვალდებულებებისა და სახაზინო ობლიგაციების პორტფელის დინამიკა 2016-2020 წლებში	72	დიაგრამა N 4.26 უკუგება კაპიტალსა და აქტივებზე	129
დიაგრამა N 2.10 სახაზინო ვალდებულებებისა და სახაზინო ობლიგაციების პორტფელის დინამიკა 2016-2020 წლებში	73	დიაგრამა N 4.27 მოგების დეკომპოზიცია	130
დიაგრამა N 2.11 სარეზერვო მოთხოვნები	75	დიაგრამა N 4.28 ხარჯების შემოსავალსა და აქტივებთან თანაფარდობა	131
დიაგრამა N 2.12 ოფიციალური სარეზერვო აქტივები 1997-2020 (მლნ აშშ დოლარი, წლის ბოლო მაჩვენებელი)	79	დიაგრამა N 4.29 ლიკვიდური აქტივების დონე	132
დიაგრამა N 3.1 სესხებისა და ნომინალური მშპ-ის ზრდის ტემპების შედარება	84	დიაგრამა N 4.30 ლიკვიდობის გადაფარვის კოეფიციენტის (LCR) დინამიკა	133
დიაგრამა N 4.1 კაპიტალის ადეკვატურობის კოეფიციენტები ბაზელ III-ის შესაბამისად	102	დიაგრამა N 4.31 წმინდა სტაბილური დაფინანსების კოეფიციენტი	134
დიაგრამა N 4.2 პილარ 2-ის ჯამური მოთხოვნები ბანკების მიხედვით 2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით	104	დიაგრამა N 4.32 ლიკვიდობის გეპი - აქტივების თანაფარდობა ვალდებულებებთან	134
დიაგრამა N 4.3 მთლიანი სასესხო პორტფელის ცვლილება წინა წელთან შედარებით	110	დიაგრამა N 4.33 ლიკვიდური აქტივების მოცულობა და სტრუქტურა	135
დიაგრამა N 4.4 სესხების ნაკადებზე არსებული საშუალო შეწონილი საპროცენტო განაკვეთები სეგმენტების მიხედვით	111	დიაგრამა N 4.34 ვალდებულებების სტრუქტურა	135
დიაგრამა N 4.5 სესხების ნაკადებზე არსებული საშუალო შეწონილი საპროცენტო განაკვეთები კორპორატიულ პორტფელში	111	დიაგრამა N 4.35 სადეპოზიტო სერტიფიკატები და მათი წილი არასაბანკო დეპოზიტებში	136
დიაგრამა N 4.6 სესხების ნაკადებზე არსებული საშუალო შეწონილი საპროცენტო განაკვეთები მცირე და საშუალო საკრედიტო პორტფელში	112	დიაგრამა N 4.36 არასაბანკო დეპოზიტების წლიური ზრდა	137
დიაგრამა N 4.7 სესხების ნაკადებზე არსებული საშუალო შეწონილი საპროცენტო განაკვეთები საცალო საკრედიტო პორტფელში	112	დიაგრამა N 4.37 არარეზიდენტი კლიენტების დეპოზიტების წილი	138
დიაგრამა N 4.8 პროციკლური სექტორების წილი ჯამურ საკრედიტო პორტფელში	114	დიაგრამა N 4.38 არარეზიდენტების დეპოზიტების სტრუქტურა (2020 წლის დეკემბერი)	138
დიაგრამა N 4.9 დამტკიცებული იპოთეკური სესხები ვალუტების მიხედვით, რეფინანსირება/რესტრუქტურირების გარდა	115	დიაგრამა N 4.39 არარეზიდენტების დეპოზიტები ქვეყნების ქრისში (2020 წლის დეკემბერი)	139
დიაგრამა N 4.10 საცალო პროდუქტების ნაშთების განაწილება 2019 და 2020 წლის ბოლო მდგომარეობით	115	დიაგრამა N 4.40 მთლიანი სესხების შეფარდება არასაბანკო დეპოზიტებთან ვალუტების მიხედვით	139
დიაგრამა N 4.11 სეგმენტების ნაშთები ვალუტების ქრისში 2020 წლის ბოლო მდგომარეობით (ბანკთაშორისი სესხების გარდა)	116	დიაგრამა N 4.41 2020 წლის მთლიანი დანაკარგის დინამიკა საბანკო სექტორისთვის	142
დიაგრამა N 4.12 საცალო პორტფელის კომპოზიცია ვალუტების ქრისში	116	დიაგრამა N 4.42 ბოლო ხუთი წლის მთლიანი დანაკარგის დინამიკა (2016-2020 წწ.)	143
დიაგრამა N 4.13 საცალო პორტფელის ხარისხი და რისკის ხარჯი პროდუქტების მიხედვით	118	დიაგრამა N 4.43 ბოლო ხუთი წლის (2016-2020 წწ.) მთლიანი საოპერაციო დანაკარგის პროპორციული განაწილება	143
დიაგრამა N 4.14 რისკის ხარჯის ცვლილება (დეკ-2020 - დეკ-2019)	120	დიაგრამა N 4.44 2020 წლის საოპერაციო დანაკარგის ინდიკატორის დინამიკა (მთლიანი დანაკარგი შეფარდებული მთლიან შემოსავალთან)	144
დიაგრამა N 4.15 საკრედიტო პორტფელი ხარისხობრივი		დიაგრამა N 4.45 2020 წლის მთლიანი დანაკარგის განაწილება მოვლენათა კატეგორიების მიხედვით	145
		დიაგრამა N 4.46 დეპოზიტების დოლარიზაციის დინამიკა (ფიქსირებული გაცვლითი კურსით)	148
		დიაგრამა N 4.47 ნეგატიური და უმოქმედო სესხების წილი მთლიან პორტფელში	149
		დიაგრამა N 4.48 მოგების დეკომპოზიცია და მომგებიანობის მაჩვენებლები	150
		დიაგრამა N 4.49 კაპიტალის კოეფიციენტები	151

დიაგრამა N 4.50 მომხმარებელთა პრეტენზიების რაოდენობა (2020)	155	ქალაქების ანგარიშებზე რიცხული კლიენტების ფასიანი ქალაქების პორტფელის განაწილება (უცხო ქვეყნებსა და საქართველოში გამოშვებული ფასიანი ქალაქები)	205
დიაგრამა N 4.51 სისტემური ბანკების კონცენტრაცია საბანკო ბაზარზე (2020 წლის 31 დეკემბრის მიხედვით)	160	დიაგრამა N 7.9 ვაჭრობის ძირითადი მაჩვენებლები (სავაჭრო სესიებზე დადებული და ბირჟაზე დაფიქსირებული გარიგებები) 2010-2020 წწ	206
დიაგრამა N 4.52 მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების ლიკვიდაციის რეჟიმის მართვა (2020 წლის 31 დეკემბრის მიხედვით)	162	დიაგრამა N 7.10 სავაჭრო სესიებზე და ბირჟაზე დაფიქსირებული გარიგებების რაოდენობა წლების მიხედვით (2010-2020 წწ.)	207
დიაგრამა N 5.1 კომერციულ ბანკებში პრეტენზიების გადანაწილება სტატუსის მიხედვით	168	დიაგრამა N 7.11 ცენტრალურ დეპოზიტარში დეპონირებული ფასიანი ქალაქები წლების მიხედვით (2010-2020)	207
დიაგრამა N 5.2 კომერციულ ბანკებში პრეტენზიების გადანაწილება პროდუქტების მიხედვით	168	დიაგრამა N 7.12 ცენტრალურ დეპოზიტარში დეპონირებული ფულადი სახსრები წლების მიხედვით (2010-2020)	208
დიაგრამა N 5.3 მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებში პრეტენზიების გადანაწილება სტატუსის მიხედვით	169	დიაგრამა N 7.13 საპენსიო აქტივების პორტფელის განაწილება, 31 დეკემბერი 2020	209
დიაგრამა N 5.4 მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებში პრეტენზიების გადანაწილება სტატუსის მიხედვით	169	დიაგრამა N 9.1 RTGS ოპერაციების დინამიკა (2002-2020 წწ.)	220
დიაგრამა N 5.5 კომპონენტი: ცოდნა	172	დიაგრამა N 9.2 RTGS ოპერაციები (2020 წ.)	221
დიაგრამა N 5.6 კომპონენტი: ქცევა	173	დიაგრამა N 9.3 RTGS ოპერაციების თანხა მონაწილეების მიხედვით (2011-2020 წწ.)	221
დიაგრამა N 5.7 კომპონენტი: დამოკიდებულებები	174	დიაგრამა N 9.4 RTGS ოპერაციების რაოდენობა მონაწილეების მიხედვით (2011-2020 წწ.)	222
დიაგრამა N 5.8 ფინანსური განათლების ქულები	175	დიაგრამა N 9.5 RTGS ოპერაციების თანხა ანგარიშსწორების მიხედვით (2011-2020 წწ.)	222
დიაგრამა N 6.1 მთლიანი სესხების მოცულობა და მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების რაოდენობა	186	დიაგრამა N 9.6 ბანკის კლიენტების გადახდების რაოდენობა თანხების მიხედვით (2011-2020 წწ.)	223
დიაგრამა N 6.2 მთლიანი საკრედიტო პორტფელის სტრუქტურა	187	დიაგრამა N 9.7 ბანკის კლიენტების გადახდების განაწილება თანხების მიხედვით (2011-2020 წწ.)	223
დიაგრამა N 6.3 საკრედიტო პორტფელის ხარისხი	187	დიაგრამა N 9.8 კომერციულ ბანკებს შორის გადახდების წლიური ცვლილება RTGS სისტემაში (2012-2020 წწ.)	224
დიაგრამა N 6.4 საკრედიტო პორტფელის რეზერვი პროდუქტების მიხედვით	188	დიაგრამა N 9.9 RTGS სისტემაში კომერციულ ბანკებს შორის გადახდების ცვლილება წინა წლის შესაბამის	225
დიაგრამა N 6.5 საკრედიტო პორტფელის დოლარიზაცია	189	დიაგრამა N 9.10 კომერციულ ბანკებს შორის ბანკთაშორისი და კლიენტების გადახდების რაოდენობის წლიური ცვლილება (2012-2020 წწ.)	226
დიაგრამა N 6.6 დაფინანსების წყარო	189	დიაგრამა N 9.11 კომერციულ ბანკებს შორის ბანკთაშორისი და კლიენტების გადახდების თანხის ცვლილება თვეების მიხედვით (2020 წელი)	227
დიაგრამა N 6.7 აქტივების, ვალდებულებების და კაპიტალის დინამიკა	190	დიაგრამა N 9.12 კომერციულ ბანკების კლიენტების გადახდების რაოდენობის ცვლილება თვეების მიხედვით (2020 წელი)	227
დიაგრამა N 6.8 არარეზიდენტების სახსრები	190	დიაგრამა N 9.13 გადახდის ინიცირების საშუალებების გამოყენება 2012-2020 წლებში	229
დიაგრამა N 6.9 ნასესხები სახსრების სტრუქტურა	191	დიაგრამა N 9.14 უნაღდო გადახდების განაწილება საგადახდო დავალების ინიცირების საშუალებების მიხედვით (2020 წელი)	230
დიაგრამა N 6.10 ფიზიკური პირებიდან მოზიდული სახსრები და კრედიტორი ფიზიკური პირების რაოდენობა	191	დიაგრამა N 9.15 ინტერნეტბანკითა და მობილური ბანკით გადახდების ზრდა წინა წლის შესაბამის	231
დიაგრამა N 6.11 საზედამხედველო კაპიტალი	192	პერიოდთან შედარებით (2020 წელი)	231
დიაგრამა N 6.12 ლიკვიდური სახსრები	192	დიაგრამა N 9.16 ქვეყნის შიგნით საბარათე გადახდების ზრდა წინა წლის შესაბამის პერიოდთან შედარებით (2020 წელი)	232
დიაგრამა N 6.13 სახსრების ღირებულება	193	დიაგრამა N 9.17 გამოშვებული ბარათების რაოდენობა (დეკემბერი, 2016 - 2020)	233
დიაგრამა N 6.14 მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების რაოდენობა მიმდინარე და დასრულებული ლიკვიდაციის მიხედვით	194	დიაგრამა N 9.18 ქვეყნის შიგნით ქართული საბარათე ინსტრუმენტებით შესრულებული ოპერაციების რაოდენობა	233
დიაგრამა N 6.15 ვალუტის გადამცვლელი პუნქტების რაოდენობა	195	დიაგრამა N 9.19 ქვეყნის შიგნით ქართული საბარათე ინსტრუმენტებით შესრულებული ოპერაციების თანხა	234
დიაგრამა N 6.16 სესხის გამცემი სუბიექტების რაოდენობა, მთლიანი აქტივები და საკრედიტო პორტფელი	196	დიაგრამა N 9.20 საბარათე ოპერაციების ყოველწლიური ზრდის მაჩვენებლები	234
დიაგრამა N 6.17 სესხის გამცემი სუბიექტების დაფინანსების წყარო	196	დიაგრამა N 9.21 საბარათე მოწყობილობების რაოდენობა (2013-2020 წწ)	235
დიაგრამა N 6.18 სესხის გამცემი სუბიექტების საკრედიტო პორტფელის სტრუქტურა	197	დიაგრამა N 9.22 საგადახდო მომსახურების პროვაიდერების მიერ განხორციელებული გადახდები (გარდა ელექტრონული ფულისა)	237
დიაგრამა N 7.1 კომერციული ობლიგაციების ნაშთები პერიოდის ბოლოს (2014-2020)	201	დიაგრამა N 9.23 ელექტრონული ფულით გადახდები (გარდა	
დიაგრამა N 7.2 კორპორაციული ობლიგაციების ნაშთები საერთაშორისო საკრედიტო რეიტინგების მიხედვით (2014-2020)	201		
დიაგრამა N 7.3 სახაზინო ფასიანი ქალაქების ნაშთები ვადიანობების მიხედვით	202		
დიაგრამა N 7.4 საქართველოში გამოშვებული სავალო ფასიანი ქალაქების მეორადი ბაზრის აქტივობა	203		
დიაგრამა N 7.5 სახაზინო ფასიანი ქალაქების განაწილება მფლობელობის მიხედვით	203		
დიაგრამა N 7.6 საბროკერო კომპანიების ჯამური აქტივების დინამიკა წლების მიხედვით (2010-2020)	204		
დიაგრამა N 7.7 საბროკერო კომპანიების და ბანკების ფასიანი ქალაქების ანგარიშებზე რიცხული კლიენტების ფასიანი ქალაქების ჯამური ღირებულება (მილიონი ლარი)	205		
დიაგრამა N 7.8 საბროკერო კომპანიების და ბანკების ფასიანი			

სატრანსპორტო საბარათე ინსტრუმენტით გადახდებისა) (2020 წ.)	238	ინფლაციაში (პროცენტული პუნქტი)	53
დიაგრამა N 9.24 თვითმომსახურების კიოსკებით შესრულებული გადახდების ცვლილება წინა წლის შესაბამის პერიოდთან შედარებით (2020 წ.)	238	ცხრილი N 4.1 სისტემური ბუფერების დაწესების ვადები	101
დიაგრამა N 9.25 ელექტრონული ფულით გადახდების ცვლილება წინა წლის შესაბამის პერიოდთან შედარებით. (2020 წ.)	239	ცხრილი N 4.2 კონცენტრაციისა და წმინდა GRAPE ბუფერების დაწესების ვადები კორონავირუსთან დაკავშირებული საზედამხებდველო ღონისძიებების გატარებამდე	103
დიაგრამა N 11.1 მიმოქცევაში ბანკნოტების ხვედრითი წილები ნომინალების მიხედვით	247	ცხრილი N 4.3 კონცენტრაციისა და წმინდა GRAPE ბუფერების დაწესების ვადები COVID-19-თან დაკავშირებული საზედამხებდველო ღონისძიებების ფარგლებში	103
დიაგრამა N 11.2 ნაღდი ფული მიმოქცევაში (2016-2020 წლები)	248	ცხრილი N 4.4 საკრედიტო პორტფელის (ბანკთაშორისი სესხების გარდა) კომპოზიცია სეგმენტების მიხედვით (გაცვლითი კურსის ეფექტის გარეშე, 2019 წლის ბოლოს არსებული კურსით)	110
დიაგრამა N 11.3 მიმოქცევაში ბანკნოტების ცალკეული ნომინალისა და მონეტების ხვედრითი წილები (2016-2020 წლები)	249	ცხრილი N 4.5 საკრედიტო პორტფელის სექტორული განაწილება	113
დიაგრამა N 11.4 5, 10, 20, 50 და 100 ლარის ნომინალის ბანკნოტები მიმოქცევაში, მოდიფიკაციების მიხედვით (პროცენტი)	250	ცხრილი N 4.6 საცალო პროდუქტების ზრდა (გაცვლითი კურსის ეფექტის გარეშე, 2019 წლის ბოლოს არსებული კურსით)	114
დიაგრამა N 11.5 2020 წელს გამოვლენილი ლარის ყალბი ბანკნოტები და მონეტები (პროცენტი)	255	ცხრილი N 4.7 საკრედიტო პორტფელის კლასიფიკაცია ხარისხის მიხედვით	117
დიაგრამა N 11.6 2016-2020 წლებში გამოვლენილი ლარის ყალბი ბანკნოტების რაოდენობა	255	ცხრილი N 4.8 პორტფელის ხარისხი სეგმენტების მიხედვით	117
დიაგრამა N 11.7 2016-2020 წლებში გამოვლენილი ლარის ყალბი მონეტების რაოდენობა	256	ცხრილი N 4.9 საბითუმო დაფინანსების გარე წყაროები და მათი დაფარვის გრაფიკი 2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით	140
დიაგრამა N 11.8 2016-2020 წლებში რეალიზებული ფასეულობა	257	ცხრილი N 4.10 საკრედიტო პორტფელის სტრუქტურის შედეგები	151
დიაგრამა N 14.1 ცენტრალურ ბანკებში დასაქმებულთა რაოდენობა	271	ცხრილი N 4.11 საზედამხებდველო მანდატის ფარგლებში საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ ჩატარებული შემოწმების შედეგები (2020)	156
ცხრილები		ცხრილი N 7.1 ჯამური ინფორმაცია სავაჭრო სესიებზე დადებული და ბირჟაზე დაფიქსირებული მაჩვენებლების მიხედვით (2018-2020)	206
ცხრილი N 1.1 საგადახდელო ბალანსი 2016-2020 წლებში (მლნ აშშ დოლარი)	41	ცხრილი N 8.1 ჯარიმების მოცულობა, 2020 წ.	213
ცხრილი N 1.2 ეფექტური გაცვლითი კურსების წლიური ცვლილება 2020 წელს	43	ცხრილი N 11.1 2020 წელს შემოტანილი საექვო ფულის ნიშნების ექსპერტიზის შედეგები	254
ცხრილი N 1.3 მთლიანი შიდა პროდუქტი დარგობრივ ჭრილში	48	ცხრილი N 14.1 ცენტრალურ ბანკებში დასაქმებულთა რაოდენობა	272
ცხრილი N 1.4 მთლიანი ინფლაციის მაჩვენებლები ცალკეული კომპონენტების მიხედვით (პროცენტი), მათი წონა სამომხმარებლო კალათაში (პროცენტი) და წვლილი მთლიან			

შენიშვნა: 2021 წლის 28 ივლისიდან განახლდა საქართველოს ეროვნული ბანკის ოფიციალური ვებგვერდი - www.nbg.gov.ge.

ვებგვერდი, გარკვეული პერიოდის განმავლობაში, სატესტო რეჟიმში იმუშავებს. გთხოვთ, გაითვალისწინოთ, რომ წლიურ ანგარიშში განთავსებული ბმულების ნაწილი შესაძლებელია ხელმისაწვდომი არ იყოს.

AIFMD (Alternative Investment Fund Managers Directive) - ალტერნატიული საინვესტიციო ფონდების აქტივების მმართველი კომპანიების შესახებ დირექტივა

AML/CFT (Anti-Money Laundering/Combating the Financing of Terrorism) - ფულის გათეთრების და ტერორიზმის დაფინანსების წინააღმდეგ ბრძოლა

API (Application Programming Interface) - გამოყენებითი პროგრამირების ინტერფეისი

ARA (Assessing Reserve Adequacy) - რეზერვების ადეკვატურობის შეფასება

BI (Business Intelligence) - მონაცემთა ვიზუალიზაციისა და ანალიზის თანამედროვე პლატფორმა

BIS (Bank for International Settlements) - საერთაშორისო ანგარიშსწორების ბანკი

BISIP (BIS Investment Pool) - საერთაშორისო ანგარიშსწორების ბანკის საინვესტიციო პროგრამა

BMatch - კომპანია ბლუმბერგის უცხოური ვალუტის სავაჭრო პლატფორმა

BRRD (Bank Recovery and Resolution Directive) - ბანკების გაჯანსაღებისა და რეზოლუციის ჩარჩო

CIF (Cost, Insurance and Freight) - ხარჯები, დაზღვევა და ფრახტი

CPMI (Committee on Payments and Market Infrastructures) - საგადახდო და ბაზრების ინფრასტრუქტურის კომიტეტი

CRD IV - ევროკავშირში მოქმედი საკრედიტო ინსტიტუტების საქმიანობისა და პრუდენციული რეგულირების შესახებ დირექტივა

CSR (Corporate Social Responsibility) - კორპორატიული სოციალური პასუხისმგებლობა

EBA (European Banking Authority) - ევროპის საბანკო უწყება

EBRD (European Bank for Reconstruction and Development) - ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი

ECB (European Central Bank) - ევროპის ცენტრალური ბანკი

EFF (Extended Fund Facility) - გაფართოებული დაფინანსების მექანიზმი

EFSE DF (Development Facility of the European Fund for Southeast Europe) – „ევროპული ფონდის სამხრეთ-აღმოსავლეთ ევროპისათვის“ განვითარების პროგრამა

ESG (Environmental, Social, and Governance) - გარემოსდაცვითი, სოციალური და მმართველობითი საკითხები

EVE (Economic Value of Equity) - კაპიტალის ეკონომიკური ღირებულება

FATF (Financial Action Task Force) - ფინანსური ქმედების სპეციალური ჯგუფი

FID (Financial Indicator-Daily) - ყოველდღიური ფინანსური მაჩვენებლები

FinEdu - ფინანსური განათლების პირველი ქართული საგანმანათლებლო ვებპორტალი - www.finedu.gov.ge („ფინედუ“)

FINREP - Financial Reporting (a European regulation which applies to credit institutions) - ევროკავშირის ფინანსური ანგარიშგების სტანდარტები საკრედიტო დაწესებულებებისთვის

FOB (Free on Board) - თავისუფლდება ვალდებულებებისგან, საქონლის საწყალოსნო ტრანსპორტზე დატვირთვიდან

FSAP (Financial Sector Assessment Program) - ფინანსური სექტორის შეფასების პროგრამა

FSB (Financial Stability Board) - ფინანსური სტაბილურობის საბჭო

FSI (Financial Stability Indicators) - ფინანსური სტაბილურობის ინდიკატორები

GET (German Economic Team) - გერმანიის ეკონომიკური ჯგუფი

GFIN (Global Financial Innovation Network) - გლობალური ფინანსური ინოვაციების ქსელი

GITA (Georgia's Innovation and Technology Agency) - საქართველოს ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტო

GRAPE (General Risk Assessment Program) - რისკების შეფასების საერთო პროგრამა

GSSS (Georgian Securities Settlement System) - საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ანგარიშსწორების სისტემა

HHI (Herfindahl-Hirschman Index) - ჰერფინდალ-ჰირშმანის ინდექსი

HRMS (Human Resource Management System) - ადამიანური რესურსების მართვის სისტემა

ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) - შიდა კაპიტალის ადეკვატურობის შეფასების პროცესი

IFC (International Finance Corporation) - საერთაშორისო საფინანსო კორპორაცია

IFRS (International Financial Reporting Standards) - ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტები

IMF (International Monetary Funds) - საერთაშორისო სავალუტო ფონდი

IOSCO (Technical Committee of the International Organization of Securities Commissions) - ფასიანი

ქალაქების კომისიების საერთაშორისო
 ორგანიზაციის ტექნიკური კომიტეტი
IRRBB (Interest Rate Risk in the Banking Book) - საბანკო
 წიგნის საპროცენტო რისკი
LCR (liquidity Coverage Ratio) - ლიკვიდობის
 გადაფარვის კოეფიციენტი
LGD (Loss Given Default) - დეფოლტის შემთხვევაში
 დანაკარგები
LIBOR (London Inter-Bank Offered Rate) - ლონდონის
 ბანკთაშორის შეთავაზების ინდექსი
NGFS (Network for Greening the Financial System)
 ქსელი ფინანსური სისტემის „გამწვანებისთვის“
NII (Net Interest Income) - წმინდა საპროცენტო
 შემოსავალი
NSFR (Net Stable Funding Ratio) - წმინდა სტაბილური
 დაფინანსების კოეფიციენტი
OECD (Organization for Economic Co-operation and
 Development) – ეკონომიკური თანამშრომლობისა და
 განვითარების ორგანიზაცია
OECD/INFE - ეკონომიკური თანამშრომლობისა
 და განვითარების ორგანიზაციის ფინანსური
 განათლების საერთაშორისო ქსელი
ROA (Return on Assets) - ამონაგები აქტივებზე
ROE (Return on Equity) - ამონაგები კაპიტალზე
RTGS (Real Time Gross Settlement) - დროის რეალურ
 რეჟიმში ანგარიშსწორების სისტემა

SBFIC (Savings Banks Foundation for International
 Cooperation) - გერმანული შემნახველი
 ბანკების ფონდი
SBN (Sustainable Banking Network) - მდგრადი საბანკო
 ქსელი
SDMX (Statistical Data and Metadata Exchange) -
 სტატისტიკური მონაცემებისა და მეტამონაცემების
 გაცვლა
SRB (Single Resolution Board) - ევროპის კავშირის
 ერთიანი სარეზოლუციო საბჭო
TIBR (Tbilisi Interbank Rate) - თბილისის ბანკთაშორის
 განაკვეთი
UCITS (Undertakings for Collective Investment in
 Transferable Securities) - მიმოქცევადა ფასიან
 ქალაქებში კოლექტიური ინვესტიციების
 განსახორციელებლად შექმნილი საწარმო
USAID (United States Agency for International
 Development) - შეერთებული შტატების სააგენტო
 საერთაშორისო განვითარებისთვის
WB (World Bank) - მსოფლიო ბანკი
WSS (Wallstreet Suite) - რეზერვების მართვის სისტემა
XBRL (Extensible Business Reporting Language) - ბიზნეს
 ანგარიშების გაფართოებადი ენა

შესავალი

საქართველოს ეროვნული ბანკის 2020 წლის წლიური ანგარიში მომზადებულია „საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ ორგანული კანონის მე-60 და 61-ე მუხლების შესაბამისად და მოიცავს ფულად-საკრედიტო, სავალუტო და საზედამხებდველო პოლიტიკის მიმოხილვასა და აუდიტირებულ ფინანსურ ანგარიშგებას.

ეროვნული ბანკის ძირითადი ამოცანა ფასების სტაბილურობის უზრუნველყოფაა. ამასთანავე, ეროვნულმა ბანკმა უნდა უზრუნველყოს ფინანსური სისტემის სტაბილურობა და გამჭვირვალობა და ხელი შეუწყოს ქვეყნის მდგრად ეკონომიკურ ზრდას ისე, რომ მისი ძირითადი ამოცანის შესრულებას საფრთხე არ შეექმნას. ფასების სტაბილურობა, თავის მხრივ, საშუალოვადიან პერიოდში ინფლაციის ისეთი დონის არსებობას გულისხმობს, რომელიც გრძელვადიან პერიოდში მაღალი და მდგრადი ეკონომიკური ზრდისთვის ოპტიმალურია. საშუალოვადიან პერიოდზე ფოკუსირებას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს, ვინაიდან მიმდინარე ან მოკლევადიან პერიოდში ინფლაცია მიზნობრივი მაჩვენებლისგან შეიძლება გადახრილი იყოს (როგორც ზრდის, ისე კლების მიმართულებით), თუმცა, ეროვნული ბანკის მიერ გატარებული პოლიტიკის შედეგად, საშუალოვადიან პერიოდში ის მიზნობრივ მაჩვენებელს დაუბრუნდება, რითაც ფასების სტაბილურობა მიიღწევა.

ზემოაღნიშნული პოლიტიკის გატარების შესაძლებლობას ინფლაციის თარგეთირების რეჟიმი იძლევა, რომელიც თანამედროვე მონეტარული პოლიტიკის საუკეთესო პრაქტიკად არის აღიარებული. ეს მიდგომა ფასების სტაბილურობას და ასევე, სხვა ალტერნატივებთან შედარებით, ყველაზე დაბალ გრძელვადიან საპროცენტო განაკვეთებს უზრუნველყოფს. ამასთანავე, მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტების და გადაცემის მექანიზმის განვითარებასთან ერ-

თად, ფასების სტაბილურობის მისაღწევად უფრო ნაკლები საზოგადოებრივი დანახარჯი ხდება საჭირო. სწორედ ამიტომ, ეროვნული ბანკი მუდმივად ზრუნავს ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის ინსტრუმენტების დახვეწასა და მონეტარული პოლიტიკის გადაცემის მექანიზმის ეფექტიანობის ზრდაზე.

ინფლაციის თარგეთირებაზე ეროვნული ბანკი 2009 წლიდან გადავიდა. მას შემდეგ (2009-2020 წლებში) საქართველოში წლიური ინფლაციის საშუალო მაჩვენებელი 3.7 პროცენტს შეადგენს. ინფლაციის თარგეთირების რეჟიმამდე 1996-2008 წლებში ინფლაცია საშუალოდ 10.2 პროცენტს უტოლდებოდა. თავდაპირველად, ინფლაციის თარგეთირებაზე გადასვლისას, ინფლაციის მიზნობრივი მაჩვენებელი 6 პროცენტი იყო; მომდევნო წლებში ის ეტაპობრივად კლებულობდა, ხოლო 2018 წლიდან კი 3 პროცენტამდე შემცირდა, რაც წლიური ინფლაციის გრძელვადიან მიზნობრივ დონეს წარმოადგენს.

გასათვალისწინებელია, რომ საქართველოში, ისევე როგორც ღია ეკონომიკის მქონე სხვა ქვეყნებში, გარდაუვალია ეგზოგენური (მონეტარული პოლიტიკისგან დამოუკიდებელი) შოკები, რომელთა გავლენითაც, შესაძლებელია, ინფლაცია მიზნობრივი მაჩვენებლიდან გადაიხაროს. მონეტარული პოლიტიკა მოთხოვნაზე ზემოქმედების ინსტრუმენტია. სწორედ ამიტომ, ცენტრალური ბანკები, ძირითადად, მოთხოვნის შოკებზე რეაგირებენ, რადგან მიწოდების შოკებზე რეაგირება ეკონომიკისთვის დიდ დანახარჯებთან არის დაკავშირებული და ეკონომიკური ზრდის მერყეობას და, გრძელვადიან პერიოდში, დასაქმების შემცირებას გამოიწვევს. თუმცა, საყურადღებოა ისეთი ვითარება, როდესაც მსგავსი გადახრა ინფლაციის მოლოდინებს ზრდის, რაც მომავალში, შესაძლოა, ინფლაციის მატებაში აისახოს. ამასთანავე, როგორც კვლე-

ვები აჩვენებს, მონეტარული პოლიტიკის ცვლილების ეკონომიკაზე გადაცემას გარკვეული დრო სჭირდება¹, შესაბამისად, მიზანშეწონილია მოკლევადიან პერიოდში ინფლაციის მიზნობრივი მაჩვენებლიდან გადახრის დაშვება, თუ, პროგნოზით, საშუალოვადიან პერიოდში ინფლაცია მის მიზნობრივ მაჩვენებელს დაუბრუნდება. იმ შემთხვევაში კი, თუ აღნიშნული ტიპის შოკი ინფლაციის საშუალოვადიან მოლოდინებსა და საპროგნოზო მაჩვენებელს ზრდის, ეროვნული ბანკი შესაბამისად შეცვლის პოლიტიკას.

2020 წელი მიზნობრივზე მაღალი ინფლაციით დაიწყო, რაც, დიდწილად, 2019 წლის ზაფხულში რუსეთის მიერ ფრენების აკრძალვის ფონზე, ნომინალური ეფექტური გაცვლითი კურსის გაუფასურების ინფლაციაზე გადაცემას უკავშირდებოდა. 2019 წელს მონეტარული პოლიტიკის გამკაცრების შედეგად, 2020 წლის დასაწყისიდან წლიურმა ინფლაციამ, როგორც მოსალოდნელი იყო, კლება დაიწყო. ინფლაცია 2020 წლის იანვარსა და თებერვალში 6.4 პროცენტამდე შემცირდა (რაც 2019 წლის დეკემბრის 7.0 პროცენტიან ინფლაციასთან შედარებით 0.6 პპ-ით ნაკლები იყო). თუმცა შემდგომ, კორონავირუსის მსოფლიო პანდემიით გამოწვეულმა შოკმა ინფლაციის ტრაექტორია შეცვალა. ინფლაციასთან დაკავშირებული ცვლილებები პანდემიის შესაკავებლად დაწესებული შეზღუდვების შედეგად მიწოდების ჯაჭვების დროებით მოშლას, პანდემიის თანმდევი გაზრდილი ხარჯების საბოლოო ფასში ასახვასა და ლარის ნომინალური ეფექტური გაცვლითი კურსის გაუფასურებას უკავშირდებოდა. პანდემიის შედეგად, მსოფლიოში საერთაშორისო ტურიზმი პრაქტიკულად გაჩერდა, რის გამოც, ტურიზმზე დამოკიდებული ქვეყნები, საქართველოს ჩათვლით, განსაკუთრებით დაზარალდნენ².

უცხოელი ტურისტებისთვის ქვეყნის ჩაკეტვამ ლარის ეფექტური კურსი მკვეთრად გააუფასურა, რაც ფასებზეც აისახა. შედეგად, ინფლაციის მაჩვენებელმა პიკს - 6.9 პროცენტს, აპრილში მიაღწია. ვინაიდან მოსალოდნელი იყო, რომ წლის განმავლობაში მნიშვნელოვნად შემცირებული ერთობლივი მოთხოვნა ინფლაციის მაჩვენებელზე კლების მიმართულებით იმოქმედებდა, არსებულ დონეზე გამკაცრებული პოლიტიკის შენარჩუნების საჭიროება აღარ იყო. შესაბამისად, მონეტარული პოლიტიკის კომიტეტმა გამკაცრებული პოლიტიკიდან ეტაპობრივი გამოსვლა დაიწყო და აპრილის სხდომაზე პოლიტიკის განაკვეთი 0.5 პპ-ით, ხოლო, ივნისსა და აგვისტოში კიდევ 0.25-0.25 პპ-ით, 8.0 პროცენტამდე შეამცირა.

შემოდგომაზე კვლავ გამოიკვეთა ინფლაციის მოლოდინების კუთხით არსებული რისკები, რომლებიც სავალუტო ბაზრებზე გაზრდილ მერყეობასა და მიზნობრივზე მაღალი ინფლაციის მაჩვენებლის ხანგრძლივად შენარჩუნებას ახლდა თან. ამასთან, ნომინალური ეფექტური გაცვლითი კურსის გაუფასურებამ იმპორტული საქონლის პროდუქციის ფასებზე წნეხი შექმნა, რაც, თავის მხრივ, ინფლაციაზე მნიშვნელოვნად აისახა. ასევე, მაღალი დოლარიზაციის გამო, კურსის გაუფასურებამ არაპეჯირებული მწარმოებლების სესხის მომსახურების ხარჯებიც გაზარდა. გარდა ამისა, მკვეთრად გაიზარდა ვირუსის გავრცელების ტემპი, რასაც დამატებითი შეზღუდვები და, შედეგად, ინფლაციაზე ზრდის მიმართულებით მოქმედი მიწოდების ფაქტორების შენარჩუნება მოჰყვა. შესაბამისად, პოლიტიკის განაკვეთი წლის დარჩენილ პერიოდში 8.0 პროცენტზე შენარჩუნდა. 2020 წლის დეკემბერში ინფლაცია საგრძნობლად, 2.4 პროცენტამდე, შემცირდა, რაც, ძირითადად, მთავრობის მიერ კომუნალური გადასახადების სუბსიდირებით იყო გამოწვეული. ხოლო, წლის

1. Bernanke & Blinder (1992) „The Federal Funds Rate and the Channels of Monetary Transmission”, American Economic Review; vol. 82, issue 4, 901-21.

Bernanke & Gertler (1995) „Inside the Black Box: The Credit Channel of Monetary Policy Transmission”, the Journal of Economic Perspectives, Vol. 9, No. 4 (Autumn, 1995), pp. 27-48.

2. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2020/12/impact-of-the-pandemic-on-tourism-behsudi.htm>

განმავლობაში, საშუალოდ, ინფლაციამ 5.2 პროცენტი შეადგინა.

2020 წელს, წინასწარი მონაცემებით, საქართველოს ეკონომიკა 6.2 პროცენტით შემცირდა. ეკონომიკური ვარდნა ყველაზე მეტად მომსახურების სფეროს შეეხო, რომლის წვლილი, არსებული შეფასებით, -5.8 პროცენტული პუნქტი იყო. შედარებით ნაკლებად შემცირდა ინდუსტრიული დარგები (-0.6 პპ), ხოლო სოფლის მეურნეობა მცირედით გაიზარდა და დადებითმა წვლილმა 0.2 პპ შეადგინა.

2020 წლის პანდემიის გავლენა საქართველოს ეკონომიკაზე საერთაშორისო ტურიზმიდან მიღებული შემოსავლების მკვეთრი შემცირებით აისახა. ამასთანავე, სავაჭრო პარტნიორი ქვეყნების ეკონომიკური აქტივობის შენელებამ საქონლის ექსპორტზეც უარყოფითი გავლენა მოახდინა. შემცირებული საგარეო და შიდა მოთხოვნის ფონზე, საქონლის იმპორტიც შემცირდა და საქონლით ვაჭრობის დეფიციტი გაუმჯობესდა. თუმცა 2020 წელს საერთაშორისო მოგზაურებიდან მიღებული შემოსავლების დანაკლისმა საქონლით ვაჭრობის დეფიციტის გაუმჯობესება სრულად გადაფარა და მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის მნიშვნელოვანი გაუარესება განაპირობა.

2020 წელს მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტმა მშპ-ს 12.4 პროცენტი შეადგინა. აღნიშნული მაჩვენებელი 2019 წელს არსებულ 5.5 პროცენტიან ნიშნულთან შედარებით, რომელიც 2000-იანი წლების შემდეგ ყველაზე დაბალი იყო, მნიშვნელოვნად გაზრდილია. აბსოლუტურ გამოხატულებაში, მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტი 1,005 მლნ აშშ დოლარით გაუარესდა და 1,965 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა. წლის განმავლობაში საქონლის ექსპორტი წლიურად 12.0 პროცენტით შემცირდა. რაც შეეხება საქონლის იმპორტს, ის 2020 წლის მეორე კვარტალიდან არსებითად შემცირდა და, მთლიანობაში, წლიურად 13.7 პროცენტით დაიკლო. შედეგად, საქონლით ვაჭრობის ბალანსი 2020 წელს მშპ-ს 1.6 პროცენტული პუნქტით (597 მლნ აშშ

დოლარით) გაუმჯობესდა და მშპ-ს 19.8 პროცენტი შეადგინა. საერთაშორისო მოგზაურებიდან მიღებული შემოსავლების მკვეთრი ვარდნის (მთლიანი შემოდიანება: -2.7 მლრდ აშშ დოლარი და წმინდა შემოდიანება: -2.3 მლრდ აშშ დოლარი) ფონზე, მომსახურების ბალანსის პროფიციტი არსებითად შემცირდა (-2.0 მლრდ აშშ დოლარი) და მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის გაუარესება განაპირობა.

2020 წელს, მიუხედავად კლებისა, მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის დაფინანსების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი წყარო წმინდა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები იყო. საქართველოში განხორციელებულმა პირდაპირმა უცხოურმა ინვესტიციებმა 617 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა, რაც წინა წლის მაჩვენებელზე 53 პროცენტით ნაკლებია. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების უდიდესი ნაწილი საფინანსო, სამთომოპოვებითი, დამამუშავებელი მრეწველობისა და უძრავი ქონების მიმართულებით განხორციელდა, ხოლო წინა წელთან შედარებით, ინვესტიციები უმეტესად შემცირებულია ენერგეტიკის, სასტუმროებ-რესტორნებისა და ტრანსპორტის დარგებში.

2020 წელს, კრიზისის ფონზე, შეიქმნა ვითარება, როდესაც კერძო სექტორში უარყოფითი საგარეო სალდო ჩამოყალიბდა და ამავდროულად, სამთავრობო სექტორში, უცხოური სახელმწიფო შემოდიანებებისა და დახმარებების შედეგად დადებითი საგარეო პოზიცია წარმოიქმნა. საქართველოს ეროვნული ბანკი მთავრობის ბანკირს წარმოადგენს, შესაბამისად, მთავრობის ანგარიშები უცხოურ ვალუტაში ეროვნულ ბანკშია გახსნილი. ამდენად, მთავრობის უცხოური შემოდიანებების უმეტესი ნაწილი პირდაპირ ეროვნულ ბანკში მთავრობის ანგარიშებზე აისახება და სავალუტო ბაზარზე არ ხვდება. სწორედ ამიტომ, ეროვნული ბანკი აქტიური სავალუტო ინტერვენციების პოლიტიკას მიმართავდა, სავალუტო გაყიდვების მიმართულებით. საანგარიშო წელს, ეროვნული ბანკის მიერ სავალუტო აუქციონებზე გაყიდული

უცხოური ვალუტის მოცულობამ 873.2 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა. სტანდარტული სავალუტო აუქციონების გარდა, ეროვნულმა ბანკმა 2020 წელს ამოქმედებული BMatch პლატფორმის მეშვეობით სავალუტო ბაზარს დამატებით 42.9 მლნ აშშ დოლარის ლიკვიდობა მიაწოდა. საანგარიშო წელს ეროვნული ბანკის მიერ სავალუტო ბაზარზე მიწოდებული უცხოური ვალუტის მოცულობამ მთლიანობაში 916.1 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა.

2020 წელს ეროვნულმა ბანკმა 2020-2022 წლების საზედამხედველო სტრატეგიის დოკუმენტი გამოაქვეყნა.³ დოკუმენტში ეროვნული ბანკის ხედვა, მიზნები, საზედამხედველო პრინციპები და ფასეულობები, სტრატეგიული საზედამხედველო პრიორიტეტები და რეფორმების გეგმა ასახული, შესაბამისი ვადების მითითებით. სტრატეგიის მიზანი ფინანსური სექტორისათვის, ინვესტიციებისათვის, საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტებისათვის, სარეიტინგო კომპანიებისთვის, მოსახლეობისა და სხვა დაინტერესებული მხარეებისთვის ეროვნული ბანკის საზედამხედველო პრიორიტეტებზე, გეგმებზე და სამომავლო ღონისძიებებზე ინფორმაციის ხელმისაწვდომობაა. სტრატეგიის დოკუმენტი ყოველწლიურად, საჭიროებისამებრ განახლდება და განახლებული ეროვნული ბანკის ვებ-გვერდზე გამოქვეყნდება.

ფინანსური სტაბილურობის ხელშეწყობა ეროვნული ბანკის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ამოცანას წარმოადგენს, რომლისთვისაც ეროვნული ბანკი მაკროპრუდენციულ პოლიტიკას ახორციელებს. სისტემური რისკების გამოვლენის, შეფასებისა და მონიტორინგის გზით, ეროვნული ბანკი ამ რისკების შემცირებისთვის საპასუხო პოლიტიკას ატარებს, რითაც ფინანსური სისტემის მდგრადობის ზრდას უწყობს ხელს. გასულ პერიოდებში ეროვნული ბანკის მიერ დამატებითი კაპიტალის დაწესებულმა მოთხოვნებმა და

კომერციული ბანკების მიერ მიღებულმა მოგებამ ბანკებს COVID-19-ისგან მომდინარე სტრესულ სიტუაციასთან გასამკლავებლად კაპიტალის საკმარისი ბუფერების დაგროვების საშუალება მისცა. ასევე, 2020 წელს საბანკო სისტემა პანდემიას აქტივების მდგრადი ხარისხით შეხვდა, რასაც პასუხისმგებლიანი დაკრედიტების რეგულაციამ და სესხების დოლარიზაციის შემცირების მიზნით რიგი მაკროპრუდენციული ზომების გატარებამ შეუწყო ხელი. გასულ წლებში ლიკვიდობის გადაფარვისა (LCR) და წმინდა სტაბილური დაფინანსების (NSFR) კოეფიციენტების დაწესებამ ბანკების დაფინანსების წყაროების სტაბილურობა და ლიკვიდობის ბუფერის სოლიდურობა განაპირობა. დამატებით, 2020 წელს ეკონომიკის დაკრედიტების შეუფერხებლად განხორციელებისთვის ეროვნულმა ბანკმა ლარის ლიკვიდობის მიწოდების ინსტრუმენტები მნიშვნელოვნად გააფართოვა, ხოლო, შემუშავებული საზედამხედველო გეგმის ფარგლებში, ბანკების კაპიტალის ბუფერების ნაწილი გამოთავისუფლდა და მათ ლიკვიდობის მართვისას მეტი მოქნილობა მიეცათ. პანდემიის შედეგად უმოქმედო სესხების წილი გაიზარდა, თუმცა კომერციულმა ბანკებმა შესაძლო დანაკარგებისთვის რეზერვები წინმსწრეადა შექმნეს. საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ გატარებული ფინანსური სტაბილურობის პოლიტიკის შედეგად, ფინანსური სისტემა პანდემიას მდგრადი მდგომარეობით შეხვდა და საკმარისი რესურსი აქვს იმისათვის, რომ ეკონომიკის დაკრედიტება შეუფერხებლად გააგრძელოს.

ფინანსური სტაბილურობისთვის მნიშვნელოვანია მდგრადი ფინანსური სისტემა, რომელიც სოციალური და გარემოსდაცვითი რისკების მართვას გულისხმობს და, ამასთანავე, მდგრადი განვითარების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ხელშეწყობი ფაქტორია. საქართველოს ეროვნული ბანკი განაგრძობს მდგრადი დაფი-

3. დაწვრილებით იხილეთ <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=756>

ნანსების გზამკვლევი⁴ განსაზღვრული დონისძიებების განხორციელებას. კერძოდ, კომერციული ბანკების კორპორაციულ მართვის კოდექსში გარემოსდაცვითი, სოციალური და მმართველობითი (Environmental, Social, and Governance; ESG) საკითხების ინტეგრირება მოხდა. ასევე, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა, OECD-თან თანამშრომლობით, ESG საკითხების გამჟღავნებისა და ანგარიშგების პრინციპები და შესაბამისი შაბლონი შეიმუშავა. მდგრადი დაფინანსების ჩარჩოს განვითარების მიზნით ეროვნულმა ბანკმა კიდევ ერთი ნაბიჯი გადადგა და 2020 წლის თებერვალში ცენტრალური ბანკებისა და ზედამხედველთა ქსელს ფინანსური სისტემის “გამწვანებისთვის” (Network for Greening the Financial System, NGFS) შეუერთდა. ეროვნული ბანკი აქტიურად განაგრძობს მდგრადი დაფინანსების გზამკვლევი წარმოდგენილი სამოქმედო გეგმის განხორციელებას და ამჟამად, IFC-სთან თანამშრომლობით მდგრადი დაფინანსების ტაქსონომიის შემუშავებაზე მუშაობს.

2020 წლის განმავლობაში, კორონავირუსის პანდემიის მიუხედავად, საქართველოს ეროვნული ბანკი საზედამხედველო ჩარჩოს დახვეწისა და მოწინავე საერთაშორისო პრაქტიკასთან დაახლოების მიმართულებით აქტიურ მუშაობას განაგრძობდა. აღსანიშნავია, რომ კორონავირუსის (COVID-19) პანდემიის გამოწვევებზე საპასუხოდ და ფინანსური ინსტიტუტებისათვის საოპერაციო ტვირთის შემსუბუქების მიზნით, ახალი საზედამხედველო მოთხოვნების შემუშავებასა და დაწესებაზე ეროვნულმა ბანკმა დროებითი მორატორიუმი გამოაცხადა. თუმცა, მისი მნიშვნელობისა და ეკონომიკის გაჯანსაღებაში როლის გათვალისწინებით, მორატორიუმი არ გავრცელდა რეზოლუციის რეფორმის მიმდინარეობაზე. შედეგად, 2020 წლის განმავლობაში ეროვნულმა ბანკმა ის კანონქვემდებარე აქტები დაამტკიცა,

რომლებიც 2019 წლის ბოლოს განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილებების მიხედვით კომერციული ბანკების გაჯანსაღებისა და რეზოლუციის ჩარჩოს სრულად ამოქმედებას ემსახურებოდა.

2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, საბანკო სექტორში 15 კომერციული ბანკი ფუნქციონირებდა. არარეზიდენტი მესაკუთრეების მონაწილეობა ბანკების აქტივებში, საბოლოო მფლობელობის მიხედვით, 2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით 88.3 პროცენტს, ხოლო სააქციო კაპიტალში - 86.6 პროცენტს შეადგენდა.

2020 წლის ბოლოს საბანკო სისტემის მთლიანმა საკრედიტო პორტფელმა 38 მლრდ ლარი შეადგინა და, გაცვლითი კურსის ეფექტის გარეშე, მისი წლიური ზრდა 9 პროცენტი იყო.

წლის განმავლობაში დეპოზიტები 8.3 მლრდ ლარით (31.8 პროცენტი, გაცვლითი კურსის ეფექტის გარეშე 20.8 პროცენტი) გაიზარდა და დეკემბრისათვის 34.6 მლრდ ლარი შეადგინა. საკრედიტო პორტფელის წინა წლებთან შედარებით დაბალი ზრდის ტემპი COVID-19 პანდემიიდან გამომდინარე დაკრედიტების აქტივობის შენელების შედეგი იყო. საკრედიტო პორტფელის შედგენილობა, სეგმენტების ქრილში, მნიშვნელოვნად არ შეცვლილა და პორტფელი სექტორულად დივერსიფიცირებულია.

მობილობის COVID-19 პანდემიის შედეგად გამოწვეულმა შეზღუდვამ მნიშვნელოვნად გაზარდა რისკები საკრედიტო პორტფელში. შედეგად, საბანკო სისტემის საკრედიტო პორტფელის ხარისხი 2020 წლის ბოლოსთვის წინა წელთან შედარებით მნიშვნელოვნად გაუარესდა, რაც ნეგატიური და რესტრუქტურიზებული სესხების წილის ზრდაში გამოიხატა. ასევე, მნიშვნელოვნად გაიზარდა სესხების შესაძლო დანაკარგების

4. იხილეთ: <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=723>

რეზერვი. 2020 წლის მარტის თვეში კომერციულმა ბანკებმა, ეროვნული ბანკის დავალებით, პორტფელურად შეაფასეს და დამატებით 1.1 მლრდ ლარის სესხების შესაძლო დანაკარგების საერთო რეზერვი შექმნეს. 2020 წლის სექტემბრიდან კი, ეროვნული ბანკის მიერ შემუშავებული მეთოდოლოგიით, უკვე შექმნილი საერთო რეზერვის სპეციალურ რეზერვში გადატანა მოხდა. პორტფელის ხარისხის გაურესება და რეზერვების ზრდა, ძირითადად, მოწყვლად სექტორებში ეკონომიკური მობილობის შეზღუდვებიდან გამომდინარე ნეგატიური ეკონომიკური შედეგების რეალიზაციამ და უცხოური ვალუტის მსესხებლებისათვის კურსის გაუფასურების გამო ვალის ტვირთის ზრდამ გამოიწვია.

აღსანიშნავია, რომ 2020 წლის განმავლობაში საბანკო სექტორი მსესხებლებს სესხის გადახდის გადავადებას აქტიურად სთავაზობდა. ვადაგადაცილებული სესხების წილი პანდემიის დაწყებამდე პერიოდთან შედარებით მნიშვნელოვნად არ გაზრდილა სესხების აქტიური გადავადებისა და/ან რესტრუქტურიზაციის გამო. თუმცა გაიზარდა რესტრუქტურიზებული და ნეგატიური სესხების წილი პორტფელში. საქართველოს საბანკო სისტემა 2020 წლის ბოლოსათვის ბაზელ III-ზე დაფუძნებული კაპიტალის ადეკვატურობის ჩარჩოს ფარგლებში, COVID-19-თან დაკავშირებული საზედამხედველო ღონისძიებების გათვალისწინებით, კვლავაც კაპიტალის ადეკვატურ დონეს ინარჩუნებდა.

COVID-19-ის პანდემიის ქვეყნის საფინანსო სექტორზე უარყოფითი ზეგავლენის შერბილებისა და ქვეყნის ეკონომიკის წახალისების მიზნით, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა მნიშვნელოვანი საზედამხედველო ღონისძიებები გაატარა⁵. აღნიშნული საზედამხედველო გეგმის ფარგლებში კომერციულ ბანკებს კაპიტალის მოთხოვნები შეუმსუბუქდათ, რაც კაპიტალის კონსერვაციის ბუ-

ფერისა (რისკის მიხედვით შეწონილი აქტივების 2.5 პროცენტის ოდენობით) და პილარ 2-ის ბუფერის ნაწილის (არაპეჯირებული სავალუტო საკრედიტო რისკის ბუფერის ორი მესამედის) დროებით შემცირებას გულისხმობს. COVID-19-ის პანდემიასთან დაკავშირებული რისკების და უარყოფითი მოლოდინების მიუხედავად, საქართველოს ეროვნული ბანკის ინტერვენციების საშუალებით სავალუტო რისკები შემცირდა და ბანკებმა საქმიანობა სტაბილური სავალუტო პოზიციებით გააგრძელეს. საბანკო სისტემაში ლარიზაციის მზარდი ტრენდი, შედარებით შენელებული ტემპით, 2020 წლის განმავლობაშიც გრძელდებოდა. თუმცა, უცხოური ვალუტის აქტივ-ვალდებულებების წილი კვლავ მაღალია, რის შედეგადაც, სავალუტო რისკის ფაქტორი ქართული ბანკებისთვის კვლავ მნიშვნელოვანი რჩება.

დოლარიზაციის შემცირება ქვეყანაში მაკროფინანსური რისკების შემცირებისა და საგარეო მოწყვლადობების მიმართ მდგრადობის გაუმჯობესებისთვის აუცილებელი პირობაა. შესაბამისად, ლარიზაციის ზრდა საქართველოს ეროვნული ბანკის ერთ-ერთ პრიორიტეტია და მისი წამახალისებელი რეფორმები ეტაპობრივად ხორციელდება. წლის განმავლობაში მთლიანი დეპოზიტების დოლარიზაციამ, გაცვლითი კურსის ეფექტის გამორიცხვით, 5.7 პროცენტული პუნქტით იკლო და 61.6 პროცენტს გაუტოლდა. ხოლო, სესხების დოლარიზაცია, გაცვლითი კურსის ეფექტის გამორიცხვით, 3.1 პპ-ით შემცირდა და დეკემბერში 55.3 პროცენტი შეადგინა. რაც შეეხება ფიზიკური პირების სესხების დოლარიზაციის მაჩვენებელს, ის, გაცვლითი კურსის ეფექტის გამორიცხვით, 2020 წლის განმავლობაში 46.1 პროცენტიდან 41.5 პროცენტამდე შემცირდა.

წლის პირველ ნახევარში, COVID-19-ის პანდემიით გამოწვეული ლარის ლიკვიდობის შემცირების ფონზე, საპროცენტო რისკები გაიზარდა,

5. დეტალური ინფორმაცია იხილეთ პრეს რელიზში „საქართველოს ეროვნული ბანკის საგანგებო ღონისძიებები COVID-19-თან დაკავშირებით“.

რაც ადგილობრივი ვალუტის დეპოზიტებზე განაკვეთების მნიშვნელოვან ზრდასთან იყო დაკავშირებული. საქართველოს ეროვნული ბანკის ლარის ლიკვიდობის მხარდამჭერი ღონისძიებების გატარების შემდეგ, საპროცენტო განაკვეთები დასტაბილურდა და სტრესამდე არსებულ დონეს დაუბრუნდა. ძალაში შევიდა დებულება საბანკო წიგნის საპროცენტო რისკის მართვის შესახებ (IRRBB), რომლის მიზანია საბანკო წიგნში წარმოშობილი საპროცენტო რისკის იდენტიფიცირება, შეფასება, მართვა და მასთან დაკავშირებული მოთხოვნების დაწესებით, კომერციული ბანკებისა და საფინანსო სექტორის სტაბილურობისა და ჯანსაღი ფუნქციონირების ხელშეწყობა.

წინა წელთან შედარებით, მნიშვნელოვნად შემცირდა მომგებიანობა, რაც პანდემიის ნეგატიური შედეგებიდან გამომდინარე, მარტში დამატებითი სესხების შესაძლო დანაკარგების საერთო რეზერვის შექმნით იყო გამოწვეული. ამასთან, წლის განმავლობაში შემცირდა წმინდა საპროცენტო მარჟა და არასაპროცენტო შემოსავლები. ამავე დროს, შემცირებული საოპერაციო ხარჯებიდან გამომდინარე ეფექტიანობის გაუმჯობესებამ, აქტივების ზრდის ფონზე, მომგებიანობაზე პოზიტიურად იმოქმედა. საქართველოს ეროვნული ბანკი აგრძელებს ბანკების მომგებიანობის საპროგნოზო მაჩვენებლების განხილვას, ცალკეული ინსტიტუტების ბიზნეს მოდელისა და სტრატეგიის ანალიზს, მომგებიანობის რისკის შესაბამისი მიტიგანტების შეფასებას.

2020 წლის განმავლობაში, მიუხედავად პანდემიით გამოწვეული უარყოფითი მოლოდინებისა და მერყეობებისა, ლიკვიდური აქტივების მოცულობა მაღალ დონეს ინარჩუნებდა. COVID-19-ის პანდემიასთან დაკავშირებული რისკების

წარმოშობის შემდეგ, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა ლარის ლიკვიდობის მხარდამჭერი მნიშვნელოვანი ღონისძიებები მყისიერად გაატარა, რისი საშუალებითაც შესაძლებელი გახდა ლარის დამატებითი ლიკვიდობის მოზიდვა და არსებული რისკების მნიშვნელოვნად შემცირება. აღნიშნული ღონისძიებების შემდეგ, წლის პირველი ნახევრის ბოლოს, ლარის საკმარისი რესურსი დაგროვდა და ლიკვიდობის გადაფარვის კოეფიციენტმა (LCR) COVID-19-ის პანდემიამდე არსებულ დონეს მნიშვნელოვნად გადააჭარბა. ასევე მაღალ დონეს ინარჩუნებდა წმინდა სტაბილური დაფინანსების კოეფიციენტი (NSFR).

მაკროპრუდენციული ზედამხედველობა ძირითადი მიმართულებების მიხედვით კვლავ გრძელდება. ვალუტების შეუსაბამობით გამოწვეული საკრედიტო რისკისთვის ეროვნული ბანკი პრუდენციულ მიდგომას ინარჩუნებს. ვალდებულებების ლარიზაციის მხარდასაჭერად კი ეროვნული ვალუტისთვის ლიკვიდობის და მინიმალური რეზერვების შეღავათიანი მოთხოვნებია გამოყენებული. 2020 წელს საზედამხედველო სტრესტესტის მეთოდოლოგია დაიხვეწა, გამოქვეყნდა სტრესტესტების მეთოდური სახელმძღვანელო⁶ და, 2019 წლის მონაცემებზე დაყრდნობით, განახლებული შედეგები გაანალიზდა.

დამატებით, ფინანსურ სისტემას კორონავირუსით გამოწვეულ ახალ რეალობაზე სწრაფი რეაგირება და მასთან ადაპტირება მოუწია. ერთ-ერთ ასეთ მიმართულებას კრიტიკული ბიზნეს პროცესებისა და საზოგადოებისთვის ფინანსური მომსახურების უწყვეტ რეჟიმში მიწოდება წარმოადგენდა. პანდემიამ საოპერაციო რისკების ის ძირითადი მიმართულებები გაზარდა, რომლებიც თაღლითობის რისკს, მონაცემთა დაცვასა და კიბერმედეგობას უკავშირდება. დიდი

6. <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=769>

მნიშვნელობა შეიძინა საინფორმაციო სისტემების გამართულად მუშაობამ და ფინანსური სისტემის ისეთ საკვანძო სექტორებზე დამოკიდებულებამ, როგორებიცაა ტელეკომუნიკაციებისა და საინფორმაციო ტექნოლოგიების სფერო.

2020 წელს საბანკო სექტორის საზედამხედველო ანგარიშგების ფინანსური ანგარიშების საერთაშორისო სტანდარტებზე (ფასს) გადასვლისათვის მნიშვნელოვანი სამუშაოები ჩატარდა. შეიქმნა პროექტზე მომუშავე ჯგუფები, რომლებშიც მონაწილეობდნენ როგორც ეროვნული ბანკი, ისე საბანკო სექტორის და საბანკო ასოციაციაციის წარმომადგენლები. პროექტი მსოფლიო ბანკის ჩართულობით მიმდინარეობს, რომლის მხარდაჭერით, პროექტში გამოცდილი ადგილობრივი და საერთაშორისო ექსპერტები არიან ჩართულნი და პროექტზე მომუშავე ჯგუფებთან ერთად მოწინავე ქვეყნების მიერ დანერგილ საუკეთესო პრაქტიკებს განიხილავენ. შედეგად, 2021 წლიდან ფასს სტანდარტებით ანგარიშგების დაწყება კომერციული ბანკებისთვის ნებაყოფლობითი იქნება, 2022 წლიდან კი, ის სავალდებულო სახეს მიიღებს. 2022 წლის მანძილზე ბანკები ვალდებული იქნებიან ანგარიშგებები როგორც მიმდინარე სტანდარტების, ისე ფასს-ის მიხედვით წარადგინონ.

გარდა ამისა, ფასს-ზე გადასვლის პროექტის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ნაწილს დარეზერვების განახლებული მეთოდოლოგიის შემოღება წარმოადგენს, რომელიც საბანკო სექტორთან, აუდიტორებთან და მსოფლიო ბანკის კონსულტანტებთან მჭიდრო თანამშრომლობით მიმდინარეობს. ფასს 9-თან დაახლოების მიზნით, ეროვნულმა ბანკმა “ფინანსური ინსტრუმენტების რისკის კატეგორიებისა და მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალის განსაზღვრის წესის” პროექტი შეიმუშავა. აღნიშნული წესი ფასს 9-ის სტანდარტს ექვემდებარება, თუმცა, ამავდროულად, ის იმ ზოგიერთ მიდგომას აკონკრეტებს, რომლებიც ბანკმა რეზერვების დათვლისას უნდა გამოიყენოს.

წესი „შეესაბამე ან ახსენი“ მიდგომის (“Comply or explain”) პრინციპს ითვალისწინებს. დოკუმენტის სამუშაო ვერსია 2020 წლის ბოლოს ეროვნული ბანკის ვებგვერდზე საკონსულტაციოდ გამოქვეყნდა და წესის დამტკიცება 2021 წელს იგეგმება.

2020 წელს ეროვნულმა ბანკმა გააჩანსალებისა და რეზოლუციის ჩარჩოს ფორმირება დაასრულა, შესაბამისად, რეფორმას იმპლემენტაციის ფაზა აგრძელებს. აღნიშნული ჩარჩო საქართველოში მოქმედი ყველა კომერციული ბანკის მიერ გააჩანსალების გეგმების შემუშავების პრაქტიკის დანერგვას და რისკების მართვის კულტურის ამაღლებას ითვალისწინებს. გარდა ამისა, ეროვნული ბანკის მიერ შექმნილი რეზოლუციის მექანიზმი გააუმჯობესებს კრიზისისთვის მზაობას, რითიც საბანკო სექტორში მეტ ფინანსურ სტაბილურობას და კრიტიკული ეკონომიკური ფუნქციების შენარჩუნებას უზრუნველყოფს. 2021 წელს ეროვნული ბანკი სისტემურად მნიშვნელოვანი ბანკებისთვის პირველადი რეზოლუციის გეგმებს შეიმუშავებს და, ასევე, კომერციულ ბანკებთან ინტენსიური კომუნიკაციით ჩარჩოს მოთხოვნებთან შესაბამისობის მიღწევას შეუწყობს ხელს.

საქართველოს ეროვნული ბანკი მუდმივად ზრუნავს ფინანსური ბაზრის განვითარებაზე. ერთი მხრივ, ფინანსურ სექტორში ინოვაციების ტემპი სულ უფრო იზრდება, რასაც, როგორც ახალი შესაძლებლობები, ისე ახალი რისკები მოაქვს. მეორე მხრივ, ფინანსური სექტორი მთელს მსოფლიოში ყველაზე მეტად რეგულირებად ეკონომიკის სექტორად რჩება. უფრო მეტიც, რეგულირებას მზარდი ტენდენცია აქვს. შედეგად, თანამედროვე საზედამხედველო ჩარჩო საკმაოდ მოცულობითი, ტექნიკური და კომპლექსურია, განსაკუთრებით ახალი ფინანსური სტარტაპებისთვის და ახალი ტექნოლოგიებისთვის. აღნიშნულის ფონზე, ფინანსური სექტორის მარეგულირებლებისათვის მნიშვნე-

ლოვანი გამოწვევაა ფინტექ კომპანიების და ინოვაციური იდეების წახალისება და შემდგომში ამ იდეების მდგრად ფინანსურ მოდელად გარდაქმნის ხელშეწყობა. ამ გამოწვევის საპასუხოდ, საქართველოს ეროვნული ბანკი სხვადასხვა საზედამხედველო მიდგომას ავითარებს და ფინტექ საქმიანობისათვის საბაზისო ინფრასტრუქტურის შექმნას უწყობს ხელს. აღნიშნული მიზნის მისაღწევად ეროვნული ბანკი მზად არის დაეხმაროს როგორც რეგულირების გარეთ მყოფ კომპანიებს, ისე რეგულირებად სუბიექტებსაც, რომლებსაც ინოვაციური იდეები აქვთ. რეგულირების გარეთ მყოფ პირებს ეროვნული ბანკის ინოვაციების ოფისი საზედამხედველო ჩარჩოში ნავიგაციასა და მიდგომების გაცნობაში ეხმარება. ხოლო რეგულირებად სუბიექტებს, იმ ინოვაციური პროდუქტებისთვის, რომელზეც ზედამხედველს მიდგომა არ აქვს განსაზღვრული, ეროვნული ბანკი რეგულირების ლაბორატორიას სთავაზობს. ინოვაციური მიდგომების ერთ-ერთი მაგალითია ფინანსურ სექტორში გადაწვეტილებების მიღების პროცესში სხვადასხვა სტატისტიკური მოდელის გამოყენება. ასეთი მოდელები სესხის გაცემის, ფინანსური აღრიცხვის და რისკების მართვის მხრივ ფართოდ გამოიყენება, განსაკუთრებით საცალო დაკრედიტებაში.

2020 წლის განმავლობაში ღია ბანკინგის პროექტზე აქტიური მუშაობა მიმდინარეობდა და 2021 წლის მარტიდან, ღია ბანკინგის სერვისები ეტაპობრივად გახდება ხელმისაწვდომი. პირველ ეტაპზე ინფორმაციის მიმოცვლის სერვისი მხოლოდ ფიზიკური პირებისთვის იფუნქციონირებს, ხოლო 2021 წლის ბოლომდე სერვისების ნაწილში ღია ბანკინგის სრულად დაფარვაა დაგეგმილი. ასევე მოსალოდნელია, რომ ამავე პერიოდისთვის პროექტი ხელმისაწვდომი არასაბანკო ინსტიტუტებისთვისაც გახდება.

2020 წელს, მსოფლიო ბანკის სამუშაო ჯგუფთან კონსულტაციების შედეგად საკრედიტო რეესტრი

შეიქმნა. საკრედიტო რეესტრი მონაცემთა ბაზაა, რომელიც სესხის გამცემი ორგანიზაციების მიერ მათი საკრედიტო პორტფელის შესახებ მონოდებული მონაცემებისგან შედგება. საკრედიტო რეესტრი დიდი მონაცემთა ბაზის სახეობას წარმოადგენს და მისი გამოყენება საკრედიტო რისკის ზედამხედველობის ეფექტურობის გასაუმჯობესებლად და სხვადასხვა საზედამხედველო ანგარიშგების ტვირთის შესამცირებლად იგეგმება.

საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ, ბოლო სამი წლის განმავლობაში, არასაბანკო სექტორის რეგულირებისა და ზედამხედველობის მიმართულებით განხორციელებული რეფორმის შედეგად, კაპიტალის და ლიკვიდობის ადეკვატური დონის შენარჩუნებით, გაუმჯობესებული რისკების მართვისა და კორპორატიული კულტურით, მიკროსაფინანსო სექტორი COVID-19-ის პანდემიის ნეგატიურ შედეგებს მომზადებული შეხვდა. აღნიშნული რეფორმების შედეგებმა ნიადაგი მოამზადა ეროვნული ბანკის ინიციატივის - მიკროსაფინანსო სექტორისთვის, პანდემიის პირობებში, ლიკვიდობის მხარდაჭერი პროგრამის ამოქმედებისათვის. კერძოდ, მიკროსაფინანსო სექტორისთვის ლარის რესურსზე ხელმისაწვდომობის გაზრდის მიზნით, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებისთვის 200 მლნ აშშ დოლარის ოდენობის სვოპ ინსტრუმენტი ამოქმედდა. ასევე, ეროვნული ბანკის მიერ მცირე და საშუალო ბიზნესის ლიკვიდობის მხარდაჭერი მექანიზმის შემოღებით, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებს, დადგენილი კრიტერიუმების შესაბამისი სასესხო პორტფელის მოცულობის ფარგლებში, ეროვნული ბანკის მხარდაჭერით, კომერციული ბანკებიდან სასესხო რესურსის მოზიდვა შეეძლოთ. მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების დიდმა ნაწილმა სოციალური პასუხისმგებლობა გამოიჩინა და სესხების დაფარვაზე 3 თვიანი მორატორიუმი/საშელავათო პერიოდი გამოაცხადა, რიგ შემთხვევებში კი, განმეორებითაც.

2020 წლის 3 სექტემბერს, საერთაშორისო სავალუტო ფონდმა ტექნიკური დახმარების მისიის მიერ მომზადებული შეფასების დოკუმენტი გამოაქვეყნა⁷, რომლის მიხედვით, საქართველოს მთავრობისა და ეროვნული ბანკის ერთობლივი ძალისხმევით, მნიშვნელოვნად გაძლიერდა არასაბანკო საკრედიტო ინსტიტუტებისა და მათი საქმიანობის პრუდენციული რეგულირება და ზედამხედველობა. მისიის შეფასებით, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა მნიშვნელოვნად გააუმჯობესა მონაცემთა შეგროვების, დისტანციური ზედამხედველობისა და ადგილზე შემოწმების პროცესები, რის შედეგადაც არასაბანკო სექტორის საზედამხედველო ჩარჩო გაძლიერდა, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებისთვის კაპიტალის და ლიკვიდობის მინიმალური მოთხოვნები დაწესდა და გამჭვირვალობის სტანდარტი გაიზარდა. არასაბანკო სექტორის წარმომადგენლების განცხადებით, ეროვნული ბანკის რეგულირების წესები და საზედამხედველო ჩარჩო სექტორის რეპუტაციის გაუმჯობესებას უწყობს ხელს.

საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ შემუშავდა და ამოქმედდა არასაბანკო დაწესებულებებისთვის დისტანციური ზედამხედველობის პორტალი, რომელმაც ზედამხედველობას დაქვემდებარებული არასაბანკო სუბიექტების მიერ ეროვნულ ბანკში ინფორმაციის წარდგენის ტრადიციული მეთოდი ჩაანაცვლა და ანგარიშგებების ონლაინ რეჟიმში ატვირთვა და ეროვნულ ბანკთან დისტანციური კომუნიკაცია უზრუნველყო.

2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, არასაბანკო საფინანსო სექტორი 40 მიკროსაფინანსო ორგანიზაციით, ვალუტის 791 გადამცვლელი პუნქტით (616 სათავო ოფისი და 175 ფილიალი), სესხის გამცემი 368 სუბიექტითა (198 სათავო ოფისი და 169 ფილიალი) და ერთი საკრედიტო კავშირით იყო წარმოდგენილი. არასაბანკო საფინანსო

სექტორის მთლიანი აქტივები 2 მლრდ ლარამდეა (რომლის უდიდესი წილი - 1.5 მლრდ ლარი - მიკროსაფინანსო სექტორს ეკუთვნის).

2020 წელს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების რაოდენობის შემცირებისა და COVID-19-ით გამოწვეული პანდემიის მიუხედავად, მიკროსაფინანსო სექტორის სპეციფიკიდან გამომდინარე, ლომბარდულ სესხებზე გაზრდილი მოთხოვნის გამო, საკრედიტო პორტფელმა ზრდის ტენდენცია შეინარჩუნა და 5 პროცენტის წლიური ზრდის ტემპის გათვალისწინებით, მთლიანმა საკრედიტო პორტფელმა 1.18 მლრდ ლარი შეადგინა.

მომხმარებელთა უფლებების დაცვა და ფინანსური განათლება საქართველოს ეროვნული ბანკისთვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მიმართულებაა. შესაბამისად, ამ კუთხით, წინა წლების მსგავსად, არაერთი მნიშვნელოვანი პროექტი და აქტივობა განხორციელდა. მათ შორის, საერთაშორისო საუკეთესო პრაქტიკისა და ბაზართან კომუნიკაციის შესაბამისად, დაიხვენა საკანონმდებლო ჩარჩო.

საქართველოს ეროვნული ბანკის საქმიანობის ერთ-ერთ მიმართულებას ფულის გათეთრების და ტერორიზმის დაფინანსების წინააღმდეგ ბრძოლა წარმოადგენს.

„საქართველოს ეროვნული ბანკის ფულის გათეთრების და ტერორიზმის დაფინანსების წინააღმდეგ ბრძოლის საზედამხედველო ჩარჩოს“ მიხედვით განსაზღვრული საზედამხედველო ყურადღების დონეების შესაბამისად, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა, ზედამხედველობას დაქვემდებარებული სუბიექტების მიმართ, 2020 წლის განმავლობაში განსახორციელებელი რისკის შესაბამისი, ეფექტიანი საზედამხედველო ღონისძიებები დაადგინა. ეროვნული ბანკის მიერ საზედამხედველო ყურადღების დონეების განსაზღვრას, რისკების დისტანციური ფორმით იდენტიფიცირებისა და

7. <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2020/09/03/Georgia-Technical-Assistance-Report-Strengthening-Regulation-Supervision-and-Oversight-of-49728>

შეფასების უწყვეტი პროცესი უდევს საფუძვლად. აღსანიშნავია, რომ 2020 წლის განმავლობაში, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა, ფულის გათეთრებისა და ტერორიზმის დაფინანსების აღკვეთის მიმართულებით ზედამხედველობას დაქვემდებარებული თითოეული სუბიექტისგან ორჯერ მიიღო და დაამუშავა ფულის გათეთრებისა და ტერორიზმის დაფინანსების რისკის ზედამხედველობის ანგარიშგება. მიმდინარე წელს დაინერგა სესხის გამცემი სუბიექტების დისტანციური ზედამხედველობა. აღნიშნული მიზნით, შემუშავდა და დამტკიცდა „სესხის გამცემი სუბიექტების მიერ ფულის გათეთრებისა და ტერორიზმის დაფინანსების რისკის ზედამხედველობის ანგარიშგების შევსებისა და ინფორმაციის წარმოდგენის წესი“. 2020 წლის განმავლობაში განხორციელებული საზედამხედველო ღონისძიებები როგორც კომპლექსურ, ისე თემატურ, სპეციალურ და საკონტროლო ტიპის ადგილზე შემოწმებებს მოიცავდა.

2020 წელს ევროპის საბჭოს ფულის გათეთრებისა და ტერორიზმის დაფინანსების წინააღმდეგ მიმართულ ღონისძიებათა შემფასებელ რჩეულ ექსპერტთა კომიტეტმა (MONEYVAL) საქართველოს მეხუთე რაუნდის შეფასების ანგარიში დაამტკიცა. ანგარიში აფასებს საქართველოში ფულის გათეთრებისა და ტერორიზმის დაფინანსების აღკვეთის ხელშეწყობის ღონისძიებებს, ქვეყნის სამართლებრივი და ინსტიტუციური ჩარჩოს ტექნიკურ შესაბამისობას ფინანსური ქმედების სპეციალური ჯგუფის (FATF) 40 რეკომენდაციასთან და ასევე, ქვეყნის AML/CFT სისტემის ეფექტიანობის დონეს მიმოიხილავს. საქართველოს მეხუთე რაუნდის შეფასების ანგარიშში ხაზი გაესვა MONEYVAL-ის წინა ვიზიტის შემდეგ (2011 წელი) მიღწეულ პროგრესს, როგორც საქართველოს ეროვნული ბანკის საზედამხედველო მიდგომების ეფექტიანობის, ისე მის ზედამხედველობას დაქვემდებარებული ფინანსური ინსტიტუტების შესაბამისობის დონის ამაღლების მიმართულებით.

საგადახდო სისტემების ეფექტიანი და შეუფერხებელი ფუნქციონირება საფინანსო სექტორის სტაბილურობისა და ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების ერთ-ერთი აუცილებელი ფაქტორია. ელექტრონული გადახდები თითოეული მომხმარებლის ყოველდღიურ ცხოვრებაში სულ უფრო დიდ როლს ასრულებს. დიჯიტალიზაციის განვითარება განსაკუთრებით გავლენას გადახდების მეთოდების მრავალფეროვნებაზე ახდენს. საქონლისა და მომსახურების შესყიდვისას საფასურის გადახდის პროცესში სმარტფონების გამოყენების მაჩვენებელი უფრო და უფრო იზრდება. საგადახდო მომსახურების პროვაიდერები ცდილობენ გადახდის პროცესი უფრო მარტივი და მოსახერხებელი გახადონ. დაგეგმილი საკანონმდებლო ცვლილებები, რომლებიც ევროკავშირის საგადახდო მომსახურების დირექტივასთან (PSD2-თან) შესაბამისობაშია და საგადახდო ბაზარზე ახალი მოთამაშეების გამოჩენას უწყობს ხელს, განსაკუთრებით, არასაბანკო სექტორიდან. ახალი საგადახდო მომსახურებები, მყისიერი გადახდების სისტემასთან ერთად, ინოვაციური ბიზნეს მოდელების ჩამოყალიბებას და საგადახდო ბაზარზე კონკურენციის ხელშეწყობას ახალისებს. დიჯიტალიზაცია, მრავალფეროვან შესაძლებლობებთან ერთად, რისკების მატარებელიც არის, რის გამოც, შესაბამისი მარეგულირებელი ჩარჩოს და ოვერსაიტის ფუნქციის განვითარება სულ უფრო მნიშვნელოვანი ხდება. ამ მიმართულებით საქართველოს ეროვნულ ბანკმა რამდენიმე ნორმატიული დოკუმენტი შეიმუშავა.

საქართველოს ეროვნული ბანკის სტატისტიკური საქმიანობა 2020 წლის განმავლობაში კიდევ უფრო დაიხვეწა. ვებ-გვერდზე გამოქვეყნებული ვიზუალური ინტერაქტიული რეპორტების მიმართ ინტერესი მომხმარებელთა ფართო წრეებში დღითიდღე იზრდება. საქართველოს ეროვნული ბანკი სტატისტიკური მონაცემების ხარისხის მუდმივად გაუმჯობესების მიზნით, სისტემატურად ინერგება მონაცემთა ანალიზისა და ვალიდაციის სხვადასხვა მეთოდები, რომელთა კომერციული

ბანკების ანალიტიკურ სამსახურებთან გაზიარება მათთვის განკუთვნილი ინტერაქტიული სტატისტიკის პორტალის საშუალებით ხდება. წინა წლების განმავლობაში თითოეული კომერციული ბანკისთვის შესაბამისი ინდივიდუალური ინტერაქტიული რეპორტი მომზადდა, რომელთა გამოყენებაც ბიზნეს პროცესს მნიშვნელოვნად აჩქარებს და ამარტივებს; ამასთან, ყოველწლიურად მიმდინარეობს ღონისძიებები მონაცემთა ხარისხის გასაუმჯობესებლად.

ნაღდი ფულით ქვეყნის ეკონომიკისთვის შეუფერხებელი მიწოდებისა და ეროვნული ბანკის სარეზერვო მარაგების შევსების მიზნით, საანგარიშო პერიოდში გრძელდებოდა სამუშაოები ლარის ბანკნოტებისა და მონეტების დამზადების, მათი მიმოქცევაში გაშვებისა და მათ დამზადებასთან დაკავშირებით გათვალისწინებული ვალდებულებების შესრულების უზრუნველსაყოფად.

საქართველოს ეროვნული ბანკი ეროვნული ვალუტისა და ქვეყნის პოპულარიზაციის მიზნით, საკოლექციო დანიშნულების ფულის ნიშნების გამოშვების მიმართულებითაც განაგრძობდა მუშაობას. 2020 წელს, მსოფლიოში პანდემიის გამო შექმნილი მდგომარეობის გამო, მხოლოდ ერთი - მეფე ერეკლე მეორის თემაზე (სერიიდან „საქართველოს მეფეები“) 5 ლარის ნომინალის 1500 ცალი ვერცხლისა და 300 ცალი ოქროს საკოლექციო მონეტის გამოშვება მოხდა. მონეტებმა საზოგადოების დიდი მოწონება დაიმსახურა, რაც მათი რეალიზაციის შედეგებით დასტურდება.

2020 წელს საქართველოს ეროვნული ბანკის ნორმატიულ-სამართლებრივი ბაზის განვითარების

და სრულყოფა-განახლების პროცესი აქტიურად გრძელდებოდა. საქართველოს ეროვნული ბანკის ავტორობით, შემუშავდა და ძალაში შევიდა მნიშვნელოვანი კანონების პროექტები. კერძოდ, 2020 წელს შეიცვალა „ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ“ საქართველოს კანონი და „საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი, რაც ევროკავშირის გამჭვირვალობის დირექტივასა⁸ და ბაზრის მანიპულაციის რეგულაციასთან⁹ კანონმდებლობის დაახლოებას, ასევე ფასიანი ქაღალდების კომისიების საერთაშორისო ორგანიზაციის (IOSCO) წევრობას უკავშირდებოდა. 2020 წელს „საინვესტიციო ფონდების შესახებ“ ახალი კანონი ძალაში შევიდა. კანონის ძალაში შესვლით საქართველომ ასოცირების ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულებაც შეასრულა, კერძოდ, კანონმდებლობა მიმოქცევად ფასიანი ქაღალდებში კოლექტიური ინვესტიციების განსახორციელებლად შექმნილი საწარმოს (UCITS) შესახებ დირექტივას დაუახლოვა. ხსენებული საკანონმდებლო აქტებიდან გამომდინარე, გამოცემულ იქნა საქართველოს ეროვნული ბანკის კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტებიც, რითაც საკითხის მარეგულირებელი სამართლებრივი ჩარჩო სრულყოფილი გახდა. გარდა ამისა, „საგადახდო სისტემისა და საგადახდო მომსახურების შესახებ“ საქართველოს კანონის საფუძველზე გამოიცა მნიშვნელოვანი სამართლებრივი აქტები, მათ შორის, საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 2 სექტემბრის №156/04 ბრძანებით დამტკიცებული „მომხმარებლის ძლიერი ავთენტიფიკაციის წესი“ და საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 2 სექტემბრის №155/04 ბრძანებით დამტკიცებული „საბარათო ინსტრუმენტის შესახებ დებულება“. დამატებით, 2019 წლის

8. 2004 წლის 15 დეკემბრის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2004/109/EC დირექტივა, რეგულირებულ ბაზარზე სავაჭროდ დაშვებული ფასიანი ქაღალდების ემიტენტებზე ინფორმაციის გამჭვირვალობის მოთხოვნათა ჰარმონიზაციის შესახებ, რომლითაც შესწორდა 2001/34/EC დირექტივა, იხ. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02004L0109-20131126>

9. 2014 წლის 16 აპრილის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 596/2014 დირექტივა ინსაიდერული გარიგებებისა და ბაზარზე მანიპულაციების შესახებ (ინსაიდერული ინფორმაციის ბოროტად გამოყენება), იხ. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02014R0596-20210101>

ბოლოს განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილებების შედეგად დამტკიცებული კომერციული ბანკების გაჯანსაღებისა და რეზოლუციის ჩარჩოს სრულად ამოქმედების მიზნით, ეროვნულმა ბანკმა შეიმუშავა შესაბამისი კანონქვემდებარე აქტები. ნორმატიულ-სამართლებრივი ბაზა დაიხვეწა საბანკო ზედამხედველობის, არასაბანკო ზედამხედველობისა და საქართველოს ეროვნული ბანკის საქმიანობის სხვა მნიშვნელოვანი მიმართულებებით.

2020 წელს, მიმდინარე გლობალური პანდემიის დროს, საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ სტაბილური მაკროეკონომიკური და ფინანსური გარემოს შენარჩუნების ძალისხმევა საერთაშორისო სარეიტინგო კომპანიების მიერ საქართველოს საკრედიტო რეიტინგების შენარჩუნებაში აისახა. აღსანიშნავია, რომ 2017 წლიდან საქართველოს სუვერენული რეიტინგი თანდათანობით გაიზარდა. კერძოდ, 2017 წელს სარეიტინგო კომპანია Moody's-მა საქართველოს სუვერენული საკრედიტო რეიტინგი Ba2-მდე გაზარდა. 2019 წელს, საერთაშორისო სარეიტინგო კომპანიამ "Standard&Poor's"-მა (S&P) საქართველოს სუვერენული რეიტინგი "BB" დონემდე აწია, სტაბილური პერსპექტივით. იმავე წელს, მეორე დიდმა საერთაშორისო სარეიტინგო კომპანია „Fitch Ratings“-მა საქართველოს სუვერენული საკრედიტო რეიტინგი „BB“-დან „BB“-მდე გაზარდა. 2020 წელს, COVID-19 პანდემიის მიერ ტურიზმზე და მასთან დაკავშირებულ ბიზნეს აქტივობებზე უარყოფითი ზეგავლენის,

ასევე ჯანდაცვისა და სოციალური საჭიროებების გამო ფისკალური ზეწოლისა და საგარეო რისკების ზრდის გამო, „Fitch Ratings“-მა ქვეყნის პერსპექტივა სტაბილურიდან უარყოფითამდე შეამცირა, თუმცა, რეიტინგი კვლავ "BB" დონეზე დატოვა. რეიტინგის შენარჩუნება გამოწვეულია იმ წარმატებებით, რაც საქართველომ მიმდინარე პანდემიისა და გლობალური გაურკვევლობის ფონზე, საგარეო რისკების ზრდის მიუხედავად, თანმიმდევრული მაკროეკონომიკური პოლიტიკით მიაღწია. საერთაშორისო რეიტინგების მიერ საქართველოს საინვესტიციო გარემოს ასეთი შეფასება საქართველოს მიმართ საერთაშორისო ინსტიტუტების და ინვესტორების ნდობას კიდევ უფრო აძლიერებს.

2020 წლის განმავლობაში საქართველოს ეროვნული ბანკის ქმედებები დროული და ადეკვატური იყო, როგორც პანდემიამდე, ასევე პანდემიის დროს. ამას არაერთი ავტორიტეტული საერთაშორისო ორგანიზაცია ადასტურებს - საერთაშორისო სავალუტო ფონდი, მსოფლიო ბანკი, აზიის განვითარების ბანკი, ევროპისა და რეკონსტრუქციის ბანკი, სარეიტინგო კომპანიები და სხვა.

აღსანიშნავია, რომ ავტორიტეტულმა საერთაშორისო გამოცემამ, Global Finance-მა, ეროვნული ბანკის პრეზიდენტი, ზედიზედ უკვე მესამედ, 2020 წლის ცენტრალური ბანკების საუკეთესო მმართველთა შორის დაასახელა.

მავრთვითი ბაზარი

01

1.1 მსოფლიო ეკონომიკა

2020 წელი გლობალური ეკონომიკისთვის საკმაოდ მძიმე აღმოჩნდა. COVID-19 პანდემიის გამო დაწესებული შეზღუდვების ფონზე, ეკონომიკური და ბიზნეს საქმიანობა შეფერხდა; საგანგებო მდგომარეობის და კარანტინის გამოცხადების შემდეგ, ერთობლივი მოთხოვნა გაუარესდა; მიწოდების ჯაჭვები და წარმოების პროცესი დაირღვა, რამაც ღრმა რეცესიამდე მიიყვანა როგორც განვითარებული, ასევე მზარდი და განვითარებადი ქვეყნები; დასაქმებული პერსონალი კი, დიდწილად, დისტანციურ სამუშაო რეჟიმზე გადავიდა. თუმცა წლის მეორე ნახევარში, შეზღუდვების ეტაპობრივ მოხსნასთან ერთად, ეკონომიკური აქტივობის მცირედი გაუმჯობესება შეიმჩნეოდა. საერთო ჯამში, საერთაშორისო სავალუტო ფონდის (სსფ) აპრილის პროგნოზის¹⁰ მიხედვით, გლობალური ეკონომიკა 2020 წელს 3.3 პროცენტით შემცირდა. ხოლო ვირუსის გავრცელების ტემპების შენელების შემდეგ, მოსალოდნელია ეკონომიკური აქტივობის დასტაბილურება და 2021 წელს 6 პროცენტით ზრდაა პროგნოზირებული. ევროზონასა და დიდ ბრიტანეთში, COVID-19-ის სწრაფი ტემპით გავრცელების პარალელურად, სამრეწველო და ტურიზმის სექტორები გაუარესდა, ხოლო საცალო გაყიდვები დაეცა. სავაჭრო პარტნიორების მხრიდან შემცირებული მოთხოვნის გამო, ექსპორტი და ინვესტიციების მოცულობა შემცირდა. პანდემიის ფონზე, ევროპის ცენტრალურმა ბანკმა (ECB) რაოდენობრივი შერბილება განაახლა. ეკონომიკური აქტივობა მკვეთრად შემცირდა მზარდ და განვითარებად ეკონომიკებშიც, სადაც COVID-19 პანდემიასთან დაკავშირებული შეზღუდვების ფონზე ტურიზმის სექტორი გაუარესდა, ხოლო საწარმოების დახურვასთან ერთად წარმოების მოცულობა და გაყიდვებიც დაეცა. ამას, ასევე, დაემატა 2020 წელს

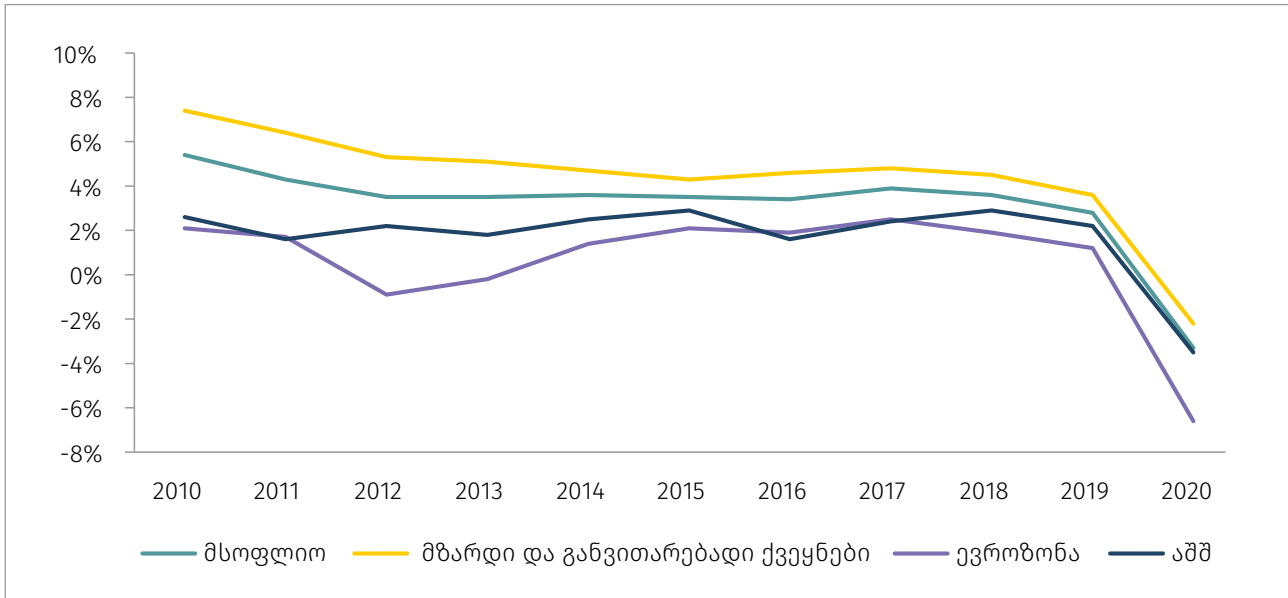
ნავთობის ფასების მკვეთრი ვარდნა. შედეგად, ექსპორტი და ინვესტიციების მოცულობაც შემცირდა. ასევე, მნიშვნელოვნად გაუარესდა როგორც სამომხმარებლო, ისე ბიზნეს განწყობები. ღრმა რეცესიის ფონზე, ცენტრალურმა ბანკებმა მონეტარული პოლიტიკის შერბილება დაიწყეს, რაც, ძირითადად, ეკონომიკის სტიმულირებისკენ მიმართული ნაბიჯი იყო. სსფ-ს აპრილის შეფასებით,¹¹ ამ ქვეყნების რეალური ეკონომიკა 2020 წელს 2.2 პროცენტით შემცირდა.

2020 წლის პირველ ნახევარში, პანდემიის წინააღმდეგ დაწესებული შეზღუდვების ფონზე, ეკონომიკური აქტივობა აშშ-ში რეკორდულად დაეცა, უმუშევრობის დონე საგრძნობლად გაიზარდა, ხოლო კერძო მოხმარება და საცალო გაყიდვები შემცირდა. ასევე, ფირმების დახურვასთან ერთად, სამრეწველო წარმოება გაუარესდა. ცალკეული შტატების ჩაკეტვის შედეგად სამომხმარებლო და ბიზნეს განწყობებიც დაეცა. ამას დაემატა ნავთობის ფასების მკვეთრი შემცირება, რაც უარყოფითად აისახა საინვესტიციო გარემოზე. თუმცა 2020 წლის მეორე ნახევარში ზრდის ტემპების მცირედით დასტაბილურება შეიმჩნეოდა, რაც, ძირითადად, პანდემიასთან დაკავშირებული შეზღუდვების შერბილებასთან იყო დაკავშირებული. იმპორტის შემცირების ფონზე, საგარეო სექტორი მცირედ გაჯანსაღდა და უმუშევრობის მაჩვენებელმაც იკლო. საბოლოო ჯამში, სსფ-ს აპრილის შეფასებით¹², აშშ-ს რეალური ეკონომიკა 2020 წელს 3.5 პროცენტით შემცირდა, ხოლო წლიური ინფლაცია 1.2 პროცენტი იყო. შიდა მოთხოვნის სტიმულირების მიზნით, წლის განმავლობაში ფისკალური დანახარჯები გაიზარდა, ხოლო წლის დასაწყისში ფედერალურმა სარეზერვო სისტემამ ფედერალური ფონდების განაკვეთი მკვეთრად შეამცირა (1.5-1.75 პროცენტითან შუალედიდან, 0-0.25 პროცენტითან შუალედიამდე).

10. International Monetary Fund. 2021. World Economic Outlook: Managing Divergent Recoveries. Washington, DC, April.

11. იგივე

12. International Monetary Fund. 2021. World Economic Outlook: Managing Divergent Recoveries. Washington, DC, April.

წყარო: საერთაშორისო სავალუტო ფონდი

COVID-19-ის სწრაფი ტემპებით გავრცელების პარალელურად, ქვეყნების მასობრივ ჩაკეტვას და ეკონომიკის გაჩერებას საქართველოს სავაჭრო პარტნიორი ქვეყნებისთვისაც მძიმე შედეგები მოჰყვა, სადაც, გლობალური რეცესიის ფონზე, სამომხმარებლო და ბიზნეს განწყობები გაუარესდა. საზღვრების ჩაკეტვისა და საწარმოების დახურვის გამო საწარმოო და ტურიზმის სექტორებიც გაუარესდა. მნიშვნელოვნად იკლო ექსპორტის და ინვესტიციების მოცულობამაც. 2020 წელი განსაკუთრებით მძიმე აღმოჩნდა განვითარებული ეკონომიკებისთვის, მათ შორის ევროზონის ქვეყნებისთვის. გერმანიაში წარმოების პროცესი გაუარესდა და საცალო გაყიდვები შემცირდა. სამომხმარებლო და ბიზნეს განწყობები გაუარესდა, ხოლო ექსპორტის და ინვესტიციების მოცულობამ საგრძნობლად იკლო. სსფ-ს შეფასებით¹³, გერმანიაში რეალური ეკონომიკა 2020 წელს 4.9 პროცენტით შემცირდა. მძიმე მდგომარეობაში აღმოჩნდა იტალიაც, რომელიც ერთ-ერთი პირველი ქვეყანა იყო

ევროპაში, სადაც COVID-19 სწრაფი ტემპებით გავრცელდა. შედეგად, იტალიის რეალური ეკონომიკა 2020 წელს 8.9 პროცენტით შემცირდა. პანდემიამ მნიშვნელოვნად დააზარალა საფრანგეთიც, სადაც ქვეყნის რამოდენიმეჯერ ჩაკეტვას ეკონომიკისთვის მძიმე შედეგები მოჰყვა. სსფ-ს შეფასებით, საფრანგეთის რეალური ეკონომიკა 2020 წელს 8.2 პროცენტით შემცირდა. რთული წელი ქონდა ესპანეთსაც, სადაც წლის განმავლობაში ვირუსით ინფიცირების საკმაოდ მაღალი მაჩვენებლები ფიქსირდებოდა, რასაც, სახელმწიფოს მხრიდან მკაცრი შეზღუდვები ახლდა თან. შედეგად, ესპანეთის რეალური ეკონომიკა 2020 წელს 11 პროცენტით შემცირდა. რაც შეეხება ინფლაციის მაჩვენებელს, ევროზონის ქვეყნების წლიური ინფლაცია 2020 წელს 0.3 პროცენტი იყო.

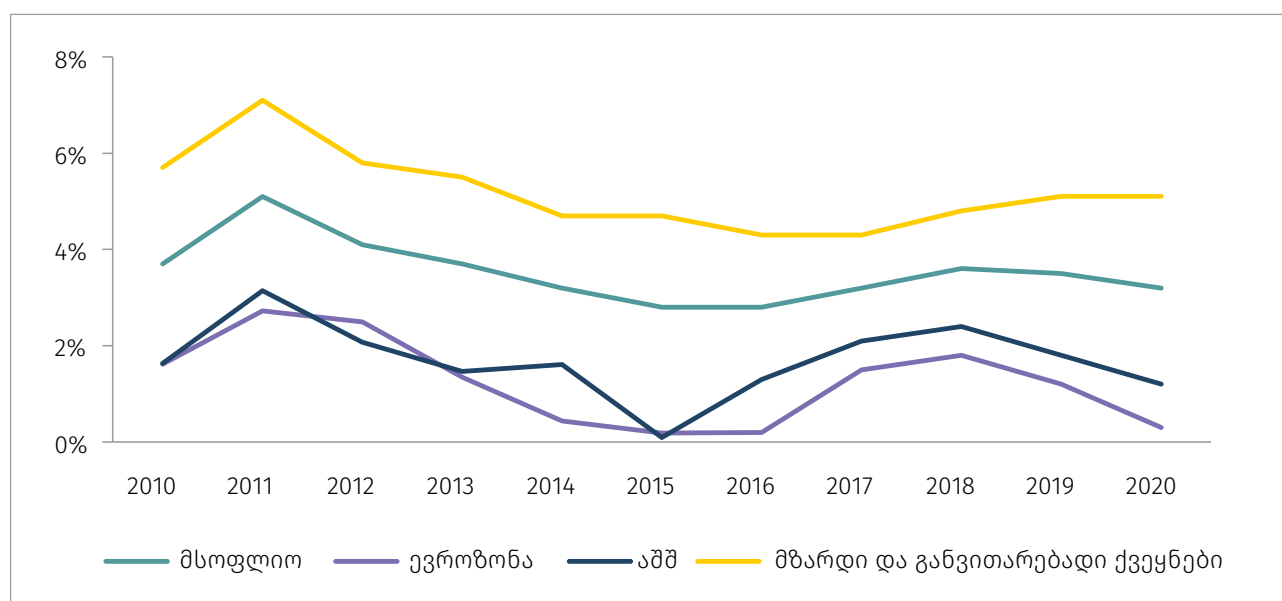
2020 წლის დასაწყისში თურქეთში ეკონომიკური აქტივობის გაჯანსაღების პროცესი შეიმჩნეოდა, თუმცა COVID-19 პანდემიამ სიტუაცია რადიკალურ

13. International Monetary Fund. 2021. World Economic Outlook: Managing Divergent Recoveries. Washington, DC, April.

რად შეცვალა. გაუარესდა როგორც შიდა, ასევე საგარეო მოთხოვნა. სამედიცინო საჭიროებებიდან გამომდინარე დაწესებულმა შეზღუდვებმა ეკონომიკური საქმიანობა მნიშვნელოვნად შეამცირა. საწარმოო და ტურიზმის სექტორები გაუარესდა, ისევე როგორც სამომხმარებლო განწყობები, და ხარჯვის მოცულობამაც იკლო. 2009 წლის შემდეგ პირველად, ბიზნეს განწყობები

ყველაზე დაბალ ნიშნულამდე დაეცა. ექსპორტის და ინვესტიციების მოცულობაც შემცირდა. წლის განმავლობაში კვლავ მაღალი იყო ინფლაციური წნეხი. სსფ-ს შეფასებით¹⁴, თურქეთის რეალური ეკონომიკა 2020 წელს 1.8 პროცენტით გაიზარდა. რაც შეეხება ინფლაციას, ის 2020 წელს 12.3 პროცენტთან ნიშნულზე იყო.

დიაგრამა N 1.2. წლიური ინფლაცია მსოფლიოში

წყარო: საერთაშორისო სავალუტო ფონდი

2020 წელი განსაკუთრებით მძიმე აღმოჩნდა რუსეთისთვის. პანდემიის ფონზე, საწარმოო სექტორი გაუარესდა და, ნავთობის ფასების შემცირებასთან ერთად, კიდევ უფრო იკლო ექსპორტის მოცულობამ. ინვესტიციების მოცულობაც მნიშვნელოვნად შემცირდა, ხოლო უმუშევრობის მაჩვენებელი გაიზარდა. რუბლის გაუფასურებამ და მიწოდების ჯაჭვების შეფერხებებმა ეკონომიკის საგრძნობი შემცირება გამოიწვია. სსფ-ს შეფასებით¹⁵, 2020 წელს

რეალური ეკონომიკა რუსეთში 3.1 პროცენტით შემცირდა, ინფლაციის დონე კი 3.4 პროცენტი იყო.

დაბალი ეკონომიკური აქტივობა იყო უკრაინაშიც, სადაც სამრეწველო პროდუქციის წარმოება და სამომხმარებლო დანახარჯები მნიშვნელოვნად შემცირდა. COVID-19-ის პრევენციის მიზნით დაწესებული შეზღუდვების გამო, ექსპორტი და ინვესტიციების მოცულობა გაუარესდა. ივლისის შემდეგ სამომხმარებლო დანახარ-

14. International Monetary Fund. 2021. World Economic Outlook: Managing Divergent Recoveries. Washington, DC, April.

15. იგივე.

ჯები მცირედ გაუმჯობესდა, თუმცა, ქვეყნის შიგნით გახანგრძლივებული შეზღუდვებიდან გამომდინარე, ვითარება წლის ბოლოს კვლავ გაუარესდა. ინფლაციის წლიური მაჩვენებელი დაბალი იყო, რაც მთავრობის და ცენტრალური ბანკის მიერ განხორციელებული რეფორმების შედეგია. სსფ-ს შეფასებით¹⁶, უკრაინის რეალური ეკონომიკა 2020 წელს 4.2 პროცენტით შემცირდა, ხოლო ინფლაციის დონე 2.7 პროცენტი იყო.

რთული ეპიდემიოლოგიური ვითარების ფონზე, სომხეთის ეკონომიკური აქტივობა 2020 წელს საკმაოდ დაეცა. საწარმოების დახურვის შედეგად სამრეწველო წარმოება და ვაჭრობა შემცირდა, ხოლო სამომხმარებლო და ბიზნეს განწყობები გაუარესდა. მნიშვნელოვნად იკლო ტრანსფერებმა რუსეთიდანაც. ამას, ასევე, დაემატა საომარი მოქმედებები აზერბაიჯანთან. შედეგად, სომხეთის საგარეო სექტორიც გაუარესდა - ექსპორტის ზრდის ტემპები საგრძნობლად შემცირდა, ხოლო იმპორტი გაიზარდა. მაღალი საგარეო ვალის პარალელურად, წლის ბოლოს, Fitch-მა ქვეყნის საკრედიტო რეიტინგი BB- დონიდან B+ დონემდე შეამცირა. სსფ-ს შეფასებით¹⁷, სომხეთის რეალური

მშპ 2020 წელს 7.6 პროცენტით შემცირდა, ხოლო ინფლაციის დონე 1.2 პროცენტით განისაზღვრა.

რაც შეეხება აზერბაიჯანს, COVID-19 პანდემიის ფონზე დაწესებული შეზღუდვების გამო, აქტივობა შენელდა როგორც არასანავთობო, ასევე სანავთობო სექტორში. ნავთობის დაბალი ფასების ფონზე ნავთობმოპოვება და გადამუშავება შემცირდა. შესაბამისად, ექსპორტი და საგარეო სექტორი გაუარესდა. ამას ასევე დაემატა საომარი კონფლიქტი სომხეთთან. სსფ-ს შეფასებით¹⁸, 2020 წელს აზერბაიჯანის რეალური მშპ 4.3 პროცენტით შემცირდა, ხოლო წლიური ინფლაცია კი 2.8 პროცენტი იყო.

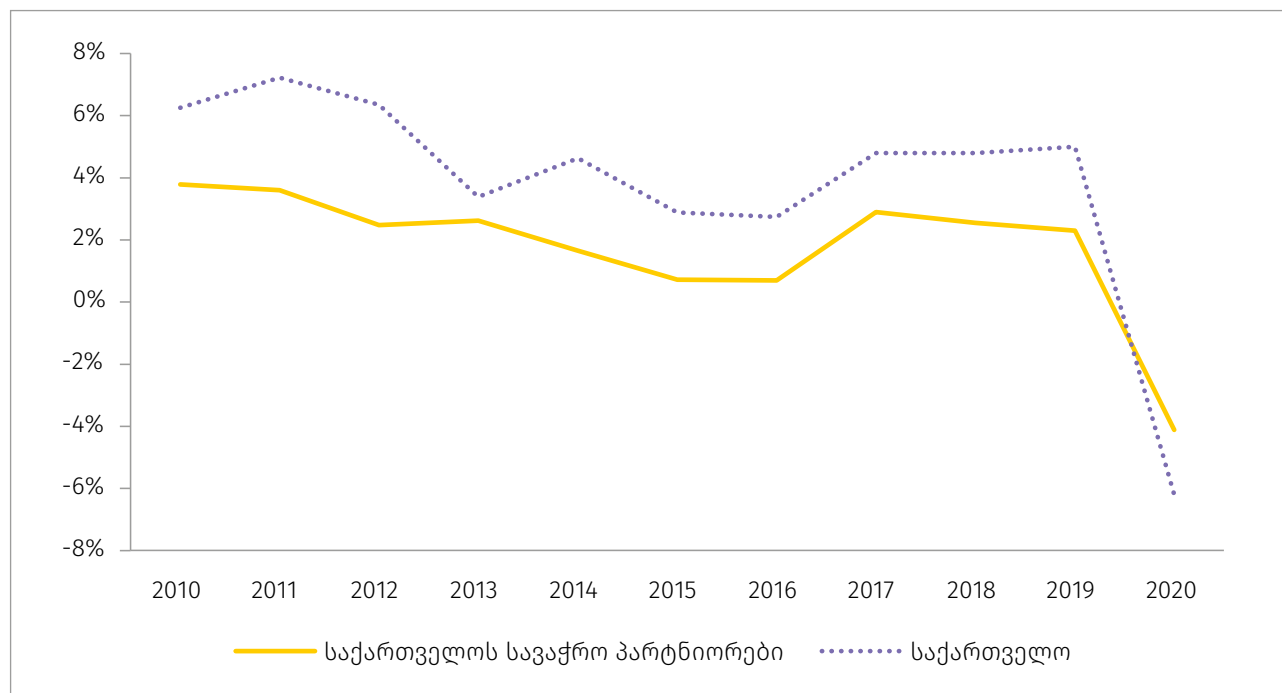
საბოლოო ჯამში, საქართველოს სავაჭრო პარტნიორი ქვეყნების ეკონომიკა 2020 წელს საშუალოდ 4.1 პროცენტით შემცირდა, მაშინ როცა საშუალო შეწონილი¹⁹ ზრდა 2019 წელს 2.3 პროცენტი იყო. რაც შეეხება საქართველოს, 2020 წელს ჩვენთან რეალური მშპ, წინასწარი მონაცემებით, 6.2 პროცენტით შემცირდა, ხოლო 2019 წელს კი, 5 პროცენტის ზრდა იყო (იხ. დიაგრამა 1.3).

16. International Monetary Fund. 2021. World Economic Outlook: Managing Divergent Recoveries. Washington, DC, April.

17. იგივე.

18. იგივე.

19. საქართველოს სავაჭრო პარტნიორების საშუალო შეწონილი ზრდა დათვლილია პარტნიორი ქვეყნების სავაჭრო წილების მიხედვით.

წყარო: საერთაშორისო სავალუტო ფონდი

საქართველოს სავაჭრო პარტნიორი ქვეყნების ცენტრალურმა ბანკებმა 2020 წლის განმავლობაში მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთები რამდენჯერმე შეამცირეს, რაც, გლობალური პანდემიით გამოწვეული კრიზისის ფონზე, შიდა მოთხოვნის წახალისებისკენ მიმართული ნაბიჯი იყო. გამონაკლისია თურქეთი, სადაც მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთი დეკემბერში 17 პროცენტამდე გაიზარდა (სექტემბრის 10.25 პროცენტიდან). მონეტარული პოლიტიკა ფედერალურმა სარეზერვო სისტემამაც შეარბილა და, როგორც აღინიშნა, ფედერალური ფონდების განაკვეთი წლის დასაწყისშივე 1.5-1.75 პროცენტიანი შუალედიდან 0-0.25 პროცენტიან შუალედიამდე შეამცირა. რაც შეეხება ევროპის ცენტრალურ ბანკს, მან საპროცენტო განაკვეთი უცვლელად, 0 პროცენტის დონეზე დატოვა, თუმცა, პანდემიის უარყოფითი ეფექტების შესამსუბუქებლად, ფართო რაოდენობრივი შერბილების პროგრამა განახორციელა, რაც მონეტარული პოლიტიკის შერბილების ტოლფასია.

1.2 საგარეო სექტორი და საგადასახდელო ბალანსი

2020 წელს საგარეო მოთხოვნა არსებითად შემცირდა და ეკონომიკურ ზრდაში მნიშვნელოვანი უარყოფითი წვლილი შეიტანა. ეს მანამდე უპრეცედენტო მასშტაბის გლობალურმა პანდემიამ (COVID-19) და, მის ფონზე, მსოფლიოში ეკონომიკური გაურკვევლობის ზრდამ განაპირობა. გლობალურად, მათ შორის საქართველოშიც, დაწესებულმა შეზღუდვებმა საერთაშორისო ტურიზმზე უარყოფითი გავლენა მოახდინა. მარტის თვიდან საქართველოში საერთაშორისო მოგზაურების რაოდენობა მინიმუმამდე შემცირდა, რაც ტურიზმიდან და მასთან დაკავშირებულ ბიზნეს საქმიანობებიდან მიღებულ შემოსავლებზე უარყოფითად აისახა. მიუხედავად იმისა, რომ მთავრობამ და საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა, საერთაშორისო ორგანიზაციებიდან მყისიერი ფინანსური დახმარებების ფონზე, ვირუსის შესა-

კავებლად დროული და თანმიმდევრული ეკონომიკური პოლიტიკა გაატარეს, ქვეყნის ეკონომიკას უარყოფითი საგარეო შოკი რამდენიმე მიმართულებით შეეხო. ერთობლივი მოთხოვნა მნიშვნელოვნად შემცირდა და ბიზნესის მოლოდინები კი, გაუარესდა. საგარეო მოთხოვნის კლება საგადასახდელო ბალანსზეც, განსაკუთრებით კი, მომსახურების სექტორის ბალანსის გაუარესებაზე აისახა. შედეგად, 2020 წელს მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტმა მშპ-ს 12.4 პროცენტი შეადგინა. აღნიშნული მაჩვენებელი 2019 წელს არსებულ 5.5 პროცენტიან ნიშნულთან შედარებით, რომელიც 2000-იანი წლების შემდეგ ყველაზე დაბალი იყო, მნიშვნელოვნად გაზრდილია. (იხ. დიაგრამა N 1.4).

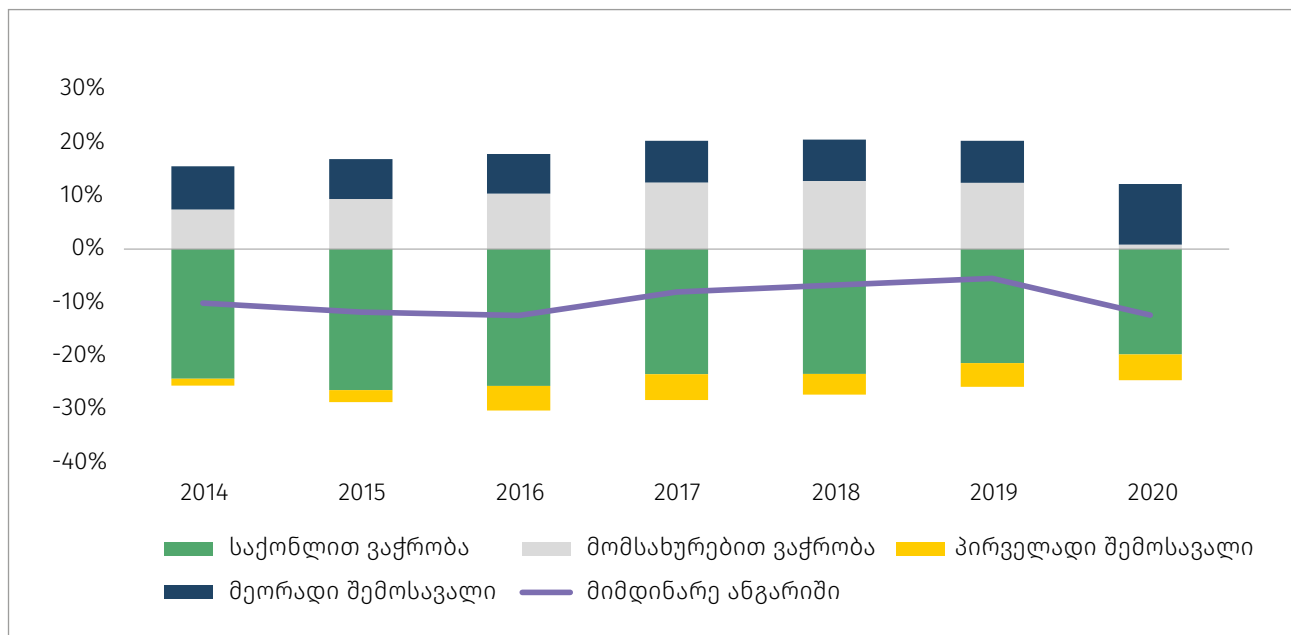
საერთაშორისო მოგზაურობის შეზღუდვამ და სავაჭრო პარტნიორი ქვეყნების ეკონომიკური აქტივობის შენელებამ საქართველოს საექსპორტო შემოსავლებზე უარყოფითი გავლენა მოახდინა. შემცირებული საგარეო და შიდა მოთხოვნის ფონზე, საქონლის იმპორტიც შემცირდა. მთლიანობაში, საქონლის იმპორტთან შედარებით, საქონლის ექსპორტის ნაკლები ტემპებით კლების ფონზე, საქონლით ვაჭრობის დეფიციტი გაუმჯობესდა. თუმცა, წინა წლების ზრდისგან განსხვავებით, 2020 წელს მომსახურების ექსპორტი, კერძოდ, საერთაშორისო მოგზაურებიდან მიღებული შემოსავლები, მნიშვნელოვნად შემცირდა და წლის განმავლობაში მინიმალური იყო, რამაც, თავის მხრივ, საქონლით ვაჭრობის დეფიციტის გაუმჯობესება სრულად გადაფარა და მიმდინარე

ანგარიშის დეფიციტის ზემოაღნიშნული გაუარესება განაპირობა. ამავდროულად, ევროკავშირის ქვეყნებსა და რეგიონის ზოგიერთ ქვეყანაში, პანდემიის პირველი ტალღის დამთავრების შემდეგ, ეკონომიკური მდგომარეობის შედარებითმა გაჯანსაღებამ ქვეყანაში სწრაფი ფულადი გზავნილების შემოძინების დინამიკაზე დადებითად იმოქმედა.

2020 წლის მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტი - მშპ-ს 12.4 პროცენტი - წინა წლის მაჩვენებელზე მშპ-ს 6.9 პროცენტული პუნქტით მეტია. აბსოლუტურ გამოსატულებაში მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტი 1,005 მლნ აშშ დოლარით გაუარესდა და 1,965 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა (იხ. ცხრილი N 1.1). საქონლით ვაჭრობის დეფიციტი 2020 წელს მშპ-ს 1.6 პროცენტული პუნქტით (597 მლნ აშშ დოლარით) გაუმჯობესდა და მშპ-ს 19.8 პროცენტი იყო. საერთაშორისო მოგზაურებიდან მიღებული შემოსავლების მკვეთრი ვარდნის (-83.4 პროცენტი) ფონზე, მომსახურებით ვაჭრობის პროფიციტი არსებითად შემცირდა და მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის გაუარესება განაპირობა. 2020 წელს მიმდინარე ანგარიშის ბალანსზე უარყოფითად იმოქმედა პირველადი²⁰ შემოსავლის დეფიციტმა, რაც, ძირითადად, საინვესტიციო შემოსავლის მუხლში გადინებით არის გამოწვეული. აღსანიშნავია, რომ მაღალია როგორც გაცემული დივიდენდების, ასევე რეინვესტირებული შემოსავლების მოცულობა, რაც მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტზე ზრდის მიმართულებით მოქმედებს.

20. პირველადი შემოსავალი მიმდინარე ანგარიშის მუხლია, სადაც აღირიცხება რეზიდენტებისა და არარეზიდენტების შემოსავლები, რომელიც დაკავშირებულია საწარმოო პროცესებთან და ქონებასთან (მაგ. როგორიცაა შრომის ანაზღაურება, საინვესტიციო შემოსავალი და ა.შ.).

დიაგრამა N 1.4 მიმდინარე ანგარიშის კომპონენტების ფარდობა მშპ-თან

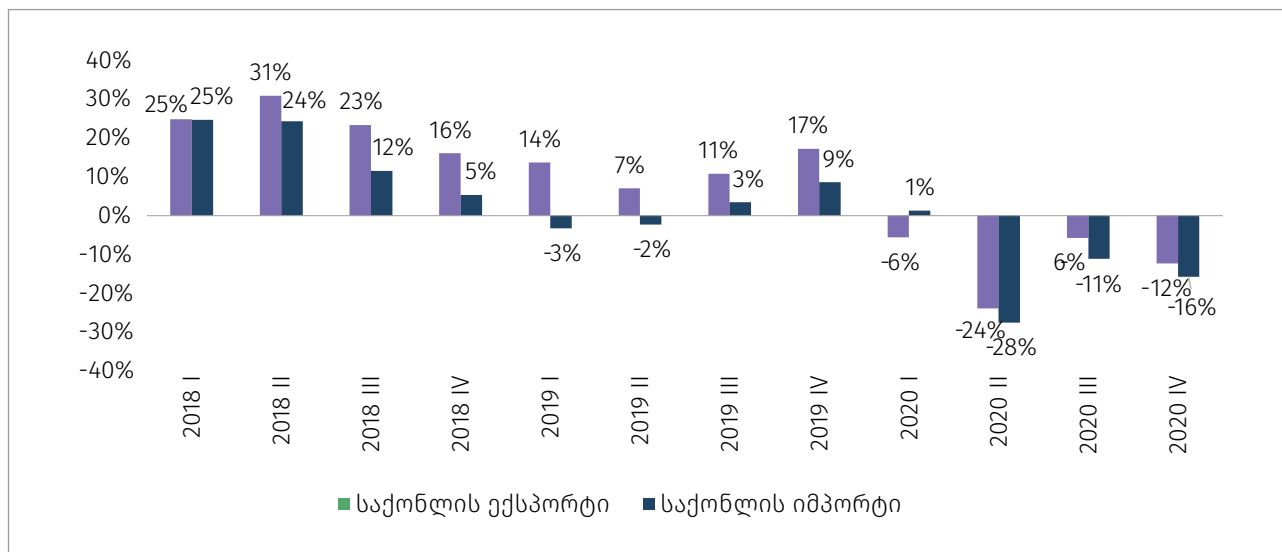

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საქონლით ვაჭრობა მიმდინარე ანგარიშის კვლავ ყველაზე დეფიციტური კომპონენტია. თუმცა 2020 წელს საქონლით ვაჭრობის დეფიციტი, წინა წელთან შედარებით, მთლიანი შიდა პროდუქტის 1.6 პროცენტული პუნქტით გაუმჯობესდა და მშპ-ს 19.8 პროცენტი შეადგინა, რაც იმპორტის ექსპორტზე მეტად კლებას უკავშირდება. როგორც აღვნიშნეთ, 2020 წლის განმავლობაში საქონლის ექსპორტი მნიშვნელოვნად შემცირდა. წლის პირველ ნახევარში, საქონლის ექსპორტის კლება, როგორც რეგიონის ქვეყნებში, ასევე გლობალურად, COVID-19 პანდემიის შეკავების მიზნით საწარმოო პროცესების შეწყვეტამ და ეკონომიკური აქტივობების მიმართ დაწესებულმა შეზღუდვებმა

განაპირობა. წლის მეორე ნახევარში ექსპორტი ნაკლებად მცირდებოდა, რაც შეზღუდვების შემსუბუქებასა და ეკონომიკური აქტივობის შედარებით გამოცოცხლებას უკავშირდებოდა. მთლიანობაში, საქონლის ექსპორტი წლიურად 12.0 პროცენტით შემცირდა. რაც შეეხება იმპორტს, შიდა მოთხოვნის კლების გამო, 2020 წლის მეორე კვარტალიდან არსებითად დაეცა. მთლიანობაში, საქონლის იმპორტმა წლიურად 13.7 პროცენტით დაიკლო. შედეგად, სავაჭრო დეფიციტმა დაიკლო და მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტში, წინა წელთან შედარებით, ნაკლები უარყოფითი წვლილი შეიტანა (იხ. დიაგრამა N 1.5).

დიაგრამა N 1.5 საქონლის ექსპორტისა და იმპორტის წლიური ცვლილება (2018-2020 წელი)²¹

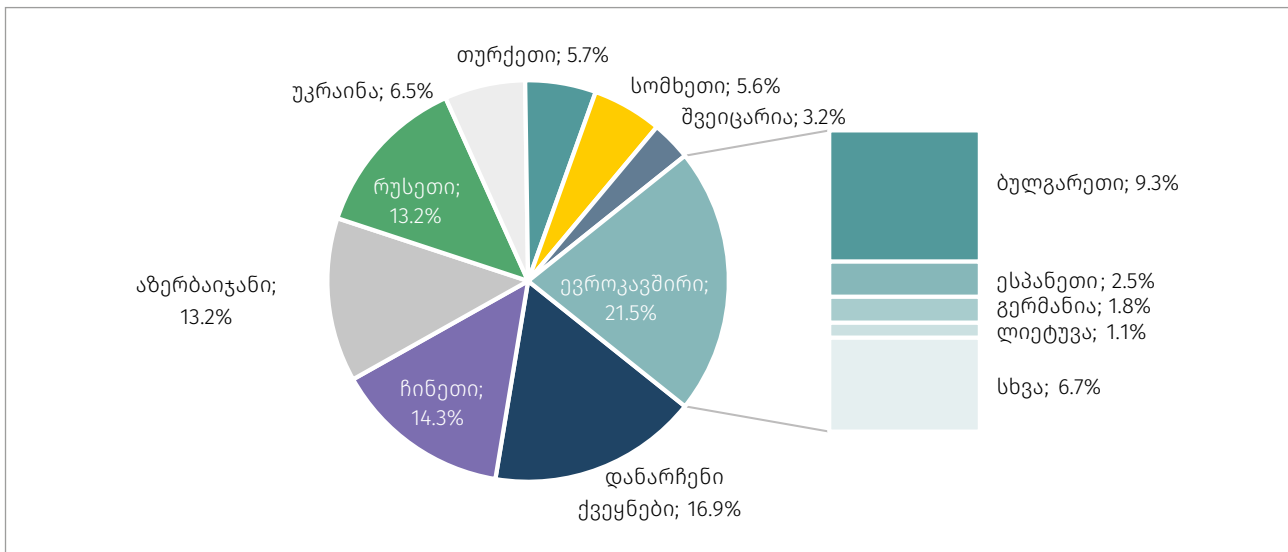
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საქართველოდან საქონლის ექსპორტი თითქმის ყველა სავაჭრო პარტნიორ ქვეყანაში შემცირდა. კერძოდ, 2020 წელს ექსპორტი გაუარესდა როგორც ევროკავშირის (-12.5 პროცენტი), ასევე რეგიონის სხვა ქვეყნებში. ევროკავშირის ქვეყნებში ექსპორტის კლების კუთხით გამოირჩეოდნენ: რუმინეთი (-88.5 პროცენტი) და ლიეტუვა (-20.7 პროცენტი), ხოლო ესპანეთსა (81.9 პროცენტი) და ბულგარეთში (10.0 პროცენტი) ზრდა დაფიქსირდა. რეგიონის ქვეყნებში ექსპორტის კლება, ძირითადად, განპირობებული იყო სომხეთში (-56.6 პროცენტი), აზერბაიჯანსა (-13.2 პროცენტი) და რუსეთში (-153.3 პროცენტი) ექსპორტის კლებით. დანარჩენი ქვეყნებიდან აღსანიშნავია ექსპორტის შემცირება აშშ-სა (-39.5 პროცენტი) და ირანში (-59.1 პროცენტი).

2020 წლის მონაცემებით, საქართველოს უმსხვილესი საექსპორტო პარტნიორი ევროკავშირის ეკონომიკაა, რომელზეც მთლიანი ექსპორტის 21.5 პროცენტი მოდის. დანარჩენი ქვეყნებიდან აღსანიშნავია: აზერბაიჯანი (13.2 პროცენტი), რუსეთი (13.2 პროცენტი), უკრაინა (6.5 პროცენტი) და თურქეთი (5.7 პროცენტი). გარდა ამისა, მთლიან ექსპორტში 14.3 პროცენტია წილით აღსანიშნავია ექსპორტი ჩინეთში, რომელიც წლიურად 113 პროცენტით გაიზარდა. ამ ექსპორტის უდიდესი ნაწილი (91 პროცენტი) კვლავ ძვირფასი ლითონების, ასევე სპილენძის მადნებისა და კონცენტრატების რეექსპორტს უკავშირდება.

21. საგადასახდელო ბალანსის საქონლის ექსპორტი და საქონლის იმპორტი. საგარეო ვაჭრობა და საგადასახდელო ბალანსის საქონლით ვაჭრობა განსხვავებული ცნებებია, რომლებიც განსხვავებულ კონცეფციებს ეყრდნობა. თუ საგარეო ვაჭრობისათვის განმსაზღვრელია საზღვრის გადაკვეთის პრინციპი, საგადასახდელო ბალანსის საქონლით ვაჭრობისათვის განმსაზღვრელი პრინციპია რეზიდენტსა და არარეზიდენტს შორის საკუთრების უფლების ცვლილება. გარდა ამისა, საგარეო ვაჭრობის სტატისტიკაში ექსპორტი მოცემულია FOB ფასებში, ხოლო იმპორტი CIF ფასებში მაშინ, როცა საგადასახდელო ბალანსის საქონლით ვაჭრობაში როგორც ექსპორტი, ისე იმპორტი, FOB ფასებშია მოცემული.

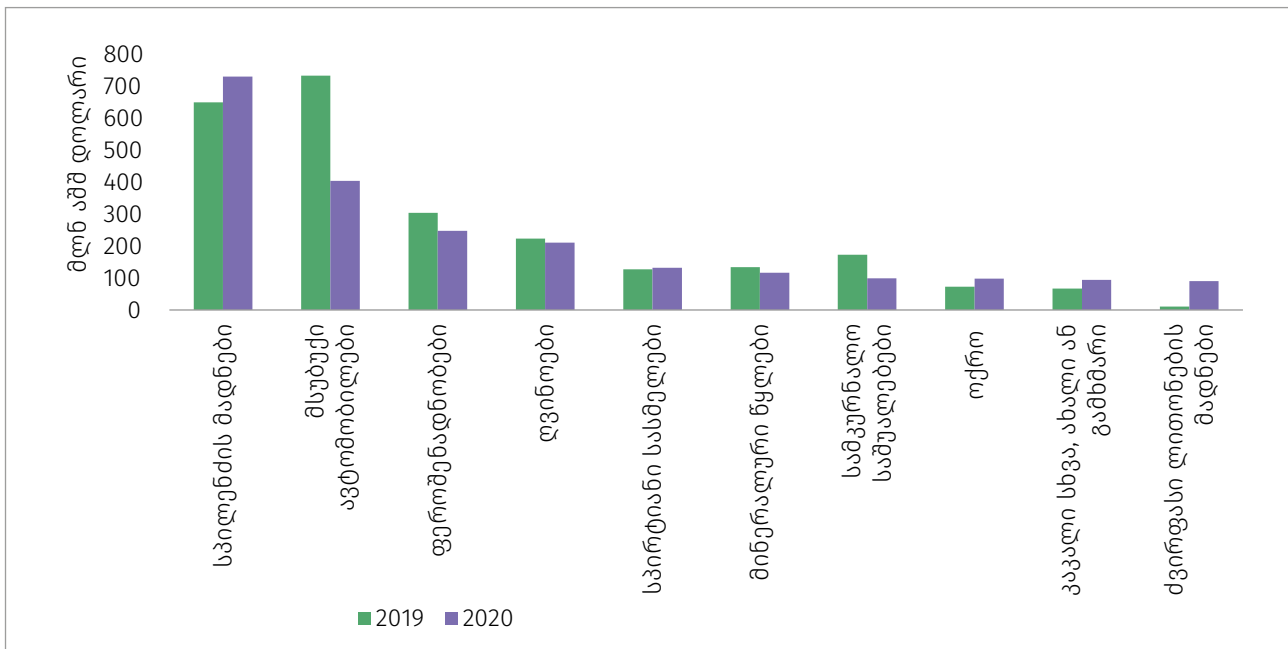
დიაგრამა N 1.6 ექსპორტის სტრუქტურა ქვეყნების მიხედვით 2020 წ.

წყარო: საქსტატი

2020 წელს საქონლის ექსპორტში მნიშვნელოვანი წილი ჰქონდა სპილენძის მადნებისა და კონცენტრატების რეექსპორტს, რომელიც წინა წელთან შედარებით 12.3 პროცენტით გაიზარდა და მთლიანი ექსპორტის 21.8 პროცენტი შეადგინა. გარდა ამისა, მიუხედავად წინა წელთან შედარებით არსებითი (-44.9 პროცენტი) შემცირებისა, კვლავ მაღალი წილი ჰქონდა მსუბუქი ავტომობილების ექსპორტს. ადგილობრივი წარმოების საქონლის ჯგუფიდან წამყვან პოზიციებს ინარჩუნებდა ფეროშენადნობების, ყურძნის ნატურალური ღვინოებისა და მინერალური წყლების ექსპორტი, რომელთა მოცულობები, შესაბამისად, 18.5 პროცენტით, 5.6 პროცენტითა და 12.7 პროცენტით შემცირდა. ასევე, არსებითად შემცირებულია სიგარეტების ექსპორტი, რომლის უმეტესი ნაწილი რეექსპორტს წარმოადგენდა. ამის საპირისპიროდ, გაიზარდა სპირტიანი სასმელების, დაუმუშავებელი ოქროს, თხილისა და კაკლის ექსპორტი. მთლიანობაში, 2020 წელს, საქონლის ექსპორტი 12.0 პროცენტით შემცირდა, ხოლო რეექსპორტის კატეგორიების გარეშე მატება 3.5 პროცენტი იყო.

2020 წელს ყველაზე მეტად სამომხმარებლო საქონლის იმპორტი შემცირდა, რაც შიდა მოთხოვნის გარდა, რეექსპორტის კლებასაც უკავშირდება. კერძოდ, მნიშვნელოვნად იკლო მსუბუქი ავტომობილების რეექსპორტმა. გარდა ამისა, ასევე შემცირდა სამომხმარებლო კატეგორიის ერთ-ერთი უმსხვილესი საიმპორტო საქონელი - ნავთობი და ნავთობპროდუქტები (წილი მთლიან იმპორტში: 6.2 პროცენტი). ამ უკანასკნელზე მნიშვნელოვანი გავლენა წლის განმავლობაში ნავთობის საერთაშორისო ფასების შემცირებამ მოახდინა. კერძოდ, 2020 წლის განმავლობაში ნავთობისა და ნავთობპროდუქტების იმპორტზე დანახარჯებმა 34.2 პროცენტით დაიკლო, აქედან ფასის ეფექტი -31.5 პროცენტული პუნქტია, ხოლო რეალური მოხმარება 2.7 პროცენტით შემცირდა. შუალედური მოხმარების საქონლის იმპორტის შემცირება უმეტესწილად სპილენძის მადნებისა და კონცენტრატების, ასევე ნავთობაირების შემოტანის კლებამ განაპირობა. გასულ წელთან შედარებით, მსუბუქმა ავტომობილებმა, სპილენძის მადნებმა და კონცენტრატებმა,

წყარო: საქსტატი

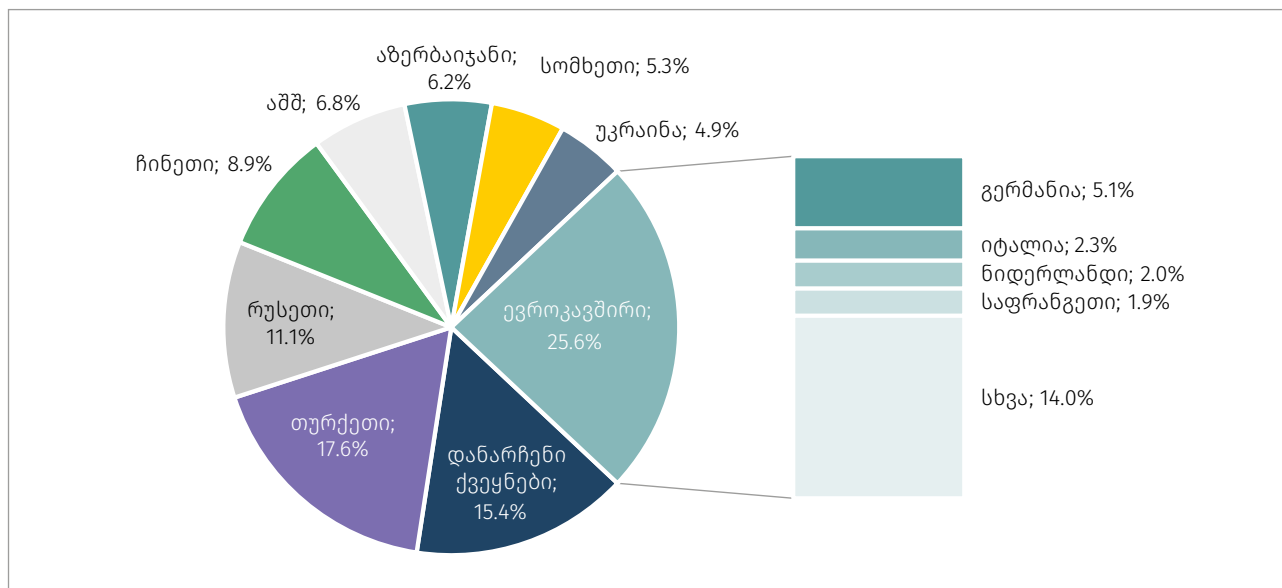
სამკურნალო საშუალებებმა და სიგარეტები-სიგარილებმა, როგორც რეექსპორტის წამყვანმა სასაქონლო ჯგუფებმა, საქონლის მთლიანი იმპორტის კლებაში მნიშვნელოვანი წვლილი (7.3 პპ) შეიტანეს. საინვესტიციო საქონლის ჯგუფებიდან კლების მაღალი ტემპით მსხვილი სამშენებლო ტექნიკისა და სპეციალური დანიშნულების ავტომობილების ჯგუფები გამოირჩეოდა.

იმპორტის რეგიონული ანალიზი გვიჩვენებს, რომ 2020 წელს იმპორტი შემცირდა როგორც ევროკავშირიდან (-20.2 პროცენტი), ისე დანარჩენი ქვეყნებიდან (-14.4 პროცენტი). რეგისტრირებული საქონლის იმპორტის კლებამ წლიურად 15.9 პროცენტი შეადგინა. ამ კლებაში მაღალი წვლილებით გამოირჩეოდნენ თურქეთი (-2.2 პპ), ჩინეთი (-1.6 პპ) და ირანი (-1.5 პპ).

ევროკავშირის ქვეყნებიდან მთლიანი იმპორტის შემცირებაში დიდი წვლილი შეიტანა იმპორტის კლებამ გერმანიიდან (-1.0 პპ) და რუმინეთიდან (-1.0 პპ). იმპორტი, ასევე, შემცირებულია თურქმენეთიდან და აზერბაიჯანიდან ნავთობისა და ნავთობპროდუქტების შესყიდვების კლების გამო.

წინა წლების მსგავსად, იმპორტიორ ქვეყნებს შორის, ევროკავშირის შემდეგ, კვლავ თურქეთი ლიდერობდა, საიდანაც 2020 წელს იმპორტი წლიურად 13.0 პროცენტით შემცირდა. რუსეთიდან იმპორტმა 9.2 პროცენტით დაიკლო და მთლიანი იმპორტის 11.1 პროცენტი შეადგინა. იმპორტი ასევე შემცირებულია აშშ-დან და იაპონიიდან, ძირითადად მსუბუქი ავტომობილების შესყიდვების კლების გავლენით (იხ. დიაგრამა N 1.8).

დიაგრამა N 1.8 იმპორტის სტრუქტურა ქვეყნების მიხედვით 2020 წ.

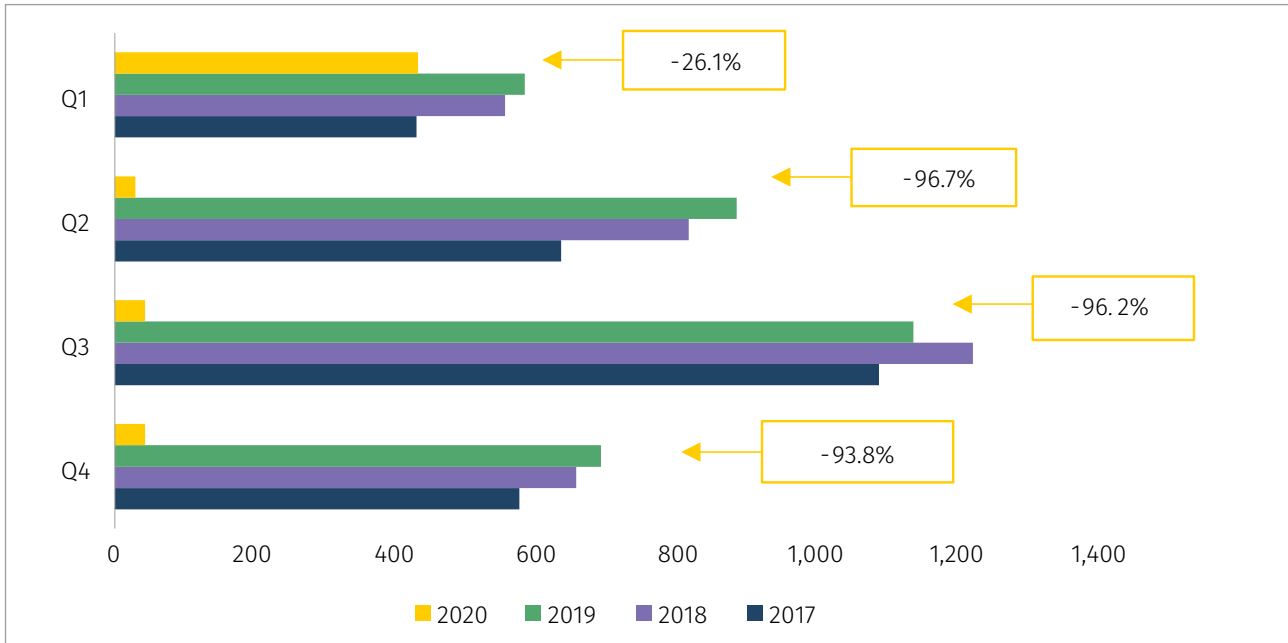

წყარო: საქსტატი

2020 წელს მომსახურებით ვაჭრობის ბალანსმა მიმდინარე ანგარიშზე დადებითად იმოქმედა, თუმცა მხოლოდ მცირედით. კერძოდ, მომსახურების პროფიციტის ფარდობამ მშპ-თან 0.8 პროცენტი შეადგინა, რაც წინა წლის მაჩვენებელზე მთლიანი შიდა პროდუქტის 11.6 პროცენტული პუნქტით ნაკლებია. აბსოლუტურ გამოსახულებაში, მომსახურებით ვაჭრობის დადებითი სალდო 2020 წელს, წინა წელთან შედარებით, 2,046 მლნ აშშ დოლარით ნაკლებია და მხოლოდ 130 მლნ აშშ დოლარს შეადგენს. კორონავირუსის გავრცელების შეკავების მიზნით დაწესებულმა გლობალურმა შეზღუდვებმა (საერთაშორისო საჰაერო და სახმელეთო მი-

მოსვლის შეჩერება), როგორც მოსალოდნელი იყო, უარყოფითად იმოქმედა მომსახურების ექსპორტზე, განსაკუთრებით ტურიზმსა და მასთან დაკავშირებულ ბიზნესსაქმიანობებზე. შედეგად, საერთაშორისო მოგზაურებიდან მიღებულმა შემოსავლებმა, რომლებიც მომსახურების ექსპორტის ძირითად ნაწილს წარმოადგენს, 2020 წელს 542 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა, რაც წინა წლის მაჩვენებელს 83.4 პროცენტით ჩამორჩება (იხ. დიაგრამა N 1.9). აღსანიშნავია, რომ წინა წლებში საერთაშორისო მოგზაურებიდან მიღებული შემოსავლები საქონლით ვაჭრობის დეფიციტის დაფინანსების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი წყარო იყო.

დიაგრამა N 1.9 ტურიზმის ექსპორტიდან მიღებული შემოსავლები (2017-2020)

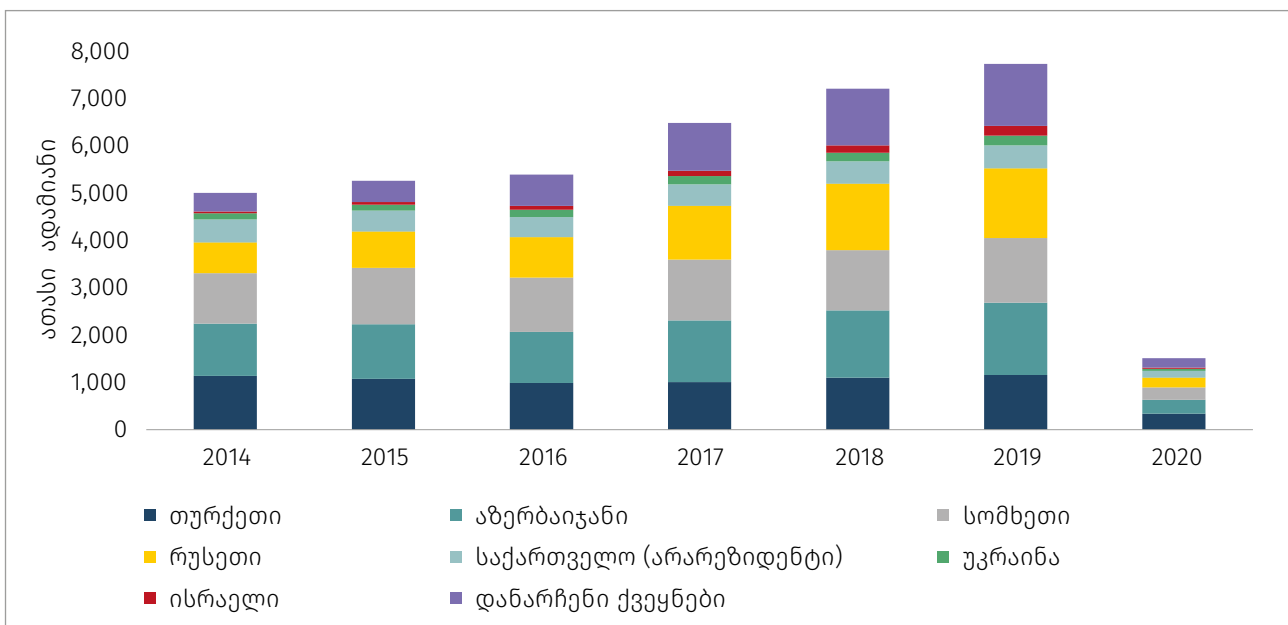

წყარო: საქართველოს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია

2020 წელს, საერთაშორისო გადაადგილების შეზღუდვისა და ეკონომიკის ნახევრად ჩაკეტვის შედეგად, საერთაშორისო ვიზიტორების რაოდენობა წლიურად 84.3 პროცენტით შემცირდა. კლება უმეტესწილად რუსეთიდან (-85.8 პროცენტით), აზერბაიჯანიდან (-80.7 პროცენტით),

სომხეთიდან (-80.9 პროცენტით) და თურქეთიდან (-71.0 პროცენტით) შემოსული ვიზიტორების შემცირებამ განაპირობა. აღსანიშნავია, რომ მნიშვნელოვნად (-74.1 პროცენტით) შემცირდა ქართველი რეზიდენტების მიერ საზღვარგარეთ განხორციელებული ვიზიტების რაოდენობაც.

დიაგრამა N 1.10 საერთაშორისო ვიზიტორთა რაოდენობა ქვეყნების მიხედვით

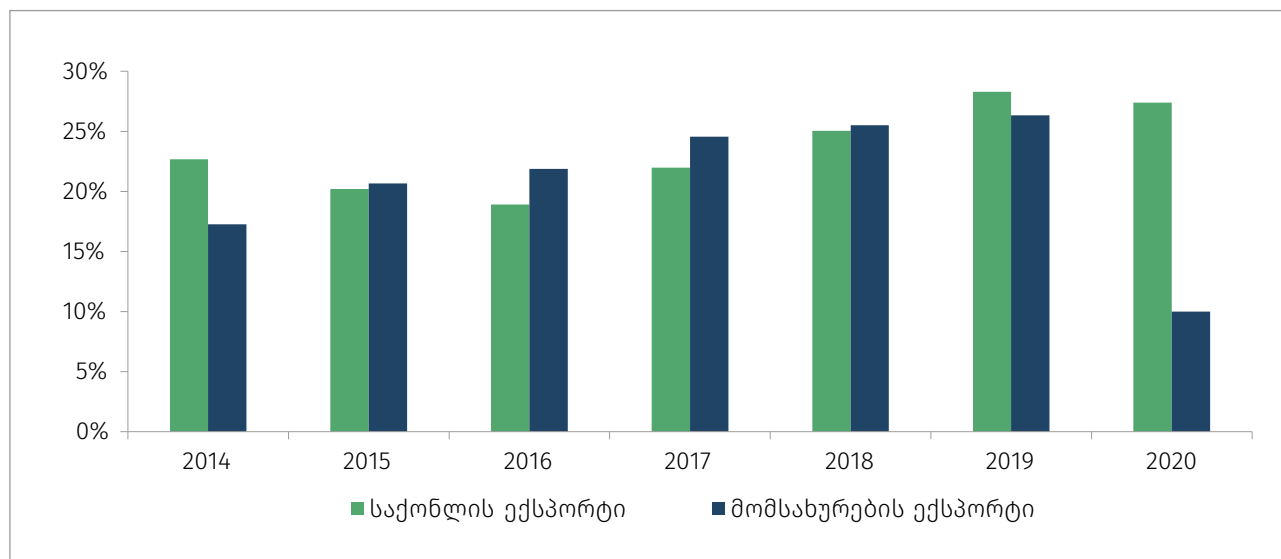

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

წინა წლებისაგან განსხვავებით, ტურიზმიდან მიღებული შემოსავლები საქონლის ექსპორტიდან მიღებულ შემოსავლებს არსებითად

ჩამორჩა (იხ. დიაგრამა N 1.11), რამაც, თავის მხრივ, მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის მნიშვნელოვანი გაუარესება გამოიწვია.

დიაგრამა N 1.11 საქონლისა და მომსახურების ექსპორტიდან მიღებული შემოსავლების ფარდობა მშპ-სთან

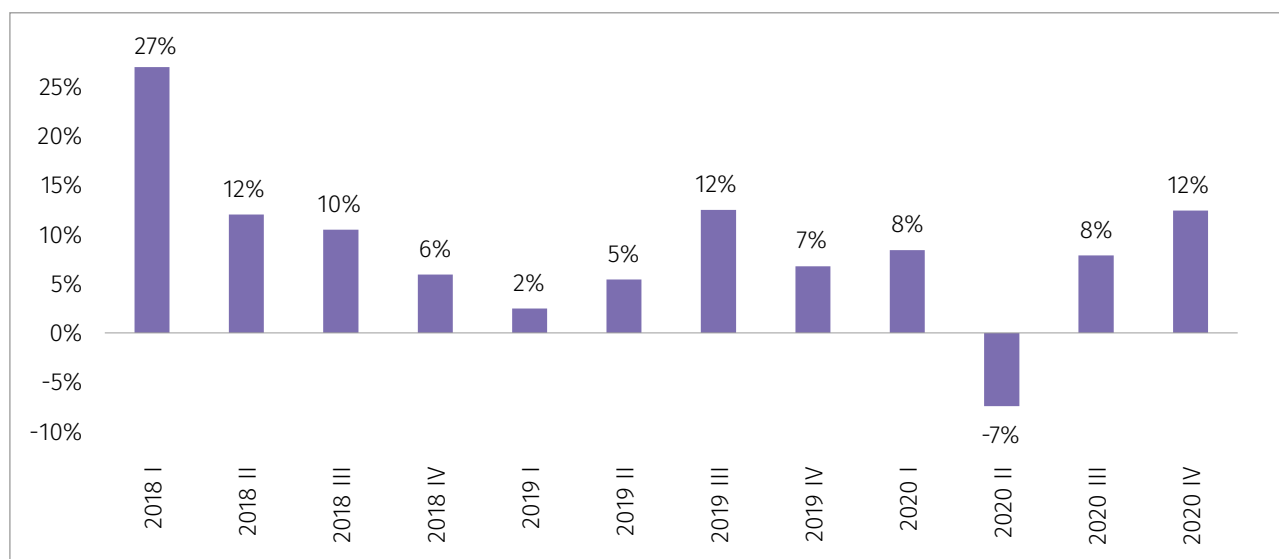

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

პირველადი შემოსავლის ანგარიშის დეფიციტი 2020 წელს, წინა წელთან შედარებით, 10 მლნ აშშ დოლარით შემცირდა და 765 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა. პირველადი შემოსავლის ანგარიშის მაღალი დეფიციტის მთავარი მიზეზი საინვესტიციო შემოსავლის უარყოფითი ბალანსი რჩება, რომელიც 2020 წელს 329 მლნ აშშ დოლარით შემცირდა და 1.3 მლრდ აშშ დოლარი შეადგინა. საინვესტიციო შემოსავლის დეფიციტის მაღალი დონე განპირობებულია პირდაპირი და სხვა უცხოური ინვესტიციების ნაწილში შემოსავლის ანგარიშის (როგორც გაცემული დივიდენდების, ასევე რეინვესტიციების) ზრდით. ეს უკანასკნელი,

ერთი მხრივ, უარყოფითად მოქმედებს მიმდინარე ანგარიშის ბალანსზე, თუმცა, მეორე მხრივ, ფინანსური ანგარიშის პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების შემოდინებაში აღირიცხება; შედეგად, ამ ოპერაციას ქვეყნიდან კაპიტალის გადინებაზე გავლენა არ აქვს. რაც შეეხება მუშაკთა შრომის ანაზღაურების ბალანსს, 2020 წელს ეს კომპონენტი 318 მლნ აშშ დოლარით შემცირდა და 488 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა. შრომის ანაზღაურების შემცირება გარკვეულწილად ჩვენი რეგიონის ქვეყნებში ეკონომიკური აქტივობების შენელებითა და პანდემიის სხვა უარყოფითი შედეგებით არის განპირობებული.

დიაგრამა N 1.12 პირადი გზავნილების წლიური ცვლილება

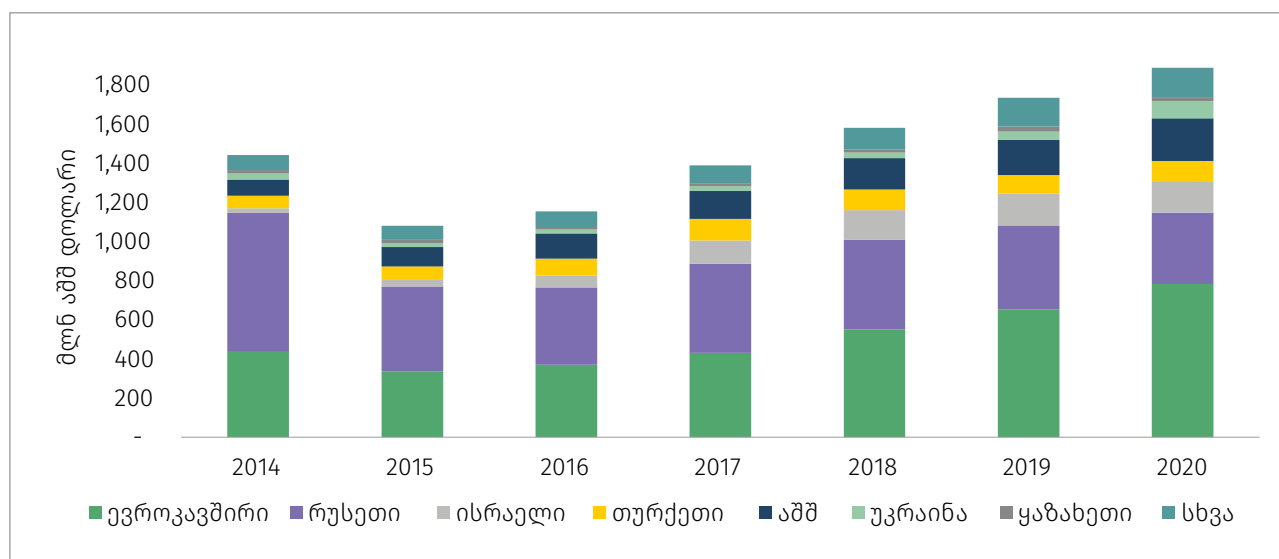
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2020 წელს მეორადი²² შემოსავალი (31.6 პროცენტით) მნიშვნელოვნად გაიზარდა, ძირითადად, საზღვარგარეთიდან მუშაკთა გზავნილების მატების ხარჯზე. პირადი გზავნილები, რომელიც, როგორც წესი, მეორადი შემოსავლის ყველაზე მსხვილი ნაწილია, წლიურად 5.5 პროცენტით გაიზარდა (იხ. დიაგრამა N 1.12). აღსანიშნავია, რომ აპრილისა და მაისის თვეებში კლების შემდეგ, ზაფხულის შუა პერიოდიდან სწრაფი ფულადი

გზავნილების მოცულობა კვლავ გაიზარდა. 2020 წლის განმავლობაში ფულადი გზავნილების მატებაში დიდი წვლილი იტალიიდან, უკრაინიდან, აზერბაიჯანიდან და საბერძნეთიდან გაზრდილმა გზავნილებმა შეიტანა (იხ. დიაგრამა N 1.13). სწრაფი ფულადი გზავნილების მოცულობა რუსეთიდან, ყაზახეთიდან და ყირგიზეთიდან თანდათანობით იკლებდა და წლიურად ფულადი გზავნილების ზრდაში უარყოფითი წვლილი შეიტანა.

22. მეორადი შემოსავალი მიმდინარე ანგარიშის მუხლია, სადაც აღირიცხება რეზიდენტებსა და არარეზიდენტებს შორის მიმდინარე ტრანსფერები (გარდა კაპიტალური ტრანსფერებისა), როგორცაა პირადი ტრანსფერები, საერთაშორისო თანამშრომლობის ფარგლებში ჩარიცხული დახმარებები და გრანტები, სოციალური დახმარებები და ა.შ.

დიაგრამა N 1.13 ფულადი გზავნილები ქვეყნების მიხედვით

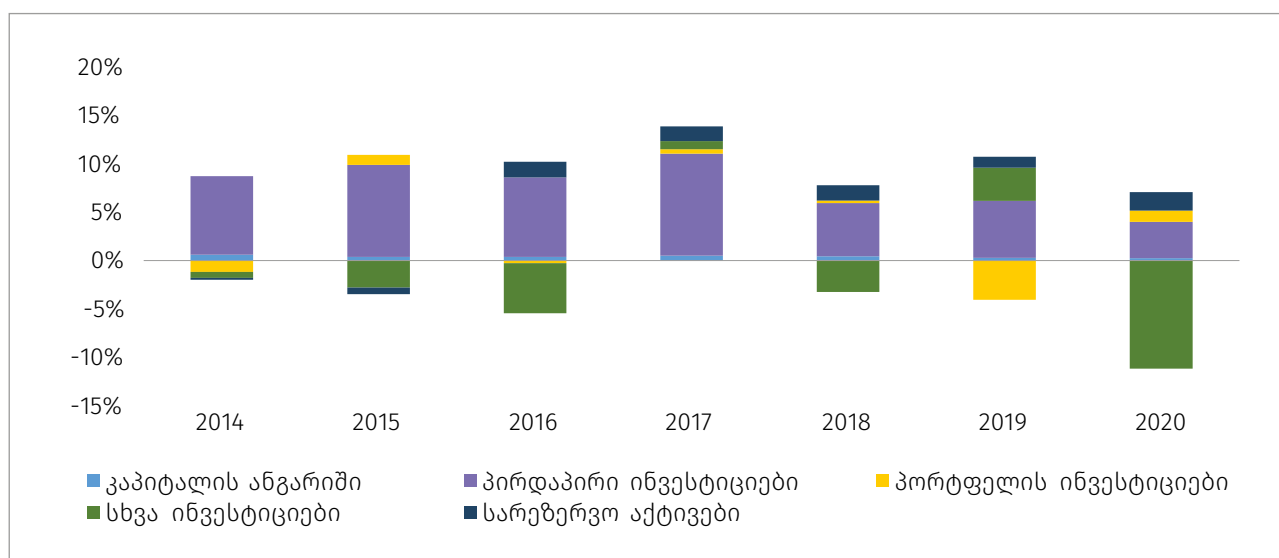

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2020 წელს, წინა წლების მსგავსად, მიუხედავად კლებისა, მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის დაფინანსების მნიშვნელოვანი წყარო კვლავ წმინდა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები იყო (იხ. დიაგრამა N 1.14). საქართველოში განხორციელებულმა პირდაპირმა უცხოურმა ინვესტიციებმა 617 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა, რაც წინა წლის მაჩვენებელზე 52.9 პროცენტით

ნაკლებია. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების უდიდესი ნაწილი საფინანსო, სამთომოპოვებითი, დამამუშავებელი მრეწველობისა და უძრავი ქონების სექტორებში განხორციელდა, ხოლო წინა წელთან შედარებით ინვესტიციები უმეტესად შემცირებულია ენერგეტიკის, სასტუმროებისა და ტრანსპორტის დარგებში.

დიაგრამა N 1.14 მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის დაფინანსების წყაროები (პროცენტულად მშპ-სთან)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2020 წელს მიმდინარე ანგარიშის გაზრდილი დეფიციტისა და ფინანსურ ანგარიშში კერძო სექტორის შემცირებული შემოღინებების ფონზე, ამ დანაკლისის შესავსებად მნიშვნელოვანი იყოს მთავრობის მიერ საერთაშორისო ორგანიზაციებიდან გაზრდილი საგარეო დაფინანსების მოზიდვა. კერძოდ, 2020 წლის განმავლობაში სახელმწიფო სექტორის წმინდა სასესხო შემოღინებებმა 1.45 მლრდ დოლარი შეადგინა, რაც 2019 წლის მაჩვენებელს 1.10 მლრდ დოლარით აღემატება. განსაკუთრებით აღსანიშნავია მსოფლიო ბანკიდან, საფრანგეთის განვითარების სააგენტოდან, აზიის განვითარების ბანკიდან, გერმანიის რეკონსტრუქციის საკრედიტო ბანკიდან და ევროკავშირის ინსტიტუტებიდან მობილიზებული მნიშვნელოვანი ფინანსური რესურსები, რომლებიც პანდემიის პირობებში ვირუსის გავრცელების შეკავებისა და ჯანდაცვის გაზრდილი ხარჯების დაფინანსების საქმეს ხმარდებოდა. გარდა ამისა, საერთაშორისო სავალუტო ფონდის გაფართოებული მექანიზმის ფარგლებში საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა და ხელისუფლებამ, პანდემიის გამო შექმნილი საგადასახდელო ბალანსის მყისიერ საჭიროებებთან გასამკლავებლად, 226 მლნ SDR²³-ის (315 მლნ აშშ დოლარის) ოდენობით სესხი მიიღეს. რაც შეეხება ფინანსურ ანგარიშში პორტფელურ ინვესტიციებს, ვალდებულებების კლების ძირითადი ნაწილი საბანკო სექტორში შემცირებულმა ინვესტიციებმა განაპირობა.

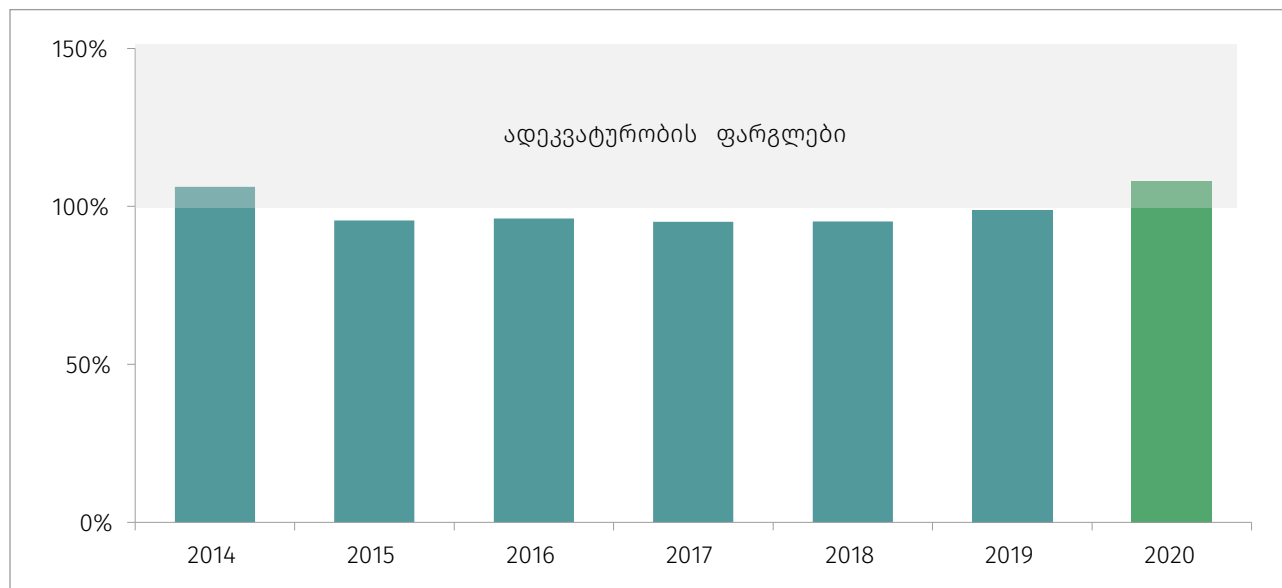
2020 წელს ოფიციალური სარეზერვო აქტივები 404.8 მლნ აშშ დოლარით გაიზარდა და 3.91 მლრდ აშშ დოლარი შეადგინა. რეზერვებზე ზრდის მიმართულებით საერთაშორისო ორგანიზაციებიდან მოზიდული სახსრები, რომლის უმეტესი ნაწილი ხვდება ეროვნულ ბანკში მთავრობის ანგარიშებზე, და ბანკებთან ოპერაციები, ძირითადად, სარეზერვო მოთხოვნებზე ნაშთების მატება, მოქმედებდა. ხოლო კლების მიმართულებით აღსანიშნავია სავალუტო ინტერვენციები, საგარეო ვალის მომსახურება და მთავრობის სავალუტო ხარჯი. 2020 წელს სავალუტო ინტერვენციების გზით ეროვნულმა ბანკმა უცხოური ვალუტის ბაზარს 916 მლნ აშშ დოლარი მიაწოდა. მთავრობის ვალის უცხოური ვალუტით მომსახურებამ და საქონელსა და მომსახურებაზე მთავრობის სავალუტო დანახარჯებმა ჯამურად დაახლოებით 750 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა. სავალუტო ინტერვენციები, აღნიშნულ სავალუტო ხარჯებთან ერთად, მნიშვნელოვანწილად, მთავრობის მიერ მიღებული სესხებითა და გრანტებით დაფინანსდა.

IMF ARA მეთოდოლოგიით²⁴ რეზერვების ადეკვატურობის შეფასების მიხედვით, 2020 წლის ბოლოსათვის საქართველოს საერთაშორისო რეზერვების დონე დაახლოებით 108 პროცენტს შეადგენს, რაც, აღნიშნული მეთოდოლოგიით, საგარეო და ლიკვიდობის შოკებისაგან დასაზღვევად საჭირო დონის (100-დან 150 პროცენტამდე) ფარგლებში იმყოფება. ამასთანავე, 2020 წლის ბოლოსათვის საერთაშორისო რეზერვებით 2021 წლის საპროგნოზო იმპორტის გადაფარვის კოეფიციენტი 5.1 თვე შეადგინა.

23. Special Drawing Right - ნასესხობის სპეციალური უფლება, რაც საერთაშორისო სარეზერვო აქტივს წარმოადგენს.

24. დაწვრილებით იხილეთ <https://www.imf.org/external/np/spr/ara/>

დიაგრამა N 1.15 ოფიციალური საერთაშორისო რეზერვების ადეკვატურობის შეფასება საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მეთოდოლოგიით (ARA METRICS)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ცხრილი N 1.1 საგადასახდელო ბალანსი 2016-2020 წლებში (მლნ აშშ დოლარი)²⁵

	2016	2017	2018	2019	2020
მიმდინარე ანგარიში	-1,886	-1,306	-1,192	-960	-1,965
საქონელი	-3,883	-3,809	-4,116	-3,736	-3,139
ექსპორტი	2,865	3,570	4,407	4,944	4,349
იმპორტი	6,747	7,379	8,522	8,681	7,489
მომსახურება	1,577	2,024	2,244	2,176	130
კრედიტი	3,313	3,990	4,490	4,600	1,586
აქედან: საერთაშორისო მოგზაურებიდან შემოსავლები	2,111	2,704	3,222	3,269	542
დებიტი	1,736	1,966	2,246	2,425	1,456
პირველადი შემოსავალი (წმინდა)	-701	-794	-683	-775	-765
აქედან: საინვესტიციო შემოსავალი	-1,259	-1,417	-1,381	-1,581	-1,253
აქედან: შრომის ანაზღაურება	558	623	697	807	488
მეორადი შემოსავალი (წმინდა)	1,121	1,273	1,364	1,375	1,809
აქედან: სახელმწიფო სექტორი	232	233	173	133	256
აქედან: დანარჩენი სექტორები	889	1,040	1,190	1,242	1,553
კაპიტალის ანგარიში	56	83	76	47	41
ფინანსური ანგარიში	-1,822	-1,252	-1,208	-942	-1,907
პირდაპირი ინვესტიციები (წმინდა)	1,245	1,709	966	1,029	594
აქედან: პირდაპირი ინვესტიციები საქართველოში	1,658	1,918	1,260	1,341	578
პორტფელის ინვესტიცია (წმინდა)	-41	76	48	-707	183
ფინანსური წარმოებულები (გარდა რეზერვებისა) და თანამშრომელთა ოფციონები აქციებზე	4	0	1	-4	-27

25. საგადასახდელო ბალანსის სტატისტიკის სახელმძღვანელოს მე-6 რედაქციის შესაბამისად.

(გაგრძელება)

	2016	2017	2018	2019	2020
სხვა ინვესტიციები (წმინდა)	784	-138	569	-596	1,775
აქედან: სახელმწიფო სექტორი	276	432	351	346	1,445
აქედან: კერძო სექტორი	508	-570	218	-942	330
სარეზერვო აქტივები	-245	-242	-278	-202	-305
წმინდა შეცდომები და გამოტოვებები	8	-29	-92	-29	17

მნიშვნელოვანი კოეფიციენტები

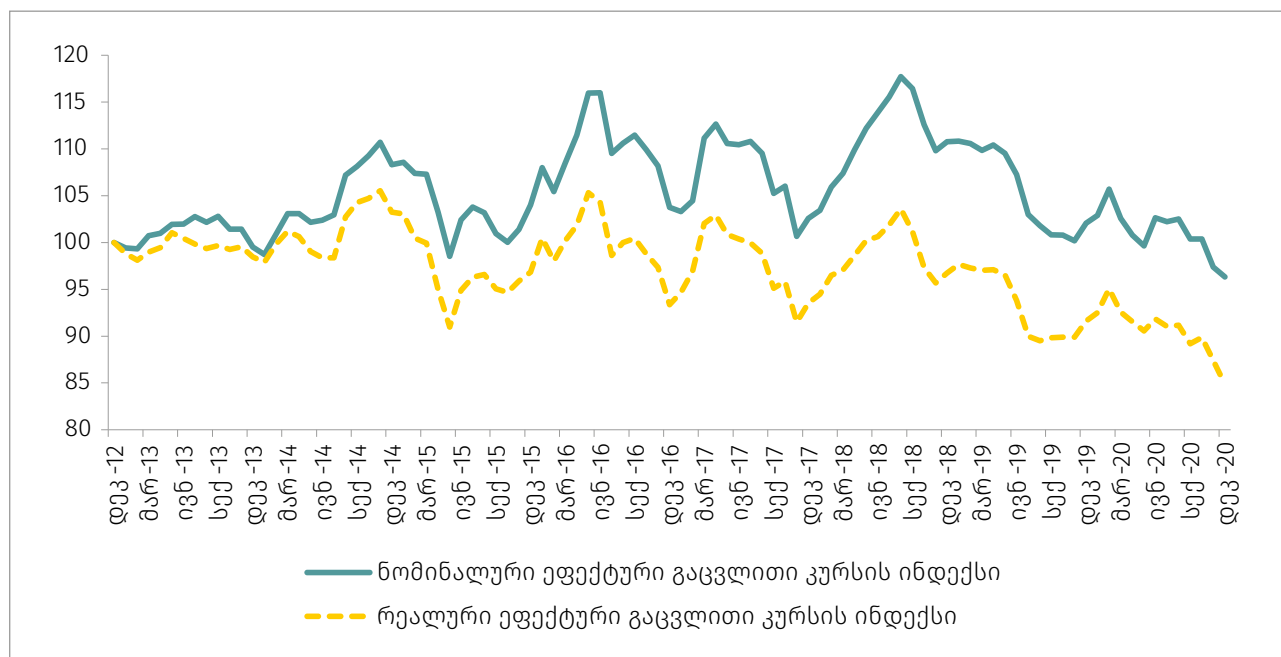
სარეზერვო აქტივები მომავალი წლის იმპორტის თვეებში (თვე)	3.5	3.6	3.5	3.5	5.1
ექსპორტი/იმპორტი (საქონელი და მომსახურება)	-73%	-81%	-83%	-86%	-66%
მიმდინარე ანგარიში / მშპ	-12.5%	-8.0%	-6.8%	-5.5%	-12.4%
პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები/მშპ	11.0%	11.8%	7.2%	7.7%	3.6%
მოგზაურობიდან შემოსავალი/მშპ	13.9%	16.6%	18.3%	18.7%	3.4%
პირადი გზავნილები/მშპ	8.7%	9.5%	9.9%	10.7%	12.4%

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ქვეყნის საგარეო კონკურენტუნარიანობის შეფასების მნიშვნელოვანი ინდიკატორია რეალური ეფექტური გაცვლითი კურსი (იხ. დიაგრამა N1.16). 2020 წელს ეს მაჩვენებელი 7.4 პროცენტით, ხოლო ნომინალური ეფექტური გაცვლითი კურსი კი 5.6 პროცენტით გაუფასურდა. 2020 წელს რეალური

ეფექტური გაცვლითი კურსის გაუფასურებაში წვლილი სავაჭრო პარტნიორების ვალუტების უმეტესობამ შეიტანა, გარდა თურქეთის, უკრაინის და რუსეთისა, რომელთა ვალუტების მიმართაც ლარის რეალური გაცვლითი კურსი გამყარდა (იხ. ცხრილი N 1.2).

დიაგრამა N 1.16 ლარის რეალური და ნომინალური ეფექტური გაცვლითი კურსების ინდექსები (დეკ. 2012=100)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

	ნომინალური ეფექტური გაცვლითი კურსის ცვლილება, პროცენტი	რეალური ეფექტური გაცვლითი კურსის ცვლილება, პროცენტი	წვლილი რეალურ ეფექტურ გაცვლით კურსში
ეფექტური გაცვლითი კურსი	-5.6	-7.4	-7.4
ევროზონა	-19.3	-17.1	-3.2
თურქეთი	16.9	4.4	0.8
უკრაინა	5.5	2.9	0.2
სომხეთი	-4.2	-5.3	-0.4
აშშ	-11.6	-10.7	-0.6
რუსეთი	4.2	1.7	0.3
აზერბაიჯანი	-11.5	-11.7	-1.3
დანარჩენი	-17.7	-16.1	-3.2

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2020 წელს, მიმდინარე გლობალური პანდემიის დროს, საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ სტაბილური მაკროეკონომიკური და ფინანსური გარემოს შენარჩუნების ძალისხმევა საერთაშორისო სარეიტინგო კომპანიების მიერ საქართველოს საკრედიტო რეიტინგების შენარჩუნებაში აისახა. აღსანიშნავია, რომ 2017 წლიდან საქართველოს სუვერენული რეიტინგი თანდათანობით გაიზარდა. კერძოდ, 2017 წელს სარეიტინგო კომპანია Moody's-მა საქართველოს სუვერენული საკრედიტო რეიტინგი Ba2-მდე გაზარდა. 2019 წელს, საერთაშორისო სარეიტინგო კომპანიამ "Standard&Poor's"-მა (S&P) საქართველოს სუვერენული რეიტინგი "BB" დონემდე აწია სტაბილური პერსპექტივით. იმავე წელს, მეორე დიდმა საერთაშორისო სარეიტინგო კომპანია „Fitch Ratings“-მა საქართველოს სუვერენული საკრედიტო რეიტინგი

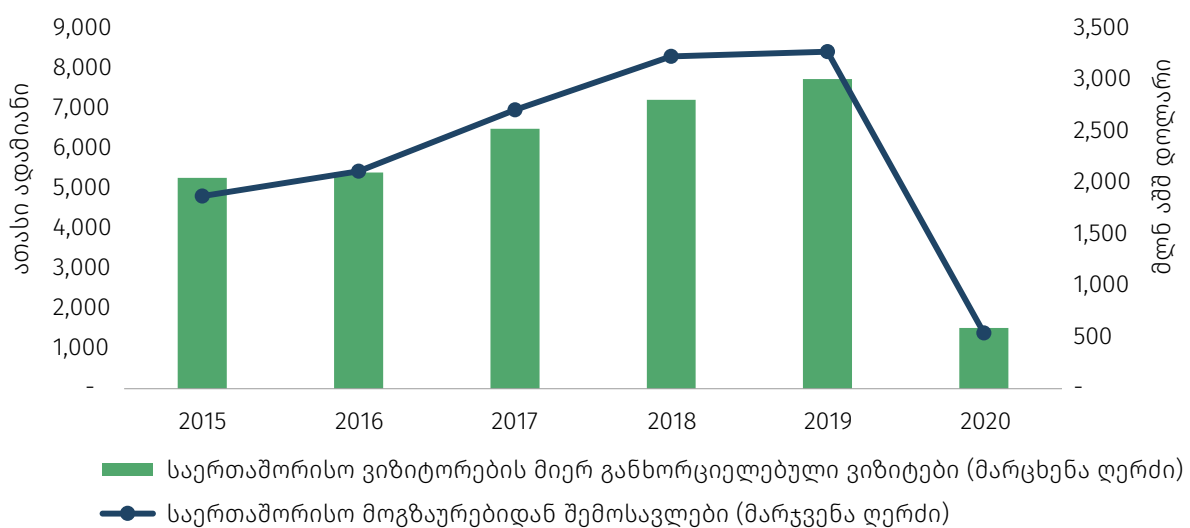
„BB“-დან „BB“-მდე გაზარდა. 2020 წელს, COVID-19 პანდემიის მიერ ტურიზმზე და მასთან დაკავშირებულ ბიზნეს აქტივობებზე უარყოფითი ზეგავლენის, ასევე ჯანდაცვისა და სოციალური საჭიროებების გამო ფისკალური ზეწოლისა და საგარეო რისკების ზრდის გამო, „Fitch Ratings“-მა ქვეყნის პერსპექტივა სტაბილურიდან უარყოფითამდე შეამცირა, თუმცა რეიტინგი „BB“ დონეზე დატოვა. რეიტინგის შენარჩუნება გამოწვეულია იმ წარმატებებით, რასაც საქართველომ, მიმდინარე პანდემიისა და გლობალური გაურკვევლობის ფონზე, საგარეო რისკების ზრდის მიუხედავად, თანმიმდევრული მაკროეკონომიკური პოლიტიკით მიაღწია. საერთაშორისო რეიტინგების მიერ საქართველოს საინვესტიციო გარემოს ასეთი შეფასება საქართველოს მიმართ საერთაშორისო ინსტიტუტებისა და ინვესტორების ნდობას კიდევ უფრო აძლიერებს.

ჩანართი 1 ტურიზმის სექტორის მნიშვნელოვნება საქართველოს ეკონომიკისთვის

COVID-19-ის პანდემიამ უპრეცედენტო მასშტაბის გლობალური ეკონომიკური კრიზისი გამოიწვია, რაც, უპირველესად, საერთაშორისო მიმოსვლისა და მასთან დაკავშირებული ეკონომიკური საქმიანობების შემცირებაში გამოიხატა. პანდემიამდე ტურიზმის სექტორის დანახარჯები²⁶ მსოფლიოს მთლიანი შიდა პროდუქტის (მშპ) 10 პროცენტს აღწევდა²⁷. ეს მაჩვენებელი ტურიზმზე დამოკიდებულ ეკონომიკებში კიდევ უფრო მაღალი იყო. შედეგად, პანდემიის ფონზე შექმნილი ვითარება მცირე ეკონომიკის მქონე, ტურიზმზე დამოკიდებული ქვეყნებისათვის განსაკუთრებით კრიტიკული აღმოჩნდა. მსგავსი ქვეყნები, რომელთათვისაც საერთაშორისო ტურიზმი უცხოური ვალუტის შემოდინებისა და, ზოგადად, შემოსავლების მნიშვნელოვანი წყარო იყო, როგორც გაზრდილი საგარეო დისბალანსის, ასევე ფისკალური წნეხის ქვეშ აღმოჩნდნენ. მათ შორის არის საქართველოც, რომლისთვისაც 2020 წლამდე ტურიზმიდან მიღებული მზარდი შემოსავლები მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის დაფინანსებისა და ეკონომიკური აქტივობის ხელშეწყობი მნიშვნელოვანი ფაქტორი იყო.

ბოლო წლების მანძილზე საქართველოში საერთაშორისო მოგზაურთა რაოდენობა და, შესაბამისად, მათ მიერ ქვეყანაში დახარჯული თანხა, მნიშვნელოვნად გაიზარდა. საქართველოში, რომლის მოსახლეობის რაოდენობა 3.7 მლნ-ია, საერთაშორისო ვიზიტორების რაოდენობამ 2019 წელს 7.7 მლნ-ს მიაღწია. იმავე პერიოდში, საერთაშორისო მოგზაურებისგან მიღებულმა შემოსავლებმა 3.3 მლრდ დოლარი შეადგინა (იხ. დიაგრამა N1.17), რაც მშპ-ს 18.7 პროცენტი იყო. გარე ტურიზმის აქტივობით შექმნილი დამატებული ღირებულების წილი მთლიან შიდა პროდუქტში, ეროვნული ბანკის შეფასებით, 12.1 პროცენტს აღწევდა, მაშინ როდესაც ადგილობრივი ტურიზმის წილი ბოლო წლებში 2.5 პროცენტის ფარგლებში მერყეობდა (დიაგრამა N1.18). თუმცა პანდემიამ ეს პოზიტიური დინამიკა სრულიად შეცვალა.

დიაგრამა N 1.17 საერთაშორისო ვიზიტორების მიერ განხორციელებული ვიზიტები და საერთაშორისო მოგზაურებისგან მიღებული შემოსავლები

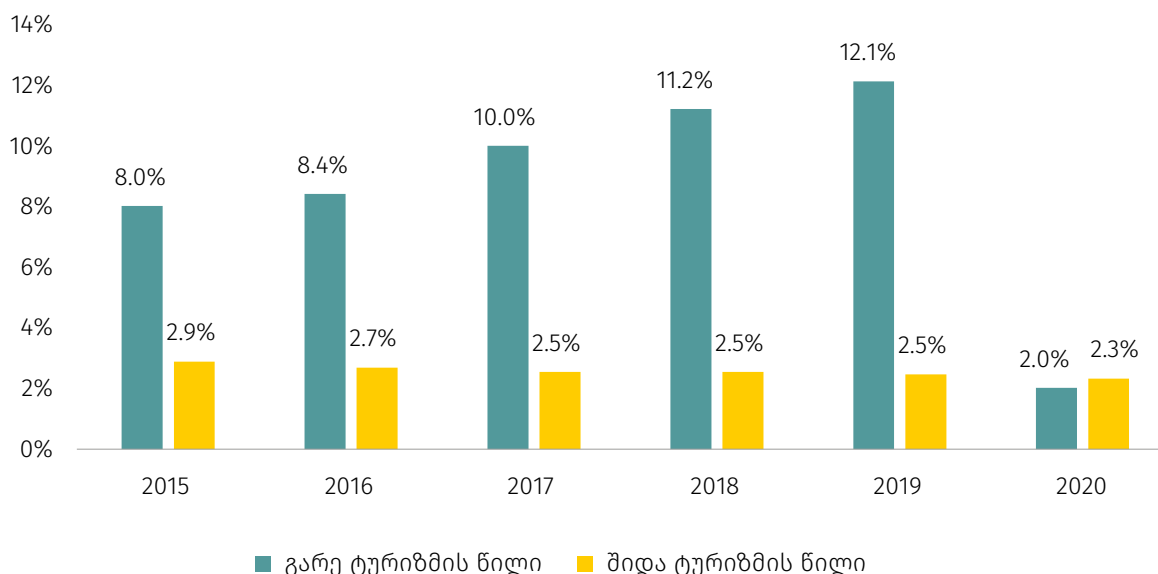

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი და ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია

26. შიდა და გარე.

27. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2021/02/24/na022521-how-to-save-travel-and-tourism-in-a-post-pandemic-world>

დიაგრამა N 1.18 გარე და შიდა ტურიზმის წილი მშპ-ში²⁸

წყარო: საქსტატი და საქართველოს ეროვნული ბანკის გამოთვლები

აღსანიშნავია, რომ ტურიზმის სექტორი ბევრ სხვა ურთიერთდაკავშირებულ დარგს მოიცავს (ავია მიმოსვლა, განთავსებისა და კვების ობიექტები, საცალო ვაჭრობა, სასტუმროები-რესტორნები, გართობა, ტრანსპორტი და ა.შ.) და ამ დარგების ზრდის ტემპი პანდემიამდე საკმაოდ მაღალი იყო. შედარებისათვის: 2019 წელს, ისეთმა დარგებმა, როგორებიცაა განთავსების საშუალებებით უზრუნველყოფის და საკვების მიწოდების საქმიანობა (რეალური ზრდა 18.5 პროცენტი), უძრავი ქონებისა (რეალური ზრდა 4.1 პროცენტი) და ტრანსპორტის (რეალური ზრდა 8.4 პროცენტი) სფეროები, სადაც უცხოელ ვიზიტორთა მონაწილეობა საკმაოდ მაღალია, რეალური მშპ-ს 5 პროცენტთან ზრდაში 1.6 პროცენტული პუნქტის წვლილი შეიტანა. ხოლო 2020 წელს მათი ზრდის ტემპი და, შესაბამისად, ზრდაში წვლილები, უარყოფითი გახდა.

COVID 19-ის პანდემიამ ქვეყნის ეკონომიკაზე უარყოფითი ზეგავლენა 2020 წლის თებერვლიდან დაიწყო. მარტში საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადებისა და საზღვრების ჩაკეტვის შედეგად, საქართველოში უცხოელ ვიზიტორების შემოსვლა და მათგან მისაღები ტურისტული შემოსავლები ფაქტობრივად შეჩერდა (იხ. დიაგრამა N1.17). შედეგად, თუ 2019 წელს, გარე ტურიზმის წილი მშპ-ში 12 პროცენტი იყო, 2020 წელს ეს მაჩვენებელი 2 პროცენტამდე შემცირდა (იხ. დიაგრამა N1.18). აღნიშნულმა უარყოფითი გავლენა რეალური მშპ-ს ზრდაზეც ჰპოვა. მთლიანობაში, 2020 წელს რეალური მშპ 6.2 პროცენტით შემცირდა, რაშიც წმინდა ექსპორტის წვლილი -9.8 პროცენტული პუნქტი იყო. ეს შემცირება კი, უმეტესწილად, მომსახურების ექსპორტის მკვეთრ კლებას უკავშირდება, რაც, უმთავრესად, საერთაშორისო მოგზაურებისგან შემოსავლების მიღების შეწყვეტამ გამოიწვია. რაც შეეხება ეკონომიკურ დარგებს, რომლებშიც უცხოელ ვიზიტორთა მონაწილეობა, როგორც წესი, საკმაოდ მაღალია, 2020 წელს აქაც მნიშვნელოვანი კლება დაფიქსირდა. მაგ: განთავსების საშუალებებით უზრუნველყოფის და საკვების მიწოდების დარგის

28. ტურიზმის წილი დამატებით ღირებულებაში.

რეალური ზრდა -37.9 პროცენტი იყო, უძრავ ქონებასთან დაკავშირებული საქმიანობების რეალური ზრდა -0.1 პროცენტი იყო; ტრანსპორტის კი - -22.3 პროცენტი. ხოლო რეალური მშპ-ს 6.2 პროცენტიან კლებაში მათ -3.0 პროცენტული პუნქტის წვლილი შეიტანეს.

ტურიზმის ექსპორტის მკვეთრმა კლებამ მიმდინარე ანგარიშის ბოლო წლებში არსებული გაუმჯობესების დინამიკა მნიშვნელოვნად გააუარესა. 2020 წელს მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტი მშპ-ს 12.4²⁹ პროცენტს გაუტოლდა მაშინ, როდესაც 2019 წელს ეს მაჩვენებელი მშპ-ს 5.5 პროცენტამდე შემცირდა, რაც 2000-იანი წლის შემდეგ დაფიქსირებული რეკორდულად დაბალი ნიშნული იყო.

პანდემიის უარყოფითი ზეგავლენა ტურიზმთან დაკავშირებული მომსახურების სხვადასხვა დარგებში უმუშევრობის ზრდაშიც გამოვლინდა. ჯამურად, 2020 წელს უმუშევრობის დონე 3.8 პროცენტული პუნქტით გაიზარდა და 20.4 პროცენტს მიაღწია.

სამომავლოდ, არსებობს მოსაზრება, რომ ტურიზმის და, ზოგადად, მომსახურების სფეროს აღდგენასა და განვითარებაში მნიშვნელოვან როლს ახალი ტექნოლოგიები შეასრულებს³⁰. მაშინ, როდესაც სოციალური განცალკევება, ჯანმრთელობისა და ჰიგიენის პროტოკოლების თანმიმდევრული შესრულება უახლოეს მომავალში კვლავ აქტუალური იქნება, მომსახურების სფეროში უკონტაქტო მიწოდებამ და ციფრულ ტექნოლოგიებში ინვესტიციების ზრდამ, შესაძლოა, ეკონომიკების აღდგენაში მნიშვნელოვანი როლი შეასრულოს. რა თქმა უნდა, ქვეყნების პრაქტიკები განსხვავებული იქნება. ამასთანავე, ქვეყნებს მოუწევთ ტურიზმის დარგისათვის თვისობრივად განსხვავებული ე.წ. „ახალი სინამდვილე“ ეტაპობრივად განავითარონ. მოიაზრება, რომ დივერსიფიცირება, უფრო მდგრად ტურისტული მოდელებზე გადასვლა და ახალ ტექნოლოგიებში ინვესტირება ეკონომიკის მთლიან აღდგენას კარგ საფუძველს მოუზადებს.

29. „საგადასახდელო ბალანსის სახელმძღვანელო, მეექვსე რედაქციის“ მიხედვით.

30. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2021/02/24/na022521-how-to-save-travel-and-tourism-in-a-post-pandemic-world>

1.3 ეკონომიკური ზრდა

2020 წელს საქართველოს ეკონომიკა წინასწარი მონაცემებით 6.2 პროცენტით შემცირდა. ეკონომიკური ვარდნა ყველაზე მეტად მომსახურების სფეროს შეეხო, რომლის წვლილი, არსებული შეფასებით, -5.8 პროცენტული პუნქტი იყო. შედარებით ნაკლებად შემცირდა ინდუსტრიული დარგები (-0.6 პპ), ხოლო სოფლის მეურნეობა მცირედით გაიზარდა და დადებითმა წვლილმა 0.2 პპ შეადგინდა.

COVID-19 პანდემიამ მსოფლიო ეკონომიკას ძლიერი დარტყმა მიაყენა. გადაადგილებასა და სხვადასხვა აქტივობაზე დაწესებული შეზღუდვის გამო საქართველოში, ისევე როგორც მსოფლიოში, ყველაზე მეტად ტურისტული ინდუსტრია დაზარალდა. უკანასკნელი წლების მანძილზე საქართველოში ეკონომიკური ზრდის ერთ-ერთი მთავარი მამოძრავებელი ტურისტული ინდუსტრია იყო, რომელიც სხვადასხვა დარგს აერთიანებს და მთლიანობაში ეკონომიკის დიდ ნაწილს მოიცავს. პანდემიით გამოწვეული უარყოფითი შედეგების ასახვა საქართველოს ეკონომიკაზე პირველი კვარტალიდანვე დაიწყო. უცხოელი ვიზიტორების რაოდენობის მცირე კლება ჯერ კიდევ თებერვალში დაფიქსირდა. მარტში, საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადებისა და საზღვრების ჩაკეტვის შემდეგ, ქვეყანაში უცხოელ ვიზიტორთა შემოსვლა თითქმის შეწყდა.

ზაფხულში პანდემიის გავრცელების პრევენციისკენ მიმართული მკაცრი შეზღუდვები შემსუბუქდა. შიდა მობილობა და შიდა ტურისტული აქტივობა შედარებით გაიზარდა. შედეგად, მეორე კვარტალთან შედარებით, მესამე კვარტალში ეკონომიკა გამოცოცხლდა და წლიური ვარდნა შემცირდა. თუმცა, წლის ბოლოს პანდემიის ახალმა ტალღამ და შეზღუდვებმა, დამატებითი სირთულეები წარმოქმნა. საბოლოოდ, 2020 წელს განთავსების საშუალებებით უზრუნველყოფის და საკვების მიწოდების საქმიანობებმა, სადაც უდიდესი წილი სასტუმროებისა და რესტორნების გამოშვებაზე მოდის, 2019 წელთან შედარებით 37.9 პროცენტით ვარდნა განიცადა, ხოლო მათ უარყოფითმა წვლილმა ეკონომიკურ ზრდაში 1.7 პპ შეადგინა. ტრანსპორტის დარგი, სადაც ტურისტული სააგენტოების წვლილი მნიშვნელოვანია, 22.3 პროცენტით შემცირდა (უარყოფითი წვლილი მშპ-ს ზრდაში - 1.3 პპ).

კრიზისი შედარებით ნაკლებად შეეხო ინდუსტრიულ დარგებს და სოფლის მეურნეობას. პანდემიის მიუხედავად, ინფრასტრუქტურული პროექტები აქტიურად მიმდინარეობდა, აქტივობა შენარჩუნდა დამამუშავებელ მრეწველობაშიც, სადაც ექსპორტზე ორიენტირებულ საწარმოთა წილი მაღალია. მცირე მატება დაფიქსირდა სოფლის მეურნეობაში (იხ. ცხრილი N 1.4).

ცხრილი N 1.3 მთლიანი შიდა პროდუქტი დარგობრივ ჭრილში

	2020Q1		2020Q2		2020Q3		2020Q4		2020	
	რეალური ზრდა	წვლილი ზრდაში	რეალური ზრდა	წვლილი ზრდაში	რეალური ზრდა	წვლილი ზრდაში	რეალური ზრდა	წვლილი ზრდაში	რეალური ზრდა	წვლილი ზრდაში
სოფლის, სატყეო და თევზის მეურნეობა სამთომოპოვებითი მრეწველობა	3.4%	0.2%	4.7%	0.4%	1.5%	0.1%	5.2%	0.3%	3.6%	0.2%
დამამუშავებელი მრეწველობა	6.2%	0.1%	8.8%	0.1%	14.7%	0.2%	-19.5%	-0.2%	1.5%	0.0%
ელექტროენერგიის, აირის, ორთქლის და კონდიციონირებული ჰაერის მიწოდება	13.2%	1.1%	-7.8%	-0.7%	0.6%	0.1%	-3.0%	-0.3%	0.0%	0.0%
წყალმომარაგება; კანალიზაცია, ნარჩენების მართვა და დაბინძურებისაგან გასუფთავების საქმიანობები	-8.1%	-0.2%	-4.6%	-0.1%	-11.5%	-0.2%	-5.4%	-0.1%	-7.4%	-0.2%
მშენებლობა	-2.1%	0.0%	-20.2%	-0.2%	-11.4%	-0.1%	-9.7%	-0.1%	-11.1%	-0.1%
საბითუმო და საცალო ვაჭრობა; ავტომობი- ლების და მოტოციკლების რემონტი	7.5%	0.4%	-26.7%	-1.8%	2.0%	0.2%	-1.2%	-0.1%	-4.7%	-0.3%
ტრანსპორტი და დასაწყობება	0.3%	0.0%	-18.8%	-2.3%	-0.3%	0.0%	-3.9%	-0.5%	-5.6%	-0.7%
განთავსების საშუალებებით	-3.7%	-0.2%	-30.2%	-1.7%	-25.0%	-1.4%	-26.7%	-1.6%	-22.3%	-1.3%
უზრუნველყოფის და საკვების მიწოდების საქმიანობები	5.4%	0.2%	-35.7%	-1.6%	-53.1%	-2.8%	-53.8%	-2.2%	-37.9%	-1.7%
ინფორმაცია და კომუნიკაცია	5.4%	0.2%	-14.1%	-0.4%	1.9%	0.0%	3.7%	0.1%	-0.7%	0.0%
საფინანსო და სადა- ზღვევო საქმიანობები უძრავ ქონებასთან დაკავშირებული საქმიანობები	-8.3%	-0.4%	-14.9%	-0.7%	-4.4%	-0.2%	7.2%	0.3%	-5.0%	-0.2%
პროფესიული, სამეც- ნიერო და ტექნიკური საქმიანობები	3.0%	0.3%	-2.8%	-0.3%	-0.8%	-0.1%	0.5%	0.0%	-0.1%	0.0%
ადმინისტრაციული და დამხმარე მომსახურების საქმიანობები	-17.5%	-0.4%	-26.3%	-0.6%	-12.5%	-0.3%	-17.5%	-0.4%	-18.4%	-0.4%
სახელმწიფო მმართველობა და თავდაცვა; სავალდებულო სოციალური უსაფრთხოება	-3.1%	0.0%	-49.3%	-0.6%	-49.0%	-0.7%	-41.6%	-0.5%	-37.9%	-0.5%
განათლება	5.3%	0.4%	-0.2%	0.0%	4.3%	0.2%	-1.6%	-0.1%	1.8%	0.1%
ჯანდაცვა და სოციალური მომსახურების საქმიანობები	3.1%	0.1%	3.8%	0.2%	5.6%	0.2%	0.3%	0.0%	3.1%	0.1%
ხელოვნება, გართობა და დასვენება	9.7%	0.4%	9.2%	0.3%	6.6%	0.2%	6.3%	0.2%	7.9%	0.3%
სხვა სახის მომსახურება	16.0%	0.5%	-23.4%	-0.7%	-32.4%	-1.0%	-27.9%	-0.9%	-18.9%	-0.6%
შინამეურნეობების, როგორც დამქირავებლის, საქმიანობები;	18.0%	0.1%	-4.8%	0.0%	8.4%	0.1%	7.0%	0.0%	7.1%	0.0%
არადიფერენცირებული საქონლის და მომსახურების წარმოება შინამეურნეობების მიერ საკუთარი მოხმარებისათვის	-34.1%	-0.1%	-18.1%	0.0%	31.2%	0.0%	111.1%	0.1%	11.6%	0.0%
(+) გადასახადები პროდუქციაზე	-2.7%	-0.3%	-19.3%	-2.4%	-0.9%	-0.1%	-7.2%	-1.0%	-7.5%	-1.0%
(-) სუბსიდიები პროდუქციაზე	0.3%	0.0%	8.0%	0.0%	7.7%	0.0%	4.5%	0.0%	5.5%	0.0%
მშპ-ს ზრდა		2.3%		-13.2%		-5.6%		-6.8%		-6.2%

წყარო: საქსტატი

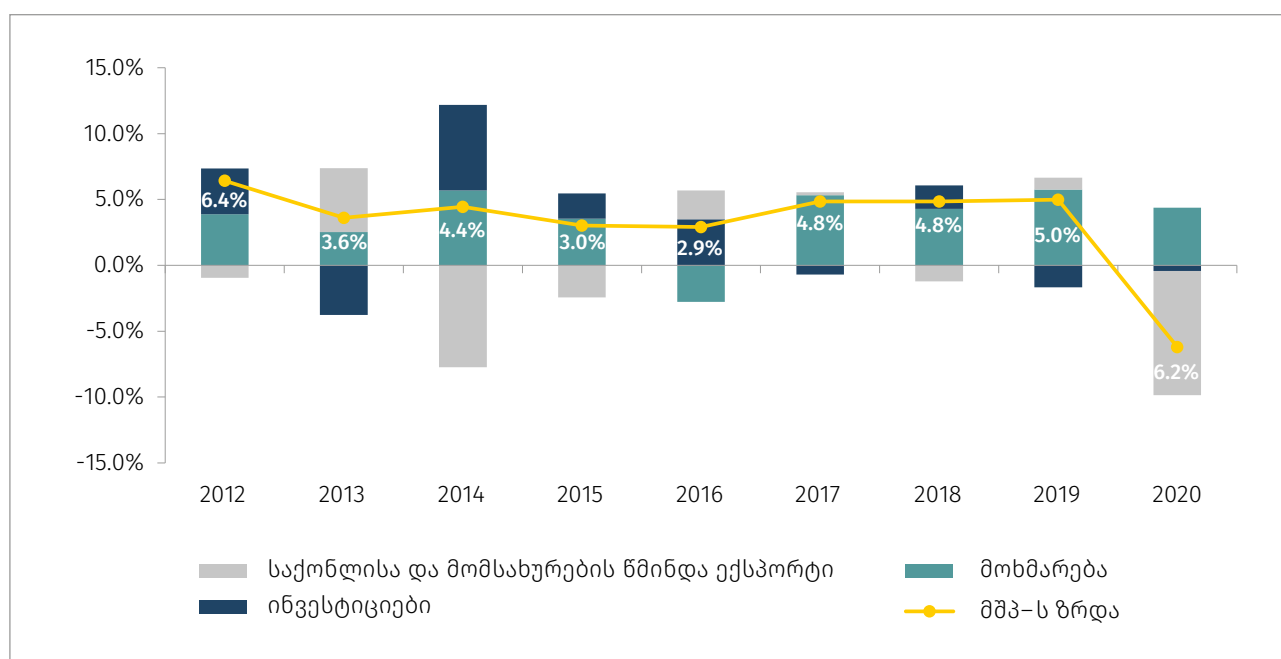
მოთხოვნა

2020 წელს რეალურ გამოსახულებაში საქონლისა და მომსახურების ექსპორტი 38.2 პროცენტით, ხოლო საქონლისა და მომსახურების იმპორტი 17.4 პროცენტით შემცირდა. თუმცა, როგორც აღინიშნა, პანდემიამ ყველაზე მეტად ტურისტული ინდუსტრია დააზარალა. ეს ფაქტი მომსახურების ექსპორტზე აისახა. გასული წელს მომსახურების ექსპორტი რეალურ გამოსახულებაში, წინა წელთან შედარებით, 64.5 პროცენტით შემცირდა. უცხოეთიდან ტურისტული შემოსავლების, ანუ მომსახურების ექსპორტის, ასეთი ვარდის გამო, წმინდა ექსპორტის წვლილი ეკონომიკურ ზრდაში მკვეთრად უარყოფითი იყო.

წმინდა ექსპორტის მკვეთრად უარყოფითი წვლილი (-9.8 პროცენტული პუნქტი) ნაწილობრივ გაზრდილმა მოხმარებამ (4.5 პროცენტული პუნქტი) დააბალანსა. მოხმარების მატება პანდემიით გამოწვეული შედეგების შერბილების მიზნით გაზრდილ ფისკალურ სტიმულსა და ეკონომიკის დაკრედიტების გაგრძელებას შეიძლება დავუკავშიროთ.

კრიზისის მიუხედავად, აქტიურად გრძელდებოდა ინფრასტრუქტურული პროექტები. ეს ფაქტორი შესაძლებელია იმის მთავარ მიზეზად მივიჩნიოთ, თუ რატომ იყო ეკონომიკურ ვარდნაში ინვესტიციების უარყოფითი წვლილი (-0.9 პპ) სხვა კომპონენტებთან შედარებით ნაკლები (იხ. დიაგრამა N 1.19).

დიაგრამა N 1.19 მშპ-ს ზრდა დანახარჯების მიხედვით

წყარო: საქსტატი

2020 წელს ინვესტიციების ფარდობა მთლიან შიდა პროდუქტთან პანდემიის მიუხედავად არ შემცირებულა და 26 პროცენტი შეადგინა. ბოლო წლების მანძილზე ეს მაჩვენებელი სტაბილურია

და შესაძლებელია საქართველოს ეკონომიკის განვითარებისთვის ადეკვატურ დონედ მივიჩნიოთ (იხ. დიაგრამა N 1.20).

წყარო: საქსტატი

1.4 ინფლაცია

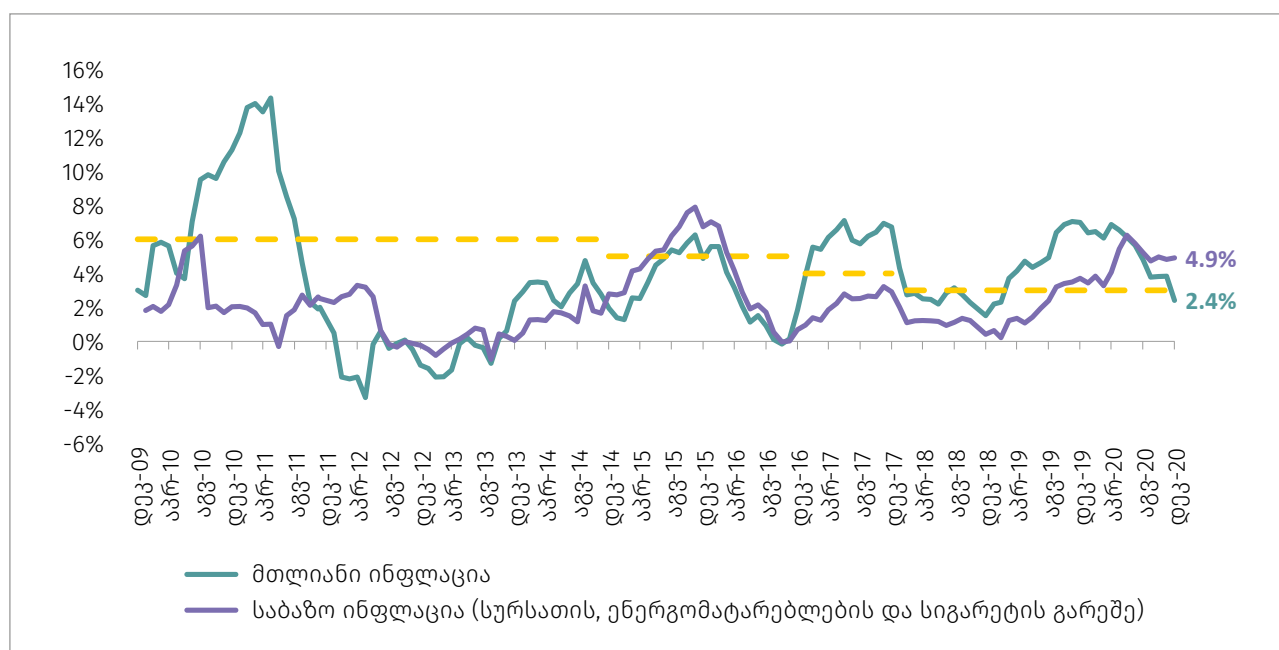
2020 წელი საქართველომ მიზნობრივ მაჩვენებელზე მაღალი ინფლაციით დაიწყო, რაც, დიდწილად, 2019 წლის ზაფხულში რუსეთიდან ფრენების აკრძალვასა და, აქედან გამომდინარე, ლარის ეფექტური კურსის გაუფასურებით გამოწვეული ინფლაციის მატებას უკავშირდებოდა. 2020 წელს ინფლაცია მნიშვნელოვან ზეგავლენას როგორც მოთხოვნის, ასევე მიწოდების მხრიდან განიცდიდა. სამომხმარებლო ფასებს შემცირებისკენ შესუსტებული ერთობლივი მოთხოვნა უბიძგებდა, თუმცა, აღნიშნული წნეხი, პანდემიის პირობებში, მიწოდების ჯაჭვების შეფერხების გამო წარმოების გაზრდილი ხარჯებისა და ლარის გაცვლითი კურსის გაუფასურების ეფექტებმა გადაწონა. გარდა ამისა, ინფლაციის მატებაზე პროდუქციის ერთეულზე გაზრდილი ხარჯებიც მოქმედებდა, რისი მიზეზიც გამოშვების კლებასთან შედარებით ხელფასების უფრო ნაკლები შემცირება იყო. შედეგად, ინფლაცია მიზნობრივი მაჩვენებლის ზემოთ ნარჩუნდებოდა.

2020 წლის დასაწყისიდან ინფლაციამ, როგორც მოსალოდნელი იყო, კლება დაიწყო. წლიურმა ინფლაციამ იანვარსა და თებერვალში 6.4 პროცენტი შეადგინა (რაც 0.6 პპ-ით ნაკლები იყო 2019 წლის დეკემბრის 7.0 პროცენტიან ინფლაციასთან შედარებით). თუმცა, შემდგომ COVID-19 პანდემიით გამოწვეულმა შოკმა ზემოაღწერილი მიზეზების გამო ინფლაციის შემცირება შეაფერხა. მარტში წლიური ინფლაცია მოსალოდნელზე ნაკლებად შემცირდა და 6.1 პროცენტი შეადგინა, ხოლო აპრილში კი, წლის განმავლობაში ყველაზე მაღალ ნიშნულს - 6.9 პროცენტს მიაღწია. მომდევნო თვეებში ინფლაცია თანდათან იკლებდა და დეკემბერში 2.4 პროცენტამდე შემცირდა. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ დეკემბერში ინფლაციის მკვეთრი კლება მთავრობის მიერ მოსახლეობისთვის მოხმარებული კომუნალური გადასახადების სუბსიდირებამ გამოიწვია, რამაც ინფლაციაში 1.9 პპ-ის ტოლი უარყოფითი წვლილი შეიტანა.

საბაზო ინფლაცია, რომელიც სამომხმარებლო კალათიდან მაღალი მერყეობით გამორჩეულ სურსათს, ენერგომატარებლებს და სიგარეტს გამო-რიცხავს, ივნისიდან წლის ბოლომდე მთლიანი ინფლაციის მაჩვენებელს აღემატებოდა. საბაზო ინფლაციის ზრდა ლარის ნომინალური ეფექტური გაცვლის კურსის გაუფასურებით და პანდემიის გამო სანარმოთა საოპერაციო ხარჯების ზრდით

გამოწვეულ პროდუქტების გაძვირებას უკავშირდება. ყველაზე მნიშვნელოვანი სხვაობა მთლიან ინფლაციასა და საბაზო ინფლაციას შორის დეკემბერში დაფიქსირდა, რაც, დამატებით, კომუნალური გადასახადების ზემოთ ხსენებულ სუბსიდირებას და მის სამომხმარებლო ფასების ინდექსის გამოთვლაში გათვალისწინებას უკავშირდება (იხ. დიაგრამა N 1.221).

დიაგრამა N 1.21 მთლიანი და საბაზო (სურსათისა, ენერგომატარებლების და თამბაქოს გარეშე) ინფლაციები

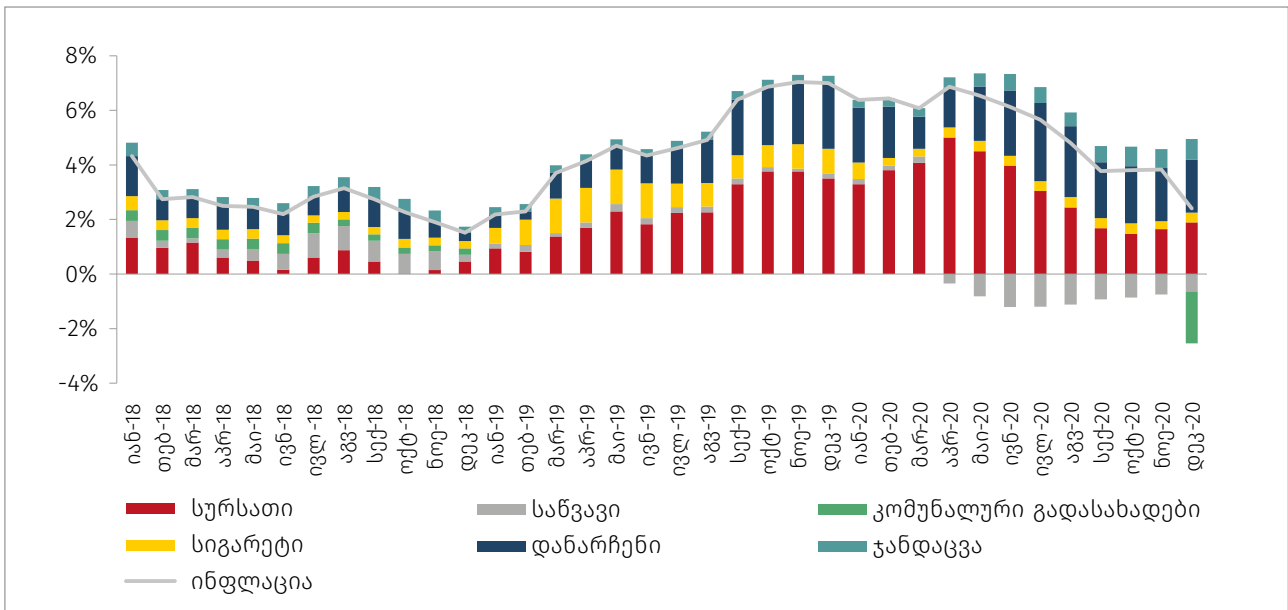
წყარო: საქსტატი

წლის განმავლობაში ინფლაციის მაჩვენებელზე ზრდის მიმართულებით სურსათის ფასები მოქმედებდა. ეს უკანასკნელი სეზონურობის, მოსავლიანობის და ზოგიერთი სხვა ფაქტორის ზეგავლენით, მაღალი მერყეობით ხასიათდება, რაც სამომხმარებლო კალათაში მაღალი წონის (28 პროცენტი) გამო, მთლიანი ინფლაციის მაჩვენებელზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს. 2020 წელს 5.2 პროცენტიანი საშუალო ინფლაციიდან სურსათზე საშუალოდ 3.1 პროცენტი მოდიოდა. წლის ბოლოსკენ, სურსათის ინფლაციის კლების პარალელურად, მთლიანი ინფლაციაც თანდათან მცირდებოდა. დეკემბერში სურსათის ინფლაციამ - 6.7 პროცენტი, ხოლო მისმა წვლილმა მთლიან ინფლაციაში 1.9 პპ შეადგინა. გარდა ამისა,

ინფლაციის მაჩვენებელზე ასევე მნიშვნელოვანი გავლენა ჰქონდა ფასების მატებას ჯანმრთელობის დაცვასა (საშუალო წვლილი 0.5 პპ) და სიგარეტზე (საშუალო წვლილი 0.4 პპ).

ინფლაციაზე შემცირების მიმართულებით ყველაზე მეტად მსოფლიო ბაზარზე, წინა წელთან შედარებით, ნავთობის გაიაფების შედეგად შემცირებული ფასები მოქმედებდა (საშუალოდ -0.6 პპ). პანდემიასთან დაკავშირებული შეზღუდვების შემსუბუქებასთან ერთად, ნავთობის ფასებმა აღდგენა დაიწყო, რაც საწვავის ფასებზეც აისახა და, შესაბამისად, მისმა უარყოფითმა გავლენამ ინფლაციის მაჩვენებელზე წლის ბოლოსკენ თანდათან იკლო (იხ. დიაგრამა N 1.22).

დიაგრამა N 1.22 წვლილი მთლიან ინფლაციაში ძირითადი კომპონენტების მიხედვით

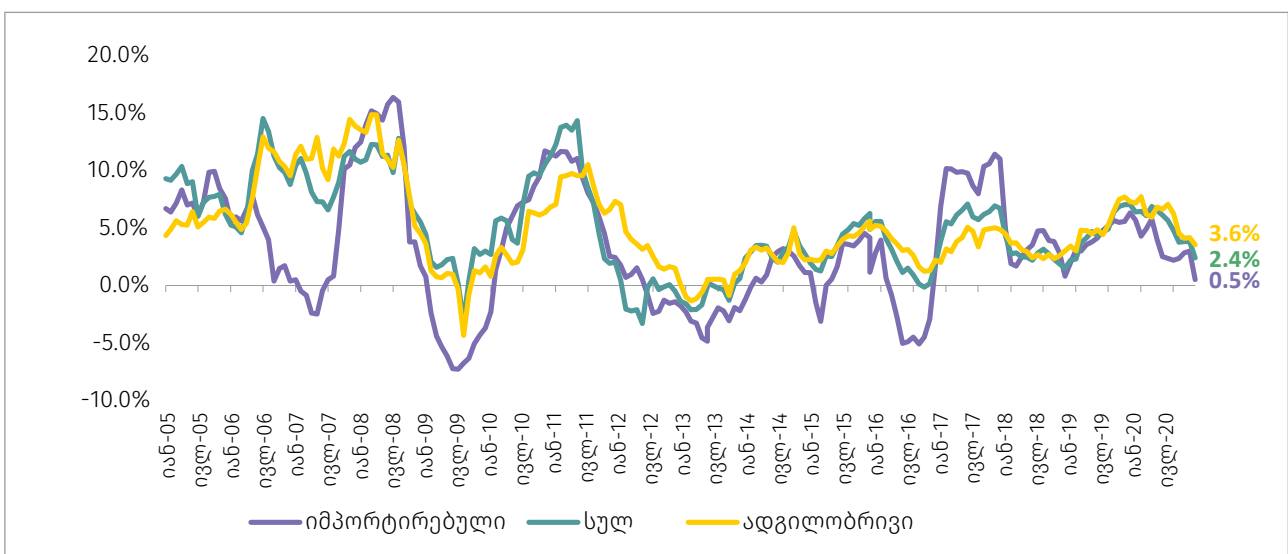

წყარო: საქსტატი და საქართველოს ეროვნული ბანკის გაანგარიშებები

წლის განმავლობაში იმპორტირებული და ადგილობრივად წარმოებული საქონლის საშუალო ინფლაციის მაჩვენებლები, შესაბამისად, 3.4 და 5.8 პროცენტს შეადგენდა. შერეული საქონელი კი, საშუალოდ 5.8 პროცენტით გაძვირდა. ადგილობრივად წარმოებული საქონლის მნიშვნელოვანი ნაწილი სურსათია. შესაბამისად, ადგი-

ლობრივად წარმოებული საქონლის შედარებით მაღალი ინფლაცია სურსათის მაღალ ინფლაციას უკავშირდება. ხოლო იმპორტირებული საქონლის შედარებით დაბალ ინფლაციას მნიშვნელოვანწილად სანვავის წლიურად გაიაფება განაპირობებდა.

დიაგრამა N 1.23 იმპორტირებული და ადგილობრივი საქონლის ინფლაცია³¹

წყარო: საქსტატი

31. მთლიანი ინფლაციის მაჩვენებელი, ადგილობრივი და იმპორტული საქონლის გარდა, ასევე შერეული ტიპის საქონელს მოიცავს, ამიტომ შესაძლოა, ის ადგილობრივი და იმპორტული საქონლის ინფლაციების შუალედის გარეთ იყოს.

ცხრილი N 1.4 მთლიანი ინფლაციის მაჩვენებლები ცალკეული კომპონენტების მიხედვით (პროცენტში), მათი წონა სამომხმარებლო კალათაში (პროცენტში) და წვლილი მთლიან ინფლაციაში (პროცენტული კუთხით)

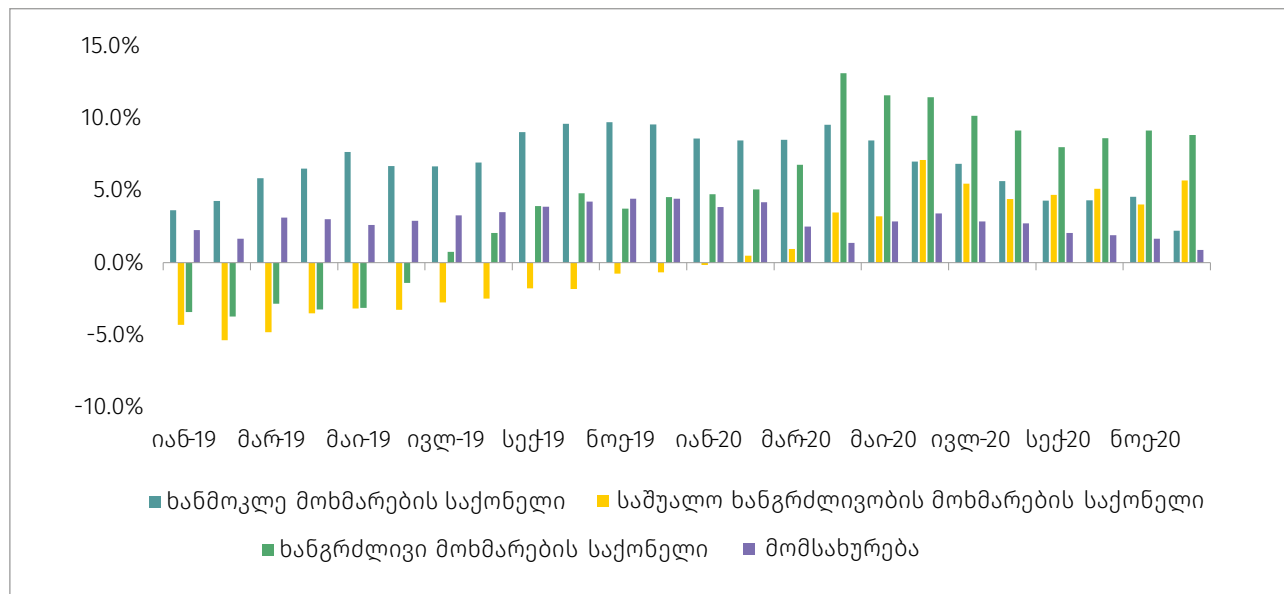
	2019 წლის დეკემბრის წონები	დეკ20/დეკ19		იან20-დეკ20/იან19-დეკ19	
		ინფლაცია	წვლილი	ინფლაცია	წვლილი
სულ	100.0%	2.4%	2.4%	5.2%	5.2%
სურსათი და უალკოჰოლო სასმელები	32.2%	6.8%	2.1%	10.5%	3.2%
სურსათი	28.9%	6.7%	1.9%	10.7%	2.9%
პური და პურპროდუქტები	5.6%	7.0%	0.4%	7.8%	0.4%
ხორცი და ხორცპროდუქტები	6.8%	1.7%	0.1%	9.8%	0.6%
თევზი	0.5%	8.8%	0.0%	12.1%	0.1%
რძე, ყველი და კვერცხი	6.3%	11.3%	0.7%	14.3%	0.8%
ზეთი და ცხიმი	1.9%	27.2%	0.5%	13.8%	0.3%
ხილი, ყურძენი	1.6%	-4.5%	-0.1%	21.8%	0.3%
ბოსტნეული, ბალახი, კარტოფილის და სხვა ბოლქვოვანების ჩათვლით	3.3%	3.3%	0.1%	5.1%	0.2%
შაქარი, ჯემი, თაფლი, სიროფები, შოკოლადი, საკონდიტრო ნაწარმი	2.3%	8.0%	0.2%	9.3%	0.2%
კვების სხვა პროდუქტები	0.6%	5.1%	0.0%	14.2%	0.1%
უალკოჰოლო სასმელები	3.3%	6.8%	0.2%	8.8%	0.3%
ალკოჰოლური სასმელები და თამბაქო	6.4%	8.6%	0.6%	6.3%	0.4%
ტანსაცმელი და ფეხსაცმელი	3.8%	-0.9%	0.0%	0.4%	0.0%
საცხოვრებელი სახლი, წყალი, ელექტროენერგია, აირი და სათბობის სხვა სახეები	9.0%	-21.7%	-2.0%	0.8%	0.1%
ავტო, საოჯახო ნივთები და მორთულობა, სახლის მოვლა-შეკეთება	5.3%	9.5%	0.6%	8.0%	0.5%
ჯანმრთელობის დაცვა	7.8%	9.6%	0.8%	6.5%	0.5%
ტრანსპორტი	13.0%	-2.3%	-0.3%	-3.7%	-0.5%
კავშირგაბმულობა	3.6%	0.0%	0.0%	-0.1%	0.0%
დასვენება, გართობა და კულტურა	3.7%	-2.8%	-0.1%	-2.0%	-0.1%
განათლება	4.6%	0.6%	0.0%	2.2%	0.1%
სასტუმროები, კაფეები და რესტორნები	5.4%	3.5%	0.2%	6.4%	0.3%
სხვადასხვა საქონელი და მომსახურება	5.3%	8.4%	0.5%	8.7%	0.5%

წყარო: საქსტატი

2020 წლის განმავლობაში, წინა წელთან შედარებით, ფასები ყველაზე მეტად (საშუალოდ 8.9 პროცენტით) ხანგრძლივი მოხმარების საქონელზე გაიზარდა. ხანმოკლე მოხმარების საქონელი, საშუალოდ - 6.5 პროცენტით, საშუალო ხანგრძლივობის საქონელი - 3.7 პროცენტით, ხოლო მომსახურება კი, 2.5 პროცენტით გაძვირდა.

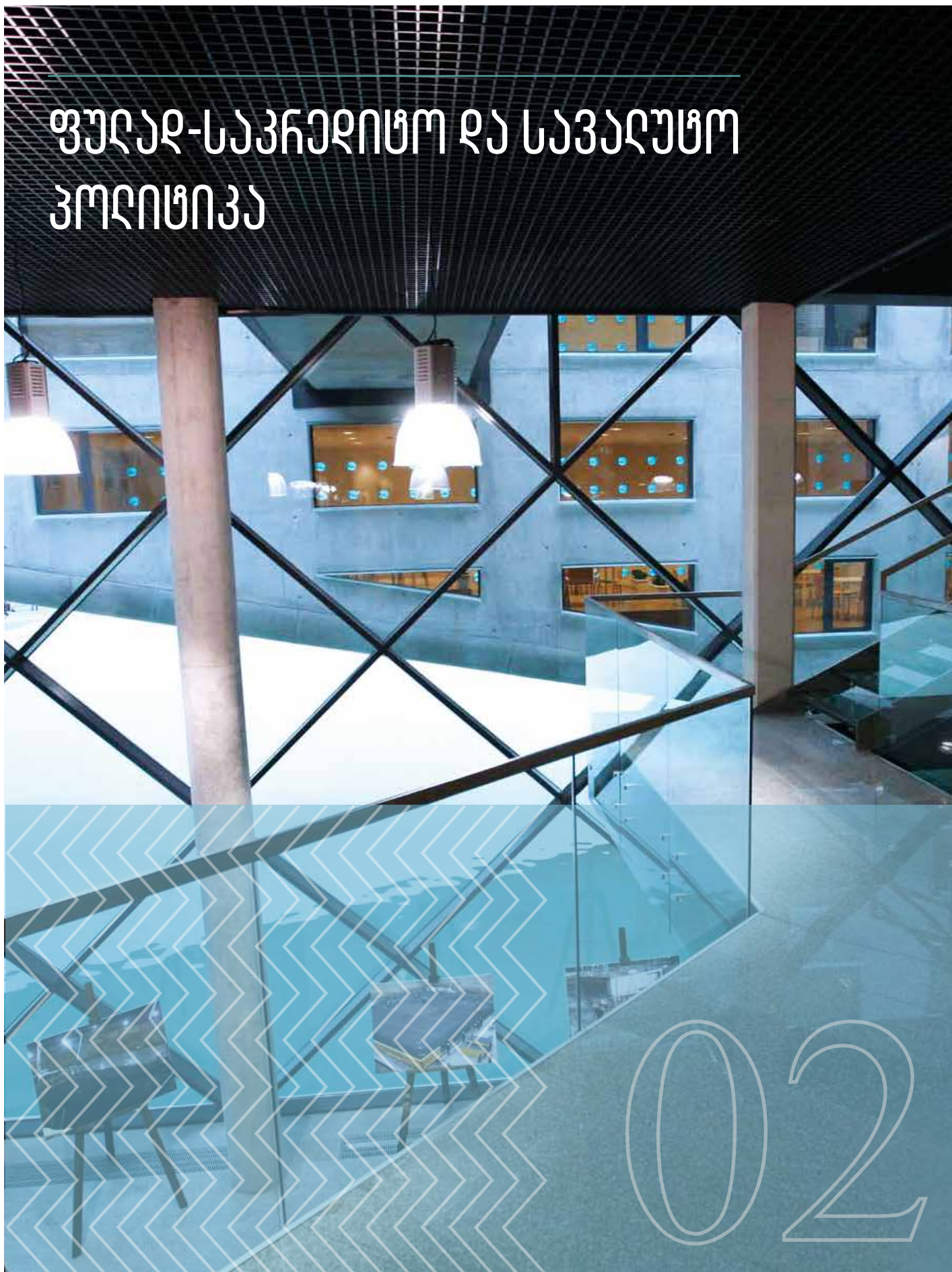
ხანგრძლივი მოხმარების საქონელზე ყველაზე მაღალი ინფლაცია შეიძლება ლარის ეფექტური კურსის გაუფასურებას დავეკავშიროთ. ხანმოკლე მოხმარების საქონელში დიდი წილი სურსათზე მოდის, ხოლო მომსახურების შედარებით დაბალი ინფლაცია კი, სუსტ მოთხოვნაზე მიუთითებს.

დიაგრამა N 1.24 წლიური ინფლაციის მაჩვენებლების ცვლილება სხვადასხვა ხანგრძლივობის მოხმარების საქონლისა და მომსახურებისათვის

წყარო: საქსტატი

ფუნდ-საპროექტო და სავაჭრო პოლიტიკა

2.1 ფულად-საპროდუქტო პოლიტიკა

„საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის თანახმად, ეროვნული ბანკის ძირითად ამოცანას ფასების სტაბილურობის უზრუნველყოფა წარმოადგენს³². ფასების სტაბილურობა გულისხმობს საშუალოვადიან პერიოდში ინფლაციის ისეთი დონის არსებობას, რაც ოპტიმალურია გრძელვადიან პერიოდში სტაბილური ზრდისათვის.

ფასების სტაბილურობის უზრუნველსაყოფად საქართველოს ეროვნული ბანკი მონეტარულ (ფულად-საპროდუქტო) პოლიტიკას ინფლაციის თარგეთირების რეჟიმში წარმართავს. აღნიშნული რეჟიმი, რომელიც დღესდღეობით მსოფლიოში ყველაზე თანამედროვე და ეფექტიან მოდელად ითვლება, ინფლაციის სამიზნე მაჩვენებლის წინასწარ გამოცხადებას და შემდგომი პოლიტიკის იმგვარად განხორციელებას გულისხმობს, რომ საშუალოვადიან პერიოდში ინფლაცია მიზნობრივ დონესთან ახლოს იყოს.

საქართველოს ეროვნული ბანკის მონეტარული პოლიტიკის ძირითადი ინსტრუმენტი მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთია, რომელიც ინფლაციის პროგნოზის შესაბამისად იცვლება. თუ ინფლაციის პროგნოზირებული მაჩვენებელი მიზნობრივ დონეზე მაღალი იქნება, საქართველოს ეროვნული ბანკი მონეტარულ პოლიტიკას გაამკაცრებს და პირიქით, თუ ინფლაციის პროგნოზირებული მაჩვენებელი მიზნობრივ დონეზე დაბალი იქნება, ეროვნული ბანკი მონეტარულ პოლიტიკას შეარბილებს. ეს მიდგომა ფასების სტაბილურობას და, სხვა ალტერნატივებთან შედარებით, ყველაზე დაბალ გრძელვადიან საპროცენტო განაკვეთებს

უზრუნველყოფს. ამასთანავე, მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტების და გადაცემის მექანიზმის განვითარებასთან ერთად, მცირდება საზოგადოებრივი დანახარჯიც ფასების სტაბილურობის უზრუნველსაყოფად. სწორედ ამიტომ, ეროვნული ბანკი მუდმივად ზრუნავს ფულად-საპროდუქტო პოლიტიკის ინსტრუმენტების დახვეწასა და მონეტარული პოლიტიკის გადაცემის მექანიზმის ეფექტიანობის ზრდაზე.

ეროვნული ბანკი მონეტარულ პოლიტიკას მის მიერ შემუშავებული და საქართველოს პარლამენტის მიერ დამტკიცებული ფულად-საპროდუქტო და სავალუტო პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებების შესაბამისად³³ ახორციელებს, რომლის თანახმადაც, 2018 წლიდან მიზნობრივი ინფლაცია 3 პროცენტია. აღსანიშნავია, რომ განვითარებულ ეკონომიკებთან შედარებით, გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნებისთვის დამახასიათებელია შედარებით მაღალი ინფლაცია, რაც ამ ქვეყნებში, განვითარებულ ქვეყნებთან შედარებით, პროდუქტიულობის ზრდის უფრო სწრაფ ტემპს უკავშირდება (Balassa, 1964; Samuelson, 1964)^{34,35}.

საქართველოში, ისევე, როგორც ღია ეკონომიკის მქონე სხვა ქვეყნებში, გარდაუვალია ეგზოგენური (მონეტარული პოლიტიკისგან დამოუკიდებელი) შოკები, რომელთა გავლენითაც შესაძლებელია ინფლაცია მიზნობრივი მაჩვენებლიდან გადაიხაროს. მონეტარული პოლიტიკა მოთხოვნაზე ზემოქმედების ინსტრუმენტია. სწორედ ამიტომ, ცენტრალური ბანკები, ძირითადად, მოთხოვნის შოკებზე რეაგირებენ, რადგან მიწოდების შოკებზე რეაგირება ეკონომიკისთვის დიდ დანახარჯებთან არის დაკავშირებული და ეკონომიკური ზრდის მერყეობას და, შედეგად, გრძელვადიან პერიოდში,

32. „საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ ორგანული კანონი, მესამე მუხლის პირველი პუნქტი.

33. საქართველოს პარლამენტის დადგენილება „საქართველოს 2020-2022 წლების ფულად საპროდუქტო და სავალუტო პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებების შესახებ“, 1-ლი პუნქტი.

34. Balassa, B. (1964), „The Purchasing Power Parity Doctrine: A Reappraisal“, Journal of Political Economy, 72, 584-96.

35. Samuelson, P (1964), „Theoretical Notes on Trade Problems“, Review of Economics and Statistics, 23, 1-60.

დასაქმების შემცირებას გამოიწვევს. ამასთანავე, როგორც Bernanke & Blinder (1992) და Bernanke & Gertler (1995) კვლევები აჩვენებს, მონეტარული პოლიტიკის ცვლილების გადაცემას ეკონომიკაზე გარკვეული დრო სჭირდება³⁶, შესაბამისად, მოკლევადიან პერიოდში ინფლაციის მიზნობრივი მაჩვენებლიდან გადახრის დაშვება მიზანშეწონილია, თუკი პროგნოზი აჩვენებს, რომ საშუალოვადიან პერიოდში ინფლაცია მის მიზნობრივ მაჩვენებელს დაუბრუნდება. იმ შემთხვევაში კი, თუ აღნიშნული ტიპის შოკი ინფლაციის მოლოდინებსა და ინფლაციის საპროგნოზო მაჩვენებელს გაზრდის, ეროვნული ბანკი პოლიტიკას შესაბამისად შეცვლის.

2020 წელი მიზნობრივზე მაღალი ინფლაციით დაიწყო, რაც, დიდწილად, 2019 წლის ზაფხულში რუსეთის მიერ ფრენების აკრძალვის ფონზე, ნომინალური ეფექტური გაცვლითი კურსის გაუფასურების ინფლაციაზე გადაცემას უკავშირდებოდა. როგორც მოსალოდნელი იყო, 2019 წელს მონეტარული პოლიტიკის გამკაცრების შედეგად, 2020 წლის დასაწყისიდან ინფლაციამ კლება დაიწყო. წლიური ინფლაცია 2020 წლის იანვარსა და თებერვალში 6.4 პროცენტამდე შემცირდა (რაც 2019 წლის დეკემბრის 7.0 პროცენტიან ინფლაციასთან შედარებით 0.6 პპ-ით ნაკლები იყო). თუმცა კორონავირუსის მსოფლიო პანდემიით გამოწვეულმა შოკმა ინფლაციის ტრაექტორია შეცვალა. ინფლაციასთან დაკავშირებული ცვლილებები პანდემიის შესაკავებლად დაწესებული შეზღუდვების შედეგად მიწოდების ჯაჭვების დროებით მოშლას, პანდემიის თანმდევი გაზრდილი ხარჯების საბოლოო ფასში ასახვასა და ლარის ნომინალური ეფექტური გაცვლითი კურსის გაუფასურებას უკავშირდებოდა. პანდემიის შედეგად მსოფლიოში საერთაშორისო ტურიზმი პრაქტიკულად გაჩერდა, რის გამოც, ტურიზმზე

დამოკიდებული ქვეყნები, საქართველოს ჩათვლით, განსაკუთრებით დაზარალდნენ. უცხოელი ტურისტებისთვის ქვეყნის ჩაკეტვამ ლარის ეფექტური კურსი მკვეთრად გააუფასურა, რაც ფასებზეც აისახა. შედეგად, ინფლაციის მაჩვენებელმა პიკს, 6.9 პროცენტს, აპრილში მიაღწია. ვინაიდან მოსალოდნელი იყო, რომ წლის განმავლობაში მნიშვნელოვნად შემცირებული ერთობლივი მოთხოვნა ინფლაციის მაჩვენებელზე კლების მიმართულებით იმოქმედებდა, არსებულ დონეზე გამკაცრებული პოლიტიკის შენარჩუნების საჭიროება აღარ იყო. შესაბამისად, მონეტარული პოლიტიკის კომიტეტმა გამკაცრებული პოლიტიკიდან ეტაპობრივი გამოსვლა დაიწყო და აპრილის სხდომაზე პოლიტიკის განაკვეთი 0.5 პპ-ით, ხოლო, ივნისსა და აგვისტოში კიდევ 0.25-0.25 პპ-ით, 8.0 პროცენტამდე შეამცირა (იხ. დიაგრამა N 2.1).

შემოდგომაზე კვლავ გამოიკვეთა ინფლაციის მოლოდინების კუთხით არსებული რისკები, რომლებიც სავალუტო ბაზრებზე გაზრდილ მერყეობასა და მიზნობრივზე მაღალი ინფლაციის მაჩვენებლის ხანგრძლივად შენარჩუნებას ახლდა თან. ამასთან, ნომინალური ეფექტური გაცვლითი კურსის გაუფასურებამ იმპორტული საქონლის პროდუქციის ფასებზე წნეხი შექმნა, რაც, თავის მხრივ, ინფლაციაზე მნიშვნელოვნად აისახა. ასევე, მაღალი დოლარიზაციის გამო, კურსის გაუფასურებამ არაპეჯირებული მწარმოებლების სესხის მომსახურების ხარჯებიც გაზარდა. გარდა ამისა, მკვეთრად გაიზარდა ვირუსის გავრცელების ტემპი, რასაც დამატებითი შეზღუდვები და, შედეგად, ინფლაციაზე ზრდის მიმართულებით მოქმედი მიწოდების ფაქტორების შენარჩუნება მოჰყვა. მნიშვნელოვანი იყო გეოპოლიტიკური რისკების ზრდა, რაც სომხეთსა და აზერბაიჯანს შორის საომარი ვითარებით იყო გამოწვეული.

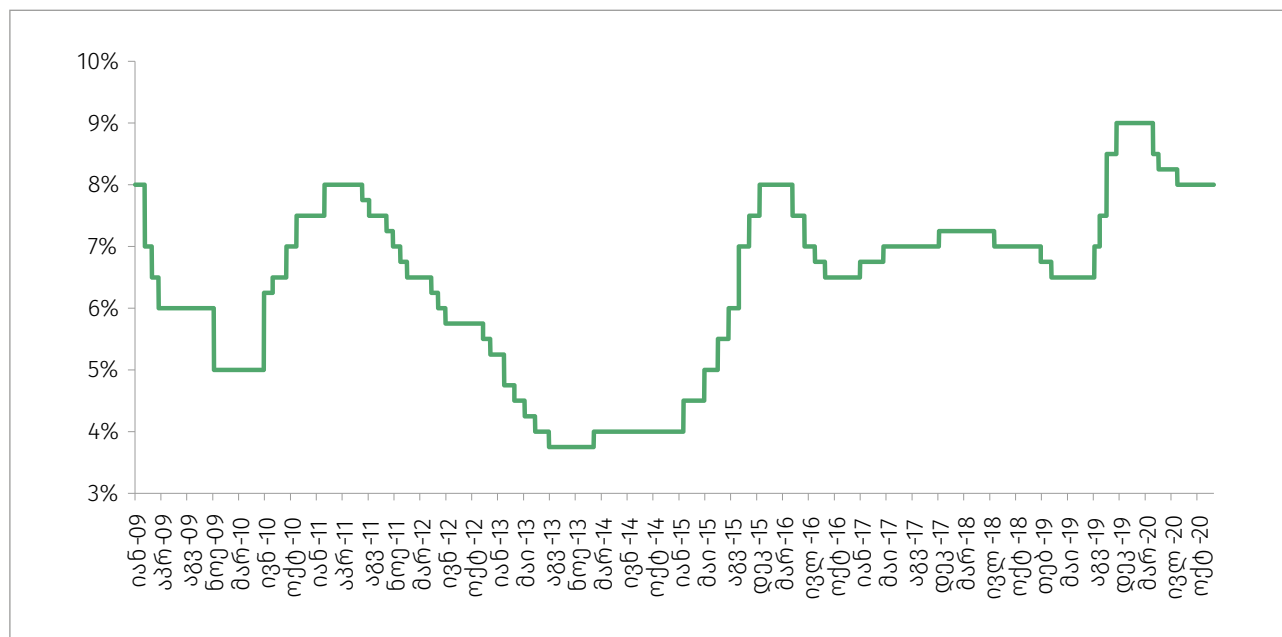
36. Bernanke & Blinder (1992) „The Federal Funds Rate and the Channels of Monetary Transmission”, American Economic Review; vol. 82, issue 4, 901-21.

Bernanke & Gertler (1995) „Inside the Black Box: The Credit Channel of Monetary Policy Transmission”, the Journal of Economic Perspectives, Vol. 9, No. 4 (Autumn, 1995), pp. 27-48.

ყოველივე ზემოაღწერილის გათვალისწინებით, მონეტარული პოლიტიკის კომიტეტმა წლის დანარჩენ სხდომებზე რეფინანსირების განაკვეთი უცვლელად, 8.0 პროცენტზე დატოვა. თუმცა ისიც უნდა აღინიშნოს რომ, ერთობლივ მოთხოვნაზე პოზიტიურად იმოქმედა მნიშვნელოვანმა ფის-

კალურმა სტიმულმა, მათ შორის, იპოთეკური სესხების საპროცენტო ხარჯის ნაწილობრივ სუბსიდირებამ, რასაც, ფაქტობრივად, მონეტარული პოლიტიკის შერბილების მსგავსი ეფექტი ჰქონდა.

დიაგრამა N 2.1 მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთი

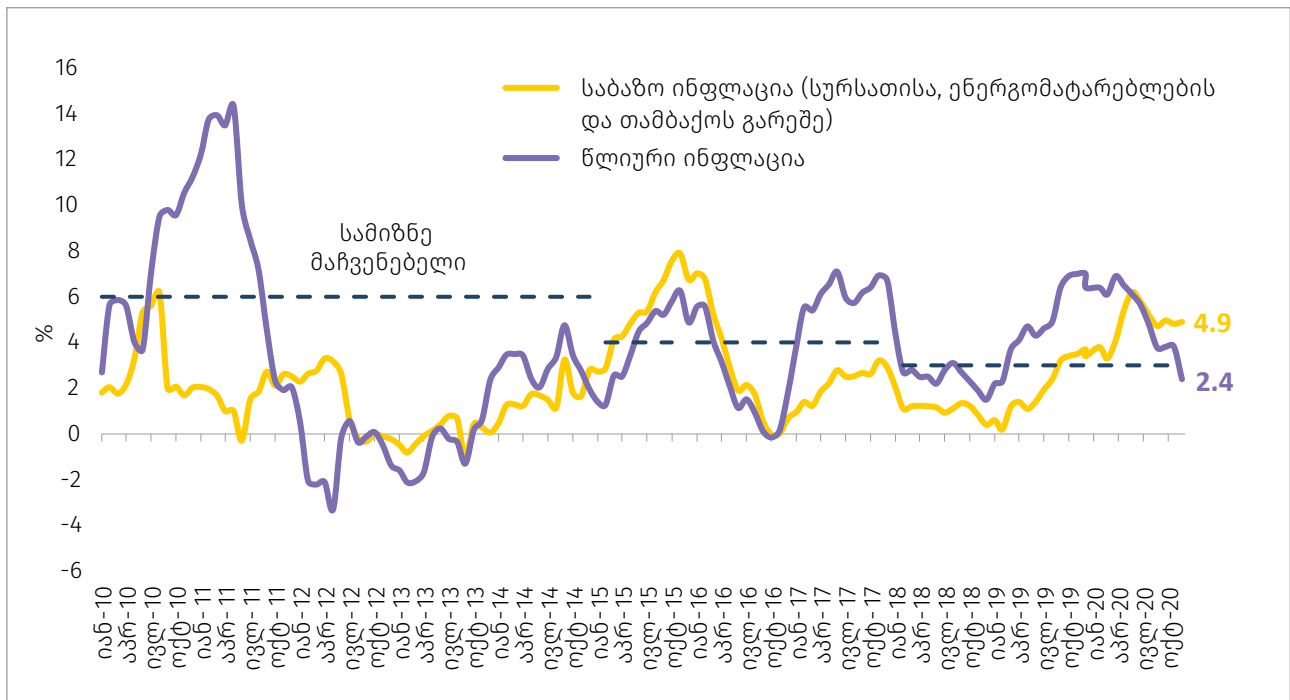

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

მთლიანობაში, ინფლაცია აპრილიდან კლებადი ტენდენციით ხასიათდებოდა. 2020 წლის დეკემბერში ინფლაცია საგრძნობლად, 2.4 პროცენტამდე, შემცირდა, რაც, ძირითადად, მთავრობის მიერ კომუნალური გადასახადების

სუბსიდირების³⁷ სამომხმარებლო ფასების ინდექსის დათვლაში ჩართვით იყო გამოწვეული. ხოლო წლის განმავლობაში საშუალოდ ინფლაციამ 5.2 პროცენტი შეადგინა (იხ. დიაგრამა N 2.2).

37. აღნიშნული სუბსიდია ნოემბრიდან ამოქმედდა და მისი სამომხმარებლო ფასების ინდექსზე ასახვა დეკემბრიდან დაიწყო.

წყარო: საქსტატი და საქართველოს ეროვნული ბანკის გაანგარიშებები

კორონავირუსის პანდემიის ფონზე, საქართველოში ეკონომიკურმა აქტივობამ საგრძნობლად მოიკლო და რეალური მშპ, წინასწარი შეფასებით, 2020 წელს 6.2 პროცენტით შემცირდა. კორონავირუსის პანდემიით გამოწვეული უარყოფითი შედეგების ასახვა საქართველოს ეკონომიკაზე თებერვლიდან დაიწყო. საგარეო მოთხოვნის მნიშვნელოვანმა კლებამ საქართველოს ეკონომიკურ აქტივობაზე უარყოფითი გავლენა იქონია. გლობალურად მოგზაურობის შეზღუდვამ ყველაზე მეტად მომსახურების ექსპორტი შეამცირა, რის შედეგადაც ტურისტული ინდუსტრია და მასთან დაკავშირებული დარგები დაზარალდა. ეკონომიკური აქტივობა შენედა საქართველოს სავაჭრო პარტნიორ ქვეყნებშიც, რასაც საქონლის ექსპორტის შემცირებაც მოჰყვა. თუმცა სუსტი ერთობლივი მოთხოვნისა და შემცირებული საგარეო შემოდიანების ფონზე, საქონლის იმპორტმაც მნიშვნელოვნად იკლო. რაც შეეხება ფულად გზავნილებს, მეორე კვარტალში ეს მაჩვენებელი მკვეთრად შემცირდა, თუმცა მესამე კვარტალში კვლავ ზრდა დაიწყო.

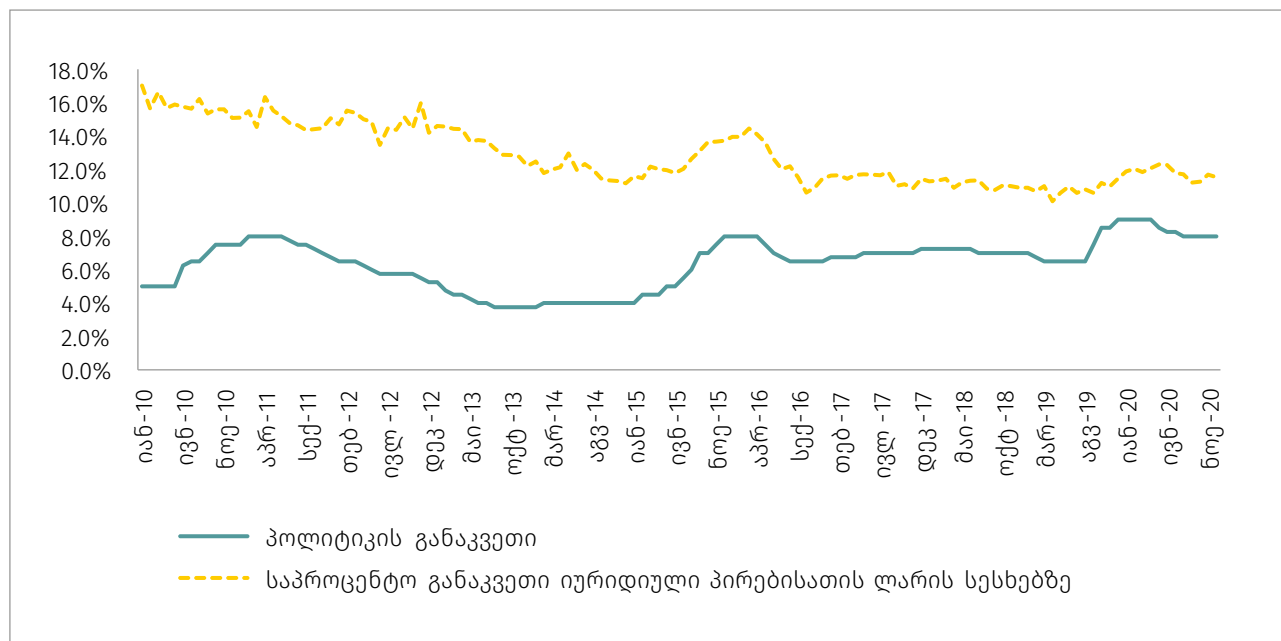
აღნიშნული ცვლილებების ფონზე, მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტი მნიშვნელოვნად გაიზარდა და მშპ-ს 12.4 პროცენტს გაუტოლდა.

კორონავირუსის პანდემიისა და არსებული ლოჯისტიკური შეზღუდვების კვალდაკვალ, გაზაფხულზე ლიკვიდობის რისკები გამოიკვეთა. კერძო პირებისა და კომპანიების მხრიდან ნაღდ ფულზე მოთხოვნა მნიშვნელოვნად გაიზარდა. პანდემიაზე რეაგირებისთვის საჭირო ხარჯების დასაფინანსებლად სახელმწიფო ბიუჯეტმა კომერციულ ბანკებში არსებული ანგარიშებიდან თანხების ეროვნულ ბანკში მთავრობის ანგარიშზე მობილიზება მოახდინა. ეროვნული ბანკის სავალუტო ინტერვენციები მიმოქცევაში არსებულ ლარს ამცირებდა. ამასთან, კომერციულმა ბანკებმა და მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების უმეტესობამ მსესხებლებს სამთვლიანი საშელავათო პერიოდი შესთავაზა, რამაც ლიკვიდურ სახსრებზე მოთხოვნა კიდევ უფრო გაზარდა. ლიკვიდობის აღნიშნული რისკები ლარის საბაზრო საპროცენტო განაკვეთების ზრდაზეც აისახა. თუმცა

ეროვნულმა ბანკმა სწრაფი რეაგირება მოახდინა და ლიკვიდობის რისკების შესამცირებლად ლიკვიდობის მიწოდების დამატებითი ინსტრუმენტები აამოქმედა. შედეგად, 2020 წლის მეორე ნახევარში, საპროცენტო განაკვეთები კვლავ

შემცირდა. მთლიანობაში, საპროცენტო განაკვეთები იპოთეკურ სესხებზე წლიურად 0.5 პროცენტული პუნქტით შემცირდა, ხოლო იურიდიულ პირებზე ლარით გაცემულ სესხებზე 0.1 პროცენტული პუნქტით გაიზარდა (იხ. დიაგრამა N 2.3).

დიაგრამა N 2.3 მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთი და საპროცენტო განაკვეთი ლარის სესხებზე

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

როგორც აღვნიშნეთ, ინფლაციის თარგეთირების პირობებში, ფასების სტაბილურობის უზრუნველსაყოფად ეროვნული ბანკის მთავარ ინსტრუმენტს მოკლევადიანი საპროცენტო განაკვეთი წარმოადგენს. საპროცენტო განაკვეთების მართვა, თავის მხრივ, ლიკვიდობის მართვის ჩარჩოს გამოყენებით ხდება. საქართველოს ეროვნული ბანკის ლიკვიდობის მართვის ჩარჩო როგორც ლიკვიდობის მიწოდების, ასევე ლიკვიდობის ამოღების ინსტრუმენტებს მოიცავს. ესენია ღია ბაზრის ოპერაციები (რეფინანსირების სესხები და სადეპოზიტო სერთიფიკატები), მინიმალურ სარეზერვო მოთხოვნები და მუდმივმოქმედ ინსტრუმენტები. გარდა ამისა, პანდემიის დაწყების შემდეგ, ეროვნულმა ბანკმა, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ლიკვიდობის მიწოდების დრო-

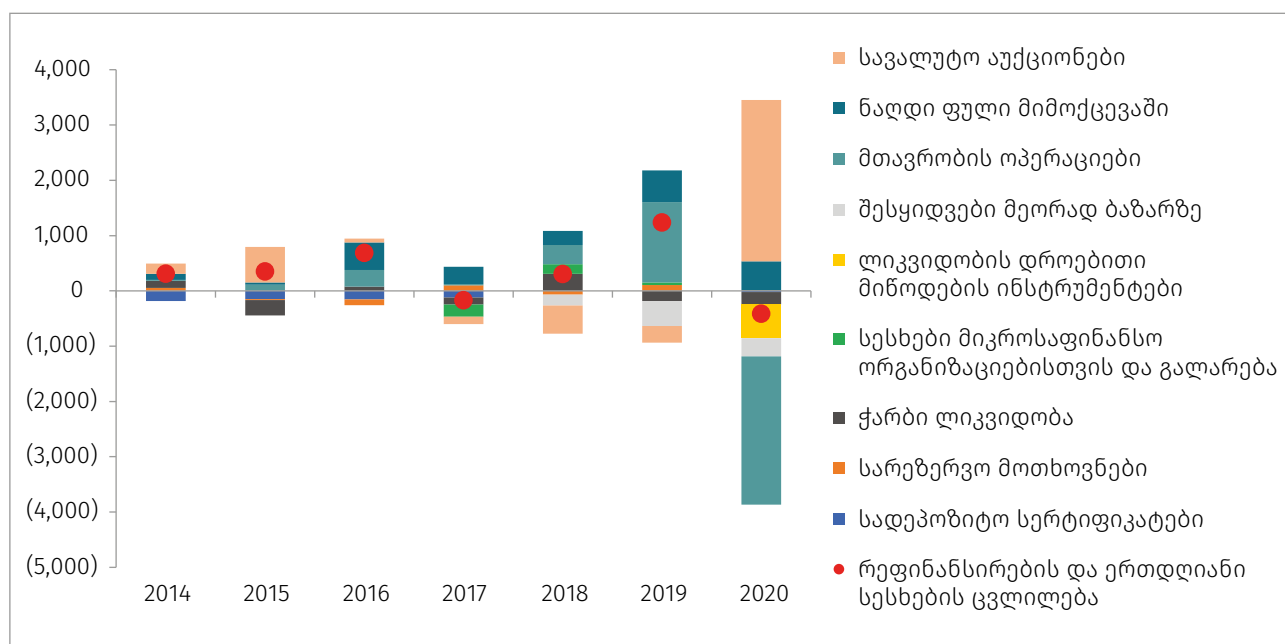
ებითი ინსტრუმენტებიც აამოქმედა. კერძოდ, ლიკვიდობის მისაწოდებლად, სავალუტო სვოპი, მუდმივმოქმედი სავალუტო სვოპი და მცირე და საშუალო ბიზნესის ლიკვიდობის მხარდამჭერი ინსტრუმენტი იქნა შემოღებული. ასევე, ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკთან (EBRD) სავალუტო სვოპ ხელშეკრულება გაფორმდა (იხ. ჩანართი 2).

მონეტარული პოლიტიკის ეფექტიანობისათვის მნიშვნელოვანია, რომ პოლიტიკის განაკვეთის ცვლილება ბანკთაშორის საპროცენტო განაკვეთზე აისახოს და, საბოლოოდ, რეალურ ეკონომიკაზე მოახდინოს გავლენა. ბოლო წლების განმავლობაში საბანკო სისტემა ლიკვიდობის დეფიციტის პირობებში ოპერირებს, რის გამოც ბაზრიდან

საშუალოვადიანი ლიკვიდობის სტერილიზაციის (ლიკვიდობის ამოღება) საჭიროება აღარ არის. მიუხედავად ამისა, ეროვნული ბანკი წლის განმავლობაში აგრძელებდა 3-თვიანი სადეპოზიტო სერტიფიკატების გამოშვებას, რომელთა მიზანსაც შემოსავლიანობის მრუდის მოკლევადიანი ნაწილის ფორმირება წარმოადგენს. შედეგად, ამ ოპერაციებით ეროვნული ბანკი სადეპოზიტო სერტიფიკატების ნაშთს მინიმალურ დონეზე, 60-80 მლნ ლარის ფარგლებში, ინარჩუნებდა. 2020 წელს, ლიკვიდობის სამართავად და ლიკვიდობის მიწოდების სხვა წყაროებიდან წარმოქმნილი მერყეობის დასაბალანსებლად, ბანკები აქტიურად იყენებდნენ რეფინანსირების სესხებს.

წლის მანძილზე რეფინანსირების სესხების მოცულობაზე გავლენას რამდენიმე ფაქტორი ახდენდა (იხ. დიაგრამა N 2.4). კერძოდ, გაიზარდა მოთხოვნა ნაღდ ფულზე, რამაც ლიკვიდურ სახსრების საჭიროებაც გაზარდა. სამთავრობო სექტორის ოპერაციებმა რეფინანსირების სესხებზე პირიქით, შემცირების მიმართულებით იმოქმედა. გარდა ამისა, წლის განმავლობაში რეფინანსირების სესხებზე მოთხოვნის ზრდას ეროვნული ბანკის სავალუტო ოპერაციები, ხოლო შემცირებას კი ეროვნული ბანკის მიერ მეორად ბაზარზე მთავრობის ფასიანი ქაღალდების შეძენა და ლიკვიდობის დროებითი მიწოდების ინსტრუმენტების ამოქმედება განაპირობებდა.

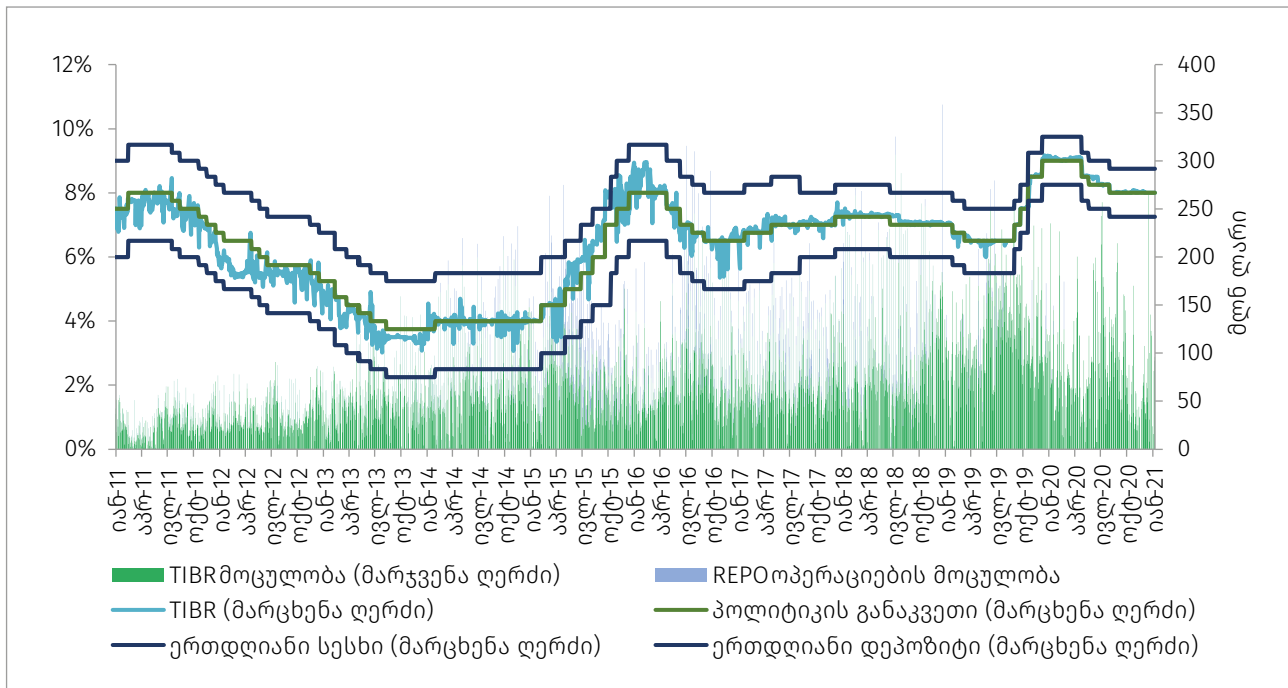
დიაგრამა N 2.4 რეფინანსირების სესხების წლიურ ცვლილებაზე მოქმედი ფაქტორები

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ზემოაღწერილი ინსტრუმენტების საშუალებით, ეროვნული ბანკი ფინანსურ სექტორს მოკლევადიან ლიკვიდობას საჭირო ოდენობით აწვდიდა, რითაც ბანკთაშორის ფულად ბაზარზე საპროცენტო განაკვეთების პოლიტიკის განაკვეთთან ახლოს შენარჩუნებას უზრუნველყოფდა (იხ. დიაგრამა

N 2.5). საბანკო სისტემისთვის ლარის საკმარისი რესურსის ხელმისაწვდომობა და, ამავდროულად, ეფექტიანი მართვა, მნიშვნელოვანია ლარის დაკრედიტების წახალისებისა და დედოლარიზაციის ხელშეწყობისთვის.

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

აღსანიშნავია, რომ 2020 წელს საერთაშორისო სავალუტო ფონდმა (სსფ) „გაფართოებული დაფინანსების მექანიზმით“ (EFF) მხარდაჭერილი პროგრამის მიმოხილვები წარმატებით დაასრულა. აპრილში სსფ-ს მისიამ და საქართველოს ხელისუფლებამ საქართველოში მიმდინარე პროგრამის მეექვსე მიმოხილვის წარმატებით დასრულებისა და პროგრამის საერთო თანხის გაზრდის თაობაზე შეთანხმებას მალწიეს, რაც საქართველოსთვის ხელმისაწვდომი თანხის კვოტის 130 პროცენტით (დაახლოებით 375 მილიონი აშშ დოლარი) გაზრდას გულისხმობდა. სსფ-ს აღმასრულებელ დირექტორთა საბჭოს დასტურის შემდეგ, საქართველოს ბიუჯეტისთვის 200 მილიონი აშშ დოლარი დაუყოვნებლივ გახდა ხელმისაწვდომი. დეკემბერში სსფ-მ მეშვიდე მიმოხილვა დაასრულა, რითაც საქართველოსთვის შემდეგი ტრანშის, 113.9 მილიონი აშშ დოლარის, გამოყოფა დამტკიცდა. ეს ტრანშები საქართველოს COVID-19 პანდემიით გამოწვეული უარყოფითი გავლენის შემსუბუქებაში, კერძოდ, საგადამხდელო ბალანსის მყისიერი საჭიროებების მოგვარებაში,

ასევე, ჯანდაცვისა და სოციალური დახმარების გაზრდილი ხარჯების დაფინანსებაში მნიშვნელოვნად დაეხმარა. ამასთანავე, აღნიშნულმა შეთანხმებამ დააჩქარა დამატებითი რესურსების მოზიდვა სხვა საერთაშორისო ფინანსური ინსტიტუტებიდანაც. მნიშვნელოვანია, რომ სსფ-ს მისიამ საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ პროგრამით გათვალისწინებული ყველა კრიტერიუმის შესრულება დადებითად შეაფასა.

ეროვნული ბანკის ერთ-ერთი ამოცანა დროული და საჭირო ღონისძიებების გატარებით სავალუტო ბაზრის ეფექტიან ფუნქციონირების ხელშეწყობაა. 2020 წელს, უკვე არსებულ სავალუტო აუქციონებთან ერთად, ეროვნულმა ბანკმა წესებზე დაფუძნებული ინტერვენციების მექანიზმი აამოქმედა. აღნიშნული ახალი ტიპის ინტერვენციები ბლუმბერგის BMatch პლატფორმაზე მოეწყო და მისი მთავარი მიზანი ბაზარზე ქარბი მერყეობის შემცირება და, ლიკვიდობის სიმწირის შემთხვევებში, მისი მიწოდების უზრუნველყოფა იყო. როდესაც კურსის მერყეობა წინასწარ დადგენილ ნიშნულს

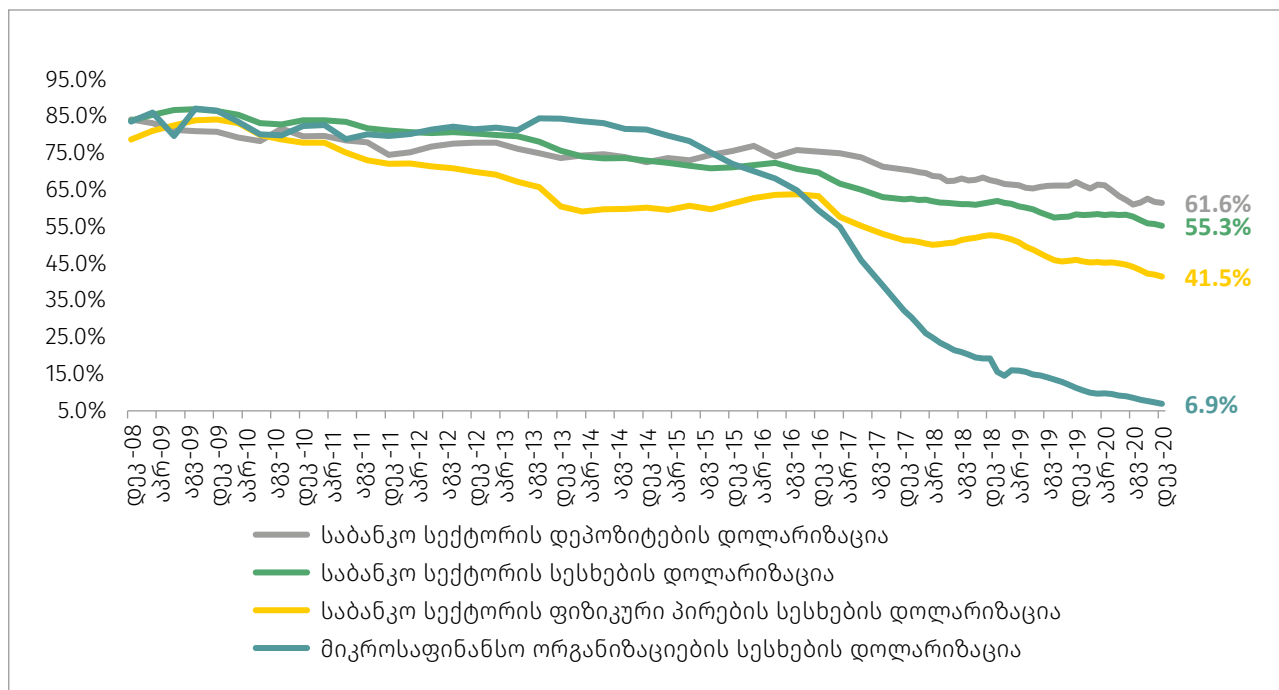
სცდებოდა, ეროვნული ბანკი აღნიშნულ პლატ-ფორმაზე წინასწარ განსაზღვრული ლიმიტების ფარგლებში ვაჭრობაში ერთვებოდა.

ლარიზაციის ხელშეწყობა ეროვნული ბანკის გრძელვადიანი ამოცანაა. ლარიზაციის წახალისება ქვეყანაში მაკრო-ფინანსური რისკების შემცირებისა და საგარეო მოწყვლადობების მიმართ მდგრადობის გაზრდის წინაპირობაა. შესაბამისად, ლარიზაციის ზრდა საქართველოს ეროვნული ბანკის ერთ-ერთ პრიორიტეტია და მისი წამახალისებელი რეფორმები ეტაპობრივად ხორციელდება.

დედოლარიზაციის ტენდენცია 2020 წელსაც გაგრძელდა, რაც შესამჩნევი იყო როგორც საკრედიტო პორტფელის, ასევე მთლიანი დე-

პოზიტების სტატისტიკაში. მთლიანობაში, წლის განმავლობაში მთლიანი დეპოზიტების დოლარიზაციამ, გაცვლითი კურსის ეფექტის გამორიცხვით, 5.7 პროცენტული პუნქტით იკლო (გაცვლითი კურსის ეფექტის გამორიცხვის გარეშე კი 0.2 პპ-ით გაიზარდა) და 61.6 პროცენტს გაუტოლდა. ხოლო, სესხების დოლარიზაცია, გაცვლითი კურსის ეფექტის გამორიცხვით, 3.1 პპ-ით შემცირდა (გაცვლითი კურსის ეფექტის გამორიცხვის გარეშე კი 2.7 პპ-ით შემცირდა) და დეკემბერში 55.3 პროცენტი შეადგინა. რაც შეეხება ფიზიკური პირების სესხების დოლარიზაციის მაჩვენებელს, ის 2020 წლის განმავლობაში გაცვლითი კურსის ეფექტის გამორიცხვით 46.1 პროცენტიდან 41.5 პროცენტამდე შემცირდა (გაცვლითი კურსის ეფექტის გამორიცხვის გარეშე კი 1.3 პპ-ით შემცირდა).

დიაგრამა N 2.6 საბანკო სექტორის დოლარიზაციის მაჩვენებლები (გაცვლითი კურსის ეფექტის გამორიცხვით)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

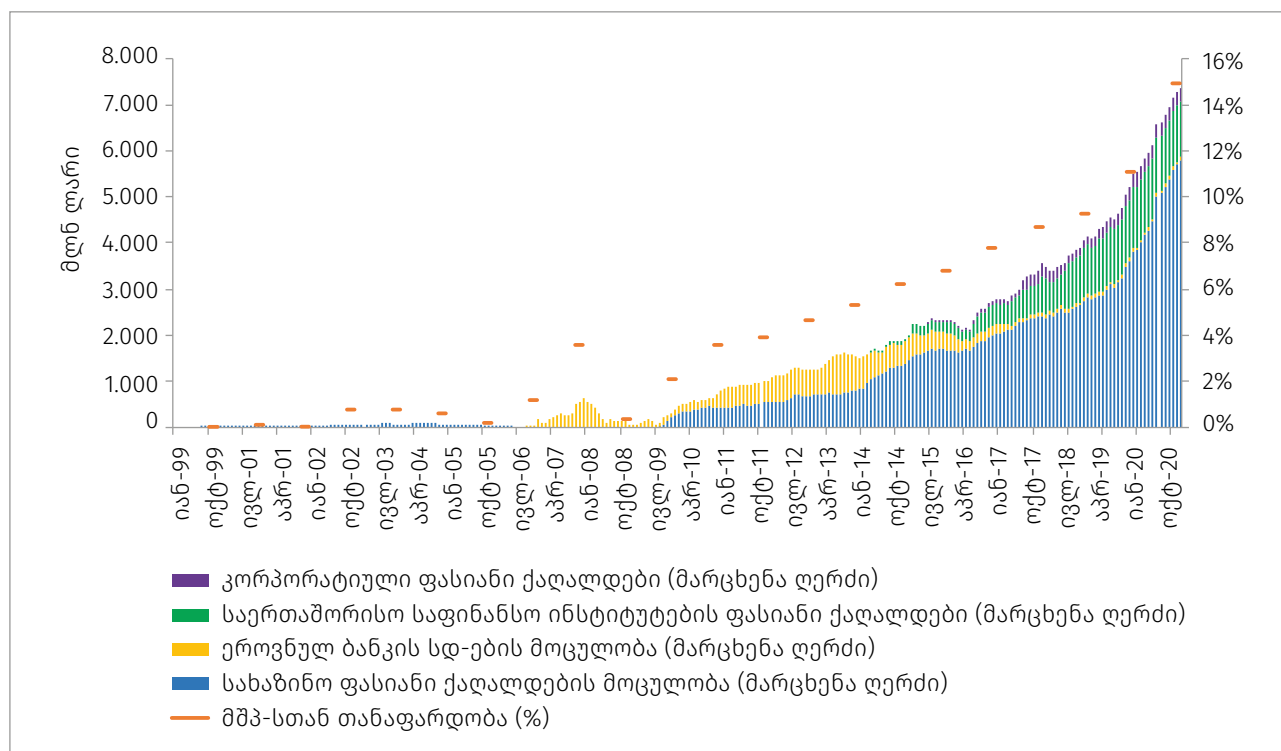
კაპიტალის ბაზრის განვითარების ხელშეწყობა ეროვნული ბანკის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან პრიორიტეტად რჩება. 2016 წელს ეროვნულმა ბანკმა და საქართველოს მთავრობამ კაპიტალის ბაზ-

რის განვითარების ერთობლივი სტრატეგია შეიმუშავეს, რომლის განხორციელებაც 2020 წლის განმავლობაშიც მიმდინარეობდა. კაპიტალის ბაზრის განვითარება გაზრდის ლარის გრძელ-

ვადიანი რესურსის ხელმისაწვდომობას და, ამასთანავე, ხელს შეუწყობს ლარიზაციას. აღსანიშნავია, რომ 2020 წლის განმავლობაში ბაზარზე ლარით დენომინირებული ახალი კორპორატიული ფასიანი ქაღალდები გაჩნდა, რაც კაპიტალის ბაზრის ეტაპობრივი გააქტიურების სიგნალია (იხ. დიაგრამა N 2.8). გასათვალისწინებელია, რომ 2016 წელს გირაოს ბაზაში შესული ცვლილებების საფუძველზე, აღნიშნული ფასიანი ქაღალდები ეროვნულ ბანკთან მონეტარულ ოპერაციებში დაიშვება, რამაც, საინვესტიციო მიზნების გარდა, მათი ლიკვიდობის სამართავად

ფლობის დამატებით სტიმული შექმნა. ასევე მნიშვნელოვანია, რომ არარეზიდენტების მოთხოვნა სახელმწიფო ფასიან ქაღალდებზე წლის განმავლობაში ზრდის ტენდენციით ხასიათდებოდა. ამას, მნიშვნელოვანწილად, მაღალი საპროცენტო განაკვეთები განაპირობებდა, რაც უცხოური ვალუტის შემოდინებების ზრდას უწყობს ხელს და, შედეგად, გაცვლით კურსზე გამყარების მიმართულებით მოქმედებს. ეს ფაქტორი, თავის მხრივ, მონეტარული პოლიტიკის გადაცემის მექანიზმის ამ არხის განვითარებასა და მთლიანად პროცესის ეფექტიანობის ზრდაზე მიანიშნებს.

დიაგრამა N 2.7 ლარით დენომინირებული ფასიანი ქაღალდების დინამიკა

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ჩანართი 2 ლიკვიდობის მინოდების დამატებითი ინსტრუმენტები

COVID-19-ის პანდემიის ქვეყნის საფინანსო სექტორზე უარყოფითი ზეგავლენის შერბილებისა და ქვეყნის ეკონომიკის წახალისების მიზნით, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა მნიშვნელოვანი ღონისძიებები გაატარა. ერთ-ერთ მიმართულებას საბანკო სისტემის ლიკვიდური სახსრებით უზრუნველყოფა წარმოადგენდა, რათა ლიკვიდობის რისკი ეკონომიკის დაკრედიტების შემაფერ-ხებელი ფაქტორი არ გამხდარიყო. კერძოდ, პანდემიის პირობებში, 2020 წელს საფინანსო სექტორში ლიკვიდობის შესაძლო რისკების შემცირების მიზნით, ეროვნულმა ბანკმა ლიკვიდობის დროებითი ინსტრუმენტები ამოქმედდა: სავალუტო სვოპი, მუდმივმოქმედი სავალუტო სვოპი და მცირე და საშუალო ბიზნესის ლიკვიდობის მინოდების ინსტრუმენტი.

სავალუტო სვოპი

2020 წლის აპრილიდან, საბანკო სექტორისათვის დამატებითი ლიკვიდობის მხარდაჭერის მიზნით, ეროვნულმა ბანკმა სავალუტო სვოპ ოპერაციები ამოქმედდა. აღნიშნული ინსტრუმენტი, კომერციული ბანკების გარდა, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებისათვისაც ხელმისაწვდომია. სავალუტო სვოპების შემთხვევაში, კომერციული ბანკებისა და მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებისთვის 200-200 მლნ (ჯამში 400 მლნ) აშშ დოლარის ლიმიტის სვოპია ხელმისაწვდომი. სვოპის მთლიანი თანხა სქემის მონაწილეთა შორის ფინანსური ინსტიტუტის საბაზრო წილის პროპორციულად ნაწილდება. ამასთან, ზედმეტი კონცენტრაციის თავიდან ასაცილებლად, ერთ ორგანიზაციაზე დაწესებული იყო მთლიანი მოცულობის 25%-მდე ლიმიტი, რამაც მცირე ზომის ფინანსური ინსტიტუტებისთვის რესურსების ხელმისაწვდომობა გაზარდა. კომერციულ ბანკებს და მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებს ყოველთვიურად მათთვის დადგენილი ლიმიტის ფარგლებში სვოპის განსხვავებული თანხები ათვისება შეეძლოთ.

სავალუტო სვოპის ფორვარდული კურსის დათვლა ლარის ერთთვიანი TIBR1M-ის და აშშ დოლარის ერთთვიანი LIBOR1M-ის საპროცენტო განაკვეთებზეა დაფუძნებული. სვოპ ოპერაციის ფორვარდული კურსის გაანგარიშება ეყრდნობა ფორმულას $F = S * (1 + (T1-L1) * D / 365)$, სადაც F არის ფორვარდული კურსი, S არის აშშ დოლარის მიმართ ლარის ოფიციალური გაცვლითი კურსი, T1 არის ერთთვიანი TIBR1M საპროცენტო განაკვეთი, L1 არის ბლუმბერგის სისტემაში გამოქვეყნებული აშშ დოლარის ერთთვიანი LIBOR-ის საპროცენტო განაკვეთი, ხოლო D არის სვოპის ხანგრძლივობა დღეებში. S, T1 და L1 პარამეტრების დადგენა კომერციული ბანკის მიერ სვოპ ოპერაციის განაცხადის ეროვნულ ბანკში წარდგენის დღის მდგომარეობით არსებული მონაცემების საფუძველზე ხდება.

სავალუტო სვოპ ოპერაციის გამოყენების პერიოდად თავდაპირველად კომერციული ბანკებისთვის - 2020 წლის 15 აპრილიდან 2021 წლის 15 აპრილის ჩათვლით, ხოლო მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებისთვის - 2020 წლის 15 აპრილიდან 2021 წლის 15 ოქტომბრის ჩათვლით (2021 წლის 15 აპრილიდან შემცირებადი გრაფიკით) განისაზღვრა. 2021 წლის გაზაფხულზე კი 2022 წლის 15 აპრილამდე გახანგრძლივდა.

მუდმივმოქმედი სვოპის ინსტრუმენტი

ამასთანავე, ლიკვიდობის რისკის შესამცირებლად, ეროვნული ბანკმა 2020 წლის გაზაფხულზე

მუდმივმოქმედი სავალუტო სვოზ ინსტრუმენტი შემოიღო, რომლის საშუალებით დამატებითი ლიკვიდობის მიღება საჭარიმო საპროცენტო განაკვეთით არის შესაძლებელი. თუმცა აღნიშნული ინსტრუმენტის გამოყენების საჭიროება წლის განმავლობაში არ დამდგარა.

მუდმივმოქმედი სავალუტო სვოზის ფორვარდული კურსის დათვლა, სავალუტო სვოზის მსგავსად, ასევე ეყრდნობა ლარის ერთოვანი TIBR1M-ის და აშშ დოლარის ერთოვანი LIBOR1M-ის საპროცენტო განაკვეთებს, თუმცა მას ემატება ეროვნული ბანკის ერთდღიანი სესხის სპრედი მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთთან (0.75 პროცენტი). კერძოდ, სესხის საპროცენტო განაკვეთი განისაზღვრება შემდეგი ფორმულით $R = T - L + O + D$, სადაც T არის ერთოვანი TIBR1M საპროცენტო განაკვეთი, L არის ბლუმბერგის სისტემაში გამოქვეყნებული აშშ დოლარის ერთოვანი LIBOR-ის საპროცენტო განაკვეთი, O არის ეროვნული ბანკის ერთდღიანი სესხის სპრედი მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთთან, ხოლო D არის ეროვნული ბანკის მიერ აშშ დოლარის დეპოზიტზე დასარიცხი საპროცენტო განაკვეთი.

მუდმივმოქმედი სვოზ ოპერაციების ინსტრუმენტი 2020 წლის 1 მაისიდან ამოქმედდა. მუდმივმოქმედი სვოზ ოპერაციის ვადიანობა არის ერთი თვე, ყოველთვიური განახლების შესაძლებლობით. ამ ინსტრუმენტის ვადა თავდაპირველად ერთი წლით, 2021 წლის 1 მაისამდე, განისაზღვრა. ხოლო 2021 წლის გაზაფხულზე 2022 წლის 1 მაისამდე გახანგრძლივდა.

სვოზ ხელშეკრულება ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკთან

გარდა ამისა, აპრილში ეროვნულმა ბანკმა ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკთან (EBRD) 200 მლნ აშშ დოლარის ლიმიტის სვოზ ხელშეკრულება გააფორმა. როგორც ცნობილია, EBRD საქართველოში მრავალ მნიშვნელოვან პროექტს აფინანსებს. დაფინანსება როგორც უცხოური, ასევე, ზოგ შემთხვევაში, ეროვნული ვალუტით ხორციელდება. ეროვნულ ბანკთან სვოზ ოპერაციამ EBRD-ს პანდემიის დაწყებისას საქართველოს ეკონომიკაში მნიშვნელოვანი პროექტების ლარით დაფინანსების გაგრძელების საშუალება მისცა, რამაც ბენეფიციარებს სავალუტო რისკი თავიდან ააცილა.

ლიკვიდობის ინსტრუმენტი მცირე და საშუალო ბიზნესის მხარდასაჭერად

ლიკვიდობის ინსტრუმენტი მცირე და საშუალო ბიზნესის მხარდასაჭერად 2020 წლის პირველი ივნისიდან ამოქმედდა და ის ორი კომპონენტისაგან შედგება. პირველი განკუთვნილია კომერციული ბანკებისათვის, რომელთაც, მცირე და საშუალო ბიზნეს სასესხო პორტფელის დაგირავების სანაცვლოდ, ეროვნული ბანკიდან ლარის ლიკვიდობის მიღება შეუძლიათ. მეორე კი მიკროსაფინანსო ინსტიტუტებისათვის არის გათვლილი, რომელთაც, კომერციული ბანკების საშუალებით, ეროვნული ბანკისგან ლარის რესურსის მოზიდვა შეუძლიათ. აღნიშნულ ოპერაციებში გირაოდ მცირე და საშუალო ბიზნესის სასესხო პორტფელი გამოიყენება, რომელიც ეროვნული ბანკის მიერ დადგენილი კრიტერიუმების შესაბამისი უნდა იყოს.

ამ ინსტრუმენტის საპროცენტო განაკვეთი მისი სარგებლობის დღეს არსებული TIBR1M ერთოვანი ინდექსია. ინსტრუმენტის მოქმედება გათვალისწინებულია 2023 წლის 31 დეკემბრამდე, მისი 2022 წლიდან ეტაპობრივად შემცირებით.

2.2 ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის ინსტრუმენტები

მონეტარული პოლიტიკის კომიტეტის გადაწყვეტილებების (გამკაცრება, შერბილება, უცვლელად დატოვება) განხორციელება მონეტარული ოპერაციებით ხდება. მონეტარული ოპერაციების მიზანია, რომ ბანკთაშორისი ფულადი ბაზრის მოკლევადიანი საპროცენტო განაკვეთი პოლიტიკის განაკვეთთან ახლოს იყოს. ამ მიზნის მისაღწევად ეროვნული ბანკი შემდეგ ინსტრუმენტებს იყენებს: რეფინანსირების სესხები, ღია ბაზრის ერთვანი ინსტრუმენტი, სადეპოზიტო სერტიფიკატები, ღია ბაზრის ოპერაციები მთავრობის ფასიანი ქაღალდებით, ერთდღიანი სესხები და დეპოზიტები, მინიმალური სარეზერვო მოთხოვნები და სხვა.

ბანკთაშორისი სადეპოზიტო/საკრედიტო ბაზარი წარმოადგენს ფულად ბაზარს, სადაც ბანკები მოკლევადიანი ლიკვიდობით ვაჭრობენ. ეს ბაზარი საქართველოს ეროვნული ბანკისათვის დიდ ინტერესს წარმოადგენს, რადგანაც ის მონეტარული პოლიტიკის გადაცემის მექანიზმის ფუნქციონირებაში გადამწყვეტი როლს ასრულებს. საქართველოს ეროვნული ბანკი საპროცენტო განაკვეთებზე ზეგავლენას მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთით და მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტების გამოყენებით ახდენს.

ფულადი ბაზრის TIBR ინდექსი ერთდღიანი საპროცენტო განაკვეთის „ბენჩმარკს“ წარმოადგენს. იგი ბანკთაშორის ფულად ბაზარზე განხორციელებულ ფაქტიურ გარიგებებს ეფუძნება, რაც, იმავდროულად, ინდექსის მიმართ სანდოობას ზრდის. ასევე, ინდექსის საიმედოობას განაპირობებს ეროვნული ბანკის ჩართულობა ინფორმაციის შეგროვების და ინდექსის გაანგარიშების პროცესში. ბაზარზე საშუალოვადიანი და გრძელვადიანი ინსტრუმენტების „ბენჩმარკად“ (განსაკუთრებით ლა-

რის ცვლადგანაკვეთიან ინსტრუმენტებში) გამოყენებისათვის 2019 წლის 14 მარტიდან საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა TIBR ინდექსზე დაფუძნებული ფულადი ბაზრის TIBR ვადიანი ინდექსების (Term Rates) გამოქვეყნება დაიწყო, რომელიც საპროცენტო რისკების მართვის უფრო ეფექტური საშუალებაა.

თბილისის ბანკთაშორისი საპროცენტო განაკვეთის (TIBR) ინდექსის და TIBR ვადიანი ინდექსების (Term Rates) გაანგარიშების მეთოდოლოგია ინდექსების გაანგარიშებისა და გამოქვეყნების წესებს მოიცავს, რომელიც ფულადი ბაზრების მონაწილეებთან მჭიდრო თანამშრომლობით და EBRD-ის დახმარებით შემუშავდა. აღნიშნული მეთოდოლოგია მონაცემების კონტროლისა და მეთოდოლოგიის გადახედვის პროცედურასაც ითვალისწინებს. TIBR ინდექსები საქართველოს ეროვნული ბანკის ოფიციალურ ვებგვერდზე ყოველდღიურად, დილის 9 საათზე ქვეყნდება.

2020 წელს ბანკთაშორის ბაზარზე ეროვნული ვალუტით შესრულებული გარიგებების მოცულობა წინა წლის ანალოგიური მაჩვენებლის 71.2 პროცენტი იყო და 20.1 მლრდ ლარი შეადგინა. საქართველოს ეროვნული ბანკის მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთის ცვლილებების ფონზე, 2020 წელს იცვლებოდა ბანკთაშორისი საპროცენტო განაკვეთებიც, რომლებიც მონეტარული პოლიტიკის საპროცენტო განაკვეთთან ახლოს მოძრაობდა. მონეტარული პოლიტიკის კომიტეტის გადაწყვეტილებების ფარგლებში და საბანკო სისტემაში ლიკვიდობის მოკლევადიანი პროგნოზის საფუძველზე, საქართველოს ეროვნული ბანკი რეფინანსირების სესხების ყოველკვირეულ და ღია ბაზრის ერთვანი ინსტრუმენტების მოცულობებს განსაზღვრავდა. ეროვნული ბანკი ამ პროცესებს ისე მართავდა, რომ აუქციონზე დაფიქსირებული საშუალო საპროცენტო განაკვეთი მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთის სიახლოვეს შენარჩუნებულიყო.

2.2.1 რეფინანსირების სესხი

საბანკო სისტემის მოკლევადიანი ლიკვიდობით უზრუნველყოფის მიზნით, საქართველოს ეროვნული ბანკი 2020 წლის განმავლობაში ყოველკვირეულად რეფინანსირების სესხის ინსტრუმენტს იყენებდა. რეფინანსირების ინსტრუმენტის მიზანი საბანკო სისტემისთვის ადეკვატური ლიკვიდობის მიწოდებაა. რეფინანსირების სესხების საშუალებით საბანკო სექტორისათვის ხელმისაწვდომი გახდა მოკლევადიან ლიკვიდობაზე საიმედო და დაბალრისკიანი წვდომა, რამაც ფულად ბაზარსა და ფინანსურ სტაბილურობაზე დადებითად იმოქმედა. ვინაიდან ეროვნული ბანკი ლარის ბაზარზე მოკლევადიანი ლიკვიდობის ერთადერთი მიმწოდებელია, მას რეფინანსირების ინსტრუმენტით ბანკთაშორის ბაზარზე შესაბამის საპროცენტო განაკვეთის მიღწევის საშუალება აქვს. აუქციონის მეშვეობით გაცემული რეფინანსირების სესხების საპროცენტო განაკვეთი საქართველოს ეროვნული ბანკის მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთს ეფუძნებოდა.

2020 წელს მონეტარული ოპერაციების გირაოს ბაზაში შედიოდა: საქართველოს ეროვნული ბანკის სადეპოზიტო სერტიფიკატები, საქართველოს მთავრობის ფასიანი ქაღალდები, საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტების მიერ გამოშვებული ლარით დენომინირებული სასესხო ფასიანი ქაღალდები, იურიდიული პირების მიერ გამოშვებული ლარით დენომინირებული სასესხო ფასიანი ქაღალდები და კომერციული ბანკების სასესხო აქტივები. სესხის უზრუნველყოფის თითოეული სახეობის აქტივებზე ეროვნული ბანკის მიერ შესაბამისი კრიტერიუმები (მაგ. მინიმალური მოცულობა, ნარჩენი ვადიანობა, ვალუტა და სხვა) იყო განსაზღვრული. 2020 წლის განმავლობაში საქართველოს ეროვნულ ბანკთან მონეტარული ოპერაციების წარმოებისათვის კომერციული ბანკები გირაოს ყველა ჩამოთვლილ სახეობას იყენებდნენ.

2.2.2 ღია ბაზრის ერთთვიანი ინსტრუმენტი

სხვა მონეტარული ინსტრუმენტების მსგავსად, ერთთვიანი ინსტრუმენტის მიზანია ბანკთაშორის ბაზარზე მოკლევადიანი საპროცენტო განაკვეთების მართვა, რაც საერთაშორისო საუკეთესო პრაქტიკაა და შესაბამისობაშია საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ტექნიკური დახმარების მისიის რეკომენდაციებთან. ლიკვიდობის პროგნოზირების ჯგუფი საბანკო სისტემაში მოკლევადიანი ლიკვიდობის დეფიციტს ყოველკვირეულად და ყოველთვიურად აფასებს, რომლის საფუძველზეც ღია ბაზრის ერთთვიანი ინსტრუმენტის კონკრეტულ მოცულობაზე აუქციონი ცხადდება. აუქციონზე ამ ინსტრუმენტის მინიმალური საპროცენტო განაკვეთი მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთს უტოლდება. გირაოდ კი იგივე ტიპის აქტივები გამოყენება, რაც რეფინანსირების სესხების შემთხვევაში.

2.2.3 ერთდღიანი სესხები და ერთდღიანი დეპოზიტები

ფულადი ბაზრის განვითარების ხელშეწყობის, ბანკთაშორისი საპროცენტო განაკვეთის მერყეობის შემცირებისა და ფულადი ბაზრის აქტივობის გაზრდის მიზნით, 2020 წელს ბანკთაშორის ბაზარზე, მსოფლიოში მიღებული საუკეთესო პრაქტიკის შესაბამისად, საქართველოს ეროვნული ბანკი აგრძელებდა საპროცენტო განაკვეთის დერეფნის გამოყენებას, რაც ბანკთაშორისი ბაზრის საპროცენტო განაკვეთის სტაბილურ ჩარჩოებში მოქცევას უწყობდა ხელს. საპროცენტო განაკვეთის დერეფანი განისაზღვრა როგორც მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთიდან თანაბარმნიშვნელოვანი გადახრები საპროცენტო განაკვეთების ზედა და ქვედა ზღვრის ფორმირებისათვის. ზედა საპროცენტო განაკვეთი საქართველოს ეროვნული ბანკის ერთდღიანი სესხებისათვის, ხოლო ქვედა საპროცენტო განაკვეთი საქართველოს ეროვნული ბანკის ერთ-

დღიანი დეპოზიტისთვის გამოიყენებოდა. 2020 წელს მონეტარული პოლიტიკის საპროცენტო განაკვეთის დერეფანი 1.5 პროცენტულ პუნქტს შეადგენდა – მონეტარული პოლიტიკის საპროცენტო განაკვეთს პლიუს/მინუს 0.75 პროცენტული პუნქტი. საპროცენტო განაკვეთის დერეფნის გამოყენება ამცირებს ბანკთაშორის ბაზარზე საპროცენტო განაკვეთების ჭარბ მერყეობას და, თავის მხრივ, ხელს უწყობს ბანკთაშორის საპროცენტო განაკვეთის დაახლოებას მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთთან.

საქართველოს ეროვნული ბანკის ერთდღიანი სესხები საბანკო სექტორისათვის ლიკვიდობის ყველაზე სწრაფ, თუმცა, საბაზრო საპროცენტო განაკვეთთან შედარებით უფრო მაღალი ფასით მიღების საშუალებას წარმოადგენდა. ერთდღიანი სესხებისათვის მოქმედებდა გირაოს იგივე ბაზა, რაც რეფინანსირების სესხებისათვის.

ერთდღიანი დეპოზიტების ინსტრუმენტით კომერციულ ბანკებს შეუძლიათ საკორესპონდენტო ანგარიშზე ეროვნული ვალუტით არსებული ჭარბი ლიკვიდობა დღის ბოლოს განათავსონ საქართველოს ეროვნულ ბანკში ერთდღიან დეპოზიტზე, რომელიც საკორესპონდენტო ანგარიშზე შემდგომი სამუშაო დღის დასაწყისშივე უბრუნდებათ. აღნიშნული ინსტრუმენტს მნიშვნელოვანი როლი აქვს ბანკთაშორის ბაზარზე საპროცენტო განაკვეთების სტაბილიზაციისათვის.

2.2.4 ლიკვიდობის მიწოდების დამატებითი ინსტრუმენტები

პანდემიის პირობებში, 2020 წელს საფინანსო სექტორში ლიკვიდობის შესაძლო რისკების მინიმიზირების მიზნით, ეროვნულმა ბანკმა ლიკვიდობის დროებითი ინსტრუმენტები აამოქმედა: სავალუტო სვოპი, მუდმივმოქმედი სავალუტო სვოპი და მცირე და საშუალო ბიზნესის ლიკვიდობის მიწოდების ინსტრუმენტი (იხ. ჩანართი 2).

სვოპ ოპერაციები

2020 წლის აპრილიდან საბანკო სექტორისათვის დამატებითი ლიკვიდობის მხარდაჭერის ერთ-ერთ ინსტრუმენტად ეროვნული ბანკი სავალუტო სვოპ ოპერაციებს იყენებდა. აღნიშნული ინსტრუმენტი, კომერციული ბანკების გარდა, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებისათვისაც იყო ხელმისაწვდომი. სვოპ ოპერაციებით ეროვნული ბანკი უცხოურ ვალუტას ეროვნული ვალუტით ერთი თვის ვადით და სპოტ კურსით მისი ფორგარდული კურსით უკან გაყიდვის პირობით ყიდულობდა. სავალუტო სვოპ ოპერაციები თვეში ერთხელ იმართებოდა და 2020 წლის განმავლობაში სულ ცხრაჯერ ჩატარდა. მასში, სხვადასხვა სიხშირით, მონაწილეობა 9 კომერციულმა ბანკმა და, ბანკების მეშვეობით, 8 მიკროსაფინანსო ორგანიზაციამ მიიღო. სავალუტო სვოპ ოპერაციის თანხა თვეების მიხედვით განსხვავდებოდა და 38.5-119.4 მლნ აშშ დოლარის ფარგლებში მერყეობდა, რაც გამოყოფილი რესურსის 10-30 პროცენტს შეადგენდა. 2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, სვოპ ოპერაციებით გამოყენებული თანხა შეადგენდა 40.7 მლნ აშშ დოლარის შესაბამის ოდენობის 133.7 მლნ ლარს.

მუდმივმოქმედი სვოპის ინსტრუმენტი

2020 წლის მაისიდან საბანკო სექტორისათვის დამატებითი ლიკვიდობის მხარდაჭერის მეორე ინსტრუმენტად ეროვნულმა ბანკმა ბაზარს შესთავაზა და აამოქმედა მუდმივმოქმედი სვოპის ინსტრუმენტი, რომლითაც კომერციულ ბანკებს საშუალება ჰქონდათ ნებისმიერ დღეს ლარის დამატებითი ლიკვიდობა საჯარიმო საპროცენტო განაკვეთით მიეღოთ. 2020 წელს კომერციულ ბანკებს აღნიშნული ინსტრუმენტი არ გამოუყენებიათ, თუმცა ის ლიკვიდობის რისკის დაზღვევის ფუნქციას ასრულებდა.

ლიკვიდობის ინსტრუმენტი მცირე და საშუალო ბიზნესის მხარდასაჭერად

2020 წლის ივნისიდან, ეკონომიკაზე პანდემიის უარყოფითი გავლენის შემცირების მიზნით და მცირე და საშუალო ბიზნესის მხარდასაჭერად, ეროვნულმა ბანკმა ლიკვიდობის დამატებითი

მესამე ინსტრუმენტი აამოქმედა. მცირე და საშუალო ბიზნესის მხარდასაჭერად შექმნილი ლიკვიდობის ინსტრუმენტის ვადიანობა ერთ-თვიანი იყო, ყოველთვიური განახლების შესაძლებლობით. აღნიშნული ინსტრუმენტით 8 კომერციული ბანკი სარგებლობდა. ლიკვიდობის საჭიროებიდან გამომდინარე, ინსტრუმენტის მოცულობა თვეების განმავლობაში იცვლებოდა და მისი მინიმალურმა მაჩვენებელმა 52.8 მლნ ლარს, ხოლო მაქსიმალური მაჩვენებელმა, წლის ბოლოს 349.1 მლნ ლარი შეადგინა.

2.2.5 ფასიანი ქაღალდები

2020 წელს საქართველოს ეროვნული ბანკი 3 თვის ვადიანობის სადეპოზიტო სერტიფიკატებს, ხოლო საქართველოს მთავრობა 6 თვის, 1, 2, 5 და 10 წლის ვადიანობის სახაზინო ფასიან ქაღალდებს უშვებდა. აღნიშნული ფასიანი ქაღალდები კომერციული ბანკების მხრიდან მაღალი მოთხოვნით სარგებლობდა და მათ ხელი შეუწეეს შემოსავლიანობის სტაბილური მრუდის ჩამოყალიბებას. ეს მრუდი მნიშვნელოვან ინ-

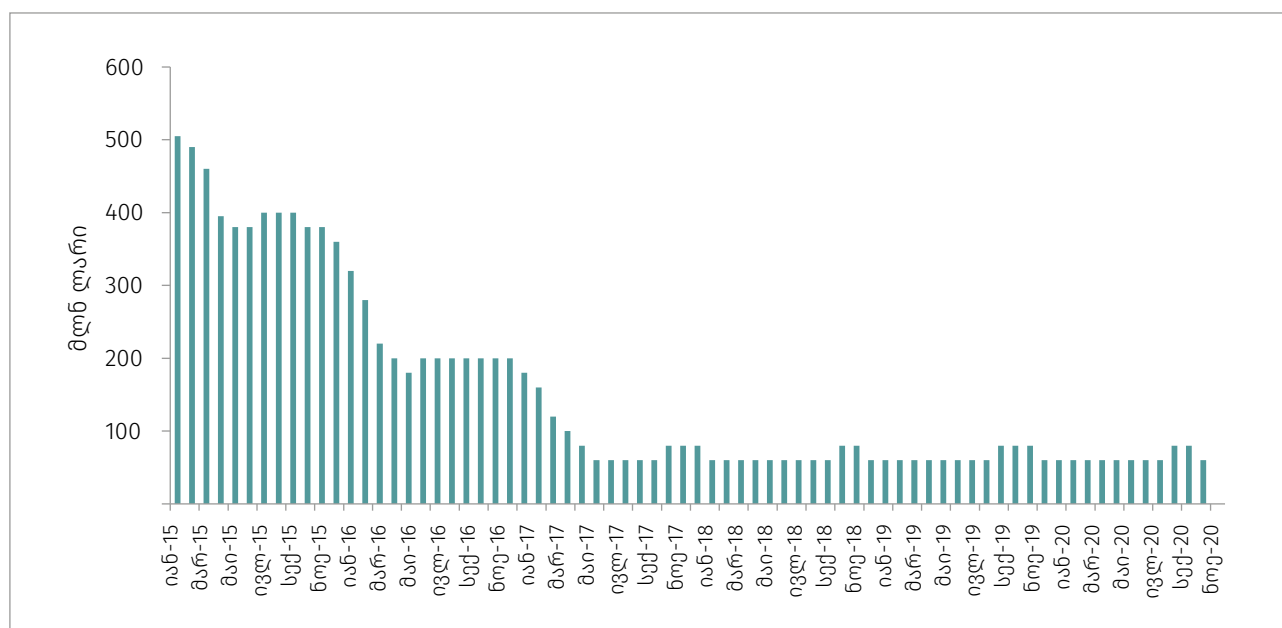
ფორმაციას იძლევა სხვადასხვა ვადიანობის საპროცენტო განაკვეთებისა და ფინანსური ბაზრის მონაწილეთა მოლოდინების შესახებ.

სადეპოზიტო სერტიფიკატები

2020 წელს საქართველოს ეროვნული ბანკი უშვებდა 3-თვიანი ვადიანობის სადეპოზიტო სერტიფიკატებს, რომლებიც საბანკო სექტორმა გამოიყენა როგორც ლიკვიდობის მართვის მიმზიდველი და ეფექტიანი მოკლევადიანი ინსტრუმენტი.

2020 წლის განმავლობაში გამოცხადებული 13 აუქციონიდან კომერციულმა ბანკებმა ყველა აუქციონზე სრული ოდენობით შეიძინეს გამოსაცემი სადეპოზიტო სერტიფიკატები. მთლიანობაში 260 მლნ ლარის ნომინალური ღირებულების სადეპოზიტო სერტიფიკატები განთავსდა და 280 მლნ ლარის ნომინალური ღირებულების სადეპოზიტო სერტიფიკატები დაიფარა. 2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, მიმოქცევაში არსებულ 60 მლნ ლარის სადეპოზიტო სერტიფიკატებს 4 კომერციული ბანკი ფლობდა.

დიაგრამა N 2.8 სადეპოზიტო სერტიფიკატების კორტჟელის მოცულობა 2015-2020 წლებში

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

სახელმწიფო ობლიგაციები

2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, საქართველოს ეროვნული ბანკი 152 მლნ ლარის ნომინალური ღირებულების სახელმწიფო ობლიგაციებს ფლობდა, რომელიც წლის განმავლობაში ღია ბაზრის ოპერაციებისათვის არ გამოყენებულა.

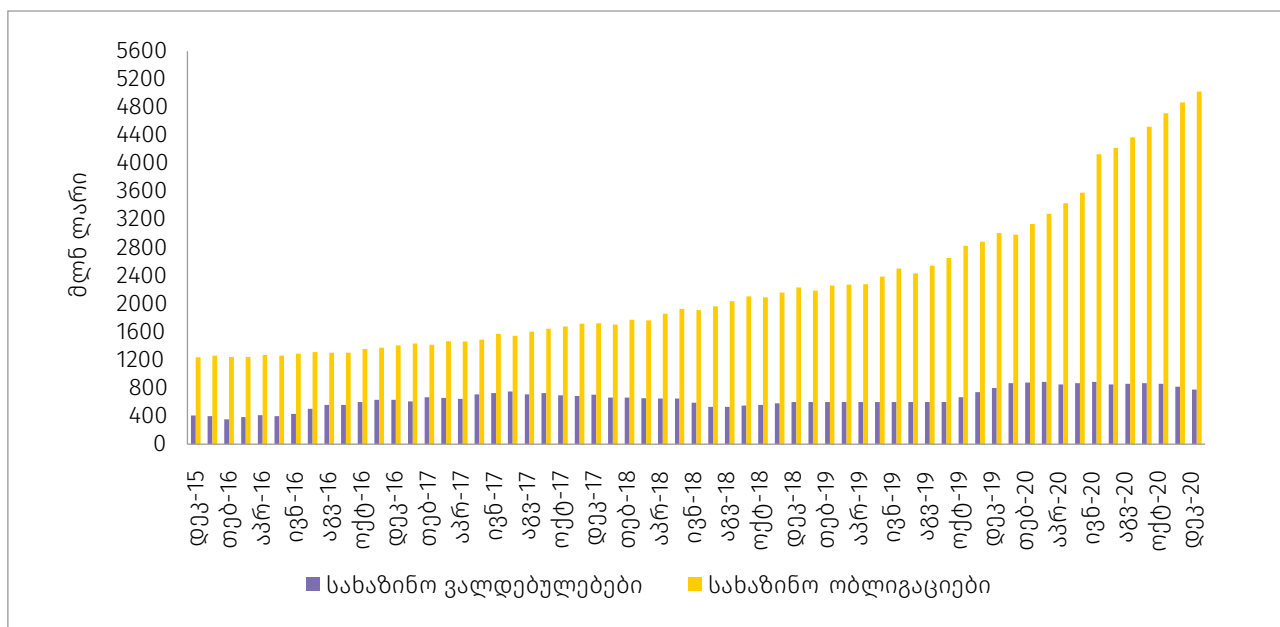
სახაზინო ვალდებულებები და სახაზინო ობლიგაციები

ლარის ფულადი ბაზრის განვითარების ხელშეწყობისთვის მნიშვნელოვანი იყო საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ გამოშვებული სახაზინო ვალდებულებებისა და სახაზინო ობლიგაციების მოცულობის ზრდა. 2020 წელს საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო 6 თვიანი და 1 წლიანი ვადიანობების დისკონტური ფასიანი ქაღალდების - სახაზინო ვალდებულებებისა და 2 წლიანი, 5 წლიანი და 10 წლიანი კუპონური ფასიანი ქაღალდების - სახაზინო ობლიგაციების ემისიას ახდენდა. ფასიანი ქაღალდების ემისია ეროვნული ვალუტით, დემატერიალიზებული ფორმით ხდებოდა. ერთი ფასიანი ქაღალდის ნომინალური ღირებულება 1000 ლარია. სახაზინო ვალდებულებებისა და სახაზინო ობლიგაციების გაყიდვა საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ ორგანიზებული აუქციონის მეშვეობით, მრავალი ფასის მეთოდით, „ბლუმბერგის“ სისტემის აუქციონის პლატფორმის გამოყენებით ხორციელდება. აუქციონში მონაწილეობა საქარ-

თველოს ეროვნული ბანკის მიერ ლიცენზირებულ კომერციულ ბანკებს, ხოლო მათი მეშვეობით კი, ნებისმიერ იურიდიულ და ფიზიკურ პირს შეუძლია.

2020 წელს სახაზინო ფასიანი ქაღალდების 52 აუქციონი ჩატარდა, რომელთა მეშვეობით 2.97 მლრდ ლარის ნომინალური ღირებულების ფასიანი ქაღალდები განთავსდა. 2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, მიმოქცევაში არსებული 5.81 მლრდ ლარის ნომინალური ღირებულების სახაზინო ფასიანი ქაღალდების მფლობელი 15 კომერციული ბანკი, ეროვნული ბანკი, ასევე არასაბანკო ინვესტორები იყვნენ. არასაბანკო ინვესტორთა მფლობელობაში 715.4 მლნ ლარის ნომინალური ღირებულების სახაზინო ფასიანი ქაღალდები იყო.

აღსანიშნავია, რომ ბაზარზე მიმოქცევაში მყოფი სახაზინო ფასიანი ქაღალდების მოცულობა, ეკონომიკის ზომასთან შედარებით, ჯერ კიდევ მცირეა. ბაზრის ლიკვიდობის გასაზრდელად საქართველოს მთავრობამ 2 წლიანი, 5 წლიანი და 10 წლიანი „ბენჩმარკ“ ობლიგაციების გამოშვება 2018 წლიდან დაიწყო. ამან სახაზინო ფასიანი ქაღალდების ემისიის გაზრდა განაპირობა, რაც საგარეო ვალის აღების შემთხვევაში წარმოშობილი სავალუტო რისკების შემცირებას უწყობს ხელს.

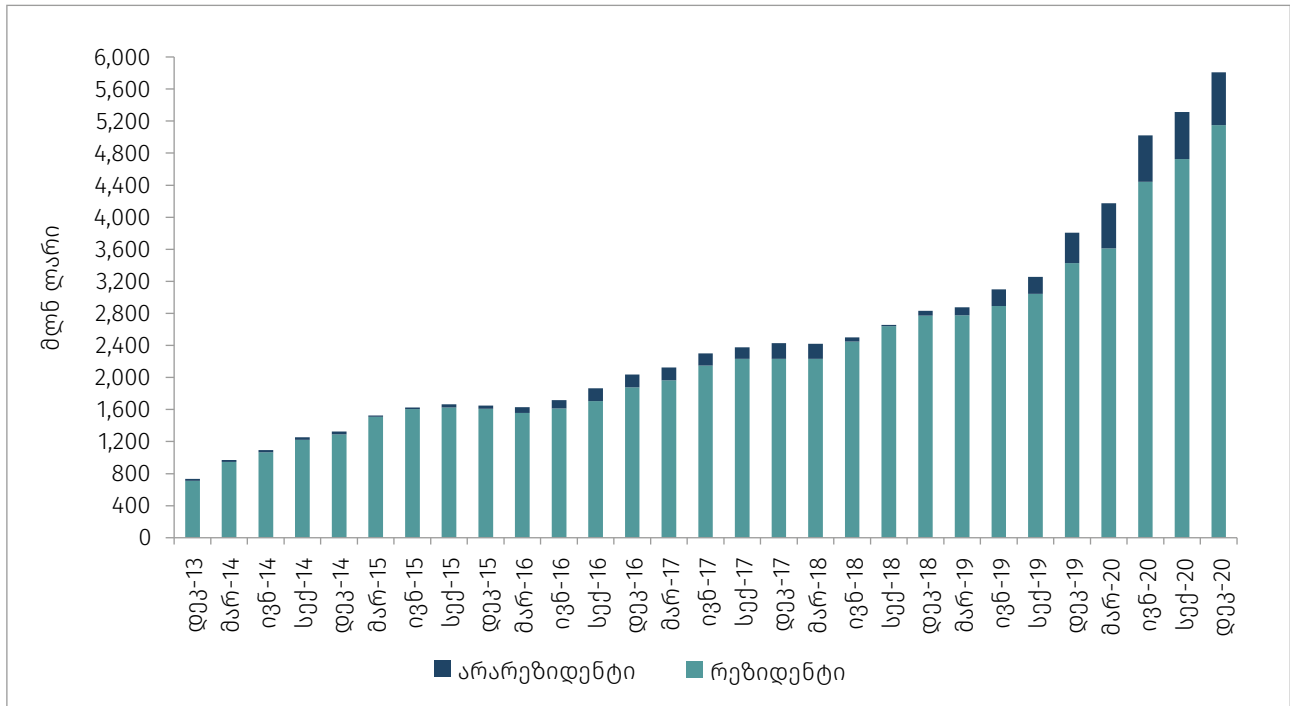
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

სტაბილური მაკროეკონომიკური გარემოს, ლარის ფინანსურ ინსტრუმენტებზე მიმზიდველი საპროცენტო განაკვეთების, ფინანსური ბაზრის განვითარების მისაღები დონისა და თანამედროვე ინფრასტრუქტურის ერთობლიობის გამო, გაიზარდა არარეზიდენტი ინვესტორების დაინტერესება სახაზინო ქაღალდების ბაზრით. ინვესტორების აქტიურობა მათ მიერ პირველად და მეორად ბაზარზე ჩართულობაში გამოიხატება, რომლის შედეგად, მათ მფლობელობაში არსებული სახაზინო ფასიანი ქაღალდების პორტფელი 2020 წლის განმავლობაში 276.6 მლნ ლარით (72.6 პროცენტით) გაიზარდა და 657.6 მლნ ლარი შეადგინა.

ფასიანი ქაღალდების მეორადი ბაზრის გააქტიურების ხელშეწყობისათვის საქართველოს ეროვნული ბანკი საკუთარი მატერიალური და ინტელექტუალური ინვესტიციებით შექმნილი თანამედროვე მოთხოვნების შესაბამისი „საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ანგარიშსწორების სისტემისა (GSSS)“ და სხვადასხვა

ურთიერთინტეგრირებული სისტემების სრულყოფილი ფუნქციონირების მხარდაჭერასა და უზრუნველყოფას აგრძელებდა. ამ მიმართულებით, აღსანიშნავია ბანკთაშორის რეპო ბაზარი, რომელიც საქართველოს ეროვნული ბანკის ინიციატივით და კომერციული ბანკების თანხმობით შექმნილ საერთაშორისო პრაქტიკაში აპრობირებულ რეპო გარიგებების ჩარჩო ხელშეკრულებას ეფუძნება. რეპო გარიგებების დადებისათვის ბანკები „ბლუმბერგის“ სავაჭრო სისტემას და „საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ანგარიშსწორების (GSSS) სისტემას“ იყენებდნენ. აღნიშნული სისტემების მეშვეობით, 2020 წელს კომერციულ ბანკებს შორის 96.9 მლნ ლარის ნომინალური ღირებულების სახაზინო ფასიანი ქაღალდებით 5 რეპო გარიგება განხორციელდა.

ფასიანი ქაღალდების ბაზარზე არსებული პრაქტიკა და ინფრასტრუქტურა ფასიანი ქაღალდების მეორადი ბაზრის შემდგომი გააქტიურების კარგ საფუძველს იძლევა, რასაც ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ლიკვიდობის ზრდა უნდა მოჰყვეს.

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფასიანი ქაღალდების ბაზრის განვითარებისთვის პირველადი დილერების სისტემის საპილოტე პროგრამის მომზადება და დაწყება

სახაზინო ფასიანი ქაღალდების ბაზრის განვითარება საქართველოს ფინანსური ბაზრის განვითარების და მთავრობის ვალის მართვის ერთ-ერთი სტრატეგიული მიმართულებაა. ბოლო წლებში, ფასიანი ქაღალდების ბაზრის მოცულობა ეტაპობრივად იზრდება. 2018 წლიდან ე.წ. „ბენჩმარკ“ ბონდების გამოშვება და მოცულობების ეტაპობრივი ზრდა დაინახო.

ფასიანი ქაღალდების ბაზრის განვითარების ახალ ეტაპზე გადასასვლელად, ინვესტორთა ბაზის გაფართოებისა და მეორადი ბაზრის გააქტიურების ხელშეწყობის მიზნით, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა და საქართველოს ფინანსთა სამინისტრომ მიზანშეწონილად მიიჩნიეს საერთაშორისო პრაქტიკაში აპრობირებული პირველადი დილერის ინსტიტუტის ჩამოყალიბება. პირველადი დილერის ინსტიტუტს შეუძლია მნიშვნელოვანი შუამავლის როლი შეასრულოს ფასიანი ქაღალ-

დების ბაზარზე, საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს, როგორც სახაზინო ფასიანი ქაღალდების ემიტენტსა, და ინვესტორებს შორის. თავის მხრივ, მთავრობის ფასიანი ქაღალდების განვითარებული ბაზარი ხელს შეუწყობს ქვეყანაში კაპიტალის ბაზრის განვითარებას. პირველადი დილერები ინვესტორთა ბაზის დივერსიფიკაცია-სა და მეორადი ბაზრის ლიკვიდურობის ზრდაზე ფასების რეგულარული განახლებით და შესაბამისი სავაჭრო და საანგარიშსწორებო ინფრასტრუქტურის უზრუნველყოფით იზრუნებენ.

საქართველოს ეროვნული ბანკი და საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო, საერთაშორისო სავალუტო ფონდის და მსოფლიო ბანკის ტექნიკური დახმარებით, ბოლო წლებში აქტიურად იყვნენ ჩართულები პირველადი დილერების საპილოტე პროგრამის მომზადებაში. ერთობლივად მომზადდა და ბაზრის მონაწილეებთან განხილულ იქნა ურთიერთგაგების მემორანდუმი. საბოლოოდ, საქართველოში მოქმედმა ექვსმა კომერციულმა ბანკმა გამოთქვა სურვილი მონაწილეობა მიეღო

პირველადი დილერის საპილოტე პროგრამაში და მათთან ურთიერთგაგების მემორანდუმები გაფორმდა. საპილოტე პროგრამა 2020 წლის ნოემბერში დაიწყო და მისი მოქმედების ვადა 1-1.5 წლით განისაზღვრა. ამ პერიოდის გასვლის შემდეგ საპილოტე პროგრამის შედეგები შეჯამდება და განვითარების სამომავლო გეგმები დაისახება.

ეროვნული ბანკის ოპერაციები მეორად ბაზარზე

საქართველოს ეროვნული ბანკი მუდმივად მუშაობს მონეტარული ინსტრუმენტებისა და ლიკვიდობის მართვის ჩარჩოს დახვეწასა და განვითარებაზე. ღია ბაზრის ოპერაციების მეშვეობით ფასიანი ქაღალდების ყიდვა-გაყიდვა ცენტრალური ბანკების მონეტარული პოლიტიკის ერთ-ერთი ინსტრუმენტია და ის ლიკვიდობის მართვის ამოცანას ემსახურება.

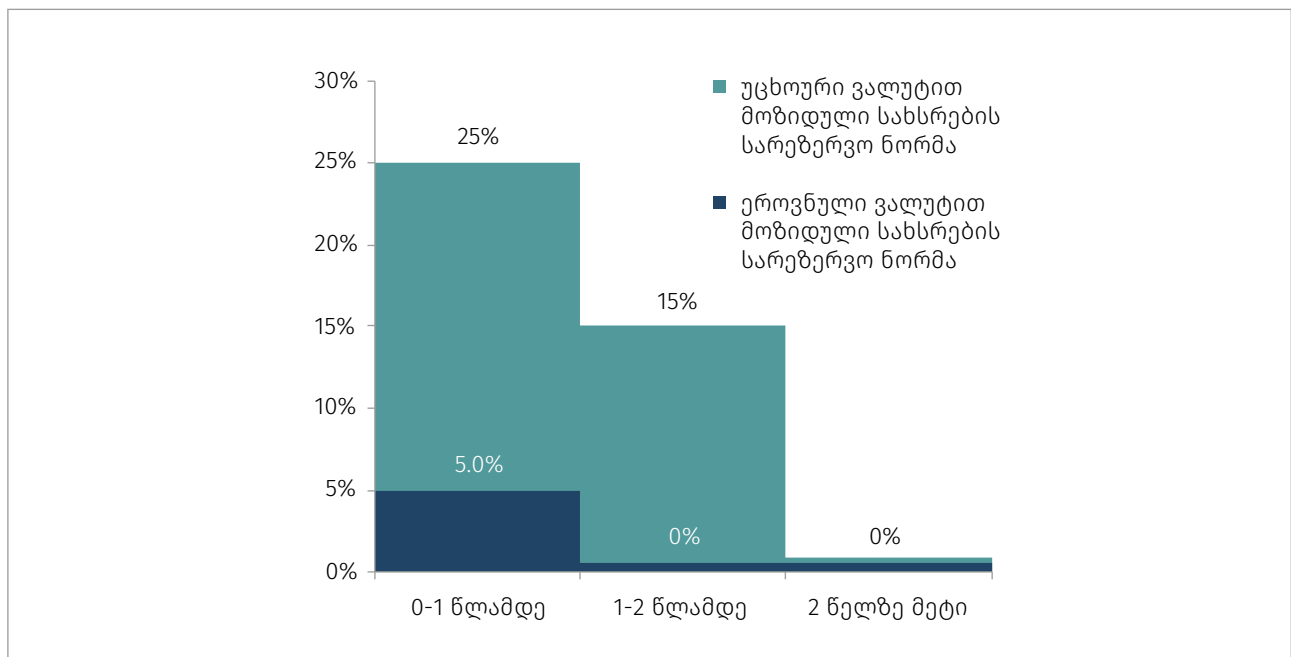
2020 წლის განმავლობაში ეროვნული ბანკი ღია ბაზრის ოპერაციების ფარგლებში ფასიანი ქაღალდების მეორად ბაზარზე შესყიდვას აგრძელებდა. აღნიშნული ოპერაციების მიზანი ლარის ლიკვიდობის მართვის გაუმჯობესება და ფასიანი ქაღალდების ბაზრის განვითარების ხელშეწყობა იყო.

2020 წლის განმავლობაში ეროვნულმა ბანკმა 17 აუქციონი ჩაატარა და ჯამში 603.9 მლნ ლარის ნომინალური ღირებულების სახაზინო

ფასიანი ქაღალდები იყიდა. აქედან, 2020 წლის განმავლობაში დაფარული, აგრეთვე 2019 წელს შეძენილი ფასიანი ქაღალდების ნაშთების გათვალისწინებით, 2020 წლის 31 დეკემბრის მონაცემებით, ეროვნული ბანკის მფლობელობაში არსებულმა ფასიანი ქაღალდების პორტფელმა 984.96 მლნ ლარი შეადგინა. 2019 წლის ბოლოს აღნიშნული პორტფელის მოცულობა 653.3 მლნ ლარი იყო.

2.2.6 მინიმალური სარეზერვო მოთხოვნები

მინიმალური სარეზერვო მოთხოვნების ინსტრუმენტით საქართველოს ეროვნული ბანკი დანარჩენი მონეტარული ინსტრუმენტების ეფექტური გამოყენების წინაპირობას ქმნის. 2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ეროვნული ვალუტით 1 წლამდე ნარჩენი ვადიანობის მოზიდული სახსრებისათვის მინიმალური სარეზერვო ნორმა 5 პროცენტს შეადგენდა, უცხოური ვალუტით მოზიდული სახსრებისათვის - 25 პროცენტს, უცხოური ვალუტით 1 წლიდან 2 წლამდე ნარჩენი ვადიანობის ნასესხები სახსრებისათვის - 15 პროცენტს, ხოლო უცხოური ვალუტით 2 წელზე მეტი ნარჩენი ვადიანობის და ეროვნული ვალუტით 1 წელზე მეტი ნარჩენი ვადიანობის ნასესხები სახსრებისათვის, 0 პროცენტი იყო.

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2020 წლის განმავლობაში საქართველოს ეროვნულ ბანკში კომერციული ბანკების მიერ ეროვნულ ვალუტაში განთავსებულ მინიმალურ რეზერვებს ეროვნული ბანკი შესაბამის პერიოდში არსებულ მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთს³⁸ არიცხავდა. აშშ დოლარით ფორმირებულ მინიმალურ რეზერვებს აშშ ფედერალური სარეზერვო სისტემის პოლიტიკის განაკვეთის ზედა ზღვრის შესაბამის განაკვეთზე 50 საბაზისო პუნქტით ნაკლებს, ხოლო ევროთი ფორმირებულ მინიმალურ რეზერვებს - ევროპის ცენტრალური ბანკის სადეპოზიტო განაკვეთზე 20 საბაზისო პუნქტით ნაკლებს არიცხავდა.

2.2.7 საქართველოში ფასიანი ქაღალდებით ანგარიშსწორების სისტემის განვითარება

საქართველოს ეროვნულ ბანკში ფასიანი ქაღალდების ანგარიშსწორების სისტემა 2010

წლიდან მოქმედებს. სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდების მართვის და ოპერაციების თანამედროვე, მაღალტექნოლოგიური, სწრაფი და დაცული ელექტრონული სისტემა საქართველოს ფინანსთა სამინისტროსა და ეროვნული ბანკის მიერ ემითირებული ფასიანი ქაღალდების ოპერაციებს უზრუნველყოფდა.

2018 წლის 3 დეკემბრიდან ამოქმედდა და 2020 წლის განმავლობაში წარმატებით ფუნქციონირებდა საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ანგარიშსწორების განახლებული სისტემა (Georgian Securities Settlement System – GSSS). ახალი სისტემით ფინანსური ბაზრის როგორც ადგილობრივ, ასევე საერთაშორისო მონაწილეებს მაღალი სტანდარტების სრულფასოვანი მომსახურება მიეწოდება. ამ სისტემით როგორც სახელმწიფო, ასევე კერძო ფასიანი ქაღალდებით ანგარიშსწორება სრულდება. ფასიანი ქაღალდებით ტრანზაქციები უფრო სწრაფი, იაფი, მოსახერხებელი და სრულად დაცული გახდა.

38. დეტალები შეგიძლიათ იხილოთ ეროვნული ბანკის ვებ-გვერდზე: <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=558>

პროექტი ეროვნული ბანკის და კერძო საფინანსო სექტორის წარმატებული თანამშრომლობის თვალსაჩინო მაგალითია. GSSS სისტემა თავისი ფუნქციებით ინოვაციურია და ისეთ თანამედროვე მიდგომებს მოიცავს, როგორიცაა ლიკვიდობის მართვის ეფექტიანი მექანიზმები, ნაწილობრივი გადახდები, საპირისპირო ტრანზაქციების გაქვითვა (ნეტ ანგარიშსწორების პრინციპით), ავტომატური დაგირავების და დღის შიდა სესხების მოქნილი მექანიზმები. GSSS სისტემაში კომერციულ ბანკებთან ერთად ჩართულები არიან საბროკერო კომპანიები, რაც მათ სრულიად ახალ შესაძლებლობებს სთავაზობს. სისტემა ინტეგრირებულია როგორც საფონდო ბირჟის, ასევე ბლუმბერგის სავაჭრო პლატფორმებთან, რაც ვაჭრობის და ანგარიშსწორების მთლიანი ციკლის ავტომატიზაციას უზრუნველყოფს. შედეგად, გარიგების დადებიდან მის ანგარიშსწორებამდე მხოლოდ რამდენიმე წუთია საჭირო. ახალი სისტემის დანერგვით განახლდა მოქმედი პროცედურები და ანგარიშსწორების წესები, რომელიც საერთაშორისო პრაქტიკაში აღიარებულ პრინციპებს ეფუძნება. ინვესტორების ფასიანი ქაღალდები უფრო საიმედოდ იქნება დაცული და საჭიროებისამებრ მათი ფულად გადაქცევა (გაყიდვის, დაგირავების ან რეპო ოპერაციების გზით) უფრო ადვილი და მოსახერხებელი ხდება. ეს კი უდავოდ ზრდის ქართული კაპიტალის ბაზრის მიმზიდველობას როგორც ქართველი, ისე უცხოელი ინვესტორებისთვის.

ანგარიშსწორების განახლებული GSSS სისტემით ასევე შესაძლებელი გახდა მასში საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ცენტრალური დეპოზიტარის ჩართვა, საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ყველა მონაწილისათვის მომსახურების გაწევა, ამ სისტემაში საქართველოში ყველა ტიპის ფასიანი ქაღალდის (კერძო კომპანიების მიერ გამოშვებული ობლიგაციების და აქციების ჩათვლით) რეგისტრაცია და ანგარიშსწორება. სრულად ავტომატიზებული ხდება ამ სისტემაში რეგისტრირებული კერძო ფასიანი ქაღალდის გამოშვების, დაფარვის, ყიდვა-გაყიდვის, რეპოს,

კუპონისა და დივიდენდის ანგარიშსწორების ოპერაციები, ასევე მათი ეროვნულ ბანკში და/ან ბაზრის პროფესიონალ მონაწილეებს შორის დაგირავება.

განახლებული GSSS სისტემა ხელს შეუწყობს უცხოური საფინანსო ინსტიტუტების და ინვესტორების საქართველოს ფინანსურ ბაზრებით დაინტერესებას, ვინაიდან ადგილობრივი ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ინფრასტრუქტურა უფრო საიმედო და თანამედროვე გახდა.

2.3 სავალუტო პოლიტიკა და საერთაშორისო რეზერვების მართვა

სავალუტო პოლიტიკა

2020 წელს, ისევე როგორც გასულ წლებში, საქართველოს ეროვნული ბანკი სავალუტო პოლიტიკას მცურავი გაცვლითი კურსის რეჟიმში ახორციელებდა, რაც ეროვნულ ვალუტაზე ფასწარმოქმნის საბაზრო პრინციპების შენარჩუნებას გულისხმობს. აღიარებულია, რომ საქართველოს მსგავსი მცირე ზომის, ღია ეკონომიკის მქონე ქვეყნებისთვის, მცურავი გაცვლითი კურსის მექანიზმი ოპტიმალურ სავალუტო რეჟიმად ითვლება. აღნიშნული პრინციპები საქართველოს ეროვნული ბანკის მონეტარული პოლიტიკის სტრატეგიაშია ასახული. აღსანიშნავია, რომ გაცვლითი კურსის ფორმირების ასეთი მექანიზმის უმთავრესი პოზიტიური მახასიათებელი ქვეყნის ეკონომიკაზე საგარეო შოკების ნეგატიური გავლენის შესუსტება და ეკონომიკისთვის ავტომატური სტაბილიზატორის ფუნქციის შესრულებაა. ეს უკანასკნელი კი განსაკუთრებით მნიშვნელოვან როლს მსოფლიო პანდემიით გამოწვეულ კრიზისულ პერიოდში ასრულებდა.

საანგარიშო პერიოდში, ეროვნული ბანკის მიერ სავალუტო ბაზარზე ინტერვენციისათვის უმთავრეს ინსტრუმენტად კვლავ სავალუტო აუქციონები გამოიყენებოდა. 2020 წელს, კრი-

ზისის ფონზე, შეიქმნა ვითარება, როდესაც კერძო სექტორში საგარეო უარყოფითი სალდო ჩამოყალიბდა და, ამავდროულად, სამთავრობო სექტორში, უცხოური სახელმწიფო შემოდინებებისა და დახმარებების შედეგად, დადებითი საგარეო პოზიცია წარმოიქმნა. ვინაიდან ეროვნული ბანკი მთავრობის ბანკირს წარმოადგენს, მთავრობის ანგარიშები უცხოურ ვალუტაში ეროვნულ ბანკშია გახსნილი. ამდენად, მთავრობის უცხოური შემოდინებების უმეტესი ნაწილი პირდაპირ ეროვნულ ბანკში მთავრობის ანგარიშებზე აისახება და სავალუტო ბაზარზე არ ხვდება. აღნიშნულმა განაპირობა, რომ ეროვნული ბანკი აქტიური სავალუტო ინტერვენციების პოლიტიკას მიმართავდა სავალუტო გაყიდვების მიმართულებით. საანგარიშო წელს, ეროვნული ბანკის მიერ სავალუტო აუქციონებზე გაყიდული უცხოური ვალუტის მოცულობამ 873.2 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა. სტანდარტული სავალუტო აუქციონების გარდა, 2020 წელს ამოქმედებული BMatch პლატფორმის მეშვეობით ეროვნულმა

ბანკმა სავალუტო ბაზარს დამატებით 42.9 მლნ აშშ უცხოური ვალუტის ლიკვიდობა მიწოდა (იხ. ჩანართი 3). ამდენად, საანგარიშო წელს, ეროვნული ბანკის მიერ სავალუტო ბაზარზე მიწოდებული უცხოური ვალუტის მოცულობამ მთლიანობაში 916.1 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა.

როგორც აღინიშნა, COVID-19 პანდემიამ ქვეყნის ტურისტული ინდუსტრია ძლიერ დააზარალა, რის ფონზეც მკვეთრად შემცირდა უცხოური ვალუტის შემოდინებები, რამაც, თავის მხრივ, სავალუტო ბაზარზე ძლიერი ზეწოლა მოახდინა. 2020 წლის ბოლოს ლარის ნომინალური გაცვლითი კურსი, წინა წელთან შედარებით, აშშ დოლარის მიმართ 14.3 პროცენტით, ხოლო ევროსთან 25.4 პროცენტით გაუფასურდა. ამავე პერიოდში, ლარის ნომინალური ეფექტური გაცვლითი კურსი წლიურად 3.0 პროცენტით, ხოლო რეალური ეფექტური გაცვლითი კურსი კი, წლიურად 3.4 პროცენტით გაუფასურდა.

ჩანართი 3 სავალუტო ბაზრის რეფორმები

BMatch პლატფორმა

საანგარიშო პერიოდში ბლუმბერგის სისტემაში BMatch პლატფორმაზე სავალუტო ვაჭრობა ამოქმედდა. უცხოური ვალუტით ვაჭრობის ახალი სისტემა BMatch არის კომპანია ბლუმბერგის უცხოური ვალუტის სავაჭრო პლატფორმა, რომელიც გარიგებების ავტომატური “დამთხვევის” (Matching) პრინციპს ეფუძნება. ბაზრის მონაწილეები უცხოური ვალუტის ყიდვისა და გაყიდვის განაცხადებს BMatch პლატფორმაზე განათავსებენ და იმ შემთხვევაში, თუ ვალუტის მყიდველისა და გამყიდველის გაცვლითი კურსები ერთმანეთს დაემთხვევა, მაშინ მხარეებს შორის სავალუტო გარიგებები ავტომატურად დაიდება. ბლუმბერგის BMatch პლატფორმაზე კომერციული ბანკებთან ერთად კომპანიებსაც შეუძლიათ მონაწილეობა. ახალი სისტემის ამოქმედება ხელს უწყობს სავალუტო ბაზარზე კონკურენციის გაძლიერებას და აუმჯობესებს ბაზრის ფუნქციონირების პროცესის გამჭვირვალობას. განვლილი პერიოდის ანალიზმა აჩვენა, რომ BMatch პლატფორმაზე შექმნილმა კონკურენტულმა და კიდევ უფრო გამჭვირვალე გარემომ სპრედების მნიშვნელოვნად შევიწროების შესაძლებლობა შექმნა.

BMatch პლატფორმის ამოქმედებამ ეროვნულ ბანკს დამატებითი ქმედითი ინსტრუმენტის - წესებზე დაფუძნებული ინტერვენციების - შემოღების შესაძლებლობა მისცა, რომლითაც, საჭიროებისამებრ, უფრო აქტიურად შეუძლია სავალუტო ბაზარზე ინტერვენციები განახორციელოს ისე, რომ ბაზარზე კონკურენტული ფასწარმოქმნის პროცესს ხელი არ შეუშალოს. BMatch პლატფორმაზე ეროვნული ბანკის ინტერვენციები წესებზე დაფუძნებულია და წინასწარ განსაზღვრული ოდენობის ფარგლებში ხორციელდება. მცირე ოდენობებით ინტერვენციებით ეროვნული ბანკი შეძლებს სავალუტო ბაზარზე ჭარბი მერყეობის შემცირებას მაშინ, როდესაც კურსის მერყეობა სავალუტო ბაზარზე დაბალი ლიკვიდურობით (დაბალი აქტივობით) არის გამოწვეული. ჭარბი მერყეობის შემცირება განსაკუთრებით აქტუალური იყო საანგარიშო პერიოდში, როდესაც ბაზარზე მაღალი გაურკვევლობის პირობებში მერყეობა მნიშვნელოვნად გაიზარდა. სტანდარტული სავალუტო აუქციონებით გაყიდვების გარდა, ეროვნული ბანკის მიერ BMatch პლატფორმის მეშვეობით სავალუტო ბაზრისთვის უცხოური ვალუტის ლიკვიდობის მიწოდების მოცულობამ დამატებით 42.9 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა.

გლობალური სავალუტო კოდექსი

ქვეყნის სავალუტო ბაზრის ეფექტური ფუნქციონირების ხელშეწყობის მიზნით, ეროვნული ბანკის მიერ გლობალური სავალუტო კოდექსის მოთხოვნებთან დაახლოების პროცესი დაიწყო. გლობალური სავალუტო კოდექსი 2017 წელს მსოფლიო წამყვანი ქვეყნების ცენტრალური ბანკების მონაწილეობით შეიქმნა. სავალუტო კოდექსით განსაზღვრული პირობების შესრულების საჭიროებას საერთაშორისო ანგარიშსწორების ბანკი, 47 ქვეყნის ცენტრალური ბანკი, ასევე 1000-ზე მეტი ფინანსური ინსტიტუტი და კომპანია აღიარებს³⁹. მათ შორისაა აშშ-ის, ინგლისის, ევროპის, იაპონიის, კანადისა და ავსტრალიის ცენტრალური ბანკები და წამყვანი საბანკო დაწესებულებები. ეროვნული ბანკის ინიციატივით ახალი რეგულაცია - სავალუტო ბაზრის მონაწილეთა საქმიანობის წესი - შემუშავდა, რომელიც საერთაშორისო კოდექსის ძირითად მოთხოვნებს ეფუძნება, თუმცა, ამავდროულად, ადგილობრივი ბაზრის სპეციფიკასაც ითვალისწინებს. როგორც გლობალური კოდექსის, ისე სავალუტო ბაზრის მონაწილეთა საქმიანობის წესის მიზანია გამჭვირვალობის და კონკურენციის გაზრდა, ბაზრის მონაწილეებისათვის სამართლიანი და თანაბარი პირობების დადგენა და მათი კლიენტების ინტერესების უკეთ დაცვა.

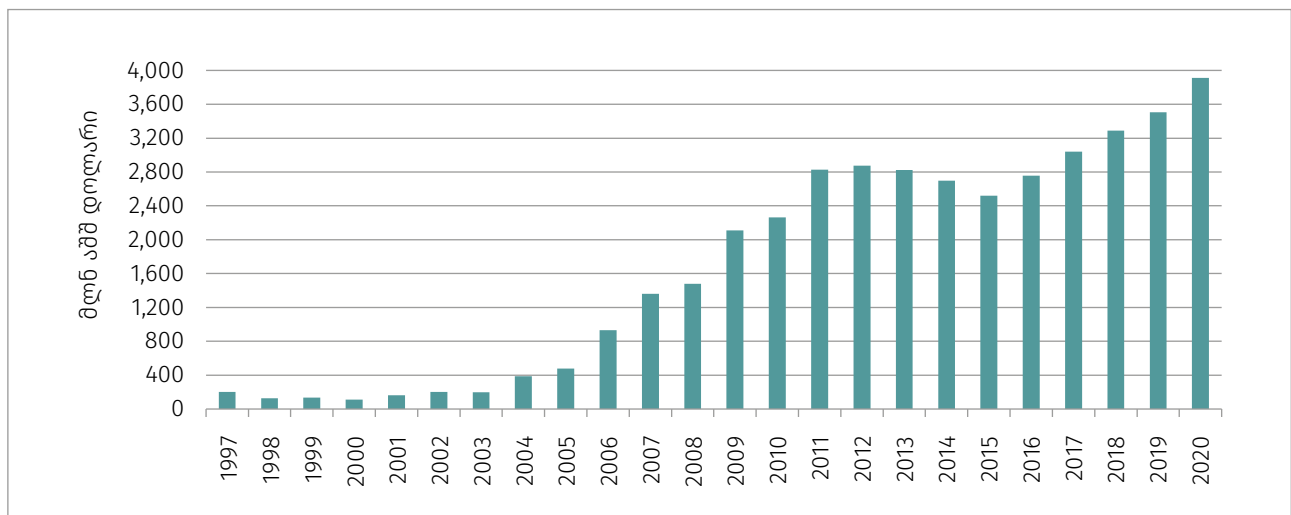
39. იხილეთ: <https://www.bis.org/about/factmktc/cbregister.htm>

საერთაშორისო რეზერვების მართვა

2020 წელს საქართველოს ეროვნული ბანკის საერთაშორისო რეზერვების მოცულობა, გასულ წელთან შედარებით, 405 მლნ აშშ დოლარით გაიზარდა და 2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით 3.9 მლრდ აშშ დოლარი შეადგინა (იხ. დიაგრამა N 2.12). როგორც აღინიშნა, მთავრობის მიერ საერთაშორისო დონორებიდან მოზიდულ სახსრებს ეროვნული ბანკი სავალუტო ბაზარს ინტერვენციების საშუალებით აქტიურად აწვდი-

და. უცხოური ვალუტის დეპოზიტების ზრდის ფონზე, რეზერვებზე პოზიტიურად აისახა სავალუტო რეზერვების მოცულობის მატება, სავალუტო სვოპ ოპერაციები და ასევე წლის ბოლოს საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მორიგი ტრანშის მიღება. აღსანიშნავია, რომ, მიუხედავად მთლიანი რეზერვების ზრდისა, 2020 წლის განმავლობაში წმინდა საერთაშორისო რეზერვების კლება დაფიქსირდა.

დიაგრამა N 2.12 ოფიციალური სარეზერვო აქტივები 1997-2020 (მლნ აშშ დოლარი, წლის ბოლოს მაჩვენებელი)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საქართველოს ეროვნული ბანკის საერთაშორისო რეზერვების დინამიკაზე 2020 წელსაც, ტრადიციულად, რამდენიმე ძირითადი ფაქტორი მოქმედებდა: საქართველოს ეროვნული ბანკის სავალუტო ინტერვენციები, საქართველოს მთავრობის ვალის მომსახურება და სავალუტო ხარჯები, საერთაშორისო ორგანიზაციებიდან მიღებული კრედიტები და გრანტები. 2020 წლის განმავლობაში სავალუტო აუქციონებით ეროვნული ბანკის წმინდა გაყიდვები სავალუტო აუქციონებისა და Bloomberg-ის Bmatch პლატფორმის მეშვეობით 916.1 მლნ აშშ დოლარს გაუტოლდა. 2020 წლის განმავლობაში საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციებიდან

და დონორი სახელმწიფოებიდან სხვადასხვა პროგრამების და პროექტების დასაფინანსებლად სახელმწიფოს მიერ უცხოური ვალუტით ეროვნულ ბანკში მიღებული გრანტებისა და სესხების ოდენობა დაახლოებით 1.3 მლრდ აშშ დოლარი იყო. გარდა ამისა, საერთაშორისო სავალუტო ფონდიდან ეროვნული ბანკისა და ფინანსთა სამინისტროს მიერ მიღებული სესხის ჯამურმა მოცულობამ დაახლოებით 315 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა. თუმცა გასათვალისწინებელია, რომ, ამავდროულად, სახელმწიფო საგარეო ვალის მომსახურება და სავალუტო ხარჯები დაახლოებით 750 მლნ აშშ დოლარი იყო.

2020 წლის განმავლობაში საქართველოს ეროვნული ბანკის საინვესტიციო პოლიტიკა კვლავინდებურად კონსერვატული და საკრედიტო რისკების შემცირებაზე ორიენტირებული იყო. საქართველოს ეროვნული ბანკის საერთაშორისო რეზერვები განთავსებული იყო აშშ-ს, ევროზონის ქვეყნების, ავსტრალიისა და კანადის სახელმწიფო სააგენტოებისა და სუპრანაციონალური საფინანსო ინსტიტუტების მაღალი ლიკვიდურობის მქონე ფასიან ქაღალდებსა და მაღალი საკრედიტო რეიტინგის მქონე საერთაშორისო საბანკო დაწესებულებებში. 2020 წლის განმავლობაში საქართველოს ეროვნული ბანკის საერთაშორისო რეზერვების მართვიდან მიღებულმა შემოსავლებმა 176 მლნ ლარი შეადგინა. რეზერვების შემოსავლიანობის დინამიკაზე მნიშვნელოვანი გავლენა 2020 წლის პირველ ნახევარში განაკვეთების მკვეთრმა ვარდნამ იქონია.

2020 წელს, COVID-19-ის პანდემიით გამოწვეული კრიზისის დასაძლევად, ევროპის ცენტრალურ ბანკსა და საქართველოს ეროვნული ბანკს შორის, ლიკვიდობის მხარდაჭერის მიზნით, ევროს რეპო ხაზის ამოქმედების შესახებ ხელშეკრულება გაფორმდა. აღნიშნული ხაზი ცენტრალური ბანკებისათვის ევროსისტემის რეპოს მექანიზმის (Eurosystem Repo Facility) ფარგლებში საქართველოსთვის პირველად ამოქმედდა.

2020 წელს საქართველოს ეროვნული ბანკი განაგრძობდა მსოფლიო ბანკთან სუვერენული ინვესტიციების პარტნიორობის პროგრამის ფარგლებში თანამშრომლობას. ეროვნული ბანკი ამ პროგრამის წევრი 2009 წელს გახდა და ის ითვალისწინებს ტექნიკურ მხარდაჭერას ეროვნულ ბანკში საერთაშორისო რეზერვების მართვის სფეროს შემდგომი განვითარების, შესაბამისი ინფრასტრუქტურის შექმნისა და ცოდნის დაგროვების მიზნით და ასევე მოიცავს პორტფელისა და რისკების მართვის, ანგარიშსწორების, ბუღალტრული აღრიცხვის, სამართლებრივ და საინფორმაციო ტექნოლოგიების სფეროებში მსოფლიო ბანკის მიერ გამოცდილების გაზიარებას.

2020 წლის განმავლობაში კვლავ გრძელდებოდა საქართველოს ეროვნული ბანკის და საერთაშორისო ანგარიშსწორების ბანკის (BIS) თანამშრომლობა, რომლის საინვესტიციო პროგრამაში BIS Investment Pool (BISIP) საქართველოს ეროვნული ბანკი 2014 წლის ბოლოს ჩაერთო. აღნიშნული პროგრამა სხვადასხვა ცენტრალური ბანკებისა და საერთაშორისო ფინანსური ინსტიტუტების ერთ პორტფელში გაერთიანებული სახსრების მართვას გულისხმობს. BISIP-ის პროგრამა ასევე რეზერვების მართვის სფეროში დახმარებას და გამოცდილების გაზიარებას მოიცავს.

ფინანსური სტაბილურობა

3.1 ფინანსური სტაბილურობის პოლიტიკა

ფინანსური სტაბილურობის, როგორც მდგრადი ეკონომიკური ზრდის წინაპირობის, ხელშეწყობა ეროვნული ბანკის ერთ-ერთი ფუნდამენტური მიზანია. „საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის თანახმად, ქვეყანაში ფინანსური სტაბილურობის ხელშეწყობა ეროვნული ბანკის მანდატს წარმოადგენს ისე, რომ ეს უკანასკნელი წინააღმდეგობაში არ მოვიდეს ეროვნული ბანკის ძირითადი მანდატის, ფასების სტაბილურობის, შესრულებასთან. ფინანსური სტაბილურობა გულისხმობს ისეთ მდგომარეობას, როდესაც ფინანსურ სისტემას შესწევს უნარი ბაზრის მონაწილეებს შეუფერხებლად მიაწოდოს მომსახურება როგორც კარგ, ასევე სტრესის პირობებში.

ფინანსური სტაბილურობის უზრუნველსაყოფად ეროვნული ბანკი მაკროპრუდენციულ პოლიტიკას ახორციელებს. სისტემური რისკების გამოვლენის, შეფასებისა და მონიტორინგის გზით ეროვნული ბანკი ამ რისკების შემცირებისთვის საპასუხო პოლიტიკას შეიმუშავებს, რითაც ფინანსური სისტემის მდგრადობის ზრდას უწყობს ხელს. ეროვნული ბანკის ფინანსური სტაბილურობის კომიტეტი, რომელსაც სებ-ის პრეზიდენტი ხელმძღვანელობს, ეროვნული ბანკის მანდატის ფარგლებში მაკროპრუდენციულ პოლიტიკას უწევს კოორდინაციას. ფინანსური სტაბილურობის კომიტეტი სისტემურ რისკებსა და მათი შემცირების გზებს აფასებს და აანალიზებს, შესაბამისი მაკროპრუდენციული ზომების გატარების შესახებ გასცემს რეკომენდაციებს და ფინანსური სტაბილურობის უზრუნველყოფად საჭირო ღონისძიებებს უწევს კოორდინაციას.

ეროვნული ბანკის მაკროპრუდენციული პოლიტიკის ძირითად ინსტრუმენტად კაპიტალის კონტრციკლური ბუფერი გამოიყენება. მისი მიზანია, საჭიროების შემთხვევაში ეკონომიკის

ისეთი ქარბი დაკრედიტება შეზღუდოს, რომელიც სისტემური რისკების ზრდას იწვევს. ბუფერის კონტრციკლურობა ხელს უწყობს მაკროპრუდენციული პოლიტიკის ძირითად მიზანს, შეამციროს ფინანსური სტაბილურობის სისტემური რისკები. უარყოფითი შოკების დროს კონტრციკლური ბუფერი ფინანსურ სისტემას უნდა დაეხმაროს, რომ ეკონომიკის დაკრედიტება მკვეთრად არ შეიზღუდოს და ამით როგორც ფინანსური სექტორის, ისე მთლიანად ეკონომიკის მდგომარეობა დამატებით არ გაუარესდეს. კაპიტალის კონტრციკლური ბუფერის დადგენისას ისეთი ფაქტორების ანალიზი გაითვალისწინება, როგორებიცაა მთლიან შიდა პროდუქტთან სესხების ფარდობის და მისი გრძელვადიანი ტრენდიდან გადახრის შესაბამისი ინდიკატორები, საკრედიტო ტენდენციები, ფინანსური სექტორის ციკლური პოზიციის სხვადასხვა მაჩვენებლები, ქვეყნის შიდა და საგარეო მაკროფინანსური გარემოს მახასიათებლები და სხვა.

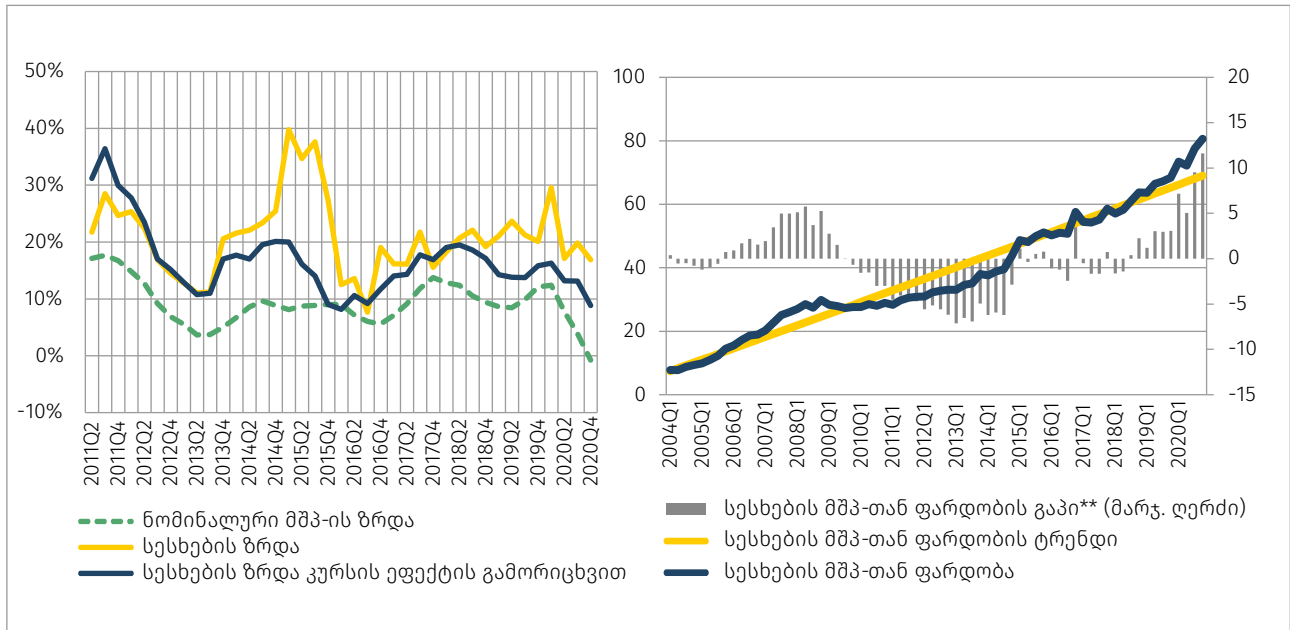
გარდა კონტრციკლური ბუფერისა, მაკროპრუდენციული პოლიტიკის გასატარებლად საქართველოს ეროვნული ბანკი ასევე კაპიტალის სხვა ბუფერებსაც იყენებს, რომლებიც დანერგულია ბაზელ III-ის ჩარჩოსთან დაახლოების ფარგლებში. მაკროპრუდენციული პოლიტიკის ინსტრუმენტებია, ასევე, სესხის მომსახურებისა და სესხის უზრუნველყოფის კოეფიციენტები, სექტორული რისკის წონები და სხვა ინსტრუმენტები.

წინა პერიოდებში ეროვნული ბანკის მიერ დამატებითი კაპიტალის დაწესებულმა მოთხოვნებმა და კომერციული ბანკების მიერ მიღებულმა მოგებამ ბანკებს COVID-19-ისგან მომდინარე სტრესულ სიტუაციასთან გასამკლავებლად კაპიტალის საკმარისი ბუფერების დაგროვების საშუალება მისცა. ასევე, 2020 წელს საბანკო სისტემა პანდემიას აქტივების მდგრადი ხარისხით შეხვდა, რასაც პასუხისმგებლიანი დაკრედიტების რეგულაციის

ამოქმედებამ და სესხების დოლარიზაციის შემცირების მიზნით რიგი მაკროპრუდენციული ზომების გატარებამ შეუწყო ხელი. გარდა ამისა, გასულ წლებში ლიკვიდობის გადაფარვისა (LCR) და წმინდა სტაბილური დაფინანსების (NSFR) კოეფიციენტების დანესებამ ბანკების დაფინანსების წყაროების სტაბილურობა და ლიკვიდობის ბუფერის გაუმჯობესება განაპირობა. დამატებით, 2020 წელს ეკონომიკის დაკრედიტების შეუფერხებლად განხორციელებისთვის ეროვნულმა ბანკმა საგრძნობლად გააფართოვა ლარის ლიკვიდობის მიწოდების ინსტრუმენტები, ხოლო შემუშავებული საზედამხედველო გეგმის ფარგლებში გამოთავისუფლდა ბანკების კაპიტალის ბუფერების ნაწილი, რითაც ბანკებს ლიკვიდობის მართვაში მეტი მოქნილობა მიეცათ. პანდემიის შედეგად უმოქმედო სესხების წილი გაიზარდა, თუმცა კომერციულმა ბანკებმა წინმსწრებად შექმნეს რეზერვები შესაძლო დანაკარგებისთვის. საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ გატარებული ფინანსური სტაბილურობის პოლიტიკის შედეგად, ფინანსური სისტემა პანდემიას მდგრადად შეხვდა, შეძლო ყველაზე მოწყვლადი მსესხებლებისთვის გადავადება-რესტრუქტურიზაციების სახით საჭირო შეღავათების შეთავაზება და, ამასთანავე, შეუფერხებლად აგრძელებდა ეკონომიკის დაკრედიტებას.

2020 წლის დეკემბერში სესხების წლიურმა ზრდამ, გაცვლითი კურსის ეფექტის გამორიცხვით, 9.1 პროცენტი შეადგინა. ამასთან, სესხების ფარდობა მთლიან შიდა პროდუქტთან გრძელვადიან ტრენდს კვლავ აჭარბებდა, რაც წინა პერიოდებში მაღალი საკრედიტო ზრდისა და გაცვლითი კურსის ეფექტს ასახავს. ტრენდიდან მსგავსი გადახრა (გეპი) ვალის ტვირთის და მოწყვლადობის ზრდაზე მიუთითებს, განსაკუთრებით კორპორატიულ სექტორში. პანდემიის გამო შემცირებული ეკონომიკური აქტივობისა და კურსის ეფექტის გამო ვალის ტვირთი 2020 წელს კიდევ უფრო გაიზარდა, თუმცა სესხებზე შემცირებული მოთხოვნისა და კონტრციკლური მაკროპრუდენციული პოლიტიკის გათვალისწინებით, ეროვნულ ბანკს კონტრციკლური კაპიტალის ბუფერის მოთხოვნა არ გაუზრდია და ის უცვლელად, 0 პროცენტზე შეინარჩუნა. საბაზო სცენარის⁴⁰ რეალიზების შემთხვევაში, 2020 წელს გამოთავისუფლებული კაპიტალის ბუფერების აღდგენის გეგმა 2021 წელს გამოცხადდება და საბანკო სექტორს საკმარისი დრო მიეცემა ბუფერების თავიდან დასაგროვებლად, რათა აღნიშნული ბუფერები ეტაპობრივად და განსაკუთრებული სირთულეების გარეშე შეივსოს.

40. იხილეთ: https://www.nbg.gov.ge/uploads/fsc/ifrs/2020/ifrs_macro_scenarios_2020_iii_geo1_16.pdf

*სესხები მოიცავს ბანკების და მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების მიერ გაცემულ სესხებსა და ასევე, კომპანიების მიერ ადგილობრივად გამოშვებულ ობლიგაციებს.

**სესხების მშპ-თან ფარდობის გაპი წარმოადგენს სესხების მშპ-თან ფარდობის სხვაობას მისი გრძელვადიანი ტრენდიდან. ტრენდის შესაფასებლად, ბაზელის რეკომენდაციის შესაბამისად, გამოყენებულია HP ფილტრი.

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი, საქსტატი

მიუხედავად საგრძნობი შემცირებისა, დოლარიზაცია ფინანსური სექტორისთვის კვლავ ერთ-ერთ მთავარ გამოწვევად რჩება. უცხოური ვალუტის სესხებს, ერთი მხრივ, თან ახლავს გაცვლითი კურსის რისკი, ხოლო მეორე მხრივ, საპროცენტო რისკი, რომლის პოტენციური საშუალოვადიანი გავლენა განსაკუთრებით საყურადღებოა დღეს, მსოფლიო ბაზრებზე აშშ დოლარსა და ევროზე ისტორიულად დაბალი საპროცენტო განაკვეთების პირობებში. კრიზისამდელ პერიოდში ეროვნულმა ბანკმა სესხების დოლარიზაციის შემცირების მიზნით რიგი მაკროპრუდენციული ზომები გაატარა, რამაც არსებული მოწყვლადობის მნიშვნელოვან შემცირებას შეუწყო ხელი. თუმცა, დაკრედიტებაში უცხოური ვალუტის სესხების კვლავ მაღალი წილისა და გაცვლითი კურსის გაზრდილი მერყეობის ფონზე, დოლარიზაცია კვლავ რჩება არაპეჯირებული მსესხებლებისა და, ჯამურად, ფინანსური სისტემის მდგრადობის ძირითად რისკად.

3.2 ფინანსური სტაბილურობის ჩარჩოს განვითარება

ფინანსური სტაბილურობის ჩარჩოს განვითარება ფინანსური სტაბილურობის მანდატის ნაწილია, ფინანსური სტაბილურობა კი ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების ერთ-ერთი ფუნდამენტური ფაქტორია. აღსანიშნავია, რომ ფინანსური სტაბილურობის საკითხების და მაკროპრუდენციული პოლიტიკის აქტუალობა მსოფლიოში, განსაკუთრებით ბოლო წლებში, გაიზარდა. 2020 წელს განვითარებულმა პანდემიამ და შედეგად წარმოქმნილმა გლობალურმა ეკონომიკურმა კრიზისმა კიდევ ერთხელ დაადასტურა ფინანსური სტაბილურობის მნიშვნელობა. ფინანსური სტაბილურობის გამართული და ქმედითი ჩარჩო ეკონომიკური დაღმასვლის პერიოდშიც კი ფინანსური რესურ-

სების შეუფერხებლად მიწოდებას უზრუნველყოფს და ეკონომიკის სწრაფ გაჯანსაღებაში მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვს. საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკით, საჭიროა ფინანსური სტაბილურობის კომპლექსური და სიღრმისეული ანალიზი. ფინანსური სტაბილურობის ანალიზი არ გულისხმობს მხოლოდ საბანკო სექტორის რისკების შეფასებას, ის ყურადღებას აქცევს ქვეყნის საგარეო ფაქტორებსაც, რომლებიც, როგორც ბოლო წლებმა დაგვანახა, მნიშვნელოვანი რისკების წყარო აღმოჩნდა. ფინანსური სტაბილურობა, ასევე, ითვალისწინებს მაკროფინანსურ გარემოს, შინამეურნეობებს, კომპანიებს და არასაბანკო ინსტიტუტებს.

ფინანსური სტაბილურობის პოლიტიკის ჩარჩოს ჩამოყალიბებას და განვითარებას ეროვნული ბანკი სხვა ცენტრალური ბანკების საუკეთესო გამოცდილების გათვალისწინებით ახორციელებს, რისთვისაც ანალიტიკური შესაძლებლობების განვითარება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია. ამ თვალსაზრისით, პირველ ეტაპს საქართველოს სპეციფიკიდან გამომდინარე, ფინანსური სტაბილურობის კომპლექსური ინდიკატორების შემუშავება და განვითარება წარმოადგენდა. აღნიშნული ინდიკატორები გამოიყენება ციკლური მაკროპრუდენციული პოლიტიკის შესაშუშავებლად. შემდგომ ეტაპზე კი ეროვნულმა ბანკმა მაკროპრუდენციული პოლიტიკის სტრატეგია⁴¹ გამოაქვეყნა. აღნიშნული სტრატეგია ეროვნული ბანკის მაკროპრუდენციული პოლიტიკის განხორციელების ძირითად პრინციპებს ასახავს და გადაწყვეტილების მიღების პროცესის, კომუნიკაციისა და საზოგადოების მიმართ ანგარიშვალდებულების გაუმჯობესებას ისახავს მიზნად. გარდა ამისა, ეროვნული ბანკი მუდმივ რეჟიმში მუშაობს ანალიტიკური ინსტრუმენტების განვითარებაზე. აღნიშნული ინსტრუმენტები

როგორც საერთაშორისო გამოცდილებას, ასევე ქვეყნის სპეციფიკურ მახასიათებლებს ეფუძნება. ამ მხრივ, აღსანიშნავია 2020 წელს ფინანსური სტაბილურობის დეპარტამენტში მომზადებული კვლევითი ნაშრომი,⁴² რომელმაც სისტემური რისკების დროულად გამოვლენის უზრუნველსაყოფად და, ამგვარად, მაკროპრუდენციული პოლიტიკის სანდო სახელმძღვანელოს ჩამოსაყალიბებლად, ანალიტიკური ინსტრუმენტები შეიმუშავა.

ფინანსური სტაბილურობის ანალიზის ჩარჩოს მნიშვნელოვანი ნაწილია მაკროფინანსური მოდელირება. ეროვნული ბანკი, სსფ-ს ტექნიკური მისიის მხარდაჭერით, აქტიურად მუშაობს მაკროფინანსური მოდელის განვითარებაზე. მისი მიზანია ფინანსური და მაკროეკონომიკური სტაბილურობის რისკების ანალიზი; მაკროფინანსური სცენარების გენერირება და ანალიზი; მაკროეკონომიკური სტრეს-ტესტების ჩატარება, რაც შესაბამისი მაკროპრუდენციული პოლიტიკის შემუშავების ძირითადი ქვაკუთხედი. ფინანსური სისტემის განვითარება და მისი თანმდევი გამოწვევები მაკროფინანსური მოდელის გამოყენების არეალს აფართოებს და მის მიმართ მზარდ მოთხოვნებს წარმოშობს. შესაბამისად, მაკროფინანსური მოდელის განვითარება და დახვეწა უწყვეტი პროცესია, რომელშიც განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს პარტნიორ საერთაშორისო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობას.

ფინანსური სტაბილურობის ჩარჩოს ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ნაწილი გამჭვირვალობის ზრდა და კომუნიკაციის გაუმჯობესებაა. ფინანსური სტაბილურობის პოლიტიკის შესახებ საზოგადოების ინფორმირების ზრდის მიზნით, საქართველოს ეროვნული ბანკის ვებ-გვერდზე

41. იხილეთ: <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=738>

42. „საკრედიტო გეპის შეფასება საქართველოში მაკროპრუდენციული პოლიტიკის სახელმძღვანელოდ“ იხილეთ: https://www.nbg.gov.ge/uploads/workingpaper/2020/wp.24.122020_nbg_creditto_gdp_eng_v1.pdf

ფინანსურ სტაბილურობასთან დაკავშირებული საკითხები მუდმივად განახლების რეჟიმშია. კერძოდ, მოცემულია ინფორმაცია ფინანსური სტაბილურობის კომიტეტის ამოცანებისა და მაკროპრუდენციული პოლიტიკის ინსტრუმენტების შესახებ; ფინანსური სტაბილურობის კომიტეტის სხდომების კალენდარი, კომიტეტის განცხადებები და გადაწყვეტილებები; ფასს 9-სთან⁴³ დაკავშირებული საკითხები, მდგრადი დაფინანსების ჩარჩოს შესახებ ინფორმაცია და სხვა.

ასევე, უნდა აღინიშნოს, რომ ეროვნული ბანკი ფინანსურ ინსტიტუტების ფინანსური ანგარიშგების ფასს 9 სტანდარტზე ეფექტურ გადასვლას უწყობს ხელს. ფინანსური კომპანიების მიერ ფინანსური ანგარიშგების გამჭვირვალედ, თანმიმდევრულად და ეფექტიანად წარმოების, ასევე ურთიერთშედარებითობის უზრუნველყოფის მიზნით, ეროვნული ბანკი ფასს 9-ის მიზნებისთვის მაკროეკონომიკური და ფინანსური გარემოს რისკ-სცენარების დამუშავებას ახორციელებს და მაკროეკონომიკური ტენდენციების რაოდენობრივ შეფასებას⁴⁴ რეგულარულად აქვეყნებს, რომელიც შემდგომ, შესაძლოა, ფინანსური ინსტიტუტების მიერ მოსალოდნელი საკრედიტო დანაკარგების შეფასებისას იქნეს გამოყენებული. ფასს 9-ის მიზნებისთვის მაკროეკონომიკური საპროგნოზო სცენარები მაკრო-ფინანსურ მოდელს ეფუძნება და, ასევე, დამატებით ანალიზსა და ექსპერტულ შეფასებებს ითვალისწინებს. უნდა აღინიშნოს, რომ წარმოდგენილი სცენარები თავისი შინაარსით კონტრციკულია, რაც შესაძლო ფინანსური ციკლების შერბილებას უწყობს ხელს. 2020 წლის განმავლობაში, პანდემიით გამოწვეული მაღალი გაურკვევლობისა და გაზრდილი რისკების გათვალისწინებით, ეროვნულმა ბანკმა საპროგნოზო სცენარების სამი განახლება გამოაქვეყნა. აღნიშნულმა ფინანსურ კომპანიებს შესაძლებლობა მისცა დროულად

აესახათ მაკროეკონომიკური საპროგნოზო ინფორმაცია მოსალოდნელი საკრედიტო დანაკარგების შეფასებებში.

ფინანსური სტაბილურობისთვის მნიშვნელოვანია მდგრადი ფინანსური სისტემა, რომელიც გულისხმობს სოციალური და გარემოსდაცვითი რისკების მართვას და, ამასთანავე, მდგრადი განვითარების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ხელშემწყობი ფაქტორია. საქართველოს ეროვნული ბანკი 2017 წლის სექტემბრიდან მდგრადი საბანკო ქსელის (Sustainable Banking Network, SBN) წევრია და მდგრადი დაფინანსების ჩარჩოს განვითარებაზე აქტიურად მუშაობს.

საქართველოს ეროვნული ბანკი განაგრძობს მდგრადი დაფინანსების გზამკვლევით განსაზღვრული ღონისძიებების განხორციელებას. მდგრადი დაფინანსების გზამკვლევი საქართველოსთვის ყველა იმ შესაძლო ღონისძიებას აერთიანებს, რომელთა გატარებაც ეროვნული ბანკის მიერ 2022 წლის ბოლომდე არის დაგეგმილი. გზამკვლევის მთავარი მიზანია, შექმნას სანდო, პროგნოზირებადი და სტაბილური რეგულატორული ჩარჩო, რომელიც ბაზარს მდგრად დაფინანსებაზე გადასვლისთვის მოამზადებს. შემუშავებული სამოქმედო გეგმა რამდენიმე ძირითად მიმართულებას მოიცავს. კერძოდ, მდგრადი დაფინანსების შესახებ ბაზრის მონაწილეების ცნობიერების ამაღლება და კვალიფიკაციის ზრდა; რისკების მართვასა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესში სოციალური, გარემოსდაცვითი და მმართველობითი საკითხების გათვალისწინება; გამჭვირვალობის ზრდა და საბაზრო დისციპლინა, რაც, თავის მხრივ, კაპიტალის მდგრადი სექტორებისკენ წარმართვას შეუწყობს ხელს.

მდგრადი დაფინანსების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ნაწილს გარემოსდაცვითი, სოციალური და

43. ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტი (ფასს 9).

44. იხილეთ: <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=694>

მმართველობითი (Environmental, Social, and Governance; ESG) საკითხების კორპორატიული მართვის კოდექსში ინტეგრირება წარმოადგენს. ეს საკითხები კომერციული ბანკებისათვის განკუთვნილ კორპორაციული მართვის კოდექსში უკვე ასახულია; ასევე მიმდინარეობს მუშაობა ESG თემების კაპიტალის ბაზრის კორპორაციული მართვის კოდექსში ინტეგრირებისათვის. თითოეული მათგანი როგორც ESG საკითხების გამჟღავნებას, ასევე მასთან დაკავშირებული რისკების მენეჯმენტს გულისხმობს. ასევე, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა, OECD-თან თანამშრომლობით, შეიმუშავა ESG საკითხების გამჟღავნებისა და ანგარიშგების პრინციპები, რომელთაც გარემოსდაცვითი, სოციალური და მმართველობითი საკითხების გამჟღავნების შაბლონი ახლავს თან. აღნიშნული პრინციპები და შაბლონი, ასევე, განხილულ იქნა მდგრადი დაფინანსების სამუშაო ჯგუფთან, რომლის წევრები ფინანსური სექტორის წარმომადგენლები არიან. ზემოხსენებული დოკუმენტის საბოლოო ვერსია ეროვნული ბანკის ვებგვერდზე 2020 წლის დასაწყისში გამოქვეყნდა. აღნიშნული პრინციპებისა და შაბლონის მიზანია ფინანსურ ინსტიტუტებს კორპორაციული კოდექსით გათვალისწინებული მოთხოვნების შესრულებაში დაეხმაროს და ხელი შეუწყოს გარემოსდაცვითი, სოციალური და მმართველობითი საკითხების თანმიმდევრულ და შესაძარის გამჟღავნებას. ESG საკითხების ასეთი ფორმატით გამჟღავნება საქართველოს ფინანსურ სექტორს ESG რისკების უკეთესად მართვასა და გამჭვირვალობის ზრდაშიც დაეხმარება. 2021 წლიდან ბანკები, კორპორაციული მართვის კოდექსით დაწესებული მოთხოვნის შესაბამისად, ESG ინფორმაციის გამჟღავნებას ეროვნული ბანკის შაბლონის გამოყენებით მოახდენენ. ფინანსური ინსტიტუტების მიერ შევსებული შაბლონები ყოველწლიურად გამოქვეყნდება ეროვნული ბანკის ვებგვერდზე, რათა

ხელი შეუწყოს ESG საკითხების შესახებ ინფორმაციის მიწოდებას ინვესტორებისთვის და სხვა დაინტერესებული მხარეებისთვის.

მდგრადი დაფინანსების ჩარჩოს განვითარების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ეტაპს მდგრადი დაფინანსების ტაქსონომიის⁴⁵ შემუშავება წარმოადგენს, რაც ეროვნული ბანკისთვის მდგრადი დაფინანსების გზამკვლევით განსაზღვრული შემდეგი ნაბიჯია. ამ მიმართულებით საერთო განმარტებებისა და კლასიფიკაციის სისტემების ნაკლებობა მდგრადი დაფინანსების განვითარების ერთ-ერთ მთავარ გამოწვევადაა აღიარებული. სწორედ ამ გამოწვევასთან გასამკლავებლად ეროვნულმა ბანკმა IFC-ისთან თანამშრომლობით მდგრადი დაფინანსების ტაქსონომიის შემუშავებაზე დაიწყო მუშაობა. დეტალურად განსაზღვრულ და ზუსტ ტაქსონომიას შეუძლია ბაზრის გამჭვირვალობის ზრდას, ფინანსების მდგრადი ინვესტიციებისკენ წარმართვას და პარიზის შეთანხმებისა და მდგრადი განვითარების მიზნების შესრულებას შეუწყოს ხელი. აღნიშნულ ღონისძიებაში ასევე ჩართულია მდგრადი დაფინანსების სამუშაო ჯგუფი, რომლის მიზანია მდგრადი დაფინანსების გზამკვლევის მიხედვით გათვალისწინებულ ღონისძიებებში დაინტერესებული მხარეების ადრეულ ეტაპზე ჩართვა და, შესაბამისად, სამოქმედო გეგმის წარმატებულად განხორციელების უზრუნველყოფა.

მდგრადი დაფინანსების ჩარჩოს განვითარების მიზნით ეროვნულმა ბანკმა კიდევ ერთი ნაბიჯი გადადგა და 2020 წლის თებერვალში ცენტრალური ბანკებისა და ზედამხედველთა ქსელს ფინანსური სისტემის “გამწვანებისთვის” (Network for Greening the Financial System, NGFS) შეუერთდა. NGFS ცენტრალური ბანკებისა და ზედამხედველების ნებაყოფლობითი გაერთიანებაა. მის მიზანს

45. მდგრადი დაფინანსების ტაქსონომია წარმოადგეს დოკუმენტს, რომელიც განსაზღვრავს და აკლასიფიცირებს იმ საქმიანობებსა და ეკონომიკურ აქტივობებს, რომელთაც გააჩნია დადებითი გარემოსდაცვითი ან/და სოციალური ზეგავლენა.

გამოცდილების გაცვლა, საუკეთესო პრაქტიკის გაზიარება, ფინანსურ სექტორში გარემოსდაცვითი და კლიმატის ცვლილების რისკის მართვის განვითარებაში წვლილის შეტანა და მდგრად და დაბალი ემისიის ეკონომიკაზე გადასვლის მხარდასაჭერად ფინანსების მობილიზება წარმოადგენს. მიმდინარე ეტაპზე, ეროვნული ბანკი NGFS-ის მაკროფინანსურ ჯგუფში ჩაერთვება და ასევე, პლენარული წარმომადგენელი ეყოლება. ეს ყოველივე კი ეროვნული ბანკის მიერ მდგრადი დაფინანსების გზამკვლევაში წარმოდგენილი სამოქმედო გეგმის კიდევ უფრო ეფექტიანად განხორციელებას შეუწყობს ხელს.

მდგრადი დაფინანსების ჩარჩოს განვითარების მიმართულებით ამ და სხვა მნიშვნელოვანი ნაბიჯების შედეგია საქართველოს პროგრესის საერთაშორისო აღიარება. 2020 წლის მანძილზე საქართველოს ეროვნული ბანკი მისი წარმატებული გამოცდილების გასაზიარებლად მიწვეულ იქნა სხვადასხვა მდგრადი დაფინანსების კონფერენციებზე. 2020 წლის 23 სექტემბერს RAEX-Europe-მა ორგანიზება გაუწია საერთაშორისო ვებინარს საქართველოში მდგრადი დაფინანსების შესახებ. შეხვედრაზე განიხილეს საქართველოში მდგრადი დაფინანსების განვითარების ტენდენციების, ეროვნული ბანკის მიერ მდგრადი დაფინანსების მიმართულებით გატარებული ღონისძიებებისა და ინიციატივების შესახებ. ასევე, ყურადღება დაეთმო ამ სფეროში ფინანსური სექტორის გამოცდილების გაზიარებას. ამავე წლის 9 დეკემბერს კი RAEX-Europe-მა რიგით მეორე საერთაშორისო ფორუმი ჩაატარა დსთ-სა და შავი ზღვის რეგიონის ქვეყნებში პასუხისმგებლიანი ინვესტიციების შესახებ, სადაც ეროვნული ბანკი კვლავ მიწვეულ იქნა მდგრადი დაფინანსების განვითარების გამოცდილების გასაზიარებლად. 2020 წლის 20 ოქტომბერს უნგრეთის ცენტრალური ბანკმა, EBRD-მა და ევროკომისიამ ორგა-

ნიზება გაუკეთეს ცენტრალური ევროპის მწვანე დაფინანსების სამუშაო შეხვედრას, სადაც საქართველოს ეროვნული ბანკი წამყვან მომხსენებლად იყო წარმოდგენილი. აღნიშნულ შეხვედრაზე ეროვნულმა ბანკმა დამსწრეებს მდგრადი დაფინანსების ტაქსონომიაზე მუშაობის პროცესი, ძირითადი მიდგომები და შედეგები გააცნო. წლის ბოლოს კი საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა IFC-სა და SBN-თან თანამშრომლობით უკრაინის ეროვნულ ბანკთან ცოდნის გაზიარების ღონისძიებას უმასპინძლა. აღნიშნული ღონისძიება მდგრადი დაფინანსების ჩარჩოს განვითარებაში ცენტრალური ბანკების როლის განხილვასა და გამოცდილების გაზიარებას დაეთმო. საქართველოს ეროვნული ბანკის გუნდმა მდგრადი დაფინანსების ჩარჩო წარმოადგინა და ამ მიმართულებით გადადგმულ ნაბიჯებზე ისაუბრა. საქართველოს ეროვნული ბანკი აქტიურად განაგრძობს მუშაობას მდგრადი დაფინანსების ჩარჩოს განვითარების ხელშესაწყობად და ეტაპობრივად ახორციელებს მდგრადი დაფინანსების გზამკვლევით განსაზღვრულ სამოქმედო გეგმას.

საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა 2020 წელს ფინანსური სტაბილურობის ანგარიშის⁴⁶ მორიგი გამოცემა გამოაქვეყნა. ფინანსური სტაბილურობის ანგარიშის განახლებული ვერსია, რომელიც საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან (სსფ) მჭიდრო თანამშრომლობით შეიქმნა, 2019 წლიდან ქვეყნდება. ანგარიში მომავალზე ორიენტირებულ მაკროფინანსურ ანალიზზე დაფუძნებული და საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკას ითვალისწინებს. ანგარიშში წარმოდგენილია ფინანსურ სისტემაში არსებული მონყვლადობისა და რისკების შეფასება, სადაც ძირითადი აქცენტი გაკეთებულია საშუალო და გრძელვადიან პერიოდზე, ფინანსური სექტორის სტრუქტურულ მახასიათებლებსა და საქართველოს ეკონომიკის იმ ასპექტებზე, რომლებიც ფი-

46. იხილეთ: https://www.nbg.gov.ge/uploads/publications/finstability/2020/finstability_2020_geo.pdf

ნანსური სტაბილურობისთვის არის მნიშვნელოვანი. ფინანსური სტაბილურობის ანგარიში ასევე მოიცავს ადგილობრივი ფინანსური სისტემის მდგრადობის ანალიზს. გარდა ამისა, ანგარიშში ვრცლად არის წარმოდგენილი ეროვნული ბანკის მიერ ფინანსური სტაბილურობის უზრუნველსაყოფად გატარებული ღონისძიებები. კერძოდ, დეტალურადაა მიმოხილული მთლიან საბანკო სისტემაზე ორიენტირებული მაკროპრუდენციული ღონისძიებები და ცალკეული ფინანსური ინსტიტუტების მდგრადობის ზრდისკენ მიმართული მიკროპრუდენციული ზომები. ფინანსური სტაბილურობის ანგარიშის 2020 წლის გამოცემაში დეტალურადაა გაანალიზებული COVID-19 პანდემიით გამოწვეული ფინანსური სტაბილურობის რისკები და აღწერილია ეროვნული ბანკის მიერ გატარებული საპასუხო ღონისძიებები საქართველოს ფინანსური სისტემის მდგრადობის უზრუნველსაყოფად.

ფინანსური სტაბილურობის ანალიზის ჩარჩოს კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ნაწილია სტრეს-ტესტები. საქართველოს ეროვნული ბანკი, სსფ-ს ტექნიკური მისიის მხარდაჭერით, აქტიურად მუშაობს სტრეს-ტესტის მოდელის განვითარებაზე. სტრეს-ტესტის მთავარი მიზანი ბანკების უარყოფითი შოკების მიმართ მდგრადობის შეფასებაა. აღნიშნული ინსტრუმენტი ცენტრალურ ბანკებს საშუალებას აძლევს განსაზღვრონ შოკის მიტიგაციის გზები და შეიმუშაონ პოლიტიკა, რომელიც სტრესულ პირობებში ფინანსური

შუამავლების შეუფერხებელ ფუნქციონირებას ისახავს მიზნად, რაც სტრესის ხანგრძლივობის შემცირებასა და ეკონომიკის სწრაფად აღდგენას უწყობს ხელს. 2020 წელს, სსფ-ის ტექნიკური მისიის ფარგლებში, რისკების უკეთ ანალიზისთვის და სატელიტური მოდელების განვითარებისთვის, სტრეს-ტესტის მოდელი გაფართოვდა. სტრეს-ტესტის განახლებული ჩარჩო უმოქმედო სესხებისა და საპროცენტო განაკვეთების ანალიზისთვის 12 სატელიტურ მოდელს იყენებს. კერძოდ, საკრედიტო რისკის ნაწილში გამოიყო სატელიტური მოდელები კორპორატიული და შინამეურნეობის სექტორებისთვის ვალუტების ჭრილში. აღნიშნული მნიშვნელოვანია საკრედიტო რისკის უკეთ შეფასებისთვის, რადგან მაკროეკონომიკურ ცვლადებს განსხვავებული ეფექტი აქვს სექტორებისა და სესხების ვალუტების მიხედვით. გარდა ამისა, გაუმჯობესდა საპროცენტო რისკის შეფასების მეთოდოლოგია, რაც აქტივებისა და ვალდებულებების ვადიანობის გათვალისწინებით, ადგილობრივი და უცხოური ვალუტის საპროცენტო განაკვეთებზე შოკის გავლენის უკეთ შეფასების საშუალებას იძლევა. ასევე, შეიცვალა ჩარჩოს სტრუქტურა, რომელიც, თავის მხრივ, საბალანსე და გარესაბალანსე კომპონენტების დეტალური მონიტორინგის საშუალებას იძლევა. შედეგად, მოდელში სრულად იქნა გათვალისწინებული დოლარიზაციის არხები და განახლებული მოდელით შოკების გავლენის უფრო ზუსტად შეფასებაა შესაძლებელი.

საბანკო ზედამხედველობა

4.1 საზედამხედველო ჩარჩოს განვითარება

2020 წლის განმავლობაში საქართველოს ეროვნული ბანკი საზედამხედველო ჩარჩოს დახვეწისა და მოწინავე საერთაშორისო პრაქტიკასთან დაახლოებაზე აქტიურ მუშაობას განაგრძობდა.

აღსანიშნავია, რომ კორონავირუსის (COVID-19) პანდემიის გამოწვევების საპასუხოდ და ფინანსური ინსტიტუტებისათვის საოპერაციო ტვირთის შემსუბუქების მიზნით, ეროვნულმა ბანკმა დროებითი მორატორიუმი გამოაცხადა ახალი საზედამხედველო მოთხოვნების შემუშავებასა და დაწესებაზე, თუმცა მისი მნიშვნელობისა და ეკონომიკის გაჯანსაღების მიმართულებით მისი მნიშვნელოვანი როლის გათვალისწინებით, მორატორიუმი არ გავრცელდა რეზოლუციის რეფორმის მიმდინარეობაზე.

2020 წლის განმავლობაში ეროვნული ბანკი იმ კანონქვემდებარე აქტებზე მუშაობდა, რომლებიც 2019 წლის ბოლოს განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილებების საფუძველზე დამტკიცებული კომერციული ბანკების გაჯანსაღებისა და რეზოლუციის ჩარჩოს სრულად ამოქმედებას ემსახურებოდა. როგორც ცნობილია, 2019 წელს საქართველოს პარლამენტის მიერ მიღებული საკანონმდებლო ცვლილებებით გაჯან-

სალებისა და რეზოლუციის ჩარჩოს ძირითადი პრინციპები და მოთხოვნები განისაზღვრა (იხ. ეროვნული ბანკის 2019 წლის წლიური ანგარიში). გაჯანსაღებისა და რეზოლუციის ჩარჩოს აქტები ორ ეტაპად შემუშავდა და დამტკიცდა. კერძოდ, კანონქვემდებარე აქტების პირველი ნაწილი 2020 წლის 1-ელ ივლისამდე, ხოლო მეორე ნაწილი - 2021 წლის 1-ელ იანვრამდე დამტკიცდა. შედეგად, 2021 წლის 1-ლი იანვრიდან საქართველოს ეროვნულ ბანკს კომერციული ბანკების გაჯანსაღებისა და რეზოლუციის სრულფასოვანი ჩარჩო აქვს. აღსანიშნავია, რომ კანონქვემდებარე აქტების შემუშავების პროცესი საბანკო სექტორთან აქტიური კომუნიკაციის კვალდაკვალ წარიმართა. ეროვნული ბანკი, საბანკო ასოციაციის აქტიური მხარდაჭერით, მიმდინარე რეჟიმში შეხვედრებისა და პრეზენტაციების ფორმატით უზრუნველყოფდა სექტორის ინფორმირებას შესამუშავებელი აქტების ძირითადი პრინციპებისა და მიმართულებების შესახებ. ასევე, შემუშავებული აქტების პროექტები მიეწოდა საბანკო სექტორს კომენტარების წარმოსადგენად, მიღებული მოსაზრებები კი შესაბამისად აისახა საბოლოო აქტებში. გაჯანსაღებისა და რეზოლუციის ჩარჩოს დეტალები, სხვადასხვა საერთაშორისო მოწინავე ორგანიზაციის შეფასებები და ჩარჩოს იმპლემენტაციის მიმდინარეობის შესახებ დეტალები იხ. ჩანართში N4.

ჩანართი 4 გაჯანსაღებისა და რეზოლუციის ჩარჩოს სრულყოფა და ჩარჩოს იმპლემენტაცია

2019 წლის ბოლოს საქართველოს პარლამენტმა დაამტკიცა საკანონმდებლო ცვლილებები „საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში, „კომერციული ბანკების საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონსა და გამომდინარე კანონებში, რის შედეგადაც ეროვნულ ბანკს კომერციული ბანკების რეზოლუციის ფუნქცია დაემატა, ამასთან, განისაზღვრა კომერციული ბანკების გაჯანსაღებისა და რეზოლუციის ჩარჩოს პირველადი საფუძვლები. ევროკავშირის შესაბამისი კანონმდებლობის საფუძველზე, დაიხვეწა ეროვნული ბანკის საზედამხებველო ზომებისა და ადრეული ინტერვენციის ჩარჩო.

ბანკების რეზოლუციისა და გაჯანსაღების ჩარჩო თანამედროვე საერთაშორისო პრაქტიკაზე, კერძოდ, ფინანსური სტაბილურობის საბჭოს (FSB) „ფინანსური ინსტიტუტების ეფექტური სარეზოლუციო რეჟიმების ძირითად ელემენტებსა“⁴⁷ და ევროპის პარლამენტისა და ევროკავშირის საბჭოს მიერ 2014 წლის 15 მაისის ბანკების გაჯანსაღებისა და რეზოლუციის 2014/59/EU დირექტივაზე⁴⁸ დაყრდნობით შემუშავდა. აღნიშნული ჩარჩო ეროვნულ ბანკს შესაძლებლობას მისცემს კომერციული ბანკის პრობლემებზე ადრეული რეაგირების ზომები მიიღოს, ხოლო ასეთი რეაგირების უშედეგოდ დასრულების შემთხვევაში და, მაგალითად, კომერციული ბანკისათვის ლიცენზიის გაუქმების საფუძვლების დადგომისას, რეზოლუცია რეგულატორის მიერ კომერციული ბანკის იმგვარად რესტრუქტურისაციას გულისხმობს, რომ ფინანსურ სტაბილურობას საფრთხე არ შეექმნას.

რეზოლუცია ბანკის ლიკვიდაციის ერთგვარ ალტერნატივად განიხილება და ისეთ შემთხვევებში გამოიყენება, როდესაც ლიკვიდაციას ფინანსური სექტორის სტაბილურობაზე მნიშვნელოვანი უარყოფითი ეფექტი ექნება. რეზოლუციის შედეგად, შესაძლებელი ხდება ბანკის კრიტიკული ფუნქციების შენარჩუნება და ფინანსური სირთულეების სექტორის სხვა მონაწილეებზე გადადების თავიდან აცილება. რეზოლუციის მთავარი პრინციპის მიხედვით, აქციონერებმა და კრედიტორებმა არ უნდა იზარალონ იმაზე მეტად, ვიდრე ლიკვიდაციის შემთხვევაში იზარალებდნენ. ამასთან, რეზოლუცია ლიკვიდაციაზე უკეთ უზრუნველყოფს დეპოზიტორთა და კრედიტორთა დაცვას, რამდენადაც რეზოლუციის დროს დაზღვეული დეპოზიტები გარანტირებულად არის დაცული, კრედიტორების დანაკარგები კი მინიმუმამდეა დაყვანილი. რეზოლუციის ჩარჩო შემდეგ სარეზოლუციო ინსტრუმენტებს განსაზღვრავს: კომერციული ბანკის შერწყმა, კომერციული ბანკის აქციების, აქტივების ან/და ვალდებულებების გასხვისება ან დროებითი ბანკისთვის გადაცემა, კომერციული ბანკის რეკაპიტალიზაცია ახალი აქციების გამოშვების ან ბანკის ვალდებულებების ჩამოწმის ან კონვერტაციის გზით (ე.წ. Bail-in).

გაჯანსაღებისა და რეზოლუციის ჩარჩოს ფარგლებში შემუშავებული აქტები

გაჯანსაღებისა და რეზოლუციის ჩარჩოს სრულყოფის მიზნით შემუშავებული კანონქვემდებარე აქტები ქვეყნის საფინანსო სექტორის კონტექსტის გათვალისწინებით ისეთ მოწინავე საერთაშორისო პრაქტიკას დაეფუძნა, როგორიცაა ფინანსური სტაბილურობის საბჭოს (FSB),

47. FSB “Key Attributes of Effective Resolution Regimes for Financial Institutions”.

48. Bank Recovery and Resolution Directive – BRRD.

ევროპის საბანკო უწყებისა (EBA) და ევროპის კავშირის ერთიანი სარეზოლუციო საბჭოს (SRB) შესაბამისი ტექნიკური სტანდარტები, მარეგულირებელ აქტები და სახელმძღვანელოები, ევროპის კომისიის დელეგირებული რეგულაციები და ევროპის პარლამენტისა და საბჭოს 2014 წლის 15 მაისის 2014/59/EU დირექტივა.

2020 წლის პირველ ნახევარში ეროვნულმა ბანკმა შემდეგი აქტები შეიმუშავა და დაამტკიცა:

- **„კომერციული ბანკის გაჯანსაღების გეგმის შემუშავებისა და შეფასების შესახებ წესი“**, - წესით განსაზღვრული ვალდებულების ფარგლებში ბანკები შეიმუშავებენ გაჯანსაღების გეგმებს, რომელთა მიზანი ეფექტური და ქმედითი გაჯანსაღების ზომების წინასწარ განსაზღვრის გზით, ფინანსური სტრუქტურის ბანკის ადეკვატური მზაობის უზრუნველყოფაა;
- **„კომერციული ბანკის კრიტიკული ფუნქციების განსაზღვრისა და შეფასების წესი“**, - წესის საფუძველზე, ბანკებმა, გაჯანსაღების გეგმების შემუშავების ფარგლებში, უნდა უზრუნველყონ ბანკის იმ ფუნქციების იდენტიფიცირება, რომელთა შეუფერხებელი განხორციელება მნიშვნელოვანია ფინანსური სტაბილურობისთვის, ეკონომიკის რეალური სექტორისთვის ან/და ბანკის მომსახურების მიმღები პირებისთვის;
- **„რეზოლუციის მიზნებისთვის კომერციული ბანკის აქტივებისა და ვალდებულებების ღირებულების შეფასების წესი“**, - წესი განსაზღვრავს რეზოლუციის მიზნებისთვის ბანკის აქტივებისა და ვალდებულებების ღირებულების შეფასების განხორციელების წესებს, პროცედურებსა და მეთოდოლოგიას, ასევე, დამოუკიდებელი შემფასებლის საკვალიფიკაციო მოთხოვნებს. მოცემული წესის ფარგლებში, ეროვნულმა ბანკმა ცალკე დოკუმენტის სახით შეიმუშავა სარეკომენდაციო ხასიათის „რეზოლუციის მიზნებისთვის კომერციული ბანკის აქტივებისა და ვალდებულებების ღირებულების შეფასების სახელმძღვანელო“, რომელიც რეზოლუციის მიზნებისთვის ბანკის აქტივებისა და ვალდებულებების ღირებულების დამოუკიდებელი შემფასებლისთვისაა განკუთვნილი.
- **„დროებითი ბანკის ლიცენზირების, მართვისა და ბაზრიდან გასვლის წესი“**, რომელიც „საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონით განსაზღვრული, საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ დაფუძნებული დროებითი ბანკის სარეზოლუციო ინსტრუმენტის გამოყენების მიზნით, დროებითი ბანკის ლიცენზირებასთან, მართვასა და ბაზრიდან გასვლასთან დაკავშირებულ საკითხებს განსაზღვრავს.
- **„რეზოლუციის რეჟიმში მყოფი კომერციული ბანკის მნიშვნელოვანი წილის შეძენის გამარტივებული პროცედურების შესახებ წესი“**, რომელიც რეზოლუციის პროცესის შეუფერხებლად წარმართვის მიზნით რეზოლუციის რეჟიმში მყოფი ბანკის მნიშვნელოვანი წილის შეძენის გამარტივებულ პროცედურას განსაზღვრავს.
- **„საქართველოს ეროვნული ბანკის რეზოლუციის კომიტეტის შექმნისა და საქმიანობის წესი“**, რომელიც ეროვნული ბანკში შექმნილ რეზოლუციის კომიტეტის უფლებამოსილებებს, ვალდებულებებსა და გადაწყვეტილებების მიღების პროცედურას განსაზღვრავს. თავის მხრივ, კომიტეტის მიზანი სარეზოლუციო უფლებამოსილებების განხორციელებით რეზოლუციის მიზნების მიღწევის ხელშეწყობაა.
- **„ფინანსური სტაბილურობის უწყებათაშორისი კომიტეტის დებულება“**, რომელიც ფინანსური სტაბილურობის უწყებათაშორისი კომიტეტის საქმიანობას განსაზღვრავს. აღნიშნული კომიტეტი ეროვნული ბანკის შესახებ ორგანული კანონის საფუძველზე შეიქმნა და მის

შემადგენლობაში საქართველოს ფინანსთა მინისტრი, ეროვნული ბანკის პრეზიდენტი, სსიპ დეპოზიტების დაზღვევის სააგენტოს უფროსი და სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურის უფროსი შედიან. კომიტეტის ძირითადი ამოცანა ფინანსური სისტემის სტაბილური ფუნქციონირების ხელშეწყობის მიზნით კრიზისული სიტუაციებისა და ფინანსური კრიზისის მართვის მექანიზმების შემუშავებაა.

2020 წლის ბოლოს, ეროვნულმა ბანკმა გაჯანსაღებისა და რეზოლუციის ჩარჩოს სრულყოფის მიზნით შესამუშავებელი აქტების მეორე ნაწილზე დაასრულა მუშაობა და შემდეგი კანონქვემდებარე აქტები დაამტკიცა:

- **„რეზოლუციის რეჟიმში მყოფი კომერციული ბანკის რეკაპიტალიზაციის მიზნით ახალი აქციების გამოშვების წესი“**, რომლითაც ერთ-ერთი სარეზოლუციო ინსტრუმენტის - კომერციული ბანკის რეკაპიტალიზაციის მიზნით ახალი აქციების გამოშვების პროცედურები, პირობები და რეალიზაციის წესები განისაზღვრა.
- **„რეზოლუციის რეჟიმში მყოფი კომერციული ბანკის რეკაპიტალიზაციის მიზნით კომერციული ბანკის ვალდებულებების ჩამოწმის ან კონვერტაციის წესი“**, რომლითაც ერთ-ერთი სარეზოლუციო ინსტრუმენტის - ბანკის რეკაპიტალიზაციის მიზნით კომერციული ბანკის ვალდებულებების ჩამოწმისა და კონვერტაციის სარეზოლუციო ინსტრუმენტის გამოყენებასთან დაკავშირებული წესები და პირობები, მათ შორის, დაშვებულ ვალდებულებებსა და კაპიტალის ინსტრუმენტებთან დაკავშირებული, კანონმდებლობით გათვალისწინებული შესაბამისობის მისაღწევად აუცილებელი ფულადი სახსრების გამოთვლის, შეფასების, კონვერტაციის განაკვეთების განსაზღვრის, სამოქმედო გეგმის შემუშავების, შეთანხმებისა და განხორციელების საკითხებია დარეგულირებული.
- **„კომერციული ბანკის რეზოლუციის გეგმის შემუშავების წესი“**, რომლის საფუძველზე ეროვნული ბანკი შეიმუშავებს რეზოლუციის გეგმებს ბანკებისთვის, მათ შორის, ინდივიდუალურად აფასებს ბანკის ეფექტური რეზოლუციის შესაძლებლობას და შეარჩევს უპირატეს სარეზოლუციო სტრატეგიას ბანკისთვის;
- **„სარეზოლუციო ფონდის შექმნის, ადმინისტრირებისა და საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ დროებითი სახელმწიფო დაფინანსების გაცემის წესი“**, რომლითაც რეზოლუციის რეჟიმში მყოფი კომერციული ბანკის რეზოლუციის პროცესის დაფინანსების მიზნით დროებითი სახელმწიფო დაფინანსების გაცემის წესები და პროცედურები, ასევე, სარეზოლუციო ფონდის შექმნასთან, გაუქმებასა და ადმინისტრირებასთან დაკავშირებული წესებია განსაზღვრული.
- **„დროებითი სახელმწიფო დაფინანსების ფარგლებში გამოყოფილი სახსრების ანაზღაურების მიზნით შენატანების დაკისრების კრიტერიუმებისა და შენატანების განხორციელების წესი“**, რომელიც დროებითი სახელმწიფო დაფინანსების ფარგლებში გამოყოფილი სახსრების ანაზღაურების მიზნით შენატანების გამოთვლის კრიტერიუმებსა და პროცედურას, შენატანების განხორციელებისა და გადავადების საკითხებს ადგენს;
- **„დროებითი ადმინისტრატორის დანიშვნისა და საქმიანობის წესი“** - აღნიშნული წესით ადრეული ინტერვენციის ზომის - დროებითი ადმინისტრაციის რეჟიმის - გამოყენებისას კომერციული ბანკის დროებითი ადმინისტრატორის დანიშვნისა და გათავისუფლების წესი,

- პროცედურა, მისი უფლებამოსილებებისა და ანგარიშვალდებულების საკითხები დადგინდა;
- „სპეციალური მმართველის დანიშვნისა და საქმიანობის წესი“, რომელიც სარეზოლუციო უფლებამოსილების გამოყენებისას, რეზოლუციის რეჟიმში მყოფი კომერციული ბანკის სპეციალური მმართველის დანიშვნისა და გათავისუფლების წესსა და პროცედურას, უფლებამოსილებასა და ანგარიშვალდებულებას ადგენს;
 - რიგი მნიშვნელოვანი ცვლილებები განხორციელდა „საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ ბოლო ინსტანციის სესხის გაცემის წესისა და პირობების დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს ეროვნული ბანკის საბჭოს დადგენილებაში, კერძოდ, 2019 წლის დეკემბერში „საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 33-ე მუხლში შესული ცვლილებების საფუძველზე, მნიშვნელოვნად დაზუსტდა ბოლო ინსტანციის სესხების გაცემის წესები და პირობები და შესაბამისობაში მოვიდა ამ კუთხით არსებულ საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკებთან.

საერთაშორისო შეფასება

აღსანიშნავია, რომ გაჯანსაღებისა და რეზოლუციის ახალი ჩარჩო მნიშვნელოვანი საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტებისა და სარეიტინგო კომპანიების მიერ პოზიტიურად შეფასდა. **საერთაშორისო სავალუტო ფონდის (IMF) მიერ** „გაფართოებული დაფინანსების მექანიზმის“ ფარგლებში, 2020 წლის მაისში, COVID-19 პანდემიის გამო შექმნილი საჭიროებების დასაფინანსებლად საქართველოსთვის ხელმისაწვდომი თანხის გაზრდის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას აღინიშნა, რომ საბანკო რეზოლუციის ჩარჩოს დასრულება და გადახდისუნარობის ჩარჩოს ამოქმედება ეკონომიკის გაჯანსაღებას დაეხმარება.⁴⁹ საერთაშორისო სავალუტო ფონდის 2020 წლის ნოემბრის განცხადებაში ასევე აღინიშნა, რომ ფონდი მიესალმება საქართველოს ეროვნული ბანკის შემდგომ პროგრესს რეზოლუციის ჩარჩოს იმპლემენტაციის კუთხით.⁵⁰

რეფორმა პოზიტიურად შეფასდა სარეიტინგო კომპანია **Moody's** მიერ. კომპანიამ 2019 წელს შეფასებისას აღნიშნა, რომ რეზოლუციის ჩარჩო მნიშვნელოვანი იყო ფინანსური სტაბილურობის გაძლიერებისთვის და აღნიშნული ჩარჩო პოზიტიურად აისახებოდა რეიტინგზე.⁵¹ 2020 წლის აპრილში, გამოქვეყნდა რეზოლუციის ჩარჩოს შეფასების შესახებ ანგარიში⁵², რომელშიც პოზიტიურად არის მოხსენიებული ჩარჩოს მიღება მთავრობის მხარდაჭერის რეიტინგის კონტექსტში სისტემური ბანკებისათვის. შეფასების თანახმად:

„გაჯანსაღებისა და რეზოლუციის ჩარჩოს ამოქმედება მნიშვნელოვანი ნაბიჯია კრიზისების მართვისა და ფინანსური სექტორის სტაბილურობის გაძლიერების კუთხით. საკანონმდებლო ცვლილებების შედეგად ეროვნული ბანკის სარეზოლუციო უფლებამოსილებების გაძლიერება და ჩარჩოს მოდერნიზება შეესაბამება ევროპის კავშირის შესაბამისი დირექტივის (BRRD) მოთხოვნებს, საერთაშორისო საუკეთესო პრაქტიკას და პოტენციურად ხელს შეუწყობს კრედიტორთა დანაკარგების შემცირებას.“

49. დაწვრილებით იხილეთ <https://www.imf.org/en/News/Articles/2020/05/01/pr20202-georgia-imf-execbrd-complete-6threv-eff-approves-request-support-address-covid19>

50. დაწვრილებით იხილეთ <https://www.imf.org/en/News/Articles/2020/11/10/pr20336-georgia-imf-staff-concludes-virtual-review-mission>

51. დაწვრილებით იხილეთ https://www.moody.com/research/Moody-affirms-Georgias-Ba2-rating-maintains-stable-outlook--PR_404307

52. დაწვრილებით იხილეთ Banking – Georgia: FAQ: Credit implications of Georgia's new bank recovery and resolution regime https://www.moody.com/researchandratings/region/europe/georgia/042075/005001000?stop_mobi=yes

აღსანიშნავია, რომ სარეიტინგო კომპანიის შეფასების მნიშვნელოვანი კომპონენტია მთავრობის მხარდაჭერის შემცირება ან ზრდა. აღნიშნულის გათვალისწინებით, ევროკავშირის რეზოლუციის ჩარჩო, რომელიც სახელმწიფო სახსრების გამოსაყენებლად კრედიტორთა ვალდებულებების ჩამოწერის ან აქციებში კონვერტაციის 8 პროცენტიან წინაპირობას ითვალისწინებს, კომპანიის მიერ ფასდება, როგორც მთავრობის მხარდაჭერის შესუსტება. სარეიტინგო კომპანიის შეფასებით, საქართველოს მიერ დანერგილი გაჯანსაღებისა და რეზოლუციის ჩარჩო ამ მხრივ განსხვავდება ევროკავშირის მოდელისგან, ვინაიდან მსგავსი წინაპირობა გათვალისწინებული არ არის. კომპანიის შეფასებით, ახალმა ჩარჩომ უზრუნველყო მთავრობის მხარდაჭერის ინსტიტუციონალიზება, მაშინ როდესაც ცვლილებებამდე, აღნიშნული შესაძლებლობა ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, წინასწარ განსაზღვრული ჩარჩოს გარეშე იქნებოდა განხილული. დამატებით, ქართული ჩარჩო ითვალისწინებს სარეზოლუციო ფონდს, რომელშიც სახსრების აკუმულირება, განსხვავებით ევროპის მოდელისგან, რეზოლუციის პროცესის დასრულების შემდგომ ხდება, იმ შემთხვევაში, თუ რეზოლუციის დაფინანსებისთვის დროებითი სახელმწიფო დაფინანსების ინსტრუმენტი იქნება გამოყენებული. ყოველივე აღნიშნულის გათვალისწინებით, კომპანიამ გაჯანსაღებისა და რეზოლუციის ჩარჩო შეაფასა, როგორც ქვეყნის საფინანსო სექტორის კონტექსტს მორგებული.

2021 წლის იანვარში Fitch Ratings-მა სისტემურ ბანკებს (სს თიბისი ბანკი, სს საქართველოს ბანკი, სს ლიბერთი ბანკი) მთავრობის მხარდაჭერის რეიტინგი ერთი ბიჯით გაუარესა⁵³ და ამის ძირითად მიზეზად 2019 წლის ბოლოს რეზოლუციის ჩარჩოს შემოღება დაასახელა. საქართველოს ეროვნული ბანკის მოსაზრებით, Fitch Ratings-მა არ გაითვალისწინა საქართველოს რეზოლუციის ჩარჩოს მნიშვნელოვანი თავისებურებები და განსხვავებები ევროპული მოდელისგან, ასევე, ის ფაქტი, რომ ჩარჩოს დანერგვამდე, კანონის პირდაპირი აკრძალვის გათვალისწინებით, მთავრობის მხრიდან დახმარების შესაძლებლობა საერთოდ არ არსებობდა. ეროვნული ბანკის მოსაზრებით, რეზოლუციის ჩარჩომ არათუ გააუარესა, არამედ, პირიქით, მთავრობის დახმარების შესაძლებლობა დაუშვა, რისთვისაც დაფინანსების ორგანიზებული სქემა განსაზღვრა. ამ საკითხზე საქართველოს ეროვნულ ბანკსა და Fitch Ratings შორის კომუნიკაცია მიმდინარეობს.

ჩარჩოს დანერგვის სტატუსი

რეზოლუციის ჩარჩოს სრულყოფის შემდგომ, ეროვნული ბანკი ჩარჩოს დანერგვაზე მუშაობას აგრძელებს. შეიქმნა რეზოლუციისა და ლიკვიდაციის განყოფილება, რომლის ფუნქციაა ჩარჩოს დანერგვა და რომელიც აქტიურად მუშაობს აღნიშნული მიმართულებით. განყოფილების ფუნქციებში შედის ბანკების მიერ შემუშავებული გაჯანსაღების გეგმებისა და მათ მიერ იდენტიფიცირებული კრიტიკული ფუნქციების შეფასება, რეზოლუციის გეგმების შემუშავება სისტემური კომერციული ბანკებისთვის და რეზოლუციის დაგეგმვასთან დაკავშირებული სხვა მოსამზადებელი საკითხების შესწავლა და ანალიზი.

53. იხ. ბმული <https://www.fitchratings.com/research/banks/fitch-downgrades-3-georgian-banks-support-ratings-on-resolution-framework-21-01-2021>

2020 წლის მეორე ნახევარში ეროვნულმა ბანკმა საფინანსო სექტორში კონკურენციის პოლიტიკისა და შესაბამისი სტანდარტების შესწავლასა და დანერგვაზე მუშაობა დაიწყო. „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონით განსაზღვრული ვალდებულების მიხედვით, ეროვნულმა ბანკმა 2021 წლის პირველ ნახევარში უნდა დაამტკიცოს რეგულირებად სფეროში კონკურენციის საკითხების მარეგულირებელი სპეციალური კანონმდებლობა. აღნიშნული პროცესის ხელშეწყობის მიზნით, ეროვნულ ბანკში შეიქმნა კონკურენციის შიდა სამუშაო ჯგუფი, რომლის მუშაობაშიც ჩართულია ეროვნული ბანკის ყველა შესაბამისი დეპარტამენტის წარმომადგენელი. სამუშაო ჯგუფის მიზანი, სების მანდატის გათვალისწინებით, კონკურენციასთან დაკავშირებული პოლიტიკის შემუშავება და პრაქტიკაში აღსრულების ხელშეწყობა, ასევე პრაქტიკაში დამდგარი სირთულეებისა და პრობლემების გაზიარება და გადაჭრის გზების მოფიქრებაა. ეროვნული ბანკი აგრძელებს კონკურენციასთან დაკავშირებულ შესაბამის კანონქვემდებარე აქტებზე მუშაობას, მსოფლიო ბანკის (WB) ტექნიკური დახმარებით.

აღსანიშნავია, რომ 2020 წლის განმავლობაში ეროვნული ბანკი ბაზარზე ჯანსაღი სუბიექტების გამოჩენის წამახალისებელი და ხელშეწყობი ფაქტორების განვითარებაზე კვლავ აქტიურად მუშაობდა. ამ მხრივ აღსანიშნავია:

- **2020 წლის მაისში რეგულირების ლაბორატორიის დებულების ამოქმედება**, რომელიც ეროვნული ბანკის საზედამხებდველო უფლებამოსილებას დაქვემდებარებულ საფინანსო სექტორის წარმომადგენლებს საშუალებას მისცემს რეალურ რეჟიმში, ზედამხედველის კონტროლირებად გარემოში გამოსცადონ ინოვაციური სერვისები და პროდუქტები. დებულება მიზნად ისახავს სწრაფად განვითარებადი ფინანსური ტექ-

ნოლოგიების პირობებში შექმნილი ინოვაციური ფინანსური სერვისების და პროდუქტების ბაზარზე გამოცდის და სწრაფი დანერგვის ხელშეწყობას, პოტენციური სისტემური რისკების დროულ იდენტიფიცირებას, ეროვნული ბანკის საზედამხებდველო მოთხოვნებთან შესაბამისობის უზრუნველყოფას და მარეგულირებელი მოთხოვნების შესაძლო ცვლილებების საჭიროების გამოკვეთას.

- **2020 წლის ივლისში ეროვნული ბანკის მიერ ციფრული ბანკის ლიცენზირების პრინციპების გამოქვეყნება.**⁵⁴ ციფრული ბანკის მოდელის განვითარებით ეროვნული ბანკი მიზნად ისახავს ხელი შეუწყოს: ინოვაციური ბიზნეს მოდელების განვითარებას და ფინანსური პროდუქტების მრავალფეროვნებას, ახალი ტექნოლოგიური მოთამაშეების შემოსვლას და კონკურენციის გაზრდას საფინანსო სექტორში. პრინციპები განსაზღვრავს, თუ როგორ ბიზნეს მოდელს განიხილავს ეროვნული ბანკი ციფრულ ბანკად და რა დამატებით მოთხოვნები და წამახალისებელი პირობები განიხილება ლიცენზირების პროცესში.

საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკასთან დაახლოების მიზნით, 2020 წლის დასაწყისში ეროვნული ბანკი ადმინისტრატორთა და აქციონერთა შესაფერისობის კრიტერიუმების ჩარჩოს დამტკიცებასა და ლიცენზირების ჩარჩოს დახვეწას გეგმავდა, რაც საკრედიტო საქმიანობის შესახებ ევროკავშირის დირექტივის სტანდარტებსა და მოთხოვნებს ეფუძნება. აღნიშნულის მიზნით, 2020 წლის განმავლობაში აღნიშნული აქტების პროექტები მომზადდა. კერძოდ, შემუშავდა აქციონერთა შესაფერისობის კრიტერიუმების შესახებ წესის პროექტი, ასევე, დაიგეგმა ადმინისტრატორთა შესაფერისობის შესახებ ეროვნული ბანკის დებულებასა და კომერციული ბანკის ლიცენზირების წესში განსა-

54. დაწვრილებით იხილეთ <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=340&newsid=4000>

ხორციელებელი შესაბამისი ცვლილებები. თუმცა, როგორც აღინიშნა, კორონავირუსის (COVID-19) პანდემიის გამოწვევებზე საპასუხოდ ახალი საზედამხებელო მოთხოვნების შემუშავებასა და დაწესებაზე ეროვნულმა ბანკმა დროებითი მორატორიუმი გამოაცხადა, რაც, ასევე, შეეხო ზემოაღნიშნულ რეგულაციებსაც და, ამდენად, მათი დამტკიცების საკითხი 2021 წლისთვის გადავადდა.

2020 წლის ბოლოს ეროვნული ბანკი აქტიურად მუშაობდა საერთაშორისო სავალუტო ფონდისა და მსოფლიო ბანკის ერთობლივი მისიის „ფინანსური სექტორის შეფასების პროგრამის“ (FSAP) მოსამზადებელ სამუშაოებზე, რაც, მათ შორის, გულისხმობდა მისიის მიერ შესაფასებელი ყველა მიმართულებისათვის შესაბამისი კითხვარების შევსებასა და თვითშეფასების განხორციელებას. FSAP-ის ფარგლებში, რომელიც დაგეგმილია 2021 წლისთვის, შეფასდება ფინანსური სექტორის სტაბილურობა, სიჭანსაღე, ეროვნული ბანკის მიერ გატარებული რეფორმები, განვითარებისა და ზრდის პერსპექტივები. შეფასების შედეგად, მისია შეიმუშავებს რიგ რეკომენდაციებს ეროვნული ბანკის საზედამხებელო ჩარჩოს განვითარებისა და დახვეწის კუთხით, რაც, როგორც წესი, მნიშვნელოვანწილად განსაზღვრავს ეროვნული ბანკის მიმდინარე და სამომავლო საზედამხებელო პრიორიტეტებსა და გეგმებს. FSAP-ის უკანასკნელი შეფასება 2014 წელს განხორციელდა, რომლის შედეგად ეროვნული ბანკის საქმიანობა წარმატებულად იქნა შეფასებული (იხ. პრეს-რელიზი⁵⁵).

აღსანიშნავია, რომ 2020 წელს ეროვნულმა ბანკმა 2020-2022 წლების საზედამხებელო სტრატეგიის დოკუმენტი გამოაქვეყნა.⁵⁶ აღნიშნული გულისხმობს ეროვნული ბანკის ხედვის, მიზნების, საზედამხებელო პრინციპებისა და ფასეულო-

ბების, სტრატეგიული საზედამხებელო პრიორიტეტებისა და რეფორმების გეგმას შესაბამისი ვადებით. სტრატეგიის მიზანი ფინანსური სექტორისათვის, ინვესტორებისათვის, საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტებისათვის, სარეიტინგო კომპანიებისთვის, მოსახლეობისა და სხვა დაინტერესებული მხარეებისთვის ეროვნული ბანკის საზედამხებელო პრიორიტეტებზე, გეგმებსა და სამომავლო ღონისძიებებზე ინფორმაციის ხელმისაწვდომობაა. სტრატეგიის დოკუმენტი ყოველწლიურად, საჭიროებისამებრ განახლდება და განახლებული დოკუმენტი ეროვნული ბანკის ვებ-გვერდზე გამოქვეყნდება.

მნიშვნელოვანია, რომ 2020 წლის განმავლობაში გაიზარდა თანამშრომლობა ქვეყნის შიგნით სხვადასხვა საჯარო ინსტიტუტებთან, მათ შორის, კონკურენციის სააგენტოსთან, კომუნიკაციების კომისიასთან, რომლებთან ერთად ეროვნული ბანკი საზედამხებელო ჩარჩოს დახვეწის მიზნით რიგი საზედამხებელო მიმართულებებით თანამშრომლობს.

4.2 კორპორაციული მართვისა და ჯგუფის სტრუქტურის რისკი

საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2018 წლის 26 სექტემბრის N215/04 ბრძანებით „კომერციული ბანკების კორპორაციული მართვის კოდექსი“ დამტკიცდა, რომლის მოთხოვნებთან შესაბამისობაში მოსვლა ბანკებმა 2019 და 2020 წლების განმავლობაში უზრუნველყვეს. აღნიშნული კოდექსი არეგულირებს ისეთ საკითხებს, როგორებიცაა სამეთვალყურეო საბჭოსა და დირექტორატის შემადგენლობა, სამეთვალყურეო საბჭოს კომიტეტების პასუხისმგებლობა, რისკების მართვა, შიდა კონტროლის

55. დაწვრილებით იხილეთ <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=339&n&newsid=2680>

56. დაწვრილებით იხილეთ <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=756>

ფუნქციების ეფექტური მუშაობა და ანაზღაურების პრინციპები უმაღლესი მენეჯმენტისა და მატერიალური რისკის ამღები პირებისათვის.

კომერციულ ბანკებში კორპორაციული მართვის სტანდარტების გაუმჯობესებისა და საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკასთან, საბანკო ზედამხედველობის ბაზელის კომიტეტის „კომერციული ბანკების კორპორაციული მართვის ძირითადი პრინციპების სახელმძღვანელოსთან“, ევროკავშირში მოქმედი საკრედიტო ინსტიტუტების საქმიანობისა და პრუდენციული რეგულირების შესახებ დირექტივის (CRD IV - 2013/36/EU) მოთხოვნებთან და ევროპის საბანკო უწყების (EBA - European Banking Authority) რეკომენდაციებთან დაახლოების მიზნით, 2020 წელს მომზადდა „კომერციული ბანკების კორპორაციული მართვის კოდექსის“ ცვლილებების პროექტი, რომელიც საკონსულტაციოდ საბანკო სექტორის წარმომადგენლებს წარედგინა. აღნიშნული ცვლილებების საფუძველზე, კოდექსში დაზუსტდა მატერიალური რისკის ამღები პირის განსაზღვრის კრიტერიუმები; სამეთვალყურეო საბჭოს გაძლიერების მიზნით, დაემატა მასზე დაკისრებული ფუნქცია-მოვალეობების ჩამონათვალი; სამეთვალყურეო საბჭოს და მისი წევრების დამოუკიდებლობის უზრუნველყოფის მიზნით, შეიცვალა საბჭოს წევრის დამოუკიდებელ წევრად მიჩნევის ხანგრძლივობა, ხოლო სისტემური მნიშვნელობის მქონე ბანკებში საბჭოს დამოუკიდებელი თავმჯდომარის დანიშვნა მოეთხოვა; სისტემურად მნიშვნელოვანი ბანკებისთვის ნომინაციის კომიტეტის შექმნის მოთხოვნა დაემატა; სამეთვალყურეო საბჭოს კომიტეტებისთვის შემადგენლობასთან დაკავშირებული მოთხოვნები დაზუსტდა; ანაზღაურების ჯანსაღი სისტემის უზრუნველსაყოფად, გაფართოვდა და დაკონკრეტდა ანაზღაურების მოთხოვნები. წარმოდგენილი პროექტი, ასევე, მოიცავდა ცვლილებებს კორპორაციული მართვის სხვა დამატებითი პრინციპებზე, რომელთა საერთო მიზანია, ბანკის სამეთვალყურეო საბჭოს, დირექტორატისა და

ბანკში არსებული სხვა სტრუქტურული ერთეულების ჯანსაღი ფუნქციონირების უზრუნველყოფა. ევროკავშირის კანონმდებლობასთან დაახლოების მიზნით, პროექტის - „საქართველოს ეროვნული ბანკის შესაძლებლობების გაძლიერება საბანკო და საგადახდო მომსახურების სფეროში“ - ფარგლებში, პოლონეთის ფინანსური ზედამხედველობის უწყებასთან (UKNF) თანამშრომლობის შედეგად, შემუშავდა რეკომენდაციები, რომლებიც მიზნად ისახავს კომერციული ბანკების მიერ პილარ 3-ის ფარგლებში ინფორმაციის გამჟღავნების მოთხოვნების გაუმჯობესებას. 2021 წლისთვის ამ მიმართულებით მნიშვნელოვანი ცვლილებების განხორციელებაა დაგეგმილი.

კომერციული ბანკების კორპორაციული მართვისა და ჯგუფის სტრუქტურის რისკის შეფასება საქართველოს ეროვნული ბანკის რისკების შეფასების საერთო პროგრამის (GRAPE - General Risk Assessment Program) ნაწილია. ჯგუფის სტრუქტურის შეფასება მოიცავს როგორც ბანკის მფლობელობის სტრუქტურასა და ინვესტიციებთან დაკავშირებული რისკებისა და საბანკო ჯგუფის წევრებთან განხორციელებული ტრანზაქციების, ისე ბანკების ინვესტიციებისა და საინვესტიციო საქმიანობის რისკების შეფასებას. შეფასების ფარგლებში, საქართველოს ეროვნული ბანკი აქტიურად ახორციელებს საქართველოში წარმოდგენილი საერთაშორისო საბანკო ჯგუფების მშობელ ქვეყნებში განვითარებული პროცესების მონიტორინგსა და მნიშვნელოვანი წილის მფლობელი ინვესტორების შეფასებას.

2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, საბანკო სექტორში 15 კომერციული ბანკი ფუნქციონირებს. ამავე პერიოდში არარეზიდენტი მესაკუთრეების მონაწილეობა ბანკების აქტივებში, საბოლოო მფლობელობის მიხედვით, 88.3 პროცენტს, ხოლო სააქციო კაპიტალში - 86.6 პროცენტს შეადგენს.

საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების შეთა-

ნხმებით გათვალისწინებული ვალდებულების ფარგლებში, ეროვნული ბანკი საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურთან ერთად აგრძელებს მუშაობას ფინანსური კონგლომერატების დამატებითი ზედამხედველობის ჩარჩოს შემუშავებასა და დანერგვაზე, რათა კანონმდებლობა შეთანხმებაში განერილ აქტებსა და საერთაშორისო სამართლებრივ ინსტრუმენტებს კონკრეტულად განსაზღვრულ ვადებში დაუახლოოს. აღნიშნული საზედამხედველო ჩარჩო ფინანსურ კონგლომერატში შემავალ სუბიექტთა დამატებით პრუდენციულ ზედამხედველობაში კაპიტალის ადეკვატურობის, რისკის კონცენტრაციის, ჯგუფის შიდა ტრანზაქციებისა და შიდა კონტროლის მექანიზმებისა და რისკის მართვის პროცესების მიმართ მოთხოვნებს მოიაზრებს.

ეროვნული ბანკი აქტიურად განაგრძობს კონსოლიდირებული ზედამხედველობის ჩარჩოზე მუშაობას, რომლის დასრულება 2021 წლის ბოლომდეა დაგეგმილი. ზედამხედველობის საბანკო ჯგუფის დონეზე (ე.წ. კონსოლიდირებული ზედამხედველობა) განხორციელების მანდატი ეროვნულ ბანკს 2017 წლის ბოლოს „საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილებებით მიენიჭა.

აღსანიშნავია, რომ მსოფლიოში არსებული ტენდენციის კვალდაკვალ, საქართველოში არსებულმა საბანკო ჯგუფებმა აქტიურად დაიწყეს ელექტრონული ვაჭრობის პლატფორმებისა და შესაბამისი ეკოსისტემების განვითარება. ეროვნულმა ბანკმა, ეკოსისტემებთან დაკავშირებული რისკების მართვის მიზნით, სისტემურად მნიშვნელოვან კომერციულ ბანკებს ეკოსისტემების ფუნქციონირების ძირითადი პრინციპები გაუზიარა, რაც მოიცავს პლატფორმების ღიაობას, ხელმისაწვდომობას და გაშლილი მკლავის პრინციპით ფუნქციონირებას, ეკოსისტემის მიერ სათანადო რესურსების ფლობას, რათა თავიდან იქნას აცილებული ბანკის რესურსის გამოყენება, ასევე, გადაწყვეტი-

ლების მიღების პროცესებში ინტერესთა კონფლიქტის გამორიცხვას. ეკოსისტემების ფუნქციონირებასთან დაკავშირებულ საკითხებზე ეროვნული ბანკი აქტიურად თანამშრომლობს კონკურენციის სააგენტოსთან. ასევე, საჭიროებისამებრ, ეკოსისტემების რეგულირების ჩარჩოს დახვეწა იგეგმება.

4.3 კაპიტალის ადეკვატურობა

საქართველოს საბანკო სისტემა 2020 წლის ბოლოსათვის ბაზელ III-ზე დაფუძნებული კაპიტალის ადეკვატურობის ჩარჩოს ფარგლებში, COVID-19-თან დაკავშირებული საზედამხედველო ღონისძიებების გათვალისწინებით, კაპიტალის ადეკვატურ დონეს კვლავაც ინარჩუნებდა.

COVID-19-ის პანდემიის ქვეყნის საფინანსო სექტორზე უარყოფითი ზეგავლენის შერბილებისა და ქვეყნის ეკონომიკის ნახალისების მიზნით, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა მნიშვნელოვანი საზედამხედველო ღონისძიებები გაატარა. აღნიშნული საზედამხედველო გეგმის ფარგლებში, კომერციულ ბანკებს კაპიტალის მოთხოვნები შეუმსუბუქდათ, რაც კაპიტალის კონსერვაციის ბუფერისა (რისკის მიხედვით შეწონილი აქტივების 2.5 პროცენტის ოდენობით) და პილარ 2-ის ბუფერის ნაწილის (არაჰეჯირებული სავალუტო საკრედიტო რისკის ბუფერის ორი მესამედის და რისკის მიხედვით შეწონილი აქტივების 1.6 პროცენტის ოდენობით) დროებით შემცირებას გულისხმობს. 2018 წლის 31 დეკემბერს სისტემურობის ბუფერი ამოქმედდა, რომელიც როგორც საზედამხედველო, ისე პირველად და ძირითად პირველად კაპიტალზე დანესდა. ვინაიდან COVID-19-თან დაკავშირებული საზედამხედველო გეგმის ფარგლებში სისტემურობის ბუფერთან მიმართებით შეღავათები არ დაწესებულა, 2020 წლის დეკემბერში, სისტემურად მნიშვნელოვან ბანკებს აღნიშნული ბუფერის მოთხოვნები წინასწარ განსაზღვრული გრაფიკის შესაბამისად გაეზარდათ (ცხრილი N 4.1).

ბანკი	2017	2018	2019	2020	2021
სს „თიბისი ბანკი“	0.0%	1.0%	1.5%	2.0%	2.5%
სს „საქართველოს ბანკი“	0.0%	1.0%	1.5%	2.0%	2.5%
სს „ლიბერთი ბანკი“	0.0%	0.6%	0.9%	1.2%	1.5%

2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, კაპიტალის ადეკვატურობის ჩარჩოს ფარგლებში დათვლილი პირველადი კაპიტალის კოეფიციენტი 12.81 პროცენტს, ხოლო საზედამხედველო კაპიტალის კოეფიციენტი - 17.59 პროცენტს შეადგენს, რაც კაპიტალის ადეკვატურობის ჯამურ მოთხოვნებზე (COVID-19-თან დაკავშირებული საზედამხედველო გეგმის ფარგლებში განხორციელებული ქმედებების გათვალისწინებით), შესაბამისად, 3.95 და 3.86 პროცენტული პუნქტით მეტია. COVID-19-თან დაკავშირებული საზედამხედველო ღონისძიებების ფარგლებში შემსუბუქებული კაპიტალის მოთხოვნების გარეშე, პირველადი კაპიტალისა და საზედამხედველო კაპიტალის ჯამური მოთხოვნა, შესაბამისად, 12.51 პროცენტი და 17.78 პროცენტი იქნებოდა.

კაპიტალის ადეკვატურობის არსებული ჩარჩოს მიხედვით, კომერციული ბანკისათვის დაწესებული ჯამური კაპიტალის დარღვევისას, პირველი კაპიტალის კომბინირებული ბუფერები ირღვევა. „კაპიტალის ადეკვატურობის მოთხოვნების შესახებ“ დებულების თანახმად, აღნიშნული ბუფერების დარღვევისას, კომერციულ ბანკს კაპიტალის განაწილება, მათ შორის, დივიდენდის გაცემა, ეკრძალება. COVID-19-თან დაკავშირებული საზედამხედველო ღონისძიებების ფარგლებში, ეროვნული ბანკის მიერ კომერციულ ბანკებს მიეცათ მითითება, რომ კაპიტალის მოთხოვნების შემსუბუქების შედეგად გამოთავისუფლებული ბუფერები არ უნდა იქნას გამოყენებული დივიდენდის, აქციების გამოსყიდვის, წილობრივი

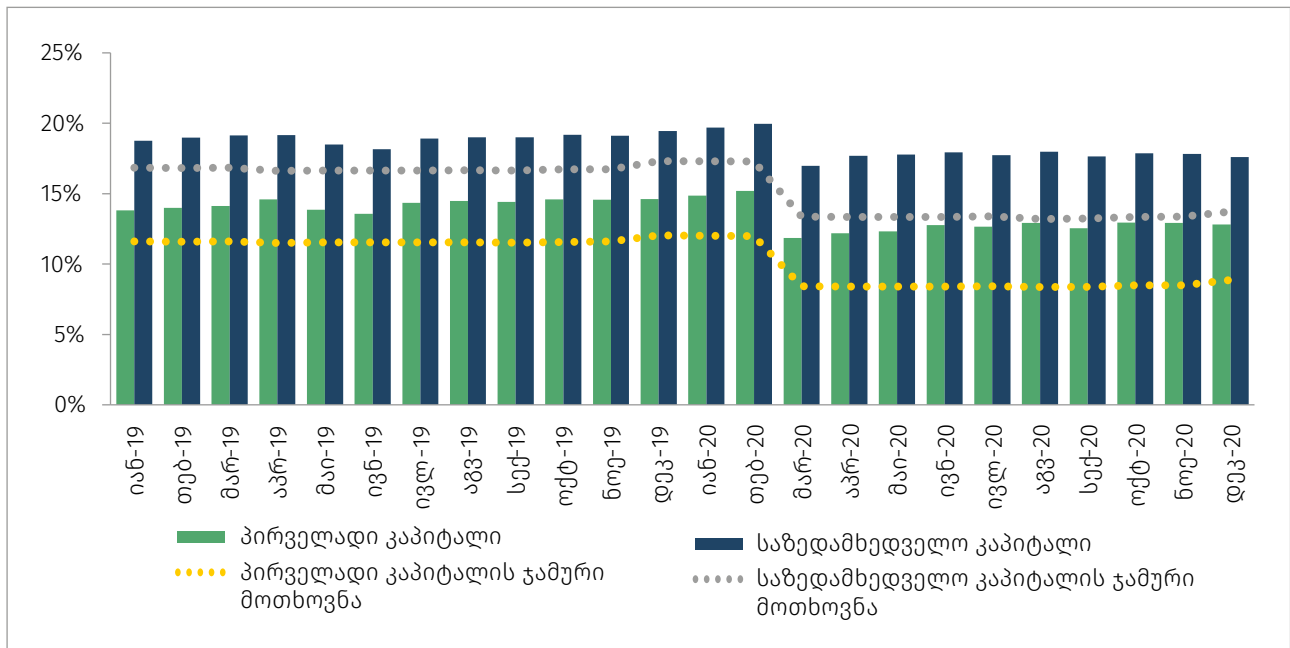
ინვესტიციების, მენეჯმენტის ბონუსების ზრდის ან სხვა ისეთი გადახდების განსახორციელებლად, რომელიც ბანკის კაპიტალს ამცირებს⁵⁷.

ასევე მაღალია ლევერეჯის კოეფიციენტი⁵⁸, რომელიც 2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით 10.07 პროცენტს უტოლდება და ლევერეჯის კოეფიციენტის მინიმალურ მოთხოვნას 5.07 პროცენტული პუნქტით აღემატება.

ამასთანავე, ეროვნული ბანკი პოზიტიურად აფასებს კაპიტალის ზრდის რესურსებს, როგორც აქციონერთა სიძლიერის, ისე მომგებიანობის კუთხით. ფინანსური სისტემის მდგრადობის შენარჩუნებისა და ეკონომიკის შეუფერხებლად დაკრედიტების ფონზე, ეროვნული ბანკი კაპიტალის ბუფერების აღდგენის გეგმას და მათი ეტაპობრივად შევსების თარიღებს 2021 წელს გამოაცხადებს და ბუფერების თავიდან დასაგროვებლად საბანკო სექტორს საკმარისი დრო მიეცემა. კერძოდ, არაპეჯირებული სავალუტო საკრედიტო რისკის ბუფერის აღსადგენად განსაზღვრულია ერთი, ხოლო კონსერვაციის ბუფერის აღსადგენად კი - ორი წელი. უნდა აღინიშნოს, რომ ბანკებს აქვთ შესაძლებლობა უარი თქვან ეროვნული ბანკის მიერ შეთავაზებულ საზედამხედველო შეღავათებზე და, საკუთარი გადაწყვეტილებით, წინასწარ აღიდგინონ კაპიტალის ადეკვატურობის ის მოთხოვნები, რომლებიც COVID-19-თან დაკავშირებული საზედამხედველო ღონისძიებების ფარგლებში შემსუბუქდათ. ასეთ შემთხვევაში, ბანკს კაპიტალის განაწილებაზე შეზღუდვები აღარ ექნება.

57. დამატებითი ინფორმაცია იხილეთ პრეს რელიზში „ეროვნული ბანკის საზედამხედველო გეგმა COVID-19-თან დაკავშირებით“.

58. კაპიტალის შეფარდება აქტივებთან.

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

COVID-19-თან დაკავშირებული საზედამხედველო ღონისძიებების პარალელურად, 2020 წლის მანძილზე ბანკები პილარ 2-ში შემავალი კაპიტალის ბუფერების კალკულაციებს კვლავ ახორციელებდნენ. პილარ 2-ის ჩარჩო განსაზღვრავს კაპიტალის ბუფერის მოთხოვნას საკრედიტო პორტფელის კონცენტრაციის რისკისათვის (როგორც სახელობითი კონცენტრაციის, ასევე სექტორული კონცენტრაციის რისკებისათვის), არაპეჭირებული სავალუტო საკრედიტო რისკის ბუფერს, საზედამხედველო სტრეს-ტესტებზე დაყრდნობით განსაზღვრულ წმინდა სტრეს-ტესტების ბუფერს და ეროვნული ბანკის მიერ რისკების შეფასების საერთო პროგრამის ფარგლებში დაწესებულ წმინდა GRAPE ბუფერის განსაზღვრის წესს.

მნიშვნელოვანია, რომ პილარ 2-ის ფარგლებში დაწესებული კაპიტალის ბუფერები კომერციულმა ბანკებმა საზედამხედველო კაპიტალის ელემენტების იმავე პროპორციით უნდა დააკმაყოფილონ, როგორც ეს მინიმალურ მოთხოვნებშია მოცემული (ძირითადი პირველადი კაპიტალი - 4.5 პროცენტი, პირველადი კაპიტალი - 6 პროცენტი და მთლიანი საზედამხედველო კაპიტალი - 8 პროცენტი). შესაბამისად, პილარ 2-ის ფარგლებში მოთხოვნილი კაპიტალის 56 პროცენტი დაცული უნდა იყოს ძირითადი პირველადი კაპიტალის ელემენტებით, ხოლო 75 პროცენტი პირველადი კაპიტალის ელემენტებით. აღნიშნულ მოთხოვნებთან შესაბამისობაში მოსვლის მიზნით, კომერციულ ბანკებს შესაბამისი ვადები მიეცათ (ცხრილი N 4.2)

ცხრილი N 4.2 კონცენტრაციისა და წმინდა GRAPE ბუფერების დანახების ვადები კორონავირუსთან დაკავშირებული საზედამხებველო ღონისძიებების გატარებამდე

კონცენტრაციის (სახელობითი და სექტორული) ბუფერისა და წმინდა GRAPE ბუფერის განაკვეთები	ამოქმედებიდან 30/12/2018-მდე	31/12/2018	31/03/2020	31/03/2021	31/03/2022 და შემდგომ
ძირითადი პირველადი კაპიტალი	0%	15%	30%	45%	56%
პირველადი კაპიტალი	0%	20%	40%	60%	75%
მთლიანი საზედამხებველო კაპიტალი	100%	100%	100%	100%	100%

COVID-19-თან დაკავშირებული საზედამხებველო ღონისძიებების ფარგლებში, ეროვნულმა ბანკმა ძირითად პირველად კაპიტალსა და პირველად კაპიტალზე პილარ 2-ის მოთხოვნების ზრდა დროებით შეაჩერა. შესაბამისად, 2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, კონცენტრაციისა და წმინდა GRAPE ბუფერები საზედამხებველო კაპიტალზე 100 პროცენტით არის დაწესებული, პირველად კაპიტალზე - 20 პროცენტით და

ძირითად პირველად კაპიტალზე - 15 პროცენტით. COVID-19-თან დაკავშირებული საზედამხებველო ღონისძიებების ფარგლებში კონცენტრაციისა (HHI) და წმინდა GRAPE ბუფერების გადანაწილების განახლებული ვადები განისაზღვრა ცხრილ N4.3-ში მოცემული გრაფიკის შესაბამისად, რაც აღნიშნული ბუფერების ძირითად პირველად და პირველად კაპიტალზე გადანაწილების ვადების ერთი წლით გახანგრძლივებას გულისხმობს.

ცხრილი N 4.3 კონცენტრაციისა და წმინდა GRAPE ბუფერების დანახების ვადები COVID-19-თან დაკავშირებული საზედამხებველო ღონისძიებების ფარგლებში

კონცენტრაციის (სახელობითი და სექტორული) ბუფერისა და წმინდა GRAPE ბუფერის განაკვეთები	31/03/2021	31/03/2022	31/03/2023 და შემდგომ
ძირითადი პირველადი კაპიტალი	30%	45%	56%
პირველადი კაპიტალი	40%	60%	75%
მთლიანი საზედამხებველო კაპიტალი	100%	100%	100%

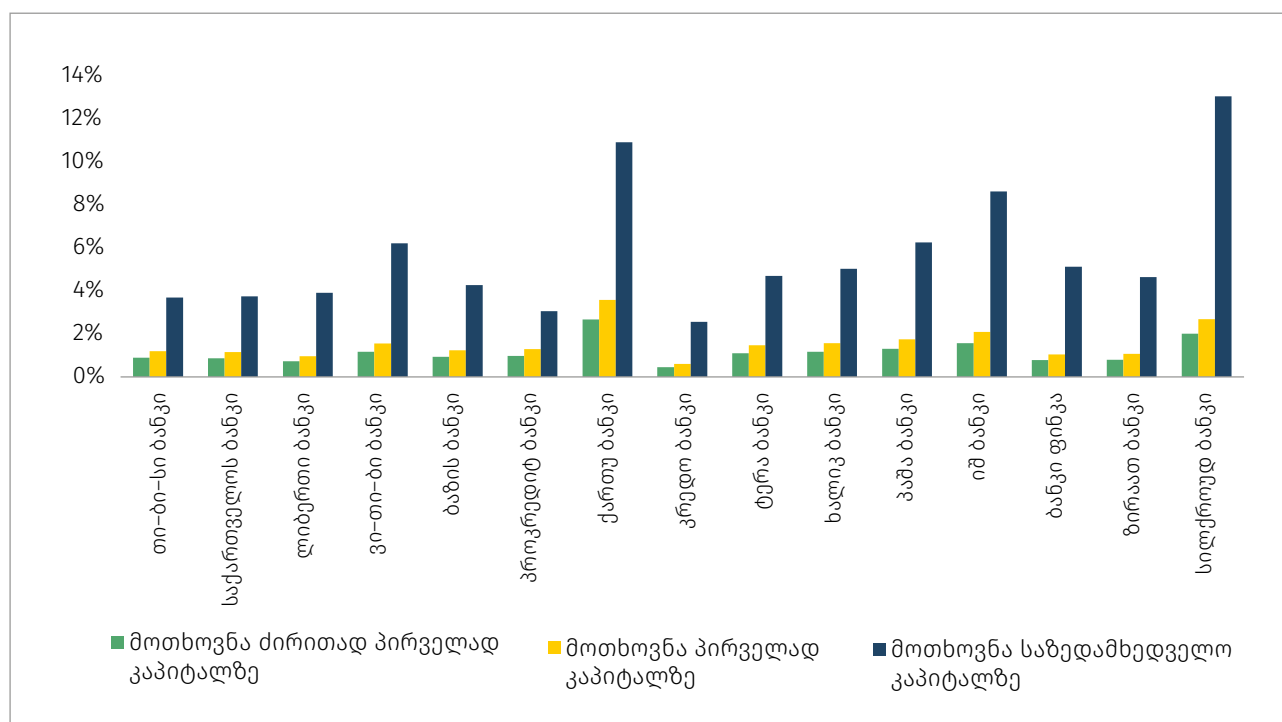
2020 წელს ეროვნული ბანკი აქტიურად განაგრძობდა წმინდა სტრეს-ტესტების ბუფერის კალიბრაციის პროცესს. ამავე წელს, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა, კომერციულ ბანკებთან ერთად, აღნიშნული ბუფერის განსაზღვრისა და დაანგარიშების ჩარჩოს დამატებით ფორმალიზება მოახდინა. მთლიანი ბანკის დონეზე (Enterprise-level stress) ჩატარებული სტრეს-ტესტი ეკონომიკური ხასიათის სისტემური და სექტორული მნიშვნელობის შოკებისა და იდიოსინკრატული მოვლენების ბანკზე გავლენის შეფასებისა და აღნიშნული სცენარისათვის საჭირო კაპიტალის მოცულობის განსაზღვრის შესაძლებლობას იძლევა. საზედამხებველო სტრეს-ტესტების პილარ 2-ში ინტეგრირებასთან

ერთად, აუცილებელია ერთსა და იმავე რისკისათვის კაპიტალის ორმაგად მოთხოვნის გამორიცხვა. შესაბამისად, საზედამხებველო სტრეს-ტესტების ფარგლებში დათვლილი კაპიტალის მოთხოვნა განისაზღვრება იმ ოდენობით, რომელიც კონსერვატივისა და კონტრციკლური ბუფერების ჯამურ მოთხოვნას აჭარბებს. გარდა ამისა, საჭიროებისამებრ, ეროვნულმა ბანკმა შესაძლოა გამოსცეს დამატებითი მითითება კაპიტალის იმ ბუფერებთან დაკავშირებით, რომლებიც ერთი და იგივე რისკისთვის კაპიტალის ორმაგად მოთხოვნის თავიდან ასაცილებლად შეიძლება სტრეს-ტესტის ბუფერიდან გაქვითვად ელემენტებს დაემატოს.

ამასთან, აღსანიშნავია, რომ 2020 წელს ბანკების მიერ ჩატარებული სტრეს-ტესტების შედეგად, ეროვნულ ბანკს არ დაუწესებია წმინდა სტრეს-ტესტების ბუფერი, ვინაიდან კაპიტალის ადეკვატურობის ჩარჩოს მიმართ ეროვნული ბანკის მიდგომა მოთხოვნების კონტრცეკლურად გავრცელებას გულისხმობს - კაპიტალის ბუფერების დაგროვებას ეკონომიკური ზრდის პერიოდში და მათ გამოთავისუფლებას სტრესულ პერიოდში, ხოლო აღნიშნული წელი, COVID-19 პანდემიიდან გამომდინარე, საბანკო სექტორისთვის სტრესული იყო.

2018 წელს წმინდა GRAPE ბუფერი ამოქმედდა, რომელიც რისკებზე დაფუძნებული ზედამხედველობის უწყვეტი ციკლის ფარგლებში განისაზღვრება და რომლის მიზანია კომერციული ბანკების რისკების შეფასება. GRAPE-ის საფუძველზე თითოეული კომერციული ბანკის რისკის პროფილი ფასდება. 2019 წლის განმავლობაში განახლდა ინდივიდუალური GRAPE ბუფერები, რომლის მოცულობაც რისკის მიხედვით შენობილი აქტივების 1.4-9.7 პროცენტის შუალედში განისაზღვრა. 2020 წლის განმავლობაში არ მომხდარა წმინდა GRAPE ბუფერების გადახედვა, რაც გამომწვეული იყო COVID-19 პანდემიის გამო საზედამხედველო პრიორიტეტების ცვლილებით. ეროვნული ბანკი 2021 წლის პირველ კვარტალში გადახედავს წმინდა GRAPE ბუფერებს.

დიაგრამა N 4.2 პილარ 2-ის ჯამური მოთხოვნები ბანკების მიხედვით 2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით⁵⁹

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

COVID-19-თან დაკავშირებული საზედამხედველო გეგმის ფარგლებში, ეროვნულმა ბანკმა ახალი საზედამხედველო მოთხოვნების შემუშავებასა და დაწესებაზე დროებითი მორატორიუმი გამოცხადა. თუმცა 2021 წელს ეროვნული

ბანკი კვლავ გააგრძელებს კაპიტალის ადეკვატურობის სტანდარტების უფრო მეტად დაახლოებას ევროკავშირის მიერ განსაზღვრულ რეგულაციებთან.

59. პილარ 2-ის მოთხოვნები მოცემულია COVID-19-თან დაკავშირებული საზედამხედველო ღონისძიებების ფარგლებში არაპეკირებული სავალუტო საკრედიტო რისკის (CICR) ბუფერის მოთხოვნის შემცირების გათვალისწინებით.

ჩანართი 5 გარემოსდაცვითი, სოციალური და მმართველობითი (ESG) სტანდარტების საერთაშორისო პრაქტიკა

საქართველოს ეროვნული ბანკის 2020-2022 წლების საზედამხედველო სტრატეგიით დაგეგმილია არაფინანსური რისკების მართვის სტანდარტების გაძლიერება, რაც, სხვა საკითხებთან ერთად, გულისხმობს გარემოსდაცვითი, სოციალური და მმართველობითი (ESG) სტანდარტების, მათ შორის კლიმატის ცვლილებასთან დაკავშირებული რისკების მართვისა და სხვა კორპორაციულ სოციალურ პასუხისმგებლობასთან (CSR) დაკავშირებული სტანდარტების საზედამხედველო პროცესებში გათვალისწინებას. ამასთან, „კომერციული ბანკების კორპორაციული მართვის კოდექსით“ დაწესებული მოთხოვნების შესაბამისად, ბანკმა გარემოსდაცვითი, სოციალური და მმართველობითი (ESG) საკითხები სტრატეგიული განვითარების გეგმაში უნდა გაითვალისწინოს. აღსანიშნავია, რომ ამ მიმართულებით საერთაშორისო პრაქტიკა ჯერ კიდევ განვითარების ეტაპზეა და ESG რისკებისთვის დამატებითი კაპიტალის მოთხოვნასთან დაკავშირებით ერთიანი მიდგომა ჯერჯერობით ჩამოყალიბებული არ არის.

ESG რისკების მართვის სტანდარტების შემუშავების ფარგლებში, მიმდინარეობს მსჯელობა ორი განსხვავებული მეთოდის გამოყენებაზე⁶⁰. ერთის მხრივ, არის ე.წ. Green Supporting Factor, რომელიც გულისხმობს ბანკებისთვის კაპიტალის მოთხოვნების შემცირებას იმ შემთხვევაში, თუკი მათ კლიმატთან დაკავშირებული დაბალი რისკები აქვთ. ხოლო მეორე მეთოდი არის ე.წ. Brown penalizing factor, რომელიც, როგორც გარემოსთვის ზიანის მიყენებისთვის სადამსჯელო ინსტრუმენტი, ბანკების მიმართ კაპიტალის მოთხოვნების გაზრდას მოიწოდებს. ბოლო პერიოდის დისკუსიებში, მეორე მეთოდის (brown penalizing factor) გამოყენებას უჭერენ მხარს. თუმცა, სანამ საბოლოო, ერთიანი მიდგომაზე შეჯერდებიან, თავდაპირველად, საჭიროა იმ აქტივების განსაზღვრა და კლასიფიკაცია, რომლებიც „მწვანე“ და „ყავისფერ“ აქტივებად მოიაზრება.

ბაზელ III-ის ჩარჩოს თანახმად, შიდა კაპიტალის ადეკვატურობის შეფასების პროცესი (ICAAP) გარემოსდაცვითი რისკების გათვალისწინებას მოითხოვს, ხოლო საფინანსო ინსტიტუტები ვალდებული არიან მწვანე ეკონომიკის მიმართულებით გაცემული სესხებისა და ინვესტიციების შესახებ⁶¹ რეგულარული ანგარიშგება აწარმოონ.

ბრაზილიაში, საზედამხედველო ფუნქციების შესრულების ფარგლებში, ცენტრალურმა ბანკმა 2014 წელს ახალი მოთხოვნები დააწესა, რომელთა მიხედვითაც ბანკებმა რისკების მართვის პროცესში გარემოსდაცვითი და სოციალური რისკებიც⁶² უნდა გაითვალისწინონ.

უნგრეთში, MNB-მ⁶³ ბანკებს მოსთხოვა, მინიმუმ 0.3 პროცენტით შეემცირებინათ საპროცენტო განაკვეთები იმ სესხებზე, რომლებიც ენერგოეფექტური სახლების შესაძენად ან მშენებლობისთვის გაიცემა. სანაცვლოდ, ბანკებს საზედამხედველო კაპიტალის შემცირებული მოთხოვნა

60. დაწვრილებით იხილეთ - The green swan Central banking and financial stability in the age of climate change

61. დაწვრილებით იხილეთ - <https://www.bis.org/bcbs/publ/d502.pdf>

62. დაწვრილებით იხილეთ - <https://www.mondaq.com/brazil/financial-services/311440/the-social-and-environmental-responsibility-policy-of-the-brazilian-financial-institutions>

63. The Magyar Nemzeti Bank - უნგრეთის ცენტრალური ბანკი

დაუნესდებათ, რითაც საშუალება მიეცემათ, უფრო მეტი ან მსხვილი სესხები გასცენ ენერგო-ეფექტური მშენებლობისთვის. თუმცა, ასევე აღსანიშნავია, რომ ამგვარი წახალისების მიზნით კაპიტალის მოთხოვნების შემცირებამ, შესაძლოა, ფინანსური სტაბილურობის რისკები გაზარდოს და რისკზე დაფუძნებული კაპიტალის მოთხოვნების პრინციპი დაარღვიოს.

2020 წლის მარტში, ინგლისის ბანკმა Brown penalizing factor-ის გამოყენების გეგმა დააანონსა, რაც ბანკებისთვის საზედამხედველო კაპიტალის მოთხოვნების გამკაცრებას მოიპოვებდა, თუმცა ამის შემდგომი ქმედებები არ განუხორციელებია⁶⁴.

ევროპის ცენტრალური ბანკის (ECB) განცხადებით, ჯერ კიდევ ადრეა ფინანსური ინსტიტუტებისთვის კაპიტალის კლიმატის რისკებით განპირობებული მოთხოვნების დაწესება⁶⁵.

ESG რისკების მართვასთან დაკავშირებით, მნიშვნელოვანი იქნება EBA-ს შეფასებითი დოკუმენტი, რომლის გამოქვეყნება 2021 წლის ივნისშია დაგეგმილი. აღნიშნულ დოკუმენტთან დაკავშირებით გაცხადებულია, რომ ის მინიმუმ ქვემოთ ჩამოთვლილს⁶⁶ უნდა მოიცავდეს:

- ESG რისკებისთვის ერთიანი განმარტების შემუშავება;
- მოკლევადიან, საშუალო და გრძელვადიან პერსპექტივაში, ინსტიტუტების მიერ ფინანსურ სტაბილურობაზე ESG რისკების ზემოქმედების შეფასების მიზნით, შესაბამისი ხარისხობრივი და რაოდენობრივი კრიტერიუმების შემუშავება; ასეთი კრიტერიუმები უნდა შეიცავდეს სტრეს ტესტების პროცესებსა და სცენარების ანალიზს, ESG რისკების გავლენის შესაფასებლად, სხვადასხვა სიმძიმის სცენარების დადგომის შემთხვევებს;
- ქმედებები, პროცესები, მექანიზმები და სტრატეგიები, რომლებიც უნდა განისაზღვროს ინსტიტუტების მიერ, ESG რისკების იდენტიფიცირების, შეფასებისა და მართვის მიზნით;
- მეთოდები და ინსტრუმენტები, რომლებიც ინსტიტუტების საკრედიტო და საფინანსო საშუაშალო საქმიანობაზე ESG რისკების გავლენის შესაფასებლად გამოიყენება.

აღნიშნული დოკუმენტის შედეგებზე დაყრდნობით, საჭიროების შემთხვევაში, EBA-მ შესაძლოა გამოსცეს ინსტრუქცია, საზედამხედველო განხილვისა და შეფასების პროცესში ESG რისკების გათვალისწინების თაობაზე. GRAPE-ის შეფასების პროცესში, ESG რისკებთან დაკავშირებით, ეროვნული ბანკი, სხვა საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკასთან ერთად, ასევე, EBA-ს ინსტრუქციით იხელმძღვანელებს.

2020 წლის 30 ოქტომბერს, EBA-მ საკრედიტო ინსტიტუტებისა და საინვესტიციო კომპანიების მიერ ESG რისკების მართვისა და ზედამხედველობის თაობაზე სადისკუსიო დოკუმენტი⁶⁷ გამოაქვეყნა. დოკუმენტის თანახმად, ESG რისკებს შესაძლოა გავლენა ჰქონდეთ ინსტიტუტების

64. დაწვრილებით იხილეთ - <https://www.spglobal.com/marketintelligence/en/news-insights/latest-news-headlines/bank-of-england-mulls-extra-capital-charge-for-polluting-assets-57511448>

65. დაწვრილებით იხილეთ - <https://www.climate-chance.org/wp-content/uploads/2020/10/global-synthesis-report-on-climate-finance-2020-complete-climate-chance.pdf>

66. დაწვრილებით იხილეთ - Article 98 of CRD V

67. დაწვრილებით იხილეთ - EBA Discussion paper On management and supervision of ESG risks for credit institutions and investment firms

ფინანსურ მდგომარეობაზე. მაგალითად, იმ ტერიტორიების ფიზიკური მდგომარეობის გაუარესებამ, სადაც მიმდინარეობს ისეთი ეკონომიკური საქმიანობა (მაგ. სოფლის მეურნეობა, მშენებლობა), რომელთანაც საკრედიტო ინსტიტუტი სესხების ან ფასიანი ქაღალდების გზით არის დაკავშირებული, შეიძლება მაღალი საკრედიტო ზარალი გამოიწვიოს. ამის შედეგი კი, თუ საქმიანობა ფინანსურ ინსტრუმენტებთან არის დაკავშირებული, შესაძლოა, საბაზრო ფასების ვარდნა იყოს. მდგრადი ეკონომიკისკენ მიმართული საჭირო და პოლიტიკურად შეთანხმებული ქმედებები ასევე შესაძლოა უარყოფითად აისახოს არსებულ ბიზნეს მოდელებზე. საკრედიტო და საბაზრო ზარალი გავლენას ახდენს კაპიტალის ადეკვატურობაზე და, შესაბამისად, ფინანსური ინსტიტუტის პრუდენციულ სიძლიერე-სიჭანსაღზე. უფრო მეტიც, როდესაც საკრედიტო სააგენტოები ESG რისკებს ითვალისწინებენ, მოწყვლადი კორპორაციების საკრედიტო რეიტინგები შეიძლება შემცირდეს, რის შედეგადაც, სტანდარტიზებული მიდგომის შესაბამისად, ასეთი კორპორაციებისთვის რისკის უფრო მაღალი წონის მინიჭება მოხდება. გარდა ამისა, ESG რისკები ამცირებს უზრუნველყოფის საშუალებების ღირებულებას, რამაც დეფოლტის შემთხვევაში, შესაძლოა, დანაკარგები (LGD) გაზარდოს. ESG რისკებმა, ასევე, შეიძლება კაპიტალის გადინება გამოიწვიოს, მაგალითად, ბუნებრივი კატასტროფის შემდეგ. რაც შეეხება კაპიტალის და დაფინანსების ხარჯებს, ინვესტორები და მენეჯერები, სავარაუდოდ, უპირატესობას მიანიჭებენ ინსტიტუტებს, რომლებიც ESG ფაქტორებზე მათი საქმიანობის ნეგატიურ გავლენას ითვალისწინებენ.

EBA-ს სადისკუსიო დოკუმენტში ასევე ნათქვამია, რომ ESG რისკები გავლენას ახდენს როგორც ინსტიტუტების მოგება-ზარალის ანგარიშზე, ასევე მის საბალანსო უწყისზეც. ESG ფაქტორები ინსტიტუტის კაპიტალის ადეკვატურობისა და ლიკვიდობის არსებულ მაჩვენებლებზე მისი აქტივების რისკის წონაზე და კაპიტალსა და ლიკვიდობაზე სამომავლო ხელმისაწვდომობაზე ახდენს გავლენას.

ESG რისკები საკრედიტო ინსტიტუტზე უარყოფით ფინანსურ გავლენას მაშინ ახდენს, როდესაც ისინი პრუდენციული რისკების ფორმას იღებენ, შედეგად, ეფექტი ვრცელდება ინსტიტუტის მთლიან კაპიტალსა და ლიკვიდობაზე (მათ შორის გრძელვადიანი). ამან შეიძლება გავლენა იქონიოს მისი ბიზნეს მოდელის გამძლეობაზე. ESG რისკების გავლენის ზედამხედველის მიერ გაგება საკმაოდ მნიშვნელოვანია იმ რისკების შეფასებისათვის, რომელთა წინაშეც ზედამხედველობას დაქვემდებარებული სუბიექტი შეიძლება დადგეს.

მიუხედავად იმისა, რომ ზედამხედველები რისკებს დროის სხვადასხვა მონაკვეთისთვის აფასებენ, ESG რისკები არსებული საზედამხედველო შეფასებისას შესაძლოა სრულად არ იყოს გათვალისწინებული, რადგან ამ რისკების შედეგები გრძელვადიან პერიოდში რეალიზდება.

სახელმძღვანელო Network for Greening the Financial System-ის (NGFS), რომელიც განკუთვნილია ზედამხედველებისთვის, მოიცავს კლიმატთან და გარემოსთან დაკავშირებულ საზედამხედველო მიდგომების დეტალურ აღწერას და მიუთითებს, რომ სამუშაო პროცესი ჯერ კიდევ საწყის ეტაპზეა.

4.4 ფინანსური ანგარიშგება და გამჭვირვალობა

2020-2022 წლების საქართველოს ეროვნული ბანკის საზედამხებდველო სტრატეგიის მიხედვით, საზედამხებდველო ანგარიშგებების საერთაშორისო სტანდარტებთან დაახლოება ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს პრიორიტეტს წარმოადგენს.

2020 წელს საბანკო სექტორის საზედამხებდველო ანგარიშგების ფინანსური ანგარიშების საერთაშორისო სტანდარტებზე (ფასს) გადასვლისათვის მნიშვნელოვანი სამუშაოები ჩატარდა. შეიქმნა პროექტზე მომუშავე ჯგუფები, სადაც მონაწილეობას იღებდნენ როგორც ეროვნული ბანკი, ისე საბანკო სექტორის და საბანკო ასოციაციის წარმომადგენლები. ამასთანავე, პროექტი მსოფლიო ბანკის ჩართულობით მიმდინარეობს და მისი მხარდაჭერით, პროექტში ჩართული არიან მრავალმხრივი გამოცდილების მქონე ადგილობრივი და საერთაშორისო ექსპერტები, რომლებიც პროექტზე მომუშავე ჯგუფებს კონსულტაციას უწევენ და მათთან მონივნავე ქვეყნების მიერ დანერგილ საუკეთესო პრაქტიკებს განიხილავენ.

ფასს-ზე გადასვლის პროექტი ითვალისწინებს ეროვნული ბანკის საზედამხებდველო ანგარიშგებების სრულად მორგებას ფასს სტანდარტებზე, საზედამხებდველო მაჩვენებლების ფასს-ზე დაფუძნებულ დაანგარიშებას შესაბამისი ფილტრების მიხედვით და საზედამხებდველო მიზნებისთვის ფასს 9-ზე დაფუძნებულ დარეზერვების მიდგომის წესის შემუშავებას.

ეროვნულმა ბანკმა ფასს-ზე გადასვლის ძირითადი სამუშაოები 2020 წლის მანძილზე განახორციელა. თუმცა, პროექტის კომპლექსურობიდან გამომდინარე, კომერციულ ბანკებს განახლებულ მოთხოვნებთან ადაპტირებისათვის გარკვეული დრო დასჭირდებათ. შესაბამისად, 2021 წლიდან

ფასს სტანდარტებით ანგარიშგების დაწყება კომერციული ბანკებისთვის ნებაყოფლობითი იქნება, 2022 წლიდან კი სავალდებულო სახეს მიიღებს. 2022 წლის მანძილზე ბანკები ვალდებულნი იქნებიან ანგარიშგებების წარდგენა განახორციელონ როგორც მიმდინარე სტანდარტების, ისე ფასს-ის მიხედვით.

FINREP ანგარიშგების ფორმების დანერგვა ფასს პროექტის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ნაწილია. აღნიშნული ფორმები სატესტო რეჟიმში 2018 წლიდან კომერციული ბანკების მიერ ივსება, თუმცა ფასს-ზე სრულად გადასვლით, FINREP ანგარიშგების ფორმების წარდგენის სიხშირე ყოველთვიური გახდება, რათა საზედამხებდველო ინფორმაციის საჭიროება დაკმაყოფილდეს.

გარდა ამისა, ფასს-ზე გადასვლის პროექტის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ნაწილს განახლებული დარეზერვების მეთოდოლოგიის შემოღება წარმოადგენს, რომელიც საბანკო სექტორთან, აუდიტორებთან და მსოფლიო ბანკის კონსულტანტებთან მჭიდრო თანამშრომლობით მიმდინარეობს. ფასს 9-სთან დაახლოების მიზნით, ეროვნულმა ბანკმა “ფინანსური ინსტრუმენტების რისკის კატეგორიებისა და მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალის განსაზღვრის წესის” პროექტი შეიმუშავა. აღნიშნული წესი ფასს 9-ის სტანდარტს ექვემდებარება, თუმცა, ამავდროულად, აკონკრეტებს ზოგიერთ მიდგომას, რომელიც ბანკმა რეზერვების დათვლისას უნდა გამოიყენოს. წესი ითვალისწინებს „შეესაბამე ან ახსენი“ მიდგომის (“Comply or explain”) პრინციპს. დოკუმენტის სამუშაო ვერსია 2020 წლის ბოლოს ეროვნული ბანკის ვებ-გვერდზე საკონსულტაციოდ გამოქვეყნდა და წესის დამტკიცება 2021 წელს იგეგმება.

2020 წელს მნიშვნელოვანი ნაბიჯი გადაიდგა აუდიტორებთან ეფექტური კომუნიკაციის გაუმჯობესების კუთხით. გამოქვეყნდა „აუდიტორულ

ფირმებსა და ეროვნულ ბანკს შორის ეფექტური კომუნიკაციის სახელმძღვანელო⁶⁸, რომლის მიზანია ხელი შეუწყოს ეროვნულ ბანკსა და აუდიტორულ ფირმებს შორის საზედამხებელო სუბიექტებთან დაკავშირებულ თანამშრომლობას. სახელმძღვანელოს შექმნა აუდიტორულ ფირმებსა და ეროვნულ ბანკს შორის რეგულარულ და სტანდარტიზებულ ურთიერთობას უზრუნველყოფს. აღნიშნული კომუნიკაციის ჩარჩო ევროპის საბანკო ზედამხებელოს (EBA) პუბლიკაციას და სხვა მოწინავე საერთაშორისო პრაქტიკებს ეფუძნება. აუდიტორებთან ეფექტური კომუნიკაცია განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს ფასს-ზე გადასვლის პროექტის გათვალისწინებით, ვინაიდან საზედამხებელო ანგარიშგების ფასს-ზე გადასვლის შედეგად, ზედამხედველი დაეყრდნობა ფასს რიცხვებს, რისთვისაც მნიშვნელოვანი ხდება კომერციული ბანკების არსებულ მიდგომებს შორის განსხვავებების იდენტიფიცირება და თანმიმდევრულ მიდგომებზე ჩამოყალიბება.

კომერციული ბანკების აუდიტის პროცესის დამოუკიდებელი წარმართვის ხელშეწყობის მიზნით, ეროვნულმა ბანკმა „კომერციული ბანკების კონსოლიდირებული ფინანსური ანგარიშგებების სავალდებულო აუდიტორული შემოწმებისა და განმარტებით შენიშვნებში ინფორმაციის გამჟღავნების წესში“ მნიშვნელოვანი ცვლილება⁶⁹ შეიტანა - კომერციული ბანკი ვალდებული გახდა აუდიტორული ფირმისგან 5 თანმიმდევრული წლის განმავლობაში აუდიტორული მომსახურების მიღების შემდეგ ჩაატაროს ტენდერი ახალი აუდიტორული ფირმის ასარჩევად. დაშვებულია ერთი და იმავე აუდიტორული ფირმის დაქირავება არაუმეტეს 10 თანმიმდევრული წლის განმავლობაში. აღნიშნული მაქსიმალური ვადის

ამონურვის შემდეგ, იმავე აუდიტორულ ფირმასთან თანამშრომლობისთვის კომერციულმა ბანკმა დისტანციის 4 წლიანი შუალედი უნდა დაიცვას. ცვლილება ითვალისწინებს გარდამავალ დებულებებს იმ კომერციული ბანკებისთვის, რომლებიც წესის ამოქმედების მომენტშივე არ შეესაბამებიან მოთხოვნებს ან მოთხოვნებთან შესაბამისობაში მოსვლა მოკლე ვადაში მოუწევდათ. აღნიშნული გარდამავალი ვადა 2023 წლამდეა განსაზღვრული.

2020 წლის განმავლობაში კორონავირუსის პანდემიის გამო აქტუალური გახდა ფინანსური ანგარიშგების გარკვეული საკითხები, რომლებიც სახელმწიფოს ინიცირებული დახმარებების გაცემას, მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალების დაანგარიშებას და მოდელეში ცვლილებების შეტანას ეხებოდა. საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა გააანალიზა საერთაშორისო ორგანიზაციების და მოწინავე საზედამხებელო ორგანოების პუბლიკაციები ფასს 9-ის მიხედვით მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალების დათვლის კუთხით და შედეგად გამოსცა „მოსალოდნელ საკრედიტო დანაკარგებთან დაკავშირებული სახელმძღვანელო“⁷⁰. ამას გარდა, ეროვნული ბანკი ზედმინვენიტ ადევნებდა თვალს და აანალიზებდა IASB-ის ბორდის და სხვა პუბლიკაციებს ანგარიშგების საკითხებთან დაკავშირებით.

ეროვნული ბანკი ფასს 9-ის მიხედვით დარეზერვების ხელშესაწყობად მაკროეკონომიკური სცენარების გამოქვეყნებას განაგრძობს. 2020 წელს კორონავირუსის პანდემიის საწყის ეტაპზე მოხდა აღნიშნული სცენარების გამოქვეყნება, რათა ბანკებს მიმდინარე მოვლენების ფონზე მაკრო სცენარები ადეკვატურად შეეფასებინათ.

68. დეტალებისთვის იხილეთ https://www.nbg.gov.ge/uploads/301220/communication_framework.pdf

69. <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/4820170?publication=0>

70. https://www.nbg.gov.ge/uploads/sakredito_sakheldzgvanelo/guideline.pdf

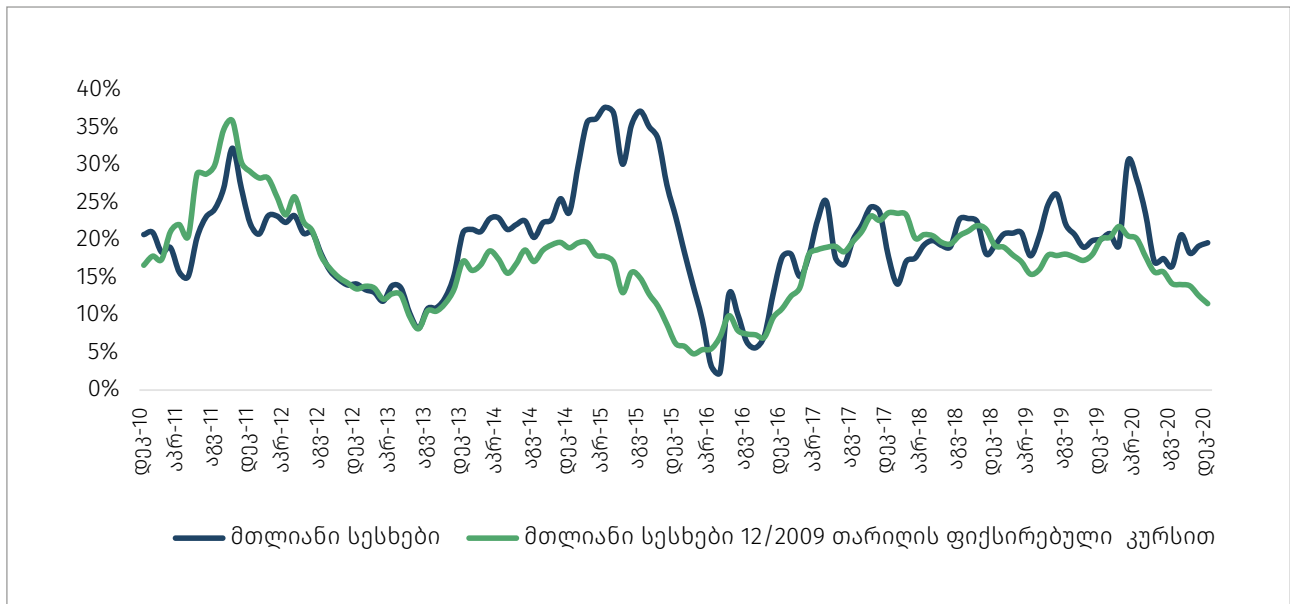

4.5 საკრედიტო რისკი

2020 წლის 31 დეკემბრისთვის საბანკო სისტემის მთლიანმა საკრედიტო პორტფელმა 38 მილიარდ ლარს მიაღწია და მისი წლიური ზრდა, გაცვლითი კურსის ეფექტის გარეშე, 9 პროცენტი იყო.

საკრედიტო პორტფელის (ბანკთაშორისი სესხების გარდა) შედგენილობა, სეგმენტების ჭრილში მნიშვნელოვნად არ შეცვლილა. ყოველივე ამის მიზეზი COVID-19-ის პანდემიიდან გამომდინარე დაკრედიტების აქტივობის შენელება იყო.

დიაგრამა N 4.3 მთლიანი სასესხო პორტფელის ცვლილება წინა წელთან შედარებით

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ცხრილი N 4.4 საკრედიტო პორტფელის (ბანკთაშორისი სესხების გარდა) კომპოზიციის სტრუქტურის მიხედვით (გაცვლითი კურსის ეფექტის გარეშე, 2019 წლის ბოლოს არსებული კურსით)

	დეკ-19		დეკ-20		ცვლილება %
	მლნ ლარი	წილი %	მლნ ლარი	წილი %	
კორპორატიული სესხები	10,950	34%	11,728	34%	7.1%
მცირე და საშუალო ბიზნესის სესხები	8,121	25%	9,012	26%	11.0%
საცალო სესხები	12,844	40%	14,075	40%	9.6%
სულ:	31,915	100%	34,815	100%	9.1%

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

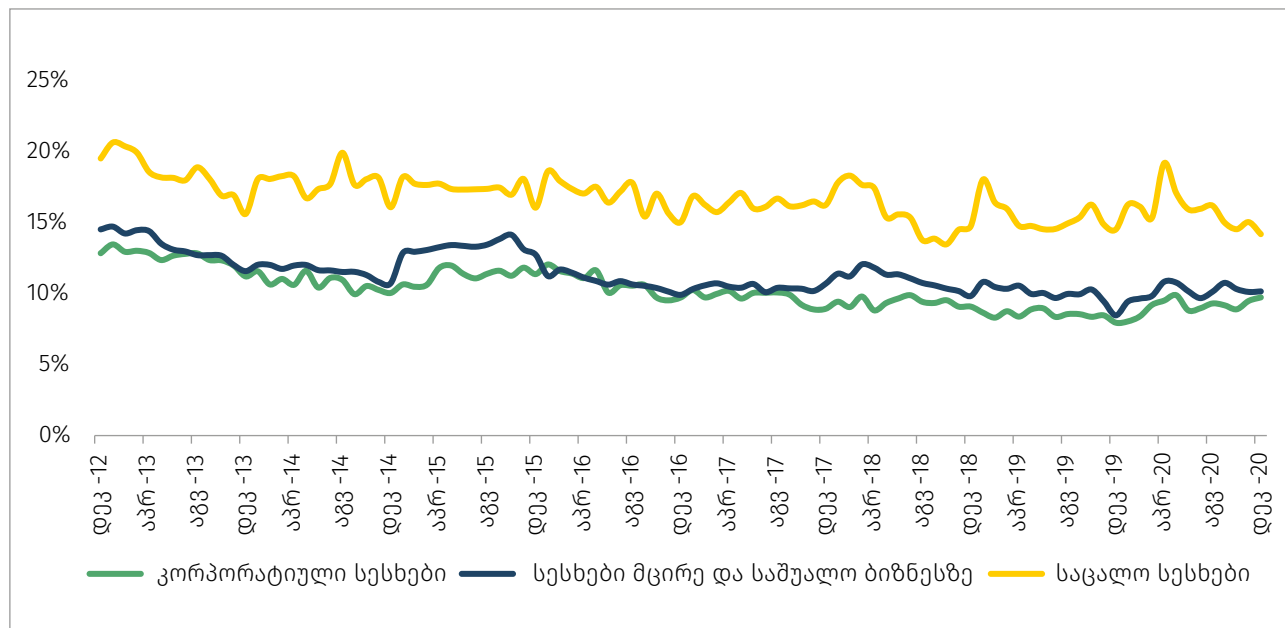
2020 წლის მანძილზე გაიზარდა კომერციული ბანკების მიერ შესყიდული სხვადასხვა კორპორატიული კლიენტების ფასიანი ქაღალდების მოცულობა. ამ შესყიდვების ეფექტის გათვალისწინებით, კორპორატიული სეგმენტის პორტფელის ზრდა 8.1 პროცენტს შეადგენს.

2020 წელს, 2019 წელთან შედარებით, კორპორატიულ და მცირე და საშუალო სესხებზე საპროცენტო განაკვეთების მცირედი ზრდა დაფიქსირდა, თუმცა საპროცენტო განაკვეთების ზრდის ტენდენცია, ძირითადად, უცხოური ვალუტით გაცემულ სესხებზე შეინიშნებოდა.

საპროცენტო განაკვეთები იზრდებოდა საცალო სეგმენტისთვისაც, მეორე კვარტალში როგორც ეროვნულ ვალუტაში, ისე უცხოურ ვალუტაში გაცემული სესხებისათვის, რაც შესაბამის პერიოდის გაცემებში იპოთეკური სესხების წილის

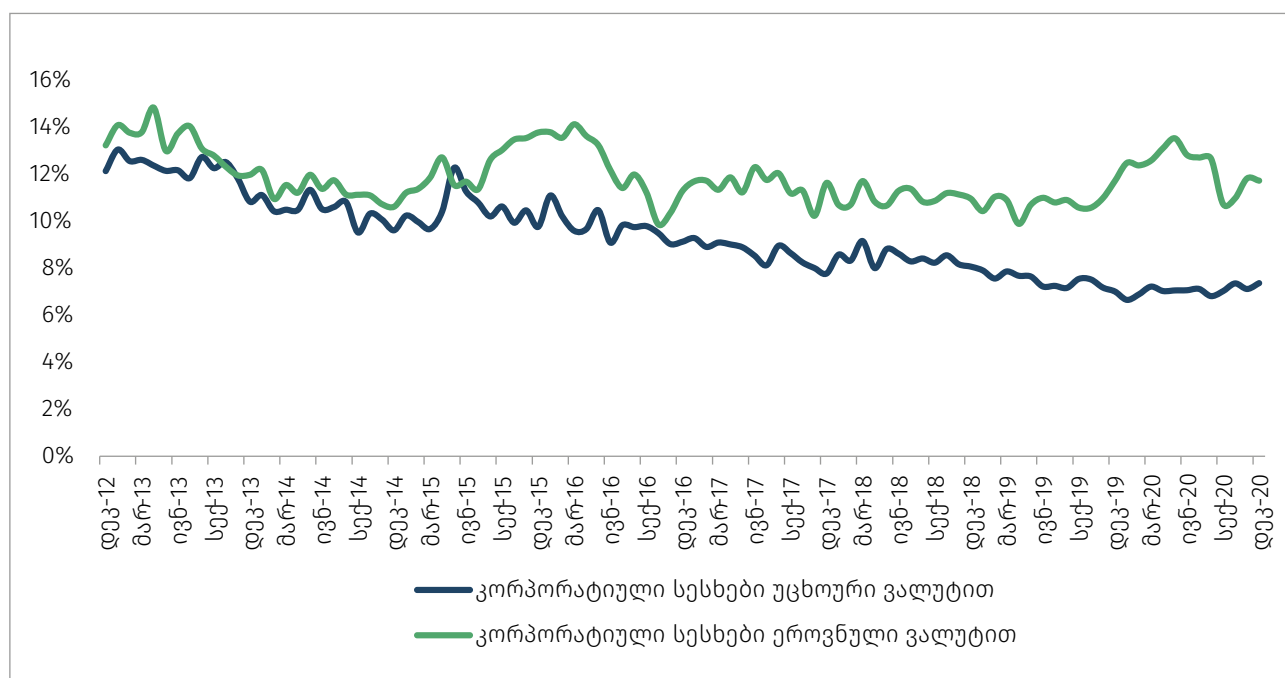
შემცირებით იყო გამოწვეული, თუმცა მე-3 კვარტლიდან იპოთეკურ სესხებში დაკრედიტების გააქტიურებამ საპროცენტო განაკვეთები მნიშვნელოვნად შეამცირა.

დიაგრამა N 4.4 სესხების ნაკადებზე არსებული საშუალო შენონილი საპროცენტო განაკვეთები სეგმენტების მიხედვით

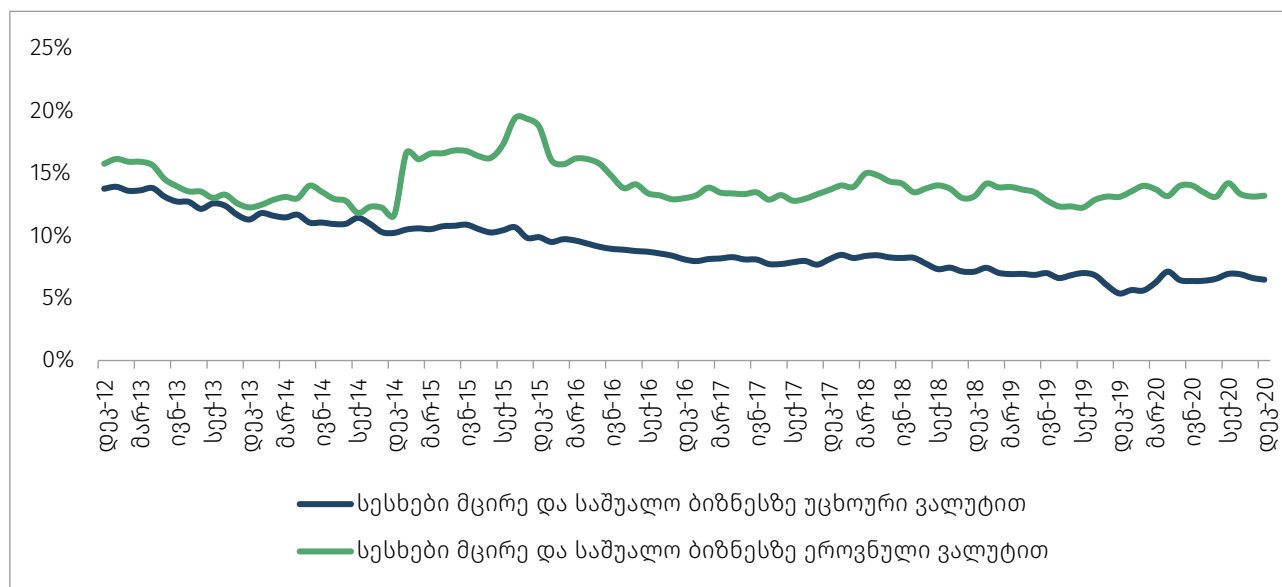
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.5 სესხების ნაკადებზე არსებული საშუალო შენონილი საპროცენტო განაკვეთები კორპორატიულ კორტფელში

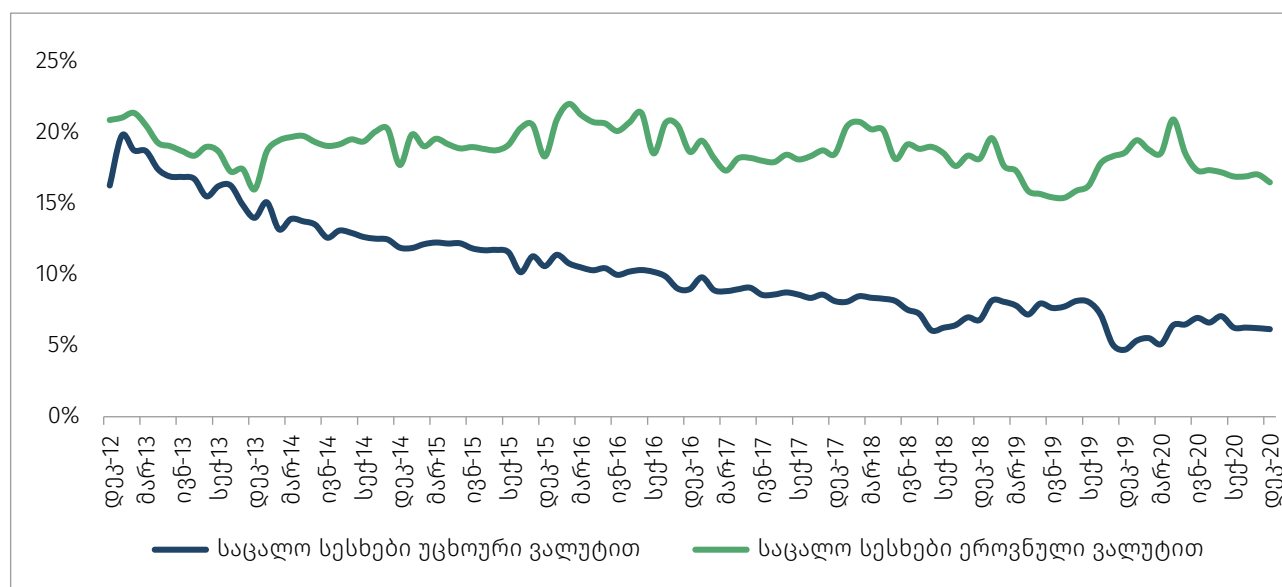
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.6 სესხების ნაკადებზე არსებული საშუალო შეწონილი საპროცენტო განაკვეთები მცირე და საშუალო საკრედიტო პორტფელში

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.7 სესხების ნაკადებზე არსებული საშუალო შეწონილი საპროცენტო განაკვეთები საცალო საკრედიტო პორტფელში

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საკრედიტო პორტფელი სექტორულად დივერსიფიცირებულია. თუმცა, COVID-19-ის პანდემიის შედეგად გამოწვეული მობილობის შეზღუდვიდან გამომდინარე, ეკონომიკურად მოწყვლადი სექტორების (უძრავი ქონების დეველოპმენტი,

უძრავი ქონების მენეჯმენტი, სასტუმროები და ტურიზმი, რესტორნები და კვების ობიექტები, ავტოდილერები) წილმა პორტფელში საკმაოდ მაღალი - 19.2 პროცენტი შეადგინა. წინა წლებში ტურიზმის დაკრედიტება განსაკუთრებით მზარდი

იყო. შესაბამისად, ზოგიერთ სექტორში შესაძლო დანაკარგების რეზერვის მაღალი მოცულობა, უმთავრესად, COVID-19-ის მიზეზით შექმნილი დამატებითი რეზერვით არის გამოწვეული.

2020 წლის მანძილზე, ასევე, დაფიქსირდა რამდენიმე ტექნიკური რეკლასიფიკაცია, მათ შორის ყველაზე მსხვილი, 230 მლნ ლარამდე პორტფელი სოფლის მეურნეობის სექტორიდან საცალო პროდუქტებში გადავიდა.

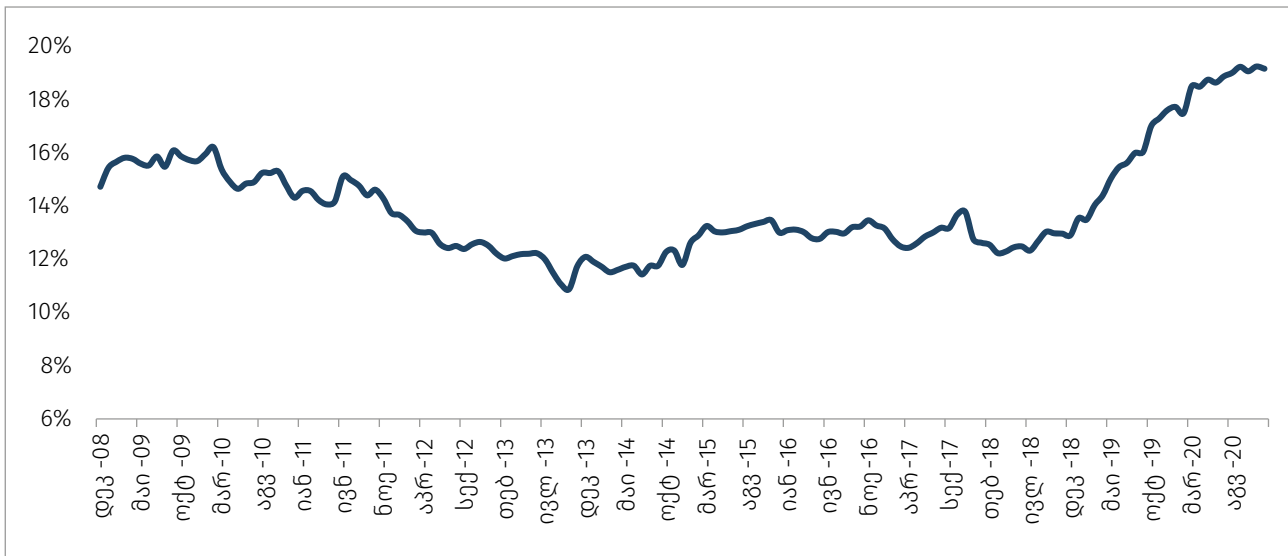
ცხრილი N 4.5 საკრედიტო პორტფელის სექტორული განაწილება

სექტორი ბანკთაშორისი სესხების გარდა (მილიონი ლარი)	წილი მთლიან პორტფელში	სესხის ნაშთი	სესხის რეზერვი	სესხის რეზერვი / პორტფელი
სახელმწიფო ორგანიზაციები	0.4%	146	3	2.2%
საფინანსო ინსტიტუტები	1.3%	512	11	2.2%
ლომბარდული სესხები	1.1%	420	11	2.6%
უძრავი ქონების დეველოპმენტი	3.4%	1,281	99	7.7%
უძრავი ქონების მენეჯმენტი	6.3%	2,416	144	6.0%
სამშენებლო კომპანიები (არა დეველოპერები)	1.7%	640	36	5.7%
სამშენებლო მასალების მოპოვება, წარმოება და ვაჭრობა	2.8%	1,062	46	4.3%
სამომხმარებლო საქონლის ვაჭრობა	3.2%	1,236	52	4.2%
სამომხმარებლო საქონლის წარმოება	4.3%	1,656	100	6.1%
ხანგრძლივი მოხმარების სამომხმარებლო პროდუქციის წარმოება და ვაჭრობა	0.8%	303	16	5.3%
ფეხსაცმლის, ტანსაცმლის და ტექსტილის წარმოება და ვაჭრობა	0.6%	210	13	6.4%
ვაჭრობა (სხვა)	4.8%	1,834	112	6.1%
წარმოება (სხვა)	1.6%	607	30	4.9%
სასტუმროები და ტურიზმი	7.5%	2,861	198	6.9%
რესტორნები, ბარები, კაფეები და სწრაფი კვების ობიექტები	1.5%	575	53	9.2%
მძიმე მრეწველობა	1.8%	678	38	5.6%
ბენზინგასამართსადგურებსა და ბენზინის იმპორტიორებზე გაცემული სესხები	0.9%	331	24	7.3%
ენერგეტიკა	3.6%	1,376	46	3.3%
ავტომობილების დილერები	0.5%	193	27	14.2%
ჯანდაცვა	1.9%	736	28	3.7%
ფარმაცევტიკა	0.4%	138	5	3.7%
ტელეკომუნიკაცია	0.8%	315	9	3.0%
სერვისი	4.8%	1,818	107	5.9%
სოფლის მეურნეობის სექტორი	4.8%	1,816	103	5.7%
სხვა (ჯარტის ბიზნესის ჩართვით)	1.5%	570	28	4.8%
საცალო პროდუქტები	37.9%	14,486	844	5.8%
ავტო-სესხები	0.4%	135	8	6.1%
სამომხმარებლო სესხები	12.8%	4,903	320	6.5%
მომენტალური განვადება	0.8%	300	29	9.6%
ოვერდრაფტები	0.1%	50	7	13.1%
საკრედიტო ბარათები	1.1%	412	32	7.8%
სესხები ბინის რემონტისათვის	1.6%	612	23	3.8%
იპოთეკური სესხები	21.1%	8,075	424	5.3%
საკრედიტო პორტფელი (ბანკთაშორისი სესხების გარეშე)	100.0%	38,219	2,435⁷¹	6.4%

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

71. რეზერვი საკრედიტო პორტფელზე (ბანკთაშორისი სესხების გარეშე) მოიცავს საერთო რეზერვს.

დიაგრამა N 4.8 პროცენტული სეზონობის წილი ჯამურ საკრედიტო პორტფელში

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2020 წელს საცალო პროდუქტების ზრდის ტემპი, 2019 წელთან შედარებით, გაიზარდა. ზრდა დაფიქსირდა ყველა პროდუქტში, ოვერდრაფტებისა და საკრედიტო ბარათების გარდა. ამასთან, ფიქსირებული კურსის გათვალისწინებით და რეკლასიფიკაციის ეფექტის გამორიცხვით, საცალო პროდუქტების ზრდის ძირითადი განმაპირობებელი ფაქტორი სამომხმარებლო და

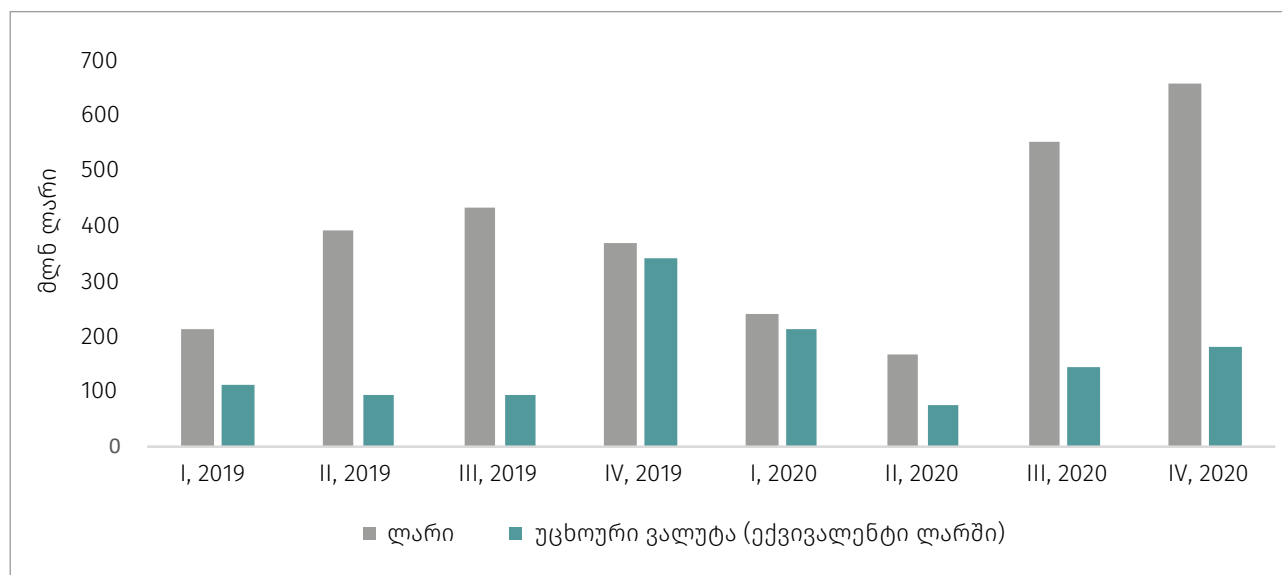
იპოთეკური სესხების დაკრედიტების ზრდა იყო, თუმცა ეს უკანასკნელი უფრო მეტად გაიზარდა, ვიდრე სამომხმარებლო სესხები. იპოთეკური დაკრედიტების გააქტიურება განსაკუთრებით 2020 წლის მერე ნახევრიდან დაიწყო, როდესაც „იპოთეკური კრედიტების მხარდაჭერის მექანიზმის“ სახელმწიფო პროგრამა ამოქმედდა.

ცხრილი N 4.6 საცალო პროდუქტების ზრდა (გაცვლითი კურსის ეფექტის გარეშე, 2019 წლის ბოლოს არსებული კურსით)

პროდუქტი	დეკ-19		დეკ-20		ცვლილება, % ფიქსირებული კურსით	ცვლილება, მლნ ლარი	ცვლილება, % ფიქსირებული კურსით და რეკლასიფიკაციით
	მლნ ლარი	წილი, %	მლნ ლარი	წილი, %			
საცალო პროდუქტები	11,976	100%	13,579	100%	13.4%	1,603	9.9%
ავტო-სესხები	105	1%	126	1%	20.1%	21	8.2%
სამომხმარებლო სესხები	4,184	35%	4,805	35%	14.8%	621	8.9%
მომენტალური განვადება	193	2%	300	2%	55.5%	107	9.0%
ოვერდრაფტები	57	0%	49	0%	-13.9%	-8	-14.0%
საკრედიტო ბარათები	458	4%	411	3%	-10.3%	-47	-10.4%
სესხები ბინის რემონტისათვის	513	4%	578	4%	12.7%	65	2.7%
იპოთეკური სესხები	6,466	54%	7,310	54%	13.1%	844	12.9%

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.9 დამტკიცებული იპოთეკური სესხები ვალუტების მიხედვით, რეზინანსირება/რესტრუქტურის გარდა

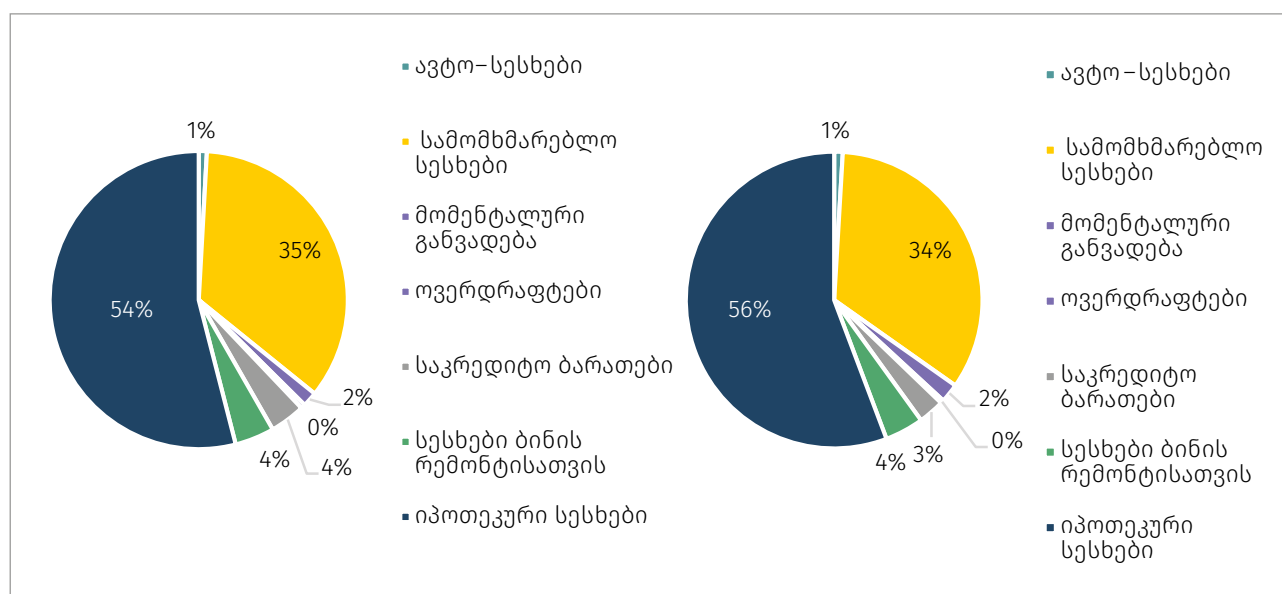

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

წინა წელთან შედარებით, საცალო პროდუქტების პორტფელის სტრუქტურა მცირედით შეიცვალა, რაც იპოთეკური სესხების წილის ზრდით და სამომხმარებლო სესხების წილის შემცირებით

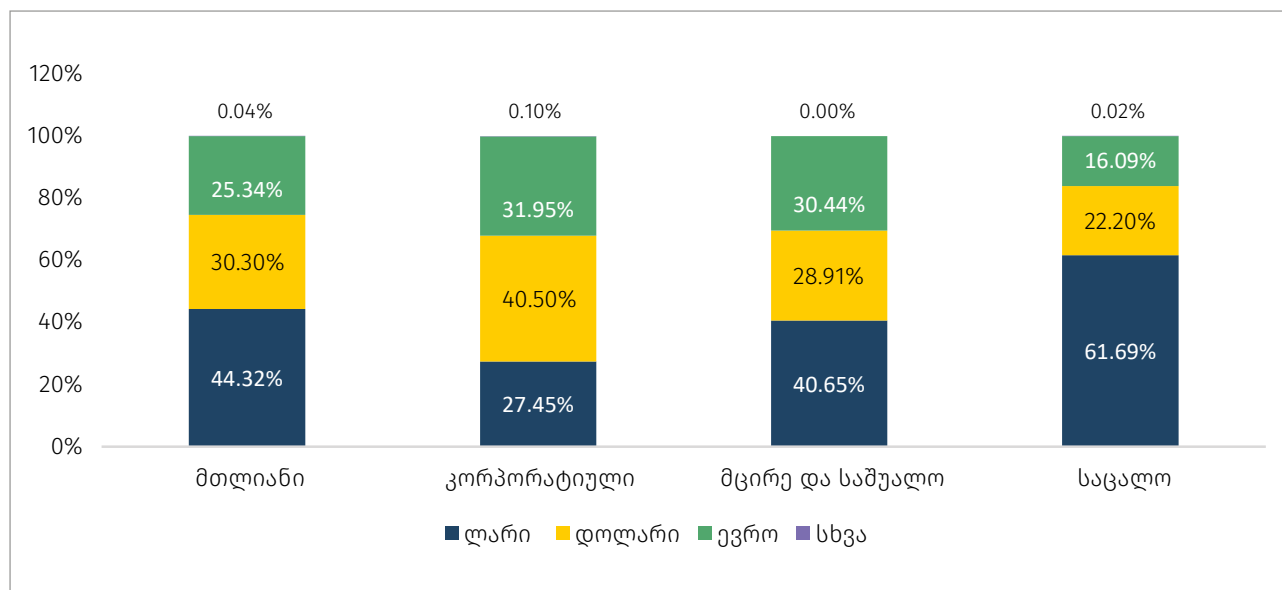
გამოიხატება. ეს კი, იპოთეკური სესხების უფრო მაღალი დოლარიზაციის გათვალისწინებით, ძირითადად გაცვლითი კურსის გაუფასურებით არის გამოწვეული.

დიაგრამა N 4.10 საცალო პროდუქტების ნაშთების განაწილება 2019 და 2020 წლის ბოლო მდგომარეობით

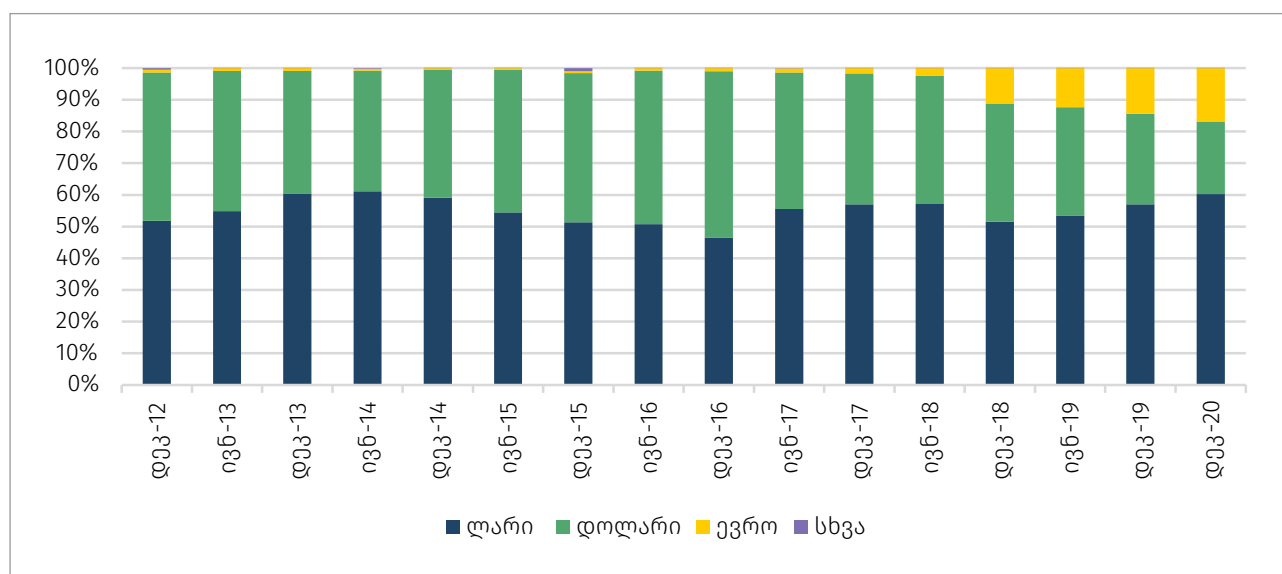
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.11 საგზაო ნაშთების ვალუტების წილი 2020 წლის ბოლო მდგომარეობით (ბანკთაგორისი სესხების გარდა)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.12 საცალო კორტეჟელის კომპოზიციის ვალუტების წილი

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

COVID-19-ის პანდემიით გამოწვეული ეკონომიკური შენელებიდან გამომდინარე, საბანკო სისტემის საკრედიტო პორტფელის ხარისხი 2020 წლის ბოლოსთვის, წინა წელთან შედარებით, მნიშვნელოვნად გაუარესდა. 2020 წლის მარტის თვეში კომერციულმა ბანკებმა, ეროვნული ბანკის

დავალებით, პორტფელურად შეაფასეს პანდემიით გამოწვეული შესაძლო საკრედიტო დანაკარგები და 1.1 მლრდ ლარის სესხების შესაძლო დანაკარგების დამატებითი საერთო რეზერვი შექმნეს. 2020 წლის სექტემბრიდან კი, ეროვნული ბანკის მიერ შემუშავებული მეთოდოლოგიით,

უკვე შექმნილი საერთო რეზერვის სპეციალურ რეზერვში გადატანა მოხდა, რამაც წლის მეოთხე კვარტალში ნეგატიური და უმოქმედო სესხების მნიშვნელოვანი ზრდა გამოიწვია.

ამასთან, აღსანიშნავია, რომ 2020 წლის განმავლობაში საბანკო სექტორი მსესხებლებს სესხის გადახდის გადავადებას აქტიურად სთავაზობდა. პანდემიის დაწყების პერიოდში, სესხების გადავადების 1-ლი ფაზის (მარტი-ივნისი) დროს, გაურკვევლობიდან გამომდინარე, კომერციულმა ბანკებმა მსესხებლებს 3 თვიანი გადავადება მასობრივად შესთავაზეს. თუმცა, ივლისიდან მოყოლებული, გადავადებების მე-2 და მე-3 ფაზის პერიოდში, კომერციული ბანკების მიერ მსესხებლებისათვის სესხების გადავადების შეთავაზება უფრო მიზანმიმართულად მოხდა. კერძოდ, იმ მსესხებლებს, რომლებსაც შეუმცირდათ/დაკარგეს შემოსავალი და სესხის

მომსახურებას ვერ ახერხებდნენ, კომერციული ბანკები საშუალო პერიოდს როგორც ძირის, ასევე პროცენტის გადახდაზე სთავაზობდნენ. ამავე დროს, გადავადებების წახალისების მიზნით, ეროვნული ბანკი კომერციულ ბანკებს ასეთ მსესხებლებზე დამატებით მოსალოდნელი დანაკარგის რეზერვის შექმნას არ სთხოვს.

გადავადების სამივე ფაზის პერიოდში სესხების აქტიური გადავადება ან რესტრუქტურისაციის პირობებში ვადაგადაცილებული სესხების წილი, პანდემიის დაწყებამდე პერიოდთან შედარებით, მნიშვნელოვნად არ გაზრდილა. თუმცა, ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ პანდემიამ და მისგან გამომწვეულმა მობილობის შეზღუდვამ სასესხო პორტფელში რისკები გაზარდა, რაც რესტრუქტურისაციებისა და უმოქმედო სესხების წილის ზრდაში აისახა.

ცხრილი N 4.7 საკრედიტო პორტფელის კლასიფიკაცია ხარისხის მიხედვით

კატეგორია (ბანკთაშორის სესხების გარდა)	თანხა მლნ ლარი	წილი	რეზერვი
სტანდარტული	32,225	84.3%	2%
ნეგატიური სესხები	5,994	15.7%	25%
საყურადღებო	2,791	7.3%	10%
უმოქმედო სესხები	3,203	8.4%	38%
არასტანდარტული	2,230	5.8%	30%
საეჭვო	484	1.3%	46%
უიმედო	489	1.3%	68%
სულ:	38,219	100%	6%

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ცხრილი N 4.8 კორტფელის ხარისხი სემანტიკის მიხედვით

სემანტი	ნეგატიური სესხები	უმოქმედო სესხები	საშუალო რეზერვი
კორპორატიული	16.54%	7.44%	5.18%
მცირე და საშუალო	19.06%	9.75%	6.33%
საცალო	12.67%	8.30%	5.79%

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

COVID-19-ის ნეგატიური ეფექტი მნიშვნელოვნად აისახა საცალო საკრედიტო პორტფელის ხარისხის მაჩვენებლებზეც. 2020 წლის ბოლოს, წინა წელთან შედარებით, ყველა საცალო პროდუქტისთვის (მომენტალური განვადების გარდა) მნიშვნელოვნად გაზრდილია როგორც უმოქმედო სესხების, ისე რეზერვის პროცენტული წილი პორტფელში. მომენტალური განვადების შემთხვევაში, პროდუქტის პროცენტული მაჩვენებლის გაუმჯობესება განპირობებულია რეკლასიფიკაციის გამო პორტფელის ზრდით.

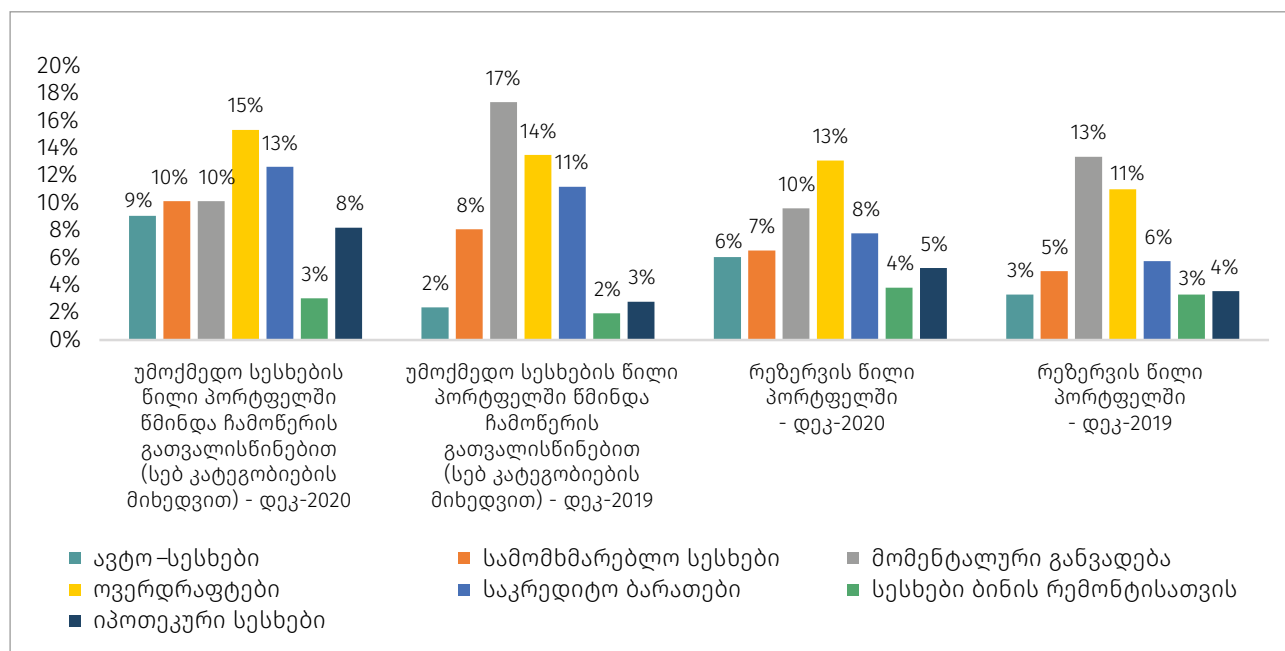
როგორც ქვემოთ წარმოდგენილი დიაგრამებიდან ჩანს, წინა წელთან შედარებით, 2020 წლის ბოლოსთვის რესტრუქტურირებული და უმოქმედო სესხების წილები უფრო მეტად გაიზარდა უცხოურ ვალუტაში გაცემულ სესხებში, ვიდრე ლარის სესხებში. უცხოურ ვალუტაში გაცემული სესხების ხარისხის უფრო მეტად გაუარესება ლარის აშშ დოლართან 14 პროცენტით და ევროსთან კი 25 პროცენტით გაუფასურებამ გამოიწვია, რამაც, თავის მხრივ, უცხოურ ვალუტის მსესხებლებისათვის ვალის ტვირთი მნიშვნელოვნად გაზრდა.

ბიზნეს სესხებში ასევე აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ უცხოურ ვალუტაში აღებული სესხების წილი განსაკუთრებით მაღალი იყო იმ მონაცვლად სექტორებში, რომლებსაც ყველაზე დიდი ზიანი მიაღწა COVID-19-თან დაკავშირებული ეკონომიკური შოკის გამო. ქვემოთ მოცემულია უცხოური ვალუტის სესხების წილი ამ სექტორების მთლიან სესხებში:

1. უძრავი ქონების დეველოპმენტი - 94 პროცენტი
2. უძრავი ქონების მენეჯმენტი - 89 პროცენტი
3. სასტუმროები და ტურიზმი - 88 პროცენტი
4. რესტორნები, ბარები, კაფეები და სწრაფი კვების ობიექტები - 85 პროცენტი
5. ავტოდილერები - 57 პროცენტი.

საცალო პროდუქტების პორტფელისთვის გაზრდილია რისკის ხარჯიც. სამომხმარებლო სესხებისთვის, მომენტალური განვადებისთვის და საკრედიტო ბარათებისთვის წინა წელთან შედარებით რისკის ხარჯი შემცირება რეკლასიფიკაციამ და წლის განმავლობაში წმინდა ჩამოწერილი სესხების წილის შემცირებამ გამოიწვია.

დიაგრამა N 4.13 საცალო პორტფელის ხარისხი და რისკის ხარჯი პროდუქტების მიხედვით

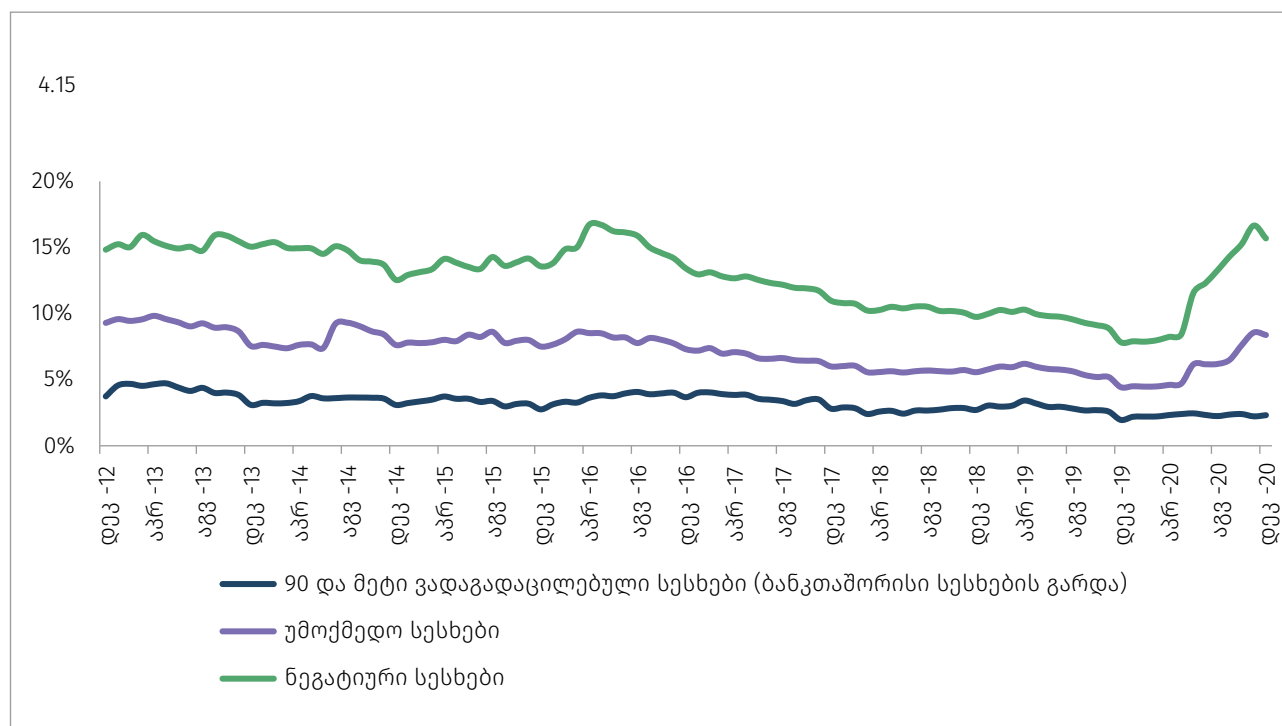
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.14 რისკის ხარჯის ცვლილება (დეკ-2020 - დეკ-2019)

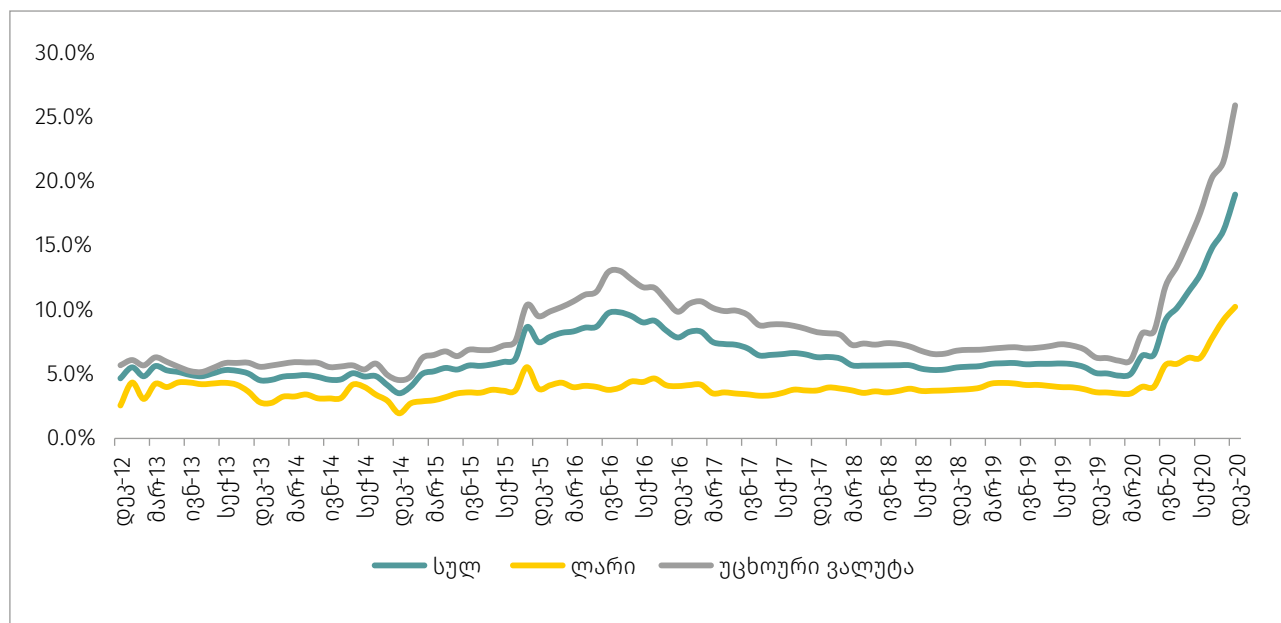
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.15 საკრედიტო პორტფელი სარიისობრივი მაჩვენებლების მიხედვით (ბანკთაშორისი სესხების გარდა)

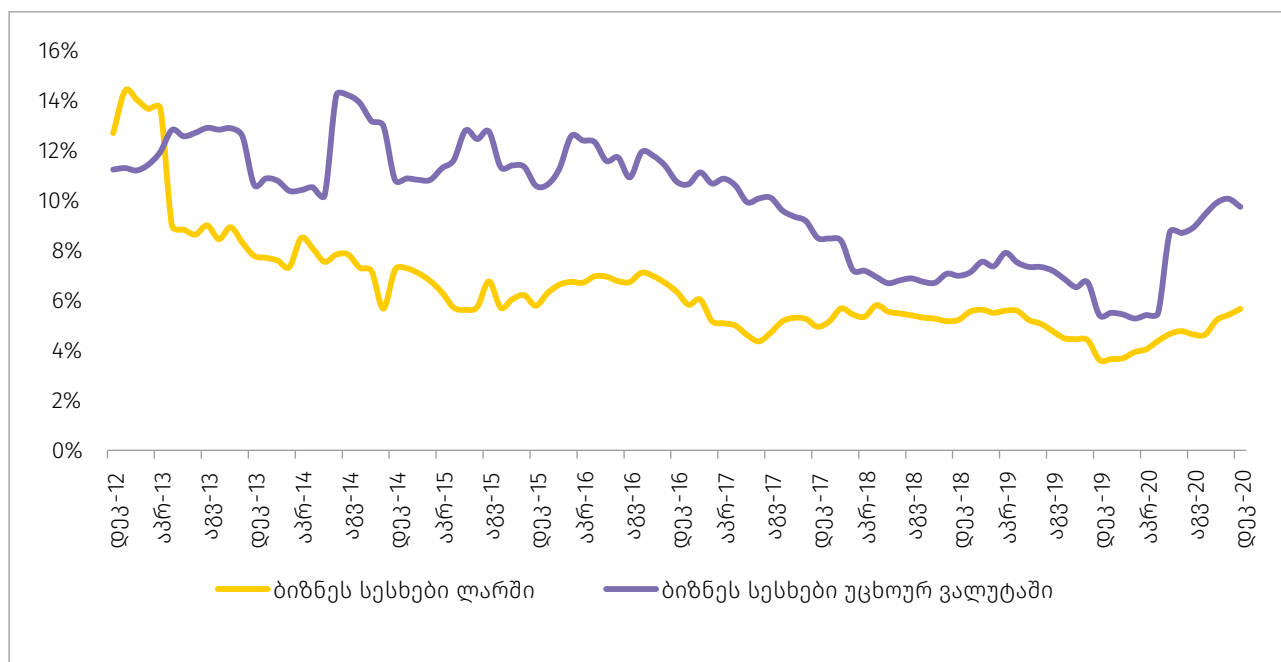
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.16 რესტრუქტურიზირებული სესხების წილი ვალუტების მიხედვით მთლიან სასესო კორტეჟში

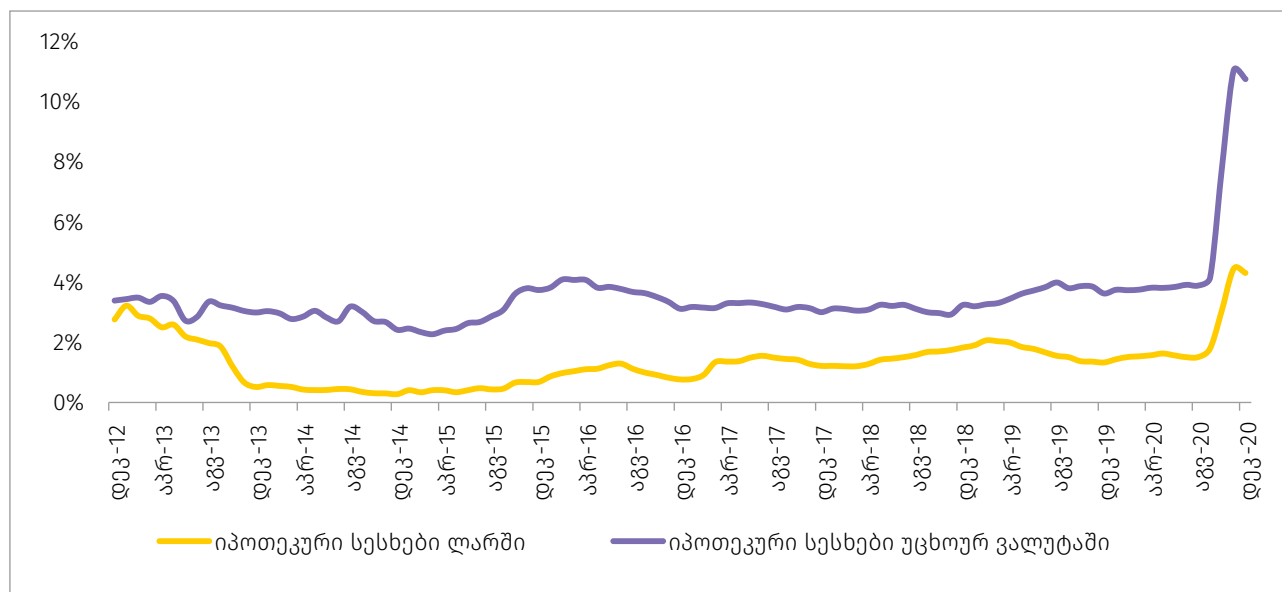
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.17 უმოქმედო სესხების წილი ვალუტების მიხედვით ბიზნეს სესხებში

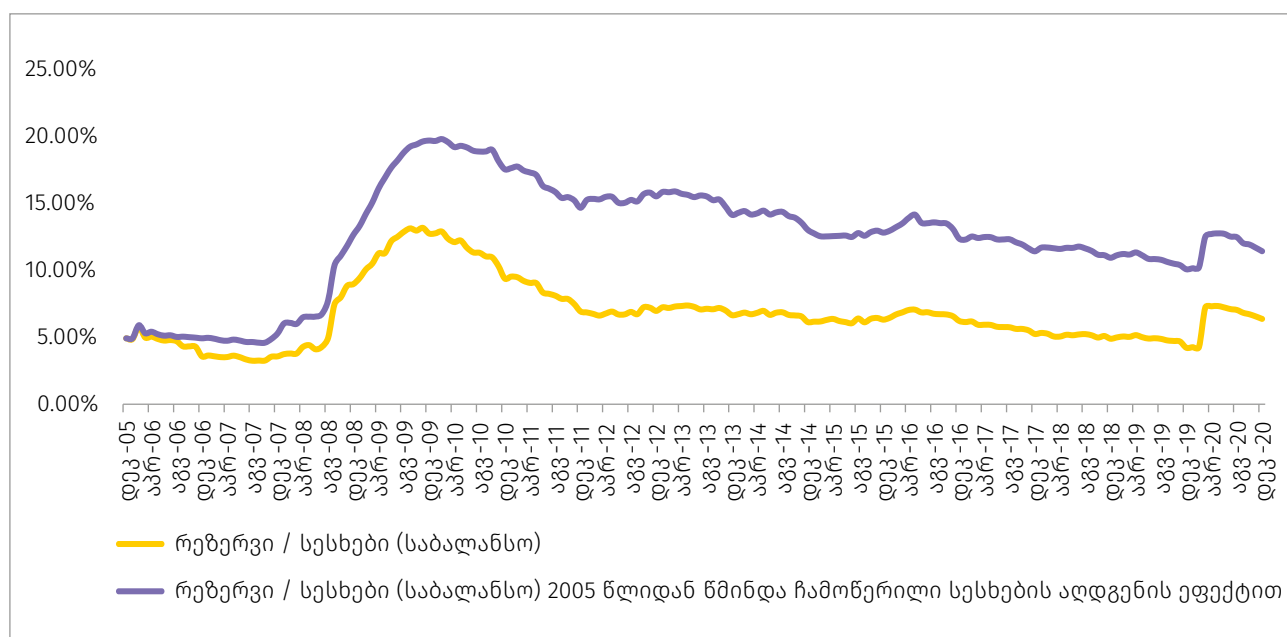
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.18 უმოქმედო სასხების წილი ვალუტების მიხედვით იკოთეკურ სასხებში

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

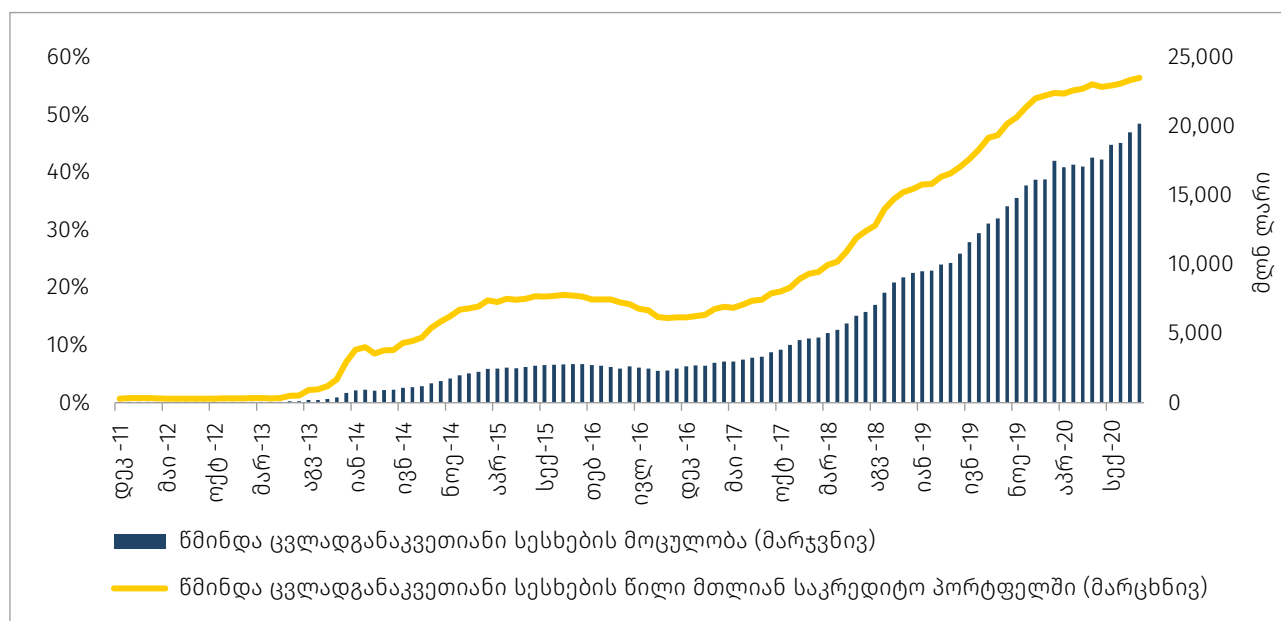
დიაგრამა N 4.19 სასხების შესაძლო დანაკარგების რეზერვის მთლიან კოორდინატთან თანაფარდობა⁷²

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

72. მოიცავს საერთო რეზერვს.

დიაგრამა N 4.20 ცვლად განაკვეთიანი სესხების მოცულობა და თანაფარდობა (წმინდა სესხებთან)⁷³

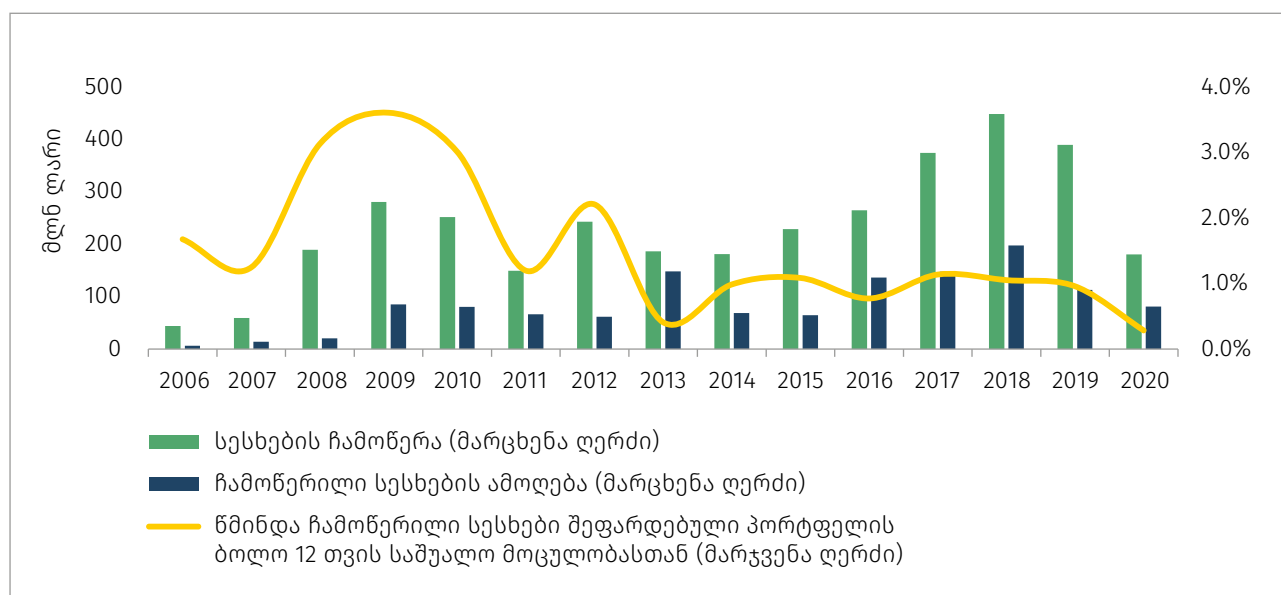

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2020 წელს წმინდა ჩამოწერილი სესხების მოცულობა 2019 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელთან შედარებით 64.1 პროცენტით შემცირდა. შემცირება ფიქსირდება როგორც ჩამოწერილ აქტივებში,

ისე ჩამოწერილი აქტივების ამოღებაში, თუმცა ეს უკანასკნელი ნაკლებადაა შემცირებული, ვიდრე აქტივების ჩამოწერა.

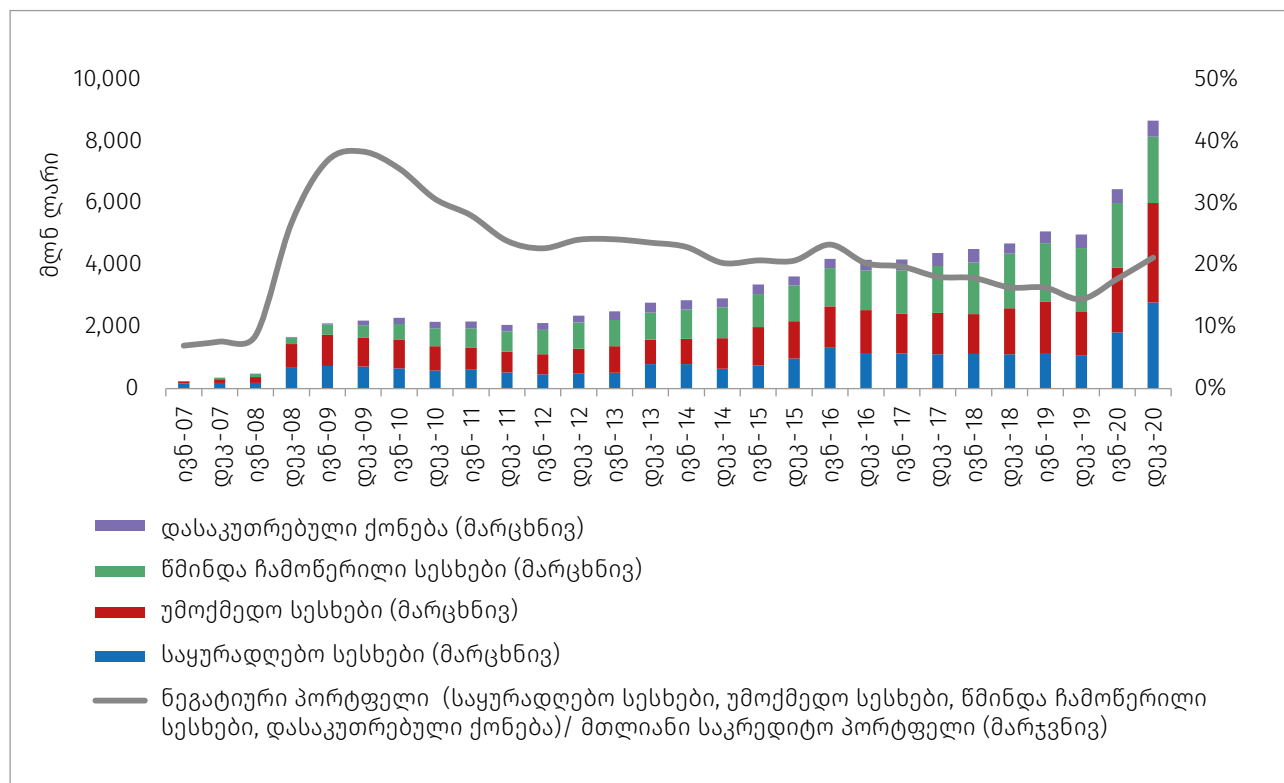
დიაგრამა N 4.21 სესხების ჩამოწერა და ამოღება

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

73. წმინდა სესხები - სესხის მოცულობა შესაძლო დანაკარგების რეზერვების გამოკლების შემდეგ.

დიაგრამა N 4.22 პრობლემური აქტივები

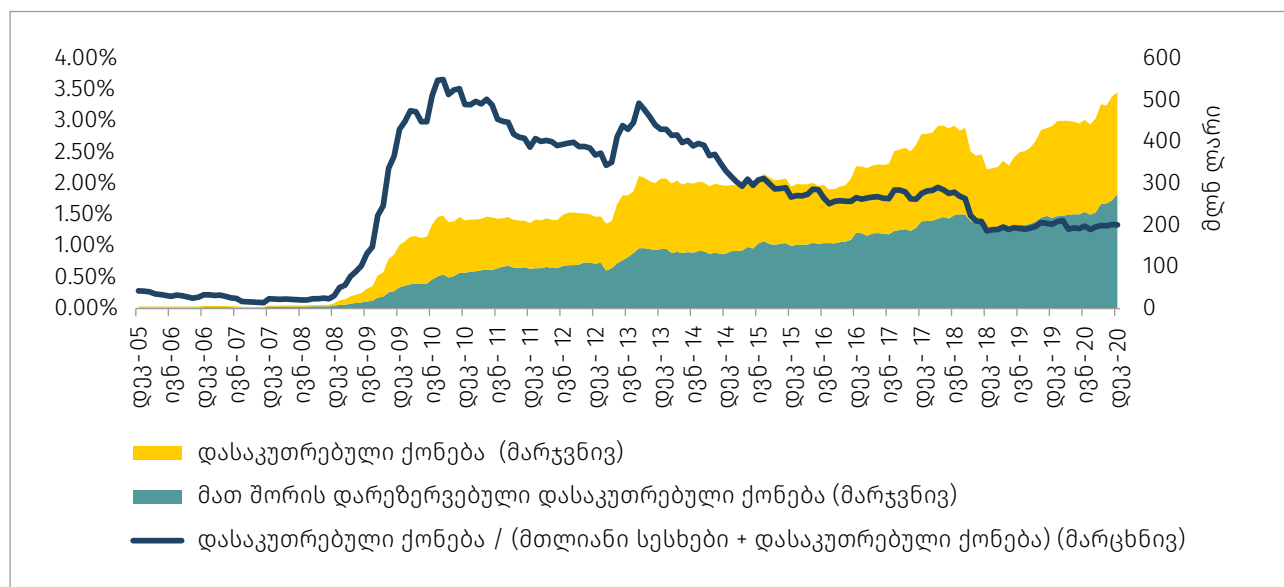

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2020 წელს, 2019 წელთან შედარებით, დასაკუთრებული ქონების წილის მოცულობა მთლიან

დაბანდებებში (სესხებს პლუს დასაკუთრებული ქონება) არ შეცვლილა.

დიაგრამა N 4.23 დასაკუთრებული აქტივები

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ჩანართი 6 COVID-19-ის გავლენა საკრედიტო პორტფელზე

2020 წლის მარტში საქართველოს ეროვნული ბანკის მოთხოვნითა და ჩართულობით კომერციულმა ბანკებმა მათ საკრედიტო პორტფელზე COVID-19 პანდემიის შედეგების გავლენა შეაფასეს და სესხების შესაძლო დანაკარგების ასახვად, საერთო რეზერვები შექმნეს. შექმნილმა საერთო რეზერვებმა დაახლოებით 1.1 მლრდ ლარი შეადგინა, რაც მთლიანი საკრედიტო პორტფელის 3 პროცენტი იყო. საერთო რეზერვები შეიქმნა როგორც ბიზნეს, ისე საცალო სესხებზე.

საერთო რეზერვების შექმნისას ბანკებმა ყურადღება გაამახვილეს იმ სექტორებზე, რომლებიც განსაკუთრებით მოწყვლადია არსებული ეკონომიკური შოკის პირობებში, მათ შორის:

1. სასტუმროები და ტურიზმი;
2. რესტორნები, ბარები, კაფეები და სხვა სწრაფი კვების ობიექტები;
3. უძრავი ქონების მენეჯმენტი;
4. უძრავი ქონების დეველოპმენტი;
5. ავტომობილების დილერები.

ბიზნეს მსესხებლების შეფასება განხორციელდა ეკონომიკის 3 წლიანი სტრესული სცენარისა და შემდგომი აღდგენის დაშვებებით და ყურადღება მიექცა სხვადასხვა რელევანტურ ფაქტორებს, მათ შორის, გეოგრაფიულ განაწილებას, გაცვლითი კურსის გავლენას და ა.შ. საცალო მსესხებლების შემთხვევაში, გათვალისწინებულ იქნა ისეთი ფაქტორები, როგორიცაა: ლარის გაცვლითი კურსის გაუფასურება; უმუშევრობის ზრდა, მათ შორის, მოწყვლად სექტორებში დასაქმებული პირებისთვის; უცხოეთიდან მიღებული გზავნილების მოცულობის შემცირება; სესხის მომსახურების კოეფიციენტი. 2020 წლის ივნისიდან კომერციულ ბანკებს დაევალოთ მარტში შექმნილი საერთო რეზერვების მსესხებლების ინდივიდუალურ, სპეციალურ რეზერვებში გადათარგმნა და სესხებისთვის შესაბამისი კატეგორიის მინიჭება. აღნიშნულ პროცესში აქტიურად იყო ჩართული სებ-ი, რომელმაც საბანკო სექტორს სექტორული შემცირებებისა და სესხის მომსახურების კოეფიციენტების ის ადეკვატური ზღვრები მიაწოდა, რომლითაც ინდივიდუალური მსესხებლების კრედიტუნარიანობის შეფასება უნდა მომხდარიყო. აღნიშნულმა მიდგომამ კომერციულ ბანკებს შორის შესადარისობის პრინციპის დაცვა უზრუნველყო და, ამასთანავე, მხარეებმა ეკონომიკის აღდგენასთან დაკავშირებით ერთმანეთს მოლოდინები გაუზიარეს. ამ მიდგომიდან ყველაზე მეტად აღსანიშნავია სესხის მომსახურების ის მინიმალური მაჩვენებლები, რაც სებ-ის მიერ დაწესდა და რომელშიც მაქსიმალურად იქნა გათვალისწინებული სხვადასხვა სექტორების სპეციფიკაციები და ბანკების დაკრედიტება/დარეზერვების პრაქტიკები. აღნიშნული მაჩვენებლები კორპორატიული, მცირე და საშუალო სეგმენტებისთვის შემდეგნაირად გამოიყურება:

ყველა სექტორი

სესხის მომსახურების კოეფიციენტი (DSCR) 10 წელზე	სესხის რეზერვი	სესხის ძირი/მოგება საპროცენტო ხარჯებამდე, მოგების გადასახადამდე, ცვეთამდე და ამორტიზაციამდე	სესხის რეზერვი
≥1.2	2%	≤4.50	2%
1.0-1.19	10%	4.50-6.00	10%
0.7-0.99	30%	6.00-8.50	30%
0.5-0.69	50%	8.50-11.50	50%
<0.5	100%	>11.50	100%

სასტუმროების, ენერგეტიკის (ჰესები), უძრავი ქონების მენეჯმენტის სექტორები

სესხის მომსახურების კოეფიციენტი (DSCR) 15 წელზე	სესხის რეზერვი	სესხის ძირი/მოგება საპროცენტო ხარჯებამდე, მოგების გადასახადამდე, ცვეთამდე და ამორტიზაციამდე	სესხის რეზერვი
≥1.2	2%	≤6.00	2%
1.0-1.19	10%	6.00-7.50	10%
0.7-0.99	30%	7.50-10.00	30%
0.5-0.69	50%	10.00-13.00	50%
<0.5	100%	>13.00	100%

საცალო სეგმენტის მსესხებლების გადახდისუნარიანობის ინდივიდუალურად შეფასების შემთხვევაში, სესხის მომსახურების კოეფიციენტის მაქსიმალური ზღვრები და შესაბამისი რეზერვის კატეგორიები შემდეგნაირად განისაზღვრა:

რეზერვის კატეგორია	სტანდარტული სესხები	საყურადღებო სესხები	არასტანდარტული სესხები
PTI	≤60%	60%-70%	>70%

ხოლო მსესხებლებისთვის, რომლებზეც გადახდისუნარიანობის შეფასება ინდივიდუალურად არ განხორციელდა, რეზერვის კატეგორია განისაზღვრა სებ-ის მიერ შემუშავებული მეთოდოლოგიით, რესტრუქტურისაციის, საშეღვათო პერიოდით სარგებლობის, სესხის ვადიანობის და ვადაგადაცილებული დღეების გათვალისწინებით.

2020 წლის დეკემბრის ბოლოს მდგომარეობით, ბანკებმა საერთო რეზერვიდან სპეციალურ რეზერვში დაახლოებით 770 მლნ ლარი გადმოიტანეს, საიდანაც რეზერვების სეგმენტების შიდა ათვისებამ შეადგინა:

1. კორპორატიული სეგმენტი - 58%;
2. მცირე და საშუალო სეგმენტი - 86%;
3. საცალო სეგმენტი - 73%.

რეზერვების ინდივიდუალურ მსესხებლებზე მინიჭების პროცესი სებ-ის აქტიური განგრძობითი დაკვირვების ქვეშ მიმდინარეობს. 2020 წლის დეკემბრის ბოლოს მდგომარეობით, დასრულებულია კორპორატიული სეგმენტის მსესხებლებზე შექმნილი სპეციალური რეზერვების ადეკვატურობის შეფასება, რომელშიც მატერიალური ხარვეზი არ გამოვლენილა და პროცესი დადებითად შეფასდა. მიმდინარე ეტაპზე დაიგეგმა და ხორციელდება მცირე, საშუალო და საცალო პორტფელების მსესხებლების ანალიზი, რომელიც, საორიენტაციოდ, 2021 წლის მაისში დასრულდება.

4.6 საბაზრო რისკი

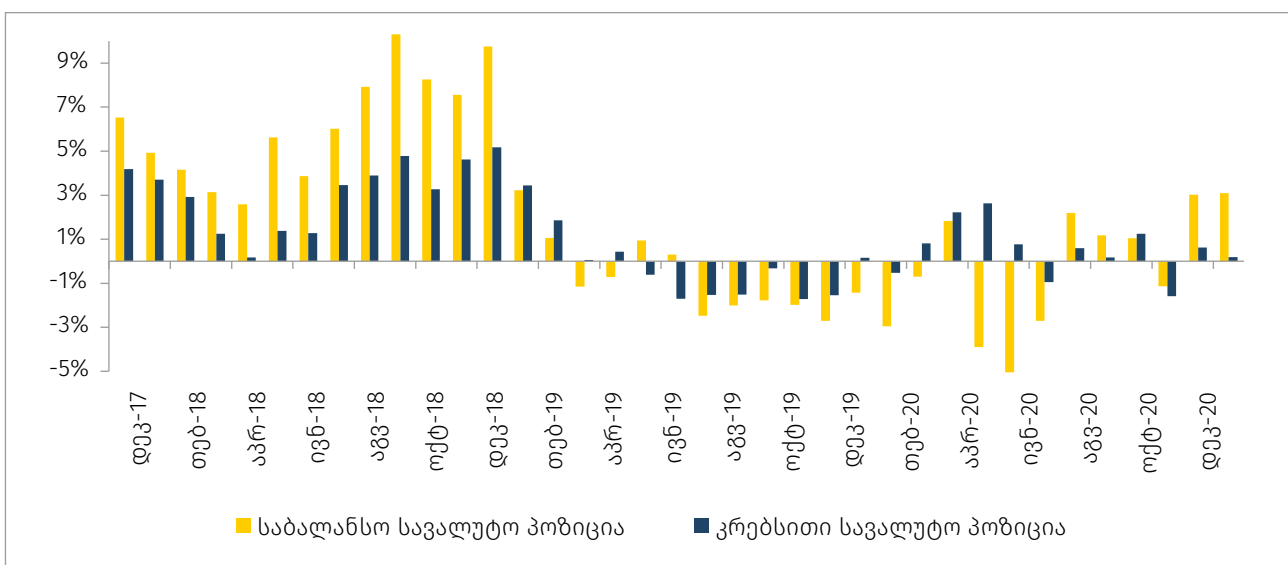
4.6.1 სავალუტო რისკი

2020 წლის განმავლობაში COVID-19-ის პანდემიასთან დაკავშირებული რისკებისა და გაურკვევლობით გამოწვეული უარყოფითი მოლოდინების მიუხედავად, რაც, ასევე, აისახა სავალუტო კურსის ცალკეულ მერყეობებში, საქართველოს ეროვნული ბანკის ინტერვენციების საშუალებით მოხდა სავალუტო რისკების შემცირება და ბანკებმა სტაბილური სავალუტო პოზიციებით საქმიანობა გააგრძელეს. წლის ბოლოს კრებისით სავალუტო პოზიცია დაბალანსებული და კრებისით ღია სავალუტო პოზიციის ლიმიტი 0 პროცენტის ფარგლებშია, თუმცა, რადგან აღნიშნული პოზიციის დათვლისას აქტივებში მიმდინარე პერიოდში ნაწილობრივ კვლავ გაითვალისწინება მთლიანი (და არა სრულად წმინდა) სესხები, ბანკების რეალური პოზიცია მოკლეა⁷⁴. შედეგად, ლარის კურსის გაუფასურება, რეზერვების გადაფასების გათვალისწინებით, იწვევს ზარალს. დამატებით, რადგან სააქციო კაპიტალი ლარით არის დენომინირებული, ლარის გაუფასურების დროს რისკის მიხედვით შეწონილი აქტივების გადაფასება მნიშვნელოვნად ამცირებს ბანკის

კაპიტალის ადეკვატურობის კოეფიციენტებს და ამ რისკის მიმართ ბანკებს კიდევ უფრო დაუცველს ხდის.

საქართველოს საბანკო სისტემაში ლარიზაციის მზარდი ტრენდი, შედარებით შენელებული ტემპით, მაგრამ მაინც გრძელდებოდა. თუმცა, უცხოური ვალუტის აქტივ-ვალდებულებების წილი კვლავ მაღალია, რის შედეგადაც, სავალუტო რისკის ფაქტორი ქართული ბანკებისთვის კვლავ მნიშვნელოვანი რჩება. საქართველოს ეროვნული ბანკი აგრძელებს საზედამხებველო მუშაობას სავალუტო რისკის მართვის არსებული მიდგომების სრულყოფის მიმართულებით და მათ შორის ღია სავალუტო პოზიციაში უცხოური ვალუტის აქტივების რეზერვის გადაფასების აღრიცხვის მიდგომების დახვეწასთან დაკავშირებით. განსაზღვრულია შესაბამისი გრაფიკიც, რომელიც COVID-19-ის პანდემიასთან დაკავშირებული სების ღონისძიებების ფარგლებში დროებით შეჩერდა. ასევე, მნიშვნელოვანი ყურადღება ექცევა სტრუქტურულ პოზიციასთან დაკავშირებული რისკების შეფასებას და ბანკებში სავალუტო რისკის შიდა მოდელების განვითარებას. ეს პროცესი კიდევ უფრო დიდ მნიშვნელობას იძენს COVID-19-თან დაკავშირებული გლობალური და რეგიონული გამოწვევების ფონზე.

დიაგრამა N 4.24 კომერციული ბანკების საბალანსო და კრებისითი სავალუტო პოზიციები საზედამხებველო კაპიტალთან

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

74. მოკლე სავალუტო პოზიციისას, უცხოური ვალუტის ვალდებულებები აჭარბებს უცხოური ვალუტის აქტივებს.

4.6.2 საპროცენტო რისკი

2020 წლის პირველ ნახევარში, COVID-19-ის პანდემიით გამოწვეული ლარის ლიკვიდობის შემცირების ფონზე, გაიზარდა საპროცენტო რისკები, რაც ადგილობრივი ვალუტის დეპოზიტებზე განაკვეთების მნიშვნელოვან ზრდასთან იყო დაკავშირებული. საქართველოს ეროვნული ბანკის ლარის ლიკვიდობის მხარდამჭერი ღონისძიებების გატარების შემდეგ, საპროცენტო განაკვეთები დასტაბილურდა და სტრესამდე არსებულ დონეს დაუბრუნდა. ასეთი მერყეობები კიდევ ერთხელ ადასტურებს ბანკებში საპროცენტო რისკის და მისი რეგულარული მონიტორინგის და ადეკვატური შეფასების მნიშვნელობას.

საქართველოში მოქმედ ბანკებს სავაჭროდ განკუთვნილი ფასიანი ქაღალდები თითქმის არ გააჩნიათ. თუმცა, ის ბანკები, რომელთაც სავაჭრო წიგნი⁷⁵ აქვთ, ვალდებული არიან შესაბამისი პროცედურები შეიმუშაონ და ეროვნულ ბანკთან ანგარიშგება აწარმოონ. იმ შემთხვევაში, თუ მონიტორინგის შედეგად, პორტფელის მნიშვნელოვანი ზრდის შესაძლებლობა გამოვ-

ლინდება, სავაჭრო წიგნის რისკის მართვისათვის განკუთვნილი რეგულაცია ამოქმედდება.

მიმდინარე ეტაპზე, მთლიანი ბალანსისთვის საპროცენტო რისკის საბანკო წიგნისთვის განკუთვნილი რეგულაცია და მიდგომები გამოიყენება. 2020 წელს ძალაში შევიდა დებულება საბანკო წიგნის საპროცენტო რისკის მართვის შესახებ (IRRBB), რომლის მიზანია საბანკო წიგნში წარმოშობილი საპროცენტო რისკის იდენტიფიცირება, შეფასება, მართვა და მასთან დაკავშირებული მოთხოვნების დაწესებით, კომერციული ბანკებისა და საფინანსო სექტორის სტაბილურობისა და ჯანსაღად ფუნქციონირების ხელშეწყობა (იხ. ჩანართი 7).

საპროცენტო ხასიათის აქტივებით ვალდებულებების გადაფარვის მიმართულებით დადებითი დინამიკა აღინიშნება (დიაგრამა N 4.22) საშუალო და გრძელვადიან გეგმებში, რაც უკავშირდება როგორც სისტემაში დამატებითი გრძელვადიანი დაფინანსების წყაროების გაჩენას და ვალდებულებების დაგრძელვადიანებას, ისე მცურავგანაკვეთიანი სესხების წილის ზრდას.

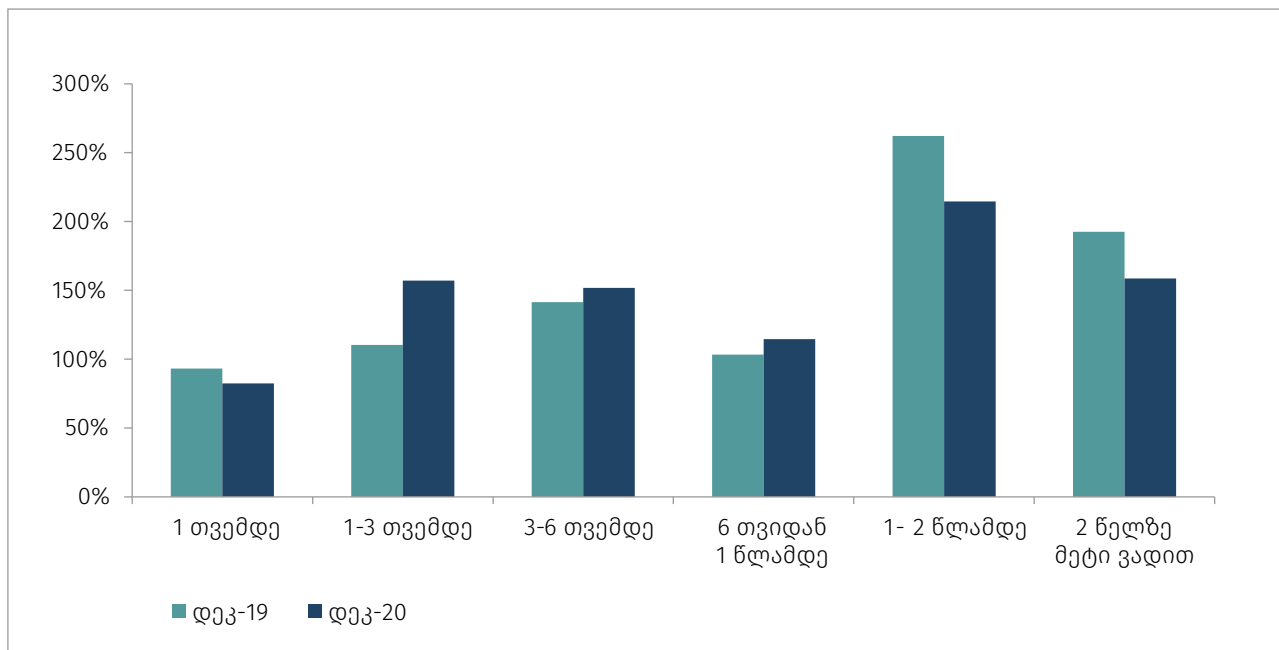
75. სავაჭრო წიგნი მოიცავს ფინანსურ ინსტრუმენტებს, რომლებსაც კომერციული ბანკი ფლობს:

ა) მოკლევადიან პერიოდში გაყიდვის მიზნით;

ბ) ფასის მოსალოდნელი ცვლილების გამო გადაფასებით მიღებული მოგების მოლოდინით;

გ) მისი გამოყენებით არბიტრაჟის გზით შემოსავლების მისაღებად;

დ) „ა“-„გ“ ქვეპუნქტების მიზნებისთვის შეძენილი ინსტრუმენტების რისკის პოზიციების დასაზღვევად.

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ჩანართი 7 საბანკო წიგნის საპროცენტო რისკის (IRRBB) მართვა

საპროცენტო რისკი საპროცენტო განაკვეთების ცვლილების მიმართ ბანკის მგრძნობელობას გამოხატავს. იგი ეხება ბანკის კაპიტალსა და შემოსავლებზე მოქმედ ახლანდელ ან სამომავლო რისკს, რომელიც საპროცენტო განაკვეთების ცვლილების შედეგად წარმოიშობა და საბანკო წიგნის პოზიციებზე ახდენს გავლენას. საპროცენტო განაკვეთების ცვლილების შედეგად იცვლება მომავალი ფულადი ნაკადების წმინდა ახლანდელი ღირებულება და ნარჩენი ვადიანობები, რაც ცვლის შესაბამის აქტივებს, ვალდებულებებს, გარესაბალანსო მუხლებსა და მათ ეკონომიკურ ღირებულებას (EVE). ცვლილებები საპროცენტო განაკვეთებში ბანკის წმინდა საპროცენტო შემოსავალზეც (NII) აისახება, რაც საპროცენტო რისკის მიმართ მგრძნობიარე შემოსავლებისა და ხარჯების ცვლილების შედეგია. აღნიშნული რისკის მართვა მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ბანკის მომგებიანობასა და კაპიტალზე.

EVE საპროცენტო რისკი 6 სცენარის მიხედვით იზომება, ხოლო წმინდა საპროცენტო შემოსავალზე (NII) გავლენა მხოლოდ 2 სცენარს (საპროცენტო განაკვეთების პარალელური ზრდა და შემცირება) ეფუძნება.

ეროვნული ბანკი ორივე ზემოაღნიშნული საზომის მონიტორინგს ახორციელებს, თუმცა საზედამხედველო ღონისძიებების გატარება ბანკების მიმართ იმ შემთხვევაში განიხილება, როდესაც საპროცენტო რისკი მაღალია და ეკონომიკური ღირებულების შემცირება სხვადასხვა

საპროცენტო რისკის შოკის შედეგად ბანკის პირველადი კაპიტალის 15 პროცენტს აღემატება. მიუხედავად ამ სტანდარტისა, ცალკეულ შემთხვევებში, მოსალოდნელი ტენდენციებიდან და რისკებიდან გამომდინარე, როდესაც ზედამხედველი მიიჩნევს, რომ ბანკს საპროცენტო რისკის შესაბამისი კაპიტალი არ გააჩნია, მას შეუძლია გაატაროს საზედამხედველო ღონისძიებები, რომლებიც ბანკის მიერ კაპიტალის ზრდას ან საპროცენტო რისკის პოზიციების შემცირებას გულისხმობს.

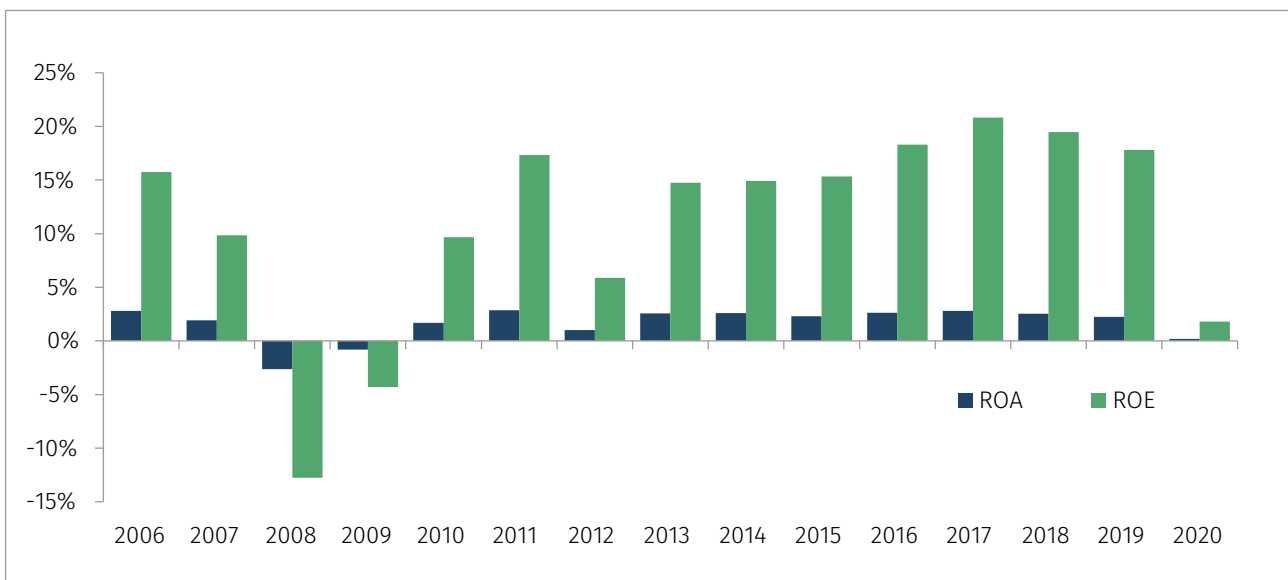
დებულების ძალაში შესვლამდე მოხდა ფორმის პარამეტრების კალიბრაცია, დახვეწა და ქართულ საბანკო სექტორზე მორგება. საპროცენტო რისკის შეფასების აღნიშნულ ჩარჩოსთან ერთად, ეროვნული ბანკი აგრძელებს საპროცენტო რისკის სხვა ფორმების და ინდიკატორების მონიტორინგსაც. წლის ბოლო მდგომარეობით, საპროცენტო რისკის არსებული მიდგომის საფუძველზე, სისტემის ეკონომიკურ ღირებულებისა (EVE) და წმინდა საპროცენტო შემოსავლის (NII) ცვლილების პირველად კაპიტალთან ფარდობა, შესაბამისად, 7.4 და 1.2 პროცენტს შეადგენს და მაქსიმალურ საზედამხედველო ლიმიტზე მნიშვნელოვნად ნაკლებია.

4.7 მომგებიანობის რისკი

2020 წელს უკუგებას საშუალო აქტივებსა და კაპიტალზე, შესაბამისად, 0.2 და 1.8 პროცენტი შეადგინა, რაც წინა წლის შესაბამის მაჩ-

ვენებლებს, რომლებიც 2.2 და 17.8 პროცენტი იყო, მნიშვნელოვნად ჩამორჩება. ამის ძირითადი განმაპირობებელი ფაქტორი პანდემიის შედეგად მარტში წინასწარ გატარებული 1.1 მლრდ ლარამდე მოცულობის საერთო რეზერვი გახდა.

დიაგრამა N 4.26 უკუგება კაპიტალსა და აქტივებზე

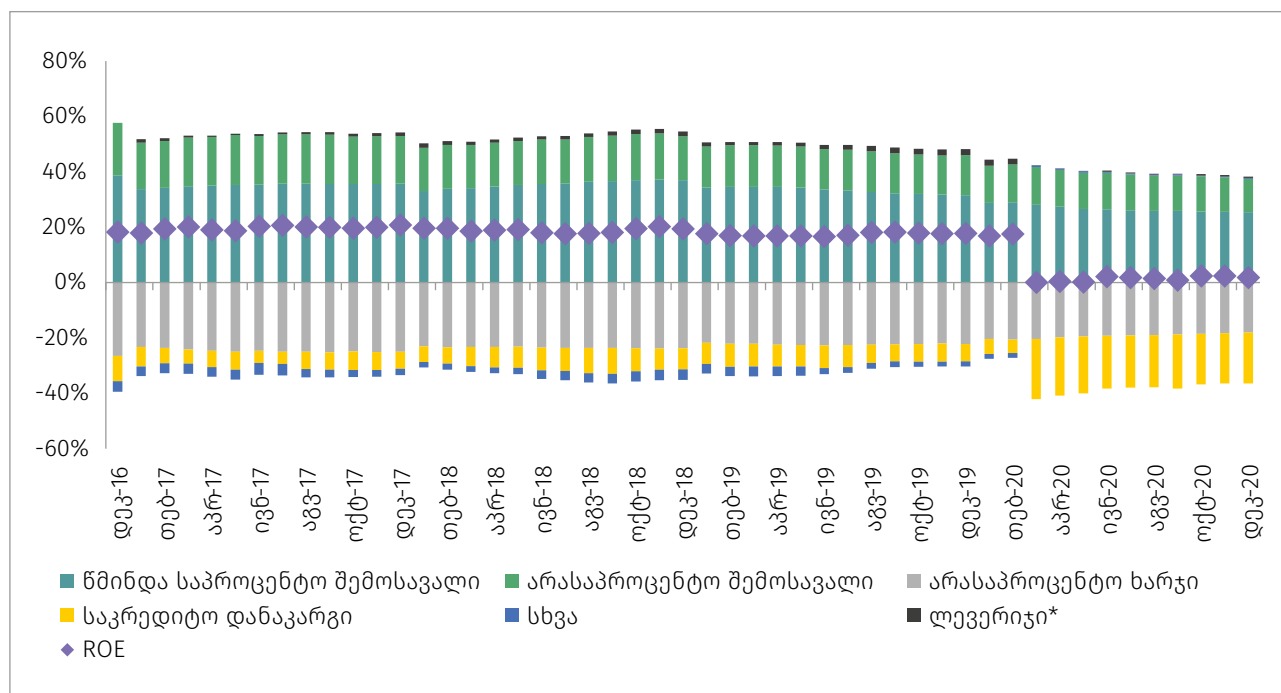
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

76. ROE - წმინდა მოგება შეფარდებული წლის საშუალო სააქციო კაპიტალთან, ხოლო ROA - წმინდა მოგება შეფარდებული წლის საშუალო აქტივებთან. ამ გაანგარიშებებში წმინდა მოგება დათვლილია როგორც წმინდა საპროცენტო შემოსავლისა და წმინდა არასაპროცენტო შემოსავლის ჯამს გამოკლებული სესხებისა და სხვა ფინანსური აქტივების შესაძლო დანაკარგების რეზერვის თანხა, გაუთვალისწინებელი შემოსავლებისა და გადასახადების გადახდის შემდეგ.

2020 წლის მოგების დეკომპოზიციის კუთხით, ალსანიშნავია საბანკო სისტემის მომგებიანობაზე მოქმედი რამდენიმე მნიშვნელოვანი ფაქტორი. წლის განმავლობაში შემცირდა წმინდა საპროცენტო მარჟა და არასაპროცენტო შემოსავლები, რაც, ძირითადად, შენელებულ საკრედიტო აქტივობასა და პანდემიის პირობებში ბანკების მიერ სესხებზე შეთავაზებულ საშეღავათო პერიოდებს უკავშირდება. თუმცა, მომგებიანობაზე პოზიტიურად იმოქმედა, ერთი მხრივ, ზრდისა და მასშტაბის, მეორე მხრივ კი შემცირებული საოპერაციო ხარჯების გამო ეფექტიანობის

ზრდამ. მთლიანი აქტივების და მთლიანი სესხების, შესაბამისად, 20.5 და 19.6 პროცენტიანი⁷⁷ ზრდის პირობებში, არასაპროცენტო ხარჯები 2.9 პროცენტით შემცირდა. ეფექტიანობის გაუმჯობესებაზე მიუთითებს ხარჯების აქტივებთან თანაფარდობის კოეფიციენტიც, რომელიც 3.2 პროცენტიდან 2.6 პროცენტამდე შემცირდა. მომგებიანობის შემცირება აქტივების ხარისხის გაუარესებიდან გამომდინარე 2020 წლის მარტში დაახლოებით 1.1 მლრდ ლარის სესხების შესაძლო დანაკარგების რეზერვის შექმნამ გამოიწვია.

დიაგრამა N 4.27 მოგების დეკომპოზიციის

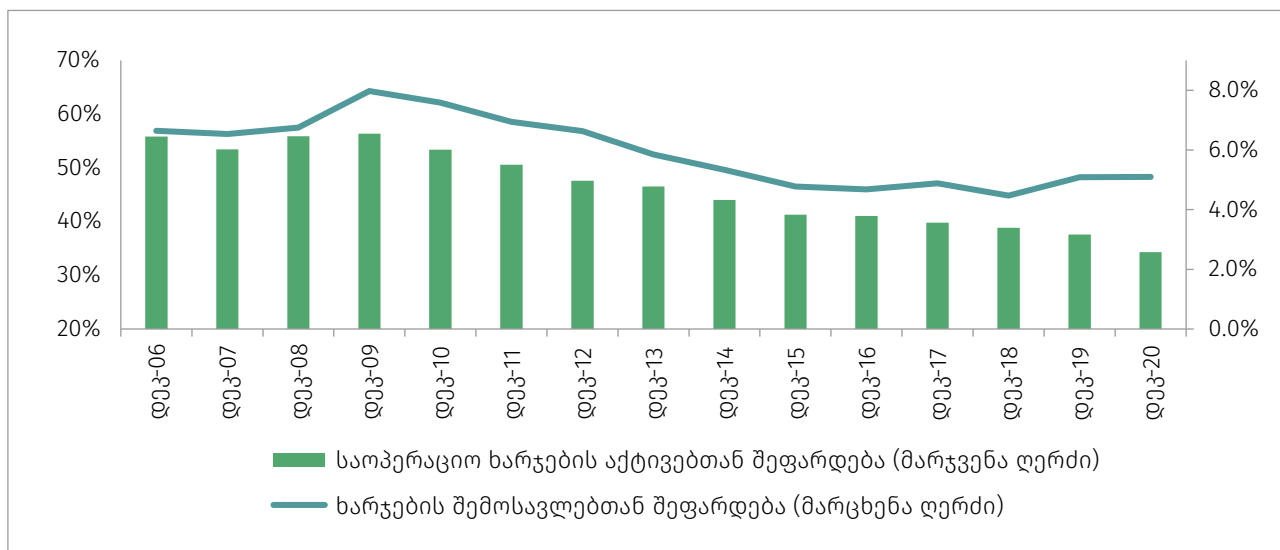

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

*ლევერიჯი წარმოადგენს 2016 წლის დეკემბრიდან ინდექსირებულ მონაცემს.

77. კურსის ეფექტის ჩათვლით.

დიაგრამა N 4.28 ხარჯების შემოსავალსა და აქტივებთან თანაფარდობა

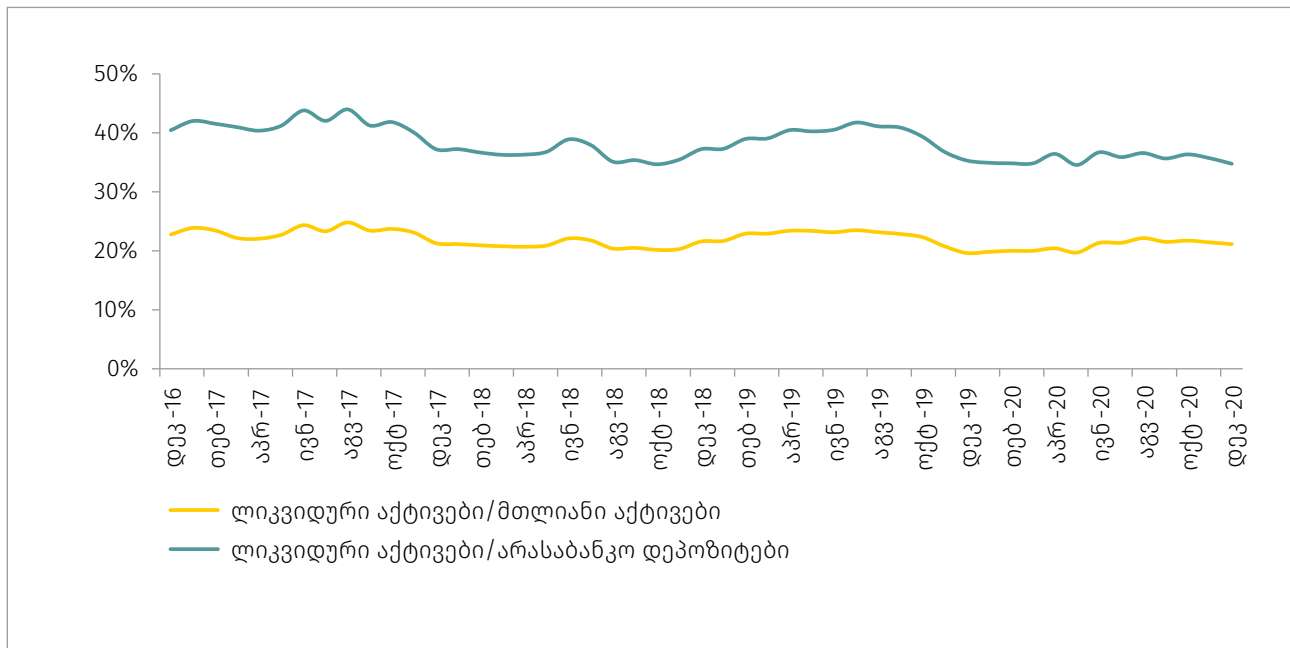
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საქართველოს ეროვნული ბანკი აგრძელებს ბანკების მომგებიანობის საპროგნოზო მაჩვენებლების განხილვას, ცალკეული ინსტიტუტების ბიზნეს მოდელისა და სტრატეგიის ანალიზს, მომგებიანობის რისკის შესაბამისი მიტიგანტების შეფასებას. მნიშვნელოვანი ყურადღება ეთმობა მასშტაბის ეფექტის, ბაზრის ნიშის ან/და სხვა კონკურენტული უპირატესობის და საპროგნოზო საკრედიტო დანაკარგების ფაქტორებს. გრძელდება ბანკების პროდუქტების ფასდადების მოდელების შემუშავების და მათი დახვეწის მონიტორინგი.

4.8 ლიკვიდობის რისკი

4.8.1 ლიკვიდური აქტივების სტრუქტურა

2020 წლის განმავლობაში, მიუხედავად პანდემიით გამოწვეული უარყოფითი მოლოდინების და მერყეობებისა, ლიკვიდური აქტივების მოცულობა მაღალ დონეზე ნარჩუნდებოდა. შედეგად, ლიკვიდური აქტივები მთლიანი აქტივების 21 პროცენტს აღემატება, რაც საკმარისია არასაბანკო დეპოზიტების 35 პროცენტამდე დასაფარად.

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2020 წლის განმავლობაში ლიკვიდობის გადართვის კოეფიციენტი (LCR) გარკვეული მერყეობებით ხასიათდებოდა. პანდემიის დაწყებასთან ერთად, სებ-მა მნიშვნელოვნად გაააქტიურა დეპოზიტების ცვლილებების ყოველდღიური მონიტორინგი. მიუხედავად გაურკვევლობის ზრდისა, დეპოზიტების მაქსიმალურმა თვიურმა გადინებამ მხოლოდ 4.4 პროცენტი შეადგინა.

COVID-19-ის პანდემიასთან დაკავშირებული რისკების წარმოშობის შემდეგ, საქართველოს ეროვნული ბანკის მხრიდან მყისიერად გატარდა ლარის ლიკვიდობის მხარდამჭერი მნიშვნელოვანი ღონისძიებები, რომელთა საშუალებითაც შესაძლებელი გახდა ლარის დამატებითი ლიკვიდობის მოზიდვა და არსებული რისკები მნიშვნელოვნად შემცირდა (ასევე იხ. ჩანართი 2):

- ფინანსური სექტორისთვის შემუშავდა დაბალპროცენტიანი და ხელმისაწვდომი ლარი/აშშ დოლარის სვოპ ოპერაციები საქართველოს ეროვნულ ბანკთან, ჯამური 400 მლნ აშშ დოლარის ლიმიტის ფარგლებში;
- ამოქმედდა მუდმივმოქმედი სვოპ ოპერა-

- ციების ინსტრუმენტი, რაც ბანკებს, საჭიროების შემთხვევაში, საშუალებას აძლევს ლარის ლიკვიდობა საჯარიმო საპროცენტო განაკვეთით დამატებით ულიმიტოდ მიიღონ;
- ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკთან (EBRD) გაფორმდა 200 მლნ აშშ დოლარის ლიმიტის ლარი/აშშ დოლარის სვოპის ხელშეკრულება, რაც EBRD-ს ადგილობრივ ვალუტაში კერძო სექტორის დაფინანსების გაზრდის და ბანკებს ლარის დამატებითი ლიკვიდობის აკუმულირების საშუალებას აძლევს;
- 2020 წლის 1 მაისიდან, ერთი წლის განმავლობაში, ბანკებს მიეცათ შესაძლებლობა, რომ ლარის ლიკვიდობის მართვისთვის უცხოური ვალუტის ბუფერები გამოიყენონ და მათი საშუალებით ჯამური ლიკვიდობის მოთხოვნა დაიცვან, რაც ლიკვიდობის მართვის კუთხით დამატებით მოქნილობას იძლევა;
- გაფართოვდა ლარის გირაოს ბაზა, რაც ბანკებს საშუალებას აძლევს ეროვნული ბანკიდან მცირე და საშუალო სეგმენტზე გაცე-

მული სესხების უზრუნველყოფით ლარის დამატებითი რესურსი მოიზიდონ;

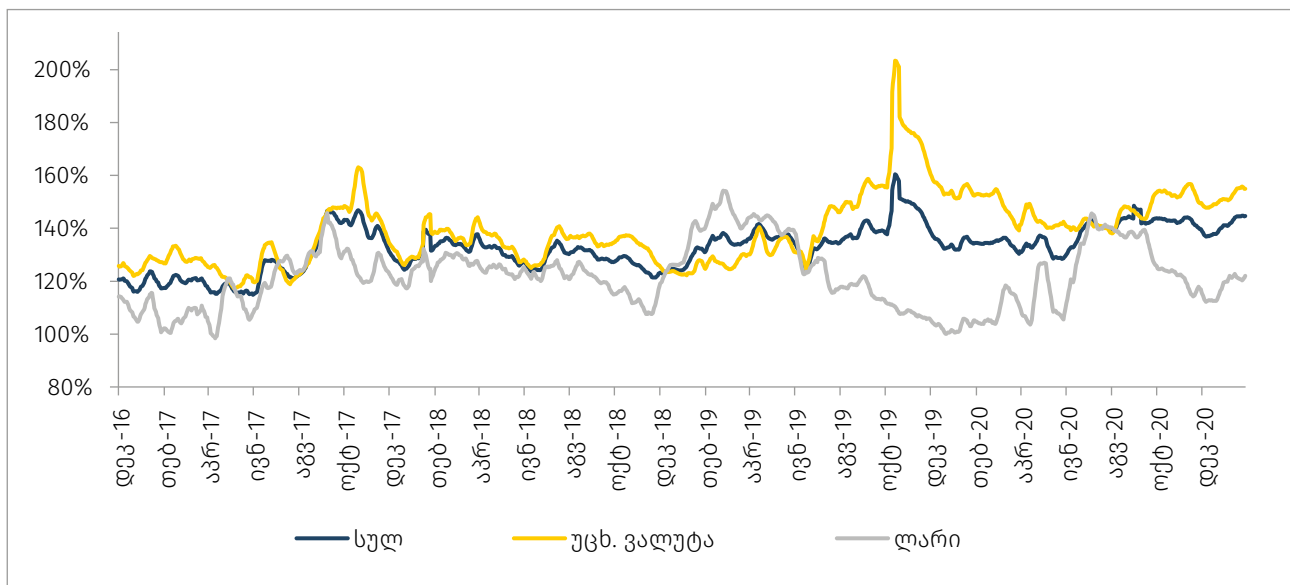
- ეროვნული ბანკის მხარდაჭერით მიკრო-საფინანსო ორგანიზაციებს შესაძლებლობა მიეცათ, სასესხო პორტფელის მოცულობის მიხედვით, კომერციული ბანკებიდან დამატებით რესურსი მოიზიდონ, რაც ასევე პოზიტიურ გავლენას ახდენს საფინანსო სექტორის ლიკვიდობის რისკებზე;
- საქართველოს ეროვნული ბანკის ღონისძიებებთან ერთად, მთავრობამ 600 მლნ ლარის ფასიანი ქაღალდების გამოუშვა და მიღებული თანხა კომერციულ ბანკებში განთავსდა, რაც გრძელვადიან და სტაბილურ დაფინანსების წყაროს წარმოადგენს.

საქართველოს ეროვნული ბანკის ლიკვიდობის დამატებითი ინსტრუმენტების საშუალებით, ფინანსურმა სექტორმა 550 მლნ ლარზე მეტი

მოიზიდა. თუმცა, ჯამური ლიმიტი 2 მლრდ ლარს აღწევს და საჭიროების შემთხვევაში დამატებითი ლიკვიდობის ათვისებაა შესაძლებელი. ხოლო საქართველოს ეროვნული ბანკის და მთავრობის ღონისძიებების ფარგლებში ჯამურად მოზიდული ლარის ლიკვიდობა 1.1 მლრდ ლარს აჭარბებს.

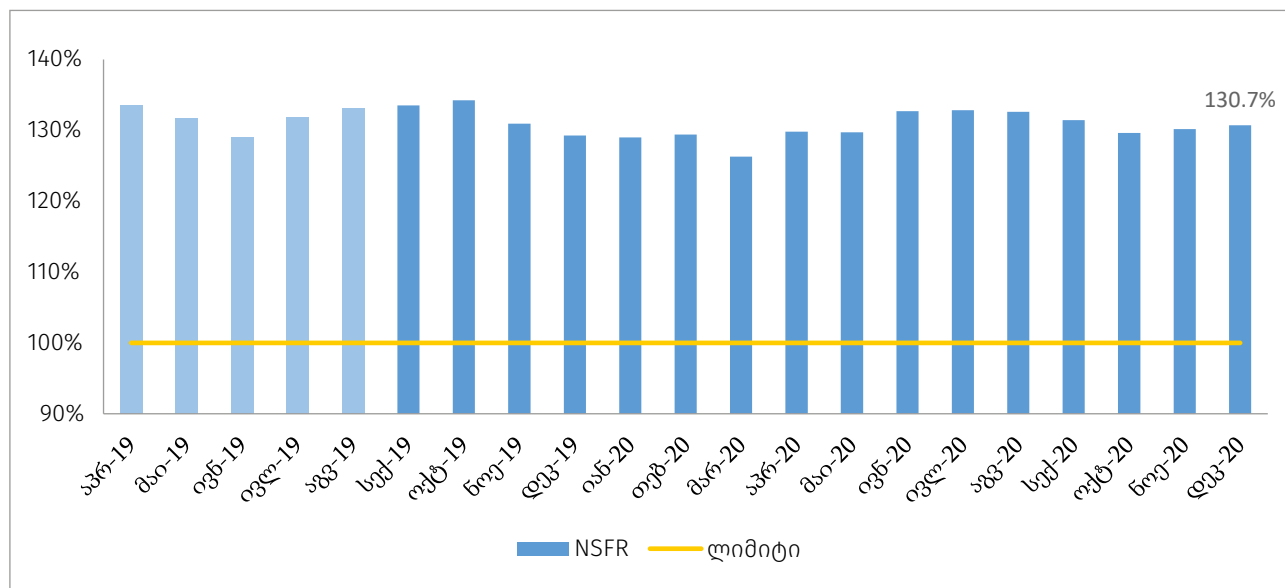
აღნიშნული ღონისძიებების გატარების შემდეგ, 2020 წლის პირველი ნახევრის ბოლოს, ლარის საკმარისი რესურსი დაგროვდა და ლიკვიდობის გადაფარვის კოეფიციენტი COVID-19 პანდემიამდე არსებულ დონეს მნიშვნელოვნად გადააჭარბა. მესამე კვარტალის ბოლოდან ლარის ლიკვიდობის გადაფარვის კოეფიციენტის შემცირება ძირითადად ლარის სესხებზე მოთხოვნის ზრდას უკავშირდება, რამაც დაგროვილი ლიკვიდობის ათვისებას შეუწყო ხელი. წმინდა სტაბილური დაფინანსების კოეფიციენტი (NSFR) ასევე მაღალ დონეს ინარჩუნებდა და წლის განმავლობაში 130 პროცენტის ფარგლებში იყო.

დიაგრამა N 4.30 ლიკვიდობის გადაფარვის კოეფიციენტის (LCR) დინამიკა

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.31 წმინდა სტაბილური დაფინანსების კოეფიციენტი

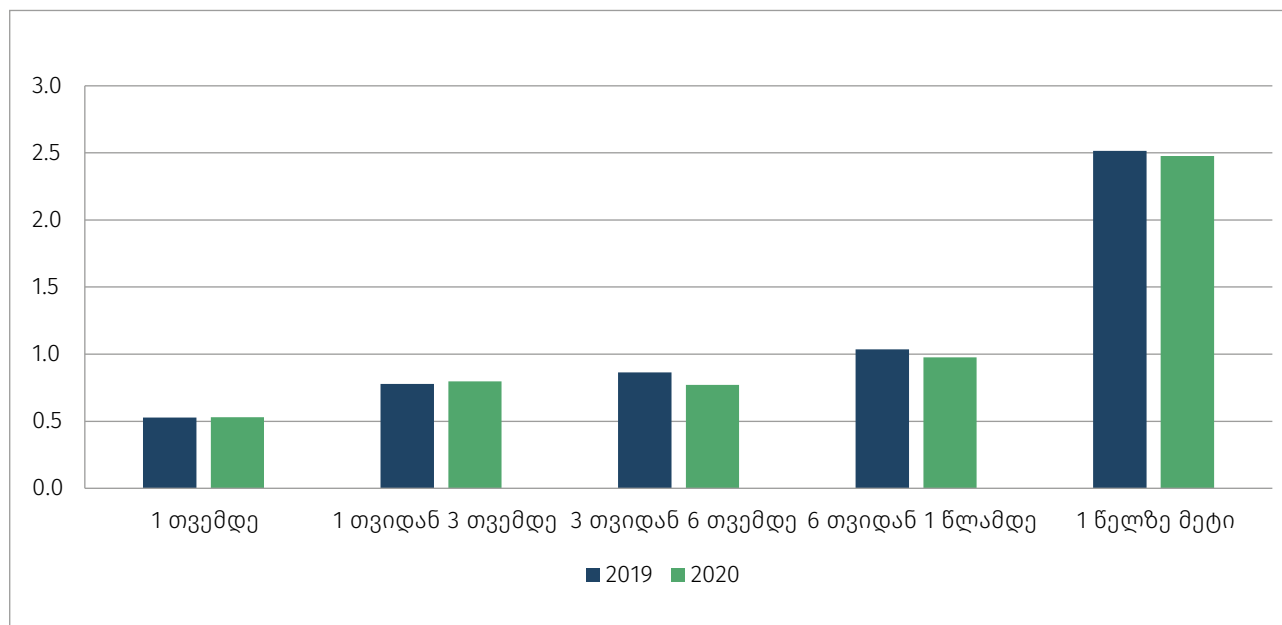

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2020 წლის განმავლობაში ლიკვიდური აქტივების გეგმის სტრუქტურა სტაბილურობას ინარჩუნებდა

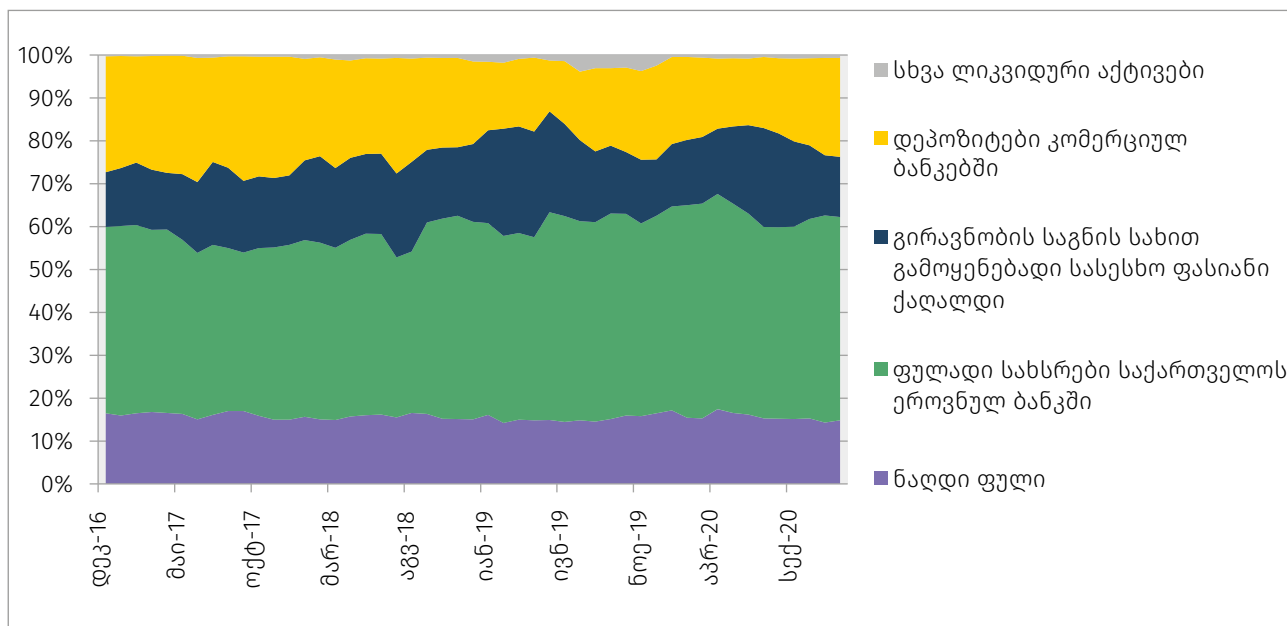
როგორც 1 წლამდე, ისე 1 წელზე მეტ დროის კალათებში.

დიაგრამა N 4.32 ლიკვიდობის გეგმა - აქტივების თანაფარდობა ვალდებულებებთან

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.33 ლიკვიდური აქტივების მოცულობა და სტრუქტურა

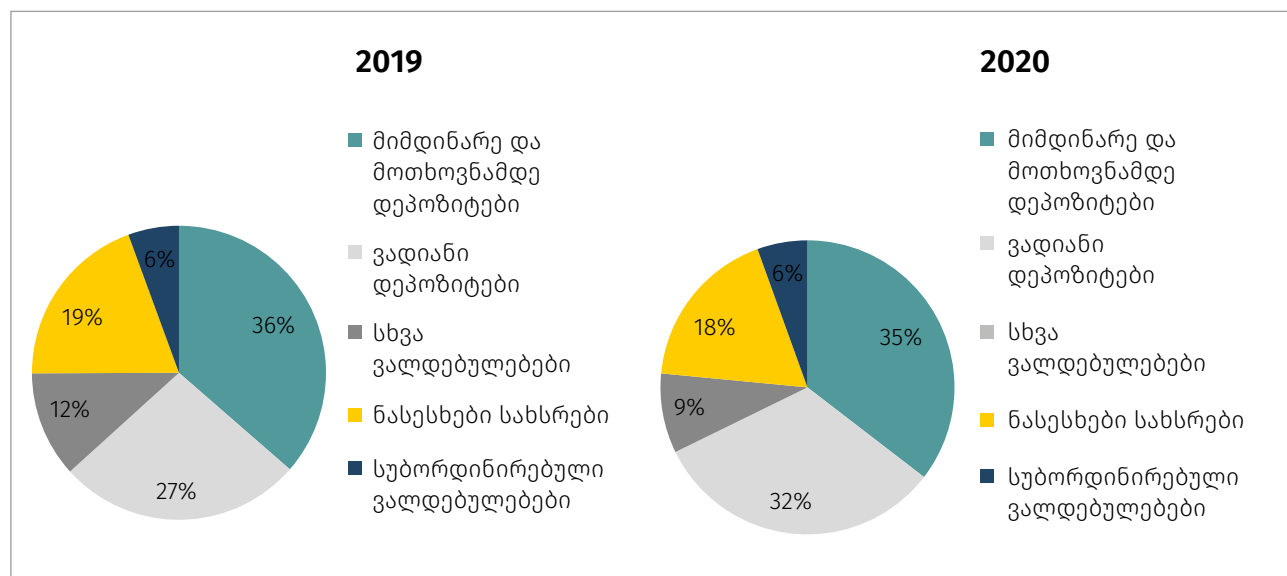
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

4.8.2 ვალდებულებების სტრუქტურა

ვალდებულებების სტრუქტურაში სადეპოზიტო სერთიფიკატების ზრდის ფონზე, გაიზარდა ვადიანი

დეპოზიტების წილი. ამასთან, ბანკები ვალდებულებების სტრუქტურის რისკების შესაბამისი ლიკვიდური აქტივების საკმაოდ კომფორტულ დონეს ინარჩუნებენ.

დიაგრამა N 4.34 ვალდებულებების სტრუქტურა

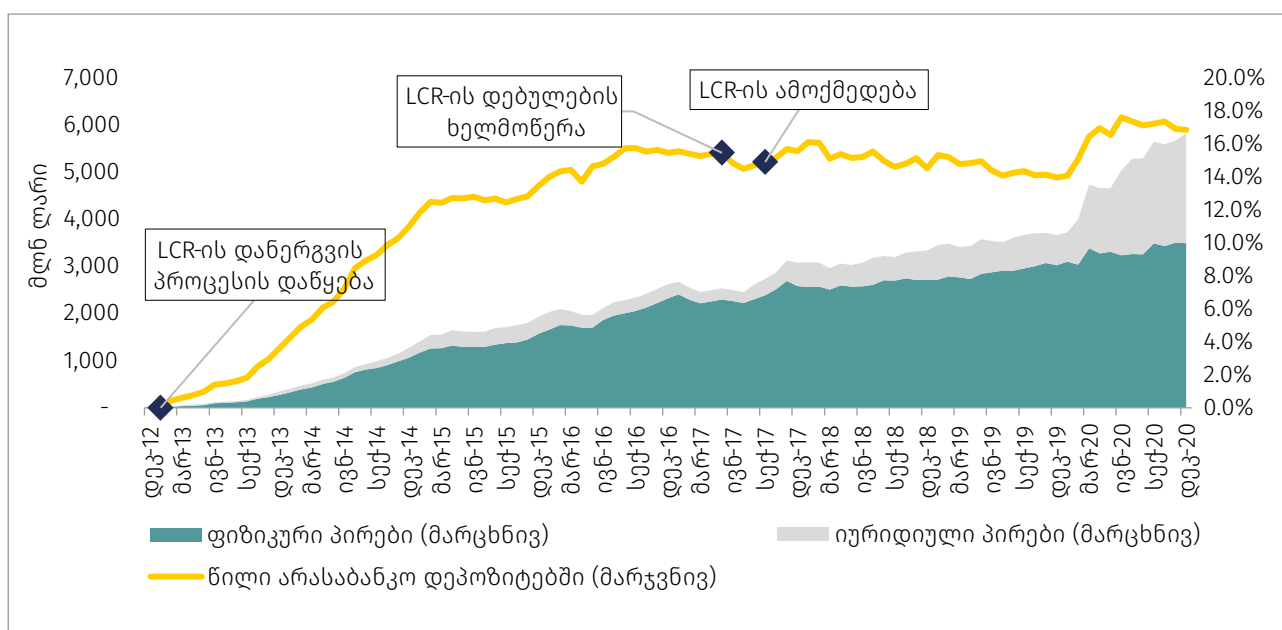

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საბანკო სისტემის დაფინანსების სტრუქტურაზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს გამოუთხოვადი სადეპოზიტო სერტიფიკატების პროდუქტის განვითარება და ზრდა. აღნიშნული პროდუქტი სტაბილურ დაფინანსებას წარმოადგენს, რაც, ერთი მხრივ, ბანკს ლიკვიდობის დაბალი რისკის მქონე რესურსით უზრუნველყოფს, მეორე მხრივ კი, დეპოზიტორს საშუალებას აძლევს უფრო

მაღალი საპროცენტო სარგებელი მიიღოს. სადეპოზიტო სერტიფიკატების ზრდა 2020 წლის განმავლობაშიც გაგრძელდა და წლის ბოლოს 5.8 მლრდს გადააჭარბა, რაც 2019 წლის ბოლოს არსებული ანალოგიურ მაჩვენებელზე 2.1 მლრდით მეტია და ჯამურად მთლიანი არასაბანკო დეპოზიტების 16.8 პროცენტი შეადგინა.

დიზიგნამა N 4.35 სადეპოზიტო სერტიფიკატები და მათი წილი არასაბანკო დეპოზიტებში

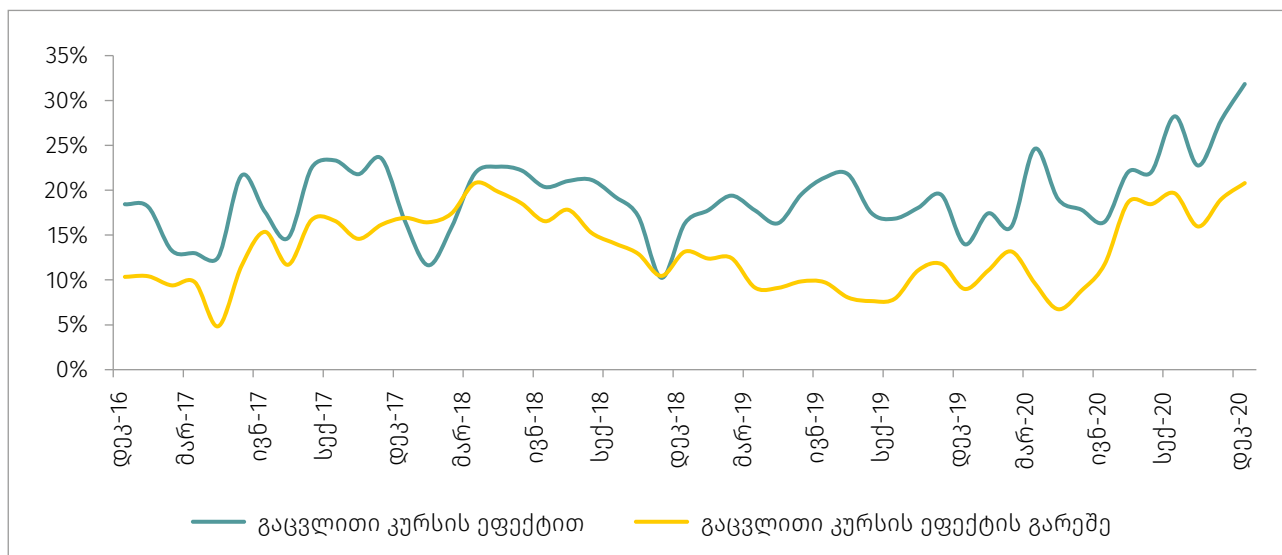
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

4.8.3 საცალო დაფინანსება

2020 წლის განმავლობაში დეპოზიტები 8.3 მლრდ ლარით (31.8 პროცენტი, გაცვლითი კურსის ეფექტის გარეშე 20.8 პროცენტი) გაიზარდა და დეკემბრისათვის 34.6 მლრდ ლარი შეადგინა. დეპოზიტარების სტრუქტურის მიხედვით, ფიზიკური და იურიდიული პირების ანაბრების

ზრდა, შესაბამისად, 22.8 პროცენტი და 43.9 პროცენტი (გაცვლითი კურსის ეფექტის გარეშე, შესაბამისად, 11.0 და 34.4 პროცენტი) იყო. 2020 წლის განმავლობაში გაიზარდა დეპოზიტების ლარიზაცია და დეკემბრის ბოლოსთვის 38.5 პროცენტი შეადგინა.

დიაგრამა N 4.36 არასაბანკო დეპოზიტების წლიური ზრდა

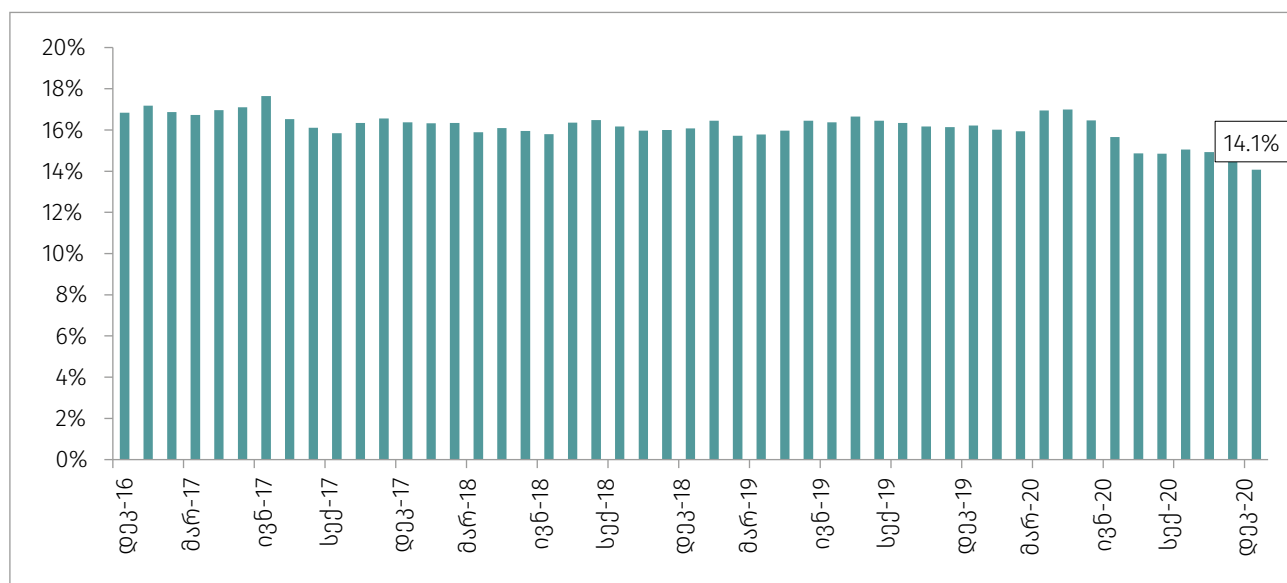
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

არარეზიდენტი კლიენტების დეპოზიტების წილი მთლიან არასაბანკო დეპოზიტებში 2020 წლის განმავლობაში 2.1 პროცენტული პუნქტით შემცირდა და დეკემბრის ბოლოსთვის 14.1 პროცენტი შეადგინა. წარმოშობის ქვეყნების მიხედვით ეს დეპოზიტები კვლავ დივერსიფიცირებულია, რაც, რისკიანობის კუთხით, დადებითი ფაქტორია. ამასთან, ვადიანი დეპოზიტების წილი მაღალია, რაც გადინების რისკს მნიშვნელოვნად ამცირებს. ამ ტიპის დაფინანსებაზე ჭარბი დამოკიდებულების პრე-

ვენციის მიზნით, საქართველოს ეროვნული ბანკი არარეზიდენტებისგან მოზიდული დეპოზიტებისთვის⁷⁸ დამატებითი ლიკვიდობის მოთხოვნას ინარჩუნებს. არარეზიდენტების დეპოზიტების მაღალი წილის მქონე ბანკებში დამატებითი ლიკვიდობის საჭიროება ამ ტიპის დეპოზიტების პორტფელის მოზიდვის სტიმულს ამცირებს, რაც, შესაბამისად, ბოლო წლებში არარეზიდენტების დეპოზიტების წილის დასტაბილურებაში გამოიხატა.

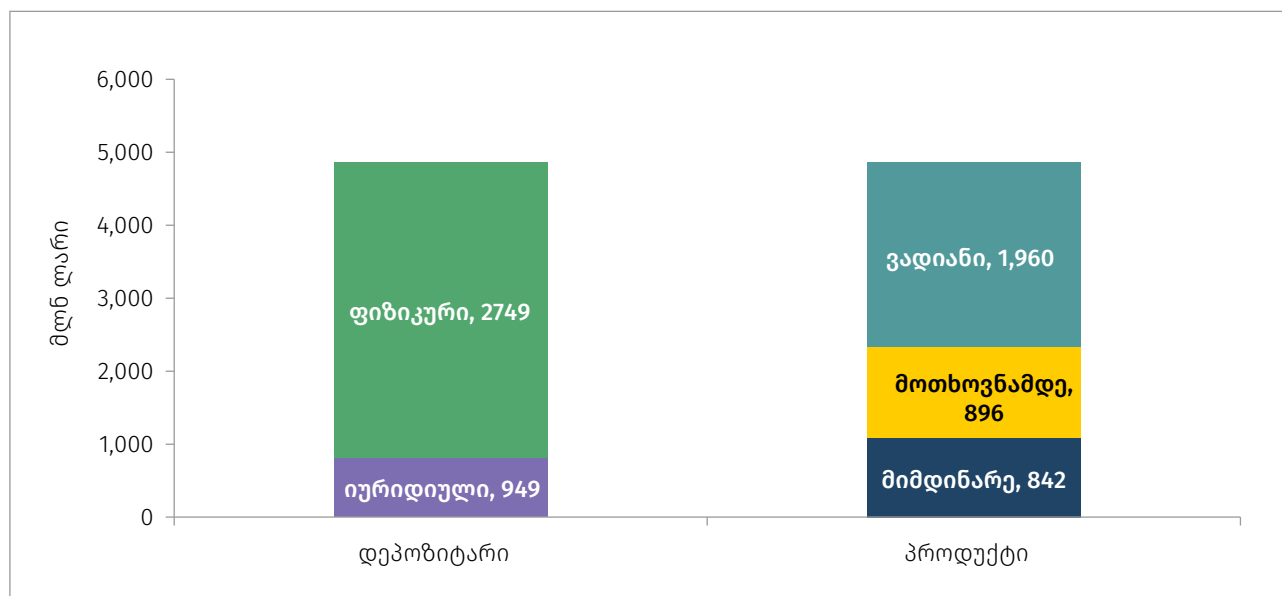
78. ლიკვიდობის გადაფარვის კოეფიციენტის კალკულაციის მიზნით, არარეზიდენტების დეპოზიტებს უფრო მაღალი გადინების განაკვეთები მიეყენება.

დიაგრამა N 4.37 არარეზიდენტი კლიენტების დაკოზიების წილი

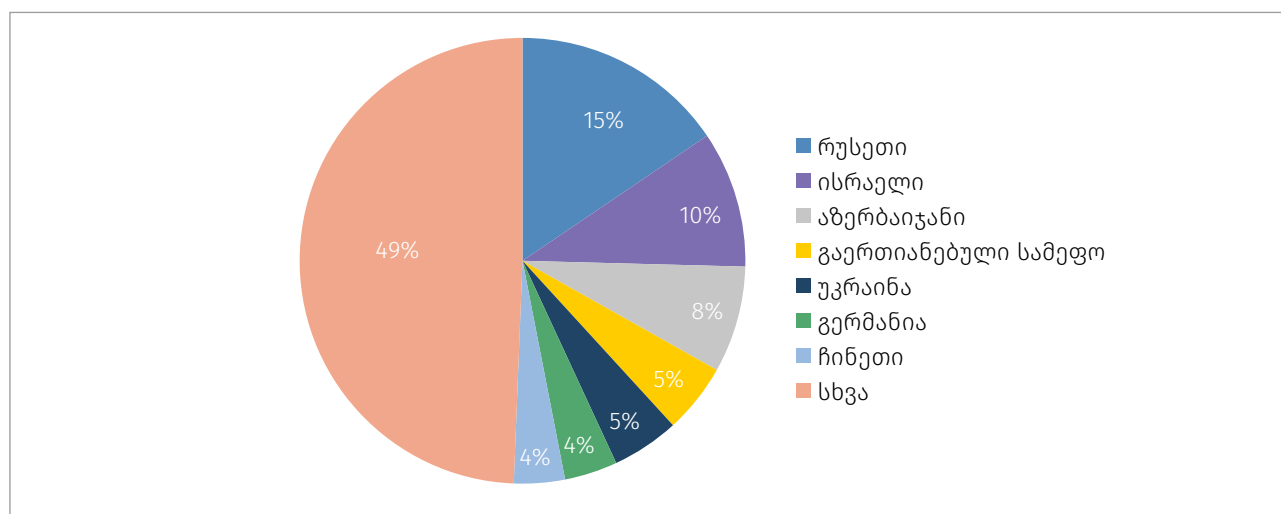
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.38 არარეზიდენტების დაკოზიების სტრუქტურა (2020 წლის დეკემბერი)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.39 არარეზიდენტების დეპოზიტები ქვეყნების შრილში (2020 წლის დეკემბერი)

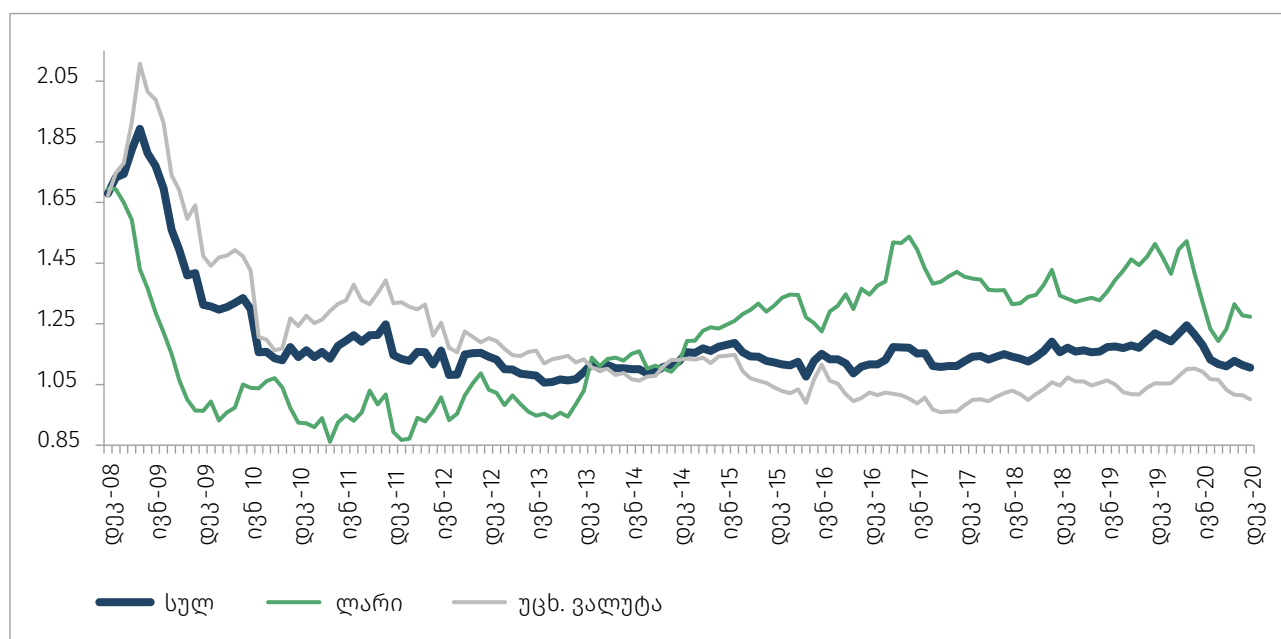
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

4.8.4 საბითუმო დაფინანსება

2020 წლის განმავლობაში სესხების დეპოზიტებთან თანაფარდობის კოეფიციენტი წინა წელთან შედარებით შემცირებულია, რაც, ძირითადად, დეპოზიტების მაღალ ზრდას უკავშირდება, თუმცა კვლავ მაღალ დონეზე ნარჩუნდება. აღსანიშნავია, რომ ლარის სესხებისა და დეპოზიტების-

თვის დათვლილი იგივე კოეფიციენტი კვლავ აჭარბებს უცხოური ვალუტით სესხებისა და დეპოზიტებისთვის დათვლილ მაჩვენებელს, რასაც, გარკვეულწილად, სავალუტო რისკებისა და ლარიზაციის ღონისძიებების გამო ლარის სესხების მაღალი ზრდის ტემპიც განაპირობებდა.

დიაგრამა N 4.40 მთლიანი სესხების შეფარდება არასაბანკო დეპოზიტებთან ვალუტების მიხედვით

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საბითუმო დაფინანსების გარე წყაროებიდან მიღებული თანხები საკმაოდ დივერსიფიცირებულია როგორც კრედიტორების ტიპის, ისე დაფარვის ნარჩენი ვადიანობის მიხედვით. აღნიშნული დაფინანსების 60 პროცენტამდე წილის ნარჩენი ვადიანობა 2 წელს აჭარბებს, რაც სისტემის ფონდირების რისკებს ამცირებს.

საბითუმო დაფინანსების 58 პროცენტი საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტებზე მოდის,

10 პროცენტი – მშობელ/დაკავშირებულ კომპანიებზე, ხოლო 32 პროცენტი – სხვა კერძო ინსტიტუტებზე. დაბალ რისკად შეიძლება შეფასდეს საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტების მაღალი წილი და დაფარვის გრძელვადიანი გრაფიკი. პანდემიასთან ერთად კიდევ უფრო მნიშვნელოვანი გახდა კოვენანტების⁷⁹ მონიტორინგი, რაც კომერციული ბანკებისა და ეროვნული ბანკის მხრიდან რეგულარულად ხორციელდებოდა.

ცხრილი N 4.9 საბითუმო დაფინანსების გარე წყაროები და მათი დაფარვის გრაფიკი 2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით

თვე	<1	1-3	3-6	6-12	12-24	24-36	36-60	>60	ჯამი
ჯამი	3.65%	3.32%	10.16%	12.51%	12.88%	12.93%	31.88%	12.68%	100.00%
საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტები	1.92%	2.24%	4.80%	7.52%	9.43%	8.80%	13.70%	9.55%	57.95%
დაკავშირებული/მშობელი ფინანსური ინსტიტუტები	1.03%	0.25%	0.87%	1.20%	0.69%	1.84%	2.46%	2.16%	10.49%
სხვა კერძო დაფინანსება	0.71%	0.83%	4.49%	3.78%	2.77%	2.29%	15.72%	0.97%	31.56%

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

4.9 საოპერაციო რისკი

საოპერაციო რისკი დანაკარგის რისკია, რომელიც გაუმართავი/არაეფექტური შიდა პროცესებიდან, ადამიანებისგან, სისტემებიდან ან გარეშე მოვლენებიდან გამომდინარეობს. ამ გარეშე ფაქტორების კატეგორიას მიეკუთვნება გლობალური კოვიდ პანდემიაც, რომელმაც მსოფლიოზე მასშტაბური ზეგავლენა იქონია. ეს ზეგავლენა ფინანსურ სექტორზე წლის დასაწყისიდანვე აისახა, რამაც ფინანსური სექტორი, საოპერაციო რისკის თვალსაზრისით, ახალი გამოწვევების წინაშე დააყენა.

ეკონომიკის სხვადასხვა სექტორისთვის საოპერაციო რისკი, პანდემიის ეფექტის გარეშე, ერთ-ერთი მზარდი და მნიშვნელოვანი რისკია.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია საოპერაციო რისკის როლი თანამედროვე ორგანიზაციებში, სადაც ელექტრონულ საინფორმაციო სისტემებზე დამოკიდებულება პროგრესულად იზრდება. საინფორმაციო სისტემებზე მაღალი დამოკიდებულება განპირობებულია საფინანსო ინსტიტუტების ციფრული ტრანსფორმაციით, ახალი ტექნოლოგიების დანერგვითა და უფრო რთული ოპერაციებისა და კომპლექსური საფინანსო მომსახურების დამკვიდრებით. გლობალურმა პანდემიამ საფინანსო დაწესებულებების ციფრული გარდაქმნის პროცესი დააჩქარა. ზემოთქმულიდან გამომდინარე, საოპერაციო რისკების მართვის თვალსაზრისით, ერთ-ერთ მთავარ რისკს კიბერრისკი და კიბერუსაფრთხოების მართვასთან დაკავშირებული თანამედროვე გამოწვევები წარმოადგენს.

79. სასესიო ხელშეკრულებით დაწესებული შეზღუდვები.

2020 წლის დასაწყისიდან, ახალი კორონავირუსის გავრცელებისა და საფინანსო სექტორზე შესაძლო ზეგავლენიდან გამომდინარე, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა კომერციულ ბანკებთან ბიზნეს უწყვეტობის მართვის მიმართულებით მუშაობა დაიწყო. კერძოდ, სებ-მა კომერციულ ბანკებს ბიზნეს უწყვეტობის სცენარის ვირუსის გავრცელების სცენარის მიხედვით განახლებისა და გაფართოების მითითება მისცა. პარალელურად, სებ-მა კომერციული ბანკებისთვის პანდემიასთან დაკავშირებული საოპერაციო რისკების რეკომენდაციები და მითითებები შეიმუშავა. აღნიშნული მიზნად ისახავდა საფინანსო სექტორში ბიზნეს უწყვეტობის რისკის შემცირებას. სებ-ის საზედამხებდველო მითითებები შემდეგ საკითხებს მოიცავდა:

- სფეროს ექსპერტების რეკომენდაციების საფუძველზე, სამსახურებრივ სივრცეში ინფექციის გავრცელებასთან დაკავშირებული შესაბამისი ზომებისა და კონტროლის მექანიზმების გატარება/დანერგვა;
- დისტანციურად მუშაობის წესის ჩამოყალიბება;
- ორგანიზაციის ბიზნეს უწყვეტობის უზრუნველსაყოფად, საკვანძო თანამშრომლის სამსახურიდან დისტანციურად მუშაობის პროცესის დროული და დაუყოვნებელი ტესტირება;
- არსებული კრიტიკული საინფორმაციო ტექნოლოგიური (სისტემების) გარემოს გამტარუნარიანობისა და დატვირთულობის პანდემიური სცენარით ტესტირება;
- დისტანციური არხების გაზრდილი დატვირთვით მუშაობიდან გამომდინარე გაზრდილი კიბერრისკის საფრთხის სრულფასოვანი შეფასება;
- კიბერრისკთან დაკავშირებული თაღლითობის რისკის შეფასება, რომელიც მოიცავს როგორც ბანკს, ასევე, ბანკის კლიენტებს და მის თანამშრომლებს. ეს კომპონენტი, სხვა საკითხებთან ერთად, გულისხმობს ფიზიკური შეტყობინებების, მავნე პრო-

გრამული კოდისა თუ ყალბი ვებგვერდის არსებობას, რომელმაც, შეიძლება, ბანკის საოპერაციო გარემოზე იქონიოს ზეგავლენა;

- ვირუსის სცენარის გათვალისწინებით, ფინანსური დაწესებულებების მხრიდან მოქმედი ფილიალების და სერვის-ცენტრების ფიზიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფა და გაძლიერება.

ზემოაღნიშნული მითითებებისა და რეკომენდაციების ფარგლებში, კომერციულმა ბანკებმა 2020 წლის პირველ კვარტალში საკუთარი ბიზნეს უწყვეტობის გეგმა განაახლეს. ბიზნეს უწყვეტობის მართვასთან დაკავშირებულ საზედამხებდველო პროცესის ფარგლებში, სებ-ს პანდემიის დადგომისთანავე კომერციულ ბანკებთან მუდმივი კომუნიკაცია ჰქონდა. დადებითად შეიძლება შეფასდეს ის, რომ ბანკებმა თანამშრომელთა დისტანციურად მუშაობის წესის შემუშავება და ბექოფისის თანამშრომლების დისტანციურ მუშაობაზე გადაყვანა დროის უმოკლეს ვადებში შეძლეს. თანამშრომლების დისტანციურ რეჟიმზე გადაყვანა დაკავშირებული იყო არსებული სამუშაო პროცესის მნიშვნელოვან გარდაქმნასთან, რაც ბანკების საინფორმაციო სისტემებსაც მოიცავდა. ამავდროულად, მიმდინარეობდა ბანკების ქსელის გამტარუნარიანობისა და დატვირთულობის მუდმივი მონიტორინგი. ბანკებმა ასევე ვირუსის პრევენციასთან დაკავშირებული პროცესები დანერგეს, რაც დამცავი ბარიერების აღმართვასა და სხვა ზომების გატარებას გულისხმობდა.

დამატებით, აღსანიშნავია, რომ სებ-მა 2020 წლის მეორე ნახევრიდან კომერციული ბანკების საოპერაციო და კიბერრისკის მართვის ჩარჩოს დისტანციურ რეჟიმში შეფასება განაახლა.

4.9.1 საოპერაციო რისკი

საქართველოს საბანკო სექტორში

ადგილობრივი საბანკო სისტემა საბანკო პროდუქტებისა და მომსახურების შედარებით დაბალი სირთულით და კომპლექსურობით გამოირჩევა, მაგრამ საბანკო სექტორის მუდმი-

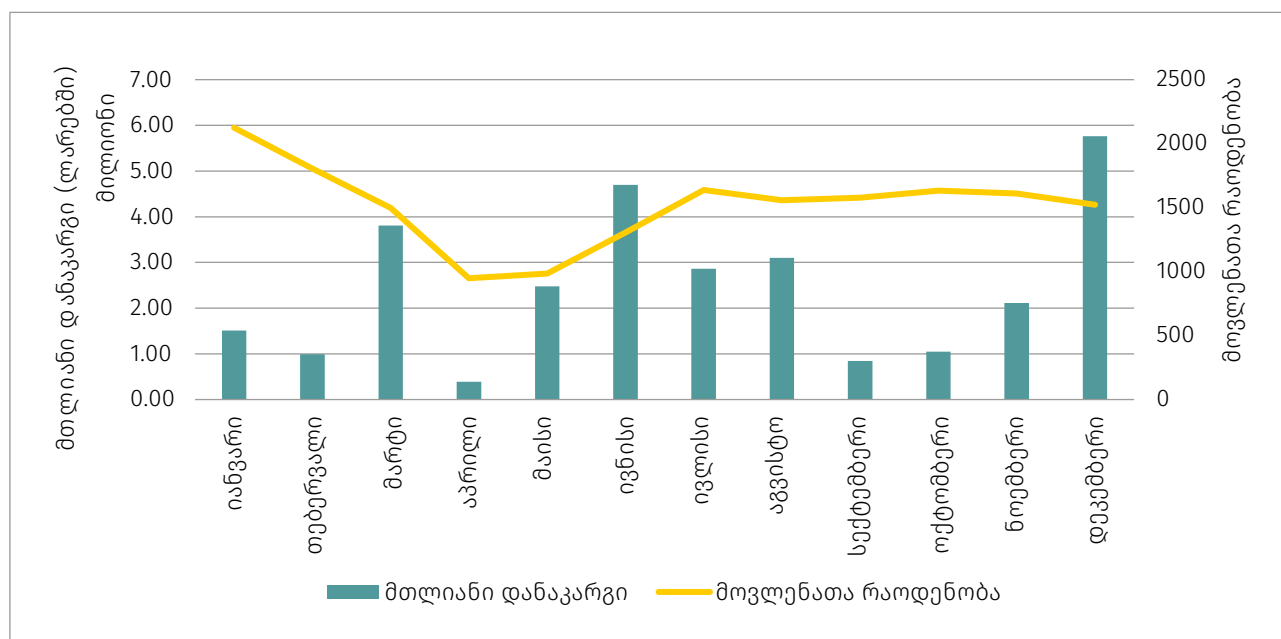
ვი განვითარებისა და გარდაქმნის პირობებში, სწრაფი ტემპით ინერგება ის ახალი საბანკო პროდუქტები და მომსახურებები, რომლებიც უფრო მეტად საინფორმაციო სისტემებს ეფუძნება. პანდემიის პირობებში განსაკუთრებით დაჩქარდა ე.წ. დისტანციური საბანკო პროდუქტების განვითარება და დანერგვა. ამავდროულად, გაიზარდა ციფრული მომსახურების რაოდენობა, რაც, ნაწილობრივ, ახალ კორონავირუსთან დაკავშირებული პანდემიით იყო განპირობებული. ზემოაღნიშნული გარემოება საფინანსო სექტორის თანმდევ საოპერაციო რისკს გარკვეულწილად ზრდის.

2020 წელს, საქართველოს კომერციული ბანკების მთლიანმა საოპერაციო დანაკარგმა 29.6 მილიონი ლარი შეადგინა. ზემოაღნიშნული მაჩვენებელი 2019 წლის შესაბამის მონაცემთან შედარებით 32

პროცენტით მეტია. მთლიანი დანაკარგი იმ სახის დანაკარგია, რომელიც საოპერაციო მოვლენასთან დაკავშირებულ თავდაპირველ თანხობრივ მაჩვენებელს უკავშირდება, საოპერაციო დანაკარგის ყოველგვარ ანაზღაურება/დაბრუნებამდე.

2020 წლის მანძილზე საოპერაციო დანაკარგის 18,202 მოვლენა დაფიქსირდა, რაც 2019 წლის მაჩვენებელთან შედარებით 19 პროცენტით ნაკლებია. აღსანიშნავია, რომ საქართველოს ეროვნული ბანკის საოპერაციო რისკების ანგარიშგების ფარგლებში, კომერციული ბანკი ვალდებულია აღრიცხოს ყველა ის საოპერაციო დანაკარგის მოვლენა, რომლის მთლიანი დანაკარგი უდრის ან აღემატება 10 ლარს. 2020 წლის საშუალო დანაკარგის მოცულობა 1626 ლარით განისაზღვრა. გრაფიკი N4.41 2020 წლის მთლიანი საოპერაციო დანაკარგის დინამიკას ასახავს.

დიაგრამა N 4.41 2020 წლის მთლიანი დანაკარგის დინამიკა საბანკო სექტორისთვის

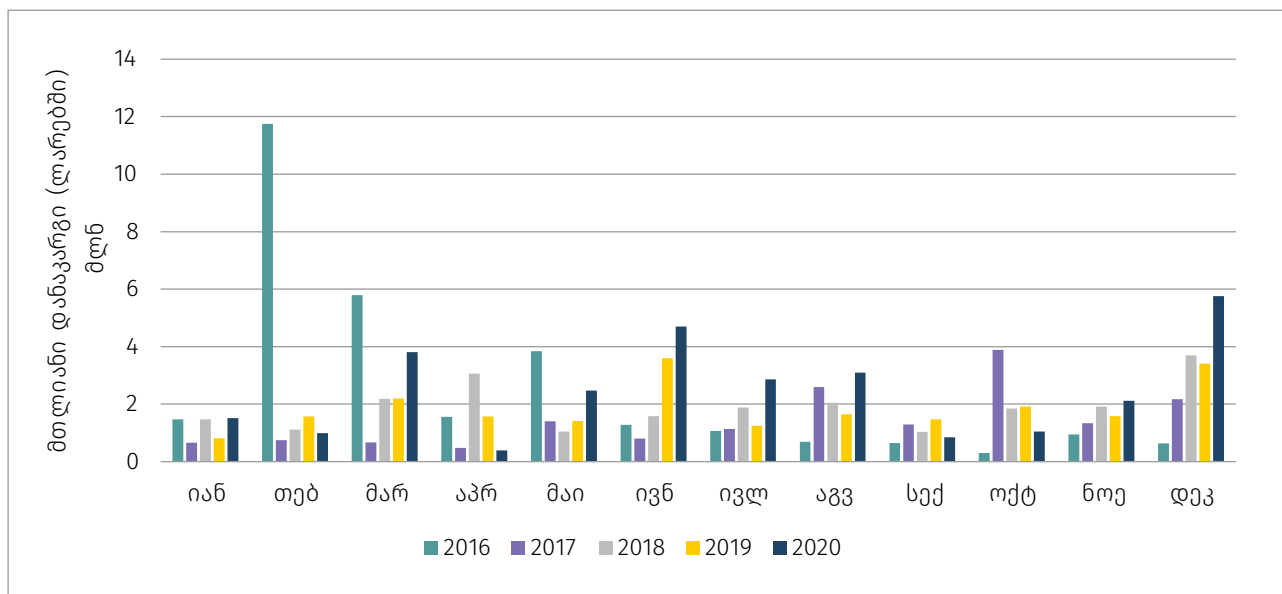

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N4.39 ასახავს მთლიანი საოპერაციო დანაკარგის დინამიკას ბოლო ხუთი წლის მანძილზე (2016-2020 წწ.) ანალოგიურად, დიაგრამა N4.40-ში წარმოდგენილია მთლიანი საოპერაციო

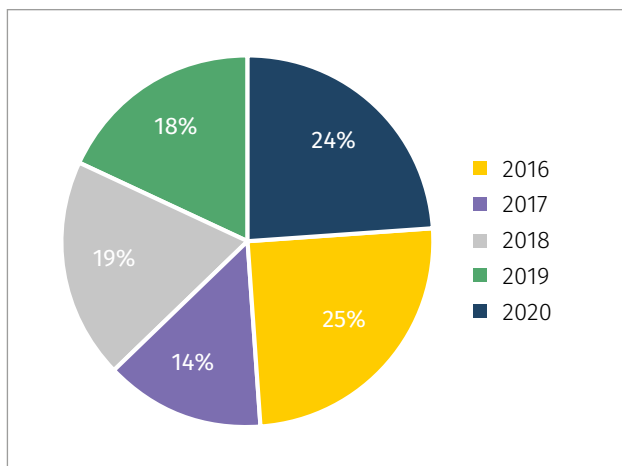
რისკის თანხობრივი მაჩვენებლის პროპორციული განაწილება ბოლო ხუთი წლის მანძილზე (2016-2020 წწ.).

დიაგრამა N 4.42 ბოლო ხუთი წლის მთლიანი დანაკარგის დინამიკა (2016-2020 წწ.)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

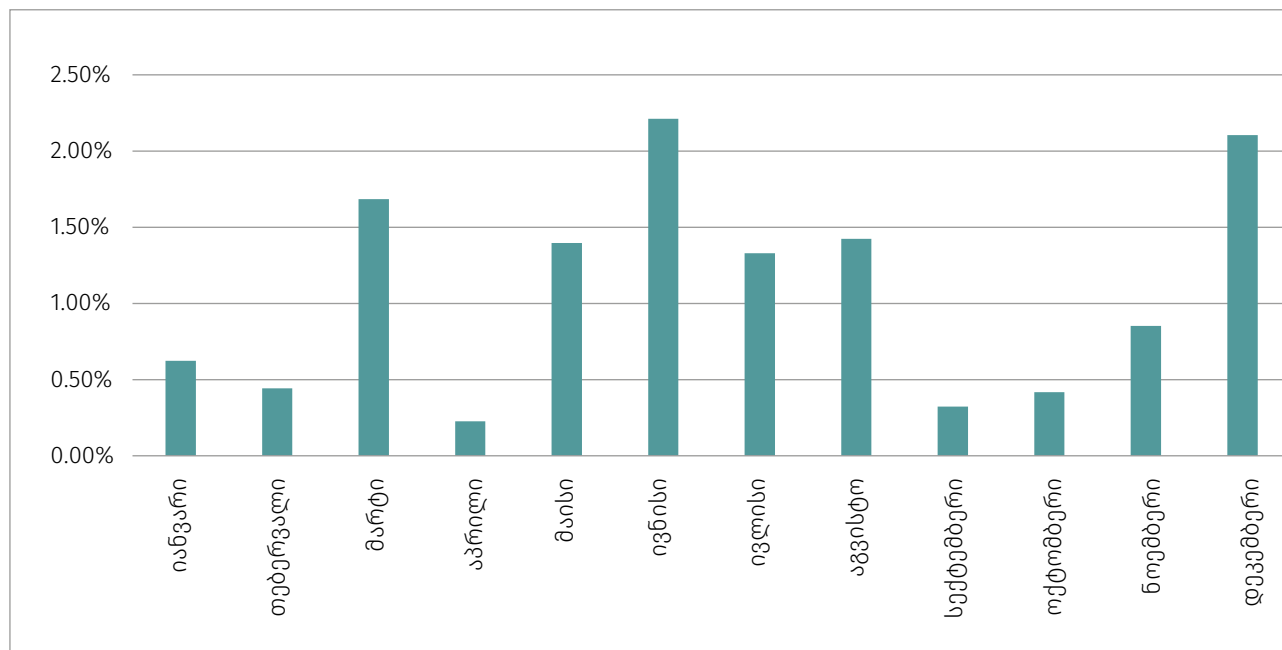
დიაგრამა N 4.43 ბოლო ხუთი წლის (2016-2020 წწ.) მთლიანი საოპერაციო დანაკარგის პროპორციული განაწილება

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსური სისტემის საოპერაციო რისკის განსასაზღვრად ერთ-ერთ ყველაზე კარგ საზომს საოპერაციო რისკის დანაკარგის ინდიკატორი წარმოადგენს. მოცემული მაჩვენებელი ფინანსური სისტემის მთლიანი საოპერაციო დანაკარგის მთლიან შემოსავალთან შეფარდებით გამოითვლება. 2020 წელს, ჯამური წლიური მთლიანი დანაკარგის შეფარდება ბაზელ 2-ის მიხედვით დათვლილ მთლიან შემოსავალთან 1.1 პროცენტს შეადგენდა. დიაგრამა N4.41-ზე წარმოდგენილია საქართველოს საბანკო სექტორის საოპერაციო დანაკარგის ინდიკატორის დინამიკა თვეები მიხედვით.

დიაგრამა N 4.44 2020 წლის საოპერაციო დანაკარგის ინდიკატორის დინამიკა (მთლიანი დანაკარგი შეფარდებული მთლიან შემოსავალთან)

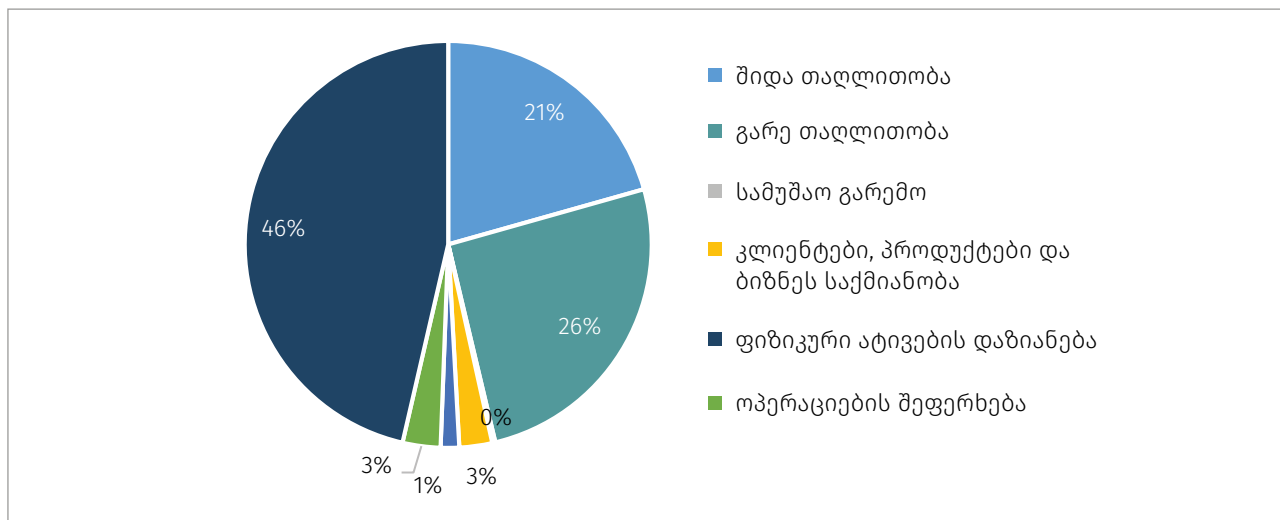

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2020 წელს, საოპერაციო დანაკარგები, ძირითადად, საცალო საბანკო მომსახურებისა და, გარკვეულწილად, კომერციულ საბანკო მომსახურების ბიზნეს ხაზებში ფიქსირდებოდა. საცალო საბანკო მომსახურების ბიზნეს ხაზი, უშუალოდ საცალო საბანკო მომსახურებასთან ერთად, საგადახდო ბარათებთან დაკავშირებულ საოპერაციო დანაკარგებსაც მოიცავს. ის ფაქტი, რომ საქართველოს საბანკო სექტორში საოპერაციო დანაკარგები უმეტესწილად საცალო და კომერციულ საბანკო საქმიანობის ბიზნეს ხაზებში გვხვდება, განპირობებულია იმით, რომ აღნიშნული ორი ბიზნეს ხაზი საბანკო სექტორის ძირითად საქმიანობას წარმოადგენს. ბაზელის პრინციპებით განსაზღვრული დანარჩენი

ექვსი ბიზნეს ხაზი საქართველოში აქტიურად განვითარებული არ არის.

თუ საოპერაციო დანაკარგებს მოვლენათა კატეგორიების მიხედვით დავყოფთ, დანაკარგების თანხობრივად ყველაზე დიდი წილი (მთლიანი დანაკარგების 46 პროცენტი), პროცესების მართვის კატეგორიაში დაფიქსირდა, ხოლო სიდიდით მეორე კატეგორიას (26 პროცენტი) - გარე თაღლითობა წარმოადგენდა. მესამე ყველაზე მსხვილი კატეგორია კი, მთლიანი დანაკარგის 21 პროცენტის ოდენობით, შიდა თაღლითობა იყო. 2020 წლის საოპერაციო დანაკარგების სტრუქტურა ასახულია დიაგრამა N 4.42-ში.

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

4.10 კიბერუსაფრთხოება

პანდემიიდან გამომდინარე, დისტანციური მომსახურების არსების განვითარება-დანერგვის პირობებში და, ასევე, გაზრდილი გეოპოლიტიკური რისკების ფონზე, კიბერუსაფრთხოება საფინანსო სექტორისთვის ყველაზე მნიშვნელოვან გამოწვევას წარმოადგენს.

საქართველოს ეროვნული ბანკი საბანკო სექტორში მიმდინარე მოვლენებს კიბერ-უსაფრთხოების თვალსაზრისით მუდმივად აკვირდება. საბანკო სექტორში კიბერ-უსაფრთხოების საზედამხებდველო მოთხოვნები 2019 წელს დაინერგა და ის სხვა საკითხებთან ერთად, კიბერინციდენტებზე რეაგირებას, ინფორმაციული აქტივების აღრიცხვას, ინციდენტებზე რეაგირებას, შელწევადობის ტესტირების ჩატარებას და საინფორმაციო სისტემების აუდიტის მოთხოვნებსაც მოიცავს. დამატებით, ზემოაღნიშნული მოთხოვნების ფარგლებში, კომერციულ ბანკებს კიბერუსაფრთხოების კონტროლის მექანიზმების დანერგვა და რეგულარული შეფასებაც ევალებათ. როგორც უკვე აღინიშნა, ბანკების შელწევადობის ტესტირებები კიბერუსაფრთხოების ქრილში განიხილება და საქართველოს ეროვნული ბანკი ზემოაღნიშნული

ტესტირების ჩატარებასა და ხარისხს დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს. ასევე, მნიშვნელოვანია ბიზნეს უწყვეტობისა და მზადყოფნის გეგმების არსებობა და მათი ეფექტიანობა პოტენციურად მასშტაბური კიბერინციდენტის დადგომისას. ამავდროულად, 2014 წლიდან, კომერციული ბანკებისთვის საოპერაციო რისკების კაპიტალის საზედამხებდველო მოთხოვნებია დაწესებული.

საგადახდო ბარათებთან დაკავშირებული სხვადასხვა სახის თაღლითობის მოვლენები გლობალურ საყურადღებო საკითხს წარმოადგენს. საქართველოს ეროვნული ბანკი კომერციულ ბანკებთან ერთად მუშაობს იმისათვის, რომ ბანკებს საგადახდო ბარათებთან დაკავშირებული თაღლითობის მოვლენების აღსაკვეთად სათანადო კონტროლის მექანიზმები და შესაბამისი თაღლითობის აღკვეთის მართვის სისტემები გააჩნდეთ. ამ მიმართულებით მნიშვნელოვანია ისეთი პრევენციული და პროაქტიული კონტროლების დანერგვა, რომელიც როგორც ადგილობრივი, ისე უცხოური საგადახდო ბარათებით განხორციელებულ უნებართვო ტრანზაქციებს აღკვეთავს.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, კიბერუსაფრთხოების თვალსაზრისით, საფრთხეს წარმოადგენს

ჰაკერების მიერ კონკრეტული პიროვნებებისა ან ორგანიზაციების ინტერნეტ ბანკინგის ან სხვა მსგავსი ანგარიშის გატეხვისა და არავტორიზებული ტრანზაქციების განხორციელების მცდელობები. ასეთ უნებართვო გადარიცხვის განხორციელებას ხშირად ე.წ. ფიშინგის შეტევა უსწრებს წინ, რომლის შედეგად ჰაკერი ბანკის კლიენტის კომპიუტერს (ან სხვა მოწყობილობას) ეუფლება და შემდგომ ეტაპზე ბანკის კლიენტის ელექტრონული ბანკინგის ანგარიშსა და სხვა დაკავშირებულ მონაცემებზე წვდომას ახერხებს. საქართველოში, ისევე როგორც მსოფლიოს სხვა ქვეყნებში, არავტორიზებული ტრანზაქციები ფიქსირდება, რაც კონკრეტული მომხმარებლების ინტერნეტ ბანკინგის ან სხვა ანგარიშის ჰაკერულად დაუფლების შედეგია. მსგავსი სახის მოვლენების აღსაკვეთად, მნიშვნელოვანია, რომ, ერთი მხრივ, ბანკებს სათანადო კონტროლის მექანიზმები ჰქონდეთ და, მეორე მხრივ, მომხმარებლები კარგად იყვნენ ინფორმირებული იმის შესახებ, თუ როგორ უნდა დაიცვან თავი ფიშინგის ტიპის შეტევებისგან. ამ მიმართულებით, აუცილებელია ქვეყნის მოსახლეობის ცნობიერების დონის ამაღლება და დაკავშირებული ღონისძიებების გატარება, რაც ბანკების მომხმარებლების მსგავსი სახის მოვლენებისგან თავის დასაცავად უფრო მეტად ინფორმირებას დაისახავს მიზნად.

COVID-19 პანდემიის დროს, როდესაც ფინანსური ორგანიზაციები სრულად დისტანციურ მუშაობაზე გადავიდნენ, კიბერრისკები საკმაოდ გაიზარდა და აქტუალური გახდა. საქართველოში, ისევე როგორც მსოფლიოში, კიბერ შეტევების რაოდენობა მნიშვნელოვნად გაიზარდა, განსაკუთრებით ფიშინგის შეტევები, რომლებიც ძირითადად დისტანციურად მომუშავე თანამშრომლებზე იყო გამიზნული. აღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველოს ეროვნული ბანკი კომერციულ ბანკებთან ერთად აქტიურად მუშაობდა ბანკებში უსაფრთხოების სათანადო ზომებისა და კონტროლების მექანიზმის დანერგვის თაობაზე თანამშრომელთა ცნობიერების ამაღლების, შიდა კორპორატიული ქსელის უსაფრთხოების,

თანამშრომელთა პერსონალური კომპიუტერების უსაფრთხოებისა და სხვა მიმართულებებით, რათა, ბანკების დისტანციურად მუშაობის პირობებში, კიბერ შეტევები შემცირებული და თავიდან არიდებული ყოფილიყო. პანდემიის დროს, საქართველოს ეროვნული ბანკი ყოველდღიურ რეჟიმში ახორციელებდა საბანკო სექტორში კიბერ-რისკების მონიტორინგს, რათა კიბერ შეტევების იდენტიფიცირების შემთხვევაში, დროულად გატარებულიყო აღმოფხვრითი ღონისძიებები, შეტევის ანალიზი და, მასზე დროული რეაგირების მიზნით, მთლიან საბანკო სექტორთან აღნიშნული ინფორმაციის მყისიერი შეტყობინება.

4.11 მაკროპრუდენციული რისკები

საქართველოს ეროვნული ბანკი აგრძელებს სისტემური რისკების ისეთ მაჩვენებლებზე დაკვირვებას, რომლებმაც, შესაძლოა, საბანკო სექტორზე მატერიალური გავლენა იქონიოს. აღნიშნული რისკების შესახებ ინფორმაცია წინამდებარე ანგარიშის სხვადასხვა თავშიც არის მოცემული. ამ მიმართულებით გასული წლის მთავარ გამოწვევას COVID-19 პანდემიის შედეგად წარმოქმნილი ფინანსური სექტორის სტაბილურობის რისკების შეფასება და შესაბამისი მაკროპრუდენციული და საზედამხედველო პოლიტიკების შემუშავება და განხორციელება წარმოადგენდა. COVID-19 პანდემიის საპასუხოდ, საქართველოს ეროვნული ბანკის მხრიდან შემდეგი ღონისძიებები განხორციელდა:

- COVID-19 პანდემიის შოკის შემდეგ სესხებზე საშელავათო პერიოდის დაწესება წახალისდა და დარეზერვების პოლიტიკა დროებით შეიცვალა;
- ახალ საზედამხედველო რეფორმებსა და სანქციებზე მორატორიუმი დაწესდა;
- დაგეგმილი პირველადი კაპიტალის მოთხოვნების 2020 წლის მარტში ზრდა საკრედიტო პორტფელის კონცენტრაციის რისკისა და

წმინდა GRAPE ბუფერისთვის დროებით გადავადდა;

- კონსერვაციის ბუფერი (რისკის მიხედვით შენონილი აქტივების 2.5 პროცენტის ოდენობით) და პილარ 2-ის ბუფერის ნაწილი (არაჰეჯირებული საკრედიტო რისკის ბუფერის 2/3, (რისკის მიხედვით შენონილი აქტივების 1.6 პროცენტის ოდენობით) გაუქმდა;
- ზედამხედველობას დაქვემდებარებული სუბიექტების ადგილზე შემოწმება შეჩერდა; დაკრედიტების პროცედურები გამარტივდა, რის მიხედვითაც დროებით არ მოითხოვება უძრავი ქონების შეფასება ადგილზე მისვლის გზით; ფინანსური უწყისების განახლებასთან დაკავშირებული მოთხოვნა შერბილდა;
- 2020 წლის ივნისში დაგეგმილი „რისკის პოზიციების კონცენტრაციისა და მსხვილი რისკების შესახებ დებულების“ ამოქმედება ერთი წლით გადავადდა;
- ბანკებისთვის დივიდენდების გაცემაზე, აქციების გამოსყიდვაზე, ინვესტიციებსა და სხვა ფორმით კაპიტალის შემცირებაზე შეზღუდვები დაწესდა.

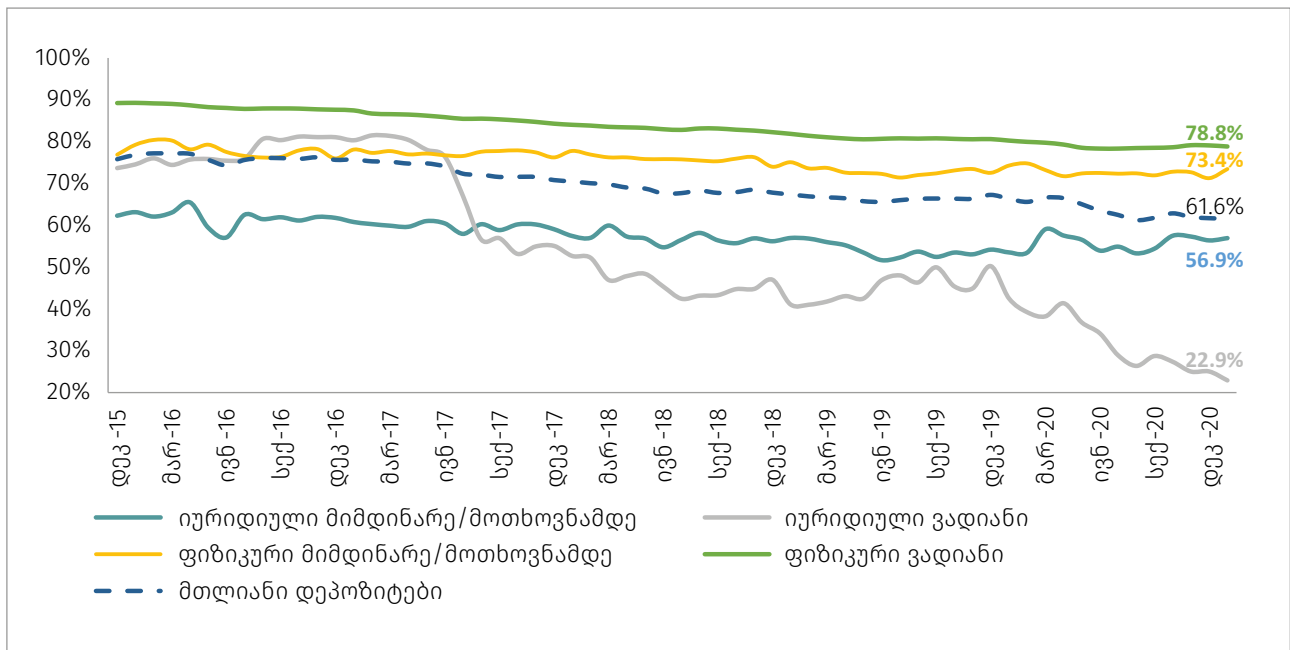
გრძელდება მაკროპრუდენციული ზედამხედველობა შემდეგი ძირითადი მიმართულებებით: უცხოური ვალუტით გაცემული სესხების გამო არაჰეჯირებული მსესხებლებისათვის ვალის გაზრდილი ტვირთი; მოსახლეობის მოწყვლადი ნაწილის ჭარბვალიანობა; მძაფრი კონკურენცია ბიზნეს და იპოთეკურ დაკრედიტებაში პროდუქტებზე ფასდადების არასრულყოფილი მოდელების ფონზე; კიბერრისკები და თაღლითობები სისტემის მასშტაბით; ფინანსურ ტექნოლოგიებზე დაფუძნებული არარეგულირებადი ფინანსუ-

რი შუამავლობის პოტენციური ზრდა; რეგიონში არსებული საფრთხეები და ა.შ.

საფინანსო სექტორის სტაბილურობის და მდგრადობის უზრუნველყოფის მიზნით, საქართველოს ეროვნული ბანკი, სხვა ინსტრუმენტებთან ერთად, კაპიტალის ადეკვატურობის მოთხოვნებსაც იყენებს. აღნიშნულის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ელემენტი წმინდა სტრეს-ტესტების ბუფერია, რომელიც სტრესული პერიოდისათვის საჭირო კაპიტალის მოთხოვნის დაწესებას გულისხმობს. 2020 წელს საზედამხედველო სტრესტესტის მეთოდოლოგიის დახვეწა დაიხვეწა, სტრესტესტების მეთოდური სახელმძღვანელო გამოქვეყნდა და 2019 წლის მონაცემებზე დაყრდნობით განახლებული შედეგები შეჯამდა (იხ. ჩანართი 8).

გამოწვევად რჩება დეპოზიტების დოლარიზაცია, რომელიც, ბოლო წლებში მნიშვნელოვანი შემცირების მიუხედავად, კვლავ მაღალ დონეზე ნარჩუნდება. ეს პარამეტრი განსხვავდება კლიენტების და დეპოზიტების ტიპების მიხედვით. დოლარიზაცია ფიზიკური პირების დეპოზიტებში უფრო მაღალია; შედარებით დაბალი კი, იურიდიული პირების ანგარიშებზე, რაც კომპანიების საოპერაციო საქმიანობაში ლარის საჭიროებიდან გამომდინარეობს. განსაკუთრებით საყურადღებოა ფიზიკური პირების ვადიანი დეპოზიტების 79 პროცენტიანი დოლარიზაცია. დეპოზიტების აღნიშნული ტიპი მთლიანი პორტფელის ყველაზე მსხვილი მუხლია და რადგანაც მასში არსებული დოლარიზაციის ტრენდი დიდ გავლენას მთლიანი დეპოზიტების დოლარიზაციაზე, ის ფიზიკური პირების მხრიდან სავალუტო კურსის მიმართ მოლოდინების კარგ საზომს წარმოადგენს.

დიაგრამა N 4.46 დაპოზიტების დოლარიზაციის დინამიკა (ფიქსირებული გაცვლითი კურსით)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

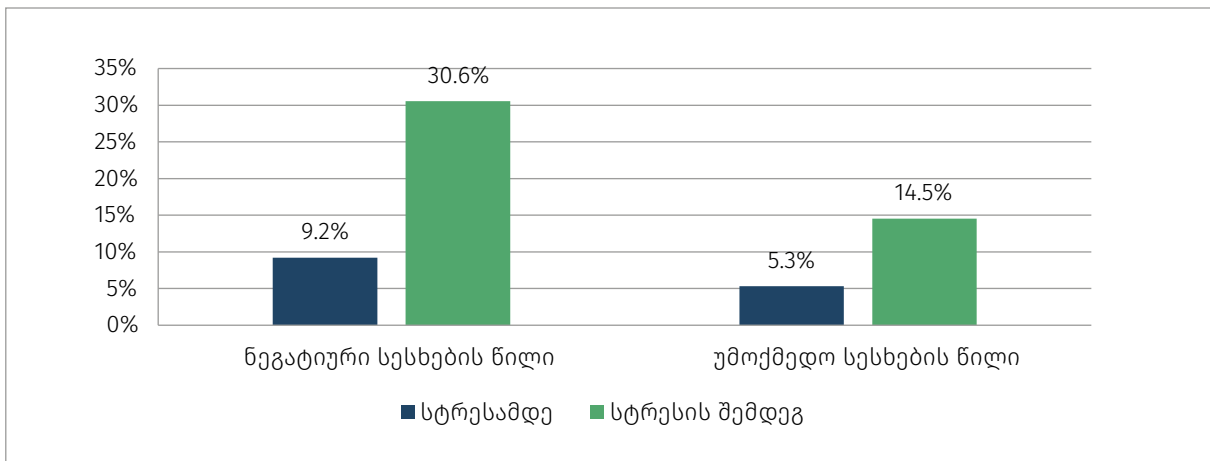
ვალუტების შეუსაბამობით გამოწვეული საკრედიტო რისკისთვის ეროვნული ბანკი პრუდენციულ მიდგომას ინარჩუნებს. კერძოდ, არაპეჯირებულ მსესხებლებზე გაცემული უცხოური ვალუტის სესხებისთვის დამატებითი კაპიტალის მოთხოვნა მოქმედებს, ხოლო ფიზიკური პირების შემთხვევაში, დამატებით, უფრო კონსერვატული საკრედიტო სტანდარტებია დაწესებული. ვალდებულებების ლარიზაციის მხარდასაჭერად კი ეროვნული ბანკი ეროვნული ვალუტისთვის ლიკვიდობის და მინიმალური რეზერვების შეღავათიან მოთხოვნებს იყენებს.

მაღალი დოლარიზაციის თანმდევი რისკების მაკროპრუდენციული ინსტრუმენტებით შერბილებისათვის გასათვალისწინებელია, რომ ბანკების ლიკვიდობის საგანგებო გეგმის, შერბილების სხვა ღონისძიებების ან ეროვნული ბანკის მხრიდან მხარდაჭერის ინსტრუმენტების გამოყენების შესაძლებლობა უცხოური ვალუტით შეზღუდულია, რაც გლობალური ტენდენციებისა და რეგიონის რისკებთან ერთად, უცხოური ვალუტის მინიმალური რეზერვებისა და ლიკვიდობის მაღალი მოთხოვნების აუცილებლობას ასევე ადასტურებს.

ჩანართი 8 სტრეს ტესტების შედეგები

საზედამხედველო “Bottom Up” სტრეს ტესტის მიხედვით (ტესტი 2019 წლის მონაცემებზე დაყრდნობით ჩატარდა, ხოლო შეფასება და ანალიზი და 2020 წელს განხორციელდა), საკრედიტო პორტფელის სტრესის შედეგად, სისტემისთვის ზარალი სესხების შესაძლო დანაკარგების მიხედვით 2.3 მლრდ ლარს აღწევს, ნეგატიური სესხების წილი მთლიან პორტფელში 9.2-დან 30.6 პროცენტამდე იზრდება, უმოქმედო სესხების კი 5.3-დან 14.5 პროცენტამდე.

დიაგრამა N 4.47 ნეგატიური და უმოქმედო სესხების წილი მთლიან პორტფელში

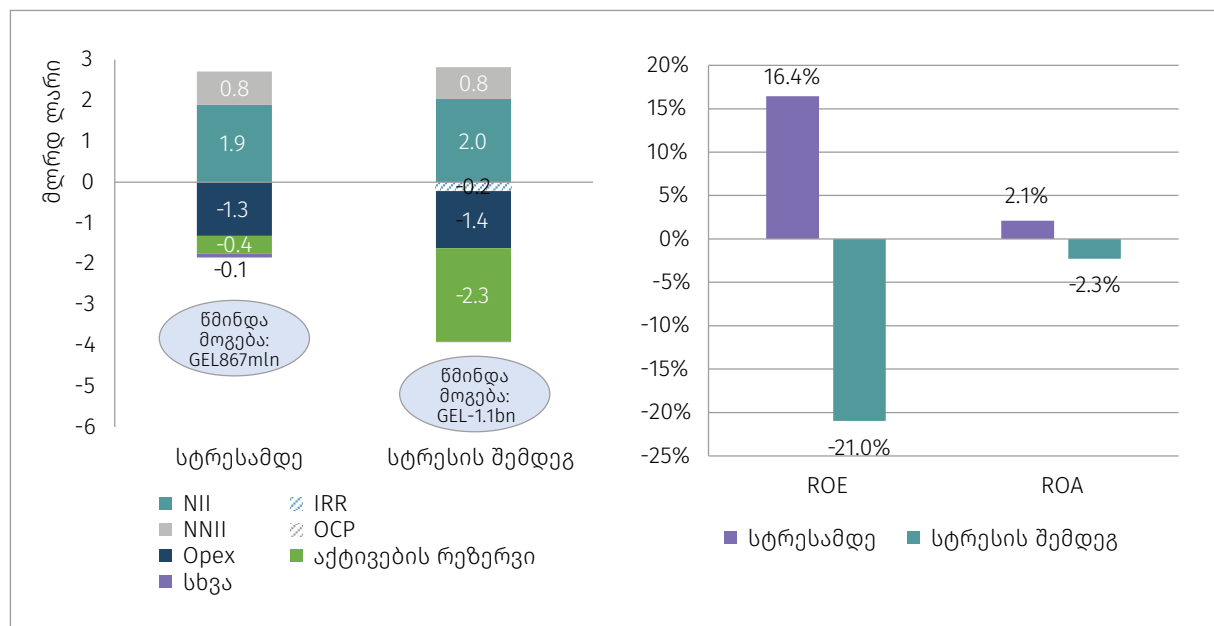
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დამატებით მოგება/ზარალზე აისახება სცენარის დაშვებებიდან გამომდინარე სხვადასხვა ტიპის ეფექტები:

- გაცვლითი კურსის გაუფასურების დაშვებიდან გამომდინარე, ბანკების სავალუტო პოზიციის გადაფასდება. სტრეს ტესტის თარიღისთვის, საბანკო სისტემა მოკლე პოზიციით ფუნქციონირებდა, შედეგად, გაცვლითი კურსის 20 პროცენტიანმა გაუფასურებამ 5.6 მლნ ლარის ზარალი გამოიწვია.
- საპროცენტო მარჟის 1 პროცენტიან გაუარესების დაშვებას მნიშვნელოვანი ეფექტი აქვს. მოგება/ზარალის კალკულაცია საპროცენტო განაკვეთების ზრდის შედეგად საპროცენტო გეპის გადაფასებიდან ერთწლიან პერიოდში მოხდა. გაზრდილი საპროცენტო შემოსავლები და ხარჯები როგორც მცურავ, ასევე იმ ფიქსირებულ განაკვეთთან აქტივებსა და ვალდებულებებზე გადაითვლება, რომელთა ვადის გასვლის შემდეგ მათი ჩანაცვლება იმავე ტიპის აქტივებითა და ვალდებულებებით მოხდა. გაითვალისწინება ჰეჯირების ეფექტი საპროცენტო გეპის იმ ნაწილზე, რომელსაც სტრესი ეხება. შედეგად, საბანკო სექტორის ზარალი 213 მლნ ლარს შეადგენს.
- არასაპროცენტო შემოსავლები და ხარჯები სცენარით გათვალისწინებული 5 პროცენტიანი შემცირების შესაბამისად იცვლება, დამატებით გავლენას ახდენს უძრავი ქონების ფასის ვარდნის სტრესი, რომელიც ბანკის მფლობელობაში არსებულ უძრავ ქონებისა და დასაკუთრებული ქონების ღირებულების ვარდნაზე აისახება.

ყველა ზარალის შეჯამების შედეგად, სტრესის შემდგომ სცენარში საბანკო სისტემის მომგებიანობა მნიშვნელოვნად უარესდება. სისტემის ზარალი სტრესის შემდეგ 1.1 მლრდ ლარს აღწევს, მაშინ, როცა სტრესამდე სისტემა 867 მლნ ლარის მოგებით ოპერირებდა. სტრესის შემდეგ უარესდება სისტემის ეფექტიანობაც, წმინდა საპროცენტო მარჟა 4.6 პროცენტიდან 3.7 პროცენტამდე მცირდება, ხოლო ხარჯების შემოსავალთან თანაფარდობის კოეფიციენტი კი 48.4 პროცენტიდან 54 პროცენტამდე იზრდება.

დიაგრამა N 4.48 მოგების დაკომპოზიციის და მომგებიანობის მაჩვენებლები*

* NII - წმინდა საპროცენტო შემოსავალი; IRR - საპროცენტო რისკი; NNII - არასაპროცენტო შემოსავალი; OCP - ღია სავალუტო პოზიცია; Opex - არასაპროცენტო ხარჯები; ROE - წმინდა მოგება შეფარდებული წლის საშუალო სააქციო კაპიტალთან; ROA - წმინდა მოგება შეფარდებული წლის საშუალო აქტივებთან.

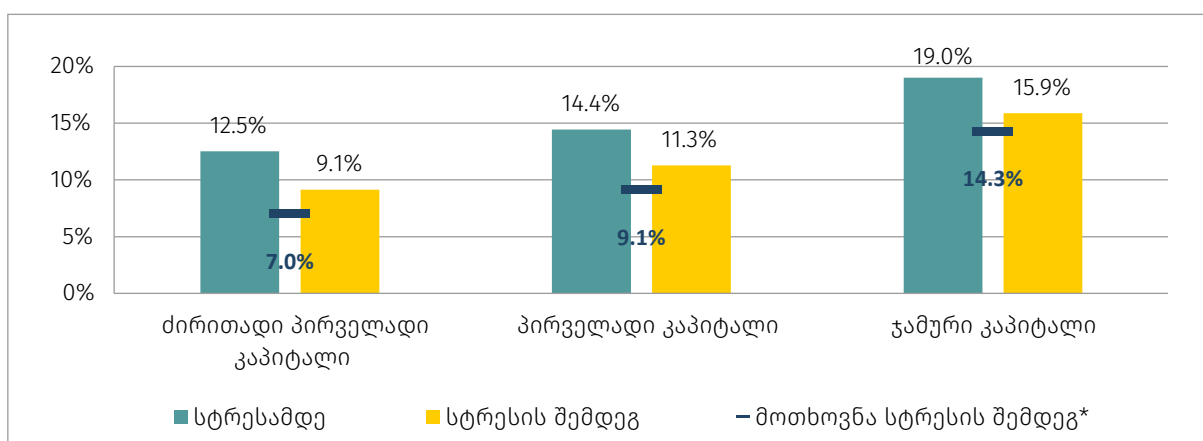
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

სტრეს-ტესტის ბანკის კაპიტალზე გავლენის შეფასების მიზანია, რომ გვიჩვენოს, ხვდება თუ არა საბანკო სექტორი სრული მზადყოფნით მძიმე, თუმცა მოსალოდნელ სტრესს კაპიტალის ადეკვატურობის მოთხოვნების დარღვევის გარეშე. ამასთან, კაპიტალის კონსერვაციისა და კონტრცირების ბუფერების მთავარი დანიშნულება ის არის, რომ საბანკო სისტემაში არსებობდეს კაპიტალის საკმარისი ოდენობა, რაც ბანკებს სტრესის პირობებში წარმოშობილი სისტემური დანაკარგების შთანთქმვაში დაეხმარება.

შესაბამისად, კაპიტალის ნაწილი, რომელიც ბანკს სტრესთან გასამკლავებლად სჭირდება, კაპიტალის კონტრცირებისა და კონსერვაციის ბუფერებით უკვე გათვალისწინებულია. იმისთვის, რომ თავიდან ავიცილოთ კაპიტალის ორმაგად მოთხოვნა, წმინდა სტრეს-ტესტ ბუფერის გასაანგარიშებლად სტრესულ პირობებში საჭირო კაპიტალს კაპიტალის ის ოდენობა აკლდება, რომელიც უკვე მოთხოვნილია კაპიტალის კონსერვაციისა და კონტრცირების ბუფერების საშუალებით. საბანკო სისტემის ფარგლებში ჩატარებული საზედამხედველო სტრეს-ტესტების სამუშაოს შედეგად დათვლილმა წმინდა სტრეს-ტესტ ბუფერმა მთლიანი რისკის

მიხედვით შეწონილი აქტივების 0.8 პროცენტი შეადგინა, რაც სისტემის საშუალო მაჩვენებელს წარმოადგენს. სტრესის შედეგად, 9 ბანკს კაპიტალის მოთხოვნასთან ჯამურად 408 მლნ ლარის ოდენობით დანაკლისი უფიქსირდება, ხოლო 6 ბანკი ჯამში 82 მლნ ლარის ჭარბი კაპიტალით ფუნქციონირებას აგრძელებს. სტრეს ტესტის ჩატარების თარიღისთვის, კაპიტალის დიდი ბუფერებით ფუნქციონირებს როგორც ჯამურად სისტემა, ისე ცალკეული ბანკები, რის შედეგად არსებული ბუფერები და სტრესის დროს პოტენციურად გამოთავისუფლებადი კონსერვაციის ბუფერი სტრესის შედეგად მიღებული დანაკარგების დასაფარად საკმარისი იქნება, რაც ნიშნავს, რომ ბანკებს დამატებითი კაპიტალის მოტანა არ მოუწევთ⁸⁰.

დიაგრამა N 4.49 კაპიტალის კოეფიციენტები

*გაქვითულია კონსერვაციის ბუფერი.

რაც შეეხება ბანკებისთვის ინდივიდუალურად დათვლილ წმინდა სტრეს-ტესტ ბუფერებს, მათი მნიშვნელობები მთლიანი რისკის მიხედვით შეწონილი აქტივების 0-დან 6 პროცენტამდე შუალედში მერყეობს, რაც ბანკებს შორის საკმაო განსხვავებაზე მიუთითებს. ეს ასევე აჩვენებს, თუ რამდენად მოწყვლადია თითოეული მათგანი ეკონომიკური შოკების მიმართ.

ცხრილი N 4.10 საკრედიტო პორტფელის სტრუქტურის შედეგები

მლნ ლარი	ჯამი	კორპორატიული და მცირე და საშუალო ბიზნესი (ინდივიდუალურად შეფასებული)	კორპორატიული და მცირე და საშუალო ბიზნესი (შერჩევით შეფასებული)	საცალო	მიკრო
პორტფელი	31,469	11,884	4,966	10,845	3,774
სტრესამდე რეზერვი	1,433	550	208	488	188
სტრესის შედეგად დამატებითი რეზერვი	1,809	685	311	727	87
რეზერვი სტრესის შემდეგ	3,242	1,235	519	1,215	275
სტრესამდე რეზერვი %-ებში	4.6%	4.6%	4.2%	4.5%	5.0%
სტრესის შედეგად დამატებითი რეზერვი	5.7%	5.8%	6.3%	6.7%	2.3%
რეზერვი სტრესის შემდეგ	10.3%	10.4%	10.4%	11.2%	7.3%

80. აღნიშნული გაანგარიშებები ძირითადი პირველადი კაპიტალის მონაცემებს ეფუძნება.

4.12 ფინანსური და საზედამხედველო ტექნოლოგიების განვითარება

4.12.1 ფინანსური ინოვაციების ხელშეწყობა

საქართველოს ეროვნული ბანკი მუდმივად ზრუნავს ფინანსური ბაზრის განვითარებაზე. ერთი მხრივ, ფინანსურ სექტორში ინოვაციების ტემპი სულ უფრო იზრდება, რასაც, როგორც ახალი შესაძლებლობები, ასევე ახალი რისკები მოაქვს. მეორე მხრივ, ფინანსური სექტორი მთელს მსოფლიოში ყველაზე მეტად რეგულირებად ეკონომიკის სექტორად რჩება. უფრო მეტიც, რეგულირებას მზარდი ტენდენცია აქვს. შედეგად, თანამედროვე საზედამხედველო ჩარჩო საკმაოდ მოცულობითი, ტექნიკური და კომპლექსურია, განსაკუთრებით ახალი ფინანსური სტარტაპებისთვის. აღნიშნულის ფონზე, ფინანსური სექტორის მარეგულირებლებისათვის მნიშვნელოვანი გამოწვევაა ფინტექ იდეების მქონე ინოვაციების წახალისება და ამ იდეების მდგრად ფინანსურ მოდელად გარდაქმნის ხელშეწყობა. ამ გამოწვევის საპასუხოდ, საქართველოს ეროვნული ბანკი სხვადასხვა საზედამხედველო მიდგომას ავითარებს და ხელს უწყობს ფინტექ საქმიანობისათვის საბაზისო ინფრასტრუქტურის შექმნას.

ფინანსური ინოვაციის ოფისი⁸¹

2019 წლის დეკემბერში ეროვნულ ბანკში ფინანსური ინოვაციების ოფისი შეიქმნა, რომელიც მასსა და ფინანსური ტექნოლოგიების ინოვაციურ საზოგადოებას შორის კომუნიკაციის საშუალებაა. ინოვაციების ოფისის მისიაა, ხელი შეუწყოს პასუხისმგებლიან ინოვაციებს საფინანსო სექტორში და ფინტექ ორგანიზაციებს/სტარტაპებს საქართველოს ეროვნული ბანკის რეგულაციების

საზედამხედველო მიდგომის გაცნობაში დაეხმაროს.

2020 წლის განმავლობაში ფინანსური ინოვაციების ოფისის ფარგლებში ინოვაციური იდეების მქონე პირებთან არაერთი მნიშვნელოვანი შეხვედრა ჩატარდა. აღსანიშნავია 2020 წლის დეკემბერში ფინანსური ინოვაციების ოფისის ინიციატივით ორგანიზებული პანელური დისკუსია თემაზე - ღია ბანკინგი. საფინანსო სექტორში ინოვაციებთან დაკავშირებული სიახლეების და საზედამხედველო მიდგომების გასაცნობად ინოვაციების ოფისს წლის მანძილზე მჭიდრო კონტაქტი ჰქონდა USAID, გერმანიის ეკონომიკურ ჯგუფს (GET), BaFin, GFin და სხვა ორგანიზაციებთან.

რეგულირების ლაბორატორია

ეროვნული ბანკის მიერ ტექნოლოგიების განვითარების მხარდაჭერის ფარგლებში 2020 წლის 25 მაისს დამტკიცდა „საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ რეგულირების ლაბორატორიის ჩარჩოს შექმნისა და მისი გამოყენების დებულება“. რეგულირების ლაბორატორია ინოვაციური პროდუქტის ან სერვისის რეალურ რეჟიმში გამოცდის და ტესტირების საშუალებას იძლევა.

აღსანიშნავია, რომ რეგულირების ლაბორატორიაზე მუშაობა ეროვნულ ბანკში 2019 წელს დაიწყო და ამავე წელს ეროვნული ბანკი გლობალური ფინანსური ინოვაციების ქსელის (GFIN) წევრი გახდა. GFIN ნოვაციური ზედამხედველების თანამშრომლობის წამყვანი პლატფორმაა, რომელთან თანამშრომლობაც ქართული საფინანსო ინსტიტუტებისა და ფინტექ კომპანიებისთვის ტექნოლოგიების საერთაშორისო დონეზე წარმოჩენის ახალ, ეფექტურ შესაძლებლობას ქმნის.

2020 წლის განმავლობაში აქტიურად მიმდინარეობდა რეგულირების ლაბორატორიაში შე-

81. ინფორმაცია ფინანსური ინოვაციების ოფისის შესახებ იხილეთ ჩვენს ვებგვერდზე, ფინანსური სტაბილურობის სექციაში <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=742>

მოსული პროექტების განხილვა, რომელშიც ეროვნული ბანკის მხრიდან მონაწილეობას იღებდა ექვსი სხვადასხვა დეპარტამენტის თანამშრომლებისგან შემდგარი სამუშაო ჯგუფი. წლის განმავლობაში, სულ განსახილველად წარმოდგენილი იყო ოცდაექვსი ორგანიზაციის ორმოცდაორი პროექტი, რომლებიც მიზნად ისახავდა დისტანციურად მომსახურებების გაწევის დასაწერად საჭირო ონლაინ იდენტიფიკაციას. დისტანციური სერვისების მიმართ ორგანიზაციების მაღალი ინტერესი და, შესაბამისად, განაცხადების განსაკუთრებული სიმრავლე გარკვეულწილად მსოფლიო პანდემიით იყო განპირობებული. თუმცა, ტექნოლოგიური განვითარებიდან და მომხმარებლის მოთხოვნებიდან გამომდინარე, საფინანსო ბაზარზე ონლაინ მომსახურებების განვითარების მიმართულებით მანამდეც საკმაოდ მაღალი ინტერესი იყო.

2020 წლის განმავლობაში რეგულირების ლაბორატორიაში წარმოდგენილი ონლაინ იდენტიფიკაციის პროექტებიდან თანხმობა "რეალურ გარემოში ტესტირების" ეტაპზე გადასვლასთან დაკავშირებით ცამეტი ორგანიზაციის თხოვნით პროექტზე გაიცა. თოთხმეტი პროექტი კვლავ განხილვის პროცესშია.

საკრედიტო რეესტრი

საკრედიტო რეესტრი მსოფლიო ბანკის სამუშაო ჯგუფთან კონსულტაციების საფუძველზე შეიქმნა და მონაცემთა ბაზაა, რომელიც სესხის გამცემი ორგანიზაციების მიერ მათი საკრედიტო პორტფელის შესახებ მოწოდებული მონაცემებისგან შედგება. ეროვნულ ბანკს მონაცემები ყოველთვიურად მოეწოდება და შემდეგ მონაცემთა ჯგუფებს მოიცავს:

- კლიენტის საიდენტიფიკაციო მონაცემები,
- კლიენტის ბოლო განახლებული ფინანსური მონაცემები,
- საკრედიტო ვალდებულების დეტალები,
- საკრედიტო ვალდებულების უზრუნველყოფის

მონაცემები,

- ინფორმაცია რეფინანსირებულ სესხებზე,
- ინფორმაცია ინვესტიციების შესახებ,
- ინფორმაცია უარყოფილი საკრედიტო განაცხადების შესახებ,
- ინფორმაცია საანგარიშგებო თვის განმავლობაში დახურული სესხების შესახებ.

საკრედიტო რეესტრი ხელს უწყობს, ერთი მხრივ, ეროვნული ბანკის საზედამხებველო ფუნქციების ეფექტიან განხორციელებას, ხოლო, მეორე მხრივ, სესხის გამცემი ორგანიზაციების მიერ სავალდებულო ანგარიშგების მარტივი გზით წარმოდგენას.

საწყის ეტაპზე საკრედიტო რეესტრის წარმოდგენის ვალდებულება მხოლოდ კომერციულ ბანკებს აქვთ. მონაცემების შეგროვება 2020 წლის დეკემბრიდან დაიწყო. 2021 წლის პირველ ნახევარში დაგეგმილია საკრედიტო რეესტრის მონაცემთა სრულყოფა და ხარისხის გაუმჯობესება, რათა უმოკლეს ვადაში უკვე შესაძლებელი იყოს მიღებული მონაცემების საზედამხებველო ღონისძიებებისთვის და ეროვნული ბანკის მანდატით განსაზღვრული უფლება-მოვალეობების შესრულებისთვის გამოყენება.

4.12.2 მოდელის რისკი

ფინანსურ სექტორში გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში სხვადასხვა სტატისტიკური მოდელების გამოყენება სულ უფრო ფართო სახეს იძენს. ასეთი მოდელები სესხის გაცემის, ფინანსური აღრიცხვის და რისკების მართვისას ფართოდ გამოიყენება. განსაკუთრებით იზრდება საცალო სექტორის დაკრედიტებისას მათემატიკურ-სტატისტიკური მოდელების გამოყენება. ბოლო დროს გახშირდა ისეთი მოდელების დანერგვა, რომლებიც მანქანური სწავლების და ხელოვნური ინტელექტის ალგორითმებს ეფუძნება. ეს, ერთი მხრივ, მოდელის ეფექტიანობას ზრდის, მაგრამ მეორე მხრივ, მის ანალიზს და რისკის შეფასებას ართულებს.

აღნიშნული გამოწვევის საპასუხოდ, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა „მონაცემებზე დაფუძნებული სტატისტიკური, ხელოვნური ინტელექტის და მანქანური სწავლების მოდელების რისკების მართვის დებულება“ შეიმუშავა⁸². დებულების მიზანი მოდელის რისკის ეფექტურად მართვის ხელშეწყობაა. ეს დებულება მოდელის აგების, ვალიდაციისა და გამოყენების ძირითად პრინციპებს განსაზღვრავს. მოდელის რისკის მართვასთან დაკავშირებული პრინციპები და სტანდარტები ფინანსურ სექტორში დღეს არსებულ პრაქტიკას, გამოწვევებს და მოწინავე საერთაშორისო საზედამხებდველო გამოცდილებას ეფუძნება. აღნიშნული ჩარჩო ხელს შეუწყობს ფინანსურ სექტორში მოდელების უფრო ფართოდ და ეფექტურად გამოყენებას.

ამჟამად ფინანსური ინსტიტუტის ყველა ახალი მნიშვნელოვანი მოდელი დებულებასთან შესაბამისობაში უნდა შეიქმნას, ხოლო არსებული მოდელები 2021 წლის სექტემბრამდე დებულებასთან შესაბამისობაში უნდა მოვიდეს.

ეროვნულ ბანკში IFRS 9 სტანდარტის შემოღებასთან დაკავშირებით ფინანსურ ინსტიტუტებში მოსალოდნელი საკრედიტო დანაკარგების აღრიცხვის მოდელები იწერება. მოდელის სირთულიდან და ბანკის ფინანსურ მდგომარეობაზე ზეგავლენიდან გამომდინარე, ეს მოდელები მაღალი რისკის მატარებლებია. მათი ანალიზისთვის ეროვნული ბანკის რესურსებით საორიენტაციო მოდელი შეიქმნება, რომლის შედეგები ფინანსური ინსტიტუტების მოდელის შეფასების ერთ-ერთი საშუალება იქნება.

ჩანართი 9 ფინ-ტექ კონკურსები

საქართველოს ეროვნული ბანკის ერთ-ერთ პრიორიტეტს განათლების ხელშეწყობა და ნიჭიერი ახალგაზრდების ფინანსური სექტორის კვლევებით დაინტერესება წარმოადგენს. ფინანსურ ტექნოლოგიებთან დაკავშირებული კვლევის წახალისებისთვის ეროვნული ბანკის ინიციატივით წარმატებულად ჩატარდა სამაგისტრო კვლევითი თემის კონკურსი. კონკურსი მაგისტრატურის იმ სტუდენტებისთვისაა გამიზნული, რომელთა სამაგისტრო თემა ფინანსურ ტექნოლოგიებს უკავშირდება. კონკურსში გამარჯვებული ახალგაზრდა მკვლევარები ეროვნულ ბანკში 3-თვიან ანაზღაურებად სტაჟირებას გაივლიან. მათ საშუალება მიეცემა სამაგისტრო თემაზე მუშაობისას სემინარების ექსპერტებთან კონსულტაციაც გაიარონ.

ჩატარებულმა კონკურსმა აჩვენა, რომ ის ფინანსური ტექნოლოგიებით ახალგაზრდების დაინტერესების ხელშეწყობის ეფექტური საშუალებაა.

ამგვარი კონკურსები მომავალ წელსაც არის დაგეგმილი და მხოლოდ სამაგისტრო სტუდენტებით არ შემოიფარგლება. იგეგმება საზედამხებდველო ტექნოლოგიების თემებზე TechSprint-ის და ე.წ. „საზედამხებდველო ჰაკათონის“ მოწყობა. მოკლე და კონკრეტულ ამოცანაზე ორიენტირებული კონკურსები მაღალი ტექნოლოგიებით დაინტერესებული ახალგაზრდებისთვის მისაღები გამოწვევაა. მოსალოდნელია, რომ ის პოპულარული იქნება და ფინანსური ტექნოლოგიების სფეროში ეროვნული ბანკის ცნობადობას გაზრდის.

82. დამატებითი ინფორმაცია ხელმისაწვდომია შემდეგ ვებმისამართზე: <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=340&newsid=3853>

4.12.3 საკრედიტო საინფორმაციო ბიურო

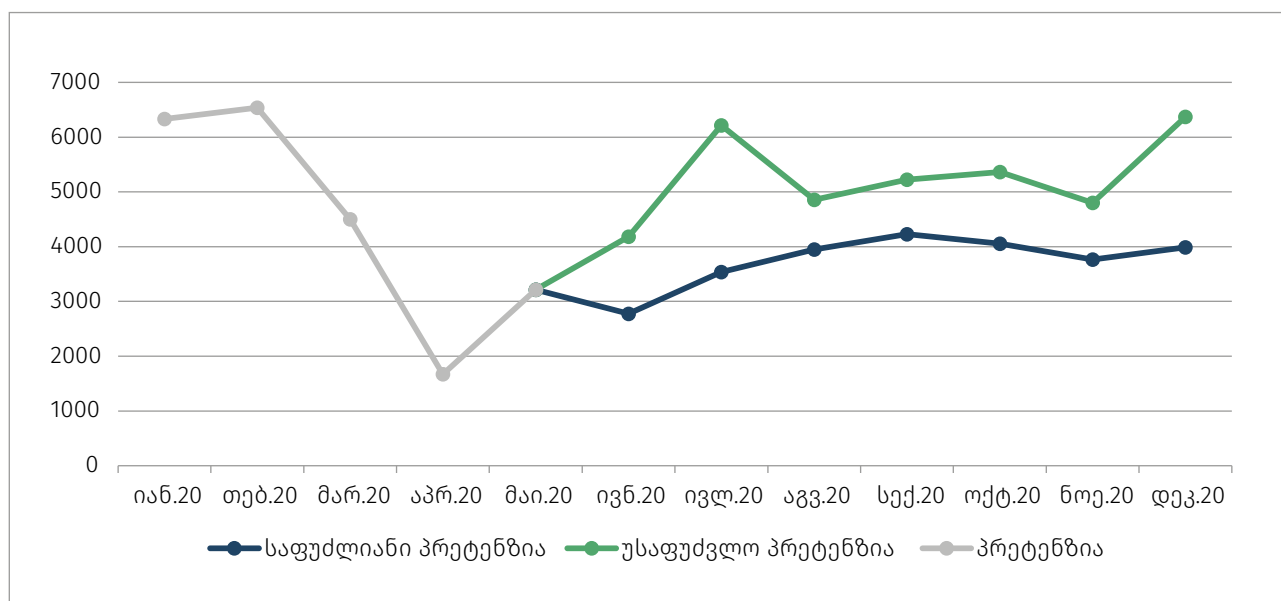
„საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში 2018 წელს განხორციელებული ცვლილების თანახმად, საკრედიტო საინფორმაციო ბიუროების (შემდგომში „ბიურო“) საქმიანობის რეგულირებას და ზედამხედველობას ეროვნული ბანკი ახორციელებს.

2020 წლის დასაწყისში „საქართველოს ტერიტორიაზე საკრედიტო საინფორმაციო ბიუროსათვის ინფორმაციის მიწოდების, საკრედიტო საინფორმაციო ბიუროს ბაზაში ინფორმაციის აღრიცხვის და ხელმისაწვდომობის წესში“ (შემდგომში „წესი“) ცვლილებები შევიდა. აღნიშნული ცვლილებების მიზანი იყო საკრედიტო ბიუროში მარკეტინგული შეთავაზების მიზნით გადამონმების ნებაყოფლობითი თანხმობა გაეჩინა და ელექტრონული თანხმობის მოთხოვნები დაეზუსტებინა.

2020 წლის დეკემბრის მდგომარეობით, საკრედიტო ბიუროსთან 245 სესხის გამცემი ორგანიზაცია და არასავალდებულო წესით ჩართული 13 ორგანიზაცია თანამშრომლობს. წინა წლის მონაცემებთან შედარებით, ეს მაჩვენებლები ოდნავ შემცირებულია. 2019 წლის ბოლოს ბიუროსთან 252 სესხის გამცემი ორგანიზაცია და არასავალდებულო წესით ჩართული 24 ორგანიზაცია იყო. სესხის გამცემი ორგანიზაციების რეგისტრაციის და ლიკვიდაციის პროცესი გავლენას ახდენს ბიუროს ბაზით მოსარგებლე ორგანიზაციების რაოდენობაზე.

საკრედიტო საინფორმაციო ბიუროში აღრიცხული მონაცემების სიზუსტეს და დამუშავების წესების დაცვას დიდი ყურადღება ექცევა. ხდება მომხმარებლების მიერ დაფიქსირებული პრეტენზიების სრულყოფილი შესწავლა და შესაბამისი რეაგირება. გრაფიკში წარმოდგენილია 2020 წლის განმავლობაში მომხმარებელთა პრეტენზიების რაოდენობა თვეების მიხედვით.

დიაგრამა N 4.50 მომხმარებელთა პრეტენზიების რაოდენობა (2020)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საზედამხედველო მანდატის ფარგლებში სისტემატიურად მოწმდება როგორც ბიურო, ისე სესხის გამცემი ორგანიზაციები. 2020 წლის მანძილზე

სებ-ის მიერ ამ მიმართულებით ჩატარებული შემოწმებების შედეგები მოცემულია ცხრილში:

ცხრილი N 4.11 საზედამხედველო მანდატის ფარგლებში საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ ჩატარებული შემოწმების შედეგები (2020)

ორგანიზაციის ტიპი	შემოწმება	წერილობითი მითითება	ჯარიმის თანხა
კომერციული ბანკი	18	12	19,000
მიკრო საფინანსო ორგანიზაცია	13	7	17,000
სესხის გამცემი სუბიექტი	8	3	3,000
სხვა	7	6	17,000
ჯამი	46	28	56,000

აღსანიშნავია, რომ წლის განმავლობაში საკრედიტო საინფორმაციო ბიუროს საქმიანობაში მნიშვნელოვანი ყურადღება ეთმობოდა მომხმარებელთა ცნობადობის ამაღლებას. 2020 წელს ჩატარდა საჯარო პრეზენტაცია თემაზე „მონაცემთა სუბიექტის თანხმობა მისი მონაცემების საკრედიტო ბიუროში გადამოწმებაზე“. გარდა ამისა, საქართველოში მოქმედმა კომერციულმა ბანკებმა მომხმარებლებს საკრედიტო საინფორმაციო ბიუროში რეგისტრაციის გავლა შესთავაზეს.

4.12.4 ღია ბანკინგი

2020 წლის განმავლობაში აქტიური მუშაობა მიმდინარეობდა ღია ბანკინგის დანერგვის პროექტზე, რომელიც საქართველოს ეროვნული ბანკის ინიციატივით 2019 წელს დაიწყო. ღია ბანკინგი ელექტრონული ტექნოლოგიების გამოყენებით სხვადასხვა საფინანსო ორგანიზაციას შორის, მომხმარებლის სურვილის და თანხმობის საფუძველზე, საფინანსო ინსტიტუტებში არსებული ინფორმაციის დაუყოვნებლივ გაცვლას გულისხმობს. ღია ბანკინგის ტექნოლოგია უკვე გამოიყენება ისეთ ქვეყნებში როგორიცაა გაერთიანებული სამეფო, ავსტრალია და ევროკავშირის წევრი ქვეყნები. ამასთან, აღსანიშნავია, რომ მსგავსი არხებით მომხმარებლის მონაცემების გაზიარება ევროკავშირის წევრი ქვეყნებისთვის სავალდებულოა საგადახდო სერვისების

განახლებული PSD2 რეგულაციის ფარგლებში.

2020 წლის დასაწყისში საქართველოს საბანკო ასოციაციასთან შეიქმნა ღია ბანკინგის კომიტეტი, რომლის მიზანია საქართველოში ღია ბანკინგის დანერგვისთვის საჭირო სტანდარტების შემუშავება და პროექტის შემდგომი განვითარების ხელშეწყობა.

საქართველოს საბანკო ასოციაციის, კომერციული ბანკების და საქართველოს ეროვნული ბანკის ჩართულობით, 2020 წლის სექტემბერში ღია ბანკინგის კომიტეტმა ღია ბანკინგის განხორციელების ჩარჩოს პირველი ვერსია შეიმუშავა. აღნიშნული ჩარჩო დოკუმენტი იმ წესებს და სტანდარტებს განსაზღვრავს, რომელთა დაცვითა და გამოყენებით კომერციულმა ბანკებმა ერთმანეთს მომხმარებლების შესახებ მონაცემები უნდა გაუზიარონ. პირველ ეტაპზე ხდება ისეთი მონაცემების გაცვლა, როგორიცაა საბანკო ანგარიშებზე არსებული ნაშთები და ინფორმაცია ტრანზაქციების შესახებ. აღნიშნული მონაცემების გაცვლა უნდა განხორციელდეს ღია აპლიკაციის ინტერფეისების (API) გამოყენებით ონლაინრეჟიმში და, რათქმაუნდა, მომხმარებლის სურვილისა და თანხმობის პირობით.

ღია ბანკინგის დანერგვის პირველი ეტაპის მოთხოვნების განხორციელებისთვის კომერციულ

ბანკებს ვადა 2021 წლის 31 მარტამდე მიეცათ. პირველი ეტაპის წარმატებით წარმართვის შემდეგ, ღია ბანკინგის გამოყენების ეტაპობრივი გაფართოება იგეგმება. გეგმა მოიცავს როგორც გასაზიარებელი მონაცემების რაოდენობის ზრდას, ისე საბანკო ტრანზაქციების ინიცირების შესაძლებლობას. ღია ბანკინგის შემდეგ ეტაპებზე განიხილება, ასევე, სისტემაში კომერციულ ბანკებთან ერთად საფინანსო სექტორის სხვა წარმომადგენლების და ლიცენზირებული ფინტექ კომპანიების ჩართვა. ამან კი, თავის მხრივ, მომხმარებლებისათვის საბანკო მომსახურებებზე ხელმისაწვდომობის და საბანკო მომსახურებების მრავალფეროვნების გაზრდას უნდა შეუწყოს ხელი.

4.13 ინფორმაციის დამუშავება და საზედამხებო ტექნოლოგიები

მონაცემთა ხარისხის გაუმჯობესების მიზნით, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა საზედამხებო ანგარიშგებების მიმოცვლის საერთაშორისო სტანდარტ XBRL-ის (Extensible Business Reporting Language - ბიზნეს ანგარიშგების გაფართოებადი ენა) დანერგვა გადაწყვიტა (იხ. 2017 წლის წლიური ანგარიშგება).

2020 წელს, საქართველოს ეროვნული ბანკი, კომერციული ბანკების საზედამხებო მიზნებისთვის, ანგარიშგების სრულად ფასს-ზე გადაყვანის პროექტზე მუშაობას აგრძელებდა. აღნიშნული პროექტის მხარდასაჭერად პირველ ეტაპზე, XBRL სტანდარტით ევროკავშირში დამკვიდრებული ფინანსური ანგარიშგების მიღება დაიწყო (ე.წ. FINREP).

პროექტის წარმატებით დანერგვის მიზნით, ევროკავშირის „ტვინინგ“ მისიის ფარგლებში, ეროვნულ ბანკთან ინტენსიურად თანამშრომლობენ ნიდერლანდების ცენტრალური ბანკი და

პოლონეთის ეროვნული ბანკი. მათი დახმარებით და რეკომენდაციებით ეროვნულმა ბანკმა პროექტის ფუნქციონალური მოთხოვნები და პარამეტრები შეიმუშავა.

2020 წელს საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა XBRL სტანდარტით შედგენილი ანგარიშგებების პორტალის დანერგვის მიზნით საერთაშორისო ტენდერი ჩაატარა, რომელში გამარჯვებული კომპანია „CoreFilling“ XBRL International-ის მიერ ლიცენზირებული ბაზრის ერთ-ერთი ლიდერი კომპანიაა, რომელსაც სათავო ოფისი აქვს ოქსფორდში, დიდი ბრიტანეთი. კომპანიის მიერ დანერგილ პროდუქტებს რეკომენდაციას უწევენ BaFin, Bank of England და Banco De Espana და მას XBRL ტაქსონომიების შესაქმნელად მსოფლიოში აღიარებული პროდუქტი გააჩნია. ბანკები მოთხოვნილი საზედამხებო ანგარიშგებების წარმოდგენას და მათი ვალიდაციის შედეგების დროის რეალურ რეჟიმში მიღებას პორტალის საშუალებით შეძლებენ. მოწოდებული ინფორმაცია მონაცემთა ბაზაში დაგროვდება და საბანკო საზედამხებო საქმიანობისათვის საჭირო ანალიტიკის ჩასატარებლად იქნება ხელმისაწვდომი.

2021 წლის მარტიდან კომერციული ბანკები XBRL სტანდარტით შექმნილ საზედამხებო ფინანსური ანგარიშგებას (FINREP-ს) ეროვნულ ბანკში XBRL ფორმატში წარადგენენ.

საზედამხებო ტექნოლოგიების შემდგომი განვითარებისათვის, საზედამხებო ანალიტიკური საინფორმაციო პროგრამული უზრუნველყოფის დახვეწა იგეგმება. აღნიშნული ინსტრუმენტის საშუალებით საბანკო სექტორის ზედამხებო მანდატით განსაზღვრული საქმიანობისათვის საჭირო ინფორმაციას ამუშავებს.

ეს ცვლილებები გაზრდის საზედამხებო ინფორმაციის სიზუსტეს, გაამარტივებს რეპორტირების პროცესს და ხელს შეუწყობს ეფექტიანი საზედამხებო ანალიტიკის განხორციელებას.

4.14 რეზოლუცია და ლიკვიდაცია

გაჯანსაღების და რეზოლუციის ჩარჩო

საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა 2020 წელს კომერციული ბანკების გაჯანსაღებისა და რეზოლუციის ჩარჩოს ფორმირებაზე მუშაობა დაასრულა. მომდევნო წლიდან, გაჯანსაღებისა და რეზოლუციის მექანიზმის საბანკო სექტორში დანერგვის რეფორმა იმპლემენტაციის ფაზაში გადადის, რაც, თავის მხრივ, საბანკო სექტორის ფინანსურ სტაბილურობას გააძლიერებს და კომერციულ ბანკებში რისკების მართვის კულტურას აამაღლებს. რეზოლუციის ჩარჩო ფინანსური სექტორის შეფასების პროგრამის ფარგლებში (FSAP), საერთაშორისო სავალუტო ფონდისა და მსოფლიო ბანკის რეკომენდაციებზე, კერძოდ, „ფინანსური ინსტიტუტების ეფექტური სარეზოლუციო რეჟიმების ძირითადი ელემენტებსა“ და ევროპის პარლამენტისა და ევროკავშირის საბჭოს მიერ 2014 წლის 15 მაისის ბანკის გაჯანსაღებისა და რეზოლუციის 2014/59/EU დირექტივაზე დაყრდნობით შემუშავდა. აღნიშნული რეფორმის შედეგად, ეროვნულ ბანკს კომერციული ბანკების სარეზოლუციო ფუნქცია დაემატა და, ცვლილებების შესაბამისად, მის ორგანიზაციულ სტრუქტურაში ახალი მიმართულების შემდგომი განვითარებისა და ადმინისტრირებისთვის რეზოლუციის და ლიკვიდაციის სტრუქტურული ერთეული შეიქმნა.

რეზოლუციის ჩარჩო, ერთი მხრივ, სარეზოლუციო შემთხვევის დადგომისას რეზოლუციის მიზნების მიღწევისთვის აუცილებელი ღონისძიებების მართვას არეგულირებს, ხოლო, მეორე მხრივ, საჭიროების დროს ეფექტიანი მართვის განსახორციელებლად კრიზისის წინარე მომზადების მნიშვნელოვან კომპონენტს მოიცავს და ასეთ ინსტრუმენტებად გაჯანსაღების და რეზოლუციის გეგმებს განიხილავს. გაჯანსაღების გეგმა ბანკის ბიზნეს მოდელისთვის რელევანტური და ძლიერი ზეგავლენის მქონე სტრეს სცენარების-

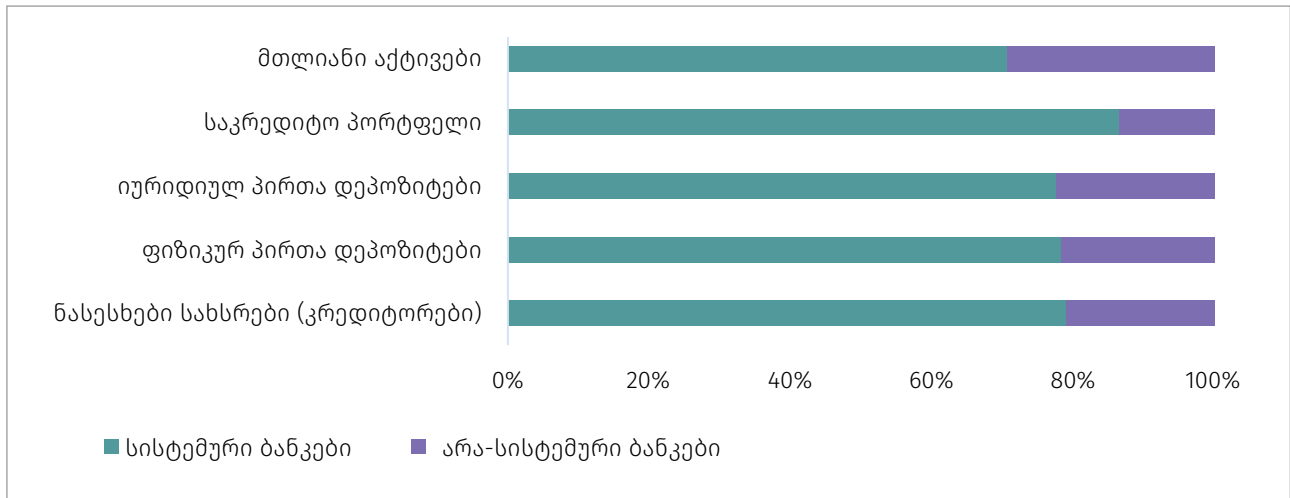
გან გამოწვეული (ჰიპოთეტური მოვლენების მოდელირება) ფინანსური ზიანის ფონზე, კომერციული ბანკის მხრიდან მდგომარეობის გასაუმჯობესებელი ღონისძიებების ერთობლიობას წარმოადგენს და მისი მიზანია ბანკის კრიტიკული ფუნქციების განგრძობითობის უზრუნველყოფა და ფინანსური მდგრადობის შენარჩუნება. გაჯანსაღების გეგმის საკვანძო ელემენტებს და შემუშავების პროცესებთან და სამოქმედო ზომებთან დაკავშირებულ მოთხოვნებს ეროვნული ბანკის შესაბამისი სამართლებრივი აქტი (წესი) არეგულირებს. კომერციული ბანკის მხრიდან გეგმის შემუშავების საფუძველი კრიტიკული ეკონომიკური ფუნქციების თვითშეფასებაა, რომელიც ითვალისწინებს ძირითადი ფუნქციების, დამხმარე მომსახურებების იდენტიფიცირებას და, მათი შეწყვეტის შემთხვევაში, ბაზრის სხვა აქტორების მხრიდან ჩანაცვლებადობის შეფასებას, კონტრაქტენტებსა და რეალურ ეკონომიკაზე ზეგავლენის გათვალისწინებით. შედეგად, საქართველოში მოქმედ უკლებლივ ყველა კომერციულ ბანკს კრიზისთან გამკლავების ეფექტიანი გაჯანსაღების გეგმა უნდა ჰქონდეს, რომელიც ფინანსური მოწყვლადობის ინდიკატორებისა და სამოქმედო ღონისძიებების გააქტიურების ადრეული გამაფრთხილებელი ნიშნების ინტეგრირებით კრიზისისთვის მზაობის კომპლექსურ სისტემას შექმნის. გაჯანსაღების გეგმა ყოველწლიურად და, ასევე, მნიშვნელოვანი სტრუქტურული ცვლილებების კვალდაკვალ განახლებადი უნდა იყოს. გაჯანსაღების მექანიზმის გამოყენების საჭიროების და შესაძლებლობის შემთხვევაში, ეროვნული ბანკი პროცესის მონიტორინგს ახორციელებს და, აუცილებლობის გამოვლენის შემთხვევაში, დროებითი ადმინისტრაციის დანიშვნის გზით ადრეული ინტერვენციის უფლებამოსილებას იყენებს.

რეზოლუციის ჩარჩოს ფარგლებში განსაზღვრული რეზოლუციის მექანიზმი კომერციული ბანკის ლიკვიდაციის ერთგვარ ალტერნატივას

წარმოადგენს და ისეთ შემთხვევებში გამოიყენება, როდესაც კომერციული ბანკის ლიკვიდაციის საფუძვლები არსებობს. თუმცა, ფინანსური სექტორის სტაბილურობაზე მნიშვნელოვანი უარყოფითი ეფექტის ასარიდებლად, მიზანშეწონილია ფინანსური ინსტიტუტის რეაბილიტაცია და ფუნქციონირებადობის დაცვა. ამავდროულად, რეზოლუცია შესაძლებლობას იძლევა, შენარჩუნდეს კომერციული ბანკის კრიტიკული ფუნქციები და თავიდან იქნას აცილებული ფინანსური სირთულეების ინდუსტრიის სხვა მონაწილეებზე გავრცელება. უნდა აღინიშნოს, რომ რეზოლუციის პრინციპის მიხედვით, აქციონერებმა და კრედიტორებმა არ უნდა იზარალონ იმაზე მეტად, ვიდრე ისინი ლიკვიდაციის შემთხვევაში იზარალებდნენ, რაც იმას ნიშნავს, რომ რეზოლუციის უფლებამოსილების აღსრულება კრედიტორების თანაბარზომიერ დაცვას ითვალისწინებს. რეზოლუციის რეჟიმის დროს დაზღვეული დეპოზიტების გარანტირებული დაცულობა და კრედიტორების დანაკარგების მინიმუმამდე დაყვანა ქვეყნის ბიზნეს და საინვესტიციო გარემოზე დადებითად აისახება. ამრიგად, რეზოლუციის ჩარჩოს ადმინისტრირების მიმართულებით ეროვნული ბანკის ამოცანა, ერთი მხრივ, ფინანსური სისტემისთვის სტაბილურობის და კრიტიკული ფუნქციების შენარჩუნება, ხოლო, მეორე მხრივ, რეკაპიტალიზაციის ან/

და რესტრუქტურიზაციის დროს გადასახადის გადამხდელთა სახსრების გამოყენების შეზღუდვაა.

საბანკო სექტორის კონიუნქტურიდან გამომდინარე, თვალსაჩინოა სისტემური მნიშვნელობის მქონე (სისტემური) ბანკების მაღალი კონცენტრაცია საბანკო ბაზარზე. დომინაცია აქტივებს, საბითუმო დაფინანსებას, სესხების და დეპოზიტების პორტფელს მოიცავს. ამგვარად, სისტემური ბანკების სტაბილურობა და მათი მხრიდან კრიტიკული ფინანსური სერვისების უწყვეტობა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ქვეყნის ეკონომიკის რეალური სექტორის ფუნქციონირებისთვის, ფინანსური სექტორის საერთო მდგრადობისთვის და ფისკალური რისკების მინიმიზირებისთვის. ზემოთ ხსენებული მიზნების უზრუნველსაყოფად ეროვნული ბანკი მომდევნო წელს სისტემური მნიშვნელობის კომერციული ბანკებისთვის პირველადი რეზოლუციის გეგმების მომზადებაზე იქნება ფოკუსირებული, რომლის საკვანძო ელემენტებად რეზოლუციის განხორციელების შესაძლებლობის შეფასება და უპირატესი სარეზოლუციო სტრატეგიის განსაზღვრა განიხილება. საერთაშორისო პრაქტიკის მიხედვით, ეფექტიანი რეზოლუციის შესაძლებლობის გაუმჯობესება კვლავ აქტუალური საკითხია, რომელზე მუშაობა მომავალშიც გაგრძელდება.

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

რეზოლუციის რეჟიმის შემოღებამდე, ეროვნული ბანკი აფასებს რეზოლუციის საფუძვლების გონივრულ ვადაში აღმოფხვრის პერსპექტივას კერძო სექტორის მეშვეობით (private solution) ან საზედამხებელო ზომების გამოყენებით და მხოლოდ შემდგომ განიხილავს სარეზოლუციო უფლებამოსილების ამოქმედების აუცილებლობას. ეროვნული ბანკის სარეზოლუციო უფლებამოსილება აქციონერების ან კრედიტორების თანხმობის და წინასწარი შეტყობინების გარეშე შემდეგი სარეზოლუციო ინსტრუმენტების ინდივიდუალურ ან კომბინირებულ გამოყენებას მოიცავს:

- კომერციული ბანკის შერწყმა;
- კომერციული ბანკის აქციების, აქტივების ან/და ვალდებულებების გასხვისება;
- კომერციული ბანკის აქციების, აქტივების ან/და ვალდებულებების დროებითი ბანკისთვის გადაცემა;
- კომერციული ბანკის რეკაპიტალიზაცია ახალი აქციების გამოშვებით;
- კომერციული ბანკის რეკაპიტალიზაცია მისი ვალდებულებების ჩამოწერით ან კონვერტაციით (bail-in).

შექმნილი კომიტეტები

რეფორმის კვალდაკვალ, რეზოლუციასთან დაკავშირებული საკითხების განხილვისა და დამტკიცებისთვის, ეროვნულ ბანკში რეზოლუციის კომიტეტი შეიქმნა, რომლის შემადგენლობაში ეროვნული ბანკის პრეზიდენტი და ვიცე-პრეზიდენტები და შესაბამისი სტრუქტურული ერთეულების ხელმძღვანელები შედიან. რეზოლუციის კომიტეტი ამტკიცებს ეროვნული ბანკის რეზოლუციის მიმართულების მიერ შემუშავებულ რეზოლუციის გეგმებს, იღებს გადაწყვეტილებებს კომერციული ბანკის მიმართ რეზოლუციის რეჟიმის შემოღების შესახებ, სპეციალური მმართველის და ინსტრუმენტ(ებ)ის ფაქტობრივი განსაზღვრის ჩათვლით. რეზოლუციის კომიტეტი ანგარიშვალდებულია ეროვნული ბანკის საბჭოს წინაშე.

გარდა ზემოხსენებულისა, ფინანსური სისტემის სტაბილური ფუნქციონირების ხელშეწყობის მიზნით, საქართველოს კანონმდებლობით მინიჭებული უფლებამოსილებების ფარგლებში და დამოუკიდებლობის პრინციპის დაცვით, ინფორმაციის რეგულარული მიმოცვლის, ფინანსური კრიზისის მართვის მექანიზმების შემუშავებისა

და ეფექტური კოორდინაციის უზრუნველსაყოფად შეიქმნა თანამშრომლობის ახალი პლატფორმა - ფინანსური სტაბილურობის უწყებათაშორისი კომიტეტი, რომელსაც ფინანსთა მინისტრი, ეროვნული ბანკის პრეზიდენტი, დეპოზიტების დაზღვევის სააგენტოს უფროსი და დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურის უფროსი წარმოადგენენ. უწყებათაშორის კომიტეტს საქართველოს ფინანსთა მინისტრი თავმჯდომარეობს, ხოლო სამდივნოს ფუნქციებს ეროვნული ბანკი ასრულებს. წესდების თანახმად, უწყებათაშორისი კომიტეტი სხდომას წელიწადში არანაკლებ ერთხელ ან ეროვნული ბანკის მოთხოვნის შემთხვევაში გამართავს.

ფინანსური ორგანიზაციების ლიკვიდაცია

ამჟამად, საქართველოში 15 კომერციული ბანკი ფუნქციონირებს. 2020 წლის განმავლობაში საბანკო ლიკვიდაციის პროცესი არ დაწყებულა და ბოლო ლიკვიდაცია საბანკო სექტორში 2019 წელს დასრულდა.

აღსანიშნავია, რომ ეროვნული ბანკი კომერციული ბანკის ლიკვიდაციის პროცესში და პროცესის დასრულების შემდგომ კრედიტორებისგან მოუკითხავი ფულადი სახსრების სპეციალურ ანგარიშზე აღრიცხვასა და მათ ადმინისტრირებას ახორციელებს (საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2018 წლის 16 მარტის N46/04 ბრძანება) და, მფლობელის გამოვლენის შესაბამისად, კუთვნილი თანხების დაბრუნებას უზრუნველყოფს (საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2012 წლის 3 აპრილის N45/04 ბრძანება). ამ მხრივ არც 2020 წელი იყო გამონაკლისი და ეროვნული ბანკის მიერ შესაბამისი დოკუმენტაციის წარმოდგენის საფუძველზე მოუკითხავი თანხების ანგარიშიდან

მფლობელის ანგარიშზე კუთვნილი ფულადი სახსრების გადარიცხვის 30-ზე მეტი მოთხოვნა დაკმაყოფილდა.

გარდა ამისა, ეროვნული ბანკი განკარგავს კომერციული ბანკის ლიკვიდაციის შემდგომ აღმოჩენილ აქტივს (ასეთ თავისებურებას ადგილი ჰქონდა ადრეულ წლებში წარმოებული სალიკვიდაციო პროცესის დასრულების შემდგომ), რომლის რეალიზებიდან მიღებული ფულადი სახსრები, წესისამებრ, ლიკვიდირებული ბანკის დარჩენილ კრედიტორებს შორის, შესაბამისი რიგითობის დაცვით ნაწილდება⁸³. 2020 წელს ეროვნული ბანკის წარმოებაში ლიკვიდირებული კომერციული ბანკების სამი ახლად აღმოჩენილი აქტივის განკარგვა იყო, რომელთაგან ერთის შემთხვევაში, ნაწილობრივ ამოღებული თანხები კრედიტორებზე განაწილდა, ხოლო დანარჩენი აქტივების საქმისწარმოება 2021 წელსაც გრძელდება.

სალიკვიდაციო ფუნქციების განხორციელები-სას ეროვნული ბანკი შემდეგი კანონებითა და ბრძანებებით ხელმძღვანელობს:

1. საქართველოს ორგანული კანონი საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ⁸⁴;
2. საქართველოს კანონი კომერციული ბანკების საქმიანობის შესახებ⁸⁵;
3. საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის ბრძანება N46/04, 2018 წლის 16 მარტი-კომერციული ბანკის ლიკვიდაციის წესის დამტკიცების შესახებ⁸⁶;

ეროვნული ბანკი მის ხელთ არსებულ მონაცემებს საჯარო ინფორმაციის უზრუნველყოფის თაობაზე შემოსული მოთხოვნის საფუძველზე

83. იმ აქტივის ამოღების შემთხვევაში, რომელიც კომერციული ბანკის ლიკვიდაციის პროცესის დასრულების შესახებ ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემამდე ამ კომერციული ბანკის აქტივი იყო, იგი ავტომატურად ჩაითვლება ლიკვიდირებული კომერციული ბანკის აქტივად და მისი განკარგვის უფლებას იძენს ეროვნული ბანკი (საქართველოს კანონი კომერციული ბანკების შესახებ მუხლი 37¹², 15-ე პუნქტი).

84. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/101044?publication=45>

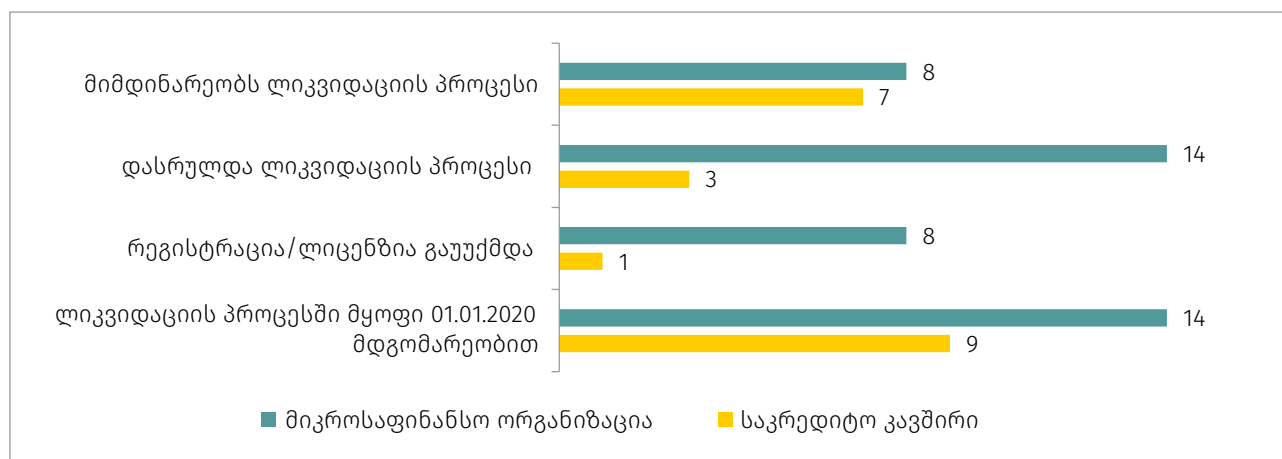
85. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/32962?publication=38#>

86. <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/4102693?publication=4>

საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-3 თავით (ინფორმაციის თავისუფლება) დადგენილი წესით გასცემს. ის ასევე უფლებამოსილია, თავისი კომპეტენციის ფარგლებში სხვა სახის ინფორმაცია სასამართლო განჩინების საფუძველზე სამართალდამცავ ორგანოებს მიაწოდოს.

2021 წელს ზედამხედველობის ფუნქციიდან მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების ლიკვიდაციის რეჟიმის მართვის გამოყოფა და ახლად შექმნილ რეზოლუციისა და ლიკვიდაციის სტრუქტურულ ერთეულში ინტეგრირება იგეგმება.

დიაგრამა N 4.52 მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების ლიკვიდაციის რეჟიმის მართვა (2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ეროვნული ბანკის ინიცირებით, 2020 წელს შემუშავდა საკანონმდებლო ცვლილებათა პაკეტი, რომელიც დასამტკიცებლად პარლამენტს წარედგინება. საკანონმდებლო ცვლილებები იგეგმება: „საქართველოს ორგანულ კანონში საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“, „გადახდისუნარობის საქმის წარმოების შესახებ“, „მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების შესახებ“, საქართველოს საგადასახადო კოდექსსა და „სახელმწიფო ბაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონებში. საკანონმდებლო ცვლილებების ამოცანას წარმოადგენს ეროვნული ბანკის უფლებამოსილების გაზრდა, რათა სამართლებრივი აქტით განსაზღვროს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის როგორც ლიკვიდაციის, ასევე გადახდისუნარობის / გაკოტრებისა და დროებითი ადმინისტრაციის რეჟიმის შემოღებისა და მოქმედების საკითხი. აღნიშნული ცვლილებები ეროვნულ ბანკს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის გადახდისუ-

ნაროდ ან/და გაკოტრებულად გამოცხადების ერთპიროვნულ უფლებამოსილებას ანიჭებს, რაც ხელს შეუწყობს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის კრედიტორთა მოთხოვნების დაკმაყოფილების პროცესის დროულ და ეფექტიან წარმართვას. მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის დროებით ადმინისტრატორს და ლიკვიდატორს ეროვნული ბანკი დანიშნავს და ისინი ანგარიშვალდებულნი ეროვნული ბანკის წინაშე იქნებიან. კანონპროექტის დამტკიცების შედეგად განმტკიცდება ეროვნული ბანკის საზედამხედველო ჩარჩო მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების რეგულირებისა და ზედამხედველობის მიმართულებით. ასევე, აღმოიფხვრება ის საკანონმდებლო ხარვეზი, რომელიც სასამართლო პრაქტიკამ გამოავლინა და რის გამოც, ამ ეტაპზე, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების გადახდისუნარობის/გაკოტრების სამართლებრივი ნორმები არ არსებობს, რაც შესაბამის საქმეთა მსვლელობის შეფერხებას იწვევს.

მომხმარებელთა უფლებების დაცვა და ფინანსური განათლება

05

5.1 მომხმარებელთა უფლებების დაცვა

საფინანსო სექტორის მომხმარებელთა უფლებების დაცვა საქართველოს ეროვნული ბანკისთვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ამოცანაა. შესაბამისად, გასული წლების მსგავსად, 2020 წელსაც ამ მიმართულებით არაერთი მნიშვნელოვანი ნაბიჯი გადაიდგა.

ნორმატიული ბაზის სრულყოფა

მომხმარებელთა უფლებების დაცვის წესი

საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა გასული წლების განმავლობაში 2017 წლის 1 ივნისს ამოქმედებული „ფინანსური ორგანიზაციების მიერ მომსახურების გაწევისას მომხმარებელთა უფლებების დაცვის წესი“ ცვლილებებზე მუშაობა დაიწყო. აღნიშნულ ნორმატიულ აქტში შესატანი ცვლილებები ეფუძნება, ერთი მხრივ, ევროკავშირთან ასოცირების შესახებ შეთანხმების ფარგლებში გათვალისწინებულ ევროკავშირის სამართლებრივი აქტების მოთხოვნებთან დაახლოების ვალდებულებას და, მეორე მხრივ, საფინანსო სექტორში არსებულ მდგომარეობასა და ეროვნულ ბანკში მომხმარებელთა მიერ დაფიქსირებული მომართვების შესწავლისა და ანალიზის შედეგად გამოვლენილ ახალ გამოწვევებს.

პროექტი ითვალისწინებს ფინანსური ორგანიზაციების მხრიდან მომხმარებლის წინასწარი ინფორმირების ვადების ზრდას იმ შემთხვევაში, როცა ფინანსური ორგანიზაციის მიერ ხორციელდება საკრედიტო და სადეპოზიტო ხელშეკრულებების მნიშვნელოვანი პირობების, ხოლო სხვა საფინანსო პროდუქტების ისეთი პირობების ცალმხრივი ცვლილება, რაც პროდუქტის ფასის ზრდას იწვევს; გენერალური ხელშეკრულების პირობების ცალმხრივად ცვლილებისას, ასევე, აღნიშნული ხელშეკრულების ფარგლებში დამატებითი

ვალდებულების გაცემისას, თავდების/სოლიდარული თავდებისა და უზრუნველყოფის საგნის მესაკუთრის ინფორმირებას აღნიშნული ცვლილების და/ან ახალი ვალდებულების გაცემის შესახებ. გარდა ამისა, კონკურენციის ხელშეწყობისა და მომხმარებლის მიერ არჩევანის გაკეთების უზრუნველყოფის მიზნით, ფინანსური ორგანიზაციის მიერ კრედიტთან დაკავშირებული დაზღვევის მოთხოვნისას ცვლილებები ითვალისწინებს აღნიშნული დაზღვევის კრიტერიუმების შესახებ მომხმარებლისთვის ინფორმაციის წინასწარ მიწოდებასა და, გარკვეულ შემთხვევებში, რამდენიმე ალტერნატივის შეთავაზებას.

აღნიშნული ცვლილებები უზრუნველყოფს საფინანსო სექტორისადმი საზოგადოების ნდობის ამაღლებას, ხელს შეუწყობს ბაზარზე არსებული საფინანსო პროდუქტების შესახებ ინფორმაციის გამჭვირვალობის ზრდას და გააუმჯობესებს მომხმარებელთა ინტერესების დაცვის პრაქტიკას. აქვე, აღსანიშნავია, რომ ინდუსტრიის მონაწილე მხარეები სამუშაო პროცესის ყველა ეტაპზე მაქსიმალურად იყვნენ ჩართული.

მომხმარებელთა ინტერესების და უფლებების დაცვის ხარისხის გაუმჯობესების მიზნით, 2020 წელსაც გრძელდებოდა ფინანსური ორგანიზაციების მიერ სესხის/კრედიტის ამოღებასთან დაკავშირებული ეთიკის კოდექსის პროექტზე მუშაობა, რომლის დამტკიცებაც 2021 წელს იგეგმება.

კონკურენციის საკითხებზე მომუშავე ჯგუფი

2020 წელს „კონკურენციის შესახებ საქართველოს კანონისა“ და „საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში ცვლილებები განხორციელდა. კერძოდ, დაზუსტდა საქართველოს ეროვნული ბანკის უფლებამოსილება საფინანსო სექტორში კონკურენციის საკითხების რეგულირებასა და მონიტორინგზე. აღნიშნული ცვლილების შესაბამისად,

საქართველოს ეროვნულ ბანკში შეიქმნა კონკურენციის საკითხებზე მომუშავე ჯგუფი, რომელიც როგორც საერთაშორისო პრაქტიკის შესწავლაზე, ასევე, შესაბამისი ნორმატიული აქტების შემუშავებაზე მუშაობს. იქიდან გამომდინარე, რომ ბაზარზე კონკურენტული გარემოს არსებობა მომხმარებელთა უფლებების დაცვის კუთხით ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ფაქტორია, მომხმარებელთა უფლებების დაცვის სტრუქტურული ერთეული აქტიურად არის ჩართული აღნიშნულ სამუშაო ჯგუფში.

საკრედიტო საინფორმაციო ბიურო

როგორც 2019, ისე, 2020 წლის განმავლობაშიც, გრძელდებოდა მომხმარებელთა მიმართვიანობა საკრედიტო საინფორმაციო ბიუროსთან დაკავშირებით, რაც აღნიშნული მიმართულებით საკრედიტო საინფორმაციო ბიუროს საქმიანობაში გამოვლენილი ხარვეზების იდენტიფიცირებასა და შემდგომ აღმოფხვრას უწყობდა ხელს. აღნიშნული, თავის მხრივ, ცხადყოფს, რომ მომხმარებელთა პრეტენზიების დაფიქსირებისა და მათზე რეაგირების მექანიზმი ეროვნული ბანკის ზედამხედველობას დაქვემდებარებული სუბიექტების საქმიანობაში მომხმარებელთა უფლებების დაცვის პრაქტიკის გაუმჯობესების ეფექტურ ინსტრუმენტს წარმოადგენს. ასევე, 2020 წელს ეროვნულმა ბანკმა გარკვეული ტიპის ცვლილებები განახორციელა „საქართველოს ტერიტორიაზე საკრედიტო საინფორმაციო ბიუროსათვის ინფორმაციის მიწოდების, საკრედიტო საინფორმაციო ბიუროს ბაზაში ინფორმაციის აღრიცხვის და ხელმისაწვდომობის წესის დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2018 წლის 27 აგვისტოს №195/04 ბრძანებაში, რაც მომხმარებელთა უფლებების დაცვის ნაწილში, მათ შორის, მოიცავდა მომხმარებლების შესახებ ინფორმაციის საკრედიტო საინფორმაციო ბიუროში გადამოწმებაზე თანხმობის მიღების ფორმების განახლებას.

პანდემიის პერიოდში განხორციელებული ღონისძიებები

კორონავირუსის (COVID-19) პანდემიის გამო 2020 წელი საფინანსო სექტორისთვის საკმაოდ ბევრი გამოწვევით გამოირჩეოდა, რასთან ეფექტურად გამკლავება სწრაფ რეაგირებას მოითხოვდა. აღნიშნულ გამოწვევებზე საპასუხოდ, ბანკები და მიკროსაფინანსო ორგანიზაციები მოქნილები იყვნენ მომხმარებლებისთვის ვალდებულებათა გადახდის გადავადების შეთავაზების პროცესში. საქართველოს ეროვნული ბანკი აქტიურად აკვირდებოდა საფინანსო სექტორის წარმომადგენლების მიერ გამოცხადებულ ზემოაღნიშნულ ე.წ. „სესხების გადავადების“ პროცესს. მომხმარებელთა უფლებების დაცვის განყოფილება აქტიურად განიხილავდა მომხმარებლის მომართვებს და, თავისი კომპეტენციის ფარგლებში, ფინანსურ ორგანიზაციებთან შუამდგომლობით, ხელს უწყობდა მომხმარებლებსა და მათ მომსახურე ფინანსურ ორგანიზაციებს შორის შეთანხმების მიღწევას.

საფინანსო სექტორში მომხმარებელთა უფლებების დაცვის სტანდარტების დისტანციური და ადგილზე შემოწმება

კორონავირუსის (COVID-19) პანდემიასთან დაკავშირებული ვითარებიდან გამომდინარე, საზედამხედველო მოთხოვნების შერბილების ფარგლებში, მომხმარებელთა უფლებების დაცვის მიმართულებით 2020 წელს ფინანსური ინსტიტუტების ადგილზე შემოწმებები არ განხორციელებულა, თუმცა, საფინანსო მომსახურების მომხმარებელთა უფლებების დაცვის მონიტორინგის მიზნით, ეროვნული ბანკი 2020 წელსაც აგრძელებდა მის ზედამხედველობას დაქვემდებარებული სუბიექტების დისტანციურად შემოწმებას. დისტანციურადვე ხორციელდებოდა მომხმარებლების მომართვებში დაფიქსირებული საკითხების შესწავლა. გამოვლენილი საკანონმდებლო ჩარჩოს მოთხოვნების დარ-

ღვევების საპასუხოდ, ეროვნულმა ბანკმა რიგი საზედამხედველო ქმედებები გაატარა. მათ შორის, წერილობითი მითითება გაუგზავნა 9 კომერციულ ბანკს, 3 მიკროსაფინანსო ორგანიზაციას და 3 სესხის გამცემ სუბიექტს.

კონსულტაციები მომხმარებელთა უფლებების დაცვასთან დაკავშირებულ საკანონმდებლო ცვლილებების თაობაზე

2020 წელს საქართველოს ეროვნული ბანკი საფინანსო სექტორის წარმომადგენლებისა და სხვა დაინტერესებული მხარეებისათვის საფინანსო სექტორის მომხმარებელთა უფლებების დაცვის მიმართულებით არსებულ საკანონმდებლო მოთხოვნებთან დაკავშირებულ საკითხებზე კონსულტაციებისა და რეკომენდაციების გაწევას დისტანციურად განაგრძობდა.

მათ შორის, წინა წლების მსგავსად, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა გააგრძელა სესხის გამცემი სუბიექტებისთვის კონსულტაციების გაწევა ისეთ საკითხებზე, როგორიცაა მომხმარებლების მიერ დაფიქსირებული პრეტენზიების სწორად აღრიცხვა, ხელშეკრულებების საქართველოს ეროვნული ბანკის ნორმატიული აქტების მოთხოვნებთან შესაბამისობაში მოყვანა და სხვა. დამატებით, საქართველოს ეროვნული ბანკი კვლავ თანამშრომლობდა იუსტიციის უმაღლეს სკოლასთან. მოქმედი მოსამართლეებისთვის და იუსტიციის უმაღლესი სკოლის წარმომადგენლებისთვის მომხმარებელთა უფლებების დაცვის საკითხებზე ტრენინგი ჩატარდა. მნიშვნელოვანი იყო მიზნობრივი სეგმენტისა და კონკრეტული პრობლემური საკითხების იდენტიფიცირება, რის შესაბამისადაც შემუშავდება სასწავლო მოდული და 2021 წელს შესაბამისი ტრენინგები დაიგეგმება. მოცემული პროექტი ხელს შეუწყობს მომხმარებელთა უფლებების დაცვის მიმართულებით მოქმედი სამართლებრივი აქტების შესახებ მოსამართლეთა ცნობიერების ამაღლებას, და მათ, ასევე, საფინანსო სექტორის მომხმარებელთა დაცვის

მექანიზმების სპეციფიკის უკეთ გაცნობაში დაეხმარება.

საქართველოს ეროვნულ ბანკში შეიქმნა რეგულირების ლაბორატორიის სამუშაო ჯგუფი, რომლის ძირითად ფუნქციასაც ბაზარზე არსებული ისეთი ინოვაციური პროდუქტების მონიტორინგი და შეფასება წარმოადგენს, რომელზეც საქართველოს ეროვნულ ბანკს ამ ეტაპზე მიდგომა ჯერ არ აქვს განსაზღვრული. ამ მიმართულებით მნიშვნელოვანია მომხმარებელთა უფლებების დაცვის საკითხების შეფასება, ამდენად, სამუშაო ჯგუფში მომხმარებელთა უფლებების დაცვის შესაბამისი სტრუქტურული ერთეულიც აქტიურად არის ჩართული და კონსულტაციებს უწევს სხვადასხვა ფინანსურ ორგანიზაციის მათ მიერ შემუშავებულ პროდუქტებსა და პროცესებთან დაკავშირებით.

მომხმარებლების მიმართვიანობა

2020 წელს ეროვნულ ბანკში სულ 9,737 მომართვა დაფიქსირდა, რაც წინა წლის მაჩვენებელს 62 პროცენტით აღემატება. მომართვების უმრავლესობა - 6,567 (67 პროცენტი) - ტელეფონით დაფიქსირდა, წერილობით - 1,159 (12 პროცენტი), სოციალური ქსელით - 971 (10 პროცენტი), ელექტრონული ფოსტით - 956 (10 პროცენტი), ხოლო პირადი ვიზიტით - 84 (1 პროცენტი).

შინაარსის მიხედვით, ყველაზე მეტი მომართვა დაფიქსირდა რესტრუქტურიზაციის მოთხოვნასთან დაკავშირებით, ასევე, აქტუალური იყო ზოგადი სახის ინფორმაციის მოთხოვნასა და ადმინისტრაცია/მომსახურებასთან დაკავშირებული მომართვები. პროდუქტების მიხედვით კი, ყველაზე ხშირი მომართვები სამომხმარებლო, იპოთეკურ და პრობლემურ სესხებს ეხებოდა.

2020 წელს საქართველოს ეროვნულ ბანკში მიმართვიანობის ზრდა უმეტესწილად პანდემიის შედეგად წარმოშობილი პრობლემებით იყო განპირობებული, ასევე, იყო ე.წ. „სესხების

გადავადებებთან“ დაკავშირებული კითხვები და რესტრუქტურიზაციის შესახებ ფინანსურ ორგანიზაციებთან შუამდგომლობის თხოვნები.

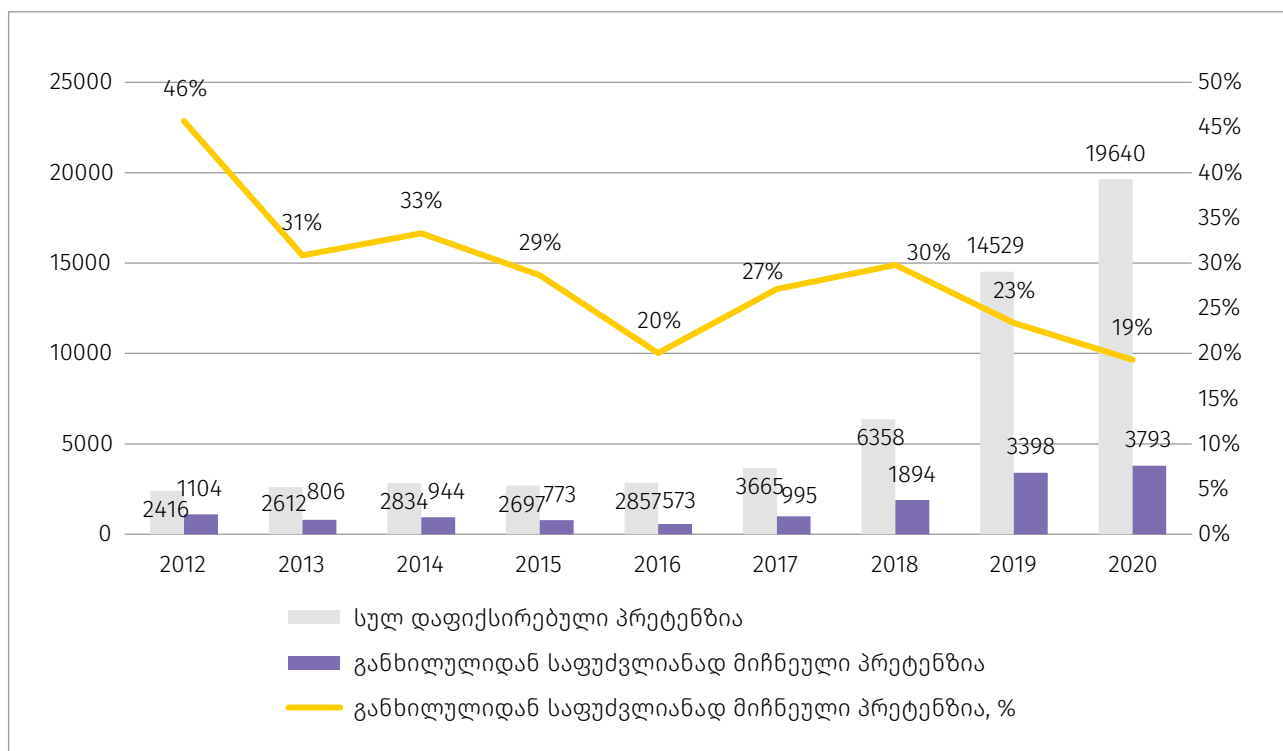
მომხმარებლები პრეტენზიის დასაფიქსირებლად საფინანსო ორგანიზაციებს (ბანკები, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციები და სესხის გამცემი სუბიექტები) და საკრედიტო საინფორმაციო ბიუროსაც მიმართავდნენ. 2020 წლის განმავლობაში კომერციულ ბანკებში 19,640 პრეტენზია დაფიქსირდა, რაც წინა წლის მაჩვენებელს 35.2 პროცენტით აღემატება. აღსანიშნავია, რომ 2012 წლიდან კომერციულ ბანკებში დაფიქსირებული მიმართვების დინამიკა მუდმივად მზარდია, რაც მომხმარებელთა უფლებების დაცვის მექანიზმების შესახებ მომხმარებლების ცნობადობის ზრდაზე მიუთითებს. აქვე აღსანიშნავია, რომ 2020 წელს კომერციულ ბანკებში დაფიქსირებული პრეტენზიების ზრდა კორონავირუსის (COVID-19) საპასუხოდ ფინანსური ორგანიზაციების მიერ მომხმარებლებისთვის შეთავაზებული ე.წ. საშეღავათო პერიოდის პირობებიდან გამომდინარე საკითხებითაც იყო განპირობებული. კვლავ აქტუალური იყო ტრანზაქციების

საკითხი. აღსანიშნავია, რომ არასანქცირებული ტრანზაქციების პრევენციის მიზნით, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა არაერთი გაფრთხილება გამოაქვეყნა და მომხმარებლებს საკუთარი პირადი და ფინანსური ინფორმაციის გაზიარებისას მეტი სიფრთხილისკენ მოუწოდა⁸⁷.

საბანკო პროდუქტებიდან ყველაზე ხშირად პრეტენზიები შემდეგ პროდუქტებთან დაკავშირებით ფიქსირდებოდა: 1) მიმდინარე ანგარიშები; 2) სამომხმარებლო სესხები; 3) საკრედიტო ბარათები და 4) სხვა ტიპის პრეტენზიები. „სხვა ტიპის პრეტენზიები“ ძირითად მოიცავს სწრაფი გადახდის აპარატების საშუალებით შესრულებულ ტრანზაქციებს ან/და ადმინისტრაცია/მომსახურებასთან დაკავშირებულ პრეტენზიებს. ეს უკანასკნელი (ადმინისტრაცია/მომსახურებასთან დაკავშირებული პრეტენზიები) კომერციული ბანკების მიერ ე.წ. საშეღავათო პერიოდის შეთავაზებულ პირობებთან იყო დაკავშირებული. უნდა ითქვას, რომ აღნიშნული განაწილება წლიდან წლამდე თითქმის არ იცვლება, რადგან პრეტენზიების მნიშვნელოვანი ხვედრითი წილი ყველაზე გავრცელებულ/ხშირად გამოყენებულ პროდუქტებზე მოდის.

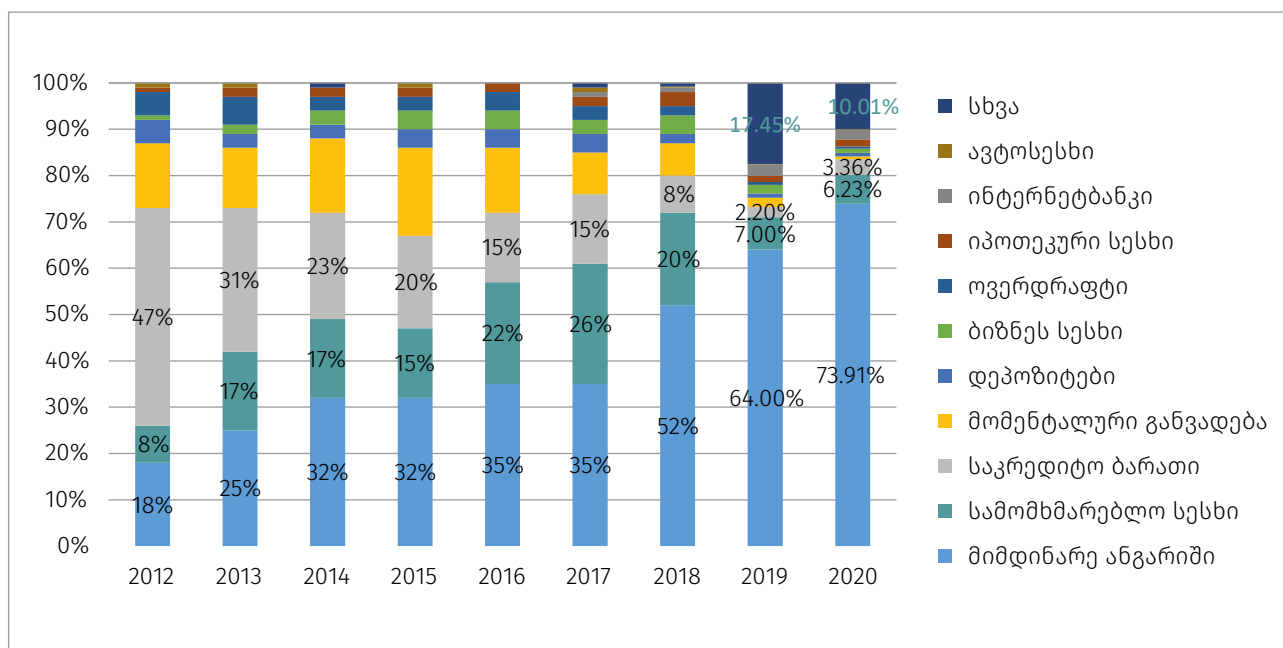
87. <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=340&newsid=3981>

დიაგრამა N 5.1 კომერციულ ბანკებში პრეტენზიების გადანაწილება სტატუსის მიხედვით

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 5.2 კომერციულ ბანკებში პრეტენზიების გადანაწილება პროდუქტების მიხედვით

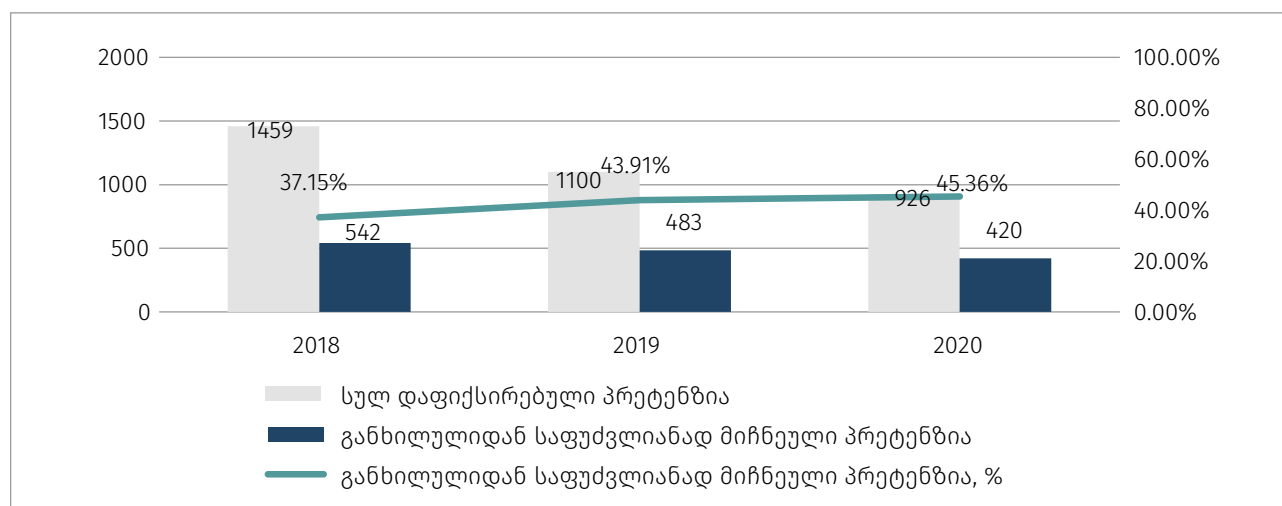

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებმა მომხმარებლების მიერ დაფიქსირებული პრეტენზიების აღრიცხვა 2017 წელს დაიწყეს, ხოლო ეროვნული ბანკი აღნიშნულ ინფორმაციას 2018 წლიდან აქვეყნებს. 2020 წლის განმავლობაში მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებში სულ 926 პრეტენზია დაფიქსირდა, რაც წინა წლის მაჩვენებელთან შედარებით 15.8 პროცენტით ნაკლებია. აღნიშნული კლება, ძირითადად, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების რაოდენობის შემცირებით არის განპირობებული.

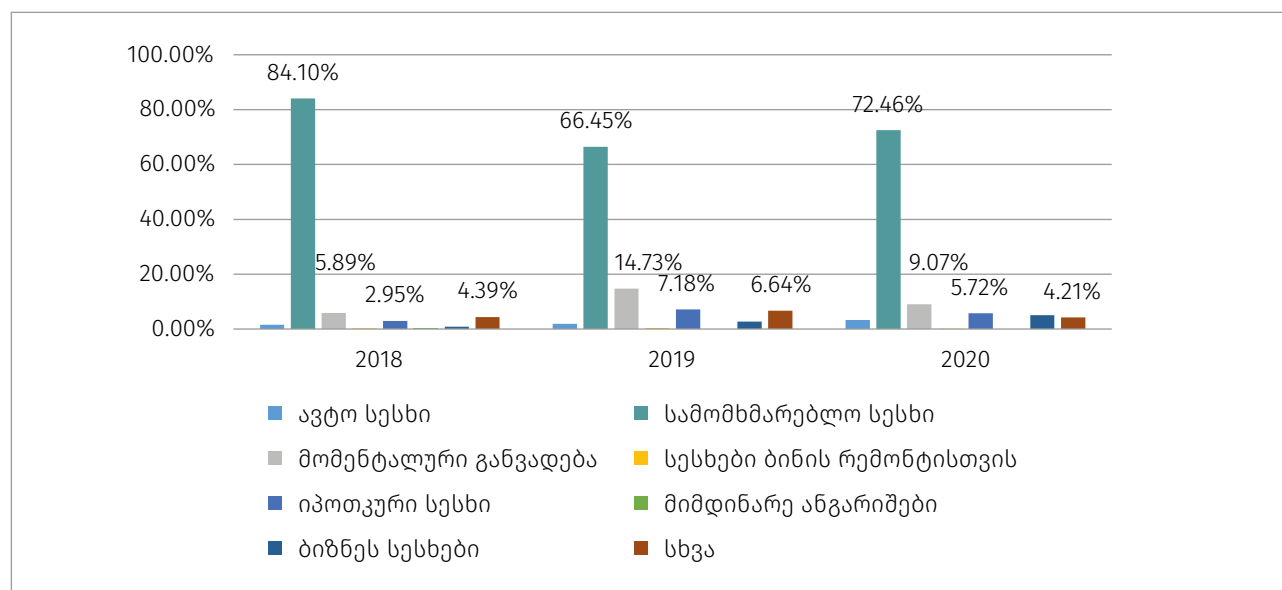
2020 წელს პრეტენზიების დაახლოებით 77.4 პროცენტი სამომხმარებლო სესხს ეხება, რაც ბუნებრივია, რადგანაც აღნიშნული მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების ძირითად პროდუქტს წარმოადგენს. რაც შეეხება პრეტენზიების ხასიათს, ყველაზე დიდი ხვედრითი წილი აქვს ჯარიმებსა და ვადაგადაცილების საკომისიოებთან, ადმინისტრაცია/მომსახურებასთან და საპროცენტო შენატანებთან დაკავშირებით დაფიქსირებულ პრეტენზიებს.

დიაგრამა N 5.3 მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებში პრეტენზიების გადანაწილება სტატუსის მიხედვით

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 5.4 მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებში პრეტენზიების გადანაწილება სტატუსის მიხედვით

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

5.2 ფინანსური განათლება

2020 წელი ფინანსური განათლების პროექტებისა და პროგრამების მიმართულებით აქტიური პერიოდი იყო. ამასთან, COVID-19-ის პანდემია გამოწვევა აღმოჩნდა ფინანსური განათლების გასავრცელებლად, შესაბამისად, მეტი აქცენტი დისტანციურ არხებზე გაკეთდა: ამოქმედდა ფინანსური განათლების პირველი ქართული საგანმანათლებლო ვებპორტალი - www.finedu.gov.ge („ფინედუ“), რომელიც მთლიანად ფინანსურ განათლებას ეძღვნება და პანდემიის პირობებში საზოგადოებასთან დისტანციური კომუნიკაციისა და სხვადასხვა აქტივობის განხორციელების კარგი შესაძლებლობა შექმნა. პორტალი თავს უყრის მრავალფეროვან საგანმანათლებლო რესურსებს, მათ შორის, პუბლიკაციებსა და ბლოგებს, ბროშურებს, სახელმძღვანელოებსა და სხვა მსგავს ბეჭდურ და დამხმარე მასალას, სხვადასხვა საკითხავ, ვიდეო და აუდიო კონტენტს; ვებგვერდთან ერთად ასევე შეიქმნა „ფინედუ“-ს გვერდები სხვადასხვა სოციალურ ქსელებში, რომელთა საშუალებითაც ვებგვერდის პოპულარიზაცია, მომხმარებლებისთვის სიახლეების გაცნობა და მათთან კომუნიკაცია ხდება; ფინანსური განათლების სტრატეგიით განსაზღვრული პრიორიტეტული სამიზნე ჯგუფებისთვის სხვადასხვა ტიპის აქტივობები განხორციელდა; მათ შორის, ახალგაზრდებისთვის და დამწყები და მიკრო მენარმეებისთვის ჩატარდა ტრენინგები და ვებინარები; გარდა ამისა, მუშაობა დასრულდა ახალ საგანმანათლებლო პროგრამაზე აგრომენარმეებისთვის; გაიმართა კონკურსები; შეიქმნა ბეჭდური და ონლაინ საგანმანათლებლო მასალები; შემუშავდა საგანმანათლებლო ვიდეორგოლები დაზოგვის, ფიშინგისა და სხვა თემებზე; ფინანსური განათლების საკითხები ინტეგრირებული იქნა ერთ-ერთ ტელესერიალში, რომელიც საზოგადოებრივ მაუწყებელზე გადაიცა; ტრადიციულად, პარტნიორი ორგანიზაციების

ჩართულობით, აღინიშნა მსოფლიო დაზოგვის დღე; ფინანსური განათლების საკითხების ეროვნულ სასწავლო გეგმაში ინტეგრაციასთან დაკავშირებით, გადამზადდნენ სამოქალაქო განათლების პედაგოგები, ჩატარდა გაცნობითი შეხვედრა მე-9 კლასის სამოქალაქო განათლების სახელმძღვანელოს ავტორებთან; ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის ფინანსური განათლების საერთაშორისო ქსელსა (OECD/INFE) და ნიდერლანდების სამეფოს ფინანსთა სამინისტროს ტექნიკური დახმარების პროექტის ფარგლებში რამდენიმე საერთაშორისო ონლაინ კონფერენცია და ვებინარი ჩატარდა, რომლებიც მიზნად ისახავდა პროექტის მონაწილე ქვეყნებსა და ფინანსური განათლების მიმართულებით მომუშავე საერთაშორისო ექსპერტებს შორის გამოცდილების გაზიარებასა და საუკეთესო პრაქტიკის დანერგვას. ერთ-ერთ კონფერენციაზე, რომელიც ახალ ციფრულ რეალობაში ბავშვებისა და ახალგაზრდების ფინანსურ განათლებას მიეძღვნა, საქართველოს ეროვნული ბანკის წარმომადგენლებმა უცხოელ კოლეგებს საკუთარი გამოცდილებაც გაუზიარეს.

ფინანსური განათლების საერთაშორისო კვლევა

2020 წელს გამოქვეყნდა ფინანსური განათლების გლობალური კვლევის შედეგები, რომელშიც 26 ქვეყანას შორის საქართველოც მონაწილეობდა. აღნიშნული კვლევა 2019 წელს ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის ფინანსური განათლების საერთაშორისო ქსელისა (OECD/INFE) და ნიდერლანდების სამეფოს ფინანსთა სამინისტროს ტექნიკური დახმარების ხუთწლიანი პროექტის ფარგლებში ჩატარდა, რომლის მიზანიც სამხრეთ-აღმოსავლეთ ევროპაში ფინანსური განათლების ხელშეწყობაა. კვლევა OECD/INFE-ის მიერ შემუშავებულ მეთოდოლოგიაზე დაყრდნობით ჩატარდა. გამოკითხვის შედეგებზე დაყრდნობით, მოსახლეობის ფინანსური განათ-

ლების საერთო დონე შეფასდა რაც, თავის მხრივ, 3 კომპონენტის - ცოდნის, ქცევებისა და დამოკიდებულებების - ელემენტების შედეგებს ეფუძნება. კვლევა ისეთ საკითხებსაც მოიცავდა, როგორებიცაა მოსახლეობის ფინანსური ჩართულობა, ფინანსური სტაბილურობა და ფინანსური კეთილდღეობა.

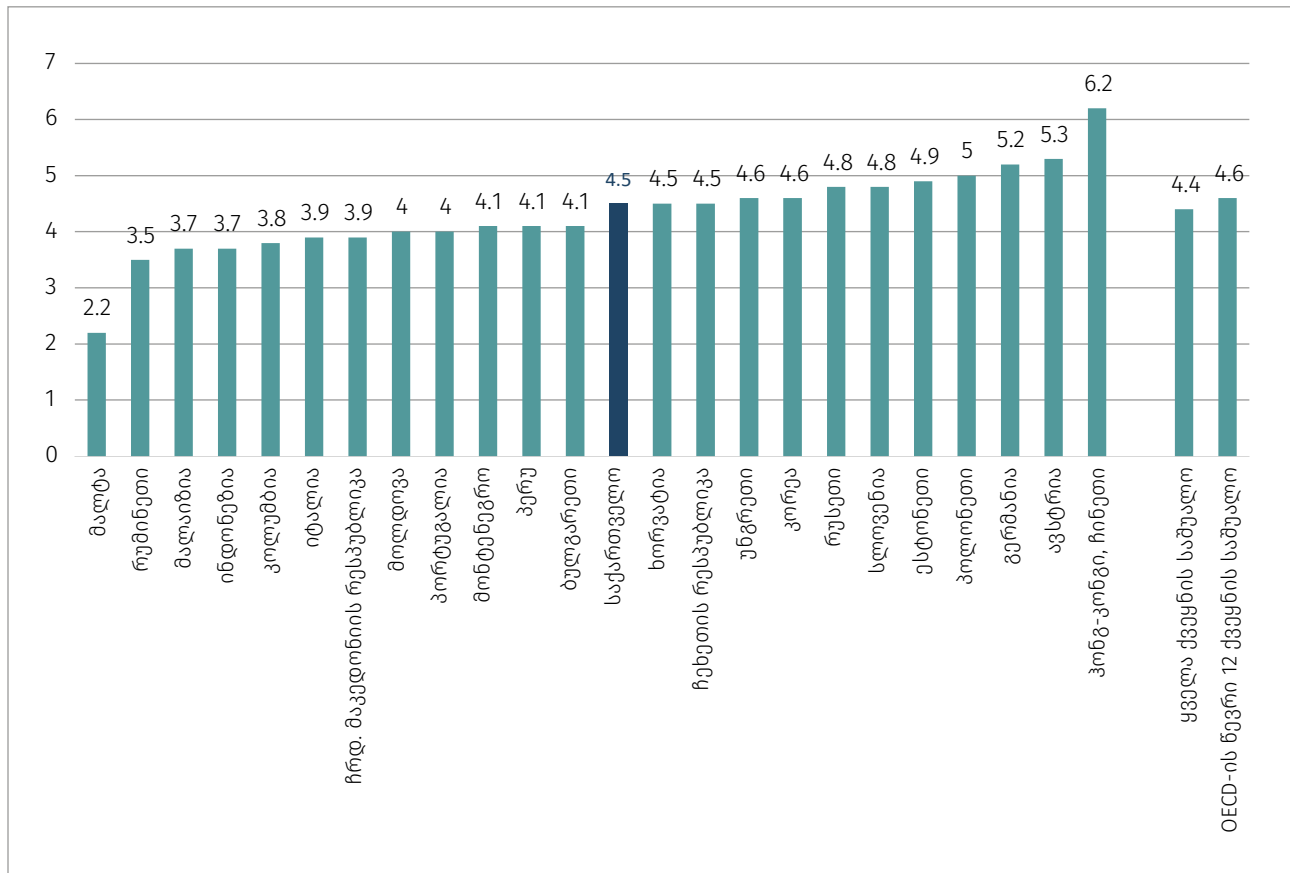
კვლევის შედეგების პრეზენტაცია 2020 წლის ივნისში, OECD/INFE-ის მიერ ორგანიზებულ ონლაინ ვებინარზე გაიმართა, რომელსაც კვლევაში მონაწილე ქვეყნების წარმომადგენლები ესწრებოდნენ. ღონისძიებაში მონაწილეობა მიიღო საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტმა კობა გვენეტაძემ, რომელმაც ფინანსური განათლების კუთხით ეროვნული ბანკის მიერ ბოლო წლებში გატარებული მნიშვნელოვანი ნაბიჯების შესახებ ისაუბრა და ამ კუთხით ქვეყანაში არსებული ვითარება შეაფასა.

2019 წლის გლობალური კვლევის შედეგების მიხედვით, საქართველომ ფინანსური განათლების მიმართულებით შესაძლო 21 ქულიდან 12.1 ქულა (57.6 პროცენტი) აჩვენა. ცალკეული კომპონენტების

მიხედვით კი ფინანსური განათლების საკითხების ცოდნაში საქართველოს მოსახლეობამ 7 შესაძლო ქულიდან 4.5 ქულიანი (62.5 პროცენტი), ქცევებში 9-დან 5.1 ქულიანი (56.3 პროცენტი), ხოლო დამოკიდებულებებში 5-დან 2.5 ქულიანი (50 პროცენტი) შედეგი აჩვენა.

ცოდნის კომპონენტში საქართველოს მაჩვენებელი ყველა ქვეყნის საშუალოზე მაღალია და 11 ქვეყანას უსწრებს. ცოდნის კომპონენტის შედეგებით ნათლად ჩანს, რომ საქართველოს მოსახლეობას უკეთ ესმის ისეთი საკითხები, როგორებიცაა: ფულის ღირებულება დროში (76 პროცენტი), სესხზე გადასახდელი სარგებლის (89 პროცენტი), რისკისა და უკუგების (79 პროცენტი), ინფლაციის (88 პროცენტი) არსი, ხოლო რისკის დივერსიფიკაციის (54 პროცენტი) საკითხებში ცოდნის საშუალო დონე აქვს. ამასთან, უმრავლესობისთვის რთული აღმოჩნდა მარტივი პროცენტის გამოთვლა (44 პროცენტი), რთული პროცენტის არსის ახსნა (43 პროცენტი), ორივე ტიპის პროცენტი კი, როგორც აღმოჩნდა, სწორად მოსახლეობის მხოლოდ 24 პროცენტს ესმის.

დიაგრამა N 5.5 კომპონენტი: ცოდნა

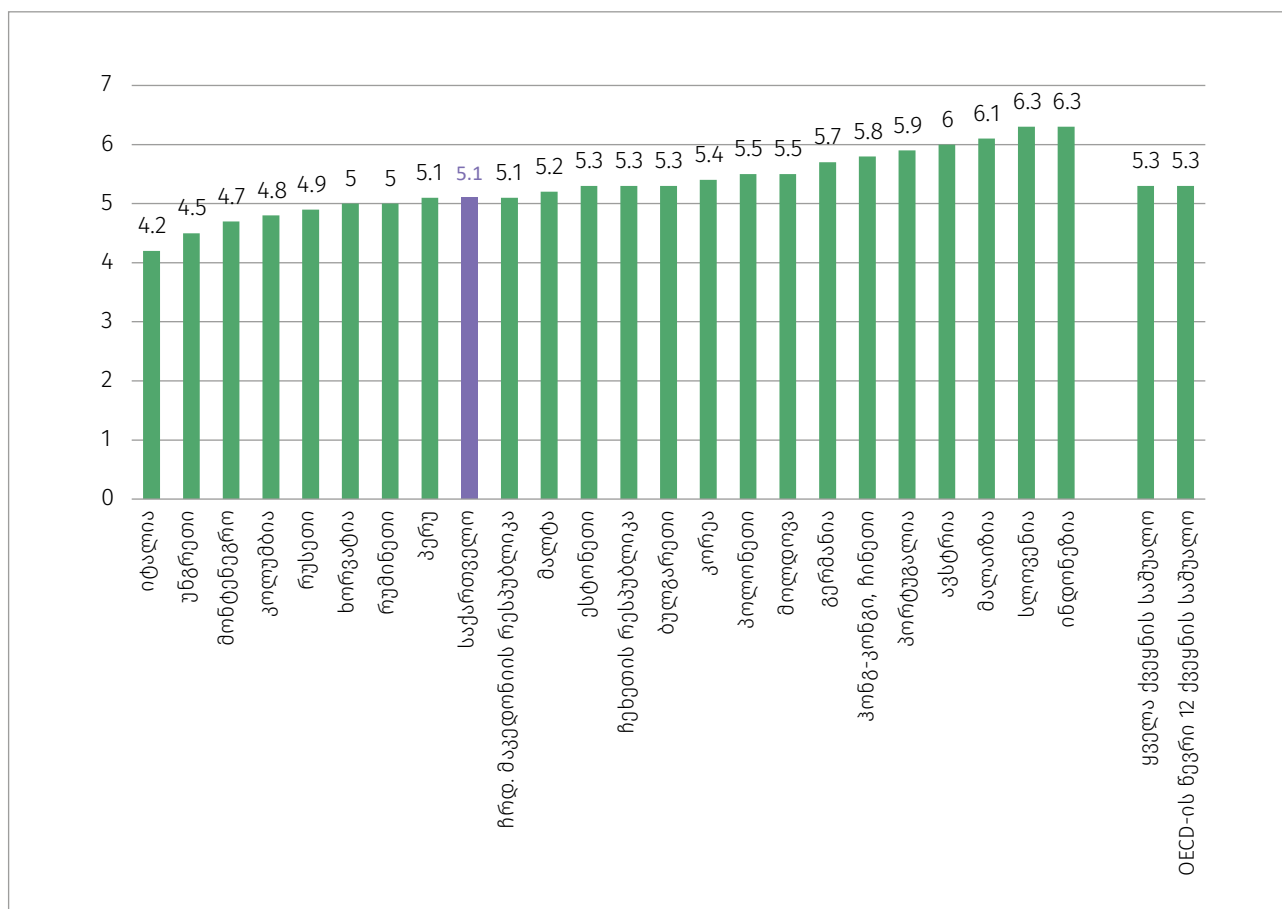
წყარო: OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy

შენიშვნა: საშუალო მაჩვენებლებში გათვალისწინებული არ არის მალტას მონაცემები (ცოდნის შესაფასებლად მხოლოდ ოთხი კითხვა დაისვა).

ქვეყნის კომპონენტში საქართველოს მაჩვენებელი ყველა ქვეყნის საშუალო მაჩვენებელს მცირედით ჩამორჩება და 8 ქვეყნის მონაცემებს უსწრებს. გამოკითხვის შედეგები აჩვენებს, რომ საქართველოს მოსახლეობის დიდი ნაწილი აკონტროლებს საკუთარ ფულსა (70.6 პროცენტი) და ხარჯებს. კერძოდ, 90 პროცენტი დროულად იხდის გადასახდელებს და 71.4 პროცენტი სიფრთხილით ეკიდება შესყიდვას და განიხილავს ალტერნატივებს. საქართველოს მოსახლეობამ მაღალი შედეგები ქვეყნის განმსაზღვრელ ისეთ კომპონენტებშიც აჩვენა, როგორიცაა საოჯახო ბიუჯეტის არსებობა (88 პროცენტი), აქტიური დანაზოგების ქონა (66.7 პროცენტი). თუმცა,

ამავდროულად, მოსახლეობის შედარებით მცირე ნაწილი (40.4 პროცენტი) ისახავს გრძელვადიან გეგმებს, ხოლო საპენსიო ასაკისთვის მზადყოფნა მოსახლეობის მხოლოდ 12 პროცენტმა დააფიქსირა, რადგან დიდი უმრავლესობა ამ ასაკს სახელმწიფო პენსიის ან ოჯახისა და შვილების იმედად ხვდება. ამასთან, მიუხედავად იმისა, რომ სხვა პროდუქტების შემთხვევაში მოსახლეობა ალტერნატივებს მოიძიებს, უშუალოდ ფინანსური პროდუქტების შეძენისას ფასების შედარებას მოსახლეობის მხოლოდ 20 პროცენტი ცდილობს, ხოლო მიუკერძოებელი რჩევის მოძიებას მხოლოდ 38 პროცენტი მიმართავს.

დიაგრამა N 5.6 კომპონენტი: ქვევა

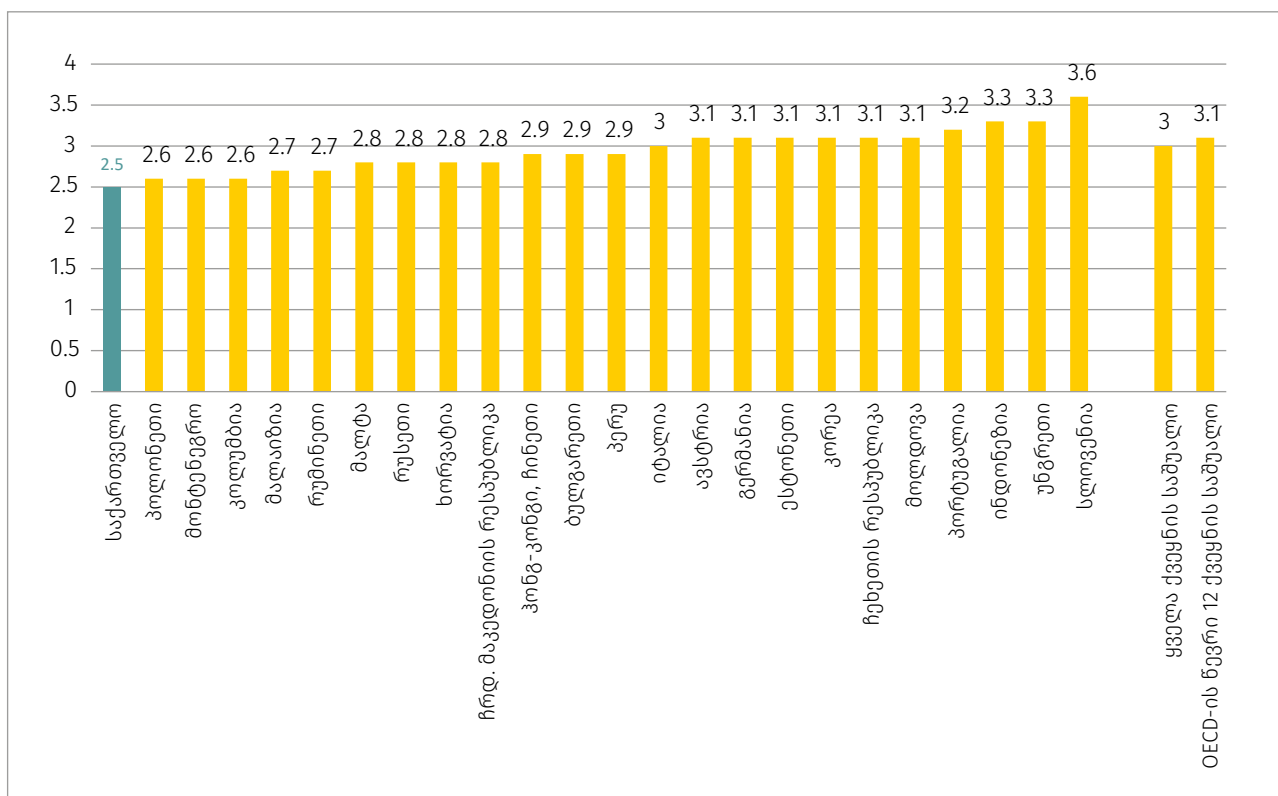
წყარო: OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy

შენიშვნა: მალტაში ქვეყნის შესაფასებლად მხოლოდ 7 კითხვა დაისვა. გრაფიკში ტაილანდი არ არის წარმოდგენილი, რამდენადაც კვლევისას გამოყენებული იყო OECD-ის 2015 წლის ინსტრუმენტები და ქვეყნის ქულის გამოთვლა შეუძლებელია. გრაფიკში ასევე არ არის წარმოდგენილი საფრანგეთი, რამდენადაც ქვეყნის შესახებ ინფორმაცია არ მოგროვებულა. საშუალო მაჩვენებელში გათვალისწინებული არ არის მალტას მონაცემები.

რაც შეეხება დამოკიდებულებებს, საქართველოს მოსახლეობის გამოკითხვამ ამ კომპონენტში სხვა ქვეყნების მაჩვენებლებთან შედარებით ყველაზე დაბალი შედეგები აჩვენა. კერძოდ, საქართველოს მოსახლეობის დიდი უმრავლესობა ფიქრობს, რომ ფული იმისთვისაა, რომ დაიხარჯოს (79 პროცენტი), ბევრი მათგანი კი სრულად ან

ნაწილობრივ იზიარებს მოსაზრებას, რომ ფულის გრძელვადიანი მიზნებისთვის შენახვასთან შედარებით მეტ კმაყოფილებას ფულის ხარჯვა ანიჭებს (56 პროცენტი), ხოლო დაახლოებით 37 პროცენტი მხოლოდ დღევანდელი დღით ცხოვრობს და ხვალინდელ დღეზე ნაკლებად ფიქრობს.

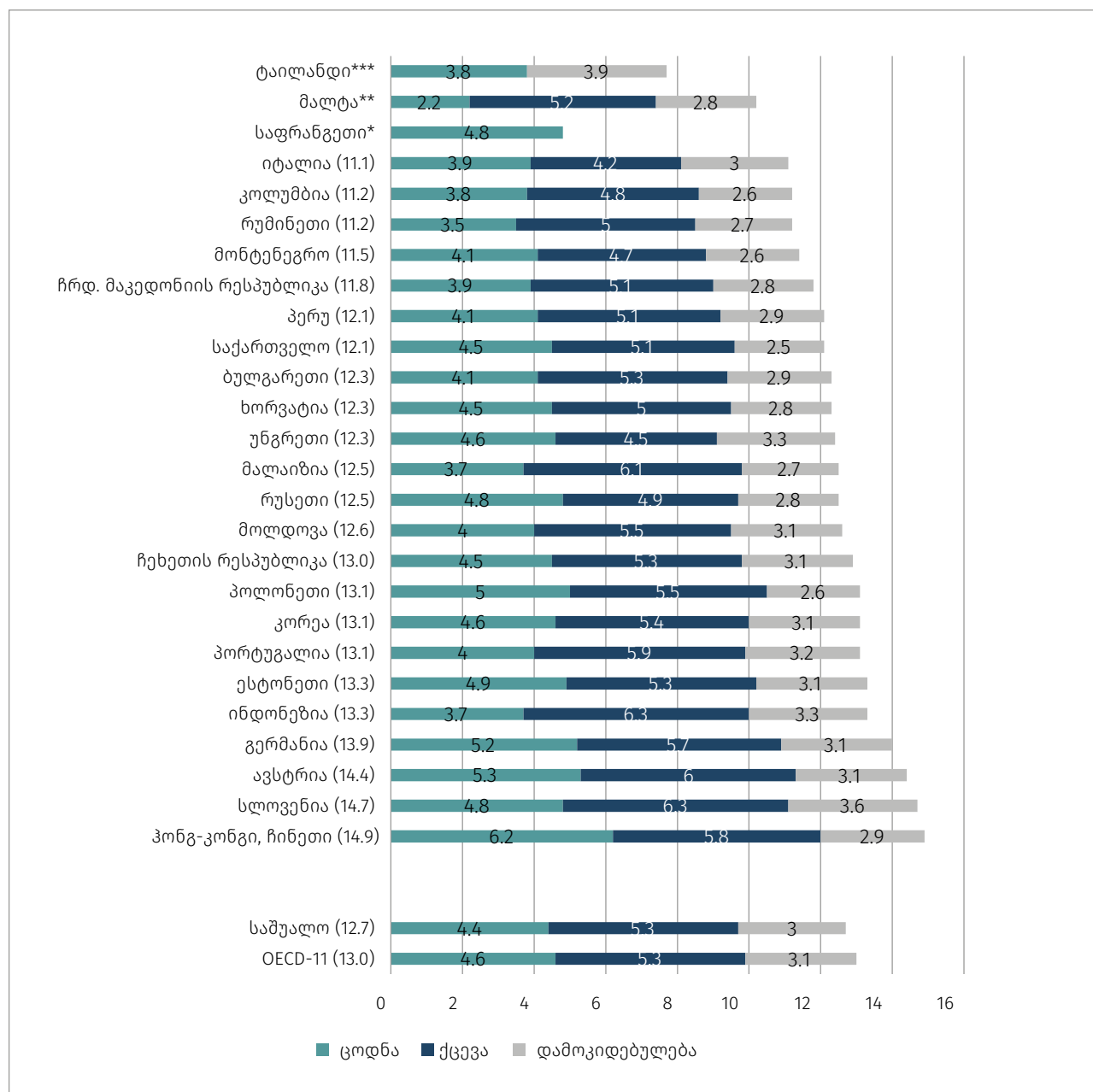
დიაგრამა N 5.7 კომპონენტი: დამოკიდებულებები

წყარო: OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy

შენიშვნა: გრაფიკში არ არის წარმოდგენილი საფრანგეთი, რამდენადაც დამოკიდებულებების შესახებ ინფორმაცია არ მოგროვებულა.

დიაგრამა N 5.8 ფინანსური განათლების ქულები

წყარო⁸⁸: OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy
შენიშვნა:

* საფრანგეთში მხოლოდ ფინანსური ცოდნის შესახებ შეგროვდა ინფორმაცია.

** მალტას შემთხვევაში მონაცემები შედარებადი არ არის, რამდენადაც მონაცემები არასრულად და ადრეული ვერსიის კითხვარის მიხედვით არის შეგროვებული.

*** ტაილანდში 2015 წლის მეთოდოლოგია იქნა გამოყენებული. ამდენად, ქცევის ქულა შედარებადი არ არის. საშუალო მაჩვენებელში გათვალისწინებული არ არის საფრანგეთის, მალტისა და ტაილანდის მონაცემები.

88. <http://www.oecd.org/financial/education/oecd-infe-2020-international-survey-of-adult-financial-literacy.pdf>

ფინანსური განათლების პროექტები

ფინანსური განათლების ვებპორტალი - „ფინედუ“

2020 წელს ეროვნულმა ბანკმა, ფინანსური განათლების ეროვნული სტრატეგიის ფარგლებში, საზოგადოებას ახალი საგანმანათლებლო პლატფორმა - finedu.gov.ge (შემდგომში - ფინედუ) წარუდგინა.

ფინედუზე ფინანსური განათლების თემაზე არსებული საჭირო ინფორმაცია თავმოყრილი, მათ შორის, სასარგებლო რჩევები, კალკულატორები, ტესტები, პუბლიკაციები, ბროშურები, თემატური სახელმძღვანელოები, ვიდეორგოლები და ბლოგები. აღსანიშნავია, რომ ფინედუ მომხმარებელს ობიექტურ, მიუკერძოებელ, მოქმედი კანონმდებლობისა და საუკეთესო პრაქტიკის შესაბამის ინფორმაციას მარტივ ენაზე აწვდის. ნებისმიერი დაინტერესებული მხარეს უფასოდ შეუძლია ვებგვერდზე გამოქვეყნებული მასალის (გარდა საავტორო ბლოგებისა) არაკომერციული მიზნით გამოყენება.

ფინედუს შექმნის მიზანს ბაზარზე დღეს არსებული გამოწვევები წარმოადგენდა, მათ შორის: ფინანსური პროდუქტებისა და მომსახურებების მრავალფეროვნება და კომპლექსურობა, რასაც ხშირ შემთხვევაში, ფინანსური ბაზრის მოთამაშეების მხრიდან აქტიური და თავბრუდამხვევი მარკეტინგიც ემატება; მომხმარებლებისთვის მათთვის საჭირო მიუკერძოებელი ინფორმაციის ინტერნეტით მოპოვების სირთულე; სანდო ინფორმაციის ყალბისგან გარჩევის პრობლემა და ა.შ.

ფინედუს ბლოგზე ნებისმიერ დაინტერესებულ პირს შესაძლებლობა აქვს ფინანსური განათლების თემაზე საკუთარი მოსაზრება თუ გამოცდილება მომხმარებელს გაუზიაროს. ვებპორტალზე არსებული ინფორმაცია მუდ-

მივად განახლებადია. დამატებით, ფართო საზოგადოებისათვის ხელმისაწვდომი გახდა ვებპორტალის მხარდამჭერი გვერდები სოციალურ ქსელში, მათ შორის, ფინედუს ფეისბუქგვერდიც, რომელიც მომხმარებელს ფინანსური განათლების სიახლეებსა და ამ მიმართულებით დაგეგმილ თუ განხორციელებულ ღონისძიებებს აცნობს, ფინედუს ვებპორტალზე განთავსებულ მასალას უზიარებს და სხვადასხვა ფინანსურ რჩევას სთავაზობს.

ფინედუს ვებპორტალი 2020 წლის სექტემბრიდან ამოქმედდა და 2020 წლის ბოლომდე მას 13,705 უნიკალური მომხმარებელი სტუმრობდა, რომლებმაც 19,705 სესიის განმავლობაში ჯამში 46,351 გვერდი მოინახულეს.

ფინანსური განათლების პროგრამა აგრო მენარმეებისთვის

აგრომენარმეობის განვითარების ხელშეწყობის მიზნით, 2020 წელს ეროვნულმა ბანკმა ფინანსური განათლების ახალი პროგრამა განავითარა და სპეციალურად ფერმერებისთვის პრაქტიკული სახელმძღვანელო - „მიიღეთ უკეთესი ფინანსური გადაწყვეტილებები“ შეიმუშავა.

აღნიშნული პროექტი „ევროპული ფონდის სამხრეთ-აღმოსავლეთ ევროპისათვის“ განვითარების პროგრამასთან (EFSE/DF) თანამშრომლობითა და „სამოქალაქო განვითარების სააგენტოს“ (სიდა) ჩართულობით განხორციელდა.

პროგრამის მიზანი იყო აგროსექტორში ჩართული მენარმეების ხელშეწყობა, მათივე ბიზნესსაჭიროებისა და შესაძლებლობის შესაფერისი საფინანსო პროდუქტის შერჩევისა და სწორი ფინანსური გადაწყვეტილებების მიღების მიმართულებით. პროგრამის ფარგლებში სახელმძღვანელო და ტრენინგმოდული შემუშავდა. აღნიშნული მასალების ელექტრონული ვერსიები საჯაროა და უფასოდ არის ხელმისაწვდომი ფინანსური განათლების პორტალზე: www.finedu.gov.ge.

აგრომენარმეების ფინანსური განათლების პროგრამა მარტივი ენითაა შედგენილი და გაჯერებულია პრაქტიკული მაგალითებით, რჩევებითა და ნიმუშებით, რათა მენარმემ ადვილად შეძლოს თეორიული უნარების პრაქტიკაში გამოყენება. გარდა ამისა, პროგრამა მენარმეს საშუალებას აძლევს დამოუკიდებლად განსაზღვროს ბიზნესის მოკლე თუ გრძელვადიანი საჭიროებები; გაერკვეს საკუთარ უფლებებსა და პასუხისმგებლობებში; ისწავლოს, თუ როგორ გაზარდოს საკუთარი ბიზნესის კონკურენტუნარიანობა ენერგოეფექტური ინვესტიციებით და გაიგოს აგროდაზღვევის მნიშვნელობის შესახებ.

პროგრამის ფარგლებში, 2020 წლის 21-22 თებერვალს, ეროვნულ ბანკში, სიდა-ს ექსპერტებმა აგრობიზნესის სფეროს კონსულტანტებისა და ტრენერებისთვის ფინანსური ცნობიერების ასამაღლებელი ტრენინგები ჩაატარეს, რომელიც შემდგომში მონაწილეთა მიერ ფერმერებისთვის გაწეული კონსულტაციებისა და ჩატარებული ტრენინგების ხარისხის გაუმჯობესებას უზრუნველყოფს.

გარდა ამისა, ოქტომბერში, პროგრამის ფარგლებში, საქართველოს ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტოსთან (GITA) თანამშრომლობით, საინფორმაციო-საგანმანათლებლო ვიდეორგოლი შეიქმნა. ვიდეორგოლში მარტივი ენითაა გადმოცემული პრაქტიკული მაგალითები და რჩევები, რაც აგრომენარმეებს საკუთარი ბიზნესის გასავითარებლად გონივრული ფინანსური გადაწყვეტილებების მიღებაში დაეხმარება. აღნიშნული რგოლი სწორედ ფერმერებისთვის განკუთვნილ პრაქტიკულ სახელმძღვანელოს ეფუძნება.

ზემოაღნიშნული პარტნიორობის ფარგლებში, ნოემბერში, ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების ლაბორატორია, ორგანიზაცია „ჯეოლაბის“ ორგანიზებით, დამატებით, ახალგაზრდებისთვის

დისტანციური კრეათონი გაიმართა. მისი მიზანი ახალგაზრდებში აგრომენარმეებისთვის მნიშვნელოვანი ფინანსური განათლების საკითხების პოპულარიზაცია და იმ თემების წარმოჩენა იყო, რაც ბიზნესის განვითარებისას სწორ/გონივრულ ფინანსურ გადაწყვეტილებებს განაპირობებს. კრეათონის ფარგლებში აგრომენარმეებისთვის განკუთვნილ ბროშურასა - „მიიღეთ უკეთესი ფინანსური გადაწყვეტილებები“ - და ამავე ბროშურის მიხედვით შექმნილ ვიდეორგოლში წარმოდგენილ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, ახალგაზრდა მონაწილეებმა საკუთარ ნამუშევრებში აგრობიზნესის განვითარებისთვის მნიშვნელოვანი ფინანსური საკითხების შესახებ მათივე ხედვები და იდეები წარმოადგინეს. კრეათონის დასასრულს ჟიურიმ სამი საუკეთესო ნამუშევარი გამოავლინა, რომელთაც სერტიფიკატები და სამახსოვრო საჩუქრები გადაეცათ, ხოლო პირველ ადგილზე გასულ მონაწილეს, დამატებით, ჯეოლაბის მიერ ორგანიზებული UI/UX დიზაინის 3-თვიანი ტრენინგკურსის გავლის შესაძლებლობა მიეცა.

ფინანსური განათლების პროგრამა მიკრო და მცირე მენარმეებისთვის

მიკრო და მცირე მენარმეების ფინანსური განათლების ხელშეწყობის მიზნით, ეროვნული ბანკი მიკრო და მცირე მენარმეების ფინანსური განათლების პროგრამას 2020 წელსაც განაგრძობდა, ამჯერად დისტანციური არხებით.

ივლისსა და დეკემბერში დამწყები, მიკრო და მცირე ბიზნესის წარმომადგენლებისთვის ჩატარდა ვებინარების სერია თემაზე: „ფინანსურ ორგანიზაციებთან ურთიერთობა და ფინანსური გადაწყვეტილებების მიღება.“ ვებინარების მიზანს მიკრო და მცირე საწარმოების მფლობელებისა და ფინანსურ მენეჯერების, ასევე, მომავალი მენარმეების ხელშეწყობა წარმოადგენდა, რათა მათ შეეძინათ და განევითარებინათ ის ცოდნა და უნარები, რაც ბიზნესის საჭიროებებიდან

და შესაძლებლობებიდან გამომდინარე, სწორი ფინანსური გადაწყვეტილებების მიღებაში დაეხმარებათ, მათ შორის, ფინანსურ ორგანიზაციებთან ურთიერთობის პროცესში. ვებინარების სერია შემდეგ მნიშვნელოვან თემებს მოიცავდა: ბიზნეს სესხი და მასთან დაკავშირებული საკითხები, ფინანსური ორგანიზაციის მიერ ბიზნესის გადახდისუნარიანობის შეფასება და ძირითადი ფინანსური კოეფიციენტები, ფინანსური ორგანიზაციების მომხმარებელთა უფლებები. ვებინარების ვიდეოჩანაწერი და პრეზენტაციები ხელმისაწვდომია ფინანსური განათლების პორტალზე: www.finedu.gov.ge.

ფინანსური განათლების ბროშურები სტუდენტებისთვის

ახალგაზრდა თაობის ფინანსური განათლების ხელშეწყობის მიზნით, ეროვნულმა ბანკმა, ბიზნესისა და ტექნოლოგიების უნივერსიტეტის ჩართულობით, ფინანსური განათლების ბროშურები მოამზადა და გამოაქვეყნა. პროექტი საქართველოს პრეზიდენტის ადმინისტრაციის მხარდაჭერით განხორციელდა. ბროშურები ათი ძირითადი თემატური საკითხისგან შედგება და მათ ძირითად სამიზნე აუდიტორიას სტუდენტები წარმოადგენენ.

შემუშავებული ბროშურების მიზანია, მკითხველს მიაწოდოს ინფორმაცია საფინანსო სისტემისა და მისი მონაწილეების, ფულისა და ვალუტის, სახელმწიფო ბიუჯეტისა და გადასახადების შესახებ და, ასევე, მოიცავს ფინანსების მართვასთან დაკავშირებულ ისეთ საბაზისო საკითხებს, როგორებიცაა პირადი ბიუჯეტი და დაზოგვა, სესხება, დაზღვევა, ფინანსური უსაფრთხოების თემები და მომხმარებელთა უფლებების დაცვა.

ბროშურები მომხმარებლებს დაეხმარება შეიძინონ და განავითარონ ის ცოდნა და უნარები, რომლებიც პირადი და ოჯახის საჭიროებებისა

და შესაძლებლობებიდან გამომდინარე, მათ სწორი ფინანსური გადაწყვეტილების მიღებასა და ფინანსური კეთილდღეობის მიღწევაში დაეხმარება.

ბროშურები 2020 წლის ივლისში გამოქვეყნდა და მათი ელექტრონული ვერსია ნებისმიერი დაინტერესებული პირისთვის ხელმისაწვდომია ფინანსური განათლების პორტალზე: www.finedu.gov.ge.

საგანმანათლებლო ვიდეორგოლები

მოსახლეობის ფინანსური განათლების მიზნით, 2020 წელს ეროვნულმა ბანკმა რამდენიმე საგანმანათლებლო ანიმაციური ვიდეორგოლი მოამზადა, რომელთა მიზანია ფინანსური განათლების საკითხების საზოგადოებისთვის მარტივი ენით მიწოდება.

ყველაზე პატარებისთვის დაზოგვის მნიშვნელობის შესახებ ცნობიერების ამაღლების მიზნით, ეროვნული ბანკის, ფონდი „კრისტალისა“ და ფინანსური ჩართულობის ორგანიზაცია „კრისტალის“ მხარდაჭერით, ანიმაციური სტუდია "ველოსიპედის" შემოქმედებითი ჯგუფის მიერ საგანმანათლებლო ანიმაციური ვიდეორგოლი შემუშავდა, რომელშიც მათთვის კარგად ცნობილი და საყვარელი პერსონაჟი - ჟირაფი ჟოზე, თავის მეგობრებთან ერთად სიმღერით უხსნის ბავშვებს, როგორი სასარგებლო შედეგები მოჰყვება დაზოგვას და რატომ არის საჭირო, რომ ყველაფერი ერთბაშად არ დაიხარჯოს.

კიდევ ერთი ანიმაციური ვიდეორგოლი დაზოგვის მნიშვნელობასა და საჭიროებაზე, ეროვნულმა ბანკმა გერმანული შემნახველი ბანკების ფონდის (SBFIC) მხარდაჭერით მოამზადა. ვიდეორგოლი მოსახლეობას მარტივი ენით აწვდის ინფორმაციას, თუ როგორ უნდა გადაანაწილონ შემოსავლები ჭკვიანურად, როგორ გამოიმუშაონ დაზოგვის ჩვევა და სად და როგორ დაზოგონ.

მომხმარებელთა ინტერნეტთაღლითობისგან დაცვის მიზნით, ეროვნულმა ბანკმა საქართველოს საბანკო ასოციაციასთან თანამშრომლობით, საგანმანათლებლო ვიდეორგოლი ფიშინგის თემაზე შეიმუშავა. ვიდეორგოლი მოსახლეობას აცნობს ფიშინგის ამომცნობ 8 ნიშანს და აწვდის მარტივი ენით მოცემულ რჩევებს, თუ როგორ შეიძლება დაიცვან თავი ფიშინგისგან.

მოსახლეობაში ფინანსური განათლების შესახებ ცნობიერების ამაღლების მიზნით, ეროვნულმა ბანკმა გერმანული შემნახველი ბანკების ფონდის მხარდაჭერითა და საზოგადოებრივ მაუწყებელთან თანამშრომლობით, ფინანსური განათლების საკითხები ტელესერიალში „იდეალური დედა“ წამოჭრა, სადაც ცნობილმა პერსონაჟებმა მაყურებელი ბიუჯეტირების, დაზოგვისა და ფინანსური თაღლითობის თემაზე დააფიქრეს.

ტელესკოლის გაკვეთილი პირადი ბიუჯეტის შესახებ

ეროვნულ სასწავლო გეგმაში ფინანსური წიგნიერების საკითხების ინტეგრირების კვალდაკვალ, მოსწავლეების ფინანსური განათლების ხელშეწყობის მიზნით, ეროვნულმა ბანკმა, გერმანული შემნახველი ბანკების ფონდის მხარდაჭერითა და საზოგადოებრივ მაუწყებელთან თანამშრომლობით, ტელესკოლის ფორმატში, პირადი ბიუჯეტის შესახებ გაკვეთილი მოამზადა.

გაკვეთილის ჩანაწერი დაინტერესებული მხარეებისათვის ხელმისაწვდომია ონლაინ, მათ შორის ფინანსური განათლების პორტალზე: www.finedu.gov.ge და მოსწავლეებს საშუალებას აძლევს გაეცნონ, თუ რა არის პირადი ბიუჯეტი, როგორ შეადგინონ ის და რაში დაეხმარებათ მათ ბიუჯეტირება. ისინი ისწავლიან, თუ როგორ განსაზღვრონ, რა არის და რით განსხვავდება ერთმანეთისგან საჭიროება და სურვილი, როგორ დაისახონ ფინანსური მიზნები და როგორ დაზოგონ თანხა მათ მისაღწევად.

ცნობიერების ასამაღლებელი ღონისძიებები

მსოფლიო დაზოგვის დღე

ტრადიციულად, ეროვნული ბანკისა და გერმანული შემნახველი ბანკების ფონდის ინიციატივითა და კომერციული ბანკების ჩართულობით, 2020 წელს მსოფლიო დაზოგვის დღე 31 ოქტომბერს უკვე მეცხრედ აღინიშნა. თუმცა, წინა წლებისგან განსხვავებით, ამ დღისადმი მიძღვნილმა ღონისძიებებმა მხოლოდ დისტანციური არხები მოიცვა.

2020 წლის დაზოგვის დღისადმი მიძღვნილი კამპანია მთელი ნოემბრის განმავლობაში, ეროვნული ბანკისა და გერმანული შემნახველი ბანკების ფონდის ორგანიზებით ფინანსური განათლების პორტალის www.finedu.gov.ge პლატფორმის საშუალებით ხორციელდებოდა.

კამპანიის ფარგლებში 500 დაინტერესებულ პირს საშუალება მიეცა სასურველ მისამართზე მიეღო 7-12 წლის ბავშვებისათვის განკუთვნილი საგანმანათლებლო მასალა: ბროშურები და კომიქსი დაზოგვის, ბიუჯეტირებისა და ფულის შესახებ, რისთვისაც ფინედუსა და მის ფეისბუქგვერდზე ონლაინ სარეგისტრაციო ფორმა გამოქვეყნდა. ზემოაღნიშნულ საგანმანათლებლო ბროშურებთან ერთად, ბავშვებმა მსოფლიო დაზოგვის დღის ქართული სიმბოლოს, ყიანჭველა გროვიასგან სიმბოლური საჩუქრებიც მიიღეს. კამპანიის მიზანი პატარებში დაზოგვის მნიშვნელობის შესახებ ცნობიერების ამაღლება და მათ აღქმაში ამ დღის სასიამოვნო მოგონებასთან დაკავშირება იყო.

გარდა ამისა, მსოფლიო დაზოგვის დღისადმი მიძღვნილი კამპანიის ფარგლებში, საქართველოში ლიცენზირებული 7 კომერციული ბანკის - სს „საქართველოს ბანკი“, სს „თიბისი ბანკი“ - სს „ბაზისბანკი“, სს „კრედიო ბანკი“, სს „ლიბერთი ბანკი“, სს „ფინკა ბანკი საქართველო“, სს

„ტერაბანკი“ - ჩართულობითა და მხარდაჭერით დაზოგვის თემაზე ბლოგპოსტების კონკურსი გამოცხადდა. კონკურსის სახელწოდება - „ცოტას დაზოგვით შეცვალე ბევრი!“ - 2020 წლის მსოფლიო დაზოგვის დღის გლობალურ გზავნილს ეხმიანებოდა. კონკურსის პირობების თანახმად, II ეტაპზე გადასული 20 საუკეთესო ბლოგპოსტი ფინანსური განათლების პორტალზე www.finedu.gov.ge გამოქვეყნდა, მათგან კი საბოლოოდ 7 გამარჯვებული გამოვლინდა, რომელთა ავტორებიც ჟიურის წევრ ბანკებში 500 ლარიანი ზრდადი ანაბრებით დასაჩუქრდნენ.

ზემოაღნიშნული კომერციული ბანკები სხვადასხვა სახის აქტივობებს დამოუკიდებლად ახორციელებდნენ, მათ შორის, ბანკის ფილიალებში არსებულ ეკრანებზე გაშვებული იყო საინფორმაციო ვიდეორგოლი მსოფლიო დაზოგვის დღის ქართული სიმბოლოს "გროვიას" მონაწილეობით. ბანკმატებზე, ვებგვერდებსა და სოციალურ ქსელებში, ასევე, მედიაში ვრცელდებოდა ინფორმაცია დაზოგვის დღისა და კონკურსის შესახებ.

ადგილობრივი და საერთაშორისო თანამშრომლობა

თანამშრომლობა განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროსთან

ფინანსური განათლების საკითხების ეროვნულ სასწავლო გეგმაში ინტეგრაციასთან დაკავშირებით, ეროვნული ბანკი 2020 წელსაც განაგრძობდა თანამშრომლობას განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროსთან.

დეკემბერში ეროვნული ბანკის წარმომადგენლებმა, განათლების სამინისტროს ორგანიზებითა და მხარდაჭერით, „მოქალაქეობის“

საგნის მე-9 კლასის სახელმძღვანელოს ავტორობის მსურველთათვის ვებინარი ჩაატარეს. ფინანსური და ეკონომიკური წიგნიერების საკითხები, ახალი ეროვნული სასწავლო გეგმის მიხედვით, სწორედ საგან „მოქალაქეობაში“ არის ინტეგრირებული და აღნიშნული საგნის სწავლება სკოლებში 2019-2020 სასწავლო წლიდან, საბაზო საფეხურზე ეტაპობრივად დაიწყო.

შესაბამისი სახელმძღვანელოს შემუშავებამდე, მათ ავტორებთან მსგავსი შეხვედრა ტრადიციულ ხასიათს ატარებს - ანალოგიური შეხვედრა წინა წლებში მე-7 კლასის ავტორებთანაც ჩატარდა, 2020 წელს კი ვებინარი მე-9 კლასისთვის ეროვნული სასწავლო გეგმით გათვალისწინებული ფინანსური და ეკონომიკური თემების განხილვას დაეთმო.

ეროვნული ბანკის წარმომადგენლებმა სახელმძღვანელოს ავტორობის მსურველებს მიაწოდეს ინფორმაცია/რეკომენდაციები პროფესიის არჩევის, სახელმწიფო ბიუჯეტისა და გადასახადების, ფინანსური ორგანიზაციებისა და ფინანსური პროდუქტების, ფინანსური ორგანიზაციების მომხმარებელთა უფლებებისა და პასუხისმგებლობების და დაზღვევის მნიშვნელობის შესახებ, გაუზიარეს იდეები გამოსაყენებელი სავარჯიშოებისა და აქტივობების შესახებ, ასევე, მიაწოდეს ინფორმაცია სასარგებლო საგანმანათლებლო რესურსებთან დაკავშირებით. ვებინარის ჩანაწერი და მასში გამოყენებული პრეზენტაცია ხელმისაწვდომია ფინანსური განათლების პორტალზე: www.finedu.gov.ge⁸⁹.

თანამშრომლობა გერმანული შემნახველი ბანკების ფონდსა და სამოქალაქო განათლების პედაგოგთა ფორუმთან

ფინანსური და ეკონომიკური წიგნიერების საკითხების ეროვნულ სასწავლო გეგმაში ინტეგრირების

89. <https://finedu.gov.ge/ge/ghonisdziebebi-2/vebinari-saskolo-sakhelmdzghvanelos-avtorobis-msurvelebisatvis-finansuri-da-ekonomikuri-tsignierebis-temaze-1>

რაციასთან დაკავშირებით, ეროვნულმა ბანკმა, გერმანული შემნახველი ბანკების ფონდის (SB-FIC) მხარდაჭერითა და სამოქალაქო განათლების პედაგოგთა ფორუმის ჩართულობით, 2020 წელს სამოქალაქო განათლების პედაგოგთა გადამზადების პროექტის განხორციელება დაიწყო.

პროექტის მიზანი ეკონომიკურ-ფინანსური განათლების მიმართულებით პედაგოგთა პროფესიულ განვითარების ხელშეწყობა იყო, რამაც მასწავლებლებს ინტერაქტიული გაკვეთილების მოსწავლეთა ასაკობრივი თავისებურებების გათვალისწინებით დაგეგმარებისა და ჩატარების საშუალება მისცა.

პროექტის ფარგლებში შემუშავდა ტრენინგ-მოდული და დამხმარე სასწავლო მასალა მასწავლებლებისთვის, რომელიც „მოქალაქეობის“ მე-7 კლასის წლიურ პროგრამაში არსებულ ეკონომიკურ და ფინანსურ საკითხებს მოიცავს, მათ შორისაა: ფული და ბარტერი; ბაზარი (მოთხოვნა-მიწოდება) და ფასი; კერძო და საჯარო საკუთრება; შემოსავალი, ხარჯვა და ბიუჯეტირება (პირადი ფინანსების მართვა); დაზოგვა და ქველმოქმედება. სასწავლო მასალა და დამატებითი საკლასო აქტივობები ნებისმიერი დაინტერესებული პირისთვის უფასოდ არის ხელმისაწვდომი ფინანსური განათლების პორტალზე: www.finedu.gov.ge.

პროექტის ფარგლებში ჩატარდა ტრენინგ-ტრენინგი, აღნიშნულმა ტრენინგებმა კი თავის მხრივ, 2020 წლის განმავლობაში საქართველოს სხვადასხვა რეგიონიდან სამოქალაქო განათლების 400-მდე პედაგოგი გადაამზადეს.

მასწავლებელთა ტრენინგებზე დარეგისტრირება შესაძლებელი იყო ნებისმიერი დაინტერესებული პედაგოგისთვის, რომელიც საგანს "მოქალაქეობა" ასწავლის.

2020 წელს საქართველოს ეროვნული ბანკი განაგრძობდა თანამშრომლობას ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის ფინანსური განათლების საერთაშორისო ქსელსა (OECD/INFE) და ნიდერლანდების სამეფოს ფინანსთა სამინისტროსთან, რომელიც ტექნიკური მხარდაჭერის 5 წლიან პროექტს ახორციელებს. აღნიშნულ ტექნიკური დახმარების პროექტში საქართველოს გარდა, სამხრეთ-აღმოსავლეთ ევროპის 6 სახელმწიფო - ბულგარეთი, ჩრდილოეთ მაკედონია, მოლდოვა, მონტენეგრო, რუმინეთი, ხორვატია - არის ჩართული.

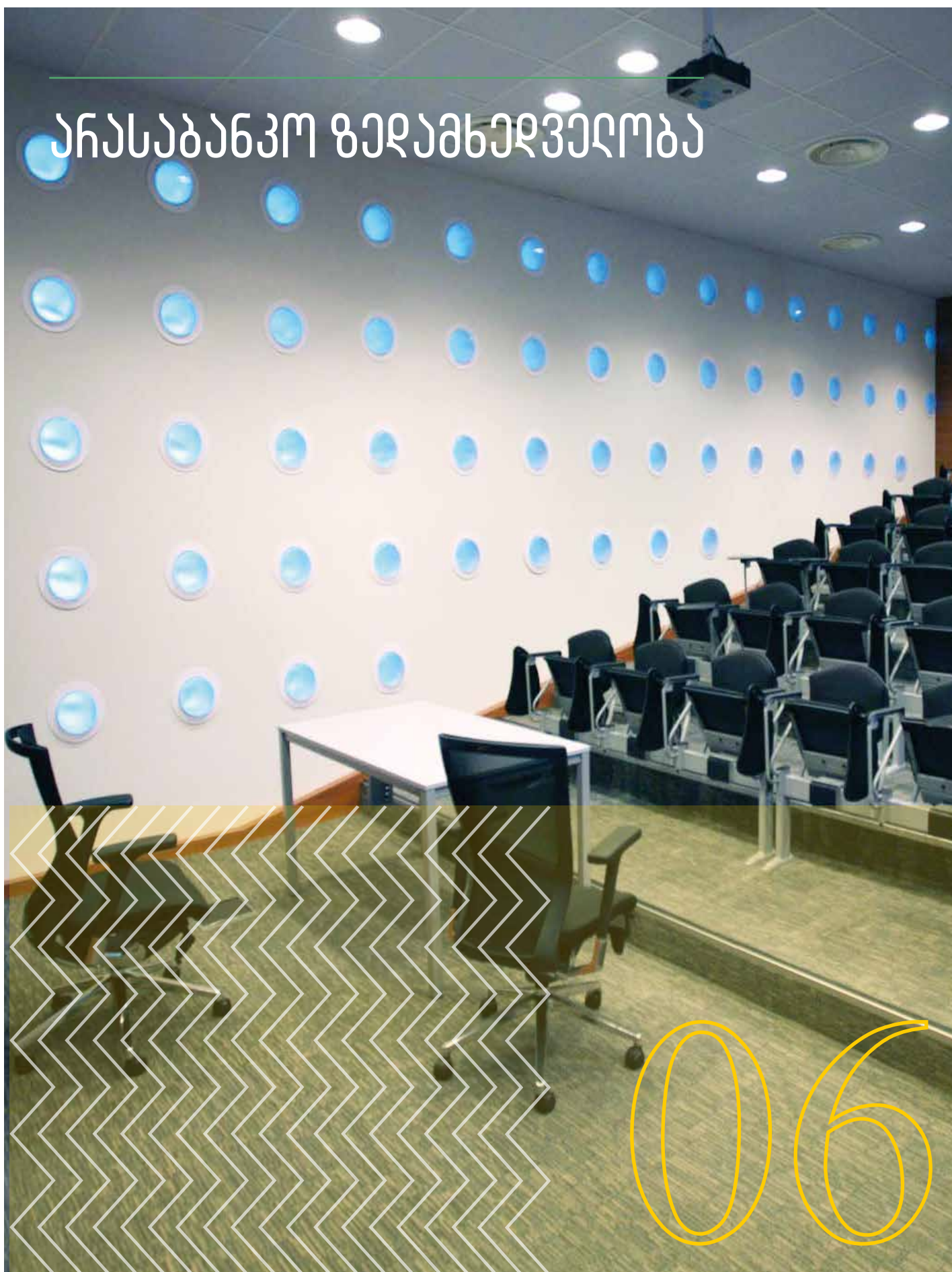
18-19 ნოემბერს, პროექტის ფარგლებში, გაიმართა მონაწილე ქვეყნების რიგით მეორე ყოველწლიური შეხვედრა, რომელიც ახალ ციფრულ რეალობაში ბავშვებისა და ახალგაზრდების ფინანსურ განათლებას მიეძღვნა. ონლაინ კონფერენცია ორიენტირებული იყო აღნიშნული სეგმენტისთვის ფინანსური განათლების პოლიტიკისა და პროგრამების შემუშავების პროცესზე, და ამ მიმართულებით, სამხრეთ-აღმოსავლეთ ევროპაში არსებული გამოწვევებისა და საერთაშორისო საუკეთესო პრაქტიკის შესახებ ინფორმაციის გაზიარებაზე.

პროექტის მონაწილე ქვეყნების მაღალი დონის წარმომადგენლების გარდა, კონფერენციას ასევე ესწრებოდნენ პრაქტიკოსი სპეციალისტები და ექსპერტები სხვადასხვა ქვეყნიდან, რომელთა უშუალო პასუხისმგებლობა შესაბამის ქვეყნებში ფინანსური განათლების ეროვნული ინიციატივების შემუშავება და დანერგვაა. კონფერენციაზე მონაწილეებმა იმსჯელეს ბავშვებისა და ახალგაზრდების ფინანსური განათლების დონეზე რეგიონში და ფინანსური განათლების როლზე მათი ფინანსური კეთილდღეობის ამაღლების პროცესში. განხილული იყო ფინანსური განათლების ინიციატივების შემუშავების საუკეთესო მაგალითები, მათ შორის,

ფინანსური წიგნიერების ინტეგრირება სასკოლო პროგრამებში, ასევე COVID-19-ის პანდემიის გავლენა ფინანსური განათლების მიწოდების პროცესზე და ციფრული ტექნოლოგიებისა და სხვა ინოვაციური საშუალებების გამოყენების შესაძლებლობები ფინანსური განათლების მიწოდების პროცესში.

ეროვნული ბანკის წარმომადგენლებმა სხვა ქვეყნებს გაუზიარეს საქართველოს გამოცდილება ბავშვებისა და ახალგაზრდებისთვის ფინანსური განათლების სხვადასხვა პროგრამების შემუშავების, მათ შორის, ფინანსური განათლების სკოლებში დანერგვისა და მასწავლებელთა გადამზადების მიმართულებით.

აჩასაბანკო ზედამხედველობა

6.1 არასაბანკო სექტორის რეგულირება და საზედამხედველო ჩარჩო

არასაბანკო სექტორის რეგულირებისა და ზედამხედველობის მიმართულებით ბოლო სამი წლის განმავლობაში განხორციელებული რეფორმის შედეგად, მიკროსაფინანსო სექტორი COVID-19-ის პანდემიის ნეგატიურ შედეგებს გარკვეულწილად მომზადებული შეხვდა. სექტორი კაპიტალის და ლიკვიდობის დადგენილზე მაღალ დონეს ინარჩუნებდა, ხოლო რისკების მართვა და კორპორაციული კულტურა მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდა.

ეროვნული ვალუტის გაუფასურების ფონზე, საკრედიტო რისკი გაცილებით მაღალი იქნებოდა, რომ არა უცხოურ ვალუტაში სესხის გაცემის შეზღუდვა და მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების პასუხისმგებლიანი დაკრედიტების სტანდარტის ქოლგის ქვეშ მოქცევა. აღსანიშნავია, რომ მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების დიდმა ნაწილმა სოციალური პასუხისმგებლობა გამოიჩინა და სესხების დაფარვაზე 3 თვიანი მორატორიუმი/საშეღავათო პერიოდი გამოაცხადა, რიგ შემთხვევებში კი განმეორებითაც.

ვალდებულებების სტრუქტურაში ფიზიკური პირებისგან მოზიდული სახსრები ინსტიტუციონალური კრედიტორებისგან და დამფუძნებლებისგან მიღებული თანხებით ჩანაცვლდა. ამავდროულად, მოკლე ღია სავალუტო პოზიციისა და სესხებზე გამოცხადებული მორატორიუმის გამო, ლარის რესურსზე მოთხოვნა გაიზარდა. მიკროსაფინანსო სექტორისთვის ლარის რესურსზე ხელმისაწვდომობის გაზრდის მიზნით, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებისთვის 200 მლნ აშშ დოლარის ოდენობის სვოპ ინსტრუმენტი ამოქმედდა. ასევე, ეროვნული ბანკის მიერ მცირე და საშუალო ბიზნესის ლიკვიდობის მხარდაჭერი მექანიზმის შემოღებით, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებს, დადგენილი კრიტერიუმების

შესაბამისი სასესხო პორტფელის მოცულობის ფარგლებში, ეროვნული ბანკის მხარდაჭერით, კომერციული ბანკებიდან სასესხო რესურსის მოზიდვა შეეძლოთ.

COVID-19-ის პანდემიის პირობებში, ეროვნულმა ბანკმა ზედამხედველობას დაქვემდებარებული სუბიექტების ადგილზე შემოწმება შეაჩერა. გამარტივდა დაკრედიტების პროცედურები, რის მიხედვითაც, დროებით არ მოითხოვებოდა უძრავი ქონების შეფასება ადგილზე ვიზიტის გზით. შერბილდა მოთხოვნა ფინანსური უწყისების განახლებასთან დაკავშირებით.

საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ არასაბანკო დაწესებულებებისთვის დისტანციური ზედამხედველობის პორტალი ამოქმედდა, რომელმაც ზედამხედველობას დაქვემდებარებული არასაბანკო სუბიექტების მიერ ეროვნულ ბანკში ინფორმაციის წარდგენის ტრადიციული მეთოდი ჩაანაცვლა და ანგარიშგებების ონლაინ რეჟიმში ატვირთვა და ეროვნულ ბანკთან დისტანციური კომუნიკაცია უზრუნველყო. ცვლილება დროული აღმოჩნდა, რადგან პორტალის გამოყენებამ პანდემიის პერიოდში არასაბანკო სუბიექტებთან კომუნიკაცია და მათგან ინფორმაციის მიღება უფრო მოქნილი გახდა. აგრეთვე, პორტალის შესაძლებლობიდან გამომდინარე, ინფორმაციის ატვირთვისთანავე გამოირიცხა ტექნიკური უზუსტობები და გაიზარდა წარმოდგენილი ინფორმაციის სანდოობა.

2020 წელს „მიკროსაფინანსო ორგანიზაციისა და მისი ადმინისტრატორების მიმართ ფულადი ჯარიმების ოდენობის განსაზღვრის, დაკისრებისა და აღსრულების წესი“ დამტკიცდა, რომელმაც „მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების და ვალუტის გადამცვლელი პუნქტებისათვის ფულადი ჯარიმის ოდენობის განსაზღვრის, დაკისრებისა და აღსრულების წესი“ ჩაანაცვლა. აღნიშნული წესით ეროვნული ბანკი უფლებამოსილია მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის ან/და მისი ადმინისტრატორის მიმართ, დარღვევისა და

არსებული თუ შესაძლო რისკის სერიოზულობიდან გამომდინარე, სხვადასხვა სახის სანქცია გამოიყენოს, მათ შორის, ამ წესით დადგენილი ფულადი ჯარიმები დააკისროს.

„მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის ლიკვიდაციის წესში“ შესული ცვლილება განპირობებული იყო იმ კრედიტორების კუთვნილი თანხების დაცულობისა და დაბრუნების უზრუნველყოფის აუცილებლობით, რომლებთან დაკავშირება და, შესაბამისად, თანხების დაბრუნება მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის ლიკვიდაციის პერიოდში ვერ მოხერხდა. თანხების დაცულობისა და დაბრუნებადობის უზრუნველსაყოფად, მიზანშეწონილად იქნა მიჩნეული მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის მიერ კრედიტორების კუთვნილი თანხების საქართველოს ეროვნულ ბანკში გახსნილ ანგარიშზე ჩარიცხვა და, კრედიტორის მოთხოვნის საფუძველზე, ეროვნული ბანკის მიერ თანხების დაბრუნების უზრუნველყოფა.

2020 წლის 3 სექტემბერს, საერთაშორისო სავალუტო ფონდმა ტექნიკური დახმარების მისიის მიერ მომზადებული შეფასების დოკუმენტი⁹⁰ გამოაქვეყნა, რომლის მიხედვით, საქართველოს მთავრობისა და ეროვნული ბანკის ერთობლივი ძალისხმევით, მნიშვნელოვნად გაძლიერდა არასაბანკო საკრედიტო ინსტიტუტებისა და მათი საქმიანობის პრუდენციული რეგულირება და ზედამხედველობა. "ეროვნული ბანკის მიერ გატარებულმა ზომებმა ხელი შეუწყო არასაბანკო სექტორის მდგრადობის ზრდას, გააჯანსაღა სექტორი და გაუმჯობესა მიკროსაფინანსოების ბრენდის რეპუტაცია", - აღნიშნულია საერთაშორისო სავალუტო ფონდის შეფასების დოკუმენტში. ამავე შეფასებით, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა მნიშვნელოვნად გაუმჯობესა მონაცემთა შეგროვების, დისტანციური ზედამხედველობისა და ადგილზე შემოწმების პროცესები,

რის შედეგადაც გაძლიერდა არასაბანკო სექტორის საზედამხედველო ჩარჩო. მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებისთვის დაწესდა კაპიტალის და ლიკვიდობის მინიმალური მოთხოვნები და გაიზარდა გამჭვირვალობის სტანდარტი. არასაბანკო სექტორის წარმომადგენლების განცხადებით, ეროვნული ბანკის რეგულირების წესები და საზედამხედველო ჩარჩო ხელს უწყობს სექტორის რეპუტაციის გაუმჯობესებას. "მიკროსაფინანსო სექტორის ზედამხედველობის წინსვლა ხელს უწყობს როგორც ამ ორგანიზაციების რეპუტაციის ამაღლებას, ისე სანდოობის ზრდას როგორც ადგილობრივ, ისე საერთაშორისო ინვესტორთათვის," - აღნიშნულია შეფასების დოკუმენტში.

სწორედ სექტორის გაჯანსაღებამ მისცა ეროვნულ ბანკს იმის საშუალება, რომ პანდემიის ნეგატიური გავლენის შესამცირებლად მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებისათვის ლიკვიდობის მხარდამჭერი პროდუქტები შეექმნა, რაც 2-3 წლის წინ, სექტორის რეგულირების არქონის პირობებში, შეუძლებელი იქნებოდა.

6.2 არასაბანკო საფინანსო ინსტიტუტები

2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, არასაბანკო საფინანსო სექტორი 40 მიკროსაფინანსო ორგანიზაციით, ვალუტის გადამცვლელი 791 პუნქტით (616 სათავო ოფისი და 175 ფილიალი), სესხის გამცემი 367 სუბიექტითა (198 სათავო ოფისი და 169 ფილიალი) და ერთი საკრედიტო კავშირით იყო წარმოდგენილი.

არასაბანკო საფინანსო სექტორის მთლიანი აქტივები 2 მილიარდ ლარამდეა (საიდანაც უდიდესი წილი - 1.5 მლრდ ლარი - მიკროსაფინანსო სექტორს ეკუთვნის).

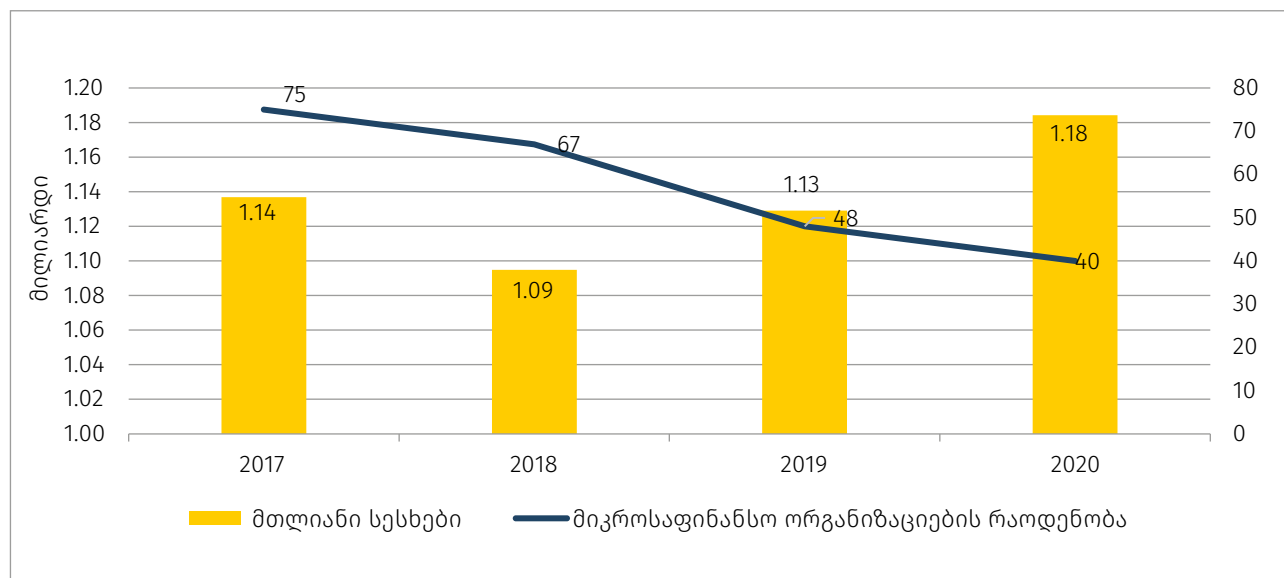
90. <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2020/09/03/Georgia-Technical-Assistance-Report-Strengthening-Regulation-Supervision-and-Oversight-of-49728>

6.2.1 მიკროსაფინანსო ორგანიზაციები

2020 წელს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების რაოდენობის შემცირებისა და COVID-19-ით გამოწვეული პანდემიის მიუხედავად, და ლომბარ-

დულ სესხებზე გაზრდილი მოთხოვნის გამო, საკრედიტო პორტფელმა ზრდის ტენდენცია შეინარჩუნა. 5 პროცენტის ნაწილი ზრდის ტემპის გათვალისწინებით, მთლიანმა საკრედიტო პორტფელმა 1.18 მილიარდი ლარი შეადგინა.

დიაგრამა N 6.1 მთლიანი სესხების მოცულობა და მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების რაოდენობა

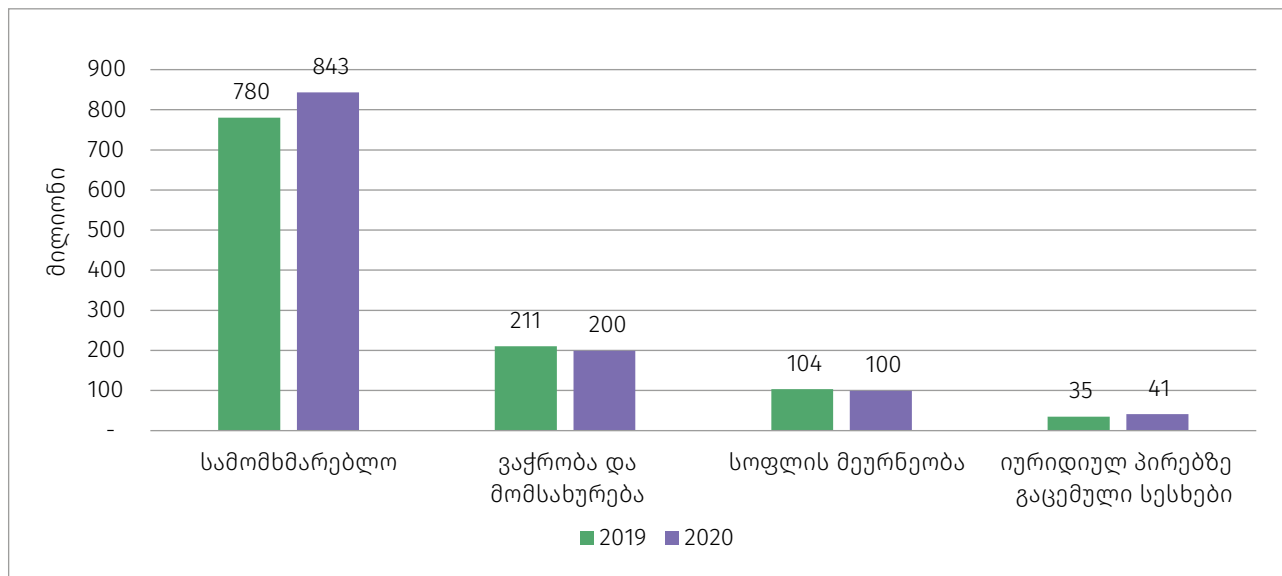
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

მიკროსაფინანსო სექტორის დაკრედიტების ძირითად მიმართულებას ფიზიკურ პირებზე გაცემული სამომხმარებლო სესხები (სამომხმარებლო სესხები, ონლაინ სესხები, ლომბარდი, განვადება და სხვა) წარმოადგენს და სექტორის მთლიანი საკრედიტო პორტფელის 71 პროცენტს შეადგენს, თანხით - 843 მილიონი ლარი.

მთლიანი საკრედიტო პორტფელის მხოლოდ 25 პროცენტი მოდის სოფლის მეურნეობისა და ვაჭრობა-მომსახურების მიზნობრიობით გაცემულ სესხებზე, თანხით 299 მილიონი ლარი.

მნიშვნელოვანია, რომ სექტორში მატერიალური ზრდა მხოლოდ სამომხმარებლო სესხების მიმართულებით დაფიქსირდა, რაც ლომბარდული პორტფელის 20 პროცენტის ზრდამ განაპირობა, თანხით 87 მლნ ლარი. აღნიშნული, ძირითადად, COVID-19-ით გამოწვეული პანდემიის შედეგად გაზრდილი მოთხოვნით იყო განპირობებული. ასევე პანდემიის ეფექტით აიხსნება ბიზნეს სესხებზე შემცირებული მოთხოვნა და, შესაბამისად, სექტორის პორტფელის ამ კატეგორიაში კლების ტენდენცია.

დიაგრამა N 6.2 მთლიანი საკრედიტო პორტფელის სტრუქტურა

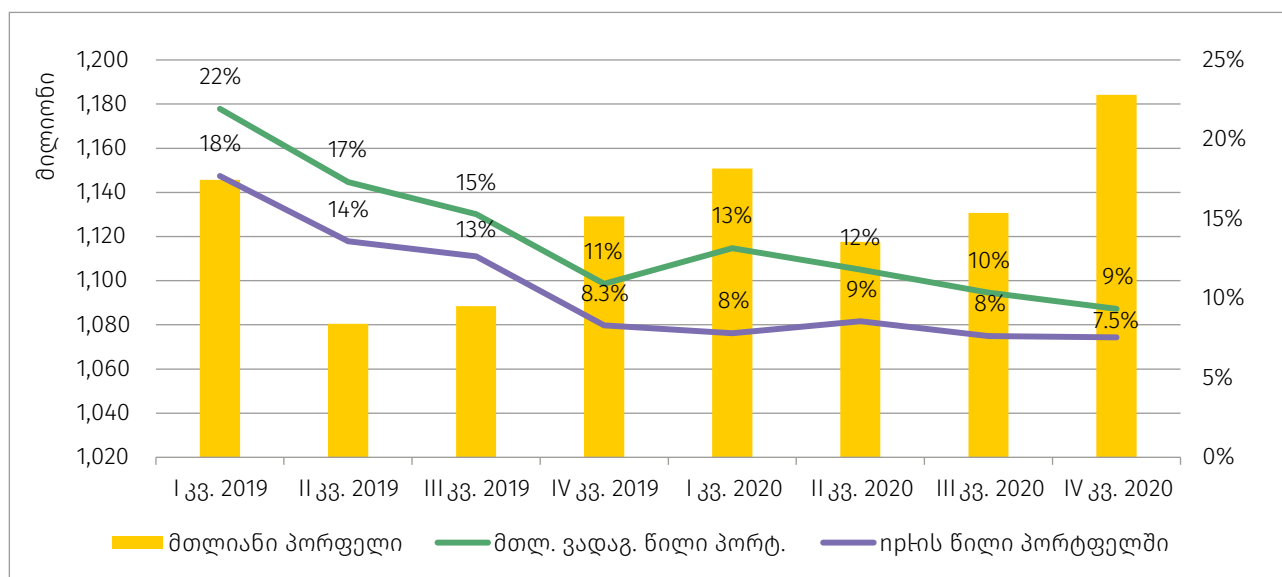
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

სოფლის მეურნეობისა და ვაჭრობა-მომსახურების სექტორის სესხები ძირითადად 4 მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის მიერ არის გაცემული.

COVID-19-ით გამოწვეული პანდემიის მიუხედავად, საკრედიტო პორტფელის ხარისხი გასული წლის მაჩვენებლებთან შედარებით გაუმჯობესდა. კერძოდ, უმოქმედო სესხების წილი მთლიან პორტფელში 8.3-დან 7.5 პროცენტამდე, ხოლო ვა-

დაგადაცილებული პორტფელის წილი კი 11-დან 9 პროცენტამდე შემცირდა. აღნიშნულზე გავლენა მოახდინა, ერთი მხრივ, წლის განმავლობაში 8 ლიკვიდირებული მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის პორტფელმა, რომელიც ძირითადად უმოქმედო სესხებით იყო ფორმირებული და, მეორე მხრივ, ლომბარდული სესხების ხარჯზე, მთლიანი საკრედიტო პორტფელის ზრდამ, რომლის უდიდესი ნაწილი სტანდარტული კატეგორიისაა.

დიაგრამა N 6.3 საკრედიტო პორტფელის ხარისხი

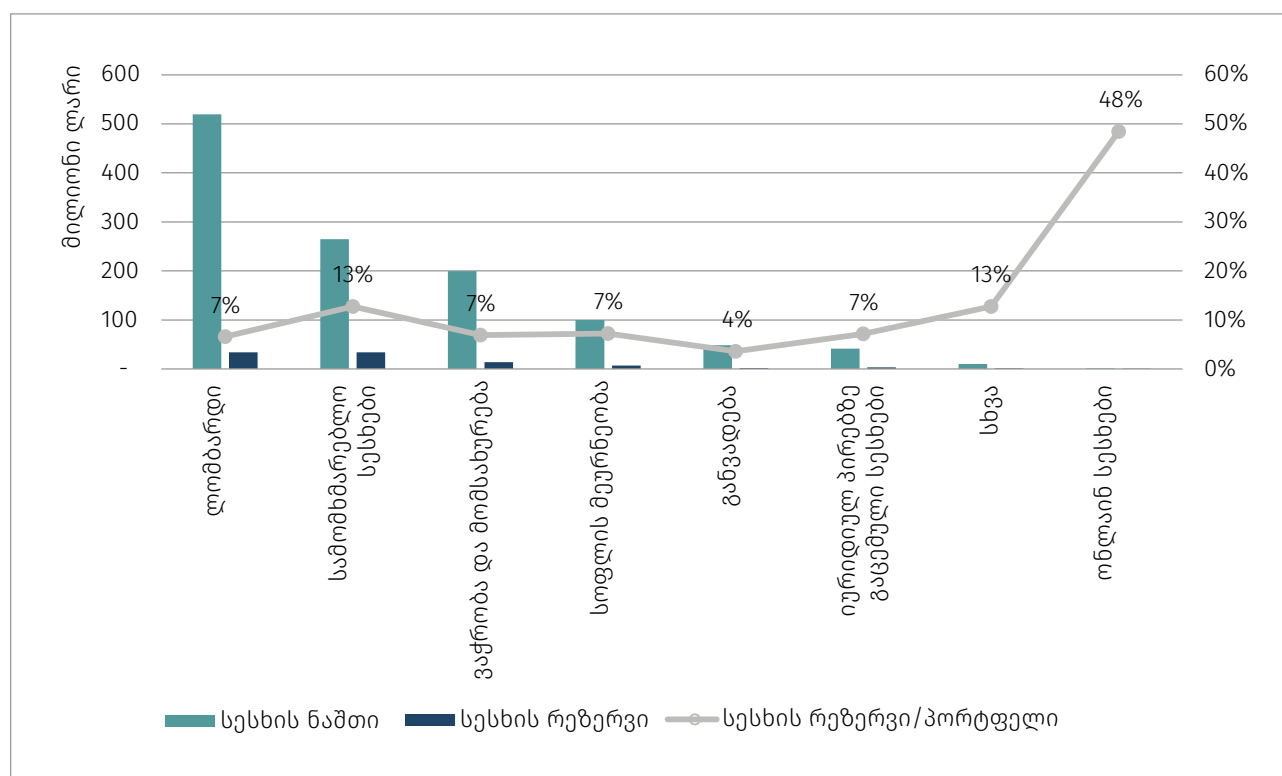

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

პორტფელის სტრუქტურა უზრუნველყოფის მიმართულებითაც გაუმჯობესებულია. კერძოდ, საბლანკო და თავდებობით გაცემული სესხების წილი 28 პროცენტიდან 25 პროცენტამდე შემცირდა, რაც ასევე ლომბარდული პორტფელის ზრდას უკავშირდება.

პროდუქტების მიხედვით, ყველაზე მაღალი, 48 პროცენტის რეზერვის მაჩვენებელი ონლაინ სესხების პორტფელს აქვს. თუმცა, ამ პორტფელის ნაშთის სიმცირიდან გამომდინარე, აღნიშნული მაჩვენებელი მთლიანი საკრედიტო პორტფელის ხარისხზე მნიშვნელოვან გავლენას ვერ ახდენს.

დიაგრამა N 6.4 საკრედიტო პორტფელის რეზერვი პროდუქტების მიხედვით

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

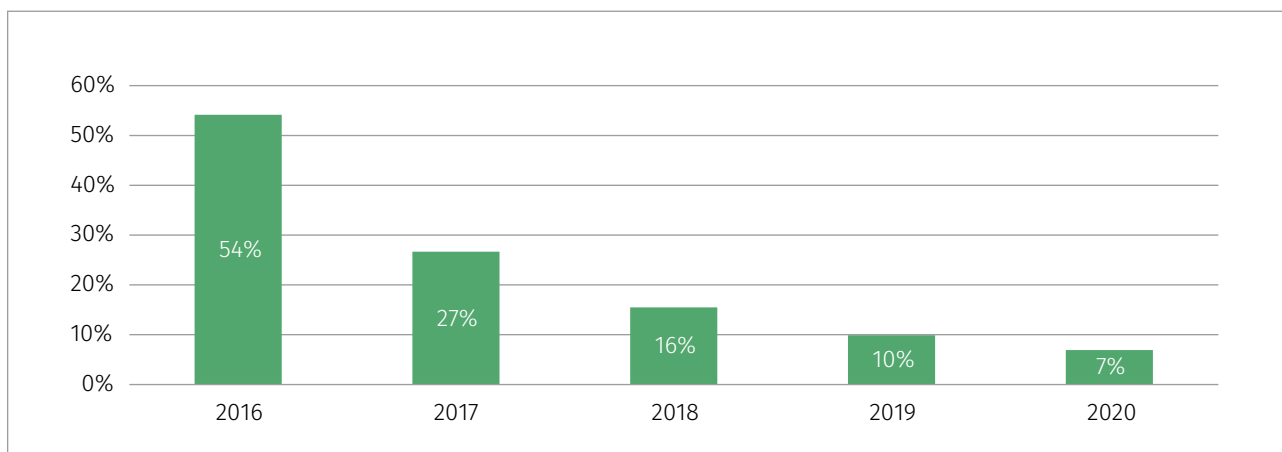
საკრედიტო პორტფელზე COVID-19-ით გამოწვეული პანდემიის შესაძლო ნეგატიური ეფექტის შესამსუბუქებლად, საქართველოს ეროვნული ბანკის გადაწყვეტილებით, 2020 წლის ივნისში მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებს, ამავე თვის ბოლო მდგომარეობით არსებული მთლიანი საკრედიტო პორტფელის 5 პროცენტის ოდენობით სესხების შესაძლო დანაკარგებისთვის საერთო რეზერვის ფორმირება დაევა. საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2018 წლის 5 ივლისის №142/04 ბრძანებით დამტკიცებული „მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების აქტივების

კლასიფიკაციისა და შესაძლო დანაკარგების რეზერვების ფორმირების წესის“ შესაბამისად შექმნილი რეზერვის რეალიზაცია სპეციალურ რეზერვში ეტაპობრივად უნდა მომხდარიყო. ამასთან, განსხვავებული პოზიციის არსებობის შემთხვევაში, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებს უფლება მიეცათ ეროვნული ბანკისთვის სესხების შესაძლო დანაკარგების რეზერვის ფორმირების შიდა მეთოდოლოგია/მოდელი წარმოედგინათ. შედეგად, სისტემაში 53 მლნ ლარის ოდენობის საერთო რეზერვი შეიქმნა.

2017 წლიდან მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების საკრედიტო პორტფელის დოლარიზაციის მაჩვენებლის კლების ტენდენცია შეინიშნება. ეს, ნაწილობრივ, ფიზიკურ პირზე 200 ათას ლარამდე

სესხის უცხოური ვალუტით გაცემის აკრძალვის თაობაზე საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 625-ე მუხლში შეტანილმა ცვლილებებმა განაპირობა.

დიაგრამა N 6.5 საკრედიტო პორტფელის დოლარიზაცია

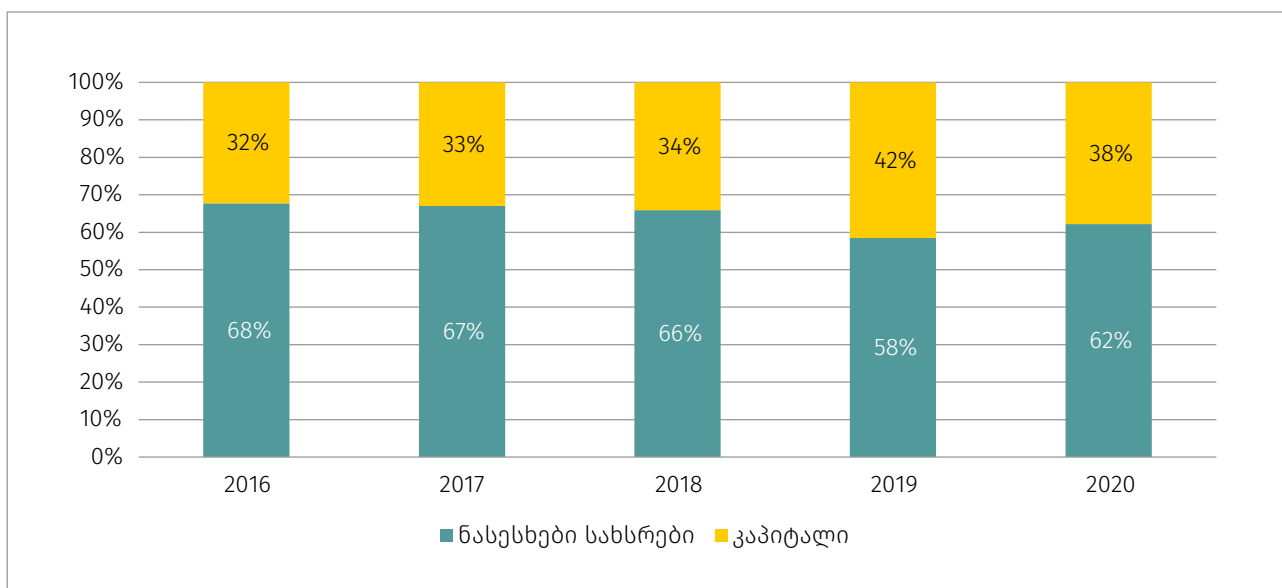

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

გასული წლის მონაცემებთან შედარებით, აქტივების დაფინანსების სტრუქტურაში ნასესხე-

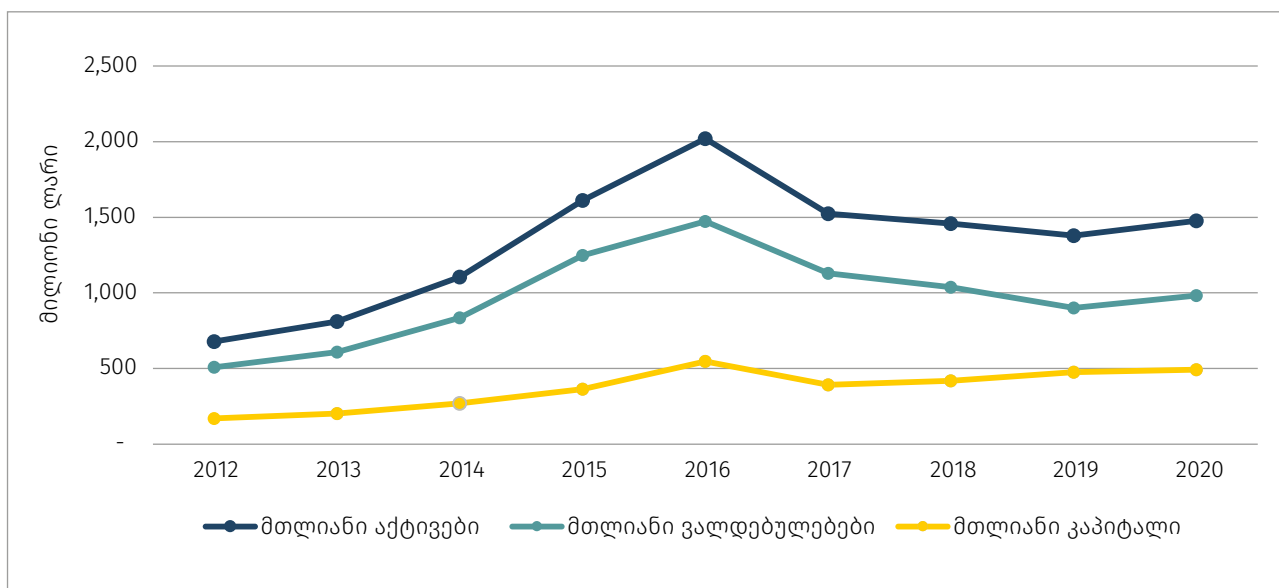
ბი სახსრების წილი 58 პროცენტიდან 62 პროცენტამდე გაიზარდა, თანხით 112 მლნ ლარი.

დიაგრამა N 6.6 დაფინანსების წყარო

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 6.7 აქტივების, ვალდებულებების და კაპიტალის დინამიკა

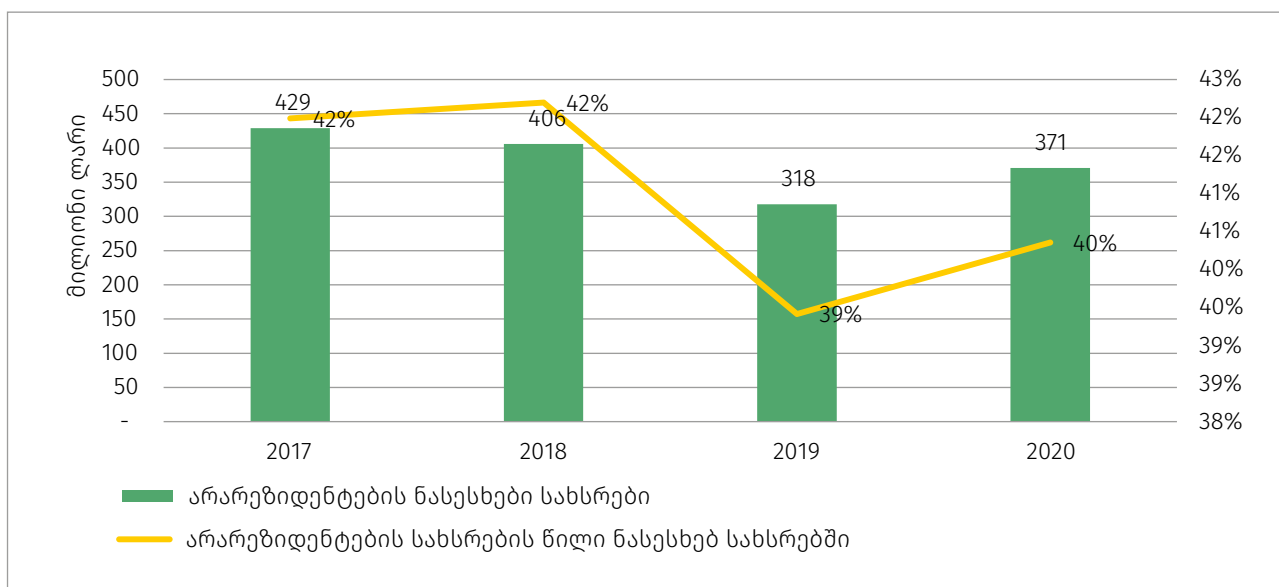

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

წინა წლის მონაცემებთან შედარებით, ნასესხები სახსრების სტრუქტურაში არარეზიდენტი პირებისგან მოზიდული სახსრების წილი 53 მლნ

ლარით გაიზარდა, რაც სისტემის მსხვილი მისოების ეფექტი იყო.

დიაგრამა N 6.8 არარეზიდენტების სახსრები

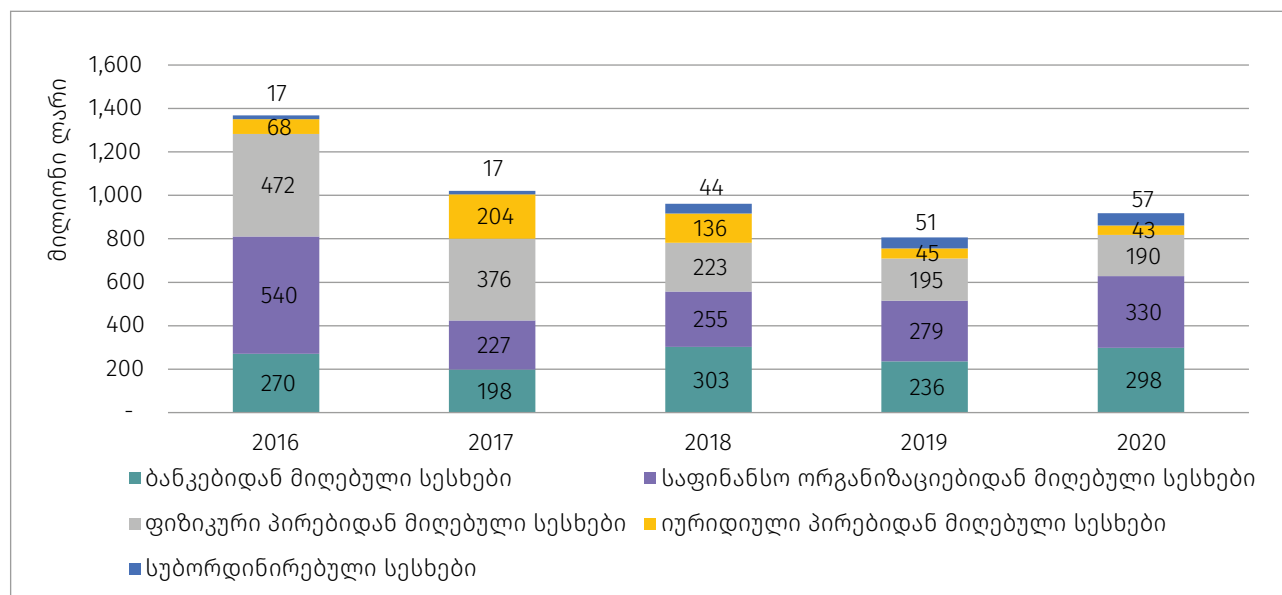

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

მართალია, არარეზიდენტი აქციონერების წილი სექტორის საწესდებო კაპიტალში 32 პროცენტიდან 33 პროცენტამდე გაიზარდა, თუმცა,

თანხობრივად 25 მლნ ლარით შემცირდა, რაც მხოლოდ ერთი მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის ეფექტი იყო.

დიაგრამა N 6.9 ნასესხები სახსრების სტრუქტურა

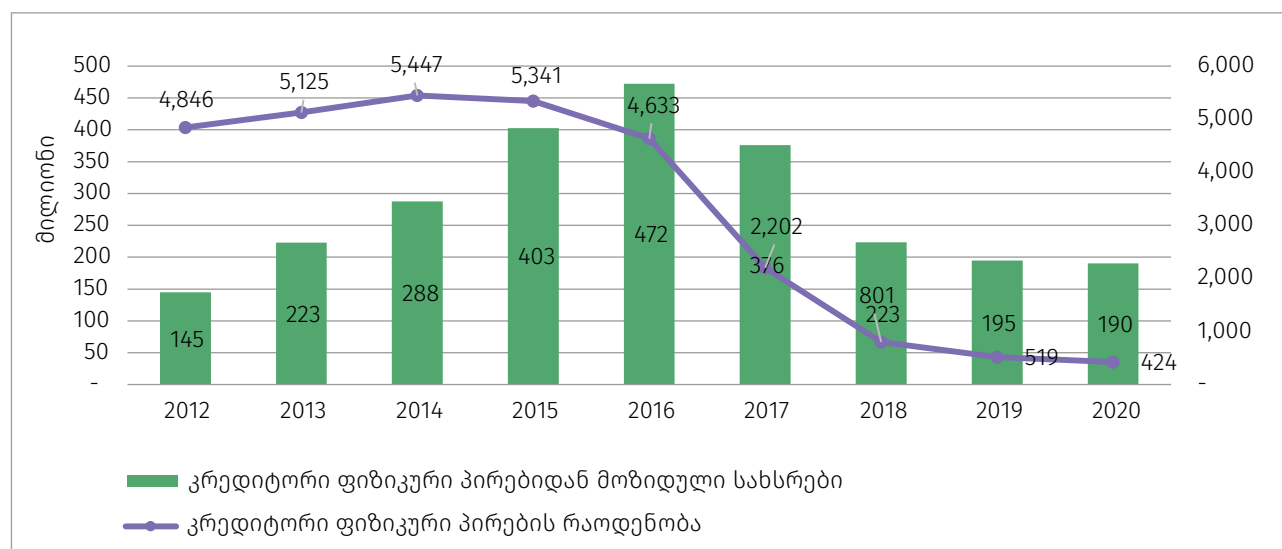

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2019 წელთან შედარებით მნიშვნელოვნად გაიზარდა ბანკებიდან და საფინანსო ორგანიზაციებიდან მიღებული სახსრები, ხოლო ფიზიკური და იურიდიული პირებიდან მოზიდული სესხები ჯამში 6.6. მლნ ლარით შემცირდა. საფინანსო ორგანიზაციებიდან მიღებული სახ-

სრების წილობრივი ზრდა, ნაწილობრივ, მიკროსაფინანსო სექტორის მიმზიდველობის და საწოდოობის ზრდით არის განპირობებული, რაშიც დიდი როლი პრუდენციულმა ზედამხედველობამ ითამაშა.

დიაგრამა N 6.10 ფიზიკური პირებიდან მოზიდული სახსრები და კრედიტორი ფიზიკური პირების რაოდენობა

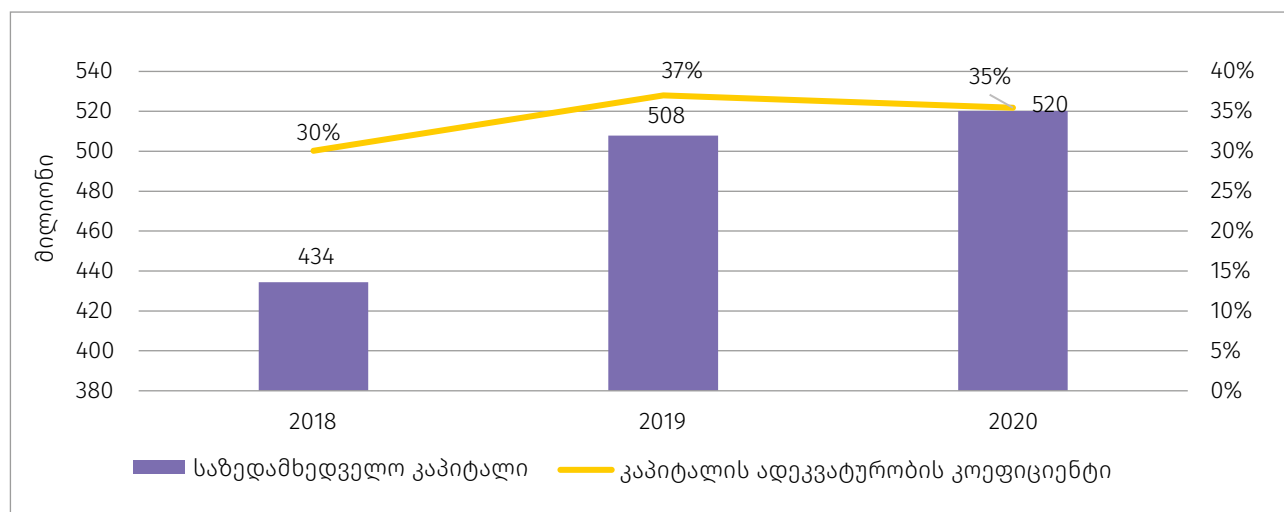

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2018 წლის დეკემბრიდან, „მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების საქმიანობის ზედამხედველობისა და რეგულირების წესის“ საფუძველზე, მიკროსაფინანსო სექტორს საზედამხედველო კაპიტალის მინიმალური ოდენობისა და კაპიტალის ადეკვატურობის კოეფიციენტების მოთხოვნები დაუწესდა, რომელთა დაცვა მიკრო-

საფინანსო ორგანიზაციებს ეტაპობრივად, 2019 წლის 30 ივნისისთვის და 2019 წლის 31 დეკემბრისთვის, მოუწიათ. მიუხედავად მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების რაოდენობის შემცირებისა, საზედამხედველო კაპიტალის მაჩვენებელი 2020 წელსაც ზრდის ტენდენციით ხასიათდებოდა.

დიაგრამა N 6.11 საზედამხედველო კაპიტალი

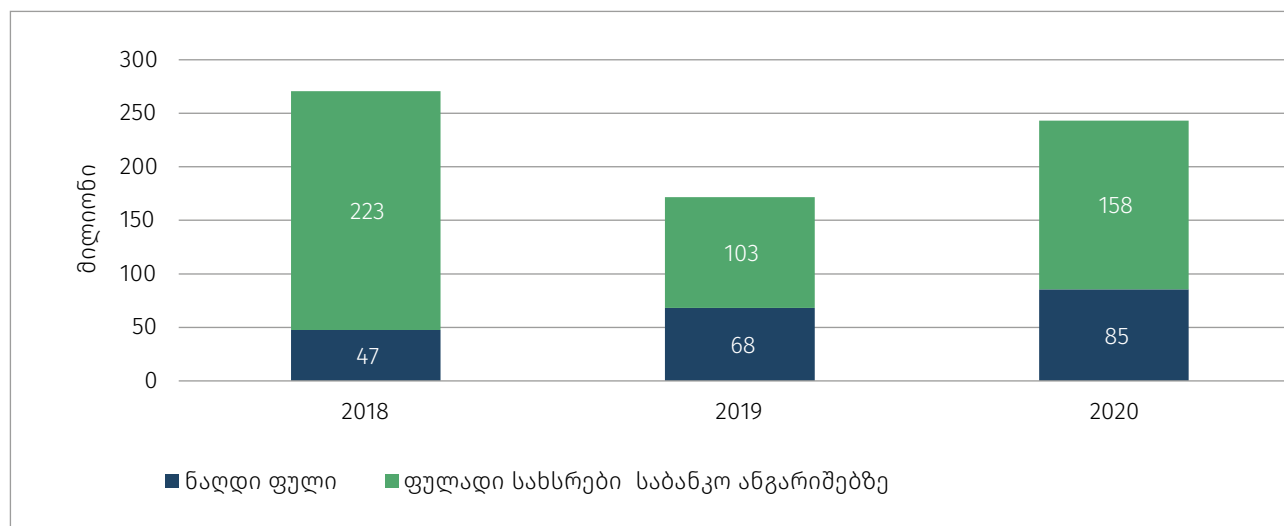

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

წლის განმავლობაში მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების რაოდენობის კლების ფონზე, სისტემა ინარჩუნებს ლიკვიდურობას, რაც მნიშვნელოვანწილად ლიკვიდობასთან დაკავშირებული

იმ ახალი რეგულაციებით იყო განპირობებული, რომლებიც 2018 წლიდან ეტაპობრივად შევიდა ძალაში.

დიაგრამა N 6.12 ლიკვიდური სახსრები

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

მნიშვნელოვანია, რომ პანდემიის პირობებში, ეროვნულმა ბანკმა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებისთვის ლიკვიდობის მხარდაჭერის დამატებითი ინსტრუმენტები შეიმუშავა. კერძოდ: სავალუტო სვოპი და მცირე და საშუალო ბიზნესის ლიკვიდობის მიწოდების ინსტრუმენტი (იხ. ჩანართი 2).

მიუხედავად COVID-19-ით გამოწვეული პანდემიის ეფექტისა, 45.1 მლნ ლარი წმინდა მოგების მაჩვენებლით, სექტორი მაინც მომგებიანია და მის წარმომადგენელთა თითქმის ნახევარმა საანგარიშგებო წელი მოგებით დაასრულა.

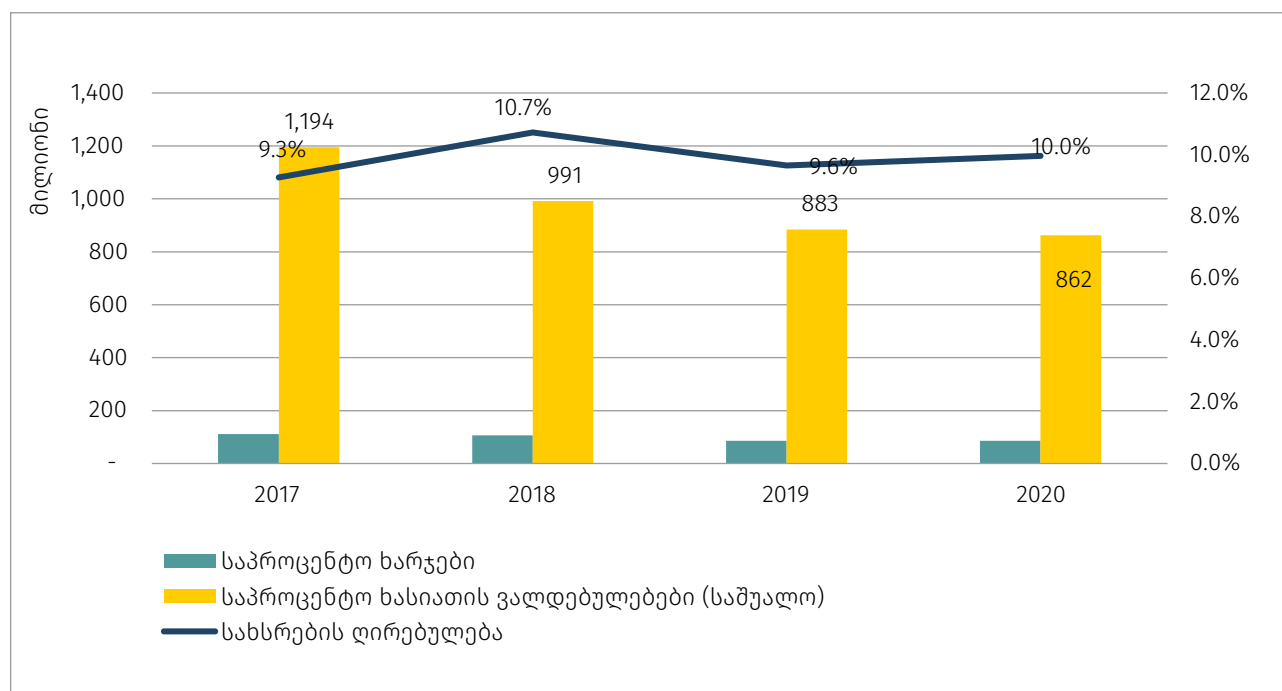
სესხების შესაძლო დანაკარგების საერთო რეზერვმა, რომლის ფორმირებაც სექტორში 2020 წლის ივნისში მოხდა, წმინდა მოგებაზე დიდი გავლენა არ იქონია, რადგან ეროვნული ბანკის მითითებით, აღნიშნული რეზერვი სპეციალურ რეზერვში ეტაპობრივად ამორტიზირდებოდა.

2020 წლის ბოლოსთვის საერთო რეზერვის დაახლოებით ნახევარი რეალიზდა. შედეგად, 2020 წლის რეზერვის ხარჯი 2019 წლის რეზერვის ხარჯს მხოლოდ 9 პროცენტით აღემატებოდა.

სისტემის საოპერაციო მოგებამ 102 მლნ ლარი შეადგინა, რაც წინა წლის მაჩვენებელს 65 პროცენტით აღემატება. საოპერაციო მოგების მაჩვენებლის ზრდა წინა წელთან შედარებით ნაწილობრივ ერთი ზარალიანი კომპანიის ლიკვიდაციას უკავშირდება, რომელსაც 2020 წლის მოგების მაჩვენებელზე გავლენა არ მოუხდენია.

სისტემის ROE 10 პროცენტის ფარგლებშია, ROA – 3 პროცენტია, მარჟა და სპრედი კი 14 პროცენტი. შემოსავლიანობა წინა წელთან შედარებით 2.9 პროცენტული პუნქტით შემცირდა, სახსრების ღირებულება კი 0.4 პროცენტული პუნქტით გაიზარდა.

დიაგრამა N 6.13 სახსრების ღირებულება

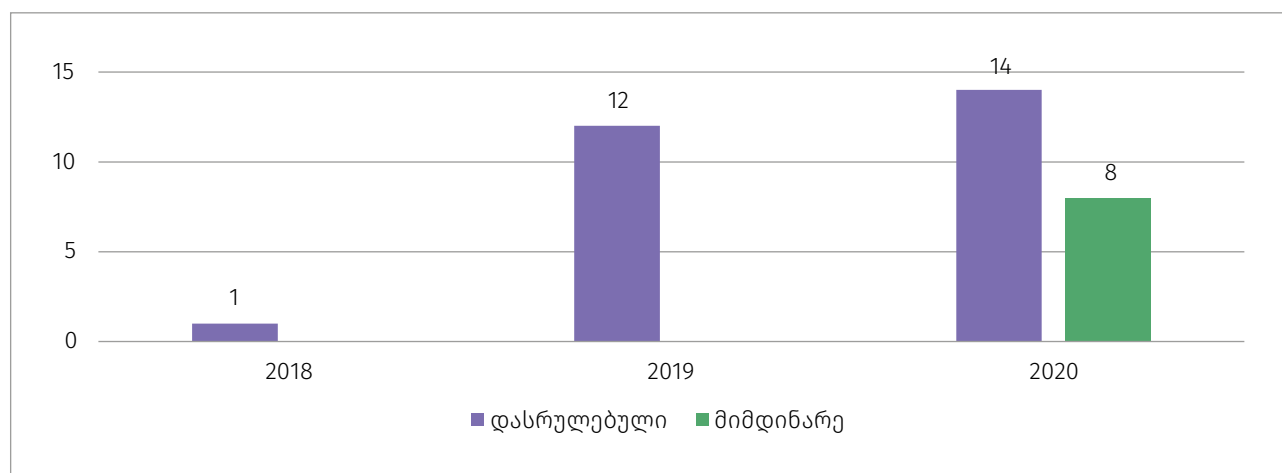
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

6.2.2 ლიკვიდაცია

2018 წლიდან, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების ლიკვიდაციასთან დაკავშირებული რეგულაციის ამოქმედების შემდეგ, 35 ორგანიზაციის ლიკვიდაცია დაიწყო და აქედან 27-ის შემთხვევაში პროცესი უკვე დასრულებულია. აღსანიშნავია, რომ ათ შემთხვევაში ორგანიზაციებმა საქმიანობის ფორმა შეიცვალეს და სესხის გამცემ სუბიექტებად დარეგისტრირდნენ. 2020 წლის განმავლობაში ლიკვიდაციის პროცესი 8 მიკროსაფინანსო ორგანიზაციაში დაიწყო, ხოლო 14-ში დასრულდა.

საზედამხედველო ტვირთის შეფასების შემდეგ, მიკროსაფინანსო სექტორიდან გასული ორგანიზაციების ნაწილმა სესხის გამცემი სუბიექტების სექტორში გადანაცვლების გადანყვეტილება მიიღო, სადაც მათზე უფრო მსუბუქი რეგულაციები ვრცელდება. სანაცვლოდ, სესხის გამცემ სუბიექტებს შეზღუდული აქვთ საქმიანობის სფეროც, მათ შორის ხელმისაწვდომობა ფიზიკური პირების რესურსებზე, რის შედეგადაც დაბალი გავლენა აქვთ ფინანსური სტაბილურობის რისკებზე.

დიაგრამა N 6.14 მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების რაოდენობა მიმდინარე და დასრულებული ლიკვიდაციის მიხედვით

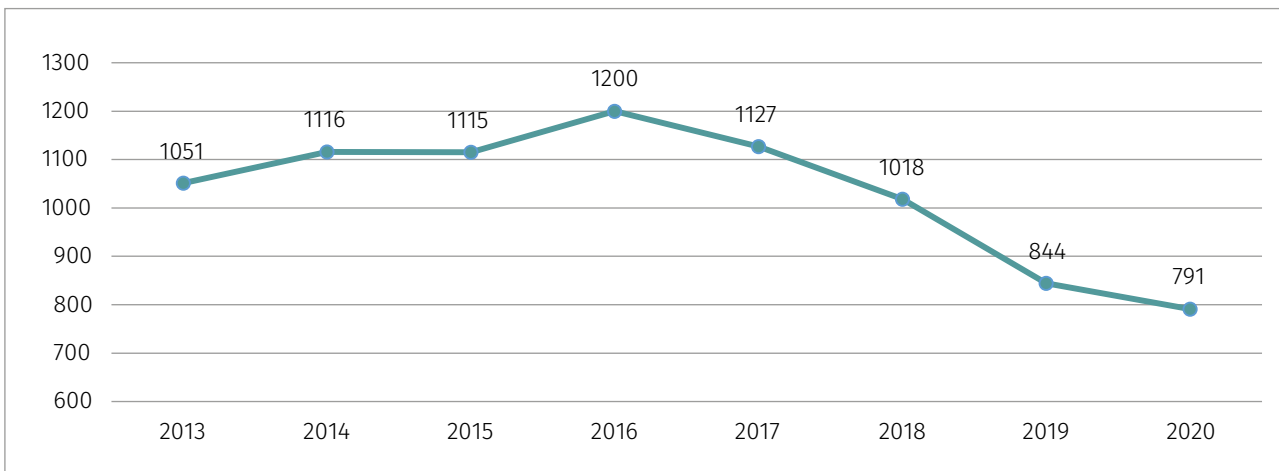

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

6.2.3 ვალუტის გადამცვლელი პუნქტები

2020 წელსაც გაგრძელდა ვალუტის გადამცვლელი პუნქტების რაოდენობის კლების ტენდენცია, რაც, მნიშვნელოვანწილად, აღნიშნული სექტორის მომხმარებელთა უფლებების დაცვისა და მომსახურების ხარისხის ამაღლების მიზნით,

სარეგისტრაციო/საზედამხედველო მოთხოვნების გამკაცრებას უკავშირდება. 2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, რეგისტრირებული ვალუტის გადამცვლელი პუნქტების რაოდენობამ 616 შეადგინა, რომლებიც ფილიალებთან ერთად 791 ლოკაციაზე არიან განთავსებულნი.

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

6.2.4 საკრედიტო კავშირები

2020 წლის 31 დეკემბრის მონაცემებით, ბაზარზე ფუნქციონირებას ერთი საკრედიტო კავშირი განაგრძობდა, რომლის აქტივების ოდენობა 0.55 მილიონ ლარს შეადგენდა.

„არასაბანკო სადეპოზიტო დაწესებულებების – საკრედიტო კავშირების შესახებ“ საქართველოს კანონში 2017 წლის 23 დეკემბერს შესული ცვლილებების მიხედვით, საკრედიტო კავშირის საქმიანობის ერთ-ერთ პრინციპად ერთი და იმავე თვითმმართველი თემის ადმინისტრაციულ ერთეულში მცხოვრებ ფიზიკურ პირთა საერთო ნიშნით გაერთიანება განისაზღვრა. ამასთან, დადგინდა საკრედიტო კავშირის წევრთა რაოდენობის ლიმიტი, რომელიც 200-ს არ უნდა აღემატებოდეს. ცვლილებების ძირითადი მიზანია, რომ საკრედიტო კავშირში წევრთა გაერთიანება რეალური საერთო მიზნების და საჭიროებებიდან გამომდინარე მოხდეს და არა მხოლოდ საკრედიტო კავშირის წევრებისაგან დეპოზიტების მოსაზიდად.

ზემოაღნიშნულმა ცვლილებებმა, გარკვეულწილად, უკანასკნელი სამი წლის განმავლობაში სექტორში განვითარებულ მოვლენებზე იქონია გავლენა. კერძოდ, ლიცენზირებული რვა

საკრედიტო კავშირიდან ექვსს, საკუთარი წერილობითი განცხადების საფუძველზე, საქმიანობის ლიცენზია გაუქმდა და მათი ლიკვიდაციის პროცესი დაიწყო. ხოლო ერთ შემთხვევაში, საკრედიტო კავშირის ლიცენზიის გაუქმება და ლიკვიდაციის დაწყება ეროვნული ბანკის საზედამხედველო ქმედებებს უკავშირდებოდა.

2020 წელს დასრულდა ამავე წელს დაწყებული ერთი საკრედიტო კავშირისა და წინა წლებში დაწყებული სამი საკრედიტო კავშირის ლიკვიდაციის პროცესები.

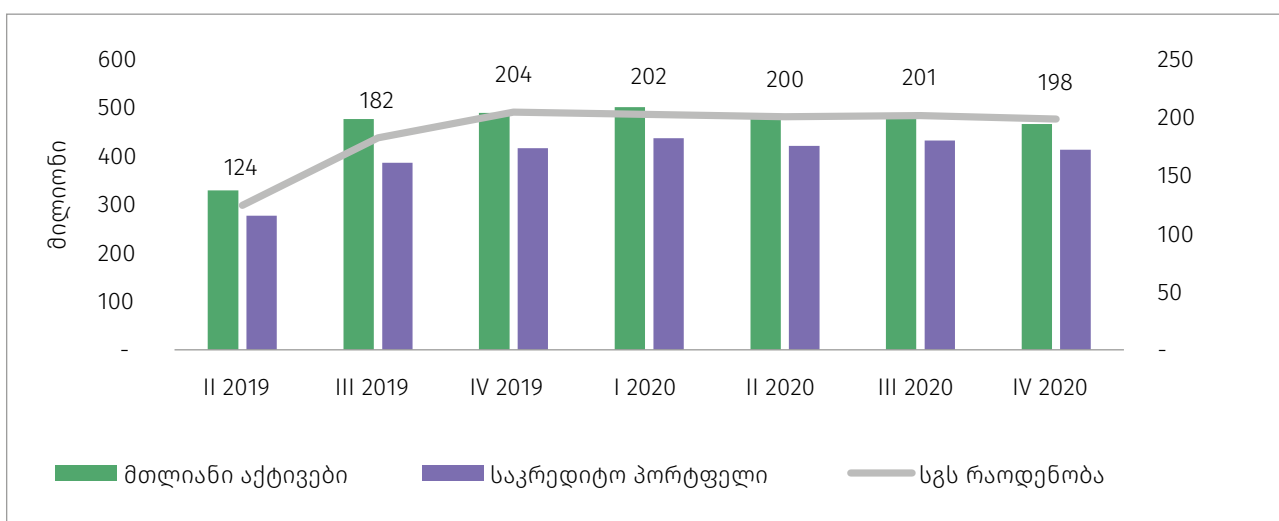
6.2.5 სესხის გამცემი სუბიექტები

საქართველოს ორგანულ კანონში „საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ 2017 წლის 23 დეკემბრის ცვლილების შედეგად, საქართველოს ეროვნულ ბანკს სესხის გამცემი სუბიექტის საქმიანობის ზედამხედველობის უფლებამოსილება მიეცა, რაც სესხის გამცემი სუბიექტის რეგისტრაციას და რეგისტრაციის გაუქმებას, შემოწმებასა და რეგულირებას, წერილობითი მითითებების გაცემას, მოთხოვნების, შეზღუდვებისა და სანქციების დაწესებას ითვალისწინებს. საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2018 წლის 27 სექტემბრის N217/04 ბრძანებით დამტკიცდა „სესხის გამცემი

სუბიექტების საქართველოს ეროვნულ ბანკში რეგისტრაციის, რეგისტრაციის გაუქმებისა და რეგულირების წესი“. სესხის გამცემ სუბიექტად რეგისტრაციაზე განაცხადების მიღება 2018 წლის 20 დეკემბრიდან დაიწყო, ხოლო რეგისტრაციას დაქვემდებარებული პირებისთვის განაცხადის ეროვნულ ბანკში შემოტანის ბოლო ვადად 2019 წლის 30 აპრილი განისაზღვრა.

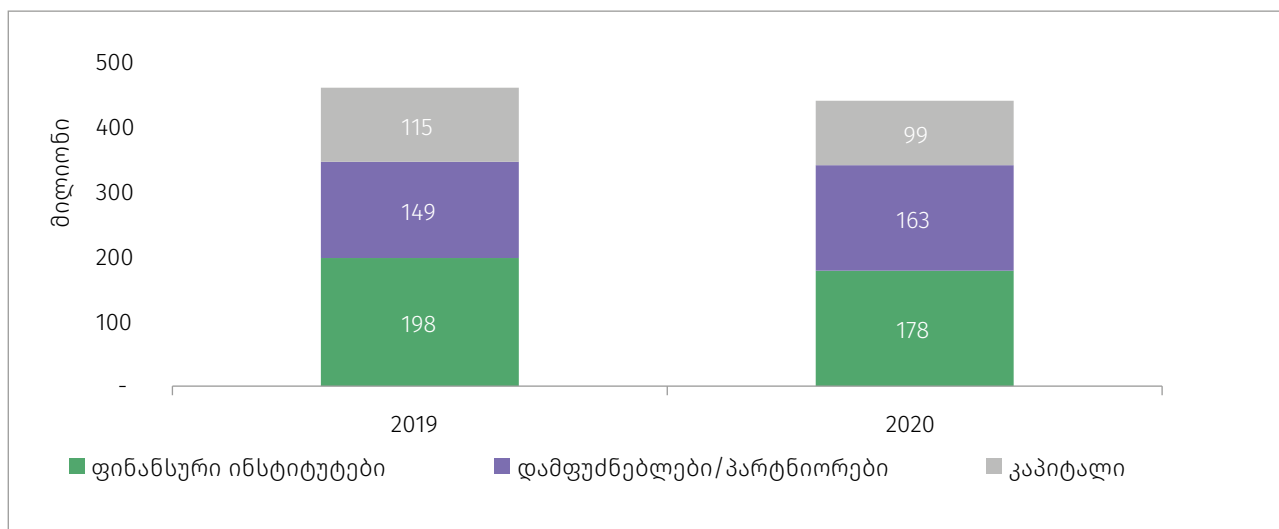
2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, რეგისტრირებული სესხის გამცემი სუბიექტების რაოდენობამ 198 შეადგინა, რომლებიც, ფილიალებთან ერთად, 367 ლოკაციაზე არიან განთავსებულნი.

დიაგრამა N 6.16 სესხის გამცემი სუბიექტების რაოდენობა, მთლიანი აქტივები და საკრედიტო პორტფელი

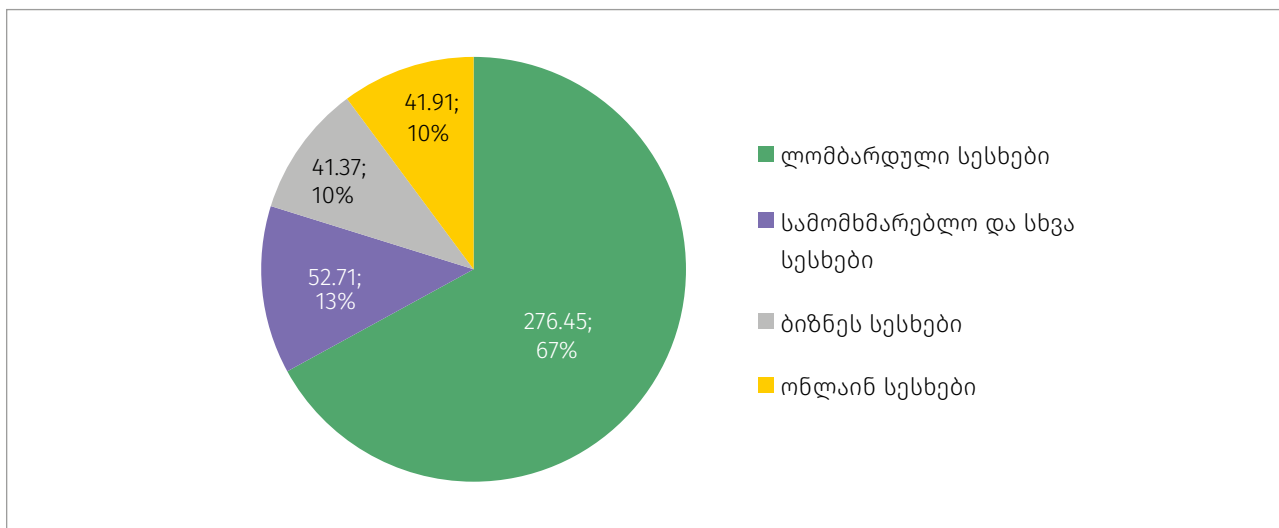
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 6.17 სესხის გამცემი სუბიექტების დაფინანსების წყარო

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 6.18 სესხის გამცემი სუბიექტების საკრედიტო პორტფელის სტრუქტურა

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფასიანი ქალაქების ბაზარი

07

7.1 ფასიანი ქაღალდების ბაზრის საკანონმდებლო და მარეგულირებელი ჩარჩოს მასშტაბური რეფორმა

2020 წელს წარმატებით დასრულდა ფასიანი ქაღალდების ბაზრის საკანონმდებლო და მარეგულირებელი ჩარჩოს მასშტაბური რეფორმა, რომლის მსგავსიც 1999 წელს "ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ" საქართველოს კანონის მიღების შემდეგ არ განხორციელებულა. 2020 წლის 29 ივნისს მიღებული ცვლილებები „ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ“ საქართველოს კანონსა და 14 ივლისს მიღებული „საინვესტიციო ფონდების შესახებ“ საქართველოს კანონი ფასიანი ქაღალდების ბაზრის განვითარების რეფორმის უმნიშვნელოვანესი კომპონენტებია. ორივე კანონპროექტი საქართველოს ეროვნული ბანკის, ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების და ფინანსთა სამინისტროების, კერძო სექტორისა და საერთაშორისო ფინანსური ინსტიტუტების ერთობლივი მუშაობის შედეგად შემუშავდა და, ერთი მხრივ, სრულად შეესაბამება ფასიანი ქაღალდების მარეგულირებელ საერთაშორისო პრაქტიკასა და IOSCO-ს პრინციპებს, ხოლო მეორე მხრივ, მათში გათვალისწინებულია საქართველოს კაპიტალის ბაზრის განვითარების დონე და ქვეყნის მახასიათებლები.

„ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ“ საქართველოს კანონში განხორციელებული ცვლილებები ინვესტორთა ინტერესების დაცულობასა (არაკეთილსინდისიერი ქმედებების იდენტიფიკაციის, პრევენციისა და მათგან ინვესტორთა დაცვის მექანიზმების შემუშავებას) და ბაზარზე გამჭვირვალობის სტანდარტების ზრდას ისახავს მიზნად, რაც კაპიტალის ბაზრის განვითარების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი წინაპირობაა. განახლებული კანონმდებლობით, ემიტენტების გამჭვირვალობის ჩარჩო მნიშვნელოვნად დაიხვეწა, განისაზღვრა მოთხოვნები მათ მიერ პერიოდული ფინანსური ინფორმაციის, აგრეთვე ემიტენტების

მნიშვნელოვანი წილის შეძენისა და ინსაიდერული ინფორმაციის წარდგენასა და გამოქვეყნებასთან დაკავშირებით. კანონით განიმარტა, თუ რას წარმოადგენს ინსაიდერული ინფორმაცია; განისაზღვრა და აიკრძალა ქმედებები, რომლებიც ინსაიდერული ინფორმაციის არამართლზომიერ გამჟღავნებად, ინსაიდერულ ვაჭრობად ან ბაზრის მანიპულაციად ჩაითვლება. კანონის საფუძველზე, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა სამართლებრივი აქტები შეიმუშავა, რომლებითაც უფრო დეტალურად განიმარტა კანონში ასახული საკითხები, დაკონკრეტდა ფასიანი ქაღალდების ბაზრის მონაწილეთა ვალდებულებები და განისაზღვრა შესაბამისი გამონაკლისები. აგრეთვე, ამავე საკანონმდებლო ცვლილების ფარგლებში, 90-იან წლებში პრივატიზებული საწარმოების დიდი ნაწილი დამატებითი მარეგულირებელი წნეხისგან გათავისუფლდა.

2020 წელს ძირეულად განახლდა საინვესტიციო ფონდების საკანონმდებლო ჩარჩო. „საინვესტიციო ფონდების შესახებ“ საქართველოს კანონი საინვესტიციო ფონდების და აქტივების მმართველი კომპანიების საქმიანობის წესებს განსაზღვრავს. მისი მოქმედების სფერო ასევე იმ სუბიექტებზე ვრცელდება, რომლებიც საინვესტიციო ფონდის აქტივების ინვესტირების, მართვის, შენახვის, ადმინისტრირების და აღრიცხვა-რეგისტრაციის საქმიანობაში არიან ჩართული. აღნიშნული კანონი საერთაშორისოდ მოქმედ ძირითად პრინციპებსა და რეგულირების მოდელებს ეფუძნება. მისი მომზადებისას, გათვალისწინებულ იქნა როგორც UCITS-ის (ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2009 წლის 13 ივლისის 2009/65/EC დირექტივა), ასევე ევროკავშირში მოქმედი ალტერნატიული საინვესტიციო ფონდების აქტივების მმართველი კომპანიების შესახებ დირექტივის (AIFMD) ცალკეული მოთხოვნები. ამ რეფორმის ფარგლებში, მნიშვნელოვანი ცვლილებები საგადასახადო კოდექსშიც განხორციელდა. კერძოდ, განისაზღვრა საინვესტიციო ფონდების საქმიანობის დაბეგვრის რეჟიმი, რომელიც

მსოფლიოს წამყვანი ქვეყნების (ირლანდია/ლუქსემბურგი) გამოცდილებას ითვალისწინებს. საკანონმდებლო ცვლილებებთან ერთად, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა დაკავშირებული სამართლებრივი აქტები შეიმუშავა და დაამტკიცა.

საქართველოს ეროვნული ბანკი 2020 წლის განმავლობაში აქტიურად ახორციელებდა ფასიანი ქაღალდების კომისიების საერთაშორისო ორგანიზაციის (IOSCO) მუდმივი წევრობისთვის საჭირო ღონისძიებებს და ორგანიზაციის შესარჩევ კომისიასთან თანამშრომლობდა. აღსანიშნავია, რომ IOSCO-ს ასოცირებული წევრის სტატუსი ეროვნულმა ბანკმა 2018 წელს მოიპოვა და მუდმივ წევრობაზე განაცხადი 2019 წლის შემოდგომაზე წარადგინა. IOSCO-ს შესარჩევმა კომისიამ 2020 წლის ბოლოს დაასრულა საქართველოს ეროვნული ბანკის განაცხადის შეფასება და უახლოეს მომავალში ეროვნული ბანკი ორგანიზაციის მუდმივი წევრის სტატუსის მიღებას ელოდება.

როგორც საერთაშორისო პრაქტიკა აჩვენებს, ფასიანი ქაღალდების ბაზრის განვითარება გრძელვადიანი პროცესია, განსაკუთრებით მცირე ზომის ქვეყნებისთვის. ზემოხსენებული საკანონმდებლო ცვლილებები კაპიტალის ბაზრის განვითარების აუცილებელი, მაგრამ არა საკმარისი პირობებია და შედეგს, რომელიც, უდავოდ, დადებითი იქნება, გრძელვადიან პერიოდში მოვიმკით.

7.2 ფასიანი ქაღალდების ბაზრის მარვენებები

ბოლო წლების მანძილზე ადგილობრივი ობლიგაციების ბაზარი სწრაფი ზრდის ტენდენციით გამოირჩეოდა, თუმცა 2020 წლის განმავლობაში პანდემია და მისი თანმდევი ეკონომიკური მოვლენები ფასიანი ქაღალდების ბაზრის დინამიკაზე არაერთგვაროვნად აისახა.

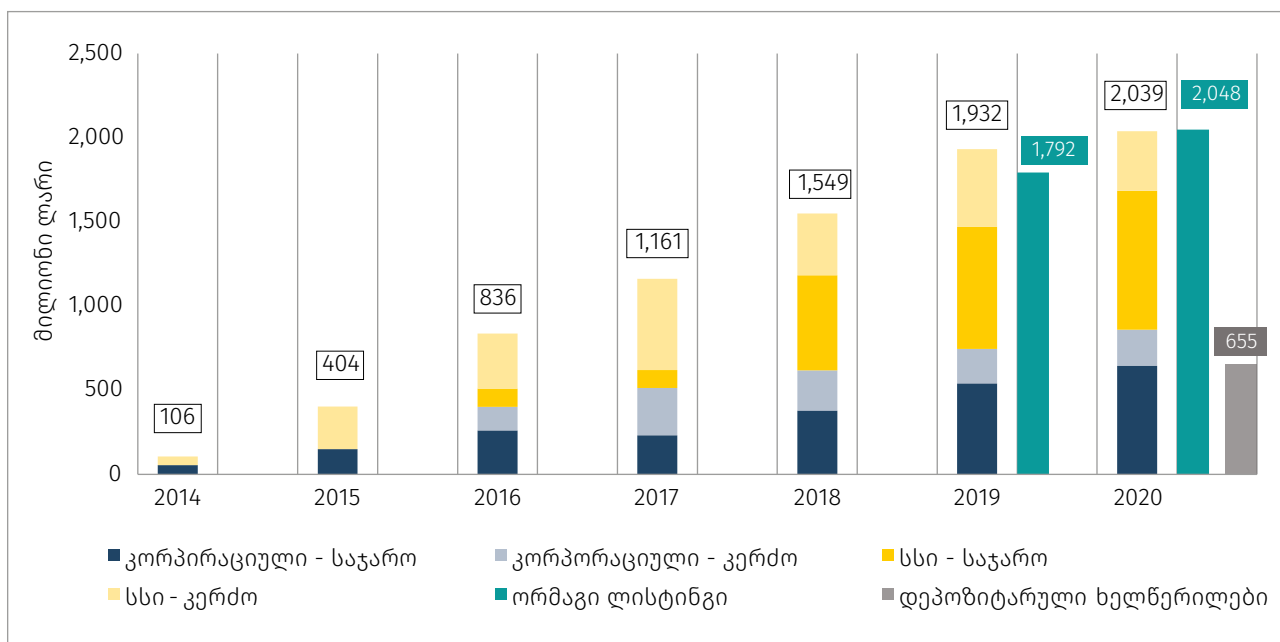
კორპორატიული ობლიგაციების ბაზარი

2020 წლის განმავლობაში, გასულ წლებთან შედარებით, კომერციული ობლიგაციების ბაზრის კლებადი ზრდის ტენდენცია შეინიშნებოდა. ბაზრის ეს სეგმენტი 5.5 პროცენტით⁹¹ გაიზარდა და მისმა ზომამ მთლიანი შიდა პროდუქტის 4.13 პროცენტი შეადგინა. გამოშვებული კომერციული ობლიგაციების 58 პროცენტს საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტების ლარით დენომინირებული ობლიგაციები შეადგენს.

აღსანიშნავია, რომ ბოლო წლების განმავლობაში საერთაშორისო ფინანსურ ბაზრებზე დალისტული ადგილობრივი კომპანიების მხრიდან გაჩნდა ინტერესი უცხო ქვეყნის აღიარებულ ბირჟებზე სავაჭროდ დაშვებული ფასიანი ქაღალდების საქართველოში შეთავაზების მიმართ. 2019 წელს საფონდო ბირჟაზე საერთაშორისო საფონდო ბირჟებზე სავაჭროდ დაშვებული 3 კორპორატიული ობლიგაციის ორმაგი ლისტიנגი განხორციელდა, აქედან ერთ-ერთი ობლიგაციისთვის 2020 წლის ბოლოს საქართველოს ცენტრალური დეპოზიტარის ჩართულობით სასესხო დეპოზიტარული ხელწერილების გამოშვება (იხ. დიაგრამა N 7.1) განხორციელდა.

91. მონაცემები შეიცავს საჯარო და კერძო შეთავაზების გზით განთავსებულ კორპორატიულ და საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტების (სსი) მიერ გამოშვებულ ობლიგაციებს, გარდა საქართველოს საფონდო ბირჟაზე ორმაგად დალისტული ("Dual Listing") არასამთავრობო სასესხო ფასიანი ქაღალდების/დეპოზიტარული ხელწერილებისა.

დიაგრამა N 7.1 კომერციული ობლიგაციების ნაშთები პერიოდის ბოლოს (2014-2020)

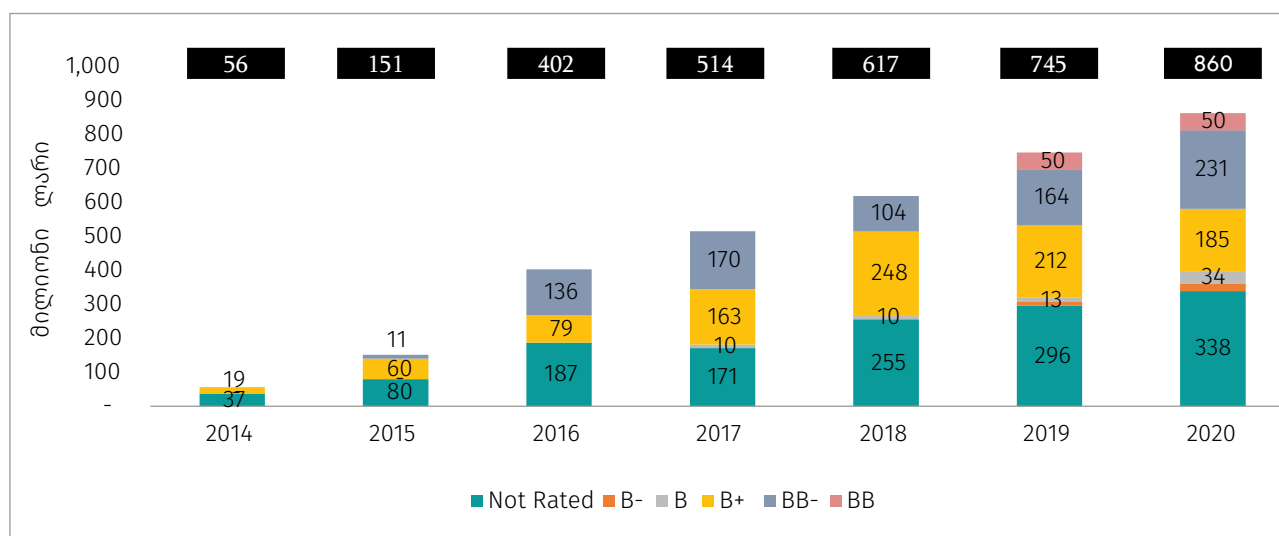

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი; საქართველოს საფონდო ბირჟა; Bloomberg; სხვა საჯარო წყაროები

2020 წლის ბოლოს, წინა წელთან შედარებით, საერთაშორისო საკრედიტო სარეიტინგო სააგენტოების (Fitch, Scope) მიერ მინიჭებული რეიტინგი კორპორაციული საჯარო ობლიგაციების ემიტენტების 67 პროცენტს (2019: 71 პროცენტი) გააჩნდა, რაც ბაზარზე არსებული საჯარო

ობლიგაციების ნაშთის 48 პროცენტს შეადგენს (2019: 52 პროცენტი). საკრედიტო რეიტინგის მქონე საჯარო ობლიგაციების ემიტენტებიდან, 2019-2020 წლებში ემიტენტების 50 პროცენტს BB/BB- რეიტინგი გააჩნია. 2020 წლის განმავლობაში ორ ემიტენტს საკრედიტო რეიტინგი თითო ბიჯით შეუმცირდა.

დიაგრამა N 7.2 კორპორაციული ობლიგაციების ნაშთები საერთაშორისო საკრედიტო რეიტინგების მიხედვით (2014-2020)

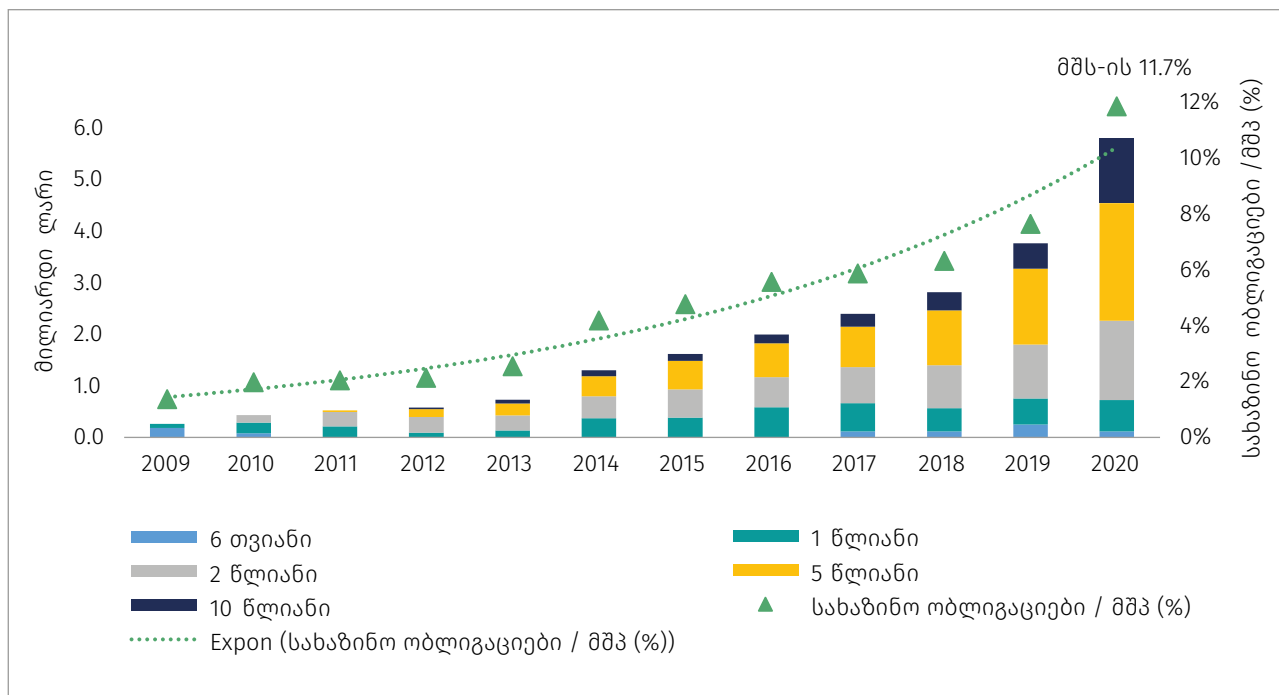

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

კორპორატიული ობლიგაციების ბაზრისგან განსხვავებით, 2020 წელს სახაზინო ობლიგაციების ბაზრის მნიშვნელოვანი ზრდა დაფიქსირდა (54

პროცენტიანი ზრდა 2019 წელთან შედარებით) და მისმა მოცულობამ მთლიანი შიდა პროდუქტის 11.7 პროცენტს მიაღწია. (იხ. დიაგრამა N 7.3).

დიაგრამა N 7.3 სახაზინო ფასიანი ქაღალდების ნაშთები ვადიანობების მიხედვით

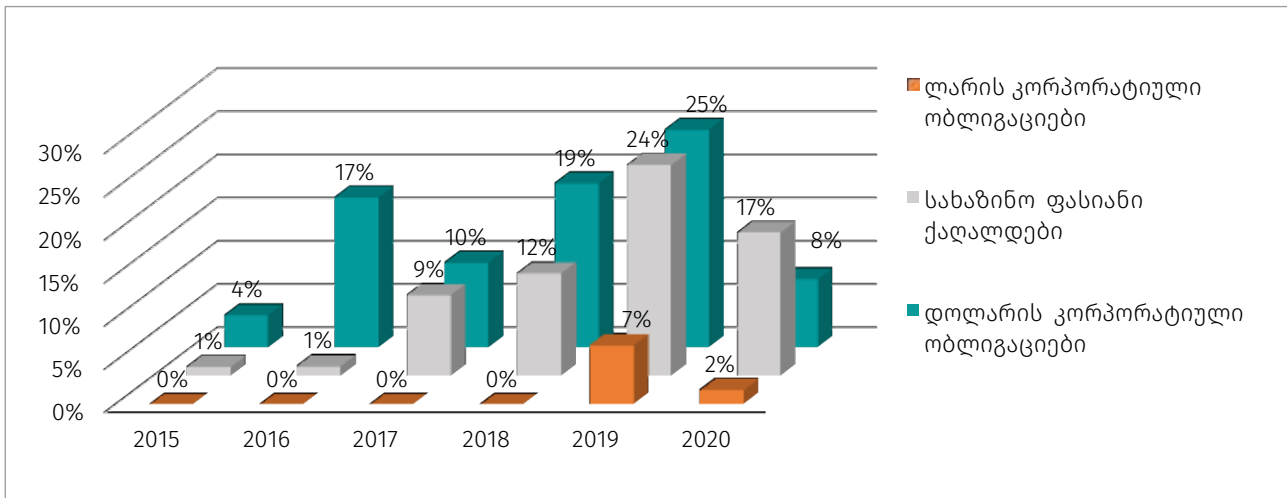

წყარო: საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო; საქსტატი

ბოლო რამდენიმე წლის მანძილზე, ადგილობრივი ბაზრის ლიკვიდურობის მაჩვენებლები გაუმჯობესებით ხასიათდებოდა, თუმცა 2020 წელს ობლიგაციების ბაზრის ლიკვიდობა საგრძნობლად შემცირდა. სახაზინო ობლიგაციების ლიკვიდურობის დიდ წილს, ძირითადად, ეროვნული ბანკის მიერ განხორციელებული ოპერა-

ციები ქმნის, თუმცა აღსანიშნავია ისიც, რომ ბოლო წლებში მომატებულ საპროცენტო განაკვეთებთან ერთად, მიუხედავად 2020 წლის მცირედით დაღმავალი ტრენდისა, არარეზიდენტი ინვესტორების წილი საგრძნობლად გაზრდილია (იხ. დიაგრამა N7.4 და 7.5).

დიაგრამა N 7.4 საქართველოში გამოშვებული სავალუტო ფასიანი ქაღალდების მეორადი ბაზრის აქტიუობა⁹²

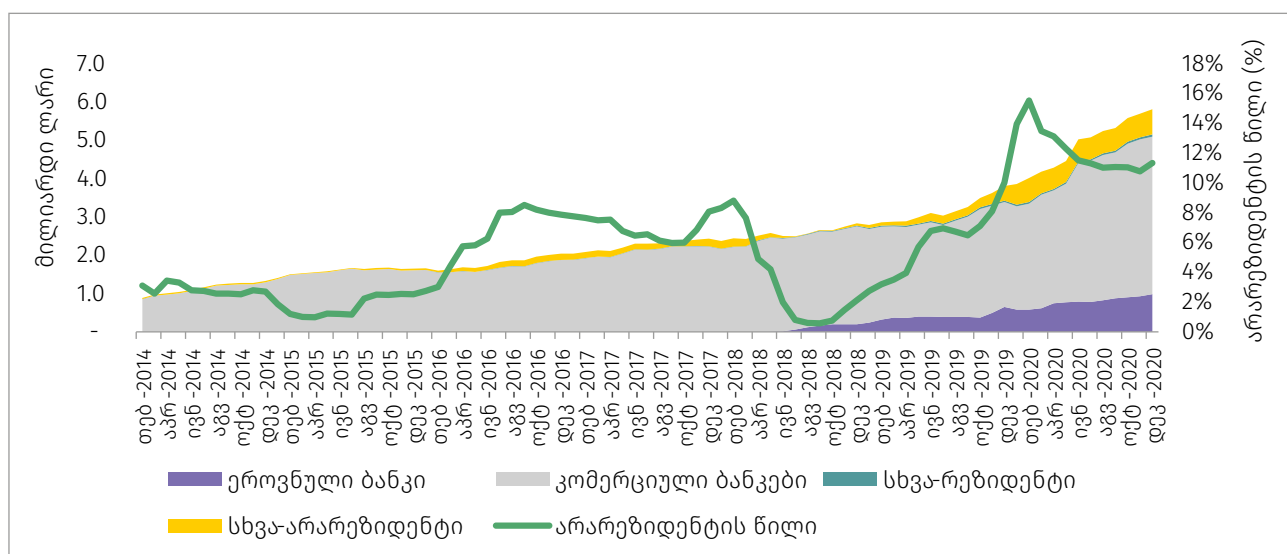

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი; საქართველოს საფონდო ბირჟა

2019 წელს ადგილობრივი ბაზრის ლიკვიდურობის მაჩვენებლების გაუმჯობესება შეინიშნება, თუმცა აღნიშნული მაჩვენებელი ობლიგაციების ბაზრის სხვადასხვა სეგმენტისთვის განსხვავებულია. კორპორაციული ფასიანი ქაღალდების ბაზარზე უცხოური ვალუტით დენომინირებული ობლიგაციების სეგმენტის მეორადი ბაზრის მაჩვენებელი ლარით დენომინირებულს მნიშვნელოვნად აჭარბებს. რაც შეეხება სახაზინო

ობლიგაციებს, 2019 წელს მეორადი ბაზრის გარიგებების მოცულობა მნიშვნელოვნად გაიზარდა. აღნიშნული, ძირითადად, ეროვნული ბანკის მიერ განხორციელებულ ოპერაციებს უკავშირდება, თუმცა აღსანიშნავია ისიც, რომ მომატებულ საპროცენტო განაკვეთებთან ერთად, არარეზიდენტი ინვესტორების წილიც გაზრდილია (იხ. დიაგრამა N 7.5).

დიაგრამა N 7.5 სახაზინო ფასიანი ქაღალდების განაწილება მფლობელობის მიხედვით

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი; საქართველოს საფონდო ბირჟა

92. გრაფიკზე მეორადი ბაზრის აქტიუობა გამოსახულია წლის განმავლობაში მეორადი ბაზრის გარიგებების მოცულობის ფასიანი ქაღალდების საშუალო წლიურ ნაშთებთან შეფარდებით.

7.3 ბაზრის მონაწილეების მიმოხილვა

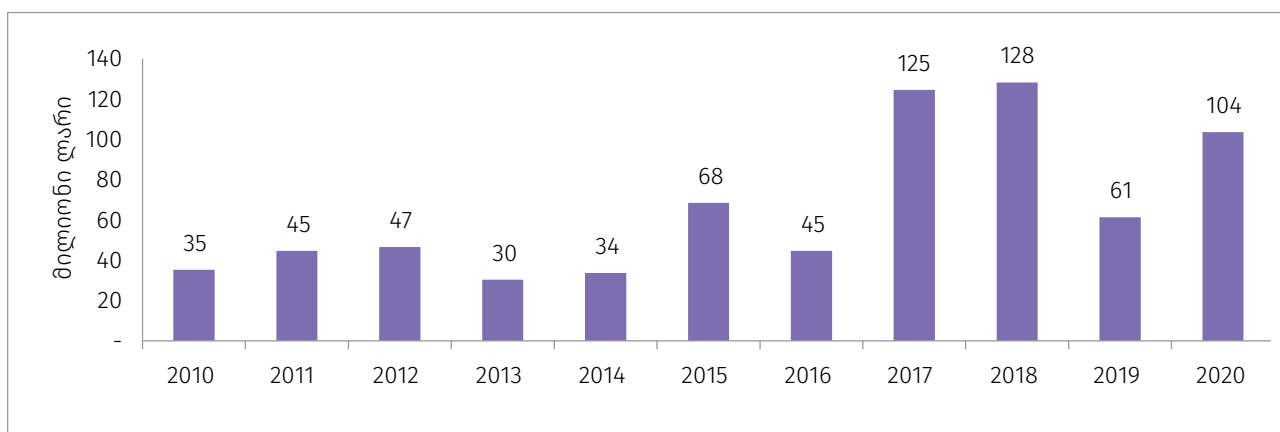
2020 წლის ბოლოსთვის საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ბაზარზე 2 საფონდო ბირჟა, 1 ფასიანი ქაღალდების ცენტრალური დეპოზიტარი, 9 საბროკერო კომპანია და ფასიანი ქაღალდების 4

დამოუკიდებელი რეგისტრატორი საქმიანობდა. 9 საბროკერო კომპანიიდან 3 საფონდო ბირჟის წევრი არ იყო.

საბროკერო კომპანიები

2020 წლის 31 დეკემბრისთვის მოქმედი საბროკერო კომპანიების აქტივების საერთო მოცულობამ 104 მილიონი ლარი შეადგინა.

დიაგრამა N 7.6 საბროკერო კომპანიების ჯამური აქტივების დინამიკა წლების მიხედვით (2010-2020)

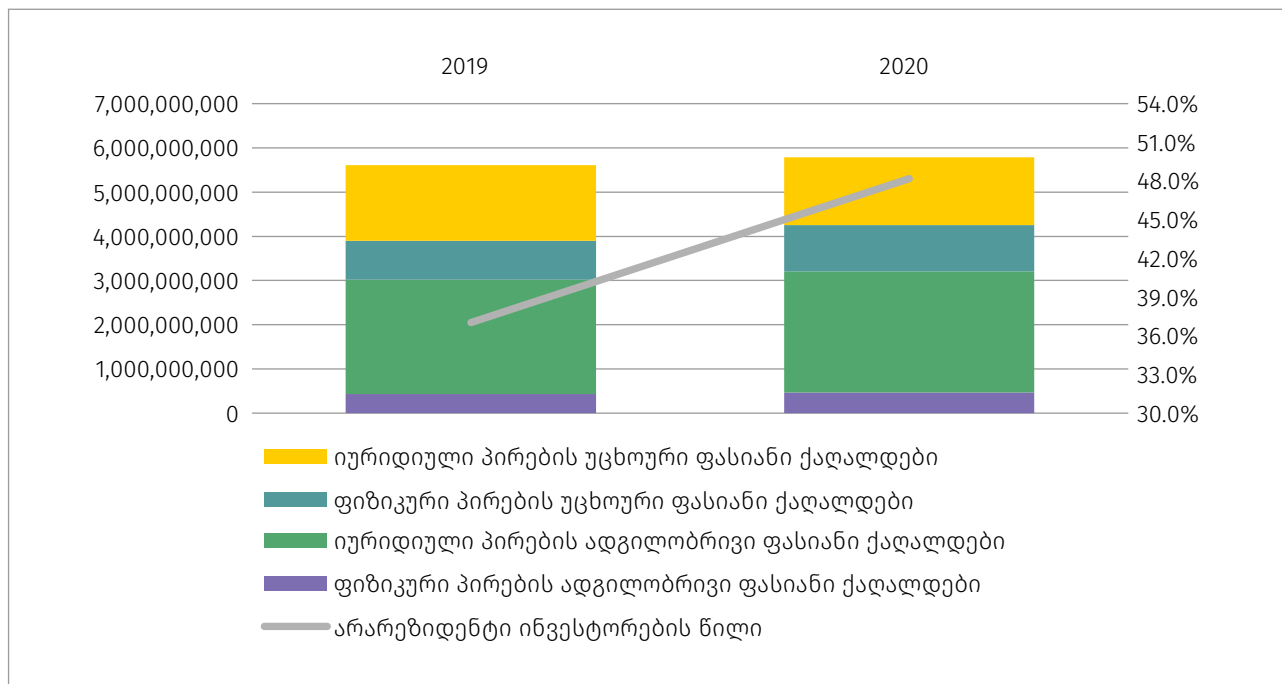
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი, საბროკერო კომპანიების კვარტალური და წლიური ფინანსური ანგარიშგებები

საბროკერო კომპანიებისა და კომერციული ბანკების კლიენტების ფასიანი ქაღალდების ანგარიშებზე რიცხული კლიენტების ფასიანი ქაღალდების ჯამური ღირებულება 2020 წლის ბოლოს 5.8 მილიონ ლარს შეადგენდა და 2019 წელთან შედარებით 3.2 პროცენტით გაიზარდა (გაცვლითი კურსის ეფექტის გათვალისწინების გარეშე). აღნიშნული ზრდა უცხოური ფასიანი ქაღალდების ანგარიშებს უკავშირდება, რაც დიდწილად ადგილობრივი ვალუტის გაუფასურებით არის გამოწვეული. აღსანიშნავია, რომ კლიენტების ფასიანი ქაღალდების ნაშთის 48 პროცენტს არარეზიდენტი ინვესტორების ანგარიშები შეადგენს. 2020 წლის ბოლოს

მდგომარეობით, საბროკერო კომპანიებისა და ბანკების საბროკერო მომსახურების მიმღები კლიენტების ჯამური რაოდენობა 6919-ს შეადგენდა, საიდანაც ძირითადი წილი (78 პროცენტი) რეზიდენტ ფიზიკურ პირებზე მოდიოდა. 2020 წლის ბოლოს, 2019 წლის ბოლოსთან შედარებით, საბროკერო კომპანიების კლიენტთა რაოდენობა 13 პროცენტით გაიზარდა.

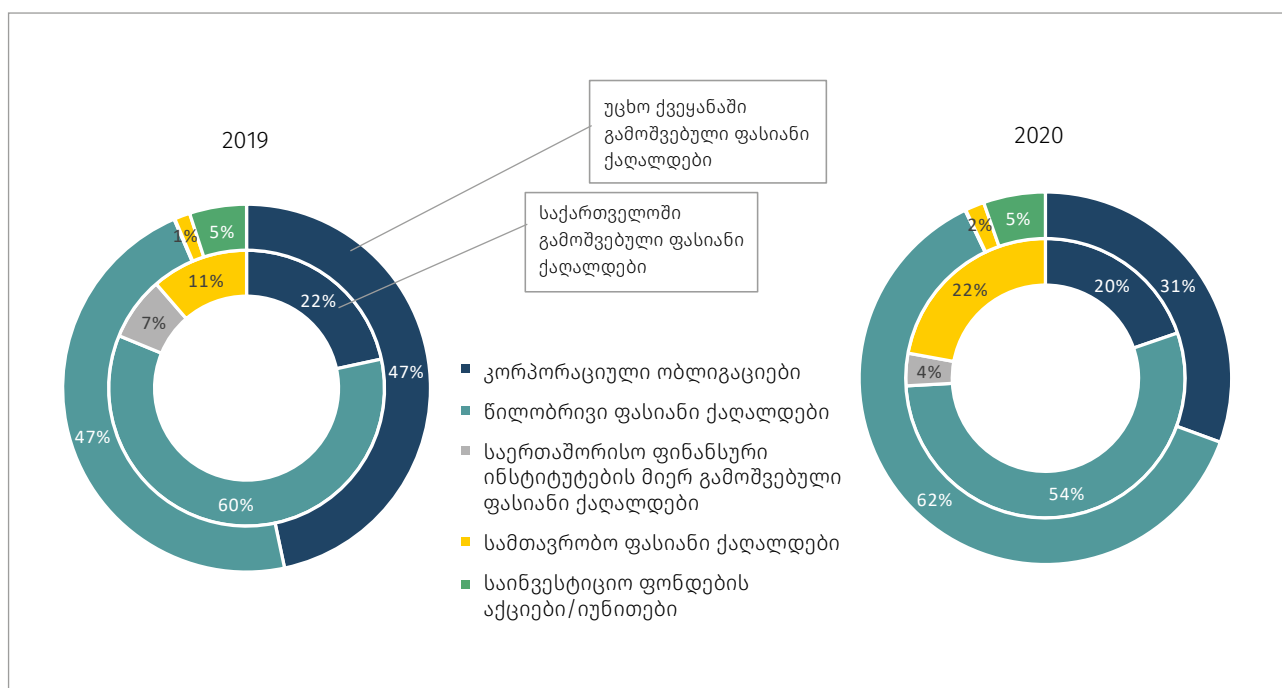
კლიენტის ფასიანი ქაღალდების ნაშთის 73 პროცენტი და კლიენტების რაოდენობის 65 პროცენტი ორ უმსხვილეს საბროკერო კომპანიაშია კონცენტრირებული.

დიაგრამა N 7.7 საბროკერო კომპანიების და ბანკების ფასიანი ქაღალდების ანგარიშგება რიცხული კლიენტების ფასიანი ქაღალდების ჯამური ღირებულება

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი, საბროკერო კომპანიებისა და კომერციული ბანკების ყოველთვიური ანგარიშგებები

დიაგრამა N 7.8 საბროკერო კომპანიების და ბანკების ფასიანი ქაღალდების ანგარიშგება რიცხული კლიენტების ფასიანი ქაღალდების კორტჟელის განაწილება (უცხო ქვეყნებსა და საქართველოში გამოშვებული ფასიანი ქაღალდები)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი, საბროკერო კომპანიებისა და კომერციული ბანკების ყოველთვიური ანგარიშგებები

საფონდო ბირჟა

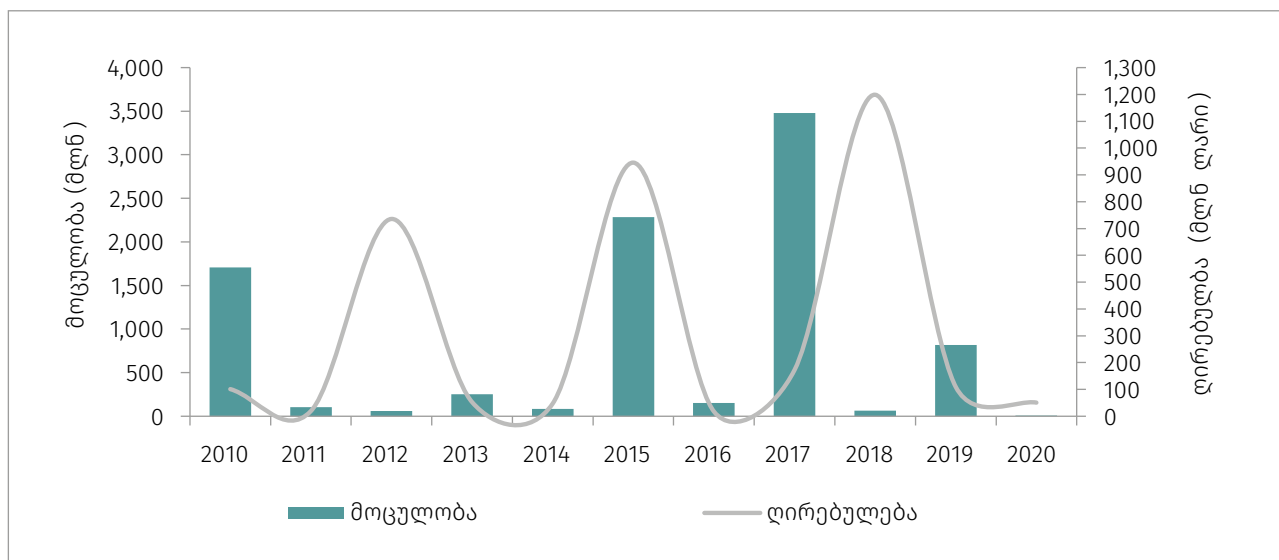
2020 წლის 31 დეკემბრის მონაცემებით, საქართველოს საფონდო ბირჟის სავაჭრო სისტემაში 38 ემიტენტის ფასიანი ქაღალდები იყო დაშვებული. საანგარიშო პერიოდში სავაჭრო სესიებსა და ბირჟაზე დაფიქსირებულ გარიგებათა საერთო ღირებულებამ 50.8 მლნ ლარი შეადგინა (5.9 მლნ ცალი ფასიანი ქაღალდი). აქედან, ბირჟის სავაჭრო სესიაზე ჯამურად დაახლოებით 46 ათასი ლარის ლარის ღირებულების გარიგება

დაიდო, ხოლო ბირჟაზე დაფიქსირებული გარიგებების ღირებულებამ 50.7 მლნ ლარი შეადგინა. დაფიქსირებულ გარიგებებში, გარდა საბროკერო კომპანიების მიერ განხორციელებული ტრანზაქციებისა, შესულია 2020 წლის განმავლობაში რეგისტრატორების მიერ განხორციელებული 9 გარიგება 4,659,285 ცალ ფასიან ქაღალდზე. გარიგებების საერთო ღირებულებამ 19.7 მლნ ლარი შეადგინა.

ცხრილი N 7.1 ჯამური ინფორმაცია სავაჭრო სესიაზე დადებული და ბირჟაზე დაფიქსირებული მაჩვენებლების მიხედვით (2019-2020)

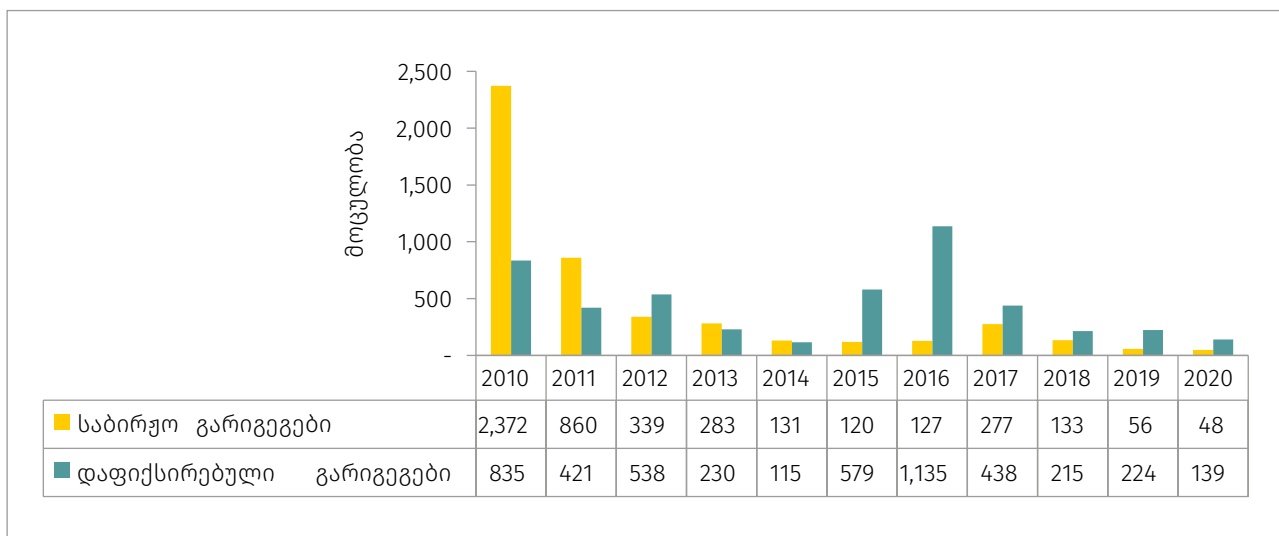
წელი	გარიგების რაოდენობა		ფასიანი ქაღალდების რაოდენობა		ფასიანი ქაღალდების ღირებულება (ლარი)	
	2020	2019	2020	2019	2020	2019
საბირჟო	48	56	921,086	1,185,044	46,135	45,717
დაფიქსირებული	139	224	5,035,697	814,772,528	50,733,190	109,141,165
სულ	187	280	5,956,783	815,957,572	50,779,326	109,186,882

დიაგრამა N 7.9 ვაჭრობის ძირითადი მაჩვენებლები (სავაჭრო სესიაზე დადებული და ბირჟაზე დაფიქსირებული გარიგებები) 2010-2020 წწ.

წყარო: საქართველოს საფონდო ბირჟის წლიური ანგარიში საქმიანობის შესახებ

დიაგრამა N 7.10 საპაჭრო სესიებზე და ბირჟაზე დაფიქსირებული გარიგებების რაოდენობა წლების მიხედვით (2010–2020 წ.)

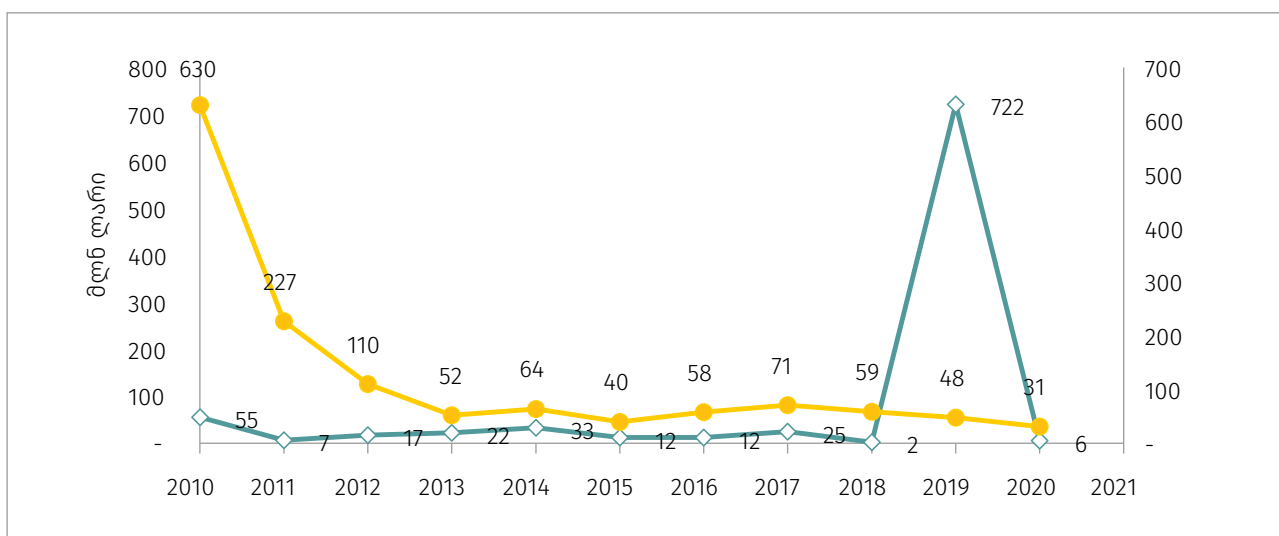
წყარო: საქართველოს საფონდო ბირჟის წლიური ანგარიში საქმიანობის შესახებ

ცენტრალური დეპოზიტარი

2020 წელს ცენტრალურ დეპოზიტარში 5.6 მლნ ფასიანი ქაღალდი და 0.37 მლნ ლარი იყო დეპონირებული. აქედან, ფულადი დეპონირების ტრანზაქციების 83 პროცენტი და საერთო თანხის 98 პროცენტი სს „საქართველოს ბანკის“ მონაწილეობით განხორციელდა. წინა

წლის ანალოგიურ მონაცემთან შედარებით, ცენტრალურ დეპოზიტარში დეპონირებულ ფასიან ქაღალდებზე ტრანზაქციების რაოდენობა 35.4 პროცენტით ნაკლებია, ხოლო რაოდენობა 715 მლნ ცალი ფასიანი ქაღალდითაა შემცირებული. სულ 2020 წლის განმავლობაში ცენტრალურ დეპოზიტარში 33 ახალი ანგარიში გაიხსნა.

დიაგრამა N 7.11 ცენტრალურ დეპოზიტარში დეპონირებული ფასიანი ქაღალდები წლების მიხედვით (2010–2020)

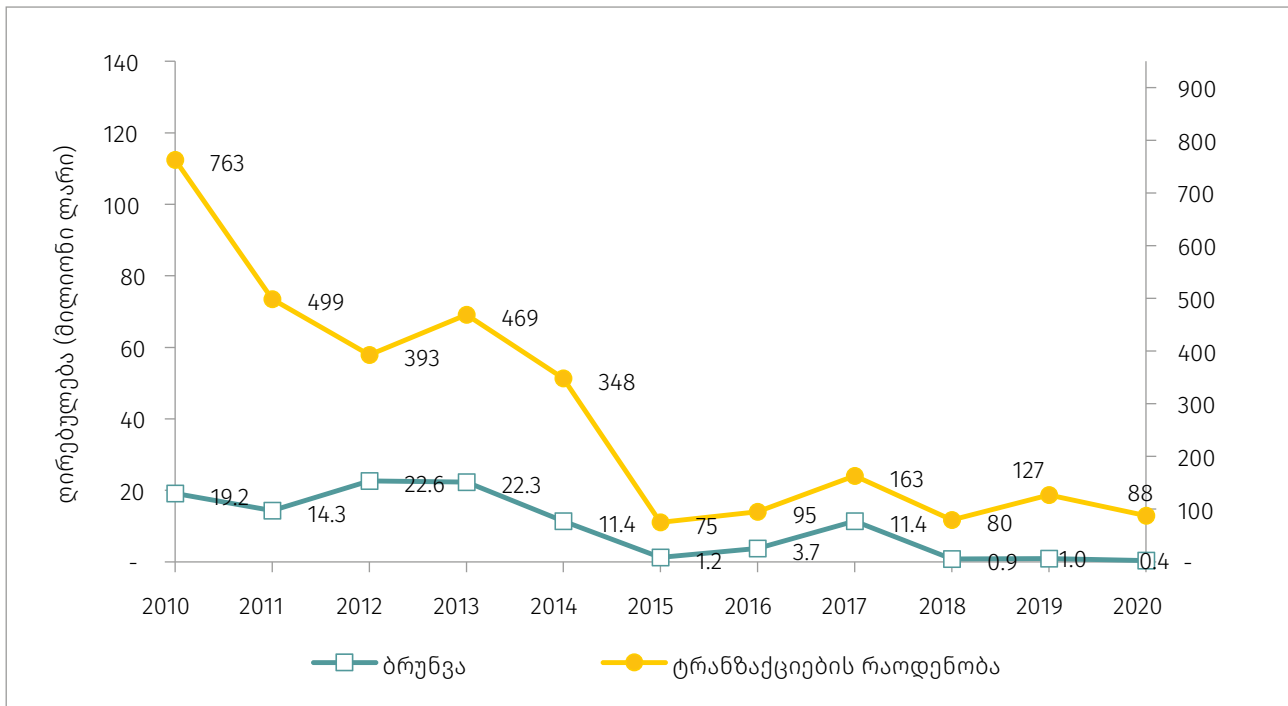

წყარო: საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ცენტრალური დეპოზიტარის წლიური ანგარიში საქმიანობის შესახებ

საანგარიშო წელს ცენტრალურ დეპოზიტარში ფულადი სახსრების ბრუნვა 0.6 მლნ ლარით შემცირდა. რაც შეეხება ფულადი სახსრების ტრან-

ზაქციების რაოდენობას, აღნიშნული მაჩვენებელიც წინა წლის მაჩვენებელთან შედარებით 31 პროცენტით ნაკლებია.

დიაგრამა N 7.12 ცენტრალურ დეპოზიტარში დეკონირებული ფულადი სახსრები წლების მიხედვით (2010-2020)

წყარო: საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ცენტრალური დეპოზიტარის წლიური ანგარიში საქმიანობის შესახებ

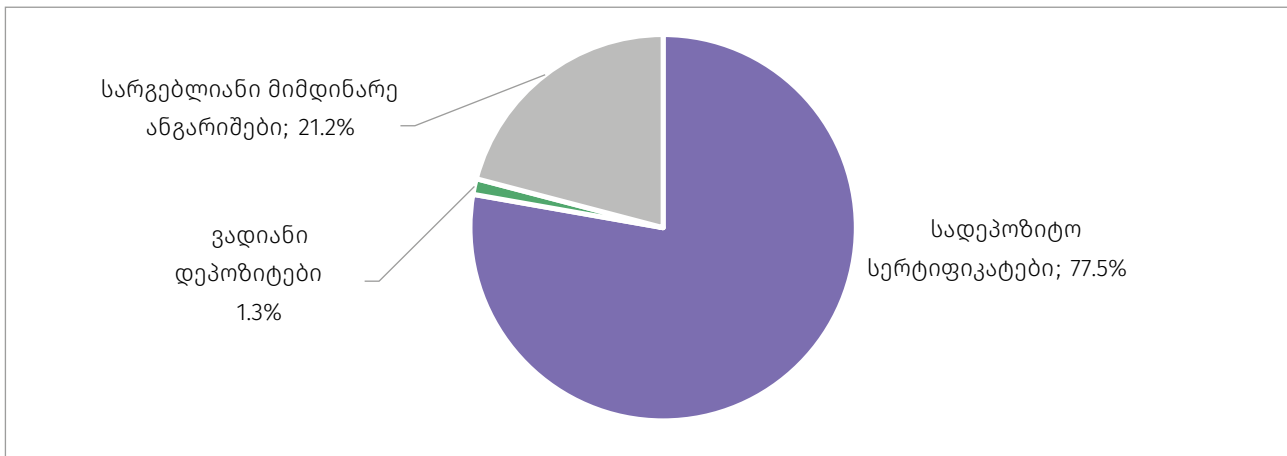
7.4 საპენსიო სააგენტოს საინვესტიციო საქმიანობის მიმოხილვა

საპენსიო სააგენტოს საინვესტიციო პროცესის დაწყება

2020 წლის მარტიდან საპენსიო სააგენტომ დროებითი საინვესტიციო პოლიტიკის ფარგლებში ინვესტირების პროცესი დაიწყო და თანხები ქართული კომერციული ბანკების სადეპოზიტო სერტიფიკატებსა და ვადიან დეპოზიტებზე განათავსა. 2020 წლის 31 დეკემბრის

მდგომარეობით, საპენსიო ფონდის მოცულობამ 1.2 მილიარდი ლარი შეადგინა და აღნიშნული თანხა სრულად ლარში იყო დენომინირებული. საპენსიო აქტივების 78.8 პროცენტი განთავსებული იყო სადეპოზიტო სერტიფიკატებში და ვადიან დეპოზიტებში, ხოლო 21.2 პროცენტი სარგებლიან მიმდინარე ანგარიშებზე.

2020 წლის განმავლობაში დარიცხულმა სარგებელმა ჯამურად 87 მილიონი ლარი შეადგინა, რაც დაახლოებით 10.8 პროცენტი წლიური ამონაგების ტოლფასია.

წყარო: საპენსიო სააგენტო

2020 წლის განმავლობაში საპენსიო სააგენტოს საინვესტიციო სამსახურის დაკომპლექტება და საინვესტიციო საქმიანობასთან დაკავშირებული პროცესების გამართვა მიმდინარეობდა. საინვესტიციო საბჭოს მიერ საპენსიო სააგენტოს უფროსი საინვესტიციო ოფიცერი და უფროსი საინვესტიციო ოფიცრის მოადგილე შეირჩა. გასულ წელს საპენსიო სააგენტოს საინვესტიციო საბჭოს მიერ შემუშავებული საინვესტიციო პოლიტიკის დოკუმენტი დამტკიცდა, რომელიც საპენსიო აქტივების მართვისა და ინვესტირების ჩარჩოს წარმოადგენს და ასევე აქტივების განთავსების გრძელვადიან სტრატეგიას განსაზღვრავს. საინვესტიციო პოლიტიკის დოკუმენტით ასევე განისაზღვრა ბენჩმარკ პორტფელი, რომელიც ნაკლებად რისკიანი საინვესტიციო პორტფელის

შემოსავლიანობის შეფასების მიზნით გამოიყენება. ბენჩმარკ პორტფელი შედგება სამი კლასის აქტივისგან: საქართველოს სახაზინო ობლიგაციები (25 პროცენტი), დეპოზიტები/სადეპოზიტო სერტიფიკატები ლარში (60 პროცენტი) და უცხოური აქციები (15 პროცენტი). არსებული საინვესტიციო პორტფელის ბენჩმარკ პორტფელთან დაახლოება 2021 წლიდან დაიწყება, მას შემდეგ, რაც საპენსიო სააგენტო სპეციალიზებული დეპოზიტარის მომსახურების მიღებას შეძლებს. საპენსიო სააგენტოს საინვესტიციო საბჭოს გადაწყვეტილებით, 2020 წელს სპეციალიზებული დეპოზიტარის შესარჩევი კონკურსი განმეორებით გამოცხადდა და შერჩევის პროცესი 2021 წელს დასრულდება.

ფუნქციონირების ინსპექტირება და მართვა

08

„საქართველოს ეროვნული ბანკის ფულის გათეთრების და ტერორიზმის დაფინანსების წინააღმდეგ ბრძოლის საზედამხებდველო ჩარჩოს“ მიხედვით განსაზღვრული საზედამხებდველო ყურადღების დონეების შესაბამისად, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა, ზედამხებდველობას დაქვემდებარებული სუბიექტების მიმართ, 2020 წლის განმავლობაში განსახორციელებელი რისკის შესაბამისი, ეფექტიანი საზედამხებდველო ღონისძიებები დაადგინა.

საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ საზედამხებდველო ყურადღების დონეების განსაზღვრას, რისკების დისტანციური ფორმით იდენტიფიცირებისა და შეფასების უწყვეტი პროცესი უდევს საფუძვლად. აღსანიშნავია, რომ 2020 წლის განმავლობაში, ეროვნულმა ბანკმა, ფულის გათეთრებისა და ტერორიზმის დაფინანსების აღკვეთის მიმართულებით ზედამხებდველობას დაქვემდებარებული თითოეული სუბიექტისგან ორჯერ მიიღო და დაამუშავა ფულის გათეთრებისა და ტერორიზმის დაფინანსების რისკის ზედამხებდველობის ანგარიშგება.

საანგარიშგებო წელს სესხის გამცემი სუბიექტების დისტანციური ზედამხებდველობა დაინერგა. ამ მიზნით, „სესხის გამცემი სუბიექტების მიერ ფულის გათეთრებისა და ტერორიზმის დაფინანსების რისკის ზედამხებდველობის ანგარიშგების შევსებისა და ინფორმაციის წარმოდგენის წესი“ შემუშავდა და დამტკიცდა.

2020 წლის განმავლობაში განხორციელებული საზედამხებდველო ღონისძიებები, როგორც კომპლექსურ, ისე თემატურ, სპეციალურ და საკონტროლო ტიპის ადგილზე შემოწმებებს მოიცავდა. განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ დანერგილმა დისტანციური ტიპის საკონტროლო (ე.წ. Follow-up) შემოწმებებმა საზედამხებდველო პროცესის მიმდინარეობაზე პანდემიით გამოწვეული ნეგატიური ზეგავლენის მნიშვნელოვნად შემცირება უზრუნველყო.

საანგარიშგებო წელს, სექტორების მიხედვით იდენტიფიცირებული საფრთხეებისა და სისუსტეების შესაბამისად, ადგილზე შემოწმებებისას, აქცენტი შემდეგი თემების შესწავლაზე გაკეთდა:

კომერციული ბანკების შემთხვევაში:

- კლიენტების რისკის მიხედვით კლასიფიკაციის პროცესის, რისკის გადაფასებისა და რისკის შესაბამისი პრევენციული ღონისძიებების განხორციელების ადეკვატურობა;
- რთული მფლობელობის სტრუქტურის მქონე კლიენტების ბენეფიციარი მესაკუთრეების იდენტიფიკაციისა და ვერიფიკაციის პროცესი;
- მმართველობისა და მფლობელობის სტრუქტურით თავისუფალ ინდუსტრიულ ზონებთან, ოფშორებთან და მაღალი რისკის იურისდიქციებთან დაკავშირებული კლიენტების, ასევე, ასეთ ზონებთან დაკავშირებული ტრანზაქციებისა და მონაწილე მხარეების შესახებ ბანკის ცოდნა;
- ინტერნეტ ექვაირინგთან ასოცირებული რისკების მართვის პროცესის ეფექტიანობა;
- ნაღდი ფულის წარმომავლობის დადგენის პროცესის ეფექტიანობა;
- საეჭვო/უჩვეულო გარიგებების გამოვლენის პროცესის ეფექტიანობა (მათ შორის, ფიქტიური კომპანიების/ტრანზიტული დანიშნულებით კომპანიების გამოყენების გამოვლენის პროცესის ეფექტიანობა, გაეროს რეზოლუციების (TF/Proliferation) იმპლემენტაციის კუთხით გატარებული ზომები, პროგრამული უზრუნველყოფის ადეკვატურობა, საქველმოქმედო და არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირების მიერ განხორციელებული ტრანზაქციების შესახებ ბანკის ცოდნა);

საგადახდო მომსახურების პროვაიდერების შემთხვევაში:

- კლიენტების რისკის მიხედვით კლასიფიკაციის პროცესის, რისკის გადაფასებისა და რისკის შესაბამისი პრევენციული ღონის-

ძიებების განხორციელების ადეკვატურობა;

- შეთავაზებულ პროდუქტებთან დაკავშირებული რისკები და მათი მიტიგაციის ზომების ეფექტიანობა;
- საექვო/უჩვეულო გარიგებების გამოვლენის პროცესის ეფექტიანობა (მათ შორის, გაეროს რეზოლუციების (TF/Proliferation) იმპლემენტაციის კუთხით გატარებული ზომები, პროგრამული უზრუნველყოფის ადეკვატურობა);
- საკორესპონდენტო ურთიერთობებთან დაკავშირებული რისკების მართვის პროცესის ეფექტიანობა;
- საქართველოს ეროვნული ბანკის მითითებებთან შესაბამისობის შემოწმება (საერთაშორისო P2P ტრანზაქციებთან და კრიპტო-აქტივებთან დაკავშირებული რისკების მართვის პროცესი);
- ანგარიშგების შევსების სიზუსტის შემოწმება.

საბროკერო კომპანიების შემთხვევაში:

- კლიენტების რისკის მიხედვით კლასიფიკაციის პროცესის, რისკის გადაფასებისა და რისკის შესაბამისი პრევენციული ღონისძიებების ადეკვატურობა;
- რთული მფლობელობის სტრუქტურის მქონე კლიენტების ბენეფიციარი მესაკუთრეების იდენტიფიკაციისა და ვერიფიკაციის პროცესი;
- საბროკერო კომპანიის ცოდნა შუამავლების შესახებ და მათი მეშვეობით განხორციელებული გარიგებების მონიტორინგის პროცესის ადეკვატურობა;
- საექვო/უჩვეულო გარიგებების გამოვლენის პროცესის ეფექტიანობა (მათ შორის, გაეროს რეზოლუციების (TF/Proliferation) იმპლემენტაციის კუთხით გატარებული ზომები, პროგრამული უზრუნველყოფის ადეკვატურობა);
- ფორექს საქმიანობასთან დაკავშირებული რისკების მართვის პროცესის ადეკვატურობა;
- ნაღდი ფულის წარმომავლობის დადგენის პროცესის ეფექტიანობა;
- ანგარიშგების შევსების სიზუსტის შემოწმება.

მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების შემთხვევაში:

- კლიენტების რისკის მიხედვით კლასიფიკაციის პროცესის, რისკის გადაფასებისა და რისკის შესაბამისი პრევენციული ღონისძიებების ადეკვატურობა;
- საერთაშორისო ტრანზაქციების (მათ შორის, ოფშორულ და მაღალი რისკის იურისდიქციებთან დაკავშირებული) შესახებ ორგანიზაციის ცოდნა;
- საექვო/უჩვეულო გარიგებების გამოვლენის პროცესის ეფექტიანობა (მათ შორის, გაეროს რეზოლუციების (TF/Proliferation) იმპლემენტაციის კუთხით გატარებული ზომები, პროგრამული უზრუნველყოფის ადეკვატურობა).
- ნაღდი ფულის წარმომავლობის დადგენის პროცესის ეფექტიანობა;
- ანგარიშგების შევსების სიზუსტის შემოწმება.

ვალუტის გადამცვლელი პუნქტები:

- კლიენტების რისკის მიხედვით კლასიფიკაციის პროცესის, რისკის გადაფასებისა და რისკის შესაბამისი პრევენციული ღონისძიებების ადეკვატურობა;
- რთული მფლობელობის სტრუქტურის მქონე კლიენტების ბენეფიციარი მესაკუთრეების იდენტიფიკაციისა და ვერიფიკაციის პროცესი;
- საექვო/უჩვეულო გარიგებების გამოვლენის პროცესის ეფექტიანობა (მათ შორის, გაეროს რეზოლუციების (TF/Proliferation) იმპლემენტაციის კუთხით გატარებული ზომები, პროგრამული უზრუნველყოფის ადეკვატურობა);
- ანგარიშგების შევსების სიზუსტის შემოწმება.

ფულის გათეთრებისა და ტერორიზმის დაფინანსების აღკვეთის ხელშეწყობის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობის დარღვევისათვის, 2020 წლის განმავლობაში შემოწმდა საფინანსო სექტორის 23 წარმომადგენელი, მათ შორის, 10 სუბიექტი, რომლის ინსპექტირება 2019 წელს დაიწყო და 2020 წელს დასრულდა. დაკისრებული ფულადი ჯარიმის ოდენობამ ჯამურად 584,000 ლარი შეადგინა.

საფინანსო სექტორი	ჯარიმის მოცულობა (ლარი)
კომერციული ბანკი	276,000
მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია	271,000
საგადახდო მომსახურების პროვაიდერი	21,000
ვალუტის გადამცვლელი პუნქტი	16,000

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ შემოწმებებისას გამოვლენილი ნაკლოვანებების გამოსწორების უზრუნველსაყოფად, საქართველოს ეროვნული ბანკის ფულის გათეთრების ინსპექტირებისა და ზედამხედველობის დეპარტამენტმა, 2020 წელს, ზედამხედველობას დაქვემდებარებული 43 სუბიექტის მიმართ დისტანციური ტიპის ე.წ. Follow-up შემოწმება დაიწყო.

საქართველოს ეროვნული ბანკი პრევენციული საზედამხედველო ზომების განხორციელებას განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს, რაც საზედამხედველო მოლოდინების შესახებ საფინანსო სექტორის წარმომადგენლების სისტემატურ ინფორმირებასა და მათი შესაბამისობის დონის ამაღლებას უზრუნველყოფს.

საქართველოს ეროვნული ბანკის ზედამხედველობას დაქვემდებარებულ სექტორებში შესაბამისობის კულტურის ამაღლების მიზნით, „ანგარიშვალდებული პირის მიერ კლიენტის მფლობელობისა და კონტროლის სტრუქტურის შესწავლის და ბენეფიციარი მესაკუთრის იდენტიფიკაციისა და ვერიფიკაციის წესი“ შემუშავდა. წესით დადგინდა ეროვნული ბანკის ზედამხედველობას დაქვემდებარებული ანგარიშვალდებული პირის მიერ კლიენტის მფლობელობისა და კონტროლის სტრუქტურის შესწავლისა და ბენეფიციარი მესაკუთრის იდენტიფიკაციისა და ვერიფიკაციის მიზნით მოსაპოვებელი საიდენტიფიკაციო მონაცემები, ინფორმაცია და დოკუმენტები, და აგრეთვე, ამ მონაცემების, ინფორმაციისა და დოკუმენტების აღრიცხვის, განახლების, დამოწმებისა და

შენახვის წესი განისაზღვრა. აღსანიშნავია, რომ წესის შემუშავების პროცესში აქტიურად იყვნენ ჩართულნი საფინანსო სექტორის წარმომადგენლები. გაიმართა შეხვედრები საბანკო სექტორთან, რომლებზეც პრაქტიკასთან და საერთაშორისო მოთხოვნებთან დაკავშირებული არსებული საკითხები დეტალურად იქნა განხილული.

2020 წლის განმავლობაში საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა სასწავლო სემინარების ორგანიზება უზრუნველყო. სწავლება ჩატარდა პრევენციული ღონისძიებების განხორციელებისა და ფულის გათეთრებისა და ტერორიზმის დაფინანსების რისკის გადაფასების საკითხებთან დაკავშირებით. ტრენინგებს საგადახდო მომსახურების პროვაიდერების, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების, საკრედიტო კავშირების, ფასიანი ქაღალდების რეგისტრატორების, საბროკერო კომპანიებისა და ვალუტის გადამცვლელი პუნქტების წარმომადგენლები დაესწრნენ.

აღნიშნული ტრენინგების გარდა, წლის განმავლობაში, საფინანსო სექტორის წარმომადგენლებთან შეხვედრები, შესაბამის სექტორში იდენტიფიცირებული საფრთხეებისა და სისუსტეების შესახებ ინფორმაციის გაზიარებისა და ასევე, საზედამხედველო მოლოდინების გაცნობის მიზნითაც იმართებოდა. განსაკუთრებით აღსანიშნავია არსებული საკანონმდებლო მოთხოვნებისა და საზედამხედველო მოლოდინების გაცნობის მიზნით სესხის გამცემი სუბიექტების წარმომადგენლებთან თანამშრომლობა.

გაუსლ წელს მნიშვნელოვნად გაიზარდა ფინანსური სექტორის წარმომადგენლების მიერ დისტანციური სერვისებით სარგებლობის მოთხოვნა. 2020 წლის განმავლობაში, ეროვნული ბანკის ზედამხედველობას დაქვემდებარებულმა 26 სუბიექტმა, სხვადასხვა მომსახურების დისტანციურად გაწევის მიზნით, განსახილველად ელექტრონული იდენტიფიკაციის 42 პროექტი წარმოადგინა. აღსანიშნავია, რომ ფინანსური ინსტიტუტების მიერ წარმოდგენილი თითოეული პროექტი ფულის გათეთრების ინსპექტირებისა და ზედამხედველობის დეპარტამენტის მიერ ინდივიდუალურად განიხილებოდა.

2020 წელს ევროპის საბჭოს ფულის გათეთრებისა და ტერორიზმის დაფინანსების წინააღმდეგ მიმართულ ღონისძიებათა შემფასებელ რჩეულ ექსპერტთა კომიტეტმა (MONEYVAL) საქართველოს მეხუთე რაუნდის შეფასების ანგარიში დაამტკიცა. ანგარიში აფასებს საქართველოში ფულის გათეთრებისა და ტერორიზმის დაფინანსების აღკვეთის ხელშეწყობის ღონისძიებებს, ქვეყნის სამართლებრივი და ინსტიტუციური ჩარჩოს ტექნიკურ შესაბამისობას ფინანსური ქმედების სპეციალური ჯგუფის (FATF) 40 რეკომენდაციასთან და, ასევე, ქვეყნის AML/CFT სისტემის ეფექტიანობის დონეს მიმოიხილავს.

საქართველოს მეხუთე რაუნდის შეფასების ანგარიშმა MONEYVAL-ის წინა ვიზიტის შემდეგ (2011 წელი) მიღწეულ პროგრესში ხაზი გაუსვა როგორც საქართველოს ეროვნული ბანკის საზედამხედველო მიდგომების ეფექტიანობას, ისე მის ზედამხედველობას დაქვემდებარებული ფინანსური ინსტიტუტების შესაბამისობის დონის ამაღლებას, კერძოდ:

- საქართველოს ეროვნული ბანკის მიდგომა AML/CFT ზედამხედველობის მიმართულებით მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდა და ამ ეტაპზე, სრულად რისკზე დაფუძნებულია. ეროვნულ ბანკს, როგორც ინდივიდუალური ფინანსური ინსტიტუტების, ისე სექტორული რისკების

ყოვლისმომცველი აღქმა და ცოდნა აქვს;

- ეროვნულმა ბანკმა ჩამოაყალიბა ეფექტიანი საზედამხედველო ციკლი და პროპორციული რაოდენობის შემოწმებებს ზედამხედველობას დაქვემდებარებული სექტორების მოცულობისა და მნიშვნელობის გათვალისწინებით ახორციელებს. ამასთან, ეროვნული ბანკი მის ხელთ არსებულ საზედამხედველო ინსტრუმენტებს ეფექტიანად იყენებს;
- ეროვნულ ბანკს საზედამხედველო ღონისძიებების ფართო სპექტრი გააჩნია. სანქციების რეჟიმი ეფექტიანი, პროპორციული და, ამავდროულად, პრევენციული ხასიათისაა;
- ფულის გათეთრების ინსპექტირებისა და ზედამხედველობის დეპარტამენტი სათანადო რესურსითაა აღჭურვილი და კვალიფიციური კადრებითაა დაკომპლექტებული;
- ზედამხედველობას დაქვემდებარებული ფინანსური ინსტიტუტების ლიცენზირების/რეგისტრაციის ეტაპზე ეროვნული ბანკი შესაფერისობის სათანადო კრიტერიუმებს იყენებს, რაც, მათ შორის, ამ ინსტიტუტების რეპუტაციის სიღრმისეულ შემოწმებას მოიცავს;
- ეროვნული ბანკი სისტემური ხასიათის გამოწვევებს (ანგარიშების დახურვა ფიქტიური კომპანიებისთვის ან უარი საქმიანი ურთიერთობის დამყარებაზე) ეფექტიანად ებრძვის. ის, ასევე, გასცემს ზოგადი ხასიათის რეკომენდაციებს (გაფრთხილებებს) გარკვეულ სექტორების შემთხვევაში - ვირტუალური აქტივების მომსახურების მომწოდებლებთან, ელექტრონულ კომერციასთან და სათამაშო ბიზნესთან დაკავშირებული რისკების შესახებ;
- ეროვნული ბანკის ძალისხმევით შედეგად, ბანკებსა და ძირითად, მსხვილ არასაბანკო ფინანსურ ინსტიტუტებში AML/CFT შესაბამისობის ფუნქცია პრიორიტეტულად არის მიჩნეული. აღნიშნულ სუბიექტებს დახვეწილი AML/CFT შიდა კონტროლის მექანიზმები გააჩნიათ, რომელიც სათანადოდ სტრუქტურირებულ შესაბამისობისა

და აუდიტის ფუნქციას, ასევე, სასწავლო პროგრამებს მოიცავს;

- ფინანსური ინსტიტუტები, უმეტესწილად, იცნობენ სექტორისთვის დამახასიათებელ რისკებს, საფრთხეებსა და სისუსტეებს და ამასთან, მათი შეფასებები მნიშვნელოვან თანხვედრაშია საქართველოს ეროვნული ბანკის შეფასებებთან;
- ფინანსურ ინსტიტუტებს, რომლებიც დიდი საბანკო ან სხვა ფინანსური ჯგუფის წევრებს წარმოადგენენ, რისკების სამართავად შემუშავებული აქვთ ეფექტიანი შიდა კონტროლი სისტემები და მექანიზმები. ამასთან, სანქცირებულ პირთა გადამოწმებისთვის და კლიენტების ოპერაციების მონიტორინგისთვის დახვეწილი ელექტრონული სისტემები აქვთ დანერგული;
- კომერციული ბანკების წარმომადგენლებმა საკორესპონდენტო ურთიერთობებთან, პოლიტიკურად აქტიურ პირებთან და მაღალი რისკის იურისდიქციებთან დაკავშირებული რისკების ადეკვატური აღქმა და აღნიშნული რისკების მართვის გაძლიერებული ზომების სათანადო ცოდნის დონე გამოავლინეს.

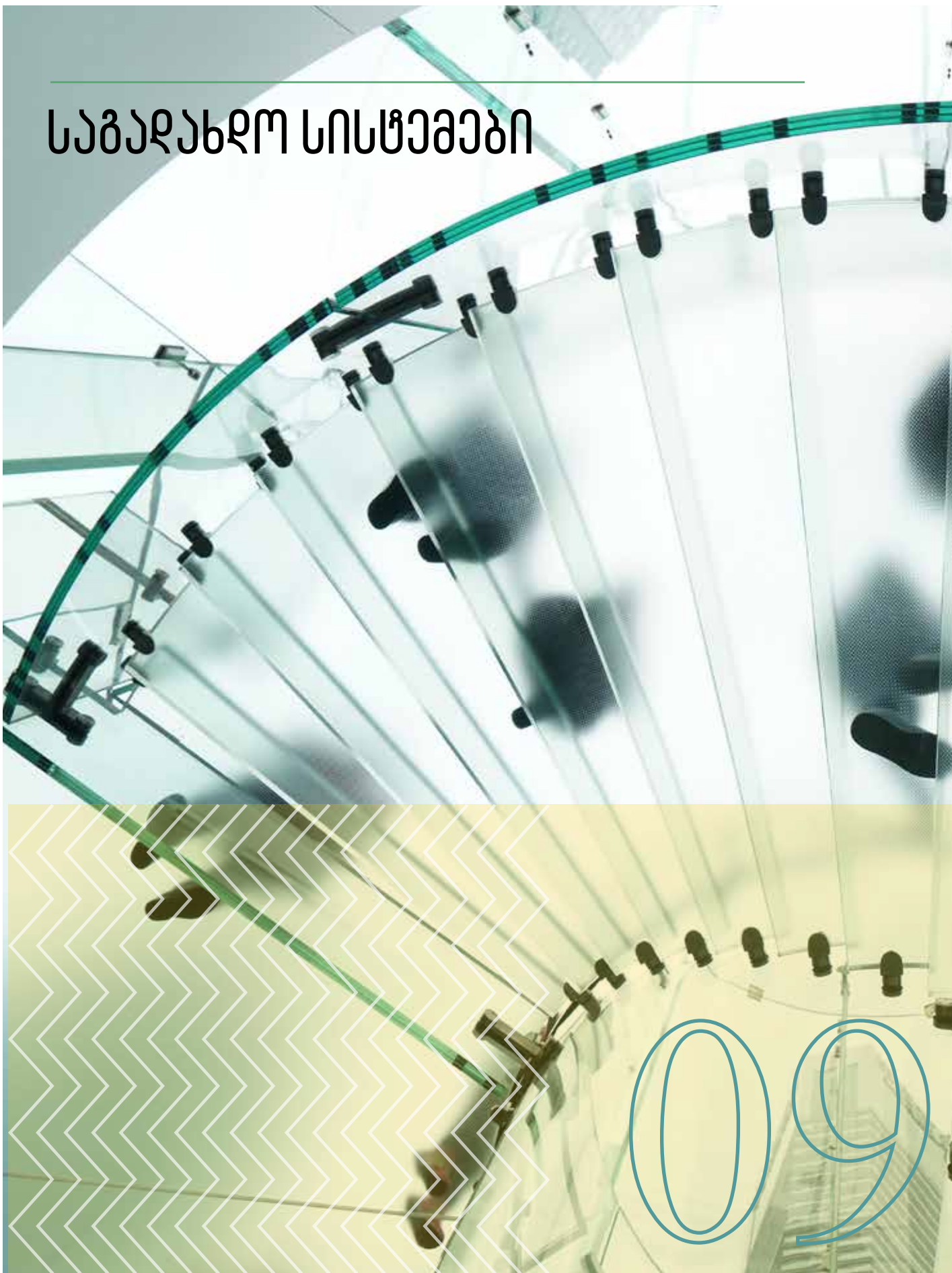
ანგარიშის თანახმად, ზედამხედველობას დაქვემდებარებული სუბიექტების მიერ რისკების ადეკვატურ აღქმასა და ფულის გათეთრებისა და ტერორიზმის დაფინანსების წინააღმდეგ ბრძოლის მოთხოვნებთან შესაბამისობის დონეს, აღნიშნული სუბიექტების ზედამხედველობის ხარისხი განაპირობებს. კომიტეტის შეფასებით, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა წარმოაჩინა, რომ მისმა საზედამხედველო პოლიტიკამ მნიშვნელოვანი გავლენა იქონია ზედამხედველობას დაქვემდებარებული სუბიექტების შესაბამისობის დონეზე და, შესაბამისად, მნიშვნელოვნად განაპირობა იმ რეკომენდაციებისა და შედეგების (Immediate Outcome) დადებითი შეფასება, რომელიც საქართველოს ეროვნული ბანკის საზედამხედველო მიდგომების ეფექტიანობა სხვა

სექტორების საზედამხედველო მიდგომების ეფექტიანობასთან ერთად ფასდებოდა (IO.3; IO.4). MONEYVAL-ის მე-5 რაუნდის შემოწმების დროს, სწორედ ეროვნული ბანკის მიერ გატარებული საზედამხედველო ღონისძიებები და ამ ღონისძიებების შედეგად, საფინანსო სექტორში გაზრდილი შესაბამისობის დონე გახდა ის ძირითადი და გადამწყვეტი ფაქტორი, რომელმაც ზედამხედველობის ეფექტიანობის მიმართულებით, ქვეყნის დადებითი შეფასება განაპირობა.

რაც შეეხება ტექნიკური მიმართულებით შესაბამისობის საკითხს, საქართველოს ეროვნული ბანკის სამართლებრივი და საზედამხედველო ჩარჩო სრულ შესაბამისობაშია FATF-ის რეკომენდაციებთან, რაც 26-ე რეკომენდაციის (ფინანსური ინსტიტუტების ზედამხედველობა) შეფასების შემთხვევაში, გადამწყვეტ ფაქტორს წარმოადგენდა. აღნიშნული, ეროვნული ბანკის სამართლებრივი ჩარჩოს ეფექტიანობისა და მის ზედამხედველობას დაქვემდებარებული შესაბამისი სექტორების მნიშვნელობიდან გამომდინარე, საქართველოს ეროვნული ბანკის მნიშვნელოვანი მიღწევაა.

აღსანიშნავია, რომ შემფასებელთა კომიტეტი ხაზს უსვამს საქართველოს ეროვნული ბანკის მნიშვნელოვან დადებით გავლენას გაეროს სანქციათა რეჟიმის განხორციელების მიმართულებით. ანგარიშის თანახმად, ეროვნულმა ბანკმა წარმოაჩინა, რომ იგი რეგულარულად სწავლობს გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუციებით გათვალისწინებულ სანქციებთან დაკავშირებულ საკითხებს ადგილზე ინსპექტირებისას და, დარღვევის აღმოჩენის შემთხვევაში, შესაბამის სანქციებს იყენებს. აღნიშნული, MONEYVAL-ის შეფასებით, გავლენას ახდენს სანქციათა რეჟიმის ეფექტიან განხორციელებაზე.

საბაზანო სისტემები

საგადახდო სისტემების ეფექტიანი და შეუფერხებელი ფუნქციონირება საფინანსო სექტორის სტაბილურობისა და ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების ერთ-ერთი აუცილებელი ფაქტორია. ელექტრონული გადახდები სულ უფრო დიდ როლს თამაშობს თითოეული მომხმარებლის ყოველდღიურ ცხოვრებაში. დიჯიტალიზაციის განვითარება გადახდების მეთოდების მრავალფეროვნებაზე განსაკუთრებულ გავლენას ახდენს. საქონლისა და მომსახურების შესყიდვისას საფასურის გადახდის პროცესში სმარტფონები სულ უფრო მნიშვნელოვან როლს თამაშობენ. საგადახდო მომსახურების პროვაიდერები ცდილობენ გადახდის პროცესი უფრო მარტივი და მოსახერხებელი გახადონ. დაგეგმილი საკანონმდებლო ცვლილებები, რომლებიც ევროკავშირის საგადახდო მომსახურების დირექტივასთან (PSD2-თან) შესაბამისობაშია, ხელს შეუწყობს საგადახდო ბაზარზე ახალი მოთამაშეების გამოჩენას, განსაკუთრებით კი - არასაბანკო სექტორიდან. ახალი საგადახდო მომსახურებები, მყისიერი გადახდების სისტემასთან ერთად, ხელს შეუწყობს ინოვაციური ბიზნეს მოდელების ჩამოყალიბებას და საგადახდო ბაზარზე კონკურენციას წაახალისებს. დიჯიტალიზაცია, მრავალფეროვან შესაძლებლობებთან ერთად, რისკების მატარებელიც არის. აქედან გამომდინარე, შესაბამისი მარეგულირებელი ჩარჩოს და ოვერსაიტის ფუნქციის განვითარება სულ უფრო მნიშვნელოვანი ხდება. ამ მიმართულებით საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა რამდენიმე ნორმატიული დოკუმენტი შეიმუშავა:

1. 2020 წელს მომხმარებლის ძლიერი ავთენტიფიკაციის (Strong Customer Authentication) წესის პროექტის დახვეწაზე გაგრძელდა მუშაობა. გაანალიზდა და გათვალისწინებული იქნა ბაზრის შესაბამისი მონაწილეებისგან მიღებული უკუკავშირი. მათთან ხანგრძლივი და ინტენსიური კონსულტაციების დასრულების შემდეგ, საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 2 სექტემბრის №156/04 ბრძანებით

„მომხმარებლის ძლიერი ავთენტიფიკაციის წესი“ დამტკიცდა. წესის მიზანია საგადახდო მომსახურების მომხმარებლის უსაფრთხო ავთენტიფიკაციის უზრუნველყოფა, მათ შორის, საგადახდო მომსახურების მომხმარებლის უსაფრთხოების პერსონიფიცირებული მახასიათებლების კონფიდენციალობისა და მთლიანობის დაცვა, ასევე თაღლითობისა და სხვა უკანონო ქმედებების რისკების შემცირება. წესის შეუფერხებელი და ეფექტური იმპლემენტაციისთვის, გარდამავალი დებულებები განისაზღვრა, რაც საგადახდო ბაზრის მონაწილეების მიერ ძლიერი ავთენტიფიკაციის მექანიზმთან საფეხურებრივ, დროულ და თანმიმდევრულ შესაბამისობას უზრუნველყოფს. ეს კი, თავის მხრივ, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მომხმარებლებისა და მათი ფულადი სახსრების დაცვისთვის, მათ შორის, მომხმარებლების მიერ მომსახურების მესამე მხარის პროვაიდერებისგან (ანგარიშის ინფორმაციაზე წვდომის პროვაიდერის ან/და გადახდის ინიცირების მომსახურების პროვაიდერებისგან) მიღების შემთხვევაში.

2. 2020 წლის სექტემბრიდან საბარათე ინსტრუმენტის შესახებ ახალი დებულება ამოქმედდა. აღნიშნულმა დოკუმენტმა საგადახდო ბაზარზე ერთიანი მიდგომა დააწესა ყველა იმ სუბიექტის მიმართ (კომერციული ბანკები, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციები და სებ-ში რეგისტრირებული საგადახდო მომსახურების პროვაიდერები), რომლებიც საბარათე ინსტრუმენტებს უშვებენ ან/და მისი საშუალებით საქონლის/მომსახურების საფასურის გადახდების დამუშავებას (ექვაირინგს) უზრუნველყოფენ.

საბარათე ინსტრუმენტის დეფინიციამ ბაზარზე არსებული ყველა ინოვაციური საბარათე პროდუქტი მოიცვა: ვირტუალური/ციფრული ბარათები, მობილური აპლიკაციები, სტიკერები, საათები და სხვა. კანონმდებლობის დონეზე განიმარტა მრავალფუნქციური ბარათის „ქო-ბეჯინგის“ ცნება, რომელიც ერთ ბარათზე სხვადასხვა გადახდის

სქემის (მაგალითად, ტრადიციული საბარათე და ინოვაციური მყისიერი გადახდების სქემების) არსებობის საშუალებას/შესაძლებლობას იძლევა. დებულებამ ასევე საბარათე ბიზნესის მეორე მხარეც - ექვაირინგი - მოიცვა. საბარათე ოპერაციების მომსახურებიდან გამომდინარე სავაჭრო/მომსახურების ობიექტსა და ექვაირერს შორის ურთიერთობები მოწესრიგდა. ამ ობიექტებში ელექტრონული გადახდების ხელშეწყობის მიზნით, იმ ახალი სუბიექტების - სუბექვაირერების - ცნება განისაზღვრა, რომლებიც მსოფლიოს ბაზარზე ცნობილი არიან როგორც გადახდების ფასილიტატორები (Payment facilitators).

დებულების მნიშვნელოვანი ნაწილი მომხმარებელთა უფლებების დაცვის საკითხს ეთმობა. კერძოდ, განისაზღვრა მომხმარებელთა საჩივრების განხილვის ვადები, ვალუტის კონვერტაციასთან დაკავშირებული საკითხები, მომსახურების ხელშეკრულების სავალდებულო კომპონენტები, მათ შორის, პროვაიდერის ვალდებულება მომხმარებელს გააცნოს საბარათე ინსტრუმენტის გამოყენების პირობები, თაღლითებისგან დაცვის მექანიზმები და სხვა.

3. საქართველოსა და ევროკავშირს შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმებიდან გამომდინარე, საქართველოს ეროვნული ბანკი საგადახდო მომსახურების შესახებ მეორე დირექტივის (PSD2 - Directive (EU) 2015/2366 on payment services) დანერგვაზე აგრძელებს მუშაობას. 2020 წელს კერძო სექტორის წარმომადგენლებთან „საგადახდო სისტემისა და საგადახდო მომსახურების შესახებ“ საქართველოს კანონში შესატან ცვლილებებზე კანონპროექტის განხილვა მიმდინარეობდა. კანონპროექტით გათვალისწინებული ცვლილებები ეხება მომხმარებელთა უფლებების დაცვას არავტორიზებული ან/და არასწორად შესრულებული ოპერაციების შემთხვევებში, ასევე საგადახდო სისტემაზე წვდომის საკითხებს, რომლებიც ერთნაირ პირობებში ჩააყენებს

სისტემის მონაწილე როგორც საბანკო, ასევე არასაბანკო დაწესებულებებს (საგადახდო მომსახურების პროვაიდერებს). გარდა აღნიშნულისა, ცვლილებები საგადახდო ბაზარზე ახალი მომსახურებისა და სუბიექტების (ანგარიშის ინფორმაციაზე წვდომის პროვაიდერისა და გადახდის ინიცირების მომსახურების პროვაიდერის) დაშვებისა და მათი რეგულირების საკითხებს ითვალისწინებს, რაც მომხმარებელს უფრო მოქნილი საგადახდო მომსახურების მიღების საშუალებას მისცემს.

4. 2020 წელს „საგადახდო სისტემისა და საგადახდო მომსახურების კანონის“ ცვლილებების პროექტის მომზადებასთან ერთად, „კომუნიკაციის ერთიანი და უსაფრთხო ღია სტანდარტების დებულებაზე“ მიმდინარეობდა მუშაობა. დებულების პროექტი ბაზრის წარმომადგენლებთან იქნა განხილული და ორმხრივი კომუნიკაციებისას ხედვები და მოსაზრებები გაიცვალა. პროექტის მიზანი ახალი ტიპის საგადახდო მომსახურების - ანგარიშის ინფორმაციაზე წვდომის მომსახურებისა (account information service) და გადახდის ინიცირების მომსახურების (payment initiation service) გაწევისას, ეფექტური და უსაფრთხო კომუნიკაციის უზრუნველყოფა, ინოვაციური პროდუქტების განვითარება და დანერგვაში ხელშეწყობაა.

5. გაგრძელდა მუშაობა საგადახდო მომსახურების პროვაიდერების ზედამხედველობის კუთხით მარეგულირებელი ჩარჩოს შექმნაზე. ევროდირექტივასთან დაახლოების მიზნით, „საგადახდო მომსახურების პროვაიდერის საწყისი და მიმდინარე კაპიტალის გაანგარიშების წესის“ პროექტი მომზადდა. მისი მიზანი საქართველოში საგადახდო მომსახურების პროვაიდერების ფინანსური სტაბილურობის ხელშეწყობაა. ამ წესით დგინდება საწყისი კაპიტალის მოთხოვნები, მიმდინარე კაპიტალის მოთხოვნები, მიმდინარე კაპიტალის გაანგარიშების პროცედურები და მეთოდები. მათთან შესაბამისობის უზრუნველყოფა სავალდებულო იქნება როგორც პროვაიდერად რეგისტრაციით დაინტერესებული

პირისთვის, ასევე, საქართველოს ეროვნულ ბანკში უკვე რეგისტრირებული ყველა საგადახდო მომსახურების პროვაიდერისათვის, მათ შორის ელექტრონული ფულის პროვაიდერისათვის.

6. 2020 წელს საგადახდო ანგარიშის შესახებ ევროდირექტივის (Payment account directive - Directive 2014/92/EU) განსაზღვრული მუხლების იმპლემენტაციაზე დაიწყო მუშაობა. კერძოდ, შემუშავდა საგადახდო ანგარიშთან დაკავშირებული იმ მომსახურებების სანყისი ჩამონათვალი, რომელთა ტარიფებიც, კომერციული ბანკების ქრილში, ეროვნული ბანკის ვებგვერდზე გამოქვეყნდება. აღნიშნული მომხმარებლებს სხვადასხვა სუბიექტის ტარიფების შედარებისა და მისთვის მისაღები პირობების შერჩევის გაუმარტივებს, რამაც საბოლოო ჯამში კომერციულ ბანკებს შორის კონკურენციის გაზრდა და მომხმარებლებისთვის მიწოდებული სერვისების გაუმჯობესება უნდა გამოიწვიოს. დამატებით, დაგეგმილია მომხმარებლის მიერ გადახდილი მომსახურების საკომისიოებზე ინფორმაციის მიწოდების სტანდარტიზაციაც.

ზემოხსენებული პროექტების შემუშავებისას, კონსულტაციების, პრაქტიკისა და გამოცდილების გაზიარების კუთხით საქართველოს ეროვნულ ბანკს, „Twinning“-ის პროექტის ფარგლებში, მხარდაჭერას უწევდნენ შესაბამისი სფეროს ექსპერტები პოლონეთის ცენტრალური ბანკიდან, პოლონეთის ფინანსური ზედამხედველობის ორგანოდან და ლიეტუვის ცენტრალური ბანკიდან.

საგადახდო სისტემების ოვერსაიტის მიმართულებით, განხორციელდა RTGS სისტემის თვითშეფასების განახლება. აღნიშნული თვითშეფა-

სება ფინანსური ბაზრების ინფრასტრუქტურის პრინციპების საფუძველზე (CPMI-IOSCO Principles for financial market infrastructures) განხორციელდა. წინა თვითშეფასების შემდგომ, რომელიც 2018-2019 წელს ჩატარდა, გარკვეული პრინციპების რეიტინგი გაუმჯობესდა, განსაკუთრებით რისკების ყოვლისმომცველი მართვის ჩარჩოს ჩამოყალიბებისა და ინფორმაციის საჯაროობის გაუმჯობესების მიმართულებით. ამჟამად, მსოფლიო ბანკის ექსპერტების მხარდაჭერით, ეროვნული ბანკის და კერძო ცენტრალური დეპოზიტარის სისტემების თვითშეფასების პროცესი მიმდინარეობს. დამატებით, საგადახდო სისტემების კატეგორიების განმსაზღვრელი ნორმატიული აქტისა და ოვერსაიტის⁹³ დებულების მიღება იგეგმება, რომელიც გავრცელდება როგორც სისტემურად მნიშვნელოვან საგადახდო სისტემებზე, ასევე გამორჩეულად მნიშვნელოვან საგადახდო სისტემებზე. ამ უკანასკნელში საბარათე საგადახდო სისტემები მოიაზრება, რომლებიც საცალო გადახდების უზრუნველყოფისთვის მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ. აღნიშნული წესები ფინანსური ბაზრის ინფრასტრუქტურის პრინციპებს და ევროპის ცენტრალური ბანკის საგადახდო სისტემების ოვერსაიტის სტანდარტებს ეყრდნობა.

RTGS სისტემაში

განხორციელებული ოპერაციები

ეროვნული ბანკის დროის რეალურ რეჟიმში ანგარიშსწორების სისტემა (RTGS სისტემა), ეროვნული ვალუტით ბანკთაშორის ანგარიშსწორების ძირითად მექანიზმს წარმოადგენს. შესაბამისად, მისი გამართული მუშაობა ქვეყნის საფინანსო სექტორისა და ეკონომიკის

93. საგადახდო და ანგარიშსწორების სისტემების ოვერსაიტი არის ცენტრალური ბანკის ფუნქცია, რომლის მეშვეობით უსაფრთხოებისა და ეფექტიანობის მიზნები მიიღწევა არსებული და დასანერგი სისტემების მონიტორინგით, მათ მიერ ზემოთ აღნიშნული მიზნების მიღწევის შეფასებითა და, საჭიროების შემთხვევაში, ცვლილებების ინიცირებით. (The Committee on Payment and Settlement Systems of the G10 central banks “Central bank oversight of payment and settlement systems”, 2005, გვ 1. აბზ. 1).

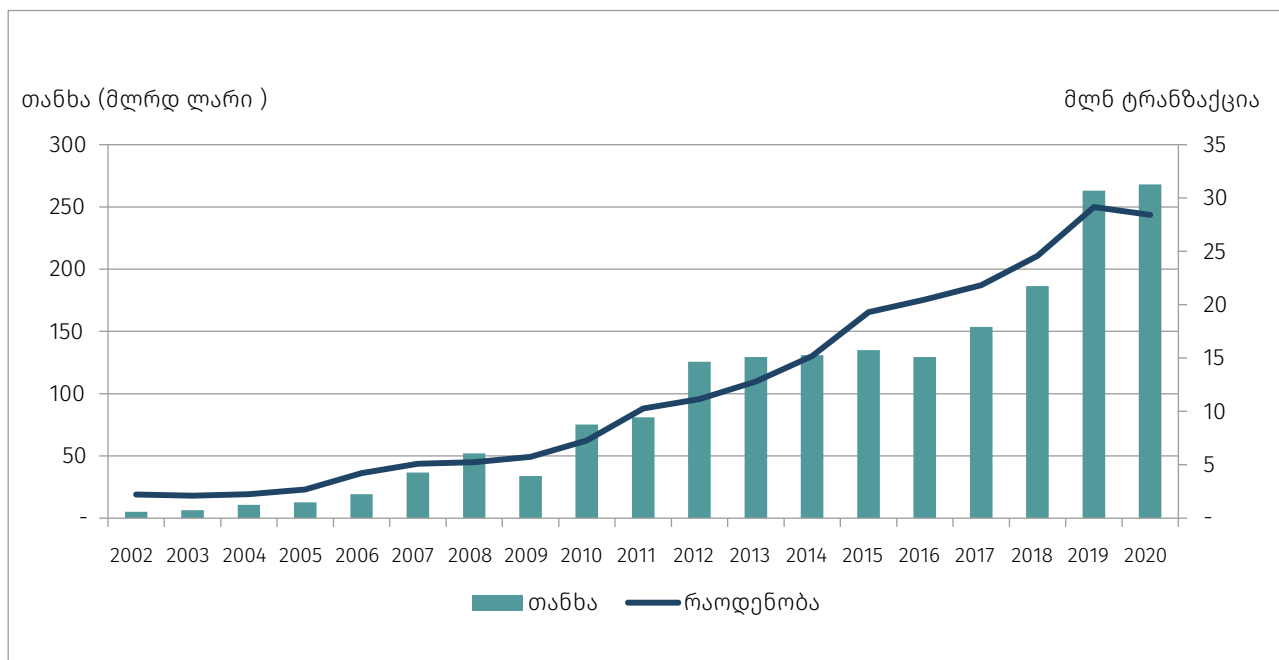
შეუფერხებელი ფუნქციონირების მნიშვნელოვანი წინაპირობაა. 2020 წელს, წინა წლების მსგავსად, RTGS სისტემის მუშაობის უწყვეტობის მაღალი ხარისხი იყო უზრუნველყოფილი. კერძოდ, სისტემის მონაწილეებისათვის ხელმისაწვდომობა 99.9 პროცენტს აღემატებოდა, რაც მნიშვნელოვანია RTGS სისტემის, როგორც სხვა სისტემების (GSSS-ის და საბარათო სისტემების) ანგარიშსწორების აგენტის, როლის გათვალისწინებით. სისტემას გააჩნია საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის შესაბამისად შექმნილი ბიზნეს უწყვეტობის გეგმა, რომლის ტესტირება წინასწარ დამუშავებული სცენარების მიხედვით რეგულარულად ხორციელდება. RTGS სისტემის მონაწილეები საქართველოში ლიცენზირებული 15 კომერციული ბანკი, საქართველოს ეროვნული ბანკი და ფინანსთა სამინისტროს სახაზინო სამსახური არიან.

ოპერაცია განხორციელდა, თანხობრივად 268 მილიარდი ლარი, რაც წინა წლის მაჩვენებლებთან შედარებით, რაოდენობრივად 2.5 პროცენტით ნაკლებია და თანხობრივად 2 პროცენტით მეტი. საყურადღებოა, რომ კომერციულ ბანკებს შორის გადახდების თანხა 14.8 პროცენტით შემცირდა. რაც შეეხება რაოდენობრივ მაჩვენებლებს, კლება ძირითადად კომერციულ ბანკებსა და ხაზინას შორის გადახდის ოპერაციების რაოდენობის შემცირებით იყო გამოწვეული (11 პროცენტი კლება 2019 წლის შესაბამის მაჩვენებლებთან შედარებით).

RTGS სისტემით განხორციელებული გადახდების თანხობრივი და რაოდენობრივი მაჩვენებლების დინამიკა ქვემოთ წარმოდგენილ დიაგრამა N 9.1-9.4-ზე იხილეთ.

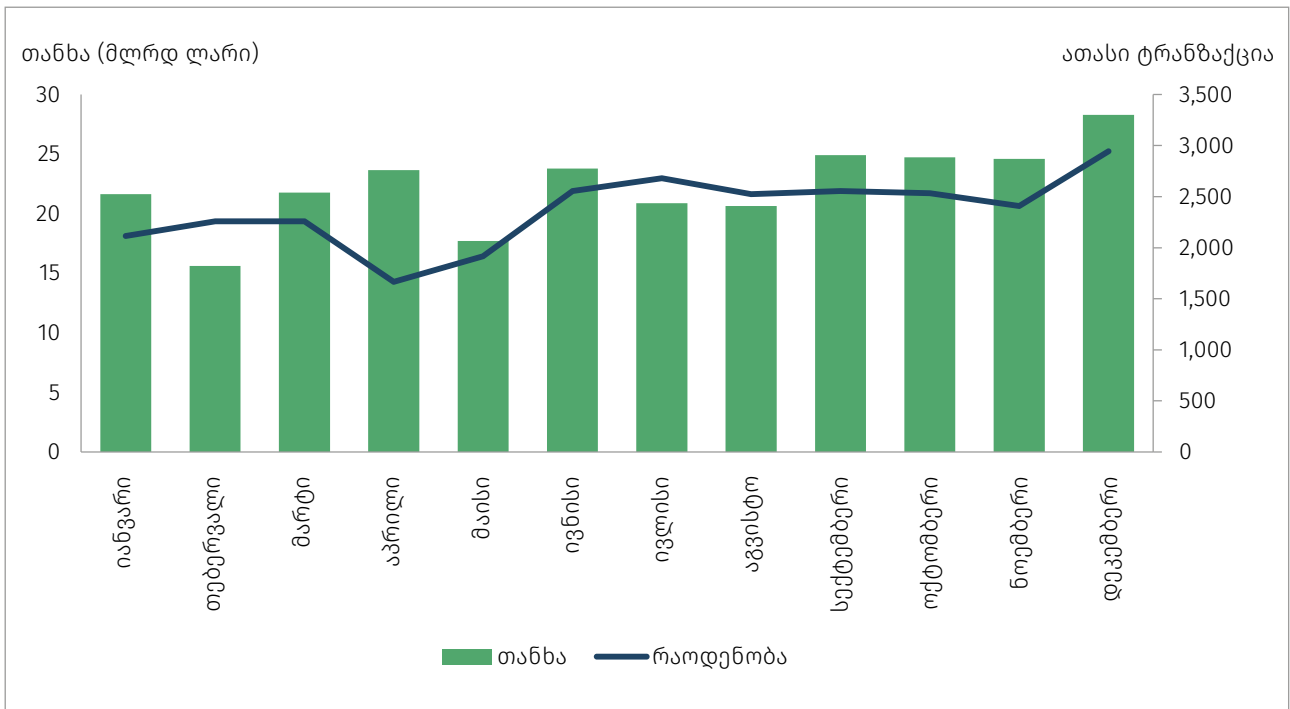
2020 წელს RTGS სისტემით 28.4 მილიონი გადახდის

დიაგრამა N 9.1 RTGS ოპერაციების დინამიკა (2002-2020 წწ.)

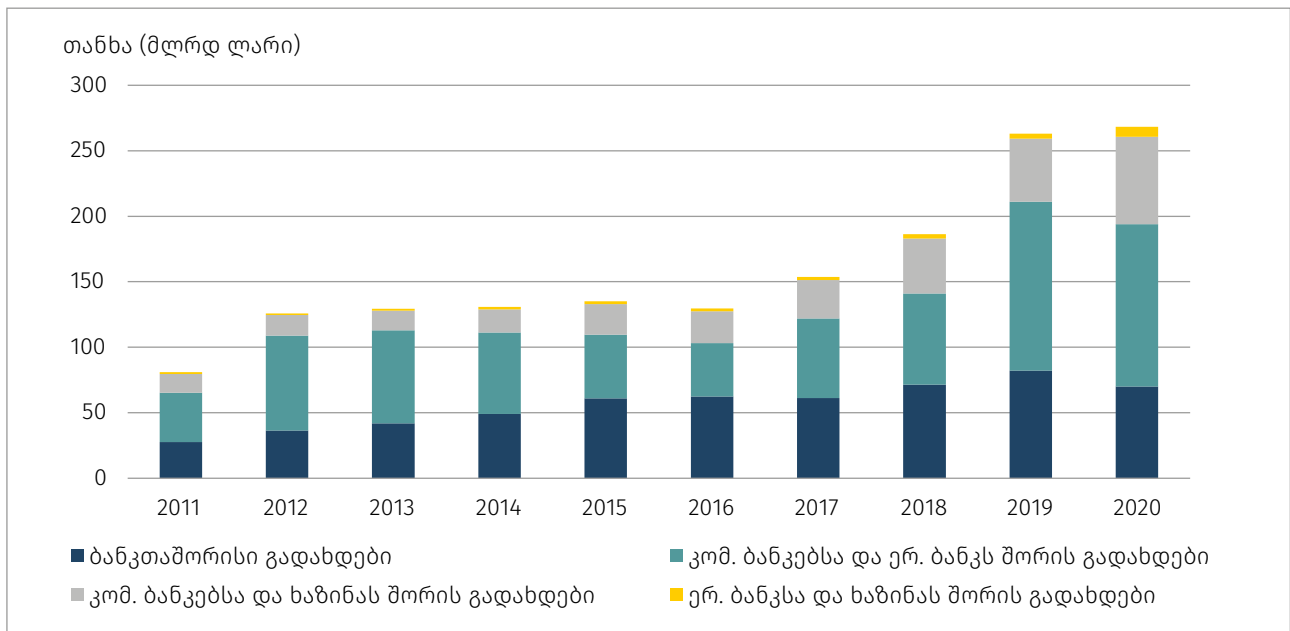
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 9.2 RTGS ოპერაციები (2020 წ.)

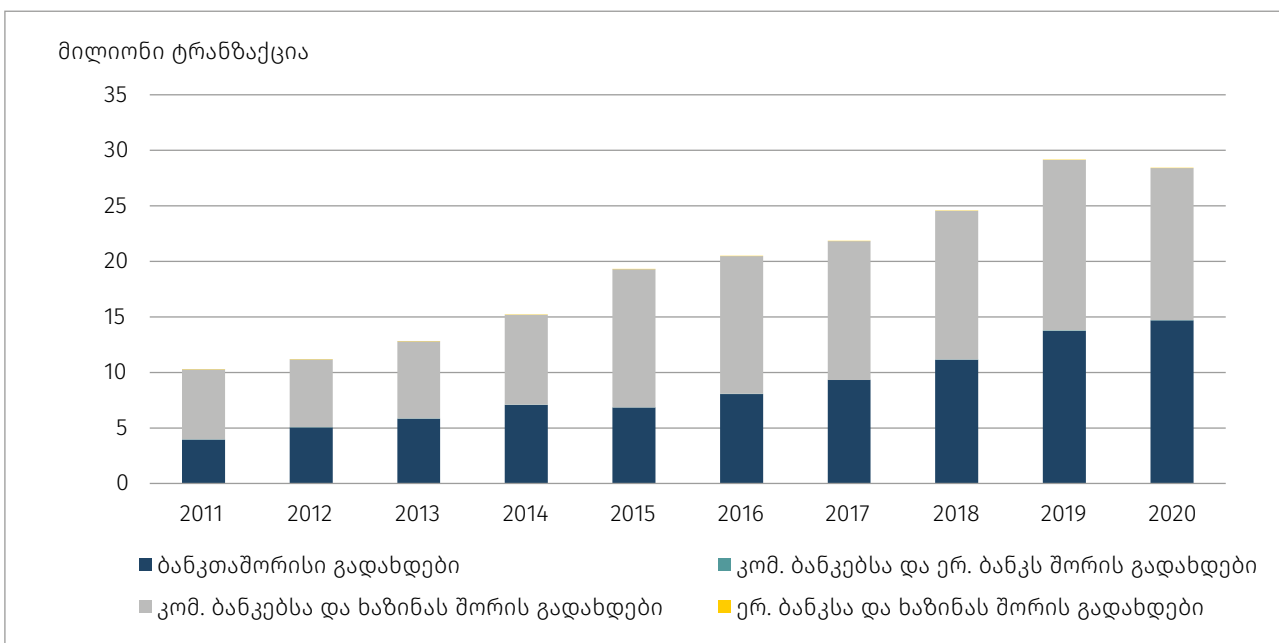
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 9.3 RTGS ოპერაციების თანხა მომსახურების მიხედვით (2011-2020 წწ.)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 9.4 RTGS ოპერაციების რაოდენობა მონაწილეების მიხედვით (2011-2020 წწ.)

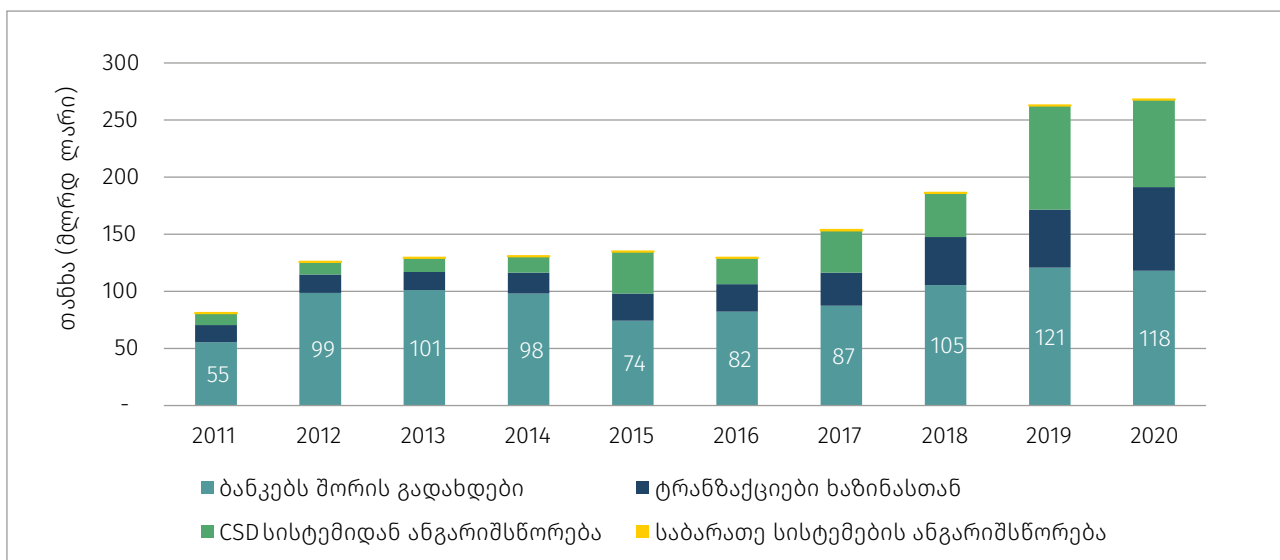

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

წინა წლების მსგავსად, RTGS სისტემის, როგორც სხვა სისტემების ანგარიშსწორების მექანიზმის როლი მნიშვნელოვანია. 2020 წელს, სხვა სისტემების საბოლოო ანგარიშსწორების ოპერაციების თანხის წილმა, სულ RTGS სისტემით შესრულებულ ოპერაციებში, 29 პროცენტი (იხ. დიაგრამა N 9.5) შეადგინა, რაც 2019 წელთან

შედარებით 6 პროცენტული პუნქტით ნაკლებია. ასეთი შემცირება ძირითადად ეროვნული ბანკის GSSS სისტემაში მოთხოვნამდე ერთდღიანი სესხების მიხედვით ოპერაციების შემცირებით (25 პროცენტის შემცირება 2019 წლის მაჩვენებელთან შედარებით) იყო განპირობებული.

დიაგრამა N 9.5 RTGS ოპერაციების თანხა ანგარიშსწორების მიხედვით (2011-2020 წწ.)

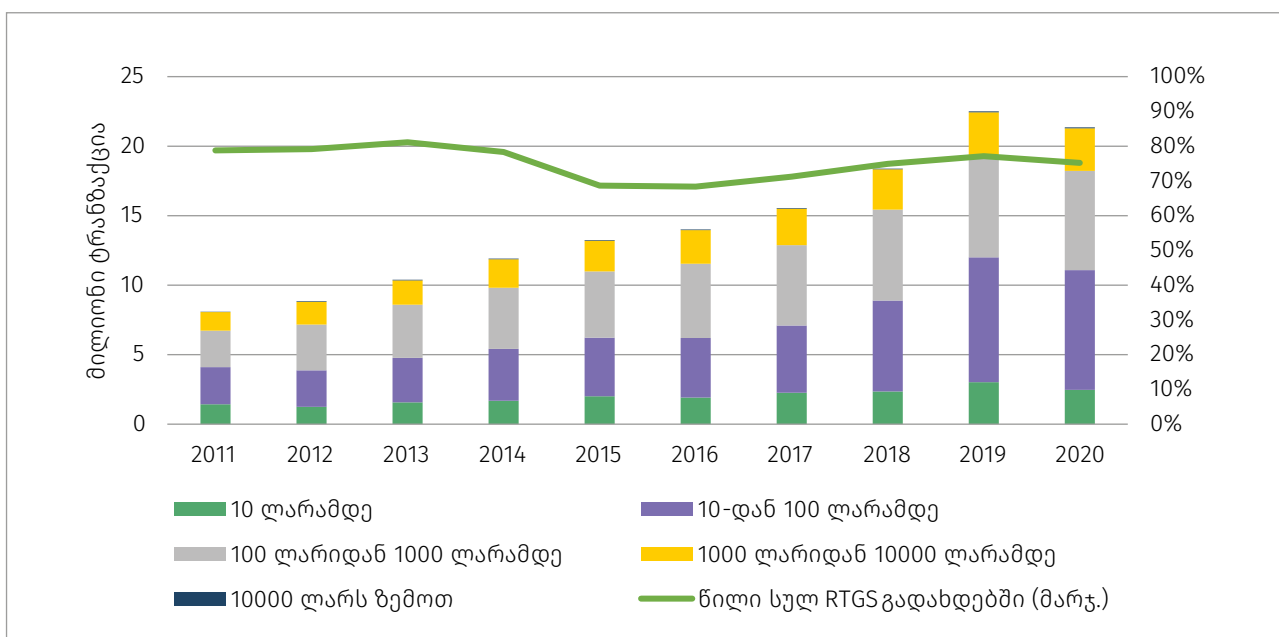

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

RTGS სისტემა უმნიშვნელოვანეს როლს ასრულებს არა მარტო მაღალი თანხობრივი მოცულობის (საბითუმო), არამედ საცალო გადახდების კუთხითაც. 2020 წელს კომერციული ბანკების კლიენტების გადახდების წილმა, სულ RTGS გადახდებში, თანხობრივად 27 პროცენტი და რაოდენობრივად 75 პროცენტი შეადგინა.

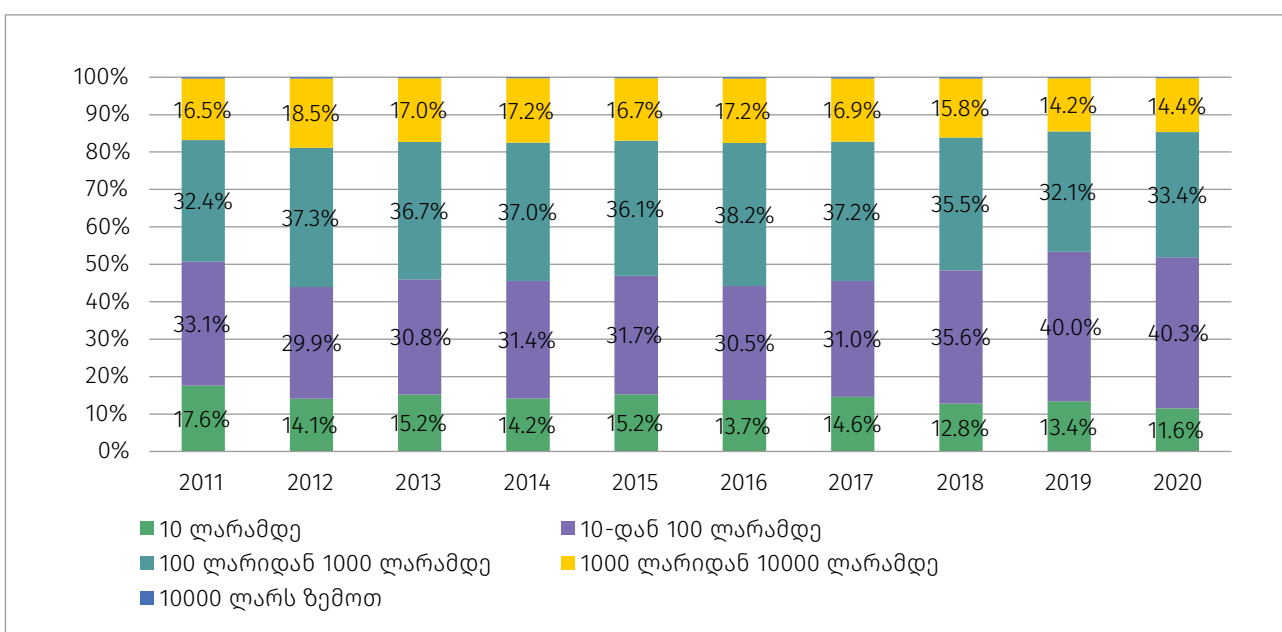
საყურადღებოა, რომ საცალო გადახდების რაოდენობის განაწილება თანხობრივი ინტერვალების მიხედვით 2011-2020 წლების პერიოდში შედარებით სტაბილურია და ბოლო წლებში მხოლოდ 10-დან 100 ლარამდე გადახდების წილის მცირე ზრდა შეიმჩნევა (იხ. დიაგრამა N 9.6 და N 9.7).

დიაგრამა N 9.6 ბანკის კლიენტების გადახდების რაოდენობა თანხების მიხედვით (2011-2020 წწ.)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 9.7 ბანკის კლიენტების გადახდების განაწილება თანხების მიხედვით (2011-2020 წწ.)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

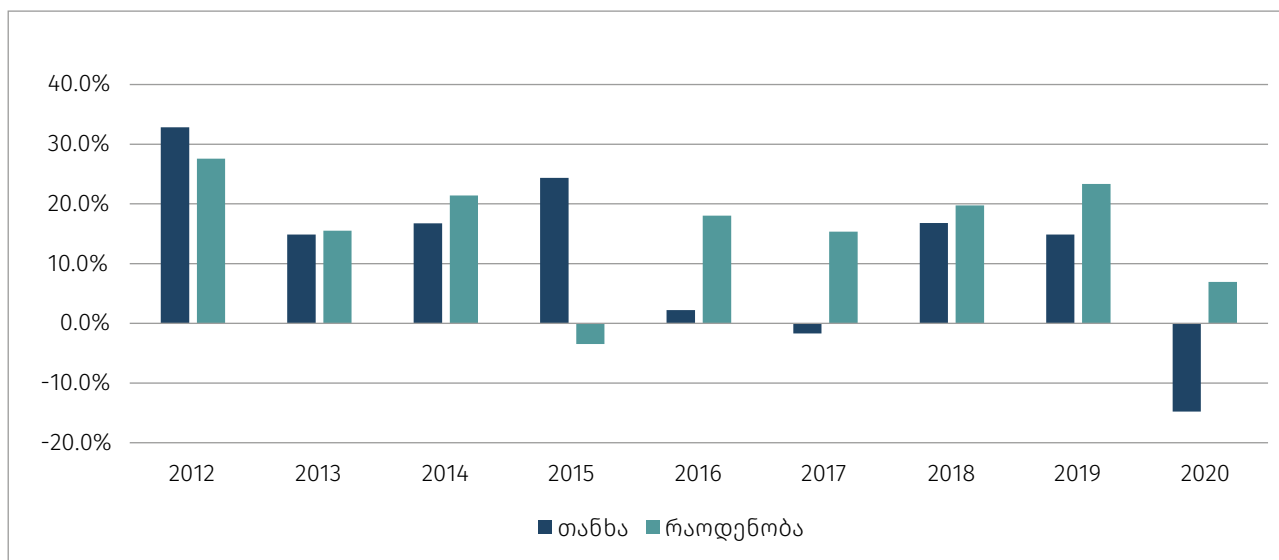
კორონავირუსის პანდემიის გავლენა RTGS სისტემის ოპერაციებზე

2020 წელს კორონავირუსის გავრცელებით გამოწვეულმა პანდემიამ მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა ეკონომიკური საქმიანობის პრაქტიკულად ყველა სფეროზე, რომელიც, თავისთავად, RTGS სისტემით განხორციელებულ ოპერაციებზეც აისახა. ბოლო 10 წლის მონაცემებით, 2020 წელს რეკორდულად, 14.8 პროცენტით შემცირდა კომერციულ ბანკებს შორის გადახდების თანხა, რაც 13.1 პროცენტული პუნქტით ნაკლებია მანამდე არსებულ უმცირეს მაჩვენებელზე⁹⁴ (იხ დიაგრამა N 9.8). ამასთან, RTGS სისტემაში განხორციელებული ოპერაციების თანხის წლიური ზრდის ტემპის მნიშვნელოვანი შემცირება (2018 წელს 21.3 პროცენტი, 2019 წელს 41.1 პროცენტი, 2020 წელს 2 პროცენტი) ძირითადად სწორედ კომერციულ ბანკებს შორის გადახდების შემცირებითაა განპირობებული.

რაც შეეხება RTGS სისტემით განხორციელებული ოპერაციების რაოდენობას, 2020 წელს მისი შემცირება ერთის მხრივ კომერციულ ბანკებს შორის კლიენტის გადახდების რაოდენობის ზრდის ტემპის მნიშვნელოვანი (7 პროცენტამდე) დაცემითაა განპირობებული (2018 წელს მისი ზრდა 19.7 პროცენტს, ხოლო 2019 წელს 23.4 პროცენტს შეადგენდა), ხოლო მეორე მხრივ, ხაზინასა და კომერციულ ბანკებს შორის გადახდების რაოდენობის 11 პროცენტით შემცირებით.

აღსანიშნავია ასევე, რომ ბანკთაშორის გადახდების, როგორც თანხის, ასევე რაოდენობის შემცირება, წინა წლის შესაბამის მაჩვენებელთან შედარებით დაფიქსირდა სწორედ იმ თვეებში, როდესაც კორონავირუსის გავრცელების პრევენციის მიზნით მკაცრი შემზღუდველი ღონისძიებები გატარდა, რაც ნათლად ჩანს დიაგრამა N 9.9-ზე.

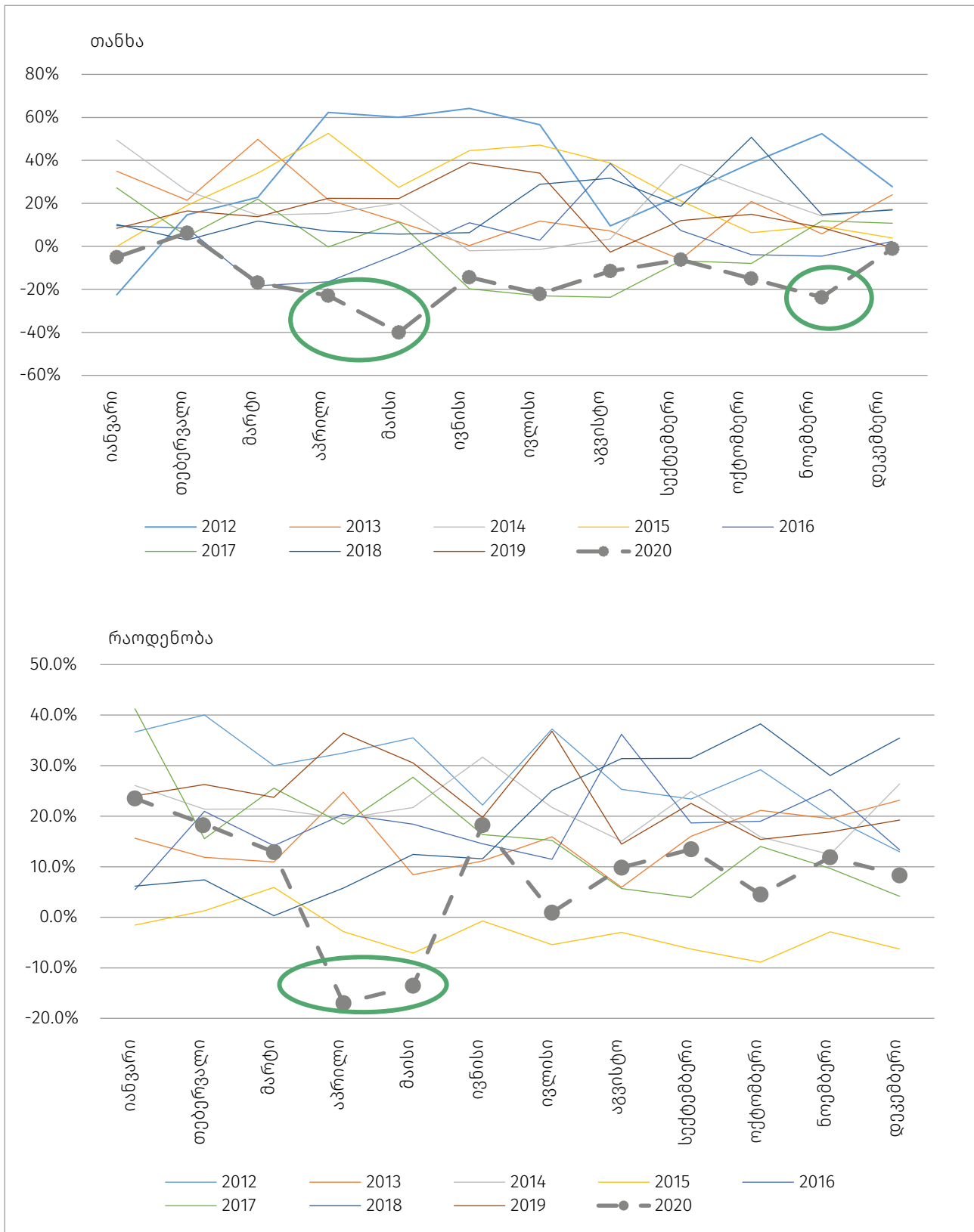
დიაგრამა N 9.8 კომერციულ ბანკებს შორის გადახდების წლიური ცვლილება RTGS სისტემაში (2012-2020 წწ.)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

94. 2017 წელს კომერციულ ბანკებს შორის გადახდები 2016 წლის შესაბამის მაჩვენებელთან შედარებით 1.7 პროცენტით შემცირდა.

დიაგრამა N 9.9 RTGS სისტემაში კომერციულ ბანკებს შორის გადახდების ცვლილება წინა წლის შესაბამის თვესთან შედარებით (2012-2020 წწ.)

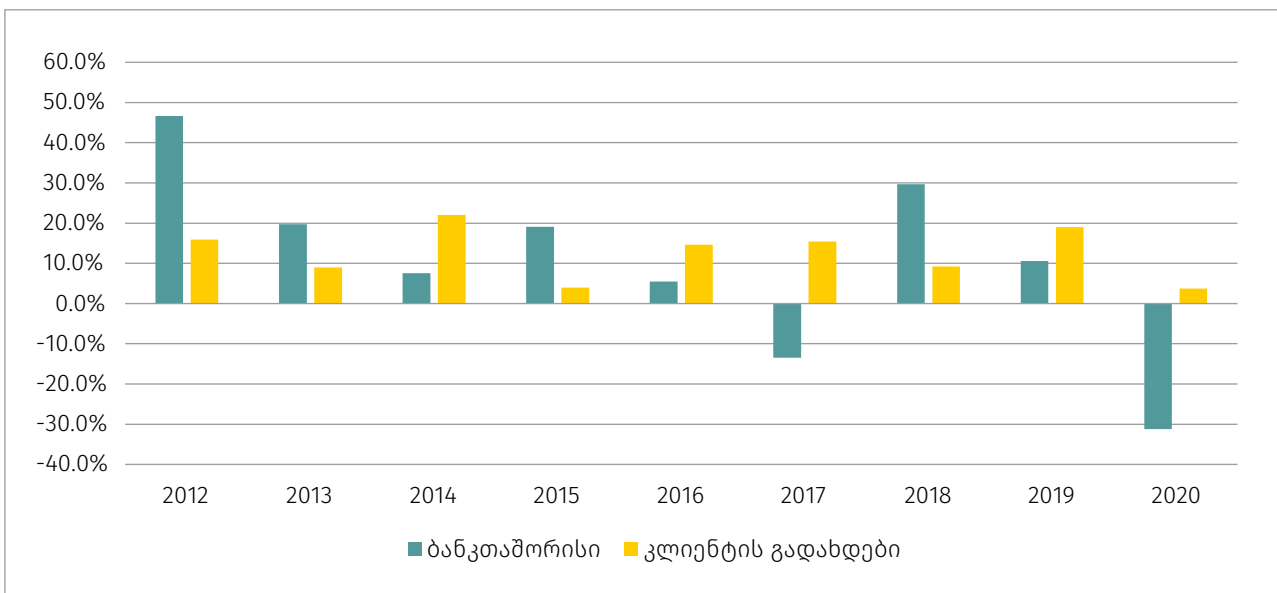
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2020 წლის განმავლობაში კომერციულ ბანკებს შორის გადახდების თანხის შემცირება, ძირითადად, ორი ფაქტორით იყო განპირობებული: პირველი, წლის განმავლობაში ბანკთაშორის გადახდების საშუალო დღიური თანხის შედარებით თანაბარი შემცირება, რომლის ტენდენციაც ჯერ კიდევ 2019 წლის ნოემბრის თვიდან⁹⁵ დაიწყო; და მეორე, კორონავირუსის გავრცელების შეზღუდვისათვის გატარებული მკაცრი ღონისძიებების პერიოდში კომერციული ბანკების კლიენტების გადახდების მნიშვნელოვანი შემცირება (იხ. დიაგრამა N 9.9). რაც შეეხება RTGS ოპერაციების რაოდენობის კლებას, მისი ძირითადი განმაპირობებელი მიზეზი შეზღუდვების პერიოდში ბანკის კლიენტების გადახდების რაოდენობის შემცირება იყო.

აღსანიშნავია, რომ განსხვავებით 2020 წლის აპრილ-ივლისის პერიოდისა, ნოემბერ-დეკემბერში შემოღებულმა შეზღუდვებმა კომერციული

ბანკების კლიენტის გადახდების არც თანხის და არც რაოდენობის შემცირება არ გამოიწვია, რაც, შესაძლებელია, რამდენიმე ფაქტორით აიხსნას. ერთი მხრივ, კომერციულმა ბანკებმა და მომხმარებლებმა შეცვლილ პირობებთან ადაპტაცია მოახერხეს, რის შემდეგაც პანდემიასთან ბრძოლისათვის გატარებული ღონისძიებები შეზღუდულად ახდენდა გავლენას გადახდის ოპერაციების ინიცირებაზე. მეორე მხრივ, შეზღუდვების საწყის ეტაპზე მომხმარებელი ხარჯების განწევსას უფრო მეტად თავშეკავებული იყო. გარდა ამისა, საყურადღებოა, რომ 2020 წლის გაზაფხულზე დაწესებული შეზღუდვების პერიოდში, ბანკის კლიენტების დიდი ნაწილისთვის სასესხო ვალდებულებების შესრულება გადავადდა (იხ. დიაგრამა N 9.10 და N 9.11). ზემოთ აღნიშნული ტენდენცია 2020 წლის განმავლობაში გადახდის ელექტრონული საშუალებების დინამიკითაც დასტურდება.

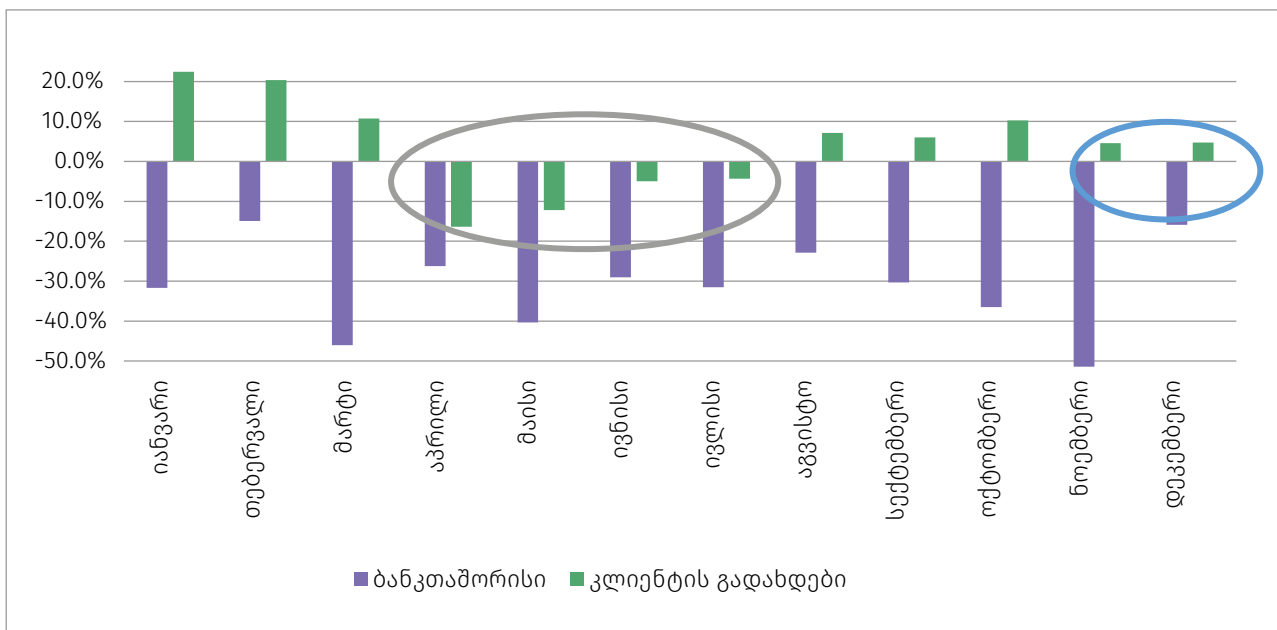
დიაგრამა N 9.10 კომერციულ ბანკებს შორის ბანკთაშორისი და კლიენტების გადახდების რაოდენობის წლიური ცვლილება (2012 - 2020 წწ.)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

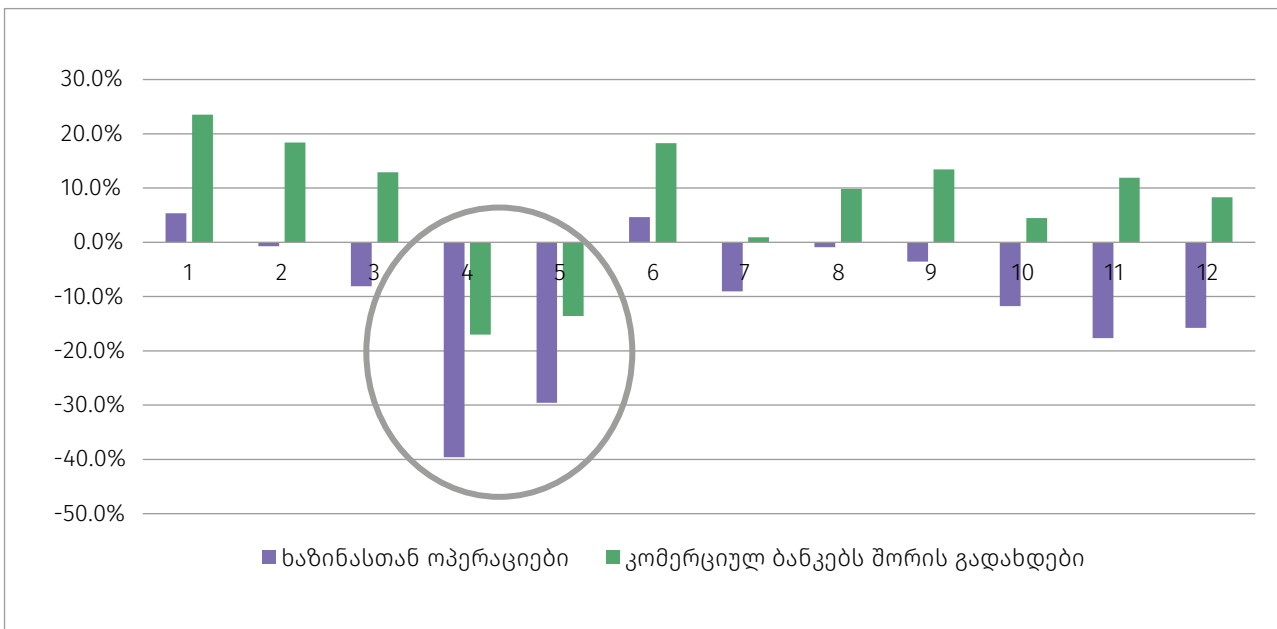
95. 2019 წლის ნოემბერში კომერციულ ბანკებს შორის გადახდების თანხა წინა წლის შესაბამის თვესთან შედარებით 15.2 პროცენტით, ხოლო 2019 წლის დეკემბერში 28.4 პროცენტით შემცირდა.

დიაგრამა N 9.11 კომერციულ ბანკებს შორის ბანკთაშორისი და კლიენტების გადახდების თანხის ცვლილება თვეების მიხედვით (2020 წელი)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 9.12 კომერციულ ბანკების კლიენტების გადახდების რაოდენობის ცვლილება თვეების მიხედვით (2020 წელი)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

გადახდის ელექტრონული საშუალებები

2020 წელს, ისევე როგორც ბოლო 4 წლის განმავლობაში, გადახდებში მობილური ბანკის გამოყენება სწრაფად იზრდებოდა. 2017 წლის შემდეგ მობილური ბანკით განხორციელებული გადახდის ოპერაციების რაოდენობა 9-ჯერ გაიზარდა, პირველად გადააჭარბა ინტერნეტ-ბანკით განხორციელებული გადახდების რაოდენობას და მთლიანი უნაღდო გადახდების 7 პროცენტი შეადგინა, რაც 2.5 პროცენტული პუნქტით აღემატება 2019 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს. ამის საპირისპიროდ, ინტერნეტ-ბანკით განხორციელებული გადახდების რაოდენობა 2 პროცენტული პუნქტით შემცირდა და 2020 წლის ჯამური მონაცემებით, მთლიანი უნაღდო გადახდების 6.3 პროცენტი შეადგინა. ყველაზე ხშირად გამოყენებული გადახდის ელექტრონული საშუალება კვლავ საბარათე ინსტრუმენტია. 2020 წლის მონაცემებით, მისი მეშვეობით განხორციელებული უნაღდო გადახდის ოპერაციების რაოდენობის წილმა მთლიან უნაღდო გადახდებში 84.1 პროცენტი შეადგინა, რაც 2019 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელზე 0.5 პროცენტული პუნქტით მეტია. ამ მაჩვენებლით, საგადახდო ბარათები უკანასკნელი 10 წლის განმავლობაში გადახდის ელექტრონულ საშუალებებს შორის უცვლელად პირველ ადგილს იკავებს.

თანხობრივი მაჩვენებლების მხრივ ინტერნეტ-ბანკი უმნიშვნელოვანეს გადახდის ელექტრონულ საშუალებას წარმოადგენს. 2020 წელს ინტერნეტბანკის საშუალებით ინიცირებული საკრედიტო საგადახდო დავალებების წილმა მთლიან უნაღდო გადახდებში 66 პროცენტი შეადგინა, რაც 4 პროცენტული პუნქტით ნაკლებია წინა წლის ანალოგიურ მაჩვენებელთან შედარებით. ამ მხრივ, საგადახდო ბარათებისა და მობილური ბანკის წილი შედარებით უმნიშვნელო, თუმცა მუდმივად მზარდია (უკანასკნელი 4 წლის განმავლობაში). 2020 წლის ჯამური მაჩვენებლებით, საგადახდო ბარათით განხორციელებულმა გადახდებმა მთლიანად უნაღდო გადახდების თანხის 7 პროცენტი შეადგინა, რაც 2 პროცენტული პუნქტით აღემატება 2019 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს. ასევე 2 პროცენტული პუნქტით გაიზარდა მობილური ბანკით განხორციელებული გადახდების თანხის წილი და სულ უნაღდო გადახდებში 5 პროცენტი შეადგინა.

საყურადღებოა, რომ კლიენტის მიერ უშუალოდ კომერციული ბანკის სერვის-ცენტრში ინიცირებული საკრედიტო საგადახდო დავალებების თანხა განუხრელად მცირდება და 2020 წლის ჯამური მაჩვენებლებით, მთლიანი უნაღდო გადახდების 20 პროცენტს შეადგენს, რაც 2019 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელზე 1 პროცენტული პუნქტით ნაკლებია.

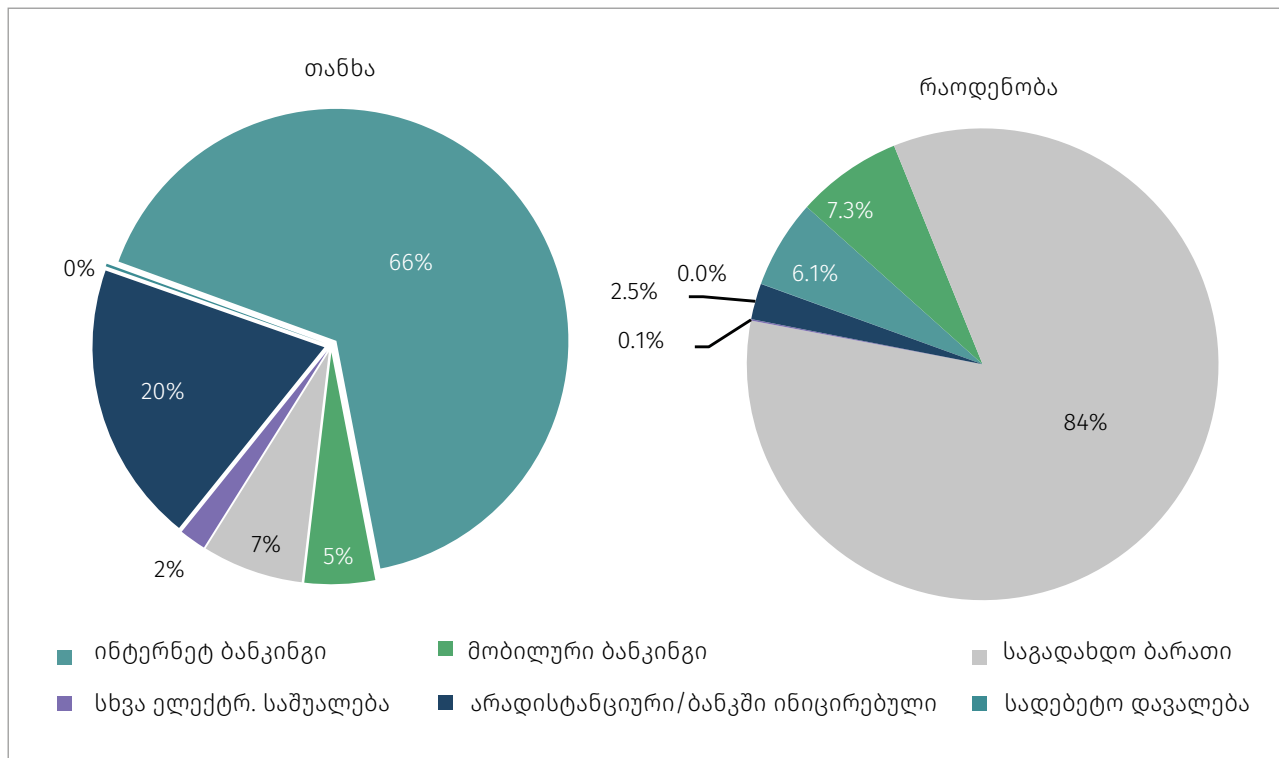
უნაღდო გადახდების სტატისტიკური მონაცემები, მათი ინიცირების საშუალებების ქრილში, ნაჩვენებია დიაგრამებზე N 9.13 და N 9.14.

დიაგრამა N 9.13 გადახდის ინიცირების საშუალებების გამოყენება 2012-2020 წლებში

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 9.14 უნაღდო გადახდების განაწილება საგადახდო დავალების ინიცირების საშუალებების მიხედვით (2020 წელი)

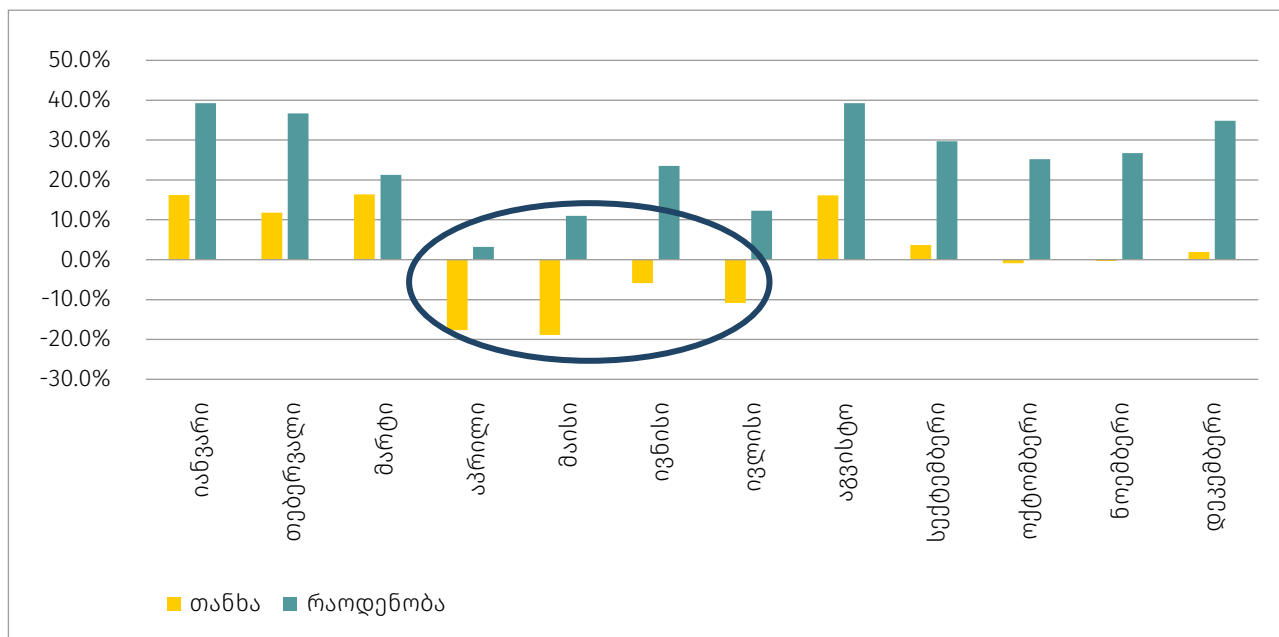
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

კორონავირუსის პანდემიის გავლენა გადახდის ელექტრონულ საშუალებაზე

2020 წელს ინტერნეტბანკით და მობილური ბანკით ჯამურად 109 მილიარდი ლარის 49 მილიონი გადახდის ოპერაცია განხორციელდა, რაც წინა წლის ანალოგიურ მაჩვენებლებზე, შესაბამისად, 0.7 პროცენტით და 24.8 პროცენტით მეტია. საყურადღებოა, რომ, 2020 წლის აპრილ-ივლისის პერიოდში შემოდებული შეზღუდვების გამო, წინა წლის შესაბამის პერიოდთან შედარებით, ისევე როგორც RTGS სისტემით შესრულებული კომერციული ბანკის კლიენტების ოპერაციების

შემთხვევაში, ინტერნეტბანკითა და მობილური ბანკით განხორციელებული გადახდების თანხაც მნიშვნელოვნად შემცირდა მაშინ, როდესაც შეზღუდვებმა ნომბერ-დეკემბრის თვეში ინტერნეტბანკითა და მობილური ბანკით განხორციელებული ტრანზაქციების ზრდაზე ნაკლები გავლენა მოახდინა. უფრო მეტიც, რაოდენობრივი მაჩვენებლების მხრივ, იგი პანდემიამდელ ზრდის ტემპებს დაუბრუნდა. (იხ დიაგრამა N 9.15). ანალოგიურ ტენდენციას ადგილი ქონდა RTGS სისტემის ოპერაციებშიც, რისი სავარაუდო განმაპირობებელი ფაქტორებიც ზემოთ იქნა აღწერილი.

დიაგრამა N 9.15 ინტერნეტბანკითა და მობილური ბანკით გადახდების ზრდა წინა წლის შესაბამის პერიოდთან შედარებით (2020 წელი)

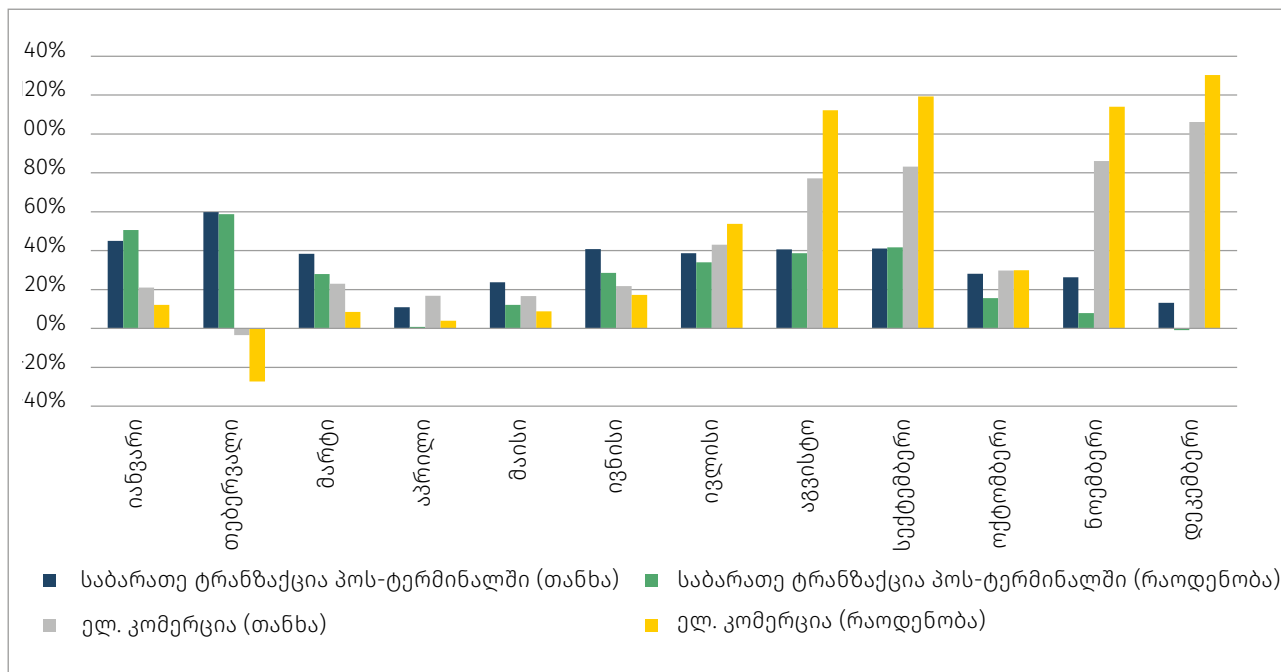

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

პანდემიით გამოწვეულმა შეზღუდვებმა საგადახდო ბარათებით განხორციელებულ ჯამურ ტრანზაქციებზე შედარებით ნაკლები გავლენა იქონია. თუმცა, სხვა ელექტრონული გადახდის საშუალებებისგან განსხვავებით, როგორც 2019 ნოემბერ-დეკემბრის, ასევე 2020 წლის აპრილ-მაისში დაწესებულმა შეზღუდვებმა ერთნაირად ნეგატიური გავლენა მოახდინა საგადახდო ბარათების გამოყენების მაჩვენებელზე. ასეთი გავლენის მიზეზი, სავარაუდოდ, არის ის ფაქტი, რომ საგადახდო ბარათების გამოყენების ძირითადი ნაწილი მოდის სავაჭრო/მომსახურების ობიექტებზე, რომელთა მუშაობა, კორონავირუსის გავრცელების პრევენციის

მიზნით შეიზღუდა. აღნიშნულის დასტურია ელექტრონული კომერციის ობიექტებში განხორციელებული გადახდების დინამიკაც, რომელზეც კორონავირუსის პანდემიამ შედარებით უმნიშვნელო გავლენა მოახდინა. უფრო მეტიც, 2020 წლის ნოემბერ-დეკემბერში, წინა წლის შესაბამის პერიოდთან შედარებით, მნიშვნელოვნად მოიმატა ელექტრონული კომერციის ზრდის ტემპმა (იხ. დიაგრამა N 9.16). ასევე, უნდა აღინიშნოს, რომ პანდემიის გამოწვევების საპასუხოდ, ეროვნული ბანკის მითითებით უკონტაქტო გადახდების თანხის ლიმიტი 50 ლარიდან 100 ლარამდე გაზარდა.

დიაგრამა N 9.16 ქვეყნის შიგნით საბარათე გადასახადების ზრდა წინა წლის შესაბამის პერიოდთან შედარებით (2020 წელი)

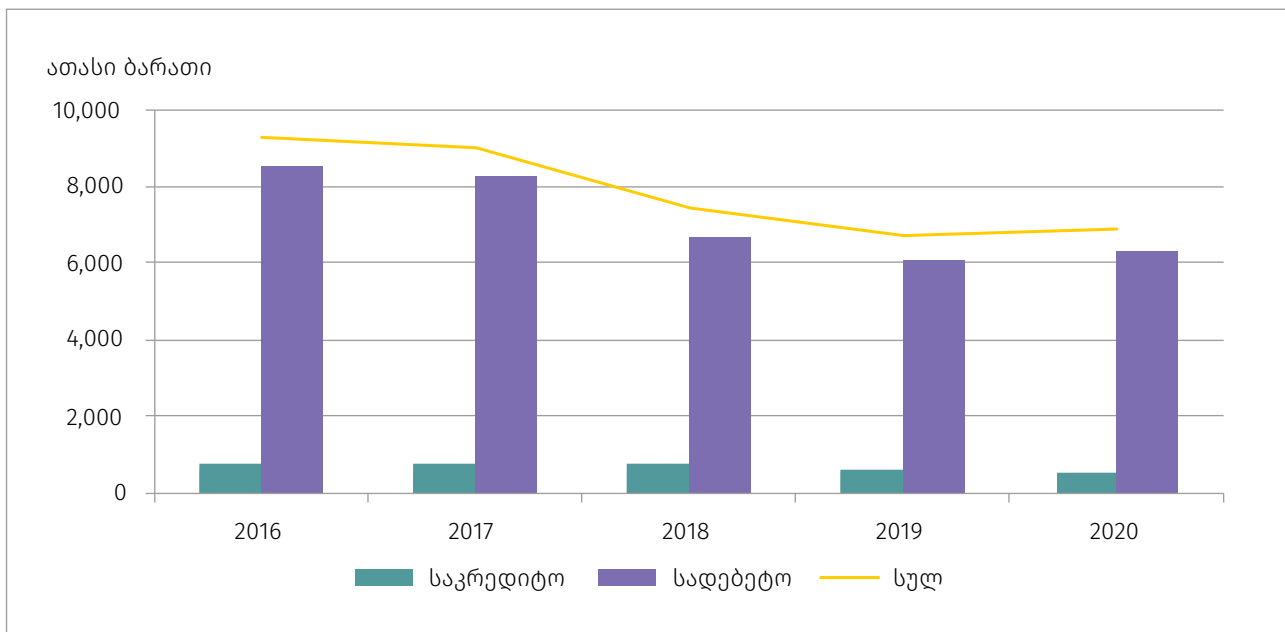
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საგადახდო ბარათები

2020 წლის დეკემბრის თვის მონაცემებით, საქართველოში კომერციული ბანკების მიერ გამოშვებული საგადახდო ბარათების რაოდენობამ 6.9 მილიონი შეადგინა, რაც წინა წლის დეკემბრის თვის შესაბამის მაჩვენებელს 2 პროცენტით აღემატება. 2018-2019 წლებში ბარათების რაოდენობის შემცირება გამოწვეული იყო უმოქმედო ბარათების გაუქმებით. გამოშვებულ

ბარათებში უმეტესი წილი (93 პროცენტი) საერთაშორისო საბარათე სქემების ბარათებს ეკავა. 2020 წლის ბოლოსთვის ქვეყანაში ერთ სულ მოსახლეზე გამოშვებული ბარათების რაოდენობამ დაახლოებით 2 ბარათი შეადგინა. გამოშვებული ბარათების 92 პროცენტი სადებეტო ბარათი იყო. საკრედიტო-სადებეტო ბარათების განაწილება წლების მიხედვით მოცემულია დიაგრამა N 9.17-ზე.

დიაგრამა N 9.17 გამოშვებული ბარათების რაოდენობა (დეკემბერი, 2016 - 2020)

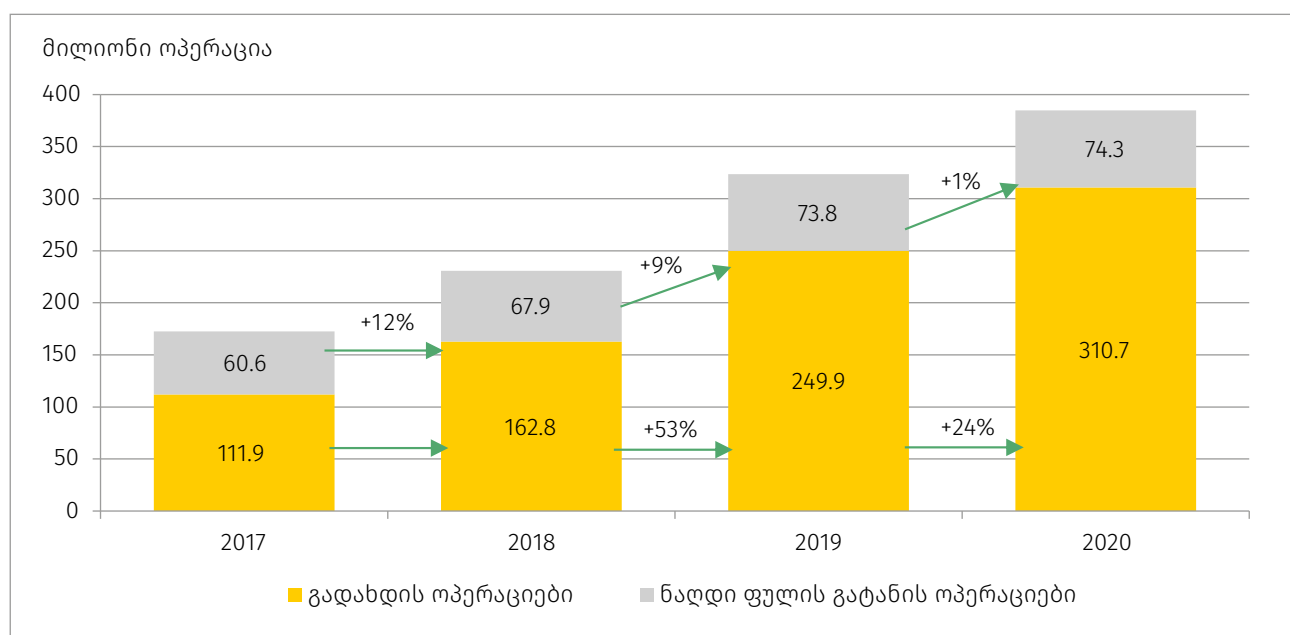

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საქართველოში გამოშვებული საბარათო ინსტრუმენტებით შესრულებული ოპერაციების რაოდენობამ წლის განმავლობაში 410 მილიონი შეადგინა, თანხობრივი მაჩვენებლით 34 მილიარდი ლარი. მათგან ქვეყნის შიგნით ოპე-

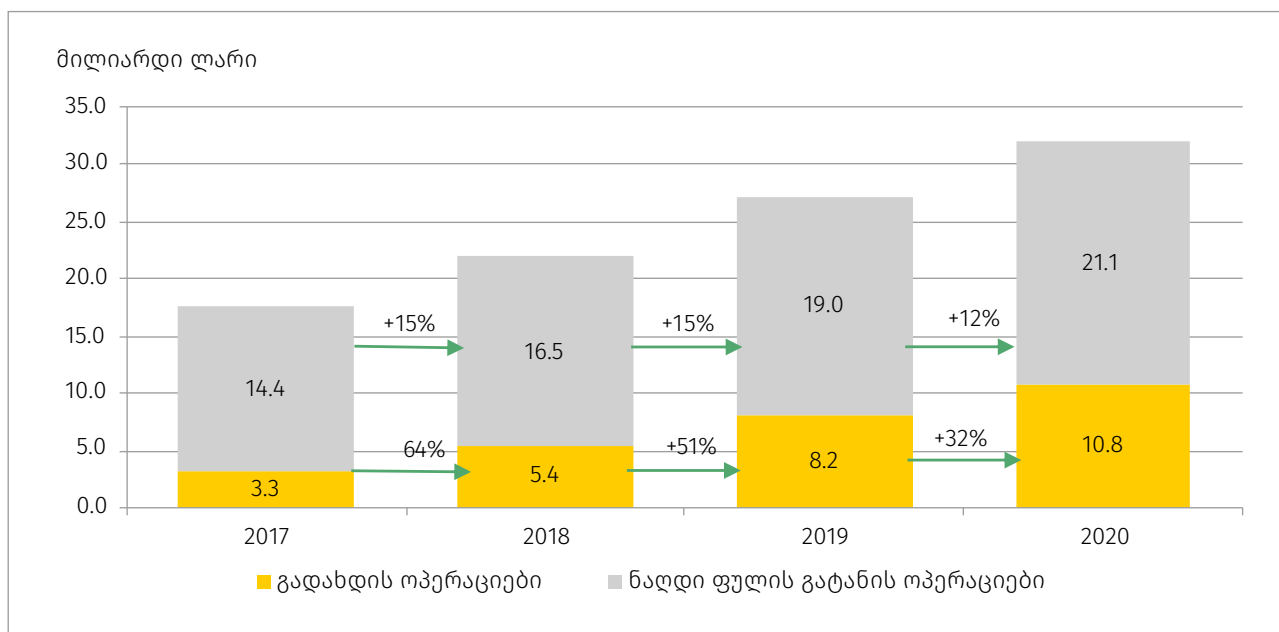
რაციების 94 პროცენტი შესრულდა, როგორც რაოდენობრივად, ისე თანხობრივად. ქვეყნის შიგნით განხორციელებული ოპერაციები წლების მიხედვით გამოსახულია დიაგრამა N 9.18-ზე და დიაგრამა N 9.19-ზე:

დიაგრამა N 9.18 ქვეყნის შიგნით ქართული საბარათო ინსტრუმენტებით შესრულებული ოპერაციების რაოდენობა

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 9.19 ქვეყნის შიგნით ქართული საბარათე ინსტრუმენტებით შესრულებული ოპერაციების თანხა

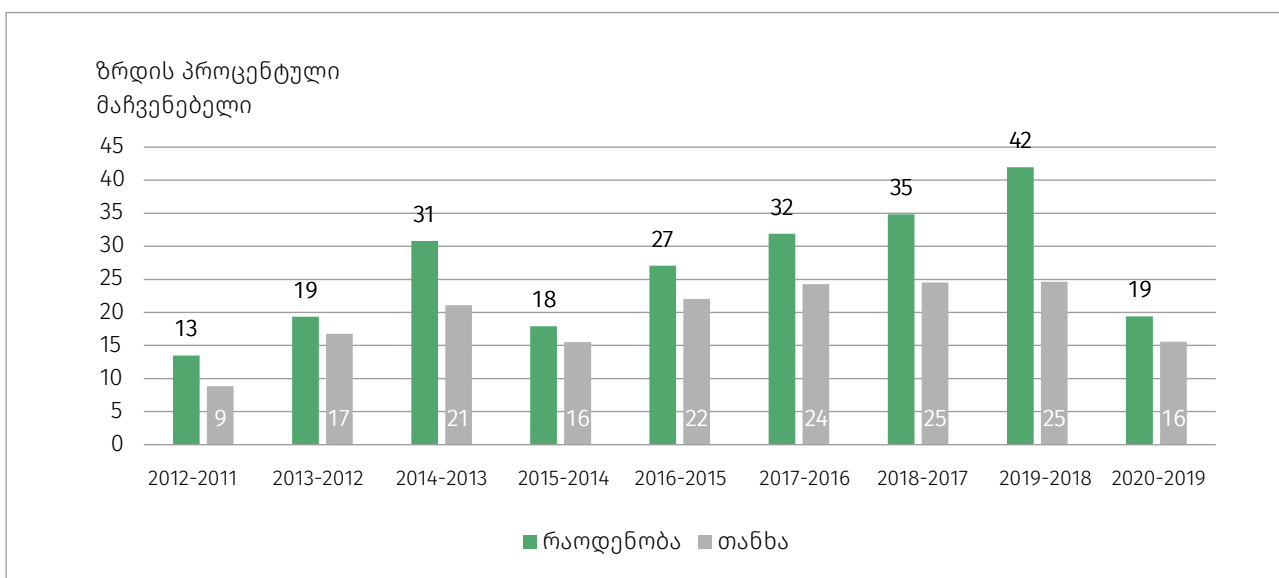

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

წინა წელთან შედარებით, 2020 წელს საბარათე ტრანზაქციების ზრდამ 19 პროცენტი შეადგინა რაოდენობრივად და 16 პროცენტი თანხობრივად. ოპერაციების რაოდენობის აღნიშნული მაჩვენებელი 23 პროცენტული პუნქტით, ხოლო

თანხის 19 პროცენტული პუნქტით ნაკლებია 2019 წლის ზრდის შესაბამის მაჩვენებლებთან შედარებით. საბარათე ოპერაციების ზრდა წლების მიხედვით გამოსახულია დიაგრამა N 9.20-ზე.

დიაგრამა N 9.20 საბარათე ოპერაციების ყოველწლიური ზრდის მაჩვენებლები

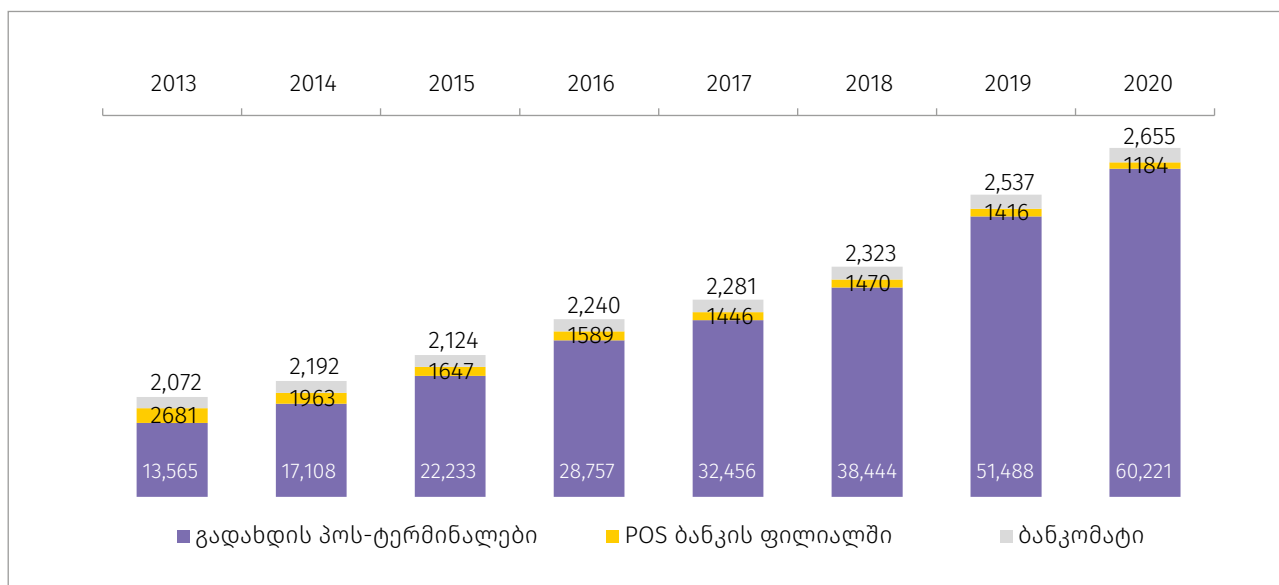
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2020 წლის განმავლობაში ერთი საბარათე ინსტრუმენტით თვეში საშუალოდ 12 ოპერაციაა შესრულებული, თანხობრივად 1000 ლარი.

2020 წელს სულ შესრულებული ოპერაციების რაოდენობის 82 პროცენტი და თანხის 37 პროცენტი საქონლის/მომსახურების საფასურის გადახდის ოპერაციებმა შეადგინა.

გადახდის პოს-ტერმინალების რაოდენობა 2020 წლის განმავლობაში მნიშვნელოვნად გაიზარდა და მან 60 ათასს გადააჭარბა. წინა წელთან შედარებით, 2020 წელს მისმა ზრდამ 17 პროცენტი შეადგინა. 29 პროცენტით გაიზარდა ვირტუალური (ელექტრონული კომერცის) ტერმინალების რაოდენობა, ხოლო 5 პროცენტით - ბანკომატების რაოდენობა. საბარათე მოწყობილობების რაოდენობა წლების მიხედვით გამოსახულია დიაგრამა N 9.21-ზე:

დიაგრამა N 9.21 საგადახდო ბარათების მიმღები მოწყობილობების დინამიკა (დეკემბერი, 2013– 2020)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2020 წლის განმავლობაში საბარათე ბაზარზე ინოვაციური პროდუქტებისა და სერვისების და-ნერგვა გრძელდებოდა. ჩიპიანი ბარათების რაოდენობამ სულ გამოშვებულ ბარათებში დაახლოებით 80 პროცენტი შეადგინა. მობილური აპლიკაციებისთვის ციფრული ბარათები დაინერგა. ემიტენტებმა, საკუთარ მობილურ აპლიკაციებთან ერთად, თავის მომხმარებელს apple-pay-ის პროდუქტი შესთავაზა.

საგადახდო მომსახურების პროვაიდერები

2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, საქართველოს ეროვნულ ბანკში 31 საგადახდო მომსახურების პროვაიდერი იყო რეგისტრირებული. ამასთან, 2 პროვაიდერი ლიკვიდაციის პროცესში იმყოფება. 2020 წლის განმავლობაში ეროვნულ ბანკში საგადახდო მომსახურების პროვაიდერად სამი სუბიექტი დარეგისტრირდა.

პროვაიდერების რეგისტრაციის პროცესი, არსებული პანდემიური სიტუაციიდან გამომდინარე, გასული წლის განმავლობაში დროებით, 2020 წლის 23 მარტიდან 23 ივლისამდე, ასევე, 2020 წლის 10 დეკემბრიდან 2021 წლის 31 იანვრის ჩათვლით, შეჩერებული იყო. მიუხედავად შექმნილი სიტუაციისა, აღნიშნული სუბიექტების დისტანციური ზედამხედველობა ჩვეულ რეჟიმში გაგრძელდა. დაწესებული შეზღუდვების შედეგად შექმნილი სირთულეების დროული იდენტიფიცირებისა და მათი აღმოფხვრის მიზნით, პროვაიდერთან აქტიური კომუნიკაცია მიმდინარეობდა.

პროვაიდერების გადახდები (გარდა ელექტრონული ფულით ოპერაციებისა)

2020 წელს საგადახდო მომსახურების პროვაიდერების მიერ 6 მილიარდი ლარის მოცულობის 143 მილიონი ოპერაცია განხორციელდა. 2019 წელთან შედარებით გადახდების რაოდენობა 10.5 პროცენტით შემცირდა, ხოლო თანხა 13.2 პროცენტით გაიზარდა. პროვაიდერების გადახდების (გარდა ელექტრონული ფულისა) დინამიკა მოცემულია დიაგრამაზე N 9.22.

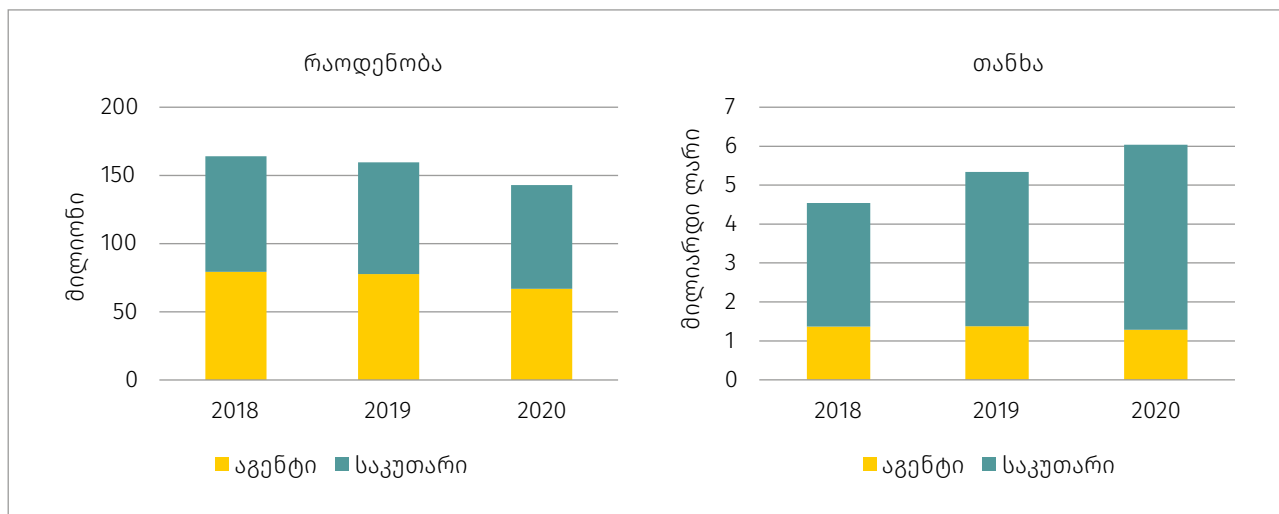
გადახდის განსახორციელებლად ყველაზე ხშირად, ტრადიციულად, თვითმომსახურების კიოსკები იყო გამოყენებული, რომლებითაც ნაღდი ფულით ელექტრონული გადახდის ინიცირება არის შესაძლებელი. კიოსკების მეშვეობით გადახდების რაოდენობის 95.7 პროცენტი და თანხის 95.4 პროცენტი განხორციელდა, რაც 2019

წლის ანალოგიურ მაჩვენებლებზე, შესაბამისად, 3.3 და 2 პროცენტული პუნქტით მეტია. კიოსკით ინიცირებული გადახდების აბსოლუტური უმრავლესობა ნაღდი ფულის გამოყენებით განხორციელდა, ხოლო საბარათე ინსტრუმენტის გამოყენების წილი კიოსკით მიღებულ გადახდებში უმნიშვნელოა და 0.1 პროცენტს არ აღემატება. საყურადღებოა, რომ 2019 წელთან შედარებით, შემცირდა პროვაიდერების სერვის-ცენტრებში შესრულებული გადახდების თანხის წილი. 2020 წელს ასეთმა გადახდებმა თანხობრივად 3.1 პროცენტი, ხოლო რაოდენობრივად 3.7 პროცენტი შეადგინა, რაც, წინა წლის მონაცემებზე, შესაბამისად, 4 პროცენტული პუნქტით და 1 პროცენტული პუნქტით ნაკლებია.

გადახდების ინიცირებისთვის ასევე ხშირად გამოიყენება საგადახდო მომსახურების პროვაიდერის ვებგვერდი. მისი მეშვეობით ინიცირებული იქნა 78 მილიონი ლარის 2.2 მილიონი გადახდა, რაც სულ განხორციელებული გადახდების, შესაბამისად, 1.3 პროცენტს და 1.6 პროცენტს შეადგენს.

2020 წელს აგენტების გამოყენებით შესრულებულმა გადახდებმა სულ პროვაიდერების მიერ შესრულებული გადახდების რაოდენობის 46.8 პროცენტი და თანხის 21.3 პროცენტი შეადგინა, რაც, წინა წლის ანალოგიურ მაჩვენებლებზე, შესაბამისად, 1.8 და 4.5 პროცენტული პუნქტით ნაკლებია.

დიაგრამა N 9.22 საგადახდო მომსახურების პროვაიდერების მიერ განხორციელებული გადახდები (გარდა ელექტრონული ფულისა)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

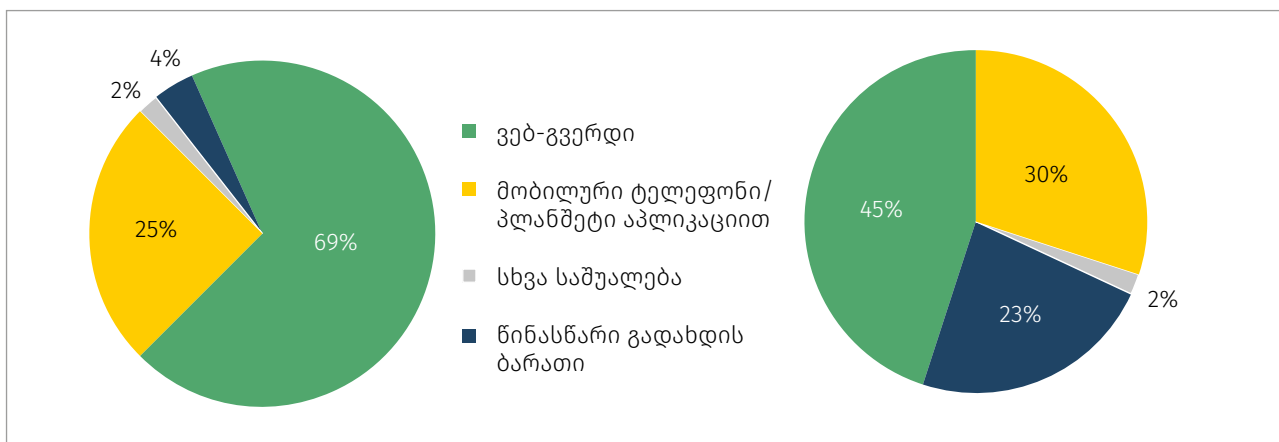
გადახდები ელექტრონული ფულით

ელექტრონული ფულით განხორციელებული გადახდების ბაზარზე 2020 წელს, ტრადიციულად, განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს წინასწარი გადახდის სატრანსპორტო ბარათებს. მათი გამოყენებით განხორციელებული ერთი გადახდის საშუალო თანხა 0.41 ლარს შეადგენს, რაც რადიკალურად განსხვავდება სხვა ელექტრონული ფულით განხორციელებული გადახდებისაგან. საყურადღებოა, რომ სატრანსპორტო ბარათები აქტიურად გამოიყენება საქალაქო საზოგადოებრივ ტრანსპორტში მგზავრობის საფასურის გადასახდელად, რის გამოც, მათი მეშვეობით განხორციელებული გადახდების რაოდენობა სხვა ელექტრონული ფულით განხორციელებულ გადახდების რაოდენობას მნიშვნელოვნად აღემატება და სულ ელექტრონული ფულით განხორციელებული გადახდების

რაოდენობის 98.9 პროცენტს, ხოლო თანხის - 25.6 პროცენტს შეადგენს. აღნიშნული სპეციფიკის გათვალისწინებით, შემდგომში ელექტრონული ფულით გადახდების ბაზრის ანალიზი სატრანსპორტო ბარათების გათვალისწინების გარეშე არის მოცემული.

2020 წელს ელექტრონული ფულის პროვაიდერების მიერ 85.7 მილიონი ლარის მოცულობის 780 ათასი გადახდა განხორციელდა. აღნიშნული გადახდების რაოდენობის 45.5 პროცენტი და თანხის 69.2 პროცენტი ელექტრონული ფულის გამომშვები პროვაიდერის ვებ-გვერდიდან განხორციელებულ გადახდებზე მოდის. ელექტრონული ფულით გადახდების მნიშვნელოვანი ნაწილი (თანხის 25 პროცენტი და რაოდენობის 30 პროცენტი) მობილური ტელეფონის/პლანშეტის აპლიკაციის გამოყენებით იქნა ინიცირებული.

დიაგრამა N 9.23 ელექტრონული ფულით გადახდები (გარდა სატრანსპორტო საბარათე ინსტრუმენტით გადახდებისა) (2020 წ.)

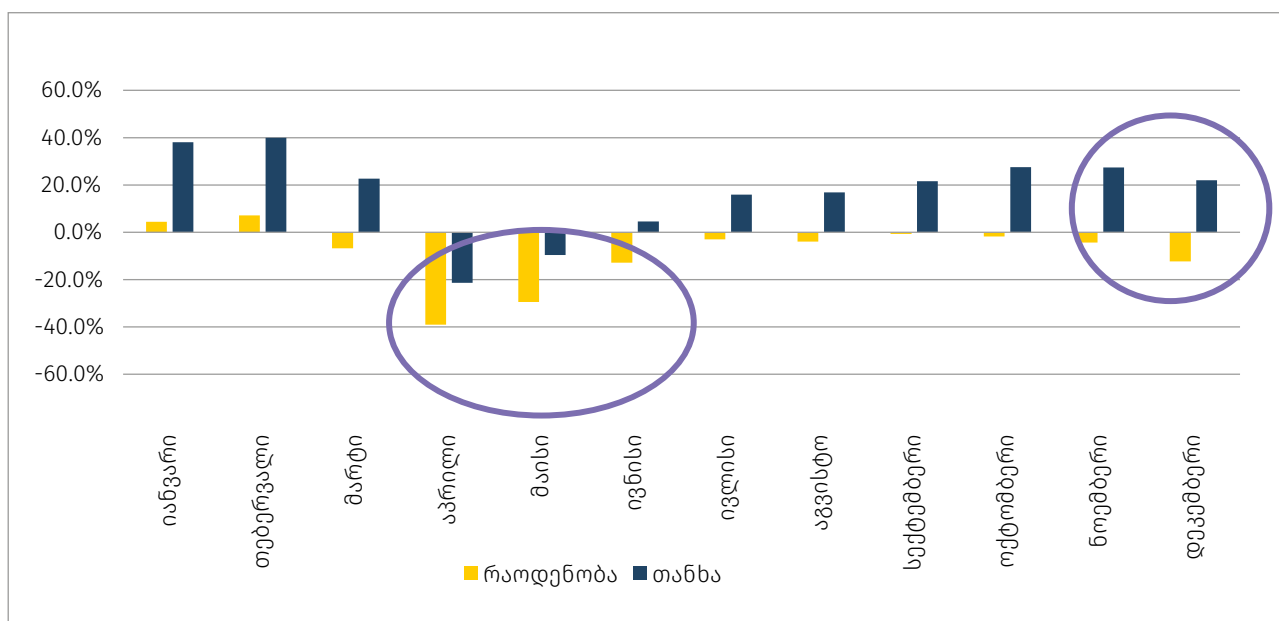

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

კორონავირუსის პანდემიის გავლენა საგადახდო მომსახურების პროვაიდერების ოპერაციებზე კორონავირუსის პანდემიამ, როგორც მოსალოდნელი იყო, საგადახდო მომსახურების პროვაიდერების საქმიანობაზე დიდი გავლენა მოახდინა. გადახდებისათვის ყველაზე ხშირად გამოყენებული საშუალების - თვითმომსახურების კიოსკის - შემთხვევაში, კორონავირუსის გავრცელების შეზღუდვისათვის გატარებული ღონის-

ძიებების გამო, წინა წლის შესაბამის პერიოდთან შედარებით მნიშვნელოვნად შემცირდა შესრულებული გადახდების რაოდენობა. ამასთან, აღსანიშნავია, რომ, თუ აპრილ-ივნისის პერიოდში შემცირდა როგორც თანხობრივი, ასევე რაოდენობრივი მაჩვენებლები, 2020 წლის ნოემბერ-დეკემბერში დაწესებული შეზღუდვების პერიოდში შემცირება მხოლოდ გადახდების რაოდენობას შეეხო (იხ. დიაგრამა N 9.24).

დიაგრამა N 9.24 თვითმომსახურების კიოსკებით შესრულებული გადახდების ცვლილება წინა წლის შესაბამის პერიოდთან შედარებით (2020 წ.)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ანალოგიური დინამიკა ელექტრონული ფულით განხორციელებულ გადახდებშიც შეინიშნება. კერძოდ, ელექტრონული ფულის ემიტენტის ვებ-გვერდით, ასევე მობილური ტელეფონის გამოყენებით განხორციელებული ელექტრონული

ფულის ოპერაციების როგორც რაოდენობრივი, ასევე თანხობრივი მაჩვენებლების ზრდა 2020 წლის მეორე ნახევრიდან მნიშვნელოვნად დაჩქარდა. (იხ. დიაგრამა N 9.25)

დიაგრამა N 9.25 ელექტრონული ფულით გადახდების ცვლილება წინა წლის შესაბამის პერიოდთან შედარებით. (2020 წ.)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

გარდა აღნიშნულისა, საგადახდო მომსახურების პროვაიდერები უშვებენ როგორც ლოკალურ, ასევე საერთაშორისო წინასწარი გადახდის ბარათებს, რომლებიც აქტიურად გამოიყენება მომხმარებლების მიერ ელექტრონულ საფულეზე წვდომისათვის. ასევე, დანერგილია QR კოდის გამოყენებით საფულიდან თანხის განაღდების მექანიზმი. პროვაიდერების დიდი ნაწილი აქტიურად იყენებენ მობილურ აპლიკაციებს, რაც ხელს უწყობს დისტანციური გადახდების ზრდას. საყურადღებოა აგრეთვე მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებთან მზარდი სინერგია, რაც მომხმარებელს როგორც სასესხო პროდუქტებით, ასევე საგადახდო მომსახურებით ერთდროულად სარგებლობის საშუალებას აძლევს.

პროვაიდერებს შორის გადახდები

საგადახდო მომსახურების განხორციელებისას, საქმიანობის უფრო ეფექტიანად წარმართვის პროვაიდერები ხშირად შუამავალ პროვაიდერებს იყენებენ. 2020 წლის მონაცემებით, პროვაიდერის მიერ გადამხდელისაგან მიღებული დავალებების თანხის 35.5 პროცენტი შუამავალი პროვაიდერების გამოყენებით შესრულდა, რაც 2019 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელზე ერთი პროცენტული პუნქტით ნაკლებია. რაც შეეხება მიმღებისათვის ჩარიცხულ თანხებს, პროვაიდერების მიერ განხორციელებული გადახდების 99 პროცენტი, წინა წლის მსგავსად, საქართველოს რეზიდენტ კომერციულ ბანკებში განხორციელდა.

სანიჟორიკონომიკური ტექნოლოგიების ბანკოთმართვა

10

2020 წელს ეროვნული ბანკის სერვერული ინფრასტრუქტურის სიმძლავრისა და რესურსების ოპტიმიზაციისა და გაუმჯობესების პროცესი დასრულდა. აღნიშნული პროექტის ფარგლებში, ეროვნული ბანკის ძირითად ორ სერვერულ ცენტრში ერთ-ერთი მოწინავე ტექნოლოგია, ჰიპერკონვერგენტული გადაწყვეტილებისათვის გამოყოფილი აპარატურული რესურსები გაორმაგდა, რამაც ბანკის საინფორმაციო ტექნოლოგიური სერვისების მიწოდების წარმადობა და მდგრადობა მნიშვნელოვნად გაზარდა. ჰიპერკონვერგენტული სისტემა წარმოადგენს სერვერული, ქსელური და მონაცემთა სანახი სისტემების გაერთიანებას ერთიან პლატფორმაში, რომელსაც ცენტრალიზებული პროგრამული უზრუნველყოფა მართავს.

მონაცემთა დამუშავების ცენტრებში არსებული ქსელური კომუტატორები უფრო ახალი, თანამედროვე აპარატურით ჩანაცვლდა. ამ განახლებამ ინფორმაციის ნაკადების მიმოცვლის გამტარობის გაზრდას შეუწყო ხელი.

გასულ წელს, ელექტრონული ფოსტის ონლაინ არქივაციის სისტემა დაინერგა, რომელიც ელექტრონული ფოსტის ოპტიმიზაციისა და მომხმარებელთა საფოსტო ყუთის დატვირთვისა და ზომის შემცირების მიზნით ელექტრონული წერილების დაარქივებას უზრუნველყოფს. აღნიშნული სისტემის საშუალებით მომხმარებელთა ელექტრონული წერილები სერვერზე ავტომატურად არქივდება, რაც მომხმარებელთა საფოსტო ყუთების მოცულობას მნიშვნელოვნად ამცირებს. 2 თვეზე ხანდაზმული მიმაგრებული ფაილები სერვერზე ე.წ. სტაბინგის მეთოდით იტვირთება, რაც მიმაგრებული ფაილების სერვერზე განთავსების ბმულით ჩანაცვლებას გულისხმობს. აღსანიშნავია, ასევე, ძებნის მოქნილი ინსტრუმენტი, რომელიც ძებნის პროცესს გაუმჯობესებული ფილტრების საშუალებით ამართივებს. საერთო ჯამში, არქივაციის სისტემამ თანამშრომელთა ელექტრონული ფოსტის წარმადობა გააუმჯობესა და საქართველოს ეროვნულ

ბანკში არსებული ელექტრონული წერილების სისტემის ინფრასტრუქტურის ოპტიმიზაციას შეუწყო ხელი.

2020 წელს ეროვნულმა ბანკმა კიბერუსაფრთხოების მიმართულებით მუშაობა ახალი პროდუქტების დანერგვით განაგრძო. ბანკში მოწყვლადობების სკანირების სისტემა დაინერგა, რომლის მიზანიც ბანკში კრიტიკულ სერვისებზე მოწყვლადობების აღმოჩენა იყო. აღნიშნული სკანირების შედეგებზე დაყრდნობით განხორციელდა სამუშაოები და დაიგეგმა შესაბამისი აქტივობები.

ასევე, ბანკის ინფრასტრუქტურაში პრივილეგირებული მომხმარებლების (ადმინისტრატორების) ქმედებების მონიტორინგისა და კონტროლის სისტემა გაიმართა, რომელიც მაღალი კრიტიკულობის მქონე IT ინფრასტრუქტურის დაცულობას (სერვერები, მონაცემთა ბაზები, აქტიური ქსელური აპარატურა, პროგრამული უზრუნველყოფა და ა.შ.) უზრუნველყოფს, რათა ადმინისტრატორის უფლებების მქონე მომხმარებელთა მხრიდან ანგარიშებთან არასანქცირებული წვდომა არ მოხდეს.

ბანკის ინფრასტრუქტურას კიდევ ერთი ახალი პროდუქტი დაემატა ქსელური უსაფრთხოების მონიტორინგის სისტემის სახით, რომელიც ქსელში საფრთხეების აღმოჩენის, სწრაფი რეაგირებისა და ლიკვიდაციის საშუალებას იძლევა.

კიბერუსაფრთხოების განყოფილება განაგრძობდა თანამშრომელთა კიბერ ცნობიერების ამაღლებისა და სხვადასხვა პროაქტიულ ღონისძიებებში აქტიურ ჩართვას. 2020 წლის განმავლობაშიც ახალ თანამშრომლებს კიბერუსაფრთხოების ცნობიერების ამაღლების ტრენინგები უტარდებოდათ, ხოლო არსებულ თანამშრომლებს რეგულარულად ეგზავნებოდათ ინფორმაცია არსებულ კიბერ საფრთხეებსა და მათი თავიდან არიდების გზების შესახებ.

COVID-19-ით გამოწვეულმა პანდემიამ სტანდარ-

ტულ სამუშაო გარემოზე მოახდინა გავლენა და, საქართველოს ეროვნული ბანკის მენეჯმენტის გადაწყვეტილებით, ბანკის თანამშრომელთა დისტანციურ სამუშაო რეჟიმზე გადაყვანა განხორციელდა. საინფორმაციო ტექნოლოგიების დეპარტამენტის ჩართულობით დაიგეგმა და განხორციელდა დამატებითი კომპიუტერული ტექნიკის შესყიდვა; პირველ ეტაპზე - კრიტიკული ბიზნეს სერვისების მომხმარებელთა, ხოლო მეორე ეტაპზე - დანარჩენ თანამშრომელთა უზრუნველყოფა პორტატული მოწყობილობებით.

მომსახურების განყოფილებამ, დისტანციური მუშაობისთვის აუცილებელი მოთხოვნების გათვალისწინებით, პორტატული მოწყობილობები ტექნიკურად შემჭიდროებულ ვადებში გამართა და თანამშრომელთა მხარდაჭერას 24/7 რეჟიმში, ფაქტობრივად, ფორს-მაჟორულ სიტუაციებში განაგრძობდა.

ბანკში არსებულმა ვიდეო კონფერენციის სისტემამ მნიშვნელოვნად გაამარტივა თანამშრომლების დისტანციურ რეჟიმზე გადაყვანა და აქტიური სამუშაო პროცესის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი კომპონენტის - შეხვედრების შეუფერხებლად წარმართვას და ონლაინ სივრცეში გადატანას შეუწყო ხელი. 2020 წლის განმავლობაში აქტიურად მიმდინარეობდა მუშაობა საქართველოს ეროვნული ბანკის მონაცემების ოპტიმიზაციის მნიშვნელოვან პროექტებზე, რომელთაგან აღსანიშნავია ფინანსური ბაზრების დეპარტამენტის რისკების მართვისა და კონტროლის განყოფილებისთვის 2011 წლიდან დღემდე Bloomberg-იდან გენერირებული ინფორმაციის მონაცემთა ბაზის არქიტექტურის შექმნა, მონაცემთა ერთობლიობის განსაზღვრა და არსებული პროცესის ავტომატიზაცია, რომელმაც ბიზნესს ერთიან საერთო სივრცეში BI-ის გამოყენებით რეპორტის მიღების საშუალება მისცა.

მსგავსი ტექნიკური გადაწყვეტილება მაკროეკონომიკისა და სტატისტიკის დეპარტამენტის მონეტარული სტატისტიკის განყოფილებისთვისაც

შეიქმნა, სადაც კომერციული ბანკებიდან ყოველდღიურად მიღებული ისტორიული ფაილების საერთო მონაცემთა სანახ სისტემაში იმპორტის საშუალება შემუშავდა.

2020 წელს არსებული ბიზნეს კრიტიკული მონაცემთა ბაზების კლასტერული ტიპის ტექნოლოგიაზე მიგრაცია განხორციელდა, რომელმაც ორივე მონაცემთა დამუშავების ცენტრის რესურსის და ცენტრებს შორის სინქრონული რეპლიკაციის გამოყენების საშუალება მოგვცა, ასევე ბიზნეს უწყვეტობის აღდგენის დრო 2 საათიდან 3 წუთამდე შეამცირა. აღნიშნული ცვლილებების დამსახურებით, მონაცემთა ბაზების გადართვა ადამიანური რესურსის ჩარევის გარეშე ხორციელდება.

აღსანიშნავია, რომ კომერციული ბანკები საქართველოს ეროვნული ბანკს ფინანსურ ანგარიშგებას გარკვეული პერიოდულობით წარუდგენენ. ინფორმაცია სხვადასხვა სადებეტო თუ საკრედიტო ბრუნვებს ასახავს. ოპერაციები ექსელის ფაილში ფორმირდებოდა და ფორმატირების შემდეგ ეროვნულ ბანკს მიეწოდებოდა. პროდუქტი ითვალისწინებდა პროგრამის დანერგვას, სადაც მოხდებოდა მონაცემების შეტანა, ხოლო მოგება-ზარალის, პროცენტული და სხვა მაჩვენებლების დათვლა ავტომატურად, ეროვნული ბანკის პლატფორმაზე პირდაპირი ატვირთვის გზით ხორციელდებოდა. 2020 წელს ჩაირთო წვდომა აპლიკაციაზე, რაც ინფორმაციის უსაფრთხოდ შენახვასა და მასზე სხვა მესამე პირისთვის ხელმიუწვდომლობის გარანტიას განაპირობებს.

2020 წელს BI ვერსია განახლდა, ასევე დაემატება ახალი ფუნქციონალი. აღსანიშნავია ე.წ. Workbook-ების გახსნა ტაბლოს სერვერზე. ეს ფუნქციონალი მომხმარებელს შესაძლებლობას აძლევს, რომ რეპორტის შიგთავსი Desktop-ის გარეშე ნახოს. თავის მხრივ, გამარტივდა სებ-ის ვებ-გვერდზე გამოსაქვეყნებელი/გამოქვეყნებული რეპორტების გადამოწმების პროცესიც.

გასულ წელს, WSS მონაცემებზე დაყრდნობით, დაინერგა რეპორტირებისა და ავტომატური ტესტირების სისტემა Omnify, რომელიც რეპორტების შექმნის შესაძლებლობებს მნიშვნელოვნად აფართოებს და მის ფუნქციონალსა და ვიზუალურ მხარეს მომხმარებლებისათვის მოსახერხებელს ხდის. ასევე მნიშვნელოვანია ისიც, რომ სისტემა შეიცავს ავტომატური ტესტირების ფუნქციონალს, რითაც, გარკვეული სატესტო სცენარების შექმნის შემდეგ, სისტემა ტესტირებას ავტომატურად, ადამიანის ჩარევის გარეშე ახდენს. ამით ადამიანური და დროითი რესურსები, ისევე როგორც ადამიანური ფაქტორით გამოწვეული შეცდომები, მნიშვნელოვნად მცირდება.

აღსანიშნავია, რომ გასულ წელს ადამიანური რესურსების მართვის ავტომატიზებული სისტემა (HRMS) განახლებული ვერსიით შეიცვალა. საგრძნობლად გაუმჯობესდა ოპერაციების შესრულების სიჩქარე და ძირითადი რეპორტის ნაწილი, სადაც ერთად არის თავმოყრილი ყველა მონაცემი თანამშრომლის შესახებ. ხელფასის მოდულში დაემატა სავალდებულო საპენსიო შენატანების, თანამშრომლისა და კომპანიის ქრილში ავტომატური მართვის საშუალება, საბოლოო ანგარიშსწორების ფუნქციონალი და საშემოსავლო დეკლარაციის რეპორტი. ასევე განახლდა სხვადასხვა სახის რეპორტები.

ძირითად საბანკო სისტემას აღსრულების ეროვნული ბიუროს ელექტრონული სისტემის ფუნქციონალი დაემატა, რაც ძირითად საბანკო სისტემაში აღსრულების ეროვნული ბიუროდან გამოგზავნილი საინკასო დავალებების (განკარგულებების) ელექტრონულად მიღებას და მის შესრულებასთან დაკავშირებული ყველა პროცესის (მათ შორის ბუღალტრული გატარებების) ავტომატიზაციას მოიცავს. აღნიშნული ფუნქციის დამატებამ აღსრულების ეროვნული ბიუროს საინკასო დავალებების (განკარგულებების) ხელით აღრიცხვა და შესრულება ჩაანაცვლა. შემცირდა მონაცემების გაცვლის დრო და საოპერაციო რისკები.

არასაბანკო დაწესებულებებისთვის შემუშავდა და ამოქმედდა დისტანციური ზედამხედველობის პორტალი, რომელმაც ზედამხედველობას დაქვემდებარებული არასაბანკო სუბიექტების მიერ ეროვნულ ბანკში ინფორმაციის წარდგენის ტრადიციული მეთოდი ჩაანაცვლა და ანგარიშგებების ონლაინ რეჟიმში ატვირთვა და ეროვნულ ბანკთან დისტანციური კომუნიკაცია უზრუნველყო. პორტალმა უფრო მოქნილი გახადა არასაბანკო სუბიექტებთან კომუნიკაცია და მათგან ინფორმაციის მიღება. აგრეთვე, პორტალის შესაძლებლობიდან გამომდინარე, ინფორმაციის ატვირთვისთანავე გამოირიცხა ტექნიკური უზუსტობები და გაიზარდა წარმოდგენილი ინფორმაციის სანდოობა. დისტანციური ზედამხედველობის პორტალი მონაცემების დამუშავების დროს საგრძნობლად ამცირებს და ზედამხედველს ანალიტიკური საქმიანობისთვის მეტ დროს უტოვებს. აღნიშნული პორტალი მონაცემთა დიდ ბაზებთან მუშაობის საშუალებას იძლევა, რაც სექტორის სებ-ს და სხვა დაინტერესებულ მხარეებს საქმიანობის შესახებ მეტ ინფორმაციას აწვდის და რისკების იდენტიფიცირებასა და აღმოფხვრაში ეხმარება.

2020 წელსაც აქტიურად მიმდინარეობდა მუშაობა საქართველოს ეროვნული ბანკის ერთიანი სტატისტიკური ინფორმაციული სისტემის - სებ-სტატის პროგრამული უზრუნველყოფის დახვეწის, გაფართოების და შემდგომი განვითარების მიმართულებით. შემუშავდა და რეალურ გარემოში გაეშვა მონაცემთა რამდენიმე ახალი ოჯახი. აღნიშნული სისტემა ფინანსური ინსტიტუტებიდან ინფორმაციის მოპოვების, ხარისხის კონტროლისა და დამუშავების სტატისტიკურ პროგრამულ უზრუნველყოფას წარმოადგენს.

2019 წლისგან განსხვავებით, გლობალური პანდემიური ვითარებიდან გამომდინარე, 2020 წლის განმავლობაში ეროვნული ბანკის თანამშრომლები საქართველოს ფარგლებს გარეთ ჩატარებულ სხვადასხვა ტრენინგს ვერ დაესწრნენ, თუმცა ახალმა ტექნოლოგიურმა

მიდგომებმა, კერძოდ ონლაინ ფორმატმა, საინფორმაციო ტექნოლოგიების დეპარტამენტის თანამშრომლებს ონლაინ კონფერენციებსა და სემინარებში მონაწილეობის შესაძლებლობა მისცა. აღნიშნულ ღონისძიებებში ეროვნული ბანკის მონაწილეობამ მთლიანად ეროვნული ბანკის საინფორმაციო ტექნოლოგიებისა და სერვისების განვითარებას სათანადო სარგებელი მოუტანა და ასევე ხელი შეუწყო კონკრეტული თანამშრომლების კვალიფიკაციის და მოტივაციის ამაღლებას. ერთ-ერთი ასეთი გამორჩეული ღონისძიება საქართველოსა და ესტონეთს შორის არსებული სტრატეგიული პარტნიორობის ფორმატის ფარგლებში ჩატარებული კიბერუსაფრთხოების შესაძლებლობების ზრდაზე იყო ორიენტირებული, რომელიც შედგებოდა

„Hunt the Hacker“ სწავლებისა და ტექნიკური სავარჯიშო „CRX“-ისაგან. ის მიზნად ისახავდა კიბერ ინციდენტების იდენტიფიცირებისა და მათზე ეფექტური რეაგირების მექანიზმების გაძლიერებას. ტრენინგის შედეგად, საინფორმაციო ტექნოლოგიების დეპარტამენტის შესაბამისმა თანამშრომლებმა სათანადო ცოდნა გაიღრმავეს და ზემოხსენებული სწავლების დამადასტურებელი სერტიფიკატები მიიღეს.

ეროვნული ბანკი მუდმივად ზრუნავს თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვასა და განვითარებაზე, რაც ბანკის ძირითადი მიზნებისა და ამოცანების შესრულების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია.

საკანონმდებლო-საგარეო საგარეო რეგისტრაცია

11

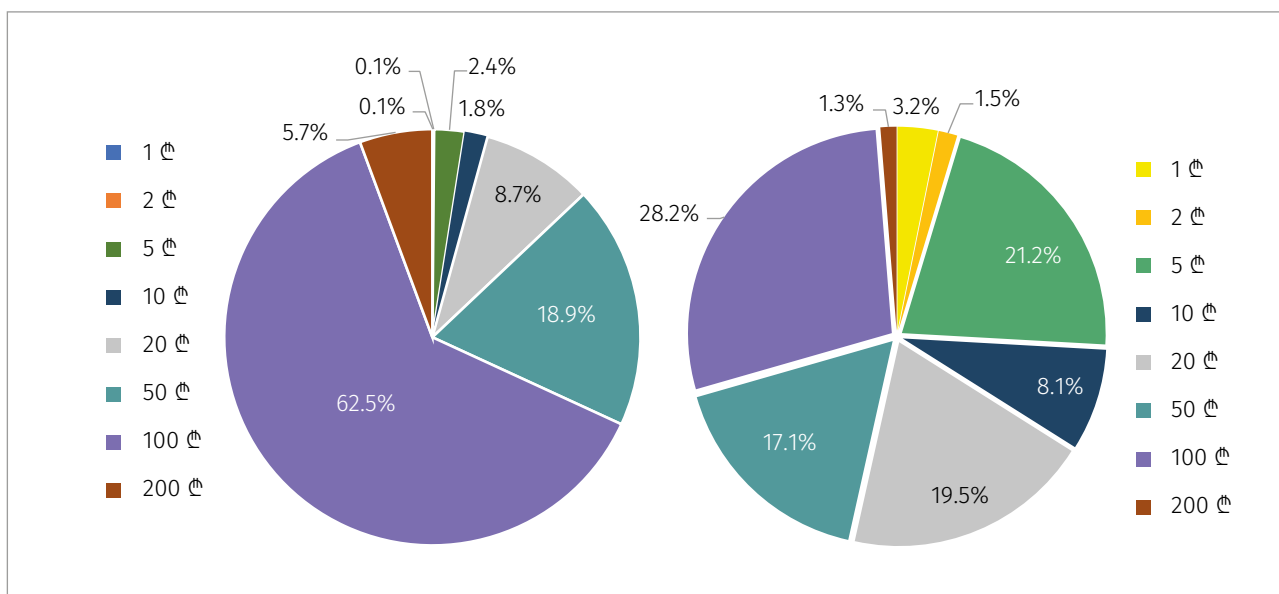
COVID-19 პანდემიის გავლენა ეროვნული ბანკის თანამშრომლებისათვის განსაკუთრებით მძიმე და ტრაგიკული იყო. მიუხედავად ამისა, მოიძებნა კრიზისების დაძლევის გზები, რამაც შესაძლებელი გახადა ქვეყნის ეკონომიკისათვის ნაღდი ფულის მიწოდების პროცესის გამართულად წარმართვა. საკასო ოპერაციებისა და ნაღდი ფულის მიმოქცევის დეპარტამენტი ასევე აქტიურად მუშაობდა ბანკნოტების და მონეტების დამამზადებელ ევროპულ საწარმოებთან, რათა გლობალურ პანდემიას საწარმოო პროცესებზე გავლენა არ მოეხდინა.

წლის განმავლობაში მიმდინარეობდა მიმოქცევაში არსებული ბანკნოტებისა და მონეტების

ხარისხის ამაღლების, საემისიო ლარის ბანკნოტების/მონეტებისა და მიმოქცევიდან შემოსული ფულის ნიშნების დადგენილი წესით დამუშავების, ექსპერტიზის საქმიანობის გაუმჯობესებისა და სამართლებრივი ბაზის დახვეწის პროცესები.

2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, მიმოქცევაში არსებული ნაღდი ფულის ოდენობამ 4,661.4 მლნ ლარი შეადგინა. მათ შორის ბანკნოტები - 4,526.6 მლნ ლარი, ხოლო მონეტები - 134.8 მლნ ლარი იყო (2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით მიმოქცევაში ბანკნოტების ცალკეული ნომინალის ხვედრით წილს თანხებისა და რაოდენობის მიხედვით აჩვენებს დიაგრამა N 11.1).

დიაგრამა N 11.1 მიმოქცევაში ბანკნოტების ხვედრითი წილები ნომინალების მიხედვით*

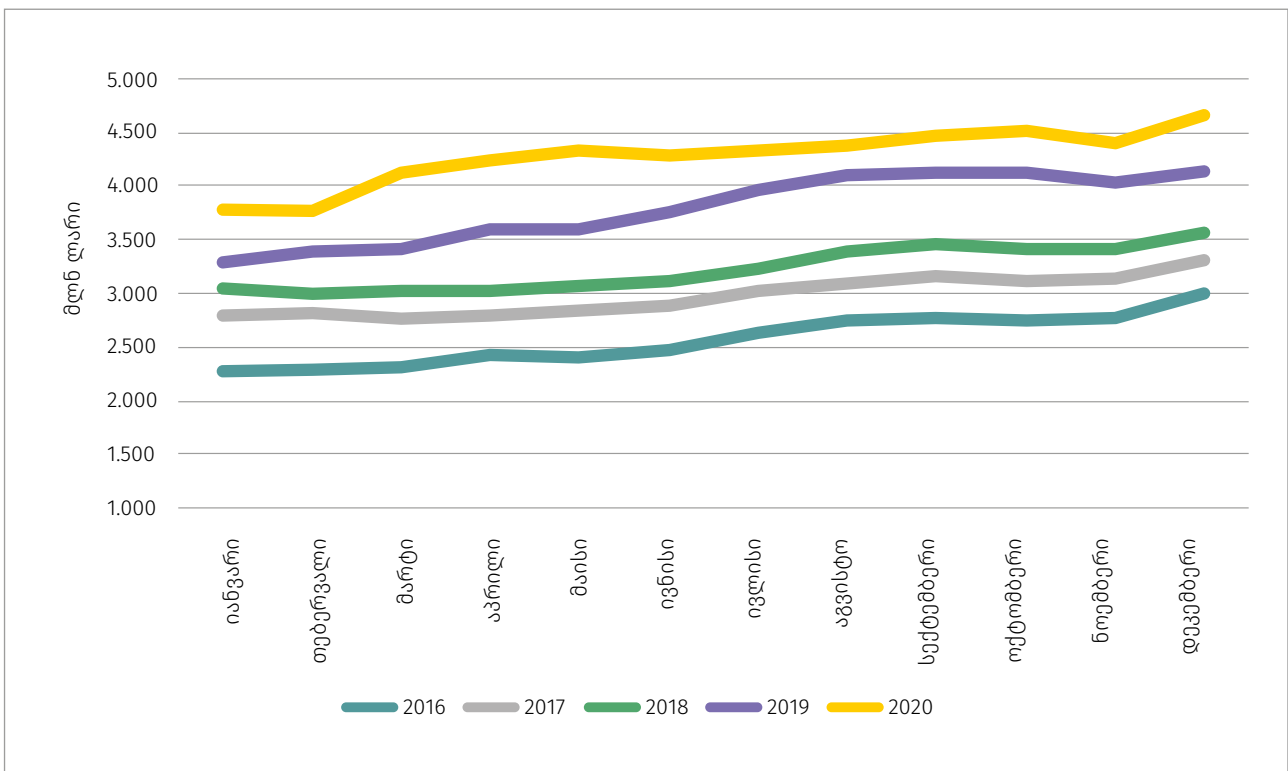
*მიმოქცევაში არსებული 1 და 2 ლარის ნომინალის ბანკნოტების ჩათვლით, რომელთა დამზადებაც აღარ ხდება ამავე ნომინალის მონეტების მიმოქცევაში დამკვიდრების შემდეგ.

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საანგარიშო პერიოდში, მიმოქცევაში ნაღდი ფულის მოცულობა წლის დასაწყისთან შედარებით 524.4 მლნ ლარით, ანუ 12.7 პროცენტით გაიზარდა

(2016-2020 წლებში ეროვნული ვალუტის - ლარის მიმოქცევის დინამიკას გვიჩვენებს დიაგრამა N 11.2).

დიაგრამა N 11.2 ნაღდი ფული მიმოქცევაში (2016-2020 წლები)

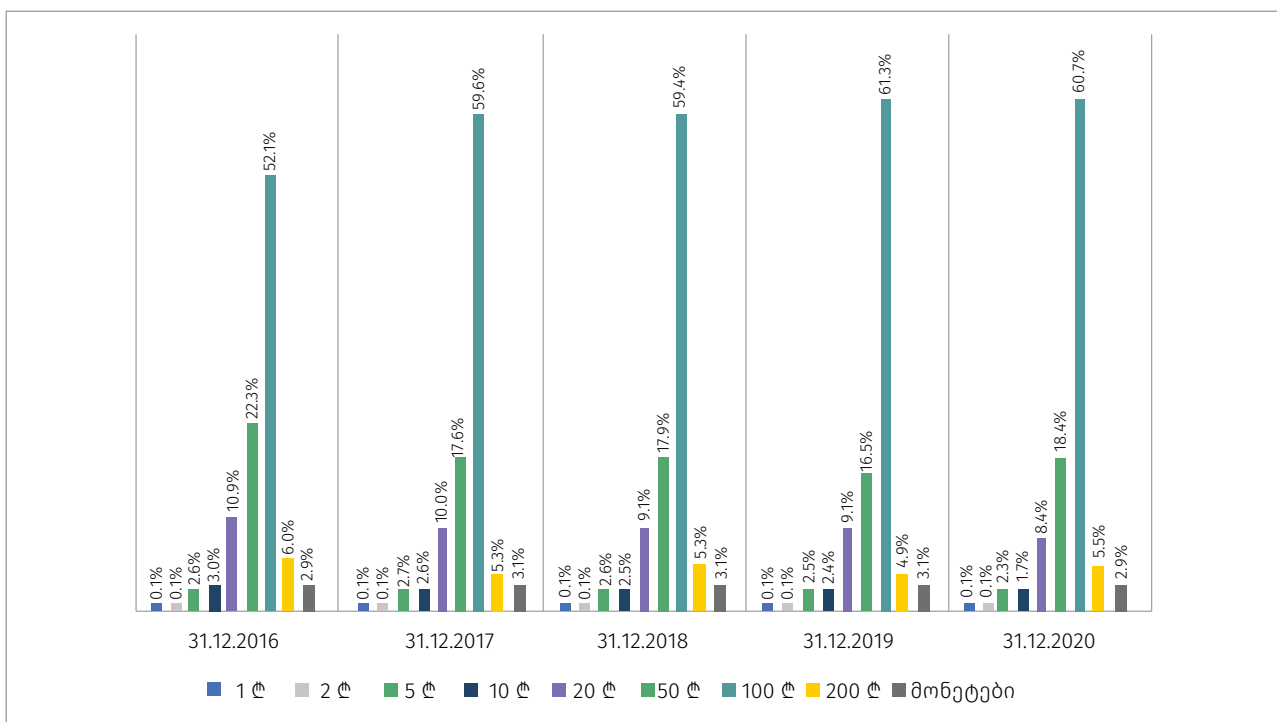

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2020 წლის განმავლობაში მიმოქცევაში ბანკნოტების თანხობრივი რაოდენობა 516.8 მლნ ლარით გაიზარდა და მიმოქცევაში არსებული ფულის მთლიან მოცულობაში მისმა ხვედრითმა წილმა 97.1 პროცენტი შეადგინა. ამ პერიოდში მოთხოვნა მცირედით გაიზარდა დაბალი ნომინალის - 5 და 20 ლარის ნომინალის ბანკნოტებზე (შესაბამისად 3.3 პროცენტი და 4.1 პროცენტი), ხოლო 10 ლარის ნომინალის ბანკნოტზე მოთხოვნა 18.8 პროცენტით შემცირდა. მიმოქცევის მოთხოვნა გაიზარდა ყველა მაღალი ნომინალის - 50, 100 და 200 ლარის ნომინალის ბანკნოტებზე

(შესაბამისად 25.1 პროცენტი, 11.6 პროცენტი და 25.3 პროცენტი). თუმცა, აღსანიშნავია, რომ საანგარიშო პერიოდში მიმოქცევის მთლიანი მოცულობის ასეთი ზრდის პირობებში, გარდა 50 ლარის და 200 ლარის ნომინალის ბანკნოტების ხვედრითი წილისა, წინა წელთან შედარებით, ყველა სხვა ნომინალის ბანკნოტების ხვედრითი წილები მცირედით შემცირდა. ამ პერიოდში მცირედით - 0.18 პროცენტული პუნქტით შემცირდა მიმოქცევაში მონეტების მთლიანი ხვედრითი წილი და ამ მაჩვენებელმა 2.89 პროცენტი შეადგინა (იხ. დიაგრამა N 11.3).

დიაგრამა N 11.3 მიმოქცევაში ბანკნოტების ცალკეული ნომინალისა და მონეტების ხვედრითი წილები (2016-2020 წლები)*

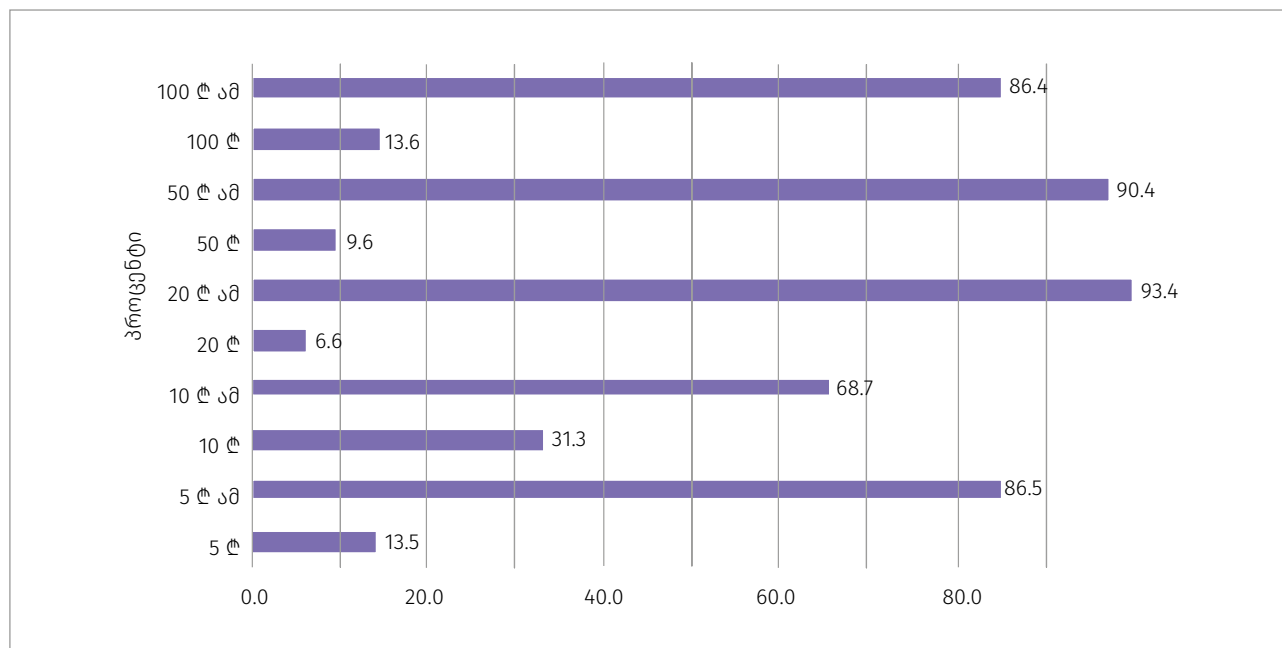
*მიმოქცევაში არსებული 1 და 2 ლარის ნომინალის ბანკნოტების ჩათვლით, რომელთა დამზადებაც აღარ ხდება ამავე ნომინალის მონეტების მიმოქცევაში დამკვიდრების შემდეგ.

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ნარმატებით მიმდინარეობდა 2016 წლამდე ემისიის ბანკნოტების ახალი მოდიფიკაციის 5, 10, 20, 50 და 100 ლარის ნომინალის ბანკნოტებით ჩანაცვლებისა და მიმოქცევის განახლების პროცესი. კერძოდ, საანგარიშო პერიოდის ბოლოსათვის, განახლებული 5 ლარის ნომინალის ბან-

კნოტი მიმოქცევაში ამ ნომინალის ბანკნოტის 86.5 პროცენტს შეადგენდა, 10 ლარიანი ბანკნოტი - 68.7 პროცენტს, 20 ლარიანი - 93.4 პროცენტს, 50 ლარიანი - 90.4 პროცენტს, ხოლო 100 ლარიანი - 86.4 პროცენტს შეადგენს (იხ. დიაგრამა N 11.4).

დიაგრამა N 11.4 5, 10, 20, 50 და 100 ლარის ნომინალის ბანკნოტები მიმოქცევაში, მოდიფიკაციების მიხედვით (პროცენტი)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საანგარიშო პერიოდის ბოლოსათვის, ძველი მოდიფიკაციის ბანკნოტების ფურცლობრივი რაოდენობის ხვედრითი წილი, მთლიანად მიმოქცევაში არსებულ იმავე ნომინალების ახალი მოდიფიკაციის ბანკნოტებთან მიმართებაში, მხოლოდ 12.9 პროცენტს შეადგენს.

საანგარიშო პერიოდში მიმოქცევაში 1 და 2 ლარის ნომინალის მონეტების თანხობრივი ოდენობა 4.9 პროცენტით გაიზარდა და წლის ბოლოს 88.9 მლნ ლარი შეადგინა.

2019 წელთან შედარებით, მიმოქცევაში ეროვნული ვალუტის - თეთრის მონეტების თანხობრივი რაოდენობა 8.2 პროცენტით გაიზარდა.

ნაღდი ფულით ქვეყნის ეკონომიკისთვის შეუფერხებელი მიწოდებისა და ეროვნული ბანკის სარეზერვო მარაგების შევსების მიზნით, საანგარიშო პერიოდში გრძელდებოდა სამუშაოები ლარის ბანკნოტებისა და მონეტების დამზადების, მათი მიმოქცევაში გაშვებისა და მათ

დამზადებასთან დაკავშირებით გათვალისწინებული ვალდებულებების შესრულების უზრუნველსაყოფად.

საანგარიშო პერიოდში 50 და 100 ლარის ნომინალის ბანკნოტები დამზადდა, 2016 წლის მოდიფიკაციის იგივე ნომინალის ბანკნოტების იდენტური დიზაინისა და სხვა მახასიათებლების მიხედვით გამოშვების წლით „2020“ და საქართველოს ეროვნული ბანკის მოქმედი პრეზიდენტის ხელმოწერის ცვლილების გათვალისწინებით. აღნიშნული ბანკნოტების საკონტროლო შემოწმების შემდეგ, 50 ლარის ნომინალის ბანკნოტები მიმოქცევაში 2020 წლის 15 ოქტომბრიდან, ხოლო 100 ლარის ნომინალის ბანკნოტები - 2020 წლის 14 დეკემბრიდან გავიდა.

საანგარიშო პერიოდში მიმოქცევის დანიშნულების 2 ლარის, 50 თეთრის და 10 თეთრის ნომინალის მონეტების დამზადება, მათი სასიგნალო ნიშნულებთან და ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ სპეციფიკაციებთან შესაბამისო-

ბის დადგენა და მიმოქცევაში გაშვება იქნა უზრუნველყოფილი.

2020 წელს დაიწყო მუშაობა მიმოქცევის დანიშნულების ორი ნომინალის ბანკნოტისა და მონეტის დასამზადებლად, კერძოდ, ჩატარდა პარტნიორის შესარჩევი პროცედურები, შერჩეულ პარტნიორთან შესაბამისი ხელშეკრულება გაფორმდა და მათი დამზადების პროცესი წარიმართა. ორივე ნომინალის ბანკნოტების დამზადების პროცესი დასკვნით ეტაპზეა, ხოლო მონეტასთან მიმართებაში, პარტნიორად შერჩეული ზარაფხანიდან ხარისხისა და დიზაინის შესათანხმებლად ნიმუშის მიღება ამჟამად იგეგმება.

საქართველოს ეროვნული ბანკი ეროვნული ვალუტისა და ქვეყნის პოპულარიზაციის მიზნით, საანგარიშო პერიოდში საკოლექციო დანიშნულების ფულის ნიშნების გამოშვებაზე განაგრძობდა მუშაობას.

საქართველოს ეროვნული ბანკის საბჭოს მიერ დამტკიცებული თემატიკით გათვალისწინებული სერიის „საქართველოს მეფეები“ ფარგლებში საკოლექციო დანიშნულების ფულის ნიშნების გამოსაშვებად, 2020 წელს კონკრეტული მეფეები საქართველოს ეროვნული ბანკისა და სხვა შესაბამისი უწყებების წარმომადგენლებისაგან შემდგარი კომისიის წარდგინებით განისაზღვრა.

საანგარიშო პერიოდში მეფე ერეკლე მეორის თემაზე (სერიიდან „საქართველოს მეფეები“) და ასევე, ზაფხულის ოლიმპიური თამაშებისადმი მიძღვნილი საკოლექციო დანიშნული 5 ლარის ნომინალის მონეტების დამზადების პროცესი წარიმართა, მაგრამ 2020 წელს, მსოფლიოში პანდემიასთან დაკავშირებით შექმნილი მდგომარეობის გამო, მხოლოდ ერთი - მეფე ერეკლე მეორის თემაზე (სერიიდან „საქართველოს მეფეები“) 5 ლარის ნომინალის 1500 ცალი ვერცხლისა და 300 ცალი ოქროს საკოლექციო მონეტის გამოშვება მოხდა. მონეტებმა საზოგადოების დიდი მოწონება დაიმსახურა, რაც მათი რეალიზაციის შედეგებით დასტურდება.

მონეტის დიზაინი: ლევან კაკიაშვილი

მონეტის ავერსის მთავარ კომპოზიციას წარმოადგენს მეფე ერეკლე II-ის პორტრეტის გამოსახულება მონეტაზე, ასევე, დატანილია ერეკლეს ხელრთვა „ერეკლე“, მისი ხმალი და მეფის დაბადებისა და გარდაცვალების წლები - „1720“ და „1798“. მონეტის ქვედა, ცენტრალურ ნაწილში კი განთავსებულია ერეკლე II-ის სახელით თბილისის ზარაფხანაში მოჭრილი მონეტა, რომელზეც გამოსახულია ბაგრატიონთა საგვარეულო გერბი: გვირგვინი, სასწორი, სფერო, სკიპტრა და მახვილი. ვერცხლის მონეტის შემთხვევაში, აღნიშნული დეტალი მოოქროვილია.

მონეტის რევერსის მთავარ კომპოზიციას წარმოადგენს ივერიული (ქართული) გვირგვინი. მონეტაზე დატანილია წარწერები: „საქართველო“, „5 ლარი“, „GEORGIA“ და „2020“.

2020 წელს საქართველოს პირველი კონსტიტუციის მიღების 100 წლისა და დედამიწის დღისადმი, ასევე მეფე დავით აღმაშენებლისა და თამარ მეფის თემებზე (სერიიდან „საქართველოს მეფეები“) საკოლექციო დანიშნულების 5 ლარის ნომინალის მონეტების გამოშვების მოსამზადებელი სამუშაოები დაიწყო. კერძოდ:

- საქართველოს პირველი კონსტიტუციის მიღების 100 წლისა და დედამიწის დღისადმი მიძღვნილი საკოლექციო დანიშნულების ვერცხლის მონეტებისთვის კონკურსის წესით შესაბამისი დიზაინის ესკიზები შეირჩა და პარტნიორის შესარჩევი სამუშაოები ჩატარდა;
- მეფე დავით აღმაშენებლისა და თამარ მეფის თემებზე (სერიიდან „საქართველოს მეფეები“) საკოლექციო დანიშნულების ვერცხლის და ოქროს მონეტებისთვის შესაბამისი დიზაინის ესკიზების შესარჩევად გამოცხადდა კონკურსი.

საანგარიშო პერიოდში დაწყებული საკოლექციო მონეტის დასამზადებლად მუშაობა ამჟამადც მიმდინარეობს.

აღსანიშნავია, საანგარიშო პერიოდში ქვეყანაში COVID-19 პანდემიის გავრცელებასთან დაკავშირებით საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ ნაღდი ფულით ქვეყნის ეკონომიკის შეუფერხებელი დაკმაყოფილებისა და ამ საქმეში არსებული რისკების მინიმიზაციის მიზნით გატარებული პრევენციული ღონისძიებები. კერძოდ:

- პანდემიის დაწყებისთანავე საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა დაუყოვნებლივ სამ სხვადასხვა ლოკაციაზე შექმნა დაცვის უსაფრთხოების ზომებითა და შესაბამისი პროგრამული უზრუნველყოფით აღჭურვილი საკასო ცენტრის ვირტუალური საცავები, შეიმუშავა შესაბამისი წესები და დაიწყო კომერციული ბანკების მომსახურება (ფუნქციონირება);
- მიმოქცევიდან შემოსულ ნაღდ ფულზე დააწესა ორკვირიანი კარანტინი, მოახდინა მისი ცალკე განთავსება და მხოლოდ დადგენილი პერიოდის შემდეგ ახორციელებდა მის გადათვლა-დახარისხებას;
- საკასო ცენტრში მკაცრად განსაზღვრული პერიოდულობით ხორციელდებოდა ნაღდ ფულთან დაკავშირებული ოპერაციებით დაკავებულ პირთა მონაცვლეობა (სამუშაოზე დაშვება).

2020 წელს, წინა წელთან შედარებით, საქართველოს ეროვნულ ბანკში შემოსული ნაღდი ეროვნული ვალუტა გაიზარდა და აღნიშნულმა თანხამ 6,362.0 მლნ ლარი შეადგინა, რაც 14.3 პროცენტით აღემატება 2019 წლის მაჩვენებელს, ხოლო საქართველოს ეროვნული ბანკიდან გასულმა ნაღდი ეროვნული ვალუტის თანხამ 6,886.7 მლნ ლარი შეადგინა, რაც წინა წლის მაჩვენებელზე 13.1 პროცენტით მეტია.

საანგარიშო პერიოდში შემოსულმა უცხოურმა ვალუტამ 85.8 მლნ აშშ დოლარი და 3.8 მლნ ევრო, ხოლო გასულმა უცხოურმა ვალუტამ - 148.2 აშშ დოლარი და 7.1 მლნ ევრო შეადგინა.

სასამართლოებიდან, საგამოძიებო და სხვა ადმინისტრაციული ორგანოებიდან დროებით შესანახად მიღებული იქნა 155 ერთეული ფასეულობა, ხოლო მათზე 92 ერთეული ფასეულობა გაიცა. ასევე დროებით შესანახად მიღებული იქნა - 1 ერთეული შიდა ფასეულობა.

კომერციულ ბანკებზე ადაპტაციისათვის უკან

დაბრუნების პირობით გაცემული და უკან დაბრუნებული იქნა 2020 წელს დამზადებული 50 და 100 ლარის ნომინალის ბანკნოტები - 150 ათასი ლარის ოდენობით.

2020 წლის განმავლობაში საკასო ცენტრის ფიზიკური პირების მომსახურების სალაროს მიერ გაწეული საქმიანობიდან აღსანიშნავია:

- 393 ოპერაციით გაიცვალა 54,590 ერთეული ფულის ნიშანი თანხით - 115.7 ათასი ლარი.
- ნუმისმატიკური ფასეულობის გაცემის მიზნით განხორციელდა 8,789 ოპერაცია, მათ შორის:
 - ნაღდი ფულით შეძენილი იქნა 352.5 ათასი ლარის პროდუქცია;
 - პლასტიკური ბარათის მეშვეობით - 360.2 ათასი ლარის პროდუქცია;
 - ინტერნეტ მაღაზიის მეშვეობით - 750.4 ათასი ლარის პროდუქცია;
 - წინასწარი ანგარიშსწორებით - 2.3 მლნ ლარის პროდუქცია;
 - დავალების საფუძველზე გაჩუქდა 8.4 ათასი ლარის პროდუქცია.

საანგარიშო პერიოდში ფულის ნიშნების გადათვლა-დამუშავების ტექნიკური საშუალებების გამართულად ფუნქციონირების უზრუნველსაყოფად ჩატარდა შემდეგი სამუშაოები:

- ლარის ბანკნოტების დახარისხების დონის განსაზღვრის წესით დადგენილი პერიოდულობით განხორციელდა ბანკნოტების გადათვლა-დამუშავების ტექნიკური საშუალებების მიერ ფულის ნიშნების დახარისხების გამართულობის შემოწმება.
- ტექნიკური უზრუნველყოფის ჯგუფის მიერ საკასო ცენტრში არსებულ ორ „BPS-M7“ და ორ „BPS-1080“ ტიპის ფულის დამამუშავებელ აგრეგატებს, ასევე ოთხ ჰაერის კომპრესორს, ყოველწლიური გეგმიური შემოწმება და კაპიტალური შეკეთების სამუშაოები ჩატარდა. ექსპერტიზის ჯგუფთან ერთად, ვარგისი ბანკნოტების დახარისხების მე-3

დონის შესაბამისობის შემოწმების მიზნით, არსებული ფულის დამხარისხებელი აგრეგატები ყოველკვარტალურად მოწმდებოდა, რაზედაც შედგენილია სათანადო აქტები.

- შეძენილი იქნა ბანკნოტების 12 ახალი სათვლელი "MAGNER 35-2003" მანქანა და მოხდა მათი ადაპტირება და ექსპლუატაციაში გაშვება.
- ორ „BPS-1080“ ტიპის (N 111051 და N 111305) და ორ „BPS-M7“ ტიპის (N M01000657 და N M01000226) ბანკნოტების დამამუშავებელ სისტემებზე კომპანია „Giesecke+Devrient“-ის წარმომადგენლების ონლაინ დახმარებით ახალი მოდიფიკაციის 100 ლარიანი ბანკნოტების UV ნათების პარამეტრების მანქანაზე საბოლოო კორექტირება განხორციელდა.

დეფექტური და უხარისხო ფულადი ნიშნების მიმოქცევაში მოხვედრის თავიდან აცილების მიზნით, საემისიო ფულადი ნიშნების გადათვლა-დახარისხების პროცესი მიმდინარეობდა. საანგარიშო პერიოდში გერმანიის ზარაფხანა „Bavarian State Mint“-დან მიღებული 2 ლარის ნომინალის მონეტების გადათვლის გადათვლის პროცესი

დასრულდა. გამოვლინდა 6,487 ცალი 2 ლარის ნომინალის წუნდებული მონეტა. დაწყებულია და გრძელდება 10 და 50 თეთრის ნომინალის მონეტების გადათვლა-დახარისხების პროცესი.

საანგარიშო წლის განმავლობაში ბანკნოტების მწარმოებელი ფრანგული კომპანია „Oberthur Fiduciaire“-დან მიღებული 2020 წელს დამზადებული 50 და 100 ლარის ნომინალის ბანკნოტების ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ სპეციფიკაციებთან შესაბამისობა დადგინდა. მომზადდა შესაბამისი დასკვნები და სათანადო რეაგირების მიზნით წარედგინა საქართველოს ეროვნული ბანკის საბჭოს.

გასული წლის განმავლობაში გრძელდებოდა ფულის ნიშნების ექსპერტიზის სამუშაოები. კერძოდ, ექსპერტიზა ჩატარდა კომერციული ბანკებიდან, ვალუტის გადამცვლელი პუნქტებიდან, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებიდან, სამართალდამცავი ორგანოებიდან გამოგზავნილ და ფიზიკური პირების მიერ შემოტანილ 19,688 ცალ საეჭვო ფულის ნიშანზე, რომლის შედეგებიც ქვემოთ მოცემულ ცხრილშია ნაჩვენები.

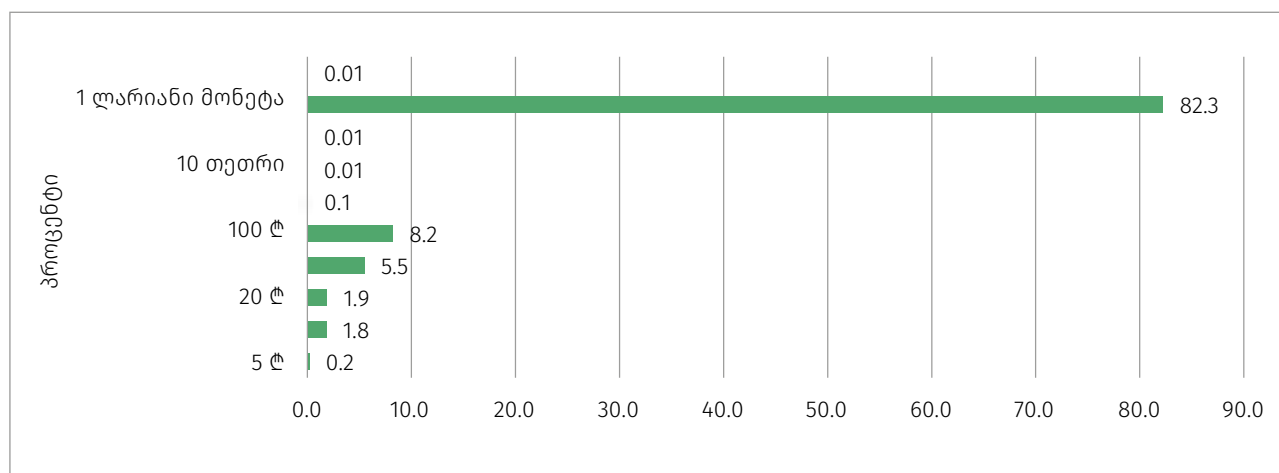
ცხრილი N 11.1 2020 წელს შემოტანილი საეჭვო ფულის ნიშნების ექსპერტიზის შედეგები

	საეჭვო	ყალბი	ნამდვილი	არგადახდითი
ლარის ბანკნოტები	4,556	3,035	1,016	505
ლარის მონეტები	14,282	14,101	180	
აშშ დოლარი	576	399	177	
ევრო	126	93	33	
სხვა უცხოური ვალუტა	126	93	33	
სულ	19,688	17,765	1,418	505

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2020 წელს გამოვლენილი ლარის ყალბი ბანკნოტებისა და მონეტების პროცენტული თანაფარდობა მოცემულია დიაგრამა N 11.5-ზე.

დიაგრამა N 11.5 2020 წელს გამოვლენილი ლარის ყალბი ბანკნოტები და მონეტები (პროცენტი)

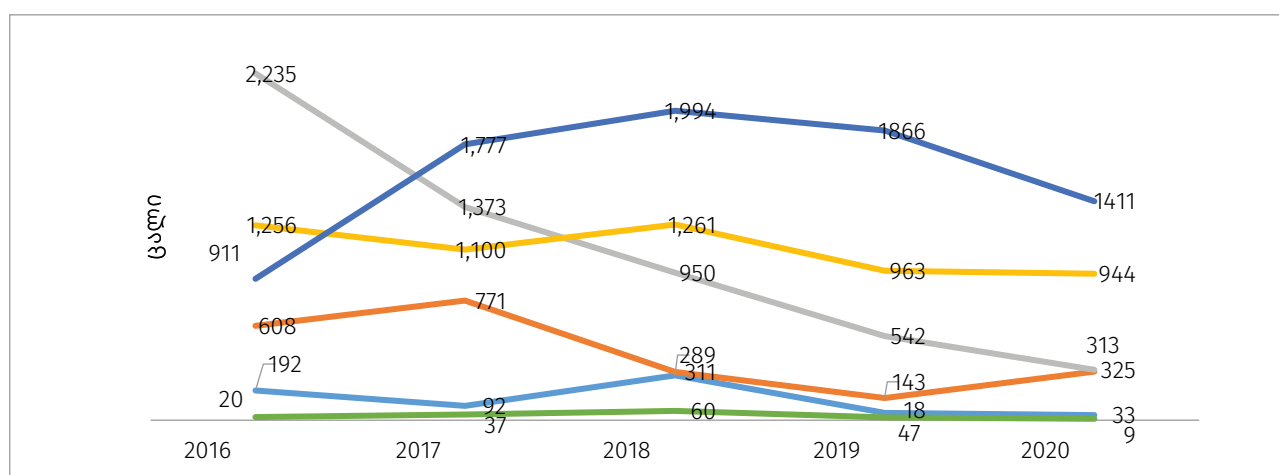

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

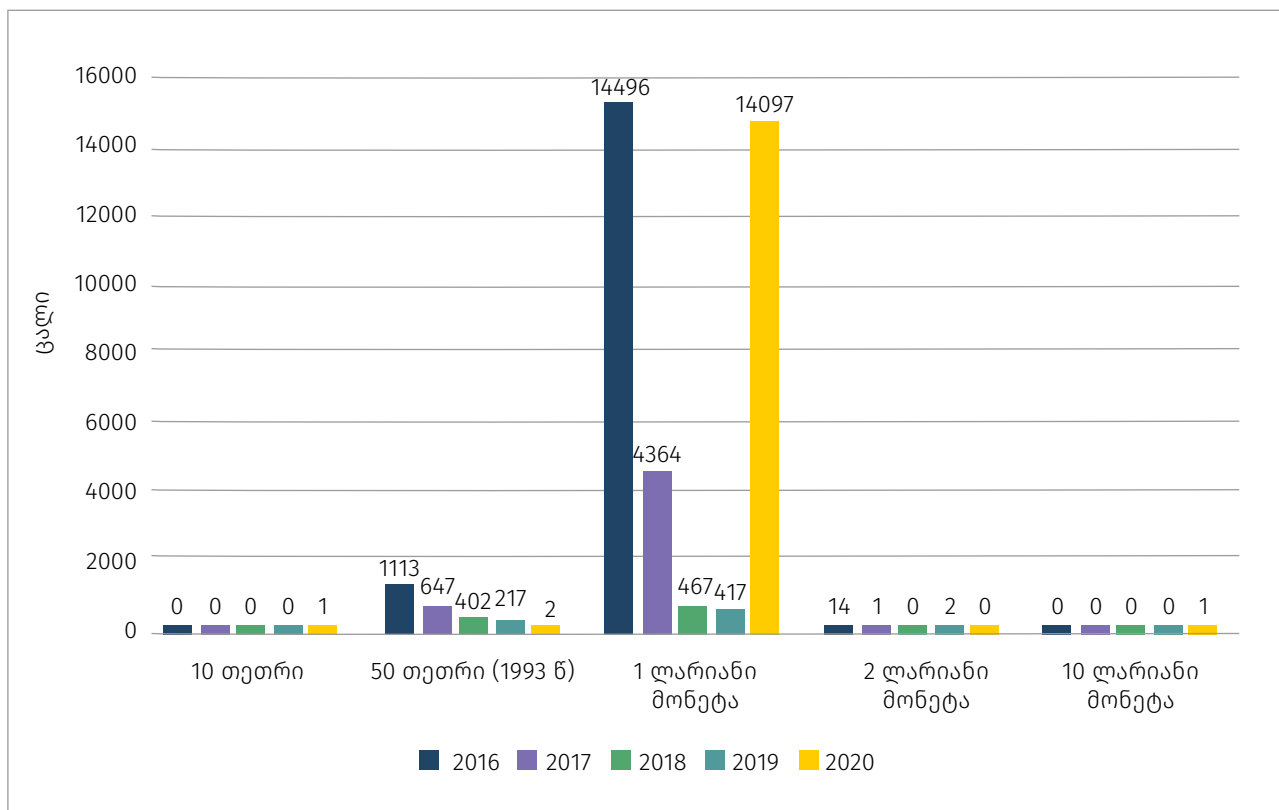
2020 წელს გამოვლენილი ყალბი ლარის ბანკნოტების რაოდენობა გასულ პერიოდთან (2019 წელი) შედარებით 15.2 პროცენტით შემცირდა, ყალბი ევროს ბანკნოტების რაოდენობა - 41.1 პროცენტით, ყალბი დოლარების ბანკნოტების რაოდენობა - 42.5 პროცენტით, ხოლო სხვა უცხოური ყალბი ვალუტა 34.7 პროცენტით შემცირდა. რაც შეეხება ყალბი ლარის მონეტების რაოდენობას, 2019 წელთან შედარებით ეს მაჩვენებელი 22.2-ჯერ

გაიზარდა. აღნიშნული მონეტები დამზადებულია კუსტარულად და თაღლითების მიერ სამიზნეობიექტებს ფულის გადახდის და სავაჭრო ავტომატური აპარატები (2016-2020 წლებში გამოვლენილი ყალბი ლარის ბანკნოტებისა და მონეტების რაოდენობას ნომინალების მიხედვით გვიჩვენებს დიაგრამა N 11.6 და დიაგრამა N 11.7) წარმოადგენს.

დიაგრამა N 11.6 2016-2020 წლებში გამოვლენილი ლარის ყალბი ბანკნოტების რაოდენობა

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

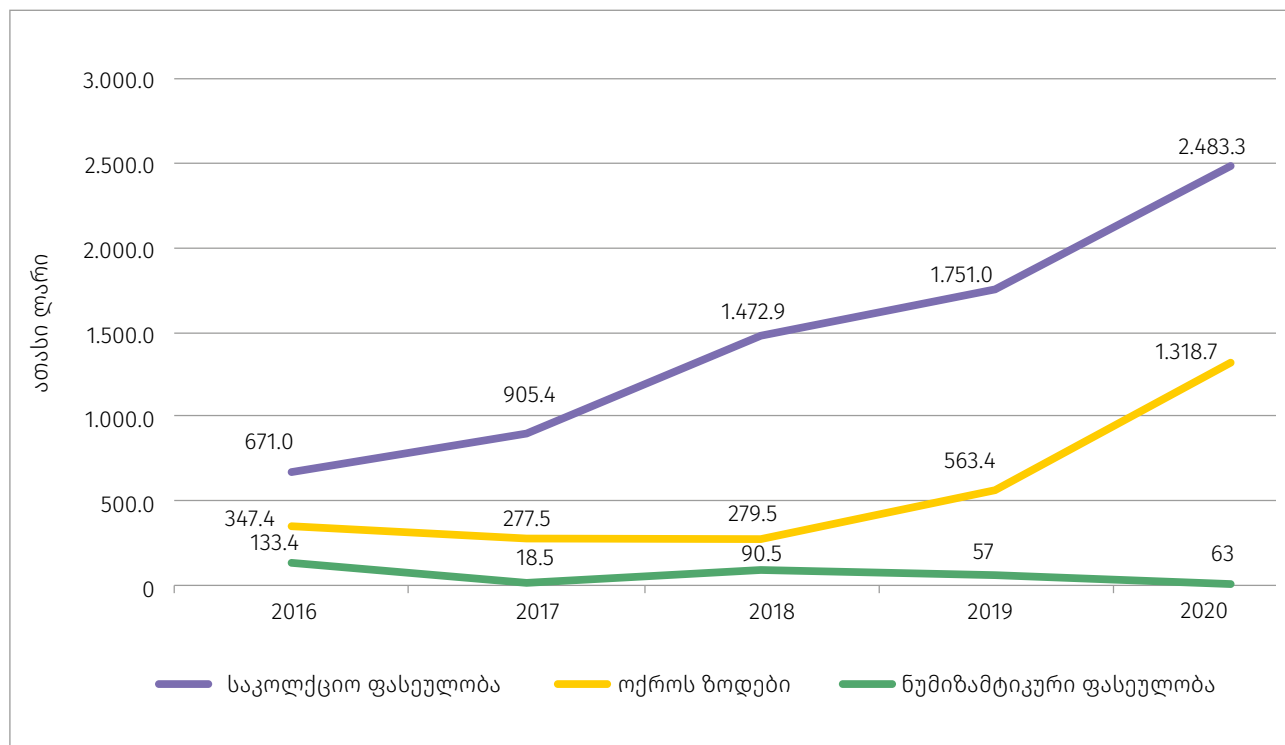
საანგარიშო პერიოდში მიმდინარეობდა როგორც საკოლექციო დანიშნულების ფასეულობის, ისე ოქროს ზოდების და ნუმიზმატიკური ფასეულობების რეალიზაცია. კერძოდ, 2020 წლის განმავლობაში გაიყიდა სხვადასხვა სახის 22.1 ათასი ერთეული ფასეულობა, თანხით 3.8 მლნ ლარი. მათ შორის, საკოლექციო მონეტების რეალიზაციიდან მიღებული შემოსავალი წინა, 2019 წელთან შედარებით, გაზრდილია 41.8 პროცენტით, ოქროს ზოდების რეალიზაციიდან მიღებული შემოსავალი გაზრდილია 2.3-ჯერ, ხოლო ნუმიზმატიკური ფასეულობის რეალიზაციიდან მიღებული შემოსავალი შემცირდა და იგი მხოლოდ გასული წლის შემოსავლების 11.1 პროცენტს შეადგენს. სულ ამ პერიოდში მითითებული ფასეულობის

რეალიზაციიდან მიღებული შემოსავალი გაზრდილია 60.6 პროცენტით (1.4 მლნ ლარით). 2020 წელს რეალიზებულია:

- საკასო ცენტრის ფიზიკური პირების მომსახურების სალაროს მიერ 19.7 ათასი ერთეული, თანხით - 3 მლნ ლარი;
- ინტერნეტ მაღაზიის მეშვეობით 2.3 ათასი ერთეული, თანხით - 752 ათასი ლარი;
- ყვარლის მუზეუმის მიერ 39 ერთეული, თანხით - 427 ლარი.

2016-2020 წლებში რეალიზებული ფასეულობის დინამიკას სახეობების მიხედვით გვიჩვენებს დიაგრამა N 11.8.

დიაგრამა N 11.8 2016-2020 წლებში რეალიზებული ფასეულობა

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

შიდა აუდიტი და ჩისკების ცენტრალიზებული მართვა

12

შიდა აუდიტი

შიდა აუდიტის სამსახური შიდა აუდიტორთა ინსტიტუტის მიერ გამოცემული „შიდა აუდიტის პროფესიული პრაქტიკის საერთაშორისო სტანდარტების“ (The IIA's International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing) შესაბამისად საქმიანობს. საანგარიშო წლის დასაწყისში დასრულდა ხარისხის უზრუნველყოფისა და გაუმჯობესების პროგრამით (Quality Assurance and Improvement Program) გათვალისწინებული შიდა შეფასება (Internal Assessment). შეფასების შედეგად მიღებული დასკვნით, მიღწეულია საქმიანობის ხარისხის მთავარი კრიტერიუმი - „ზოგადი შესაბამისობა“ (Generally Conforms) შიდა აუდიტის პროფესიული პრაქტიკის საერთაშორისო სტანდარტებთან და ეთიკის კოდექსთან (The IIA's Code of Ethics).

რისკზე დაფუძნებული შიდა აუდიტის (Risk Based Internal Auditing) თანამედროვე მიდგომის შესაბამისად, ორგანიზაციის „რისკის მომწიფებულობის“ შეფასების (Assessing the Organisation's Risk Maturity) შედეგების გათვალისწინებით, შიდა აუდიტის საქმიანობის გეგმა ძირითადად ორგანიზაციის რისკების რეესტრს დაეყრდნო. დაგეგმვის პროცესში, აუდიტის ობიექტების პრიორიტეტიზაციის დროს, მხედველობაში იქნა მიღებული აუდიტის სამწლიანი ციკლი, ბოლო აუდიტის განხორციელების თარიღები, ასევე, აუდიტის შედეგად მინიჭებული შეფასებები და გაწეული რეკომენდაციების შესრულების მდგომარეობა. ამასთან, ეროვნული ბანკის ორგანიზაციულ სტრუქტურაში განხორციელებული ცვლილებებისა და ეროვნული ბანკის დებულებაში შესაბამისი სტრუქტურული ერთეულების ფუნქციების განახლების ასახვის მიზნით, აუდიტის ობიექტების (Audit Universe) ნუსხაც განახლდა. შედეგად, 2020 წლისათვის მარწმუნებელი მომსახურების დინამიური გეგმა შემუშავდა, რომელიც დამტკიცდა ეროვნული ბანკის საბჭოს მიერ. დაგეგმვის დინამიური პრინციპის გათვალისწინებით, რაც აუდიტის სამუშაო გეგმის ექსთენიანი ინტერვალით გადახედვას

გულისხმობს, საანგარიშო წლის შუა პერიოდში კვლავ გაანალიზდა აუდიტის ობიექტებთან დაკავშირებული რისკების შეფასებები. ასეთი მიდგომა იძლევა შესაძლებლობას, რომ აუდიტის რესურსების მიმართვა მაღალი რისკის შემცველ აუდიტის ობიექტებზე მოხდეს.

პანდემიასთან დაკავშირებით, დისტანციურ რეჟიმზე გადასვლის მიუხედავად, შიდა აუდიტის სამსახურმა საანგარიშო წლის სამუშაო გეგმით გათვალისწინებული 24 შიდა აუდიტი და მიმოხილვა განახორციელა. ამასთან, ვინაიდან დისტანციურ სამუშაო რეჟიმზე გადასვლამ მარწმუნებელი მომსახურების სტანდარტული პროცედურებიდან განსხვავებული მიდგომებით განხორციელების აუცილებლობა წარმოშვა, შიდა აუდიტის სამსახურმა აუდიტის დისტანციურად წარმართვის პროცედურული დოკუმენტი შეიმუშავა. მისი გამოყენება სხვადასხვა შესაძლო საგანგებო შემთხვევებში აუდიტის დისტანციური ფორმატით განხორციელებისთვის იქნება შესაძლებელი.

საანგარიშო პერიოდში, აუდიტის შედეგად გაწეული რეკომენდაციების მონიტორინგის (Follow-up) გრძელდებოდა. მონიტორინგის პროცესი აუდიტის მართვის სისტემის მეშვეობით განხორციელდა, რომელიც აუდიტის ობიექტის მესაკუთრეთა მიერ ინფორმაციის განახლების, შესაბამისი მტკიცებულებების ატვირთვის და სისტემაში განთავსებული ინფორმაციის კონსოლიდირების შესაძლებლობას იძლევა. Follow-up აუდიტის დროს, ცალკეული სტრუქტურული ერთეულის რეკომენდაციების მონიტორინგზე პასუხისმგებელი შიდა აუდიტორების მიერ, აქტიური რეკომენდაციები გადამოწმდა და სტატუსები განახლდა.

საკონსულტაციო მომსახურება, ქვეყანაში არსებული საგანგებო და ეპიდემიოლოგიური მდგომარეობის გათვალისწინებით, ორ აქტუალურ მიმართულებას მოიცავდა: ბიზნეს უწყვეტობა და COVID-19-ის გავრცელების პირო-

ბებში ორგანიზაციაში უსაფრთხო სამუშაო გარემოს უზრუნველყოფა. შიდა აუდიტის სამსახური, საკონსულტაციო მანდატით, ბიზნეს უწყვეტობის კომიტეტის მუშაობაში მონაწილეობდა და ჩართული იყო ჯანდაცვის უწყების მოთხოვნებთან შესაბამისობის უზრუნველყოფის მიზნით შექმნილი სამუშაო ჯგუფის შეხვედრებში. ამასთან, არსებული პრაქტიკის შესაბამისად, შიდა აუდიტის სამსახური, ორგანიზაციული საჭიროებიდან გამომდინარე, ცალკეულ შემთხვევებში, მათი მხრიდან შესაბამისი მომართვის საფუძველზე, ეროვნული ბანკის სტრუქტურული ერთეულებისათვის სხვადასხვა საკითხებთან თუ პროცედურულ დოკუმენტთან მიმართებაში საკონსულტაციო მომსახურების გაწევას განაგრძობდა.

საქართველოს ეროვნული ბანკის ორგანიზაციული მიზნებისა და შიდა აუდიტის პროფესიული სფეროს თანამედროვე გამოწვევების გათვალისწინებით, საანგარიშო პერიოდში შიდა აუდიტის სამსახურის ახალი, 2020-2023 წლების სტრატეგია შემუშავდა. ახალი სტრატეგიის მიხედვით, შვიდი ძირითადი სტრატეგიული მიზანი განისაზღვრა: პროგრამული უზრუნველყოფის განახლება, რეალურ დროში აუდიტის კომპონენტების დანერგვა, მონაცემთა ანალიზის პროცესის განვითარება, პროფესიული სერტიფიცირება, დისტანციური შიდა აუდიტის ოპტიმიზაცია, დაინტერესებულ მხარეთა მოლოდინების ანალიზი და ორგანიზაციული სტრუქტურის მოდერნიზაცია.

შიდა აუდიტის სამსახურის მეთოდოლოგიური ბაზის სრულყოფის კუთხით, საანგარიშო პერიოდში, მარწმუნებელი მომსახურების შედეგების ამსახველ ანგარიშში მოცემული დასკვნის აღქმადობის გაუმჯობესების მიმართულებით მნიშვნელოვანი ნაბიჯი გადაიდგა. რისკზე დაფუძნებული შიდა აუდიტის მიდგომაზე სრულად გადასვლის კვალობაზე, აუდიტის დასკვნის კატეგორიების განმსაზღვრელი ძირითადი

კრიტერიუმები (რისკების იდენტიფიცირება და მართვა; რისკების შემცირება მისაღებ დონემდე; ხარვეზების აღმოფხვრის ეფექტურობა; მონიტორინგის სისტემის ეფექტურობა) განახლდა, რომლებთან მიმართებაშიც თითოეული აუდიტის ობიექტის რისკის მართვის პრაქტიკა და კონტროლების ეფექტურობა ფასდება. ამასთან, აღსანიშნავია, რომ ახალი მიდგომა შეფასების პროცესში, დამატებითი კრიტერიუმის სახით, ცალკეული აუდიტის ობიექტთან დაკავშირებული კონკრეტული რისკების „ორგანიზაციის რისკის მისაღებ დონესთან“ (რისკის მადასთან) შესაბამისობის გამოყენების შესაძლებლობას იძლევა. ამდენად, ახალი მიდგომა დამატებით ინსტრუმენტს წარმოადგენს, რომელიც მოწოდებულია შიდა აუდიტორებს, პროფესიული პრაქტიკის საერთაშორისო სტანდარტებით გათვალისწინებული შეფასების მთავარი საფუძვლის - აუდიტორული მსჯელობის პარალელურად, დაეხმაროს აუდიტის დასკვნების მომზადების პროცესში დამატებით გამოიყენონ კონკრეტული კრიტერიუმებიც, რაც, საბოლოო ჯამში, სამსახურის მიერ გაწეული მარწმუნებელი მომსახურების ხარისხზე პოზიტიურად აისახება.

არაფინანსური რისკების მართვა

ეროვნულ ბანკს შემუშავებული და დანერგილი აქვს რისკების ცენტრალიზებული მართვის ჩარჩო, რომელიც არაფინანსური რისკების (საოპერაციო და რეპუტაციული) იდენტიფიცირების, შეფასების და მონიტორინგის ერთიან და თანმიმდევრულ მიდგომას, აგრეთვე იმ საპასუხო ღონისძიებებს განსაზღვრავს, რომლებიც რისკის შემცირების მიზანს ემსახურება. ეფექტურობის მიზნით, ბანკში რისკების მართვა დაცვის სამსახურიან მოდელის გამოყენებით ხორციელდება, სადაც დაცვის პირველ ხაზს წარმოადგენენ სტრუქტურული ერთეულები (რისკის მფლობელები), მეორე ხაზს - რისკების ცენტრალიზებული მართვის დეპარტამენტი, ხოლო მესამე ხაზს - შიდა აუდიტის სამსახური. რისკების ცენტრალიზებული მართვის დეპარტამენტი პასუხისმგებელია რისკების ცენ-

ტრალიზებული მართვის სისტემის ეფექტურ ფუნქციონირებასა და მუდმივ გაუმჯობესებაზე.

რისკების ცენტრალიზებული მართვის ჩარჩო არაფინანსური რისკების მისაღები დონის (რისკის მადა) განსაზღვრას მოიცავს. რისკის მისაღები დონეს ეროვნული ბანკის საბჭო ყოველწლიურად განსაზღვრავს. მთლიანობაში, ეროვნულ ბანკს არაფინანსური რისკების მიმართ კონსერვატიული მიდგომა აქვს და დადგენილი მისაღები დონე დაბალი რისკის ზონაში არის მოქცეული. მისაღები დონესთან შესაბამისობის და შენარჩუნების მიზნით, ბანკი ადეკვატური მოცულობის რესურსების გამოყოფას და ბანკის შიდა კონტროლის გარემოს მუდმივ გაუმჯობესებას უზრუნველყოფს.

რისკების შეფასების პროცესი მიზნად ისახავს იმ მატერიალური რისკების იდენტიფიცირებას, რომლის მიმართაც ბანკს მოწყვლადობა გააჩნია. რისკების შეფასების პროცესის წარმართვისთვის ბანკის თითოეულ ფუნქციასთან მიმართებაში ბანკი რისკებისა და კონტროლების თვითშეფასებას (Risk and Control Self-Assessment) იყენებს. საანგარიშო წელს, განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმო COVID-19-ით გამოწვეული რისკის მოვლენას და მისგან გამომწვეულ რისკების შეფასებას, რომელმაც ბანკი მნიშვნელოვანი დამატებითი კონტროლების გატარების აუცილებლობის წინაშე დააყენა.

რისკების ცენტრალიზებული მართვის ჩარჩოს მხარდასაჭერად ბანკი შიდა პროცედურებს შეიმუშავებს, რათა ბანკის პროცესები ფორმალიზებული იქნას და მაქსიმალურ გამჭვირვალობას მივაღწიოთ. მიმდინარე წელს ბანკი არსებული შიდა პროცედურების განახლებასა და ახალი პროცედურების შემუშავებას განაგრძობდა. აღსანიშნავია, რომ ქვეყანაში COVID-19-ის გავრცელებიდან გამომდინარე, ბანკმა შეიმუშავა შიდა პროცედურები, რომლებიც თანამშრომელთა დისტანციურ მუშაობას და პანდემიის პირობებში

ბანკში ინფექციის გავრცელების პრევენციას და უსაფრთხო სამუშაო გარემოს შექმნას ემსახურებოდა.

ბიზნესის უწყვეტობის მართვა

საქართველოს ეროვნული ბანკი, როგორც ქვეყნის კრიტიკული ინფრასტრუქტურის ნუსხაში წარმოდგენილი ორგანიზაცია, მის მიერ გასაწევი სერვისების უწყვეტობას განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს. ეროვნული ბანკი მუდმივად გეგმავს, ახორციელებს და მონიტორინგს უწევს სხვადასხვა ტიპის აქტივობებს. აღნიშნული, ადამიანური, ტექნოლოგიური და ლოჯისტიკური რესურსის მზაობის შემოწმების მიზნით, ტრენინგების, ტესტირებების და პრაქტიკული სავარჯიშოების სისტემატურად განხორციელებას გულისხმობს. ამ აქტივობების საშუალებით, ბიზნესის უწყვეტობის მართვის პროცესი მუდმივად იხვეწება და უმჯობესდება, რაც, საბოლოო ჯამში, ეროვნული ბანკის კრიტიკული სერვისების უწყვეტად მიწოდებასა და ზოგადად, ბანკის რეზისტენტულობაზე აისახება.

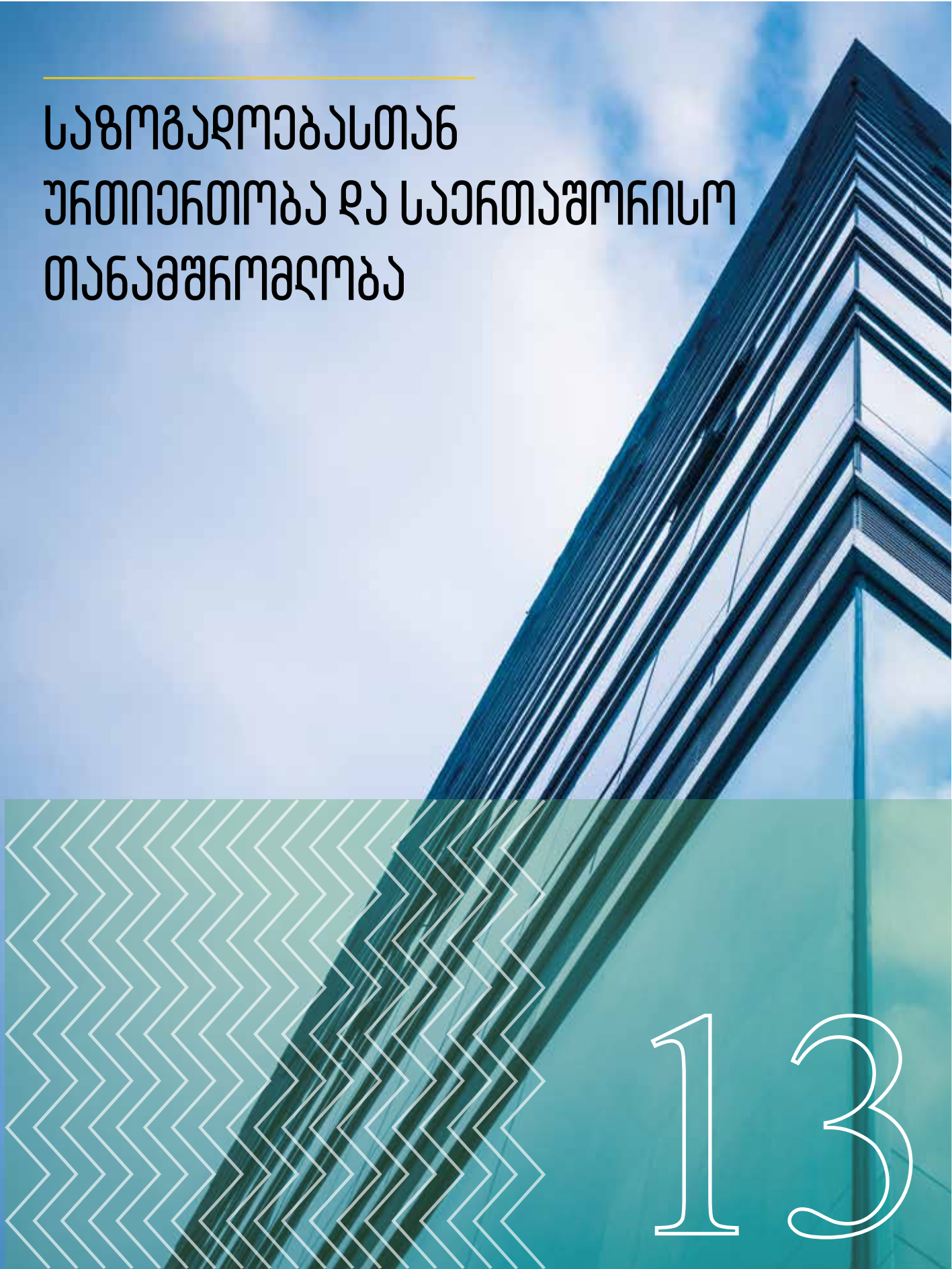
საანგარიშო პერიოდში ეროვნული ბანკისთვისაც მნიშვნელოვან გამოწვევად იქცა ქვეყანაში კორონავირუსის გავრცელება, რამაც ბანკი სწრაფი და მნიშვნელოვანი საპასუხო ღონისძიებების გატარების აუცილებლობის წინაშე დააყენა. აუცილებელი გახდა, ერთი მხრივ, დაცული ყოფილიყო თანამშრომელთა ჯანმრთელობა, ხოლო მეორე მხრივ, უწყვეტად და გამართულად წარმართულიყო ბანკის მიერ კრიტიკული სერვისების მიწოდება და, საბოლოო ჯამში, ეროვნული ბანკის მიერ მისი მანდატის შესრულება. აღნიშნულის განხორციელება შესაძლებელი გახდა შესაბამისი ტექნოლოგიური გადაწყვეტების გამოყენებით, რამაც ეროვნულ ბანკს თავისი საქმიანობის, მათ შორის, კრიტიკული ფუნქციების, დისტანციურ რეჟიმში წარმართვის საშუალება მისცა. ამასთან, ვირუსის გავრცელების პრევენციისთვის და უსაფრთხო სამუშაო გარემოს შექმნისთვის

ყველა საჭირო ღონისძიება შემუშავდა და გატარდა. წლის განმავლობაში მიმდინარეობდა ტრენინგები, რომლებიც თანამშრომელთა ახალ რეალობასთან ადაპტაციის და არსებული რისკების შემცირებისკენ იყო მიმართული. ამასთან, დისტანციური მუშაობის პირობებში, ჯეროვანი ყურადღება ეთმობოდა ინფორმაციული უსაფრთხოების საკითხებში თანამშრომელთა ცნობიერების ამაღლებას და ბანკის მიერ დად-

გენილი მოთხოვნების გაცნობას და დანერგვას.

მთლიანობაში, ეროვნულ ბანკში მოქმედმა ბიზნესის უწყვეტობის მართვის სისტემამ და საანგარიშო წელს ამ მიმართულებით გადადგმულმა ნაბიჯებმა, ბანკს, პანდემიით გამოწვეული კრიზისის მიუხედავად, თავისი საქმიანობის ყოველგვარი შეფერხების გარეშე წარმართვის საშუალება მისცა.

საზოგადოებასთან ურთიერთობა და საერთაშორისო თანამშრომლობა

13

13.1 საზოგადოებასთან ურთიერთობა

2020 წელი, როგორც მთელი მსოფლიოსთვის, ასევე საქართველოს ეროვნული ბანკისთვისაც გარდამტეხი და განსხვავებული აღმოჩნდა. ახალი კორონავირუსის პანდემიამ ზეგავლენა მოახდინა ქვეყნის ცენტრალური ბანკის კომუნიკაციის არხებზე - ტრადიციული არხები მეტწილად ელექტრონულმა და სოციალურმა მედიამ ჩაანაცვლა. ბანკის ვებგვერდზე განთავსდა იმ საგანგებო ღონისძიებების ჩამონათვალი, რომელიც სებ-მა COVID-19-თან დაკავშირებით განახორციელა.

საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა წლის განმავლობაში დაგეგმილი მედია აქტივობები ელექტრონულ პლატფორმებზე გადაიტანა. მონეტარული პოლიტიკის ანგარიშის გამოქვეყნებასთან ერთად, მზადდებოდა მოკლე ვიდეორგოლები, რომელშიც ეროვნული ბანკის პრეზიდენტი ყურადღებას ამახვილებდა ანგარიშში გამოქვეყნებული ანალიზის მნიშვნელოვან ნაწილზე. ასევე, ეროვნული ბანკის ოფიციალურ ვებგვერდსა და სოციალურ ქსელებში თავსდებოდა ეროვნული ბანკის მონეტარული პოლიტიკის ანგარიშის პრეზენტაციის ჩანაწერი.

საზოგადოებასთან ურთიერთობის განყოფილება საზოგადოების ინფორმირებულობის უზრუნველსაყოფად წლის განმავლობაში განხორციელებულ ღონისძიებებსა და პროექტებში აქტიურად იყო ჩართული. ეს ღონისძიებებია: სავალუტო ბაზრის რეფორმა - ბლუმბერგის ახალი სავაჭრო პლატფორმის - BMatch ამოქმედება, საგანმანათლებლო პლატფორმა - FinEdu-სა და ფინანსური ტექნოლოგიების პროექტები და სხვა. მათი ეფექტიანი კომუნიკაციისათვის სხვადასხვა ფორმატის ვიდეოები ჩაიწერა და განთავსდა სოციალურ მედიაში.

გააქტიურდა თანამშრომლობა საერთაშორისო მედიასთან. ამ თვალსაზრისით, მნიშვნელოვანია ავტორიტეტული საერთაშორისო გამოცე-

მა Central Banking-ი, სადაც პერიოდულად ქვეყნდება ინფორმაციები ეროვნული ბანკის მიერ გატარებული ღონისძიებების შესახებ. გამჭვირვალობა ეროვნული ბანკის ერთ-ერთი პრიორიტეტია. სწორედ ამ მიზნით, ეროვნული ბანკი პერიოდულ გამოცემებსა და თემატურ პუბლიკაციებს ამზადებს. ყოველთვიურად გამოიცემოდა „თვის მიმოხილვა“, ყოველკვარტალურად - „მონეტარული პოლიტიკის ანგარიში“, ანალიტიკური ანგარიშები „ფინანსური სექტორის ინდიკატორები“ და „მიმდინარე მაკროეკონომიკური ინდიკატორები“, ოპერატიულად ქვეყნდებოდა სტატისტიკური მონაცემები და მონეტარული პოლიტიკის კომიტეტის პრესრელიზები; სტამბური წესით გამოიცა წლიური ანგარიში (2019). ასევე, გამოვიდა სამეცნიერო-ანალიტიკური ჟურნალის „ეკონომიკა და საბანკო საქმის“ ერთი ნომერი, რომელმაც მკითხველს ყველაზე აქტუალურ თემებზე მნიშვნელოვანი სტატიები შესთავაზა. გამოცემათა ელექტრონული ვერსიები ხელმისაწვდომია ბანკის ოფიციალურ გვერდზე: <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=308>.

საზოგადოებისთვის ეროვნული ბანკის თანამშრომლების გაცნობის მიზნით, სოციალურ მედიაში პერიოდულად ქვეყნდებოდა თანამშრომელთა პროფილები, სადაც მათი განათლების და პროფესიული გამოცდილების გარდა, ეროვნულ ბანკში მათი ინიციატივითა და ჩართულობით განხორციელებული წარმატებული პროექტები იყო აღწერილი.

13.2 საერთაშორისო თანამშრომლობა

2020 წლის განმავლობაში საქართველოს ეროვნული ბანკის ქმედებები დროული და ადეკვატური იყო, როგორც პანდემიამდე, ასევე პანდემიის დროს. ამას არაერთი ავტორიტეტული საერთაშორისო ორგანიზაცია ადასტურებს - საერთაშორისო სავალუტო ფონდი, მსოფლიო ბანკი, აზიისა განვითარების ბანკი, ევროპისა და რეკონსტრუქციის ბანკი, სარეიტინგო კომპანიები და სხვა.

აღსანიშნავია, რომ ავტორიტეტულმა საერთაშორისო გამოცემამ, Global Finance-მა, ეროვნული ბანკის პრეზიდენტი, ზედიზედ უკვე მესამედ, 2020 წლის ცენტრალური ბანკების საუკეთესო მმართველთა შორის დაასახელა.

კობა გვენეტაძე

2020 წლის საუკეთესო

ცენტრალურ ბანკირებს შორის
ზედიზედ მესამედ დასახელდა

წლის დასაწყისში საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტმა, კობა გვენეტაძემ, მაროკოს დედაქალაქ რაბათში საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ ორგანიზებულ ღონისძიებაში „უკეთესი ეკონომიკური მმართველობის ხელშეწყობა და კორუფციის აღმოფხვრის მცდელობები შუა აღმოსავლეთში, ჩრდილოეთ აფრიკასა და ცენტრალურ აზიაში“ მიიღო მონაწილეობა. მან თავის გამოსვლაში ვრცლად ისაუბრა საქართველოს ცენტრალურ ბანკში გატარებულ იმ რეფორმებზე, რომლებიც აუცილებელია გრძელვადიანი მდგრადობისთვის.

მთელი წლის განმავლობაში ეროვნული ბანკის წარმომადგენლები მონაწილეობდნენ სხვადასხვა მაღალი დონის შეხვედრებში, რომე-

ლიც, მსოფლიოში არსებული ვითარებიდან გამომდინარე, ონლაინ ფორმატში იმართებოდა. კობა გვენეტაძემ საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ ორგანიზებულ დისკუსიაში მიიღო მონაწილეობა, რომლის მთავარი თემა განვითარებად ბაზრებსა და განვითარებადი ეკონომიკის ქვეყნებში პანდემიის საპასუხო მონეტარული და საფინანსო პოლიტიკა იყო და სადაც დისკუსიის მონაწილეებმა სხვადასხვა ქვეყნის მაგალითებზე იმსჯელეს.

საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტი მსოფლიო ბანკის რეზერვების მართვის საკონსულტაციო პროგრამის (RAMP) პანელურ დისკუსიაში - „გლობალური პასუხი COVID-19-ს: ღია საუბარი გამოწვევებისა და მიზნების შესახებ“ მთავარ მომხსენებლად იყო მიწვეული. კობა გვენეტაძემ ვრცლად ისაუბრა იმის შესახებ, თუ როგორ აისახა COVID-19-ის პანდემია ეროვნული ბანკის რეზერვების მართვის პროცესზე, როგორ მიმდინარეობს აღნიშნული პროცესი დისტანციურად და როგორი მოდელი შეიძლება ჩამოყალიბდეს სამომავლოდ.

კობა გვენეტაძე ასტანის საერთაშორისო საფინანსო ცენტრისა და ორგანიზაცია ბრეტონ ვუდსის კომიტეტის ვებინარში მთავარი მომხსენებელი იყო. მან COVID-19-ის საფინანსო სექტორზე გავლენასა და ცენტრალური ბანკების როლზე ისაუბრა.

13.3 მდგრადი განვითარება და სოციალური პასუხისმგებლობა

მდგრადი განვითარება გლობალური გამოწვევაა, რომელიც საქართველოს სახელმწიფო დღის წესრიგშია. იმისათვის, რომ ეროვნულ სტრატეგიაში მდგრადი განვითარების მიზნების ინტეგრირება მოხდეს, აუცილებელია სახელმწიფო უწყებების, მათ შორის ცენტრალური ბანკის, როლისა და ოპერაციული მოდელის გადახედვა.

სოციალური პასუხისმგებლობის კონტექსტში, ეროვნული ბანკის მიზანია, პირადი მაგალითით და მაღალი სტანდარტების დაწესებით, დადებითი გავლენა მოახდინოს ფინანსურ სექტორსა და ეკონომიკაზე და აგრეთვე, წინ წამოწიოს ფართო საზოგადოებისთვის აქტუალური საკითხები.

აღსანიშნავია, რომ ეროვნული ბანკის დანიშნულება და საქმიანობა ორგანულად მოიცავს სოციალურ პასუხისმგებლობას. თუმცა, 2020 წელს ეროვნულმა ბანკმა სოციალური პასუხისმგებლობის მიმართ სტრატეგიულ მიდგომაზე დაიწყო მუშაობა. ჩატარდა ბანკის მრავალფუნქციური საქმიანობის ანალიზი, მოხდა მონაწილე/დაინტერესებულ მხარეთა კლასიფიკაცია და დაიწყო CSR მოდელისა და გრძელვადიანი სტრატეგიის ჩამოყალიბება. სამუშაო ჩარჩოდ აღებულ იქნა გაეროს მდგრადი განვითარების მიზნები (ილუსტრაცია #1).

13.3.1. გაეროს 2030 დღის წესრიგი: მდგრადი განვითარების გლობალური მიზნები

გაეროს ჩვიდმეტი გლობალური მიზნიდან შეირჩა რვა მიზანი, რომელიც ყველაზე უკეთ გამოხატავს ეროვნული ბანკის პრიორიტეტებს (ილუსტრაცია #2):

1. სიღარიბის აღმოფხვრა (#1)
2. ხარისხიანი განათლება (#4)
3. გენდერული თანასწორობა (#5)
4. ღირსეული სამუშაო და ეკონომიკური ზრდა (#8)
5. მრეწველობა, ინოვაციები და ინფრასტრუქტურა (#9)

6. კლიმატის ცვლილების საწინააღმდეგო ქმედებები (#13)
7. მშვიდობა, სამართლიანობა, ძლიერი ინსტიტუტები (#16)
8. პარტნიორობა მიზნების მისაღწევად (#17)

13.3.2. სეპ-ის პრიორიტეტები

მონაწილე/დაინტერესებული მხარეების კატეგორიები:

სახელმწიფო სექტორი

- სამინისტროები
- სსიპ-ები
- პარლამენტი

საფინანსო სექტორი

- კომერციული ბანკები
- მიკროსაფინანსო ინსტიტუტები
- კაპიტალის ბაზრის წარმომადგენლები
- სადაზღვევო კომპანიები

13.3.3. მონაწილე/დაინტერესებული მხარეები

საერთაშორისო პარტნიორები

- ცენტრალური ბანკები
- მსოფლიო ბანკი
- საერთაშორისო სავალუტო ფონდი
- ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი
- აზიის განვითარების ბანკი
- მდგრადი საბანკო ქსელი (SBN)
- საერთაშორისო ფინანსური კორპორაცია
- სარეიტინგო კომპანიები

სამოქალაქო სექტორი

- დონორები
- არასამთავრობოები
- ექსპერტები
- საგანმანათლებლო ინსტიტუტები

მოსამზადებელი სამუშაოების შედეგად, ეროვნული ბანკის საქმიანობა და აქტივობები CSR მოდელის მიხედვით დაჯგუფდა, რომლის პირველადი ვერსია ხუთ კომპონენტს მოიცავს: 1) თანამშრომლები; 2) მართვა და კომუნიკაცია; 3) ბაზარი; 4) ფართო საზოგადოება; 5) გარემო.

13.3.4. CSR-მოდელი

1. თანამშრომლები

თანამშრომლები CSR-მოდელის შუაგულშია მოქცეული, როგორც ორგანიზაციის ცენტრალური, საყრდენი ძალა. თანამშრომელთა მიმართ ეროვნული ბანკის პასუხისმგებლობა და შესაბამისი ღონისძიებები ორად იყოფა:

- **კეთილდღეობა** - უსაფრთხო სამუშაო გარემო, დისტანციური მუშაობის შესაძლებლობა, ჯანმრთელობის დაზღვევა, სტრესის მართვის და პიროვნული განვითარების სემინარები, კორპორატიული ფასდაკლებები, თანამშრომელთა ფონდი.
- **პროფესიული განვითარება** - ადგილობრივი და საერთაშორისო ტრენინგები, კარიერული ზრდის, შეფასებისა და ანაზღაურების გამჭვირვალე სქემები.

2020 წელს, პანდემიის საპასუხოდ, ეროვნულმა ბანკმა მყისიერი რეაგირება მოახდინა და თანამშრომელთა უმეტესობა დაუყოვნებლივ გადაიყვანა დისტანციურ სამუშაო რეჟიმზე. სასწრაფოდ შემუშავდა უსაფრთხოების ახალი პროტოკოლი, მოხდა ცენტრალური ოფისისა და საკასო ცენტრის აღჭურვა სადებიზინფექციო და დამცავი მასალებით; სათანადო აღჭურვილობა დაურიგდა მათ, ვისაც სამუშაოს ჩვეულ რეჟიმში გაგრძელება უწევდა. ყველა თანამშრომელს ჩაუტარდა საგანგებო საინფორმაციო ტრენინგები.

13.3.5. მართვა და კომუნიკაცია

ეროვნული ბანკის საქმიანობა არამარტო ფინანსურ სექტორს, არამედ სხვა მრავალ სახელმწიფო თუ კერძო ინსტიტუტსა და ორგანიზაციას და, საბოლოოდ, თითოეულ მოქალაქეს ეხება. ვინაიდან ეროვნული ბანკის პოლიტიკა კომპლექსური, სპეციფიკური და, რიგ შემთხვევებში, წინააღმდეგობრივი და არაპოპულარულია, აუცილებელია მიღებული გადაწყვეტილებების ახსნა და საზოგადოებასთან ღია და უწყვეტი კომუნიკაცია. სწორედ ამას ემსახურება ეროვნული

ბანკის რეგულარული, გამჭვირვალე ანგარიშგება (ლაივ-რეპორტაჟები, პოსტები სოც.მედით, პუბლიკაციები, კვლევითი ნაშრომები) და პროაქტიული, გეგმაზომიერი მედია-აქტივობა. ამასთან, ბანკი ასევე ოპერატიულად რეაგირებს მედიისა თუ საზოგადოების მხრიდან წამოჭრილ კითხვებზეც.

2020 წლის განმავლობაში ეროვნულმა ბანკმა ონლაინ რეჟიმში მონეტარული პოლიტიკის 8 ანგარიშის პრეზენტაცია და 4 პრესკონფერენცია გამართა. გამოიცა მონეტარული პოლიტიკის 8 ანგარიში. აღსანიშნავია, რომ თითოეული ღონისძიება ფართო საზოგადოებისთვის სოციალური მედიის საშუალებით იყო ხელმისაწვდომი. 2020 წელს პოლიტიკის გადაწყვეტილებების შემდეგ იმართებოდა ონლაინ პრესკონფერენცია. ასევე გამოქვეყნდა ფინანსური სტაბილურობის კომიტეტის გადაწყვეტილება და ფინანსური სტაბილურობის ანგარიში, რომელშიც ფინანსურ სისტემაში არსებული მოწყვლადობისა და რისკების შეფასებაა წარმოდგენილი.

13.3.6. საზოგადოება

საზოგადოების მიმართ ეროვნული ბანკის პასუხისმგებლობა და შესაბამისი ღონისძიებები ორ მიმართულებად დაიყო: 1) პასუხისმგებლობა ფინანსური სექტორისა და მის მომხმარებელთა მიმართ და 2) პასუხისმგებლობა ფართო საზოგადოების მიმართ.

მომხმარებელთა მიმართ პასუხისმგებლობა მომხმარებელთა უფლებების დაცვას მოიაზრებს. ასევე ეროვნული ბანკის ზრუნვის საგანია მომხმარებელთა ფინანსური განათლების ამაღლება და მათი ინფორმირება გახშირებულ კიბერსაფრთხეებზე. სწორედ ამ მიზნით, 2020 წელს ეროვნულმა ბანკმა აამუშავა საგანმანათლებლო პლატფორმა FinEdu, სადაც თავმოყრილია სასარგებლო ინფორმაცია და რჩევები ისეთ საკითხებზე, როგორიცაა ფინანსების მართვა, ფინანსური და კიბერუსაფრთხოება, დაზოგვა და

ა.შ. აღსანიშნავია, რომ FinEdu.ge-ზე ინფორმაცია რეგულარულად ახლდება და სტატიების განთავსება ნებისმიერ კომპეტენტურ და მიუკერძოებელ პირს შეუძლია.

ეროვნული ბანკის სტაჟირების პროგრამები შესაძლებლობას აძლევს ეკონომიკური პროფილის სტუდენტებსა და დამწყებ სპეციალისტებს, მცირე მეწარმეებსა და მოსამართლეებს დარგის წამყვანი სპეციალისტებისგან უნიკალური ცოდნა და გამოცდილება მიიღონ.

ფართო საზოგადოების ჩართულობას სხვადასხვა სამეცნიერო თუ შემოქმედებითი კონკურსები ააქტიურებს. საკოლექციო მონეტების დიზაინის გამოსავლენად ღია კონკურსის წესი მოქმედებს. ვინაიდან აღნიშნული მონეტები ყოველთვის ღირსშესანიშნავ ეროვნულ და ისტორიულ თემებს ეძღვნება, შეიძლება ჩაითვალოს, რომ ეროვნულ ბანკს ქვეყნის კულტურული მემკვიდრეობის შექმნაში შეაქვს წვლილი.

13.3.7. ბაზარი

ეროვნული ბანკის ამოცანა ფასების სტაბილურობის შენარჩუნება და ფინანსური სექტორის მდგრადობაზე ზრუნვაა. საშუალოვადიან პერიოდში, ფასების სტაბილურობა, მცურავი გაცვლითი კურსის პირობებში, ინფლაციის თარგეთირების რეჟიმით მიიღწევა. უმაღლესი მარეგულირებელი ორგანოს რანგში ეროვნული ბანკი ფინანსურ სექტორს ზედამხედველობს და აწესებს რეგულაციებს (ფინანსურ სერვისებზე მისაწვდომობა, პასუხისმგებლიანი დაფინანსება და სხვა). გარდა ამისა, ეროვნული ბანკი პასუხისმგებელია ფულადი ნიშნების ემისიასა და მიმოქცევაზე და ახალი ფინანსური ტექნოლოგიების განვითარებაზე.

ყველა აღნიშნული მიმართულება და ფუნქცია 2020 წლის მოვლენებმა დიდი გამოცდის წინაშე დააყენა. პანდემიის პირობებში ეროვნული ბანკს უმოკლეს ვადებში მოუწია საოპერაციო პროცესების გადაწყობა მაქსიმალურად უსა-

ფრთხილად; მათ შორის, დისტანციურ რეჟიმზე გადავიდა რეზერვების მართვა და სისტემები ისე, რომ ბანკის საქმიანობა არ შეფერხებულა.

ფინანსურ სექტორზე პანდემიის უარყოფითი ზეგავლენის შესარბილებლად და ქვეყნის ეკონომიკის წახალისების მიზნით, ეროვნულმა ბანკმა დროებითი საზედამხებელო გეგმა შეიმუშავა და შეუფერხებლად განაგრძობდა ბაზარზე ლიკვიდური ფულადი რესურსების მიწოდებას. ლარის გადაჭარბებული მერყეობის შესარბილებლად ეროვნული ბანკი პერიოდულად სავალუტო ინტერვენციებს ახორციელებდა.

ეროვნული ბანკის ინიციატივით ამოქმედდა ბლუმბერგის სავაჭრო პლატფორმა BMatch, რომელმაც სავალუტო რესურსებზე წვდომა გაზარდა და ბაზარი კი უფრო დივერსიფიცირებული, კონკურენტუნარიანი და ლიკვიდური გახდა. ასევე, საბანკო ასოციაციასთან ერთად, ღია ბანკინგის ჩარჩო შემუშავდა.

13.3.8. გარემო

დღევანდელ მსოფლიოში სულ უფრო აქტუალური ხდება ფინანსური სისტემის მიერ გარემოსდაცვითი და სოციალური პასუხისმგებლობის საკითხების გათვალისწინება. 2020 წელს კორონავირუსის პანდემიამ კლიმატის და ეკოსისტემის ცვლილების თემა კიდევ უფრო გაამწვავა.

ეროვნული ბანკი 2017 წლიდან მდგრადი საბანკო ქსელის (SBN) წევრია, 2020 წლის თებერვალში კი ცენტრალური ბანკებისა და ზედამხედველთა ქსელს ფინანსური სისტემის “გამწვანებისთვის”

(Network for Greening the Financial System, NGFS) შეუერთდა. 2019 წელს გამოიცა მდგრადი დაფინანსების გზამკვლევი, რომელიც მწვანე და სოციალური და მდგრადი დაფინანსების ხელშეწყობას ემსახურება.

2020 წლის განმავლობაში, ეროვნულმა ბანკმა მონაწილეობა მიიღო მდგრადი დაფინანსების თემაზე გამართულ ხუთ საერთაშორისო ვებინარსა და ფორუმში. წლის ბოლოს კი, SBN-ის წევრობის რანგში, ეროვნულმა ბანკმა, საერთაშორისო საფინანსო კორპორაციასთან ერთად, უკრაინის ეროვნულ ბანკს უმასპინძლა და მდგრადი დაფინანსების ჩარჩოს შესახებ გამოცდილება გაუზიარა.

13.3.9. სამომავლო ნაბიჯები

2020 წელს არსებული მდგომარეობის ანალიზის შედეგად, შესაძლებლობები და განვითარების სფეროები გამოიკვეთა, მათ შორის, თანამშრომელთა მოხალისეობის და pro bono ღონისძიებების გააქტიურება, ენერგოეფექტურობის ინიციატივები, ექსპერტებთან თანამშრომლობის გაზრდა და სხვ.

CSR სტრატეგიის განმტკიცების მიზნით, მომდევნო ორი წლის პერსპექტივაში, განისაზღვრა შემდეგი ნაბიჯები: 2021-2023 წწ სამოქმედო გეგმის შექმნა, საინფორმაციო კამპანია თანამშრომლების ცოდნის ასამაღლებლად, ფართო საზოგადოებისა და მედიისთვის თემატური ანგარიშგება რელევანტურ პლატფორმებსა და პუბლიკაციებში (წლიური ანგარიში, სოციალური მედია, განახლებული ვებგვერდი).

ადამიანური რესურსების მართვა და განვითარება

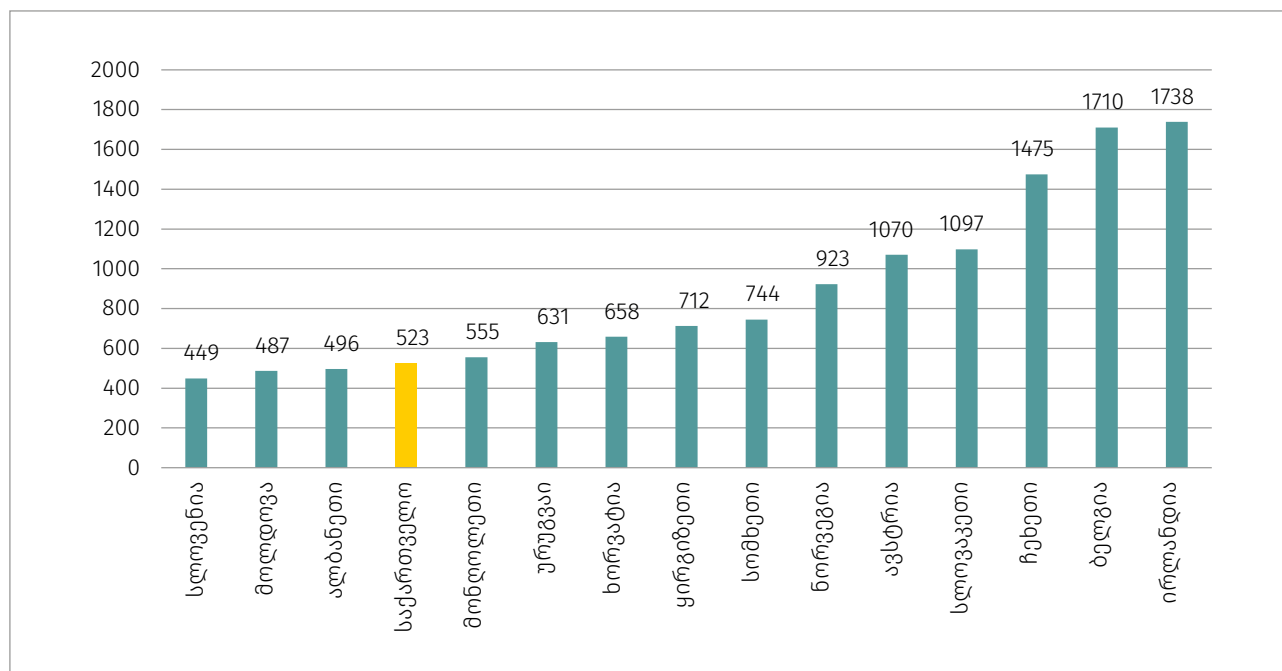
14

სტატისტიკური ინფორმაცია თანამშრომელთა რაოდენობის შესახებ

2020 წლის ბოლოს ეროვნულ ბანკში 523 თანამშრომელი იყო დასაქმებული, რომელთაგან 411

საჯარო მოხელეს წარმოადგენს. თანამშრომელთა საშუალო ასაკი 38 წელია. ეროვნულ ბანკში დასაქმებულთა 51.1 პროცენტს ქალები შეადგენდნენ, ხოლო 48.9 პროცენტს - მამაკაცები.

დიაგრამა N 14.1 ცენტრალურ ბანკებში დასაქმებულთა რაოდენობა⁹⁶

წყარო: შესაბამისი ცენტრალური ბანკები და საქართველოს ეროვნული ბანკის გამოთვლები

საქართველოს ეროვნული ბანკის ამოცანა ფასებისა და საფინანსო სისტემის სტაბილურობის უზრუნველყოფაა. აღსანიშნავია, რომ ბოლო რამდენიმე წლის განმავლობაში საქართველოს პარლამენტის მიერ მიღებული რიგი საკანონმდებლო ცვლილებების შედეგად მნიშვნელოვნად ეროვნული ბანკის მანდატი გაფართოვდა. შესაბამისად, ორგანიზაციაში განხორციელდა სტრუქტურული ცვლილებები და გაიზარდა დასაქმებულთა რაოდენობაც.

მიუხედავად ამ მატებისა, როგორც ცხრილში ჩანს, ეროვნული ბანკი, კვლავ ინარჩუნებს ადეკვატურ ზომას ქვეყნის მოსახლეობის რაოდენობასთან მიმართებაში. ყურადსაღებია ის ფაქტიც, რომ ამავდროულად, ეროვნული ბანკი ზედამხედველობს ფასიანი ქაღალდების ბაზარსაც (ისევე როგორც სომხეთის, ნორვეგიის, ირლანდიის, სლოვაკეთსა და ბელგიის ცენტრალური ბანკები).

96. დიაგრამაში ასახულია ცენტრალური ბანკები, რომლებიც მონეტარული პოლიტიკის გატარებასთან ერთად ზედამხედველობენ საბანკო სექტორს.

ქვეყანა	მოსახლეობის რაოდენობა	თანამშრომელთა რაოდენობა
ავსტრია	8.93 მლნ	1,070
ალბანეთი	2.88 მლნ	496
ბელგია	11.49 მლნ	1,710
ირლანდია	4.88 მლნ	1,738
მოლდოვეთი	4.04 მლნ	487
მონღოლეთი	3.22 მლნ	555
ნორვეგია	5.37 მლნ	923
საქართველო	3.99 მლნ	523
სლოვაკეთი	5.45 მლნ	1,097
სლოვენია	2.07 მლნ	449
სომხეთი	2.95 მლნ	744
ურუგვაი	3.51 მლნ	631
ყირგიზეთი	6.58 მლნ	712
ჩეხეთი	10.71 მლნ	1,475
ხორვატია	4.13 მლნ	658

წყარო: მესაბამისი ცენტრალური ბანკები და საქართველოს ეროვნული ბანკის გამოთვლები

თანამშრომელთა პროფესიული განვითარება

2020 წელი თანამშრომელთა პროფესიული განვითარების თვალსაზრისით, საქართველოს ეროვნული ბანკისთვის არასტანდარტული იყო. ყველა ის სემინარი, რომელიც ევროპის ცენტრალური ბანკებისა და საფინანსო ორგანიზაციების მიერ იყო დაგეგმილი, გაუქმდა.

2020 წელს ეროვნული ბანკის 57-მა მოხელემ გაიარა სერტიფიცირებული „პროფესიული და პროფესიული კომპეტენციების განვითარების კურსი“. ასევე ბანკის 16 მენეჯერი დაესწრო „მენეჯერული უნარების კურსს“. ეს ორივე ტრენინგი „სსიპ ფინანსთა სამინისტროს აკადემიის“ ორგანიზებით დისტანციურად ჩატარდა და სერტიფიკატები მესაბამისი ტესტირების საფუძველზე გაიცა.

გარდა ზემოაღნიშნული ტრენინგებისა, ეროვნულ ბანკში ტრადიციული ხასიათი აქვს თემატურ პრეზენტაციებს, რაც ორგანიზაციის შიგნით ცოდნის გაზიარებას უწყობს ხელს.

ფინანსური სექტორის თანამშრომელთა პროფესიული განვითარება

საქართველოს ეროვნული ბანკი მუდმივად ხელს უწყობს საბანკო სექტორის თანამშრომელთა პროფესიულ განვითარებას. ამ მიზნით, ლუქსემბურგის საფინანსო ტექნოლოგიების გადამცემის კვლევითი სააგენტოს ექსპერტებმა, 2020 წელს დისტანციურად 3 ტრენინგი ჩაატარეს. ასევე აღნიშნული სააგენტოს ინიციატივით, საქართველოს ეროვნული ბანკისა და საფინანსო სექტორის წარმომადგენლები ელექტრონული

სწავლების კურსებს დაესწრნენ. აღნიშნულ კურსებში ჩართული იყო 91 მონაწილე. გარდა ამისა, დისტანციურად ჩატარდა 3 სემინარი, რომელშიც მონაწილეობა მიიღეს როგორც ეროვნული ბანკის, ასევე კომერციული ბანკების თანამშრომლებმა. ჯამში სემინარებს 25 მონაწილე დაესწრო.

დისტანციური სამუშაო რეჟიმი

ისევე როგორც ყველა ორგანიზაციისთვის, 2020 წელი ეროვნული ბანკისთვისაც დიდი გამოწვევა აღმოჩნდა. ორგანიზაცია თითქმის სრულად გადავიდა დისტანციური მუშაობის რეჟიმზე.

დისტანციურ რეჟიმში მუშაობისას ადამიანური რესურსების მართვის განყოფილების მთავარი გამოწვევა გუნდური სულისკვეთების შენარჩუნება და შიდა კომუნიკაციების გაძლიერება იყო.

შესაბამისად, ამ მიმართულებით დაიგეგმა და განხორციელდა არაერთი აქტივობა, როგორიცაა ონლაინ გუნდური სულისკვეთების ამაღლების ღონისძიებები, შეხვედრები ფსიქოლოგებთან და დარგის სპეციალისტებთან სამუშაო სტრესის შემცირების მიზნით და ა.შ. გარდა ამისა, ჩატარდა დისტანციური მუშაობით თანამშრომელთა კმაყოფილების კვლევა, რომლის მიხედვითაც შემუშავდა რიგი რეკომენდაციები, რომელიც გათვალისწინებული იქნა სამუშაო პროფესიის ეფექტიანობის გაზრდისათვის.

ასევე შეიქმნა შიდა კომუნიკაციისთვის განკუთვნილი ონლაინ სივრცე, სადაც თანამშრომლები ურთიერთობენ და ერთმანეთს სხვადასხვა სიახლეებს უზიარებენ.

მონეტარულ-სამართლებრივი ბაზის განვითარება

15

საქართველოს ეროვნული ბანკის იურიდიული დეპარტამენტი 2020 წელს საქმიანობას „საქართველოს ეროვნული ბანკის დებულებით“ განსაზღვრული ფუნქციებისა და საქმიანობის ძირითადი მიმართულებების შესაბამისად წარმართავდა. 2020 წელს საქართველოს ეროვნული ბანკის ნორმატიულ-სამართლებრივი ბაზის განვითარების და სრულყოფა-განახლების პროცესი აქტიურად გრძელდებოდა.

საქართველოს ეროვნული ბანკის ავტორობით, შემუშავდა და ძალაში შევიდა არაერთი კანონის პროექტი. კერძოდ, 2020 წელს შეიცვალა „ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ“ საქართველოს კანონი და „საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი, რაც ევროკავშირის გამჭვირვალობის დირექტივასა და ბაზრის მანიპულაციის რეგულაციასთან კანონმდებლობის დაახლოებას, ასევე ფასიანი ქაღალდების კომისიების საერთაშორისო ორგანიზაციის (IOSCO) წევრობას უკავშირდებოდა. კანონპროექტის მიღებამ დახვეწა და განამტკიცა საჯარო ფასიანი ქაღალდების ემიტენტთა და საჯარო წილობრივი ფასიანი ქაღალდების მფლობელთა მიმართ არსებული გამჭვირვალობის მოთხოვნები, დაარეგულირა ბაზრის მანიპულაციასა და ინსაიდერულ ვაჭრობასთან დაკავშირებული რიგი საკითხები და ისინი აღიარებულ საერთაშორისო პრაქტიკასთან შესაბამისობაში მოიყვანა. აღნიშნულმა ცვლილებებმა შექმნა ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ეფექტიანად ფუნქციონირებისათვის საჭირო მექანიზმები, რაც, თავის მხრივ, ხელს შეუწყობს ბაზარზე გამჭვირვალობის დონის ზრდას, უზრუნველყოფს ინვესტორთა ნდობის ამაღლებასა და მათ დაცულობას. ამ მიზნებისთვის, ასევე, კანონით გათვალისწინებულ ვადებში ამოქმედდა ფასიანი ქაღალდების ბაზრის მარეგულირებელი კანონქვემდებარე აქტები: საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 7 ოქტომბრის №181/04 ბრძანებით დამტკიცებული „ემიტენტის შესახებ ინფორმაციის გამჭვირვალობისა და ემიტენტისათვის ფასიანი

ქაღალდების რეგისტრატორის დანიშვნის წესი“; საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 7 ოქტომბრის №180/04 ბრძანებით დამტკიცებული „ინსაიდერული ვაჭრობის, ინსაიდერული ინფორმაციის არამართლზომიერი გამჟღავნებისა და ბაზრის მანიპულაციასთან დაკავშირებული წესი“; საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 7 ოქტომბრის №179/04 ბრძანებით დამტკიცებული „ფასიანი ქაღალდების საჯარო შეთავაზებისა და განთავსების ანგარიშის წარდგენის წესი“; საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 16 დეკემბრის №223/04 ბრძანებით დამტკიცებული „პირის გათვითცნობიერებულ ინვესტორად აღიარების წესი“ და სხვა.

2020 წელს ასევე ძალაში შევიდა „საინვესტიციო ფონდების შესახებ“ ახალი კანონი და გამომდინარე ცვლილებები. კანონის ძალაში შესვლით საქართველომ შეასრულა ასოცირების ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულება, კერძოდ, საკუთარი კანონმდებლობა მიმოქცევადა ფასიან ქაღალდებში კოლექტიური ინვესტიციების განსახორციელებლად შექმნილი საწარმოს (UCITS) შესახებ დირექტივას დაუახლოვა. ამასთან, კანონის ამოქმედებით დაინერგა ფასიანი ქაღალდების კომისიების საერთაშორისო ორგანიზაციის (IOSCO) მიერ შემუშავებული საინვესტიციო ფონდების მარეგულირებელი პრინციპები. კანონით გათვალისწინებულ ვადებში ასევე ძალაში შევიდა კანონიდან გამომდინარე საინვესტიციო ფონდების მარეგულირებელი კანონქვემდებარე აქტები: საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 22 სექტემბრის №170/04 ბრძანებით დამტკიცებული „საინვესტიციო ფონდის ავტორიზაციის, რეგისტრაციის, აღიარებისა და რეგულირების წესი“; საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 22 სექტემბრის №167/04 ბრძანებით დამტკიცებული „აქტივების მმართველი კომპანიის ლიცენზირების, რეგისტრაციის, აღიარებისა და რეგულირების წესი“; საქართველოს ეროვნული ბანკის

პრეზიდენტის 2020 წლის 22 სექტემბრის №168/04 ბრძანებით დამტკიცებული „სპეციალიზებული დეპოზიტარის საქმიანობის წესი“; საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 22 სექტემბრის №169/04 ბრძანებით დამტკიცებული „საინვესტიციო ფონდის ერთეულის მფლობელთა რეესტრის წარმოების წესი“; საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 11 ნოემბრის №198/04 ბრძანებით დამტკიცებული „საინვესტიციო ფონდის ლიკვიდაციის წესი“.

გარდა ამისა, ცვლილება შევიდა „საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში ეროვნული ბანკის საბჭოს წევრების რაოდენობასთან დაკავშირებით. ცვლილებების შედეგად, ეროვნული ბანკის საბჭოს ორი წევრი დაემატა და ამჟამად, კანონის თანახმად, 9 წევრისგან შედგება; მის შემადგენლობაში, გარდა საბჭოს თავმჯდომარისა, შედიან ეროვნული ბანკის 3 ვიცე-პრეზიდენტი და სხვა არააღმასრულებელი წევრები.

დამატებით, 2019 წლის ბოლოს განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილებების შედეგად დამტკიცებული კომერციული ბანკების გაჯანსაღებისა და რეზოლუციის ჩარჩოს სრულად ამოქმედების მიზნით, ეროვნულმა ბანკმა შესაბამისი კანონქვემდებარე აქტები შეიმუშავა: საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 29 ივნისის №132/04 ბრძანებით დამტკიცებული „დროებითი ბანკის ლიცენზირების, მართვისა და ბაზრიდან გასვლის წესი“; საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 29 ივნისის №130/04 ბრძანებით დამტკიცებული „რეზოლუციის რეჟიმში მყოფი კომერციული ბანკის მნიშვნელოვანი წილის შეძენის გამარტივებული პროცედურების შესახებ წესი“; საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 29 ივნისის №128/04 ბრძანებით დამტკიცებული „რეზოლუციის მიზნებისთვის კომერციული ბანკის აქტივებისა და ვალდებულებების ღირებულების შეფასების წესი“; საქართველოს ეროვნული ბან-

კის პრეზიდენტის 2020 წლის 29 ივნისის №129/04 ბრძანებით დამტკიცებული „კომერციული ბანკის კრიტიკული ფუნქციების განსაზღვრისა და შეფასების წესი“; საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 29 ივნისის №131/04 ბრძანებით დამტკიცებული „კომერციული ბანკის გაჯანსაღების გეგმის შემუშავებისა და შეფასების შესახებ წესი“; საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 29 დეკემბრის №241/04 ბრძანებით დამტკიცებული „რეკაპიტალიზაციის მიზნით კომერციული ბანკის ვალდებულებების ჩამოწერის ან კონვერტაციის წესი“; საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 29 დეკემბრის №239/04 ბრძანებით დამტკიცებული „რეზოლუციის რეჟიმში მყოფი კომერციული ბანკის რეკაპიტალიზაციის მიზნით ახალი აქციების გამოშვების წესი“; საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 29 დეკემბრის №240/04 ბრძანებით დამტკიცებული „დროებითი ადმინისტრატორის დანიშვნისა და საქმიანობის წესი“; საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 29 დეკემბრის №243/04 ბრძანებით დამტკიცებული „სპეციალური მმართველის დანიშვნისა და საქმიანობის წესი“; საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 29 დეკემბრის №242/04 ბრძანებით დამტკიცებული „კომერციული ბანკის რეზოლუციის გეგმის შემუშავების წესი“; საქართველოს ეროვნული ბანკის საბჭოს 2020 წლის 28 დეკემბრის №5 დადგენილებით დამტკიცებული „საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ ბოლო ინსტანციის სესხის გაცემის წესი და პირობები“. გარდა ამისა, ხელი მოეწერა ფინანსური სტაბილურობის უწყებათაშორისი კომიტეტის დებულებას და საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 3 ივნისის №117/04 ბრძანებით დამტკიცდა „საქართველოს ეროვნული ბანკის რეზოლუციის კომიტეტის საქმიანობის წესი“, ხოლო საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 3 ივნისის №118/04 ბრძანებით - „საქართველოს ეროვნული ბანკის რეზოლუციის კომიტეტის შემადგენლობა“. გარდა აღნიშნულისა, გამოიცა

საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის ერთობლივი ბრძანებები: „სარეზოლუციო ფონდის შექმნის, ადმინისტრირებისა და საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ დროებითი სახელმწიფო დაფინანსების გაცემის წესის დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 31 დეკემბრის №329 – 247/04 ერთობლივი ბრძანება და „დროებითი სახელმწიფო დაფინანსების ფარგლებში გამოყოფილი სახსრების ანაზღაურების მიზნით შენატანების დაკისრების კრიტერიუმებისა და შენატანების განხორციელების წესის დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 31 დეკემბრის №328 – №246/04 ერთობლივი ბრძანება.

მნიშვნელოვანი ცვლილებები განხორციელდა საბანკო ზედამხედველობის ნაწილშიც. 2020 წელს გამოიცა მნიშვნელოვანი კანონქვემდებარე აქტები, როგორიცაა საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 12 მარტის №42/04 ბრძანებით დამტკიცებული „საბანკო წიგნის საპროცენტო რისკის მართვის შესახებ დებულება“ და საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 13 მარტის №44/04 ბრძანებით დამტკიცებული „ფიზიკური პირის დაკრედიტების შესახებ დებულება“. ამასთან, ცვლილება შევიდა რამდენიმე ბრძანებაში, მათ შორის „ინტერესთა კონფლიქტის მართვის დებულების დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2015 წლის 10 მარტის №26/04 ბრძანებაში და სხვ.

2020 წელს ნორმატიულ-სამართლებრივი ბაზა დაიხვეწა არასაბანკო ზედამხედველობის კუთხითაც. გამოიცა ისეთი სამართლებრივი აქტები როგორიცაა საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 5 თებერვლის №17/04 ბრძანებით დამტკიცებული „ვალუტის გადამცვლელი პუნქტების მიმართ ფულადი

ჯარიმების ოდენობის განსაზღვრის, დაკისრებისა და აღსრულების წესი“; საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 5 თებერვლის №16/04 ბრძანებით დამტკიცებული „მიკროსაფინანსო ორგანიზაციისა და მისი ადმინისტრატორების მიმართ ფულადი ჯარიმების ოდენობის განსაზღვრის, დაკისრებისა და აღსრულების წესი“ და სხვა.

ამასთან, „საგადახდო სისტემისა და საგადახდო მომსახურების შესახებ“ საქართველოს კანონის საფუძველზე გამოიცა მნიშვნელოვანი სამართლებრივი აქტები, მათ შორის, საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 2 სექტემბრის №156/04 ბრძანებით დამტკიცებული „მომხმარებლის ძლიერი ავთენტიფიკაციის წესი“, რომლის მიზანია საგადახდო მომსახურების მომხმარებლის უსაფრთხო ავთენტიფიკაციის უზრუნველყოფა, მათ შორის, საგადახდო მომსახურების მომხმარებლის უსაფრთხოების პერსონიფიცირებული მახასიათებლების კონფიდენციალობისა და მთლიანობის დაცვა, ასევე თაღლითობისა და სხვა უკანონო ქმედების რისკის შემცირება, რაც დადებითად აისახება საფინანსო სექტორის სტაბილურობაზე, გააძლიერებს მომხმარებლების დაცვას, ხელს შეუწყობს საფინანსო და საგადახდო სისტემის ეფექტიან და სანდო ფუნქციონირებას, აამაღლებს მომხმარებლების ნდობას საგადახდო მომსახურებებისა და უნაღდო გადახდების მიმართ. 2020 წლის მანძილზე ასევე გამოიცა საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 2 სექტემბრის №155/04 ბრძანებით დამტკიცებული „საბარათე ინსტრუმენტის შესახებ დებულება“, რომლის მიზანია საქართველოში საბარათე ინსტრუმენტის (მათ შორის, ელექტრონული ფულის ინსტრუმენტის) გამოშვების, მისი საშუალებით შესრულებული ოპერაციების განხორციელების პროცესში ჩართულ მხარეებს შორის ურთიერთობების მოწესრიგება, საგადახდო მომსახურების პროცესის გამჭვირვალობის უზრუნველყოფა და მომხმარებელთა უფლებების დაცვა, ასევე,

მომხმარებელთა ნდობის ამაღლება საგადახდო ინსტრუმენტისა და უნაღდო გადახდების მიმართ. მნიშვნელოვანი კანონქვემდებარე აქტები გამოიცა (და ცვლილებები შევიდა) ფინანსური ბაზრების ზედამხედველობის ქრილშიც, მათ შორის: საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 21 ივლისის №141/04 ბრძანებით დამტკიცებული „ბლუმბერგის სავაჭრო სისტემის გამოყენებით ვალუტით ელექტრონული ვაჭრობის წესი“; საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 21 ივლისის №142/04 ბრძანებით დამტკიცებული „სავალუტო ბაზრის მონაწილეთა საქმიანობის წესი“.

მნიშვნელოვანია, რომ ფინანსური ტექნოლოგიების ნაწილში გამოიცა საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 25 მაისის №110/04 ბრძანებით დამტკიცებული „საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ რეგულირების ლაბორატორიის ჩარჩოს შექმნისა და მისი გამოყენების შესახებ დებულება“, რაც ხელს შეუწყობს სწრაფად განვითარებადი ფინანსური ტექნოლოგიების პირობებში შექმნილი ინოვაციური ფინანსური მომსახურების ან/და პროდუქტების ბაზარზე გამოცდას და მათი განვითარებისა და ნაკლები დანახარჯებით ბაზარზე წვდომის ხელშეწყობას. ფინანსური ტექნოლოგიების განვითარების მიზნით ასევე გამოიცა საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 17 აგვისტოს №151/04 ბრძანებით დამტკიცებული „მონაცემებზე დაფუძნებული სტატისტიკური, ხელოვნური ინტე-

ლექტის და მანქანური სწავლების მოდელების რისკების მართვის დებულება“, რომლის მიზანია მონაცემებზე დაფუძნებული სტატისტიკური, ხელოვნური ინტელექტის და მანქანური სწავლების მოდელების რისკების მართვის ჩარჩოს ჩამოყალიბებისა და მასთან დაკავშირებული რისკების ეფექტურად მართვის ხელშეწყობა.

ფულის გათეთრებისა და ტერორიზმის დაფინანსების აღკვეთის ხელშეწყობის შესახებ საქართველოს ეროვნული ბანკის ნორმატიულ-სამართლებრივი ბაზის განვითარებისა და სრულყოფა-განახლების მიზნით ასევე მნიშვნელოვანი იყო „ანგარიშვალდებული პირის მიერ კლიენტის მფლობელობისა და კონტროლის სტრუქტურის შესწავლის და ბენეფიციარი მესაკუთრის იდენტიფიკაციისა და ვერიფიკაციის წესის დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2020 წლის 21 ოქტომბრის №189/04 ბრძანების გამოცემა; ცვლილება „ფულის გათეთრებისა და ტერორიზმის დაფინანსების აღკვეთის ხელშეწყობის შესახებ საქართველოს კანონის მიზნებისათვის მაღალი რისკის იურისდიქციების ნუსხის დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2019 წლის 18 დეკემბრის №240/04 ბრძანებაში და სხვ.

აღნიშნული ნორმატიული აქტების ელექტრონული ვერსია ოფიციალურად „საქართველოს საკანონმდებლო მაცნეში“ განთავსდა.

სტატისტიკური საქმიანობა

16

მიუხედავად პანდემიის შედეგად გამოწვეული უარყოფითი გავლენისა, საქართველოს ეროვნული ბანკის სტატისტიკური საქმიანობა 2020 წლის განმავლობაში კიდევ უფრო დაიხვეწა. ვებ-გვერდზე გამოქვეყნებული ვიზუალური ინტერაქტიული რეპორტები უფრო და უფრო პოპულარული ხდება.

წინა წლებში კომერციული ბანკებიდან შეგროვებული ყოველთვიური ფინანსური მონაცემების განზოგადება წარმატებით დაინერგა და განხორციელდა. კერძოდ, საანგარიშო პერიოდში შესრულებულ ტრანზაქციებზე წარმოდგენილი მონაცემების ხარისხი გაუმჯობესდა, ხოლო აგრეგირებული მონაცემების დეტალიზაცია გაიზარდა. აღნიშნულმა პროგრესმა ფინანსური აქტივების და ვალდებულებების ნაშთების შესახებ ფინანსური ანგარიშის წარმოება განაპირობა. შედეგად, 2020 წლის მესამე კვარტალის დასაწყისში, საქართველოს ეროვნული ბანკის ოფიციალურ ვებგვერდზე ვიზუალურ-ინტერაქტიული რეპორტის სახით ფინანსური ანგარიში ფინანსური აქტივების და ვალდებულებების ნაშთების შესახებ კვარტალური სიხშირით გამოქვეყნდა. ფინანსური ანგარიში ეკონომიკის სხვადასხვა ინსტიტუციური სექტორების, მათ შორის დანარჩენი მსოფლიოს, ფინანსური პოზიციისა და ფინანსური ნაკადების გადაადგილების შესახებ დეტალურ ინფორმაციას მოიცავს. ანგარიში ფინანსური მაჩვენებლების დეტალიზაციას სხვადასხვა ჭრილში ასახავს. ფინანსური ანგარიში შეიძლება წარმოდგენილი იყოს როგორც ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების ნაშთებზე, ასევე ნაკადებზე. ანგარიში აღწერს, თუ რომელი ინსტიტუციური სექტორის მიერ, რა მასშტაბით, რომელი სექტორისათვის და რა ფორმით გადანაწილდა ფინანსური რესურსი და რომელი ფინანსური შუამავალი იყო ფინანსურ ციკლში ჩართული.

შემდგომ ეტაპზე ფინანსური ანგარიშის ნაკადების სტატისტიკის გამოქვეყნება არის დაგეგმილი, რაზეც აქტიური მუშაობა გრძელდება და მისი დასრულება 2021 წელს მოიაზრება. აქვე უნდა

აღინიშნოს, რომ საქართველოს ეროვნული ბანკი რეგიონში მოწინავე ცენტრალურ ბანკს წარმოადგენს, რომელმაც საერთაშორისო სავალუტო ფონდის რეკომენდაციების გათვალისწინებით ფინანსური ანგარიშის წარმოების მიზნით პირველი ნაბიჯები გადადგა.

კომერციული ბანკებიდან და მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებიდან შეგროვებული ფულადი გზავნილების მონაცემების ვალიდაციის მეთოდები დაიხვეწა, რაც საშუალებას გვაძლევს მომხმარებლებს სხვადასხვა ქვეყნებიდან მიღებული და გაგზავნილი ფულადი ნაკადების შესახებ მაღალი ხარისხის სარწმუნო ინფორმაცია მივაწოდოთ. სებ-ის ვებგვერდზე კვლავაც ყოველთვიური პერიოდულობით ქვეყნდებოდა ინტერაქტიული რეპორტები და რიცხვით ფორმატში წარმოდგენილი ანგარიშები ფულად გზავნილებთან დაკავშირებით, რომლებშიც ასახული ინფორმაცია საზოგადოებას მასშედის საშუალებით მიეწოდებოდა.

2020 წელს, სტატისტიკური მონაცემებისა და მეტამონაცემების გაცვლის (SDMX) თანამედროვე ფორმატის დანერგვასთან დაკავშირებით მნიშვნელოვანი სამუშაოები განხორციელდა. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის სტატისტიკის დეპარტამენტთან მჭიდრო თანამშრომლობისა და მათგან მიღებული კონსულტაციების გათვალისწინებით შედეგად, სექტორული საბალანსო ანგარიშების SDMX სტანდარტთან თავსებადი ფორმატის ანგარიშები მომზადდა. აღნიშნული ფორმატი საერთაშორისო სავალუტო ფონდისთვის პერიოდული ანგარიშების ავტომატურ რეჟიმში მიწოდებას უზრუნველყოფს, რითაც მონაცემების მიწოდების არსებული ფორმატი ჩანაცვლდება. აგრეთვე, შემუშავდა ძირითადი მეტამონაცემები, რომლებიც ამ ეტაპზე მხოლოდ სექტორულ საბალანსო ანგარიშებს უკავშირდება. SDMX ფორმატის დანერგვასთან დაკავშირებული ტექნიკური დეტალები შესწავლილია და 2021 წელს დაგეგმილია საქართველოს ეროვნული ბანკის სტატისტიკური ინფორმაციული სისტემის (სებსტატი) მონაცემების და მეტამონაცემების

ტრანსფორმაცია და SDMX ფორმატში შემდგომი მიგრაცია.

ნომინალური და რეალური ეფექტური გაცვლითი კურსის ინდექსების დამატებით ვებგვერდზე განთავსებული ოფიციალური გაცვლითი კურსების ინტერაქტიული რეპორტი განზოგადდა. ამ ეტაპზე, აღნიშნული რეპორტი ტესტირების რეჟიმშია და ვებგვერდზე 2021 წელს განთავსდება. აღსანიშნავია, რომ ვებგვერდზე განთავსებული გაცვლით კურსებთან დაკავშირებული რიცხვით ფორმატში წარმოდგენილი ყველა ანგარიში უკვე რეალიზებულია ინტერაქტიული რეპორტების სახით, რაც მონაცემთა ვიზუალიზაციისა და ანალიზის თანამედროვე პლატფორმის (Business Intelligence - BI) გამოყენებით განხორციელდა. გაცვლითი კურსების ინტერაქტიული რეპორტები გაცილებით მრავალფეროვანი და დეტალური ანალიზის საშუალებას იძლევა, ვიდრე ანალოგიური რიცხვით ფორმატში წარმოდგენილი წინამორბედი ანგარიშები.

მნიშვნელოვანი სამუშაოები განხორციელდა ფინანსური სტაბილურობის ინდიკატორების (FSI) გაანგარიშებისათვის საჭირო მონაცემთა ბაზის ცვლილების ხაზით. კერძოდ, აღნიშნული ანგარიშის წარმოებისთვის გამოყენებული მონაცემთა ბაზა შეიცვალა და ეროვნული ბანკის სტატისტიკური ინფორმაციული სისტემის (სებსტატი) მონაცემებს დაეფუძნა. ცვლილებების საშუალებით შემუშავდა ინტერაქტიული რეპორტები FSI-ში შემავალი უწყისებისა და დანართების საფუძველზე. FSI-ის ინტერაქტიული რეპორტები დასრულების სტადიაშია და 2021 წელს ვებგვერდზე განახლებული ფორმატით გამოქვეყნდება. ეს სამუშაოები აგრეთვე ხელს შეუწყობს საეთაშორისო სავალუტო ფონდის მონაცემთა ბაზაში ასატვირთი მონაცემების ვალიდაციას და ურთიერთ შესაბამისობას.

აღსანიშნავია, რომ წარმატებით განახლდა მონაცემთა ყოველდღიური მაჩვენებლების (FID) ოჯახის წარმოება. წლის განმავლობაში, კომერციული ბანკების რეპორტირების და ანა-

ლიტიკურ სამსახურებთან მჭიდრო კომუნიკაციისა და ურთიერთთანამშრომლობის შედეგად, ყოველდღიური ფინანსური მონაცემების პერიოდული შეგროვება მოხერხდა და, შესაბამისად, შიდა მოხმარებისათვის არაერთი ინტერაქტიული რეპორტი მომზადდა. აღნიშნულ რეპორტებს საბანკო სისტემაში მიმდინარე ყოველდღიური დინამიკის შეფასებისა და ანალიზის თვალსაზრისით მნიშვნელოვანი დატვირთვა გააჩნია, რაც ეროვნული ბანკის, როგორც მარეგულირებლის, მხრიდან მყისიერი გადაწყვეტილების მიღების საშუალებას იძლევა.

აღსანიშნავია, რომ ორგანიზაციამ „Open Data Watch“, 2020 წლის ღია მონაცემთა შეფასების მიხედვით, საქართველოს სტატისტიკის სისტემას მსოფლიოს მასშტაბით 31-ე ადგილი მიანიჭა და ევროპის საუკეთესო ოცეულშიც დაასახელა. შეფასებამ, რომელიც 187 ქვეყანაში ჩატარდა, 22 სტატისტიკური კატეგორია და 65 მაჩვენებელი მოიცვა, რომლებშიც ეროვნული ბანკის მონეტარული და საგარეო სექტორის სტატისტიკაც არის ჩართული.

საქართველოს ეროვნული ბანკი სტატისტიკური მონაცემების ხარისხის გაუმჯობესებაზე მუდმივად ზრუნავს. შესაბამისად, სისტემატურად ნერგავს მონაცემთა ანალიზისა და ვალიდაციის სხვადასხვა მეთოდებს, რომლებსაც კომერციული ბანკებისთვის განკუთვნილი ინტერაქტიული სტატისტიკის პორტალის მეშვეობით კომერციული ბანკების ანალიტიკურ სამსახურებს უზიარებს. წინა წლების განმავლობაში, თითოეული კომერციული ბანკისთვის შესაბამისი ინდივიდუალური ინტერაქტიული რეპორტი მომზადდა, რომლის გამოყენებაც მნიშვნელოვნად აჩქარებს და ამარტივებს ბიზნეს პროცესს და, ამასთან, ყოველწლიურად მიმდინარეობს ღონისძიებები მონაცემთა ხარისხის გასაუმჯობესებლად. 2021 წელს დაგეგმილია ნაკადებისა და სხვა ცვლილებების მონაცემების ხარისხის გაუმჯობესება სესხებისა და ფასიანი ქაღალდების ინსტრუმენტებზე.

ფინანსური ანგარიშგება

2020 წლის 31 დეკემბრით
დასრულებული წლისათვის

17

ხელმძღვანელობის პასუხისმგებლობის ანგარიში	
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის	
წარმოდგენილი ფინანსური ანგარიშგების მომზადებასა და დამტკიცებაზე	284
დამოუკიდებელი აუდიტორის დასკვნა	285-287
ფინანსური ანგარიშგება 2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის:	
მოგება ან ზარალის და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგება	288-289
ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგება	290-291
კაპიტალში ცვლილებების ანგარიშგება	292-293
ფულადი სახსრების მოძრაობის ანგარიშგება	294-295
ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები	296-355

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ხელმძღვანელობის პასუხისმგებლობის ანგარიში

2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის

წარმოდგენილი ფინანსური ანგარიშგების მომზადებასა და დამტკიცებაზე

ხელმძღვანელობა პასუხისმგებელია ფინანსური ანგარიშგების მომზადებაზე, რომელიც სამართლიანად ასახავს საქართველოს ეროვნული ბანკის („ბანკი“) ფინანსურ მდგომარეობას 2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, მის საოპერაციო საქმიანობის შედეგებს, ფულადი სახსრების მოძრაობასა და კაპიტალში ცვლილებებს ამავე თარიღით დასრულებული წლისათვის, ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტების („ფასს“) შესაბამისად.

ფინანსური ანგარიშგების მომზადებისას ხელმძღვანელობა პასუხისმგებელია:

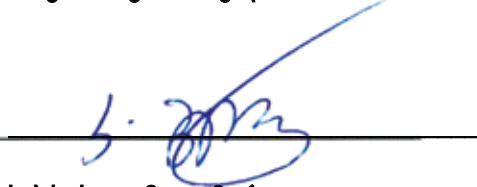
- მართებული ბუღალტრული პრინციპების არჩევისა და მათ თანმიმდევრულ შესრულებაზე;
- ინფორმაციის წარდგენაზე, ბუღალტრული პოლიტიკის ჩათვლით, რომელიც უზრუნველყოფს შესაბამის, საიმედო, შესაძარის და აღქმად ინფორმაციას;
- დამატებითი ინფორმაციის წარდგენის უზრუნველყოფაზე, იმ შემთხვევაში, თუ ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტების სპეციფიკური მოთხოვნები არ არის საკმარისი იმისათვის, რომ მომხმარებელმა გააანალიზოს კონკრეტული გარიგების, სხვა მოვლენებისა და პირობების გავლენა ბანკის ფინანსურ მდგომარეობასა და ფინანსურ შედეგებზე; და
- ბანკის მიერ საწარმოს უწყვეტი ფუნქციონირების პრინციპით მუშაობის გავრძელების უნარის შეფასებაზე.

ხელმძღვანელობა აგრეთვე პასუხისმგებელია:

- ბანკში ეფექტური და მყარი შიდა კონტროლის სისტემის შემუშავებაზე, დანერგვასა და შენარჩუნებაზე;
- ისეთი ბუღალტრული ჩანაწერების წარმოებაზე, რომლებიც წარმოდგენენ და განმარტავენ ბანკის ოპერაციებს და ნებისმიერ დროს უზრუნველყოფენ ბანკის ფინანსური მდგომარეობის საკმარისი სიზუსტით წარდგენას და ფინანსური ანგარიშგების ფასს-ის მოთხოვნებთან შესაბამისობას;
- სავალდებულო ბუღალტრული ჩანაწერების წარმოებაზე საქართველოს კანონმდებლობისა და საქართველოში მიღებული ბუღალტრული აღრიცხვის სტანდარტების (ფასს) შესაბამისად;
- ბანკის აქტივების უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად საჭირო ქმედებების განხორციელებაზე; და
- თაღლითობისა და სხვა დარღვევების თავიდან აცილებასა და აღმოჩენაზე.

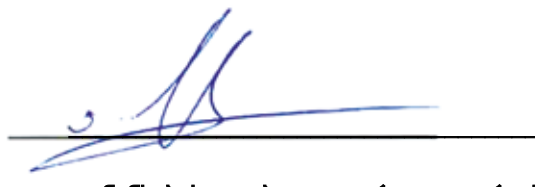
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის წარმოდგენილი ფინანსური ანგარიშგება საქართველოს ეროვნული ბანკის საბჭოს მიერ დამტკიცებულია გამოსაცემად 2021 წლის 23 აპრილს.

ბანკის საბჭოს სახელით:

საბჭოს თავმჯდომარე

კობა გვენეტაძე

ფინანსებისა და ბუღალტრული აღრიცხვის
დეპარტამენტის უფროსი
ანდრია მანელაშვილი

შპს „KPMG Georgia“
ჯი ემ თი პლაზა
მე-5 სართული, თავისუფლების მოედანი №4
თბილისი, საქართველო 0105
ტელეფონი: +995 322 93 5713
ინტერნეტი: www.kpmg.ge

დამოუკიდებელი აუდიტორის დასკვნა

საქართველოს ეროვნული ბანკის საბჭოს

დასკვნა

ჩვენ მოვახდინეთ საქართველოს ეროვნული ბანკის (შემდგომში „ბანკი“) ფინანსური ანგარიშგების აუდიტი, რომელიც მოიცავს 2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებას, მითითებული თარიღისთვის დასრულებული წლისთვის მოგება ან ზარალისა და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგებას, კაპიტალში ცვლილებების და ფულადი ნაკადების ანგარიშგებას, და მნიშვნელოვან სააღრიცხვო პოლიტიკებსა და სხვა ახსნა-განმარტებითი ხასიათის ინფორმაციის შემცველ შენიშვნებს.

ჩვენი აზრით, თანდართული ფინანსური ანგარიშგება, ყველა არსებითი ასპექტის გათვალისწინებით, სამართლიანად ასახავს ბანკის ფინანსურ მდგომარეობას 2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ასევე მოცემული თარიღით დასრულებული წლისათვის მისი ფინანსური საქმიანობის შედეგებსა და ფულად ნაკადებს ფინანსური აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტების (ფასს) შესაბამისად.

დასკვნის საფუძველი

ჩვენ აუდიტი ჩავატარეთ აუდიტის საერთაშორისო სტანდარტების (ასს) შესაბამისად. ხსენებული სტანდარტების საფუძველზე ჩვენი პასუხისმგებლობა აღწერილია ჩვენი დასკვნის თავში „აუდიტორთა პასუხისმგებლობა ფინანსური ანგარიშგების აუდიტზე“. „ბუღალტერთა ეთიკის სტანდარტების საერთაშორისო საბჭოს“ „პროფესიონალ ბუღალტერთა ეთიკის კოდექსის“ (IESBA კოდექსი) და ფინანსური ანგარიშგებების აუდიტთან დაკავშირებით საქართველოში არსებულ ეთიკურ მოთხოვნებთან შესაბამისად, ჩვენ ვართ ბანკისგან დამოუკიდებელი და ასევე ვართ შესაბამისობაში IESBA კოდექსის სხვა ეთიკურ პასუხისმგებლობებთან. ჩვენ მიგვაჩნია, რომ მტკიცებულებები, რომლებიც აუდიტის მსვლელობისას მოვიპოვეთ, აუდიტორული დასკვნისათვის საკმარის და მართებულ საფუძველს წარმოადგენს.

სხვა ინფორმაცია

ხელმძღვანელობა პასუხისმგებელია სხვა ინფორმაციაზე. სხვა ინფორმაცია მოიცავს წლიური ანგარიშის შემადგენელ ინფორმაციას, თუმცა არ მოიცავს მასში შემაჯალ ფინანსურ ანგარიშგებას და ჩვენს აუდიტის დასკვნას.

ჩვენი დასკვნა ფინანსურ ანგარიშგებაზე არ მოიცავს სხვა ინფორმაციას და ჩვენ არ გამოვთქვამთ არავითარ რწმუნებას მასზე.

ფინანსური ანგარიშგების აუდიტთან დაკავშირებით, ჩვენი პასუხისმგებლობა განისაზღვრება იმით, რომ გავეცნოთ სხვა ინფორმაციას, რათა, განვიხილოთ, არის თუ არა სხვა ინფორმაცია არსებითად შეუსაბამო ფინანსურ ანგარიშგებასთან ან აუდიტის პროცესში ჩვენს მიერ მოპოვებულ ცოდნასთან, ან არის თუ არა სხვაგვარად არსებითად უზუსტო.

იმ შემთხვევაში, თუ ჩვენს მიერ ჩატარებული სამუშაოს საფუძველზე, სხვა ინფორმაციაში არსებით უზუსტობას აღმოვაჩენთ, ჩვენ გვაქვს ამ ფაქტის მოხსენების ვალდებულება. ამ თვალსაზრისით, ჩვენ არაფერი აღმოგვიჩნია.

ხელმძღვანელობის და მმართველობაზე პასუხისმგებელ პირთა პასუხისმგებლობა ფინანსურ ანგარიშგებაზე

ხელმძღვანელობა პასუხისმგებელია ფინანსური ანგარიშგების მომზადებასა და კეთილსინდისიერად წარდგენაზე, ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტების (ფასს) შესაბამისად, ასევე შიდა კონტროლის ისეთ მექანიზმების შემუშავებაზე, რომელსაც ხელმძღვანელობა საჭიროდ მიიჩნევს თაღლითობის ან შეცდომის შედეგად დაშვებული არსებითი უზუსტობებისგან თავისუფალი ფინანსური ანგარიშგების მოსამზადებლად.

ფინანსური ანგარიშგების მომზადებისას, ხელმძღვანელობა პასუხისმგებელია ბანკის უნარის შეფასებაზე, განაგრძოს ფუნქციონირება, როგორც მოქმედმა საწარმომ და მოახდინოს მსგავსი შეფასების წარდგენა მანამ, სანამ ხელმძღვანელობას არ გაუჩნდება სურვილი მოახდინოს ბანკის ლიკვიდაცია ან შეწყვიტოს მუშაობა, ან არ ექნება რაიმე სხვა რეალური ალტერნატივა, გარდა ზემოთ განსაზღვრული მოქმედებისა.

მმართველობაზე პასუხისმგებელი პირები პასუხს აგებენ ბანკის ფინანსური ანგარიშგების მომზადების და წარდგენის პროცესის ზედამხედველობაზე.

აუდიტორთა პასუხისმგებლობა ფინანსური ანგარიშგების აუდიტზე

ჩვენს მიზანს წარმოადგენს გონივრული რწმუნების მიღება იმის თაობაზე, არის თუ არა ფინანსური ანგარიშგება მთლიანობაში თავისუფალი თაღლითობის ან შეცდომის შედეგად დაშვებული არსებითი უზუსტობებისგან და აუდიტორთა დასკვნის გაცემა, რომელიც მოიცავს ჩვენს აზრს. გონივრული რწმუნება არის რწმუნებულების მაღალი დონე, მაგრამ ის არ წარმოადგენს გარანტიას იმისა, რომ აუდიტის საერთაშორისო სტანდარტების საფუძველზე ჩატარებული აუდიტი ყოველთვის შეძლებს არსებული არსებითი უზუსტობების გამოვლენას. უზუსტობები შესაძლოა წარმოიშვას თაღლითობის ან შეცდომის შედეგად და არსებითად მოიაზრებოდნენ, თუ მათ შეუძლიათ, ცალკე ან ერთობლივად, გონივრულ ფარგლებში გავლენა მოახდინონ მომხმარებელთა ეკონომიკურ გადაწყვეტილებებზე, რომლებიც მიიღება ამ ფინანსური ანგარიშგების საფუძველზე.

ასს-ს შესაბამისად, აუდიტის მსვლელობისას, ჩვენ ვიყენებთ პროფესიულ მსჯელობას და ვინარჩუნებთ პროფესიულ სკეპტიციზმს. ამასთან ჩვენ:

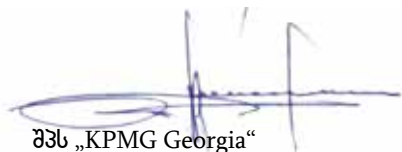
- ვახდენთ ფინანსურ ანგარიშგებაში თაღლითობის ან შეცდომის შედეგად არსებითი უზუსტობების დაშვების რისკების იდენტიფიცირებას და მათ შეფასებას, ამ რისკების შესაბამისი აუდიტორული პროცედურების დაგეგმვას და განხორციელებას და ისეთი აუდიტორული მტკიცებულებების მოპოვებას, რომლებიც საკმარისი და შესაბამისია ჩვენი დასკვნის საფუძვლის შესაქმნელად. თაღლითობის შედეგად წარმოშობილი არსებითი უზუსტობების არ გამოვლენის რისკი უფრო მაღალია, ვიდრე შეცდომით გამოწვეული არსებითი უზუსტობის, რადგან თაღლითობა შესაძლოა მოიცავდეს უკანონო ფარულ გარიგებებს, გაყალბებებს, განზრახ უმოქმედობას, ფაქტების დამახინჯებას ან შიდა კონტროლის მექანიზმების უგულვებელყოფას.
- ვახდენთ აუდიტის შესაბამისი შიდა კონტროლის მექანიზმების გააზრებას ვითარების შესაბამისი აუდიტორული პროცედურების დასაგეგმად და არა ბანკის შიდა კონტროლის მექანიზმების ეფექტურობის შესახებ აზრის გამოსახატავად.
- ვაფასებთ გამოყენებული საბუღალტრო პოლიტიკების შესაბამისობას, ასევე ხელმძღვანელობის მხრიდან წარმოდგენილი სააღრიცხვო შეფასებებისა და განმარტებითი შენიშვნების მიზანშეწონილობას.

- გამოგვაქვს დასკვნა ხელმძღვანელობის მიერ მოქმედი საწარმოს საბუღალტრო საფუძვლების გამოყენების მიზანშეწონილობის შესახებ, ასევე მიღებული აუდიტორული მტკიცებულებების საფუძველზე ვასკვნი, აქვს თუ არა ადგილი არსებით გაურკვევლობებს ისეთ მოვლენებსა და ვითარებებთან მიმართებაში, რომლებმაც შესაძლოა ეჭვის ქვეშ დააყენოს ბანკის უნარი განაგრძოს ფუნქციონირება როგორც მოქმედმა საწარმომ. თუ ჩვენ დავასკვნი, რომ ადგილი აქვს არსებით გაურკვევლობას, ჩვენს აუდიტორთა დასკვნაში ყურადღება უნდა გავაძახვილოთ შესაბამის ინფორმაციაზე ფინანსურ ანგარიშგებაში ან, თუ ამგვარი ინფორმაცია არაადეკვატური იქნება, შევცვალოთ ჩვენი დასკვნა. ჩვენი მსჯელობები ეფუძნება ჩვენი აუდიტორთა დასკვნის შედგენის თარიღამდე მიღებულ აუდიტორულ მტკიცებულებებს. ამასთან, მომავალში წარმოშობილმა მოვლენებმა და შექმნილმა ვითარებებმა შესაძლოა აიძულოს ბანკი შეწყვიტოს ფუნქციონირება, როგორც მოქმედმა საწარმომ.
- ვაფასებთ ფინანსური ანგარიშგების მთლიან წარმოდგენას, მის სტრუქტურას და შინაარსს, მათ შორის განმარტებით შენიშვნებს და იმას, წარმოაჩენს თუ არა ფინანსური ანგარიშგება ძირითად გარიგებებსა და მოვლენებს ისეთი ფორმით, რომ უზრუნველყოფილ იქნას მთლიანი დოკუმენტის კეთილსინდისიერად წარდგენა.

სხვა მრავალ საკითხთან ერთად, მმართველობაზე პასუხისმგებელ პირებს გავუზიარებთ ინფორმაციას აუდიტის მასშტაბისა და ვადების, ასევე მნიშვნელოვანი აუდიტორული მსჯელობების შესახებ, მათ შორის ჩვენს მიერ აუდიტის პროცესში აღმოჩენილი შიდა კონტროლის მექანიზმებთან დაკავშირებული ნებისმიერი მნიშვნელოვანი ხარვეზის შესახებ.

პარტნიორი აუდიტისა, რომლის შედეგადაც მოცემული დამოუკიდებელ აუდიტორთა დასკვნა გაიცა, არის:

კარენ საფარიანი

შპს „KPMG Georgia“
თბილისი, საქართველო
23 აპრილი, 2021 წელი

საქართველოს ეროვნული ბანკი

მოგება ან ზარალისა და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგება
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

	შენიშვნები	დასრულებული წლისათვის 31 დეკემბერი 2020	დასრულებული წლისათვის 31 დეკემბერი 2019
საპროცენტო შემოსავალი/(ხარჯი) საერთაშორისო რეზერვების მართვის ოპერაციებიდან			
ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები		(1,140)	13,333
ინვესტიციები რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით		123,329	190,775
სხვა		1,221	5,558
		123,410	209,666
საპროცენტო შემოსავალი მონეტარული პოლიტიკის ოპერაციებიდან			
მოთხოვნები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ		230,220	131,090
ინვესტიციები რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით		75,496	40,087
		305,716	171,177
სხვა საპროცენტო შემოსავალი			
ინვესტიციები ამორტიზირებული ღირებულებით მოთხოვნები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ		17,290	17,730
სხვა		-	498
		3	6
		17,293	18,234
სულ საპროცენტო შემოსავალი ეფექტური საპროცენტო განაკვეთის მეთოდის გამოყენებით			
		446,419	399,077
საპროცენტო ხარჯი მონეტარული პოლიტიკის ოპერაციებიდან			
გამოშვებული სავალო ფასიანი ქაღალდები		(5,495)	(4,440)
ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ		(36,474)	(52,102)
		(41,969)	(56,542)
სხვა საპროცენტო შემოსავლები/(ხარჯები)			
ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ		19	(320)
ვალდებულებები საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმართ		(12,602)	(14,440)
ვალდებულებები კლიენტების მიმართ		(5,212)	(9,181)
საპროცენტო ხარჯები საიჯარო ვალდებულებებზე		(112)	(161)
		(17,907)	(24,102)
სულ საპროცენტო ხარჯი			
		(59,876)	(80,644)
წმინდა საპროცენტო შემოსავალი			
		386,543	318,433
გაუფასურების (ხარჯი)/აღდგენა	28	(32)	31
წმინდა საპროცენტო შემოსავალი გაუფასურების შემდეგ			
		386,511	318,464
წმინდა მოგება/(ზარალი) უცხოური ვალუტით განხორციელებული ოპერაციებიდან:			
-საკუროს სხვაობებიდან		680,748	339,677
-სავაჭრო ოპერაციებიდან		(22,978)	2,919
გასამრჯელო და საკომისიო შემოსავლები	4	4,280	2,501
გასამრჯელო და საკომისიო ხარჯები	4	(3,836)	(4,057)

მოგება ან ზარალისა და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგება წაკითხულ უნდა იქნეს თანდართულ შენიშვნებთან
ერთად, რომლებიც ფინანსური ანგარიშგების განუყოფელი ნაწილია

საქართველოს ეროვნული ბანკი

მოგება ან ზარალისა და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგება
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის (გაგრძელებული)
(ათასი ლარი)

შენიშვნები	დასრულებული წლისათვის 31 დეკემბერი 2020	დასრულებული წლისათვის 31 დეკემბერი 2019
წმინდა მოგება რეალიზებული ფინანსური ინსტრუმენტებიდან, რომლებიც შეფასებულია რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით	38,283	12,924
წმინდა მოგება/(ზარალი) რეალიზებული ფინანსური ინსტრუმენტებიდან, რომლებიც შეფასებულია რეალური ღირებულებით მოგებაში ან ზარალში ასახვით	23,009	(4,220)
წმინდა არარეალიზებული (ზარალი)/მოგება ფინანსური ინსტრუმენტებიდან, რომლებიც შეფასებულია რეალური ღირებულებით მოგებაში ან ზარალში ასახვით	(7,571)	2,512
სხვა შემოსავლები	1,890	1,259
არასაპროცენტო შემოსავალი	713,825	353,515
თანამშრომლებზე განეული ხარჯები	(28,303)	(25,378)
საერთო და ადმინისტრაციული ხარჯები	(10,640)	(10,550)
ფულის ბეჭდვის ხარჯი	(16,848)	-
ცვეთა და ამორტიზაცია	(6,240)	(5,582)
სხვა ხარჯები	(930)	(1,060)
არასაპროცენტო ხარჯი	(62,961)	(42,570)
წლის მოგება	1,037,375	629,409
სხვა სრული შემოსავალი / (ზარალი)		
მუხლები, რომლებიც შეიძლება შემდგომში რეკლასიფიცირებულ იქნას მოგებაში ან ზარალში:		
წმინდა არარეალიზებული მოგება წლის განმავლობაში იმ ფინანსური ინსტრუმენტების გადაფასებიდან, რომლებიც შეფასებულია რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით	69,591	34,958
წმინდა რეალიზებული მოგება ფინანსური ინსტრუმენტებიდან, რომლებიც შეფასებულია რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით, რომლებიც რეკლასიფიცირდა მოგებაში ან ზარალში	(38,283)	(3,624)
სულ სხვა სრული შემოსავალი	31,308	31,334
სულ წლის სრული შემოსავალი	1,068,683	660,743

ფინანსური ანგარიშგება, რომელიც წარმოდგენილია 5-დან 72 გვერდებზე, დამტკიცებულია ხელმძღვანელობის მიერ 2021 წლის 23 აპრილს და ხელმოწერილია ბანკის საბჭოს სახელით:

საბჭოს თავმჯდომარე

კობა გვენეტაძე

ფინანსებისა და ბუღალტრული აღრიცხვის

დეპარტამენტის უფროსი

ანდრია მანელაშვილი

მოგება ან ზარალისა და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგება წაკითხულ უნდა იქნეს თანდართულ შენიშვნებთან ერთად, რომლებიც ფინანსური ანგარიშგების განუყოფელი ნაწილია

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგება
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

	შენიშვნები	31 დეკემბერი 2020	31 დეკემბერი 2019
აქტივები:			
აქტივები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში			
საერთაშორისო რეზერვები			
ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები	7	3,602,487	1,713,548
SDR-ის ანგარიში საერთაშორისო სავალუტო ფონდში	9	697,227	572,233
წარმოებულ ინსტრუმენტებთან დაკავშირებული აქტივები	10	13,989	5,362
ინვესტიციები შეფასებული რეალური ღირებულებით მოგებაში ან ზარალში ასახვით	11	177,163	152,395
ინვესტიციები შეფასებული რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით	12	8,323,015	7,610,388
სხვა აქტივები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში	17	986	253
სხვა აქტივები		12,814,867	10,054,179
აქტივები დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში			
მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტები			
მოთხოვნები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	8	3,214,170	3,142,134
წარმოებულ ინსტრუმენტებთან დაკავშირებული აქტივები	10	1,318	-
ინვესტიციები შეფასებული რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით	12	1,168,338	809,443
სხვა აქტივები დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში			
მოთხოვნები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	8	-	-
ინვესტიციები შეფასებული ამორტიზებული ღირებულებით	13	201,661	241,616
გამოყენების უფლების სახით არსებული აქტივი იჯარის მიხედვით	14	1,232	2,077
ძირითადი საშუალებები	15	55,529	57,819
არამატერიალური აქტივები	16	4,856	4,980
სხვა აქტივები	17	11,380	4,639
		4,658,484	4,262,708
სულ აქტივები		17,473,351	14,316,887

მოგება ან ზარალისა და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგება წაკითხულ უნდა იქნეს თანდართულ შენიშვნებთან ერთად, რომლებიც ფინანსური ანგარიშგების განუყოფელი ნაწილია

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგება
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის (გაგრძელებული)
(ათასი ლარი)

	შენიშვნები	31 დეკემბერი 2020	31 დეკემბერი 2019
ვალდებულებები და კაპიტალი:			
ვალდებულებები:			
უცხოურ ვალუტაში დენომინირებული ვალდებულებები			
მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტები			
ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	18	5,480,533	4,231,029
სხვა ვალდებულებები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში			
ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	18	103,071	73,437
ვალდებულებები საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიმართ	19	788,928	616,518
ვალდებულებები საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმართ	9	1,898,473	1,282,884
სხვა ვალდებულებები	17	6,203	1,247
		8,277,208	6,205,115
ეროვნულ ვალუტაში დენომინირებული ვალდებულებები			
მიმოქცევაში გაშვებული ფული	21	4,661,427	4,137,012
მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტები			
გამოშვებული სავალუტო ფასიანი ქაღალდები	22	59,273	79,149
ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	18	524,949	471,453
სხვა ვალდებულებები დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში			
ვალდებულებები საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიმართ	19	661,984	838,104
ვალდებულებები კლიენტების მიმართ	20	1,394	267,604
ვალდებულებები საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმართ	9	2,315	1,979
სხვა ვალდებულებები	17	9,579	9,932
		5,920,921	5,805,233
სულ ვალდებულებები		14,198,129	12,010,348
კაპიტალი:			
საწესდებო კაპიტალი	23	15,000	15,000
სარეზერვო ფონდი	23	475,296	475,296
უცხოური ვალუტის გადაფასების რეზერვი	23	2,354,734	1,673,986
სხვა გადაფასების რეზერვი	23	-	2,512
რეალური ღირებულებით შეფასებული სხვა სრულ შემოსავალში			
ასახვით ინვესტიციების გადაფასების რეზერვი	23	71,053	39,745
გაუნაწილებელი მოგება	23	359,139	100,000
სულ კაპიტალი		3,275,222	2,306,539
სულ ვალდებულებები და კაპიტალი		17,473,351	14,316,887

ფინანსური ანგარიშგება, რომელიც წარმოდგენილია 5-დან 72 გვერდებზე, დამტკიცებულია ხელმძღვანელობის მიერ 2021 წლის 23 აპრილს და ხელმოწერილია ბანკის საბჭოს სახელით:

საბჭოს თავმჯდომარე

კობა გვენეტაძე

ფინანსებისა და ბუღალტრული აღრიცხვის
დეპარტამენტის უფროსი
ანდრია მანელაშვილი

მოგება ან ზარალისა და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგება ნაკითხულ უნდა იქნეს თანდართულ შენიშვნებთან ერთად, რომლებიც ფინანსური ანგარიშგების განუყოფელი ნაწილია

საქართველოს ეროვნული ბანკი
კაპიტალში ცვლილების ანგარიშგება
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

საწესდებო კაპიტალი	სარეზერვო ფონდი	უცხოური ვალუტის გადაფასების რეზერვი	სხვა გადაფასების რეზერვი	ინვესტიციების გადაფასების რეზერვი	გაუნაწილე- ბელი მოგება	სულ კაპიტალი	
							რეალ. ღირ. შეფ. სხვა სრულ შემოს. ასახ.
15,000	288,120	1,334,309	-	8,411	79,956	1,725,796	
-	-	-	-	-	629,409	629,409	
-	-	-	-	34,958	-	34,958	
-	-	-	-	(3,624)	-	(3,624)	
-	-	-	-	31,334	-	31,334	
-	-	-	-	31,334	629,409	660,743	
-	-	-	-	-	(80,000)	(80,000)	
-	187,176	-	-	-	(187,176)	-	
-	-	339,677	-	-	(339,677)	-	
-	-	-	2,512	-	(2,512)	-	
-	187,176	339,677	2,512	-	(609,365)	(80,000)	
15,000	475,296	1,673,986	2,512	39,745	100,000	2,306,539	

1 იანვარი 2019
სულ სრული შემოსავალი
წლის მოგება
სხვა სრული შემოსავალი
მუხლები, რომლებიც შეიძლება შედგომში რეკლამირდეს მოგებაში ან
გარდასტვინდეს:
წმინდა არარეალიზებული მოგება რეალური ღირებულებით შეფასებული სხვა
სრულ შემოსავალში ასახვით ინვესტიციების გადაფასებიდან წლის
განმავლობაში
წმინდა რეალიზებული მოგება რეალური ღირებულებით შეფასებული სხვა
სრულ შემოსავალში ასახვით ინვესტიციებიდან, რომლებიც რეკლამირდეს
მოგებაში ან გარდასტვინდეს:
სულ სხვა სრული შემოსავალი
სულ წლის სრული შემოსავალი
კაპიტალში პირდაპირ ასახული ოპერაციები
საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს გადარიცხვა (შენიშვნა 23)
სარეზერვო ფონდში გადატანა (შენიშვნა 23)
უცხოური ვალუტის გადაფასების რეზერვში გადატანა (შენიშვნა 23)
სხვა გადაფასების რეზერვში გადატანა (შენიშვნა 23)
სულ კაპიტალში პირდაპირ ასახული ოპერაციები
31 დეკემბერი 2019

კაპიტალში ცვლილების ანგარიშგება წაკითხულ უნდა იქნეს თანდართულ შენიშვნებთან ერთად, რომლებიც ფინანსური ანგარიშგების განყოფილება წარმოადგენს

საქართველოს ეროვნული ბანკი

კაპიტალში ცვლილების ანგარიშგება
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის (გაგრძელებული)
(ათასი ლარი)

საქართველოს ეროვნული ბანკი	საჩივრები კაპიტალი	სარეზერვო ფონდი	უცხოური ვალუტის გადაფასების რეზერვი	სხვა გადაფასების რეზერვი	რეალ. ღირ. შეფ. სხვა სრულ შემოს. ასახ.	ინვესტიციების გადაფასების რეზერვი	გაუნაწილე- ბული მოგება	სულ კაპიტალი
სულ სრული შემოსავალი წლის მოგება	-	-	-	-	-	1,037,375	1,037,375	1,037,375
სხვა სრული შემოსავალი შესტრუბები, რომლებიც შეიძლება შემდგომში რეკლამაციის მოგებაში ან ზარალში:	-	-	-	-	69,591	-	-	69,591
წმინდა არარეალიზებული მოგება რეალური ღირებულებით შეფასებული სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით ინვესტიციების გადაფასებიდან წლის განმავლობაში	-	-	-	-	-	-	-	-
წმინდა რეალიზებული მოგება რეალური ღირებულებით შეფასებული სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით ინვესტიციებიდან, რომლებიც რეკლამაციის მოგებაში ან ზარალში	-	-	-	-	(38,283)	-	-	(38,283)
სულ სხვა სრული შემოსავალი	-	-	-	-	31,308	-	-	31,308
სულ წლის სრული შემოსავალი	-	-	-	-	31,308	1,037,375	-	1,068,683
კაპიტალში პირდაპირ ასახული ოპერაციები	-	-	-	-	-	-	-	-
საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს გადარიცხვა (შენიშვნა 23)	-	-	-	-	-	(100,000)	(100,000)	-
უცხოური ვალუტის გადაფასების რეზერვში გადატანა (შენიშვნა 23)	-	-	680,748	-	-	(680,748)	-	-
გადატანა სხვა გადაფასების რეზერვში (შენიშვნა 23)	-	-	-	(2,512)	-	2,512	-	-
სულ კაპიტალში პირდაპირ ასახული ოპერაციები	-	-	680,748	(2,512)	-	(778,236)	-	(100,000)
31 დეკემბერი 2020	15,000	475,296	2,354,734	-	71,053	359,139	3,275,222	3,275,222

ფინანსური ანგარიშგება, რომელიც წარმოდგენილია 5-დან 72 გვერდებზე, დამტკიცებულია ხელმძღვანელობის მიერ 2021 წლის 23 აპრილს და ხელმოწერილია
ბანკის საბჭოს სახელით:

საბჭოს თავმჯდომარე
კობა გვერტაძე

ფინანსებისა და ბუღალტრული აღრიცხვის
დეპარტამენტის უფროსი
ანდრია მანელაშვილი

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფულადი სახსრების მოძრაობის ანგარიშგება
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

შენიშვნები	დასრულებული წლისათვის 31 დეკემბერი 2020	დასრულებული წლისათვის 31 დეკემბერი 2019
ფულადი სახსრების მოძრაობა საოპერაციო საქმიანობიდან:		
მიღებული პროცენტი	468,399	350,834
გადახდილი პროცენტი	(57,969)	(75,869)
მიღებული გასამრჯელო და საკომისიო	4,280	2,501
გადახდილი გასამრჯელო და საკომისიო	(3,836)	(4,057)
წმინდა მოგება/(ზარალი) რეალური ღირებულებით		
აღრიცხული ფინანსური აქტივებისა, მოგებაში ან ზარალში		
ასახვით	23,009	(4,220)
წმინდა რეალიზებული (ზარალი)/მოგება უცხოური		
ვალუტით განხორციელებული სავაჭრო		
ოპერაციებიდან	(22,978)	2,919
სხვა მიღებული შემოსავალი	3,669	1,487
თანამშრომლებზე გადახდილი ხარჯები	(28,303)	(25,378)
ფულის ბეჭდვაზე გადახდილი ხარჯი	(16,848)	-
სხვა გადახდილი საერთო და ადმინისტრაციული		
ხარჯები	(11,569)	(11,607)
ფულადი სახსრების წმინდა შემოდინება საოპერაციო საქმიანობიდან, საოპერაციო აქტივებისა და ვალდებულებების ცვლილებებამდე	357,854	236,610
<i>წმინდა (ზრდა)/კლება საოპერაციო აქტივებში:</i>		
მოთხოვნები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	(74,100)	(1,191,728)
SDR-ის ანგარიში საერთაშორისო სავალუტო ფონდში	(18,656)	181
წარმოებულ ინსტრუმენტებთან დაკავშირებული აქტივები	(15,379)	(855)
ინვესტიციები შეფასებული რეალური ღირებულებით,		
მოგებაში ან ზარალში ასახვით	(2,805)	(4,363)
სხვა აქტივები	(5,966)	(888)
<i>წმინდა ზრდა/(კლება) საოპერაციო ვალდებულებებში:</i>		
მიმოქცევაში გაშვებული ფული	524,415	571,516
ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	600,558	137,728
ვალდებულებები ფინანსთა სამინისტროს მიმართ	(108,601)	670,091
ვალდებულებები კლიენტების მიმართ	(266,210)	266,939
სხვა ვალდებულებები	5,225	(1,313)
ფულადი სახსრების წმინდა შემოდინება საოპერაციო საქმიანობიდან	996,335	683,918

ფულადი სახსრების მოძრაობის ანგარიშგება წაკითხულ უნდა იქნეს თანდართულ შენიშვნებთან ერთად, რომლებიც ფინანსური ანგარიშგების განუყოფელი ნაწილია

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფულადი სახსრების მოძრაობის ანგარიშგება

2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის (გაგრძელებული)

(ათასი ლარი)

შენიშვნები	დასრულებული წლისათვის 31 დეკემბერი 2020	დასრულებული წლისათვის 31 დეკემბერი 2019
ფულადი სახსრების მოძრაობა საინვესტიციო საქმიანობიდან:		
საინვესტიციო ქონების გაყიდვიდან მიღებული თანხები	-	3,057
ძირითადი საშუალებების შესყიდვა	(4,659)	(6,312)
არამატერიალური აქტივების შესყიდვა	(1,472)	(1,193)
რეალური ღირებულებით შეფასებული სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით ინვესტიციების შესყიდვა	(9,292,369)	(10,040,444)
რეალური ღირებულებით შეფასებული სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით ინვესტიციების დაფარვით მიღებული შემოსავალი	9,481,094	9,566,336
ფულადი სახსრების წმინდა გადინება საინვესტიციო საქმიანობიდან	182,594	(478,556)
ფულადი სახსრების მოძრაობა საფინანსო საქმიანობიდან:		
ფინანსთა სამინისტროსთვის თანხის გადარიცხვა	23 (100,000)	(80,000)
სავალო ფასიანი ქაღალდების გამოშვება	254,628	255,400
სავალო ფასიანი ქაღალდების დაფარვა	(274,961)	(256,390)
საერთაშორისო სავალუტო ფონდისგან თანხების წმინდა მიღება	27 374,823	234,773
ფულადი სახსრების წმინდა მოძრაობა საფინანსო საქმიანობიდან	254,490	153,783
ფულადი სახსრების და მათი ეკვივალენტებისთვის უცხოური ვალუტის გაცვლითი კურსის ცვლილების ეფექტი	455,520	75,928
წმინდა ზრდა ფულად სახსრებსა და მათ ეკვივალენტებში	1,888,939	435,073
ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები, წლის დასაწყისში	7 1,713,548	1,278,475
ფულადი სახსრების და მათი ეკვივალენტები, წლის ბოლოს	7 3,602,487	1,713,548

ფინანსური ანგარიშგება, რომელიც წარმოდგენილია 5-დან 72 გვერდებზე, დამტკიცებულია ხელმძღვანელობის მიერ 2021 წლის 23 აპრილს და ხელმოწერილია ბანკის საბჭოს სახელით:

საბჭოს თავმჯდომარე

კობა გვენეტაძე

ფინანსებისა და ბუღალტრული აღრიცხვის
დეპარტამენტის უფროსი
ანდრია მანელაშვილი

ფულადი სახსრების მოძრაობის ანგარიშგება წაკითხულ უნდა იქნეს თანდართულ შენიშვნებთან ერთად, რომლებიც ფინანსური ანგარიშგების განუყოფელი ნაწილია

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

1. ორგანიზაცია

საქართველოს ეროვნული ბანკი (შემდგომში „ბანკი“) წარმოადგენს საქართველოს ცენტრალურ ბანკს და საქართველოს მთავრობის ბანკირსა და ფისკალურ აგენტს. იგი საკუთარ საქმიანობას ახორციელებს „საქართველოს ეროვნული ბანკის“ შესახებ საქართველოს ორგანული კანონის საფუძველზე, რომელიც ძალაში შევიდა 2009 წლის 1 დეკემბერს (შემდგომში „კანონი“).

ბანკის ძირითადი ამოცანა და პასუხისმგებლობა ფასების სტაბილურობის უზრუნველყოფა, ფინანსური სექტორის სტაბილურობა და ეფექტურობა, ეროვნული ვალუტის ემისია და საერთაშორისო რეზერვების მართვაა. ეს პასუხისმგებლობები განიხილება ქვემოთ აღწერილი ფუნქციების შემადგენელ ნაწილად.

მონეტარული პოლიტიკა

ბანკის მონეტარული პოლიტიკის ძირითადი მიზანია ფასების სტაბილურობის უზრუნველყოფა. ფასების სტაბილურობა გულისხმობს ზომიერი და პროგნოზირებადი ინფლაციის განაკვეთის არსებობას, რომელიც გრძელვადიანი ეკონომიკური ზრდის აუცილებელი პირობაა. გარდა ამისა, ეროვნული ბანკი ახორციელებს ფინანსური სისტემის სტაბილურობის მხარდაჭერას და ხელს უწყობს ქვეყნის ეკონომიკურ ზრდას, თუ ამ უკანასკნელი მიზნების განხორციელება თანხვედრაშია მთავარ მიზანთან - ფასების სტაბილურობის უზრუნველყოფასთან. მონეტარული და გაცვლითი კურსის პოლიტიკა მიზნად ისახავს ეროვნული ვალუტის მსყიდველობითი უნარის, მთლიანი შიდა პროდუქტის ზრდის პოტენციალისა და საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესებას.

ზედამხედველობა და ფინანსური სტაბილურობა

ბანკის მთავარ მიზანს წარმოადგენს საქართველოს საფინანსო სისტემის სტაბილურობისა და ეფექტიანობის უზრუნველყოფა. ამ მიზნების განხორციელებისთვის ეროვნული ბანკი აქვს უფლებამოსილება ზედამხედველობა გაუწიოს ფინანსური და ფასიანი ქაღალდების ბაზრების სხვადასხვა წარმომადგენლების - კომერციული ბანკების, საბანკო ჯგუფების, არასაბანკო სადეპოზიტო დაწესებულებების, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების, ფასიანი ქაღალდების დამოუკიდებელი რეგისტრატორების, საბროკერო კომპანიების (გარდა სადამფინანსო ბროკერებისა), საფონდო ბირჟის, ცენტრალური დეპოზიტარის, სპეციალიზებული დეპოზიტარის, აქტივების მმართველი კომპანიების, ანგარიშვალდებული სანარმოების, ვალუტის გადამცვლელი პუნქტების, საინვესტიციო ფონდების, საგადახდო სისტემის ოპერატორების, საგადახდო მომსახურების პროვაიდერების, საკრედიტო საინფორმაციო ბიუროს, სესხის გამცემი სუბიექტების და საქართველოს საპენსიო სააგენტოს (საინვესტიციო საქმიანობასთან მიმართებით) - საქმიანობას.

საქართველოს ეროვნული ბანკი შესაბამისი საზედამხედველო ჩარჩოს ფარგლებში ხელს უწყობს მომხმარებელთა და ინვესტორთა უფლებების დაცვას. ამასთან ერთად, ფინანსური სტაბილურობისა და ფიზიკური პირების კეთილდღეობის ხედვით, სამთავრობო სტრუქტურებიდან, კერძო ფინანსური სექტორიდან და სამოქალაქო საზოგადოებიდან სხვადასხვა დაინტერესებული მხარის ჩართულობით, ბანკმა განავითარა ფინანსური განათლების ეროვნული სტრატეგია, როგორც მომხმარებელთა უფლებების დაცვის და ფინანსური ჩართულობის მიმართულებით განეული ძალისხმევის შემავსებელი ნაწილი.

ვალუტა

მხოლოდ ბანკს აქვს მიმოქცევისათვის განკუთვნილი ლარის ბანკნოტების და მონეტების დამზადებისა და საქართველოს ტერიტორიაზე მათი ემისიის უფლება. ბანკი განსაზღვრავს ლარის ბანკნოტებისა და მონეტების დიზაინს, მასალასა და სხვა მახასიათებლებს, ბანკნოტების ბეჭდვა და მონეტების დამზადება ხდება წამყვანი ევროპული დამამზადებელი კომპანიების მიერ.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

საერთაშორისო რეზერვების მართვა

სავალუტო პოლიტიკისა და ოპერაციების მიზნებისთვის, ბანკი ფლობს უცხოურ ვალუტაში დენომინირებული რეზერვების პორტფელს, რაც განკუთვნილია, მაგალითად ფინანსური კრიზისის პერიოდში საგარეო შოკების ზეგავლენის თავიდან ასაცილებლად შესაბამისი ლიკვიდურობის უზრუნველყოფით, საქართველოს მთავრობისათვის და ასევე ბანკისთვის უცხოური ვალუტით გადახდების შეუფერხებლად განხორციელების ხელშეწყობისთვის.

საგადახდო სისტემები

ბანკი ახორციელებს ქვეყანაში უდიდესი საგადახდო სისტემის „დროის რეალურ რეჟიმში ანგარიშსწორების სისტემა“-ის (RTGS) საქმიანობას, რომელიც ახორციელებს ბანკთაშორის ანგარიშსწორებას და საქართველოს მთავრობის გადახდებს ეროვნულ ვალუტაში.

ხელმძღვანელობა

2020 და 2019 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით ბანკის საბჭო შედგება შემდეგი წევრებისაგან:

თანამდებობა	სახელი, გვარი
თავმჯდომარე	კობა გვენეტაძე (პრეზიდენტი)
წევრი	არჩილ მესტირიშვილი (ვიცე-პრეზიდენტი)
წევრი	პაპუნა ლეჟავა (ვიცე-პრეზიდენტი)
წევრი	რობერტ ჰ. სინგლეთარი
წევრი	ნიკოლოზ ყაველაშვილი

„ეროვნული ბანკის შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში („კანონი“) 2020 წელს შესული ცვლილებების შედეგად, ეროვნული ბანკის საბჭოს წევრების ოდენობად განისაზღვრა 9 წევრი (ცვლილებამდე: 7 წევრი). შესაბამისად, 2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით საბჭოს 4 წევრის პოზიცია იყო ვაკანტური (2019 წელს - 2 პოზიცია).

ბანკის საბჭო ოფისი მდებარეობს შემდეგ მისამართზე: სანაპიროს ქუჩა №2, 0114, თბილისი, საქართველო. 2020 და 2019 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ბანკს აქვს სალარო მომსახურების ერთი ცენტრი. 2020 და 2019 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით ბანკში დასაქმებული იყო 523 და 512 თანამშრომელი, შესაბამისად.

2. ფინანსური ანგარიშგების წარდგენის საფუძველი

შესაბამისობა

წინამდებარე ფინანსური ანგარიშგება მომზადებულია ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად („ფას“).

ფინანსური ანგარიშგება წარმოდგენილია ეკონომიკური და ბუღალტრული აღრიცხვის ფარგლებში, რომელიც სამართლიანად ასახავს ბანკის ფინანსურ პოზიციას და ამავდროულად ხელს უწყობს ბანკის ოპერაციების ეკონომიკურ ანალიზს. ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებაში აქტივები და ვალდებულებები გაყოფილია უცხოურ და ადგილობრივ ვალუტებად (წარმოდგენილია შესაბამისი სათაურების ქვეშ), რაც უკეთ ასახავს ბანკის ოპერაციების ეკონომიკურ შინაარსსა და რისკებს. ბანკის აქტივები უცხოურ ვალუტაში ძირითადად დაკავშირებულია ბანკის საერთაშორისო რეზერვების მართვის ფუნქციასთან. ამავდროულად, ბანკის აქტივები და ვალდებულებები ადგილობრივ ვალუტაში

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

აღიარებულია იმ ოპერაციების შედეგად, რომლებიც დაკავშირებულია მონეტარული პოლიტიკის გატარებასთან, ფულის მიმოქცევაში გაშვებასთან და კანონით განსაზღვრულ ბანკის სხვა ფუნქციებთან. აქედან გამომდინარე, საერთაშორისო რეზერვებისა და მონეტარული პოლიტიკის ეკონომიკური კონცეფცია ღამათებით ნაჩვენებია საერთაშორისო რეზერვებისა და მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტების ქვე-სათაურების ქვეშ, შესაბამისად. მოგება ან ზარალის და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგება განცალკევებით წარმოადგენს საპროცენტო შემოსავლებს/ხარჯებს და არასაპროცენტო შემოსავლებს/ხარჯებს ბანკის ოპერაციების მიხედვით. ფულადი სახსრების მოძრაობის ანგარიშგება წარმოდგენილია პირდაპირი მეთოდის გამოყენებით.

შეფასების საფუძველი

წინამდებარე ფინანსური ანგარიშგება მომზადებულია ისტორიული ღირებულების საფუძველზე, გარდა რეალური ღირებულებით შეფასებული მოგებაში ან ზარალში ასახვით აღრიცხული ფინანსური ინსტრუმენტებისა და ასევე ინვესტიციებისა შეფასებული რეალური ღირებულებით, სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით, რომლებიც აღრიცხულია რეალური ღირებულებით.

სამუშაო და ანგარიშგების ვალუტა

ვინაიდან ბანკის ძირითადი ამოცანაა ფასების სტაბილურობის უზრუნველყოფა, რომელიც გულისხმობს ღია ბაზრის ოპერაციების მნიშვნელოვან როლს მონეტარული პოლიტიკის განხორციელებაში, მისი ძირითადი საქმიანობა, შესაბამისად, არის ლარის ბანკნოტებისა და მონეტების გამოშვება, რომელიც საქართველოს ეროვნული ვალუტაა და რომელიც წარმოადგენს სამუშაო და ფინანსური ანგარიშგების ვალუტას. მაშასადამე, ყველა ნაშთი და ოპერაცია, რომელიც ასახულია ლარის გარდა სხვა ვალუტაში განიხილება როგორც „უცხოური ვალუტა“.

ფინანსური ანგარიშგება წარმოდგენილია ათას ლარში, თუ სხვაგვარად არ არის მითითებული. ფინანსური ინფორმაცია წარმოდგენილია ლარში, დამრგვალებულია უახლოეს ათასამდე.

3. ძირითადი სააღრიცხვო პოლიტიკა

ქვემოთ მოცემული სააღრიცხვო პოლიტიკა არის გამოყენებული ამ ანგარიშგებებში წარმოდგენილი ყველა პერიოდისათვის და ბანკი მას იყენებს თანამიმდევრულად.

ფინანსური ინსტრუმენტები

ფინანსური ინსტრუმენტი არის ნებისმიერი ხელშეკრულება, რომელიც წარმოშობს როგორც ერთი მხარის ფინანსურ აქტივს ასევე მეორე მხარის ფინანსურ ვალდებულებას ან წილობრივ ინსტრუმენტს.

ბანკის ფინანსურ ინსტრუმენტებში წარმოდგენილია ფასიანი ქაღალდები ეროვნულ ვალუტაში, უცხოური ქვყნების მთავრობების, საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტების (სუპრა-ნაციონალური) და სახელმწიფო სააგენტოების მიერ ემიტირებული ფასიანი ქაღალდები, საპროცენტო განაკვეთების ფიქსირებული კონტრაქტები და ოფციონები, საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან (სსფ) ანგარიშები, ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები, მოთხოვნები საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციების მიმართ, ვალდებულებები ფინანსთა სამინისტროს, სსფ-სა და ადგილობრივი კომერციული ბანკების მიმართ და სხვა ფინანსური აქტივები და ვალდებულებები. ბანკი ფინანსურ ინსტრუმენტებს აღრიცხავს ფასს 9 – „ფინანსური ინსტრუმენტები“ შესაბამისად და წარადგენს ამ ინსტრუმენტებს ფასს 7- „ფინანსური ინსტრუმენტები: განმარტებითი შენიშვნები“ და ფასს 13 „რეალური ღირებულებით შეფასება“ შესაბამისად.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

კლასიფიკაცია

ბანკი ფინანსური აქტივების კლასიფიკაციას ახდენს შემდეგ კატეგორიებად: შეფასებული ამორტიზებული ღირებულებით (AC), შეფასებული რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით (FVOCI) და შეფასებული რეალური ღირებულებით მოგებაში ან ზარალში ასახვით (FVTPL). კლასიფიკაცია დამოკიდებულია ბიზნეს მოდელზე, რომლის მიხედვითაც იმართება ფინანსური აქტივები და მათი სახელშეკრულებო ფულადი ნაკადების მახასიათებლებზე. ბანკის ფინანსური ვალდებულებები კლასიფიცირებულია, როგორც შემდგომში ამორტიზებული ღირებულებით შეფასებული, გარდა ვალდებულებებისა, რომლებიც წარმოადგენენ წარმოებულ ფინანსურ ინსტრუმენტებს, რომლებიც შეფასებულია რეალური ღირებულებით მოგებაში ან ზარალში ასახვით. ფინანსური აქტივებისა და ფინანსური ვალდებულებების კლასიფიკაცია განისაზღვრება მათი თავდაპირველი აღიარების მომენტში.

ფინანსური აქტივი ფასდება ამორტიზებული ღირებულებით, თუ ორივე შემდეგი პირობა დაკმაყოფილებულია და ის საკუთარი შეხედულებისამებრ არ არის კლასიფიცირებული როგორც შეფასებული რეალური ღირებულებით მოგებაში ან ზარალში ასახვით:

- საწარმო ფინანსურ აქტივს ფლობს ისეთი ბიზნესმოდელის პირობებში, რომლის მიზანია ფინანსური აქტივების ფლობა სახელშეკრულებო ფულადი ნაკადების მიღების მიზნით; და
- ფინანსური აქტივის სახელშეკრულებო პირობები კონკრეტულ თარიღებს ადგენს ისეთი ფულადი ნაკადების მიღებისთვის, რომლებიც წარმოადგენს მხოლოდ ძირი თანხისა და ძირი თანხის დაუფარავ ნაწილთან დაკავშირებული პროცენტის გადახდას.

სავალო ფინანსური ინსტრუმენტი ფასდება რეალური ღირებულებით, სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით, თუ ორივე შემდეგი პირობა დაკმაყოფილებულია და ის საკუთარი შეხედულებისამებრ არ არის კლასიფიცირებული როგორც შეფასებული რეალური ღირებულებით მოგებაში ან ზარალში ასახვით:

- საწარმო ფინანსურ აქტივს ფლობს ისეთი ბიზნესმოდელის პირობებში, რომლის მიზანია როგორც სახელშეკრულებო ფულადი ნაკადების მიღება, ასევე ფინანსური აქტივების გაყიდვა; და
- ფინანსური აქტივის სახელშეკრულებო პირობები კონკრეტულ თარიღებს ადგენს ისეთი ფულადი ნაკადების მიღებისთვის, რომლებიც წარმოადგენს მხოლოდ ძირი თანხისა და ძირი თანხის დაუფარავ ნაწილთან დაკავშირებული პროცენტის გადახდას.

იმ სავალო ფინანსური აქტივების შემოსულობა და ზარალი, რომლებიც შეფასებულია რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით, აღიარდება სხვა სრულ შემოსავალში, გარდა შემდეგისა, რაც აღიარდება მოგებაში ან ზარალში იმავე სახით როგორც აქტივებისთვის, რომლებიც ფასდება ამორტიზებული ღირებულებით:

- საპროცენტო შემოსავალი ეფექტური საპროცენტო განაკვეთის მეთოდის გამოყენებით;
- მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალი და მისი ანულირება; და
- სავალუტო კურსების ცვლილებით განპირობებული შემოსულობა ან ზარალი

როდესაც ხდება იმ სავალო ფინანსური აქტივის აღიარების შეწყვეტა, რომელიც შეფასებულია რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით, ადრე სხვა სრულ შემოსავალში აღიარებული დაგროვილი შემოსულობა ან ზარალი საკუთარი კაპიტალიდან რეკლასიფიცირდება მოგებაში ან ზარალში.

ყველა სხვა ფინანსური აქტივი კლასიფიცირებულია, როგორც რეალური ღირებულებით შეფასებული მოგებაში ან ზარალში ასახვით.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

თავდაპირველი აღიარების მომენტში, ბანკს შეუძლია იმ ფინანსურ აქტივს, რომელიც სხვა მხრივ აკმაყოფილებს მოთხოვნებს, რათა შეფასდეს ამორტიზებული ღირებულებით ან რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით, საკუთარი ინიციატივით, მიანიჭოს კატეგორია „რეალური ღირებულებით შეფასებული მოგებაში ან ზარალში ასახვით“, თუ ამგვარი კლასიფიკაცია მთლიანად აღმოფხვრის, ან მნიშვნელოვნად ამცირებს სააღრიცხვო შეუსაბამობებს, რაც სხვა მხრივ წარმოიქმნებოდა.

ბიზნესმოდელის შეფასება

ბანკი პორტფელის დონეზე აფასებს იმ ბიზნესმოდელის მიზანს, რომლის პირობებშიც ის ფლობს აქტივს, რადგან ეს საუკეთესოდ ასახავს თუ როგორ იმართება საქმიანობა და თუ როგორ მიენოღება ინფორმაცია ხელმძღვანელობას. გათვალისწინება შემდეგი ინფორმაცია:

- პორტფელის ფლობის მიზანი;
- გაყიდვების (როგორც წარსული, ისე მომავალი) სიხშირე, მოცულობა და დრო;
- ის, თუ როგორ ხდება ბიზნესმოდელისა და ფინანსური აქტივების შედეგების შეფასება და ანგარიშგება ბანკის ხელმძღვანელობასთან;
- რისკები, რომლებიც გავლენას ახდენენ ბიზნესმოდელის შედეგებზე, კერძოდ, თუ როგორ იმართება ეს რისკები (რათა მიზანი მიღწეულ იქნას);
- თუ როგორ ხდება საქმიანობის მმართველების ანაზღაურება, მაგალითად, ანაზღაურება დამოკიდებულია მართული აქტივების რეალურ ღირებულებებზე, თუ მიღებულ სახელშეკრულებო ფულად ნაკადებზე;
- თუ რამდენად შეადგენს სახელშეკრულებო ფულადი ნაკადების მიღება (მაგალითად, საპროცენტო შემოსავალი) პორტფელზე უკუგების მნიშვნელოვან ნაწილს;

შეფასება იმისა, თუ რამდენად წარმოადგენს სახელშეკრულებო ფულადი ნაკადები მხოლოდ ძირითადი თანხისა და ძირითადი თანხის დაუფარავ ნაწილთან დაკავშირებული პროცენტის გადახდას

იმის შესაფასებლად, თუ რამდენად წარმოადგენს სახელშეკრულებო ფულადი ნაკადები მხოლოდ ძირითადი თანხისა და ძირითადი თანხის დაუფარავ ნაწილთან დაკავშირებული პროცენტის გადახდას, ძირითადი თანხის განისაზღვრება, როგორც ფინანსური აქტივის რეალური ღირებულება თავდაპირველი აღიარებისას. პროცენტი განისაზღვრება, როგორც ფულის დროითი ღირებულების ანაზღაურება, გარკვეული პერიოდის განმავლობაში დაუფარავ ძირითადი თანხასთან დაკავშირებული საკრედიტო რისკისა და გასესხებასთან დაკავშირებული სხვა ტიპური რისკებისა და დანახარჯების (მაგალითად, ლიკვიდურობის რისკი და ადმინისტრაციული ხარჯები) სანაცვლოდ, ასევე მოგების მართვა.

იმის შეფასებისას, თუ რამდენად წარმოადგენს სახელშეკრულებო ფულადი ნაკადები მხოლოდ ძირითადი თანხისა და ძირითადი თანხის დაუფარავ ნაწილთან დაკავშირებული პროცენტის გადახდას, ბანკი ითვალისწინებს ინსტრუმენტის სახელშეკრულებო პირობებს. აღნიშნული მოიცავს შეფასებას, თუ რამდენად შეიცავს ფინანსური აქტივი სახელშეკრულებო პირობას, რომელსაც შეუძლია სახელშეკრულებო ფულადი ნაკადების ვადის ან მოცულობის შეცვლა ისე, რომ აღარ კმაყოფილდებოდეს ეს მდგომარეობა. შეფასებისას ბანკი ითვალისწინებს:

- პირობით მოვლენებს, რომლებიც შეცვლიდა ფულადი ნაკადების მოცულობას და ვადას;
- ლევერეჯის მახასიათებლებს;
- წინასწარი გადახდის და ვადის გაგრძელების პირობებს;
- პირობებს, რომლებიც ზღუდავენ ბანკის მოთხოვნას ფულად ნაკადებზე კონკრეტული აქტივებიდან (მაგალითად, რეგრესიის უფლების არმქონე შეთანხმებები), და
- მახასიათებლებს, რომლებიც ახდენენ ფულის დროითი ღირებულების ანაზღაურების მოდიფიცირებას;

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარით)

ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების საწყისი აღიარება

ბანკი ფინანსურ აქტივებს და ვალდებულებებს აღიარებს ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებაში, როდესაც ის ხდება ინსტრუმენტის სახელშეკრულებო პირობების მონაწილე. ფინანსური აქტივის და ვალდებულებების ჩვეულებრივი ყიდვის ან გაყიდვის აღიარება ხდება განაღდებას დღის მდგომარეობით აღრიცხვის გამოყენებით.

ფინანსური აქტივები და ფინანსური ვალდებულებები თავდაპირველად აღიარდება რეალური ღირებულებით და, იმ ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების შემთხვევაში, რომლებიც არ აღიარდება რეალური ღირებულებით მოგებაში ან ზარალში ასახვით, ემატება ის დანახარჯები, რომლებიც უშუალოდ მიეკუთვნება ფინანსური აქტივის შეძენას ან ფინანსური ვალდებულების ემისიას. გარიგების დანახარჯები, რომლებიც პირდაპირ უკავშირდება მოგებაში ან ზარალში ასახვით რეალური ღირებულებით აღრიცხული ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების შესყიდვასა და გამოშვებას, მაშინვე აღიარდება მოგებაში ან ზარალში. მათი შემდგომი შეფასების სააღრიცხვო პოლიტიკა გამჟღავნებულია ქვემოთ, შესაბამის სააღრიცხვო პოლიტიკებში.

ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების აღიარების შეწყვეტა

ფინანსური აქტივები

ბანკი ფინანსური აქტივების აღიარებას წყვეტს, როდესაც აქტივიდან ფულადი სახსრების მიღების უფლების ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვადა ამოიწურება, ან თუ ის სხვა საწარმოს გადასცემს ფინანსურ აქტივებს და შესაბამისად აქტივის ფლობასთან დაკავშირებულ მნიშვნელოვან რისკებს და სარგებელს, ან თუ ბანკი არ გადასცემს და არ ინარჩუნებს საკუთრებასთან დაკავშირებულ რისკებს და სარგებელს და არ ინარჩუნებს კონტროლს ფინანსურ აქტივზე. თუ ბანკი არც გადასცემს და არც ინარჩუნებს აქტივის ფლობასთან დაკავშირებულ მნიშვნელოვან რისკებსა და სარგებელს და აგრძელებს გადაცემული აქტივის კონტროლს, იგი აღიარებს აქტივში შენარჩუნებულ მონაწილეობას და მასთან დაკავშირებულ ვალდებულებას შესაძლო გადასახდელი თანხის ოდენობით. იმ შემთხვევაში თუ ბანკი იტოვებს გადაცემულ ფინანსურ აქტივთან დაკავშირებულ მნიშვნელოვან რისკებსა და სარგებელს, იგი აგრძელებს ფინანსური აქტივის და ასევე მიღებული ფულადი სახსრებით უზრუნველყოფილი სესხების აღიარებას.

ფინანსური აქტივის აღიარების სრულიად შეწყვეტისას სხვაობა აქტივის საბალანსო ღირებულებასა და მიღებული და მისაღები ანაზღაურების და სხვა სრულ შემოსავლებში აღიარებული და კაპიტალში დაგროვილი მოგებისა ან ზარალის ჯამს შორის, ექვემდებარება აღიარებას მოგებაში ან ზარალში.

ფინანსური აქტივის აღიარების შეწყვეტისას, გარდა მთლიანი შეწყვეტისა (მაგალითად, როდესაც ბანკი ინარჩუნებს უფლებას გამოისყიდოს გადაცემული აქტივის ნაწილი), ბანკი ანაწილებს ფინანსური აქტივის ადრინდელ საბალანსო ღირებულებას იმ ნაწილზე, რომლის აღიარებაც გრძელდება მონაწილეობის პროპორციულად და იმ ნაწილზე, რომლის აღიარებაც უკვე შეწყდა, ამ ნაწილების გადაცემის განხორციელების დღისათვის არსებულ რეალურ ღირებულებებზე დაყრდნობით. მოგებაში ან ზარალში აღიარდება სხვაობა შეწყვეტილ ნაწილზე გადანაწილებულ საბალანსო ღირებულებასა და შეწყვეტილ ნაწილზე მიღებული კომპენსაციისა და ნებისმიერი აკუმულირებული შემოსულობის ან ზარალის ჯამს შორის, რომელიც გადანაწილებულია სხვა სრულ შემოსავალში აღიარებულ ნაწილზე. აკუმულირებული შემოსავალი ან ზარალი, რომელიც აღიარებული იყო სხვა სრულ შემოსავალში, გადანაწილდება იმ ნაწილებს შორის, რომელთა აღიარებაც გრძელდება და რომელთა აღიარებაც უკვე შეწყდა ამ ნაწილების შესაბამის რეალურ ღირებულებებზე დაყრდნობით.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

ფინანსური ვალდებულებები

ბანკი ფინანსური ვალდებულებების აღიარებას წყვეტს მხოლოდ და მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც ბანკის ვალდებულება დაიფარება, გაუქმდება, ან ვადა გაუვა. როდესაც არსებული ფინანსური ვალდებულება ენაცვლება იმავე მსესხებლისაგან მიღებულ მეორე ვალდებულებას, არსებითად განსხვავებული პირობებით, ან არსებული ვალდებულების პირობები არსებითად იცვლება, ამგვარი ცვლილება ან მოდიფიკაცია განიხილება, როგორც თავდაპირველი ფინანსური ვალდებულების ანულირება და ახალი ფინანსური ვალდებულების აღიარება. სხვაობა ფინანსური ვალდებულების საბალანსო ღირებულებასა და მიღებულ ან გადახდილ თანხას შორის აისახება მოგებაში ან ზარალში.

შეთასების პრინციპები

რეალური ღირებულება

რეალური ღირებულება არის თანხა, რომელიც მიიღება აქტივის გაყიდვიდან ან გადახდება ვალდებულებების გადაცემისას ჩვეულებრივი გარიგებების ფარგლებში ბაზრის მონაწილეებს შორის შეფასების თარიღისათვის ძირითად ბაზარზე ან მისი არარსებობის შემთხვევაში უფრო საიმედო ბაზარზე, რომელიც ბანკისათვის ხელმისაწვდომია მოცემული დღისათვის. ვალდებულების რეალური ღირებულება ასახავს მისი გადაუხდელობის რისკს.

ბანკი ინსტრუმენტის რეალურ ღირებულებას აფასებს ამ ინსტრუმენტისათვის აქტიურ ბაზარზე კოტირებული ფასების გამოყენებით იმ შემთხვევაში თუ ეს ინფორმაცია ხელმისაწვდომია. ბაზარი არის აქტიური, თუ გარიგებები წარმოებს საკმარისი სიხშირით და მოცულობით, რაც უზრუნველყოფს ფასების შესახებ ინფორმაციის რეგულარულად მიღებას.

იმ შემთხვევაში, თუ აქტიურ ბაზარზე არ არსებობს კოტირებული ფასები, ბანკი იყენებს შეფასების მეთოდებს, რომლებიც მაქსიმალურად იყენებენ შესაბამისი ბაზრის მონაცემებს და მინიმალურად ეყრდნობიან არადაკვირვებად მონაცემებს. შერჩეული შეფასების ტექნიკა ითვალისწინებს ყველა ფაქტორს, რომელსაც ბაზრის მონაწილეები გაითვალისწინებდნენ არსებულ პირობებში.

ფინანსური ინსტრუმენტის თავდაპირველი აღიარებისას ფინანსური ინსტრუმენტების რეალური ღირებულების საუკეთესო მაჩვენებელი არის გარიგების ღირებულება, ანუ მიღებული და გადახდილი თანხების რეალური ღირებულება. თუ ბანკი მიიჩნევს, რომ საწყისი აღიარებისას რეალური ღირებულება განსხვავდება გარიგების ღირებულებისაგან და რეალური ღირებულების დადგენა ვერ ხერხდება ვერც კოტირებული ფასების საშუალებით აქტიურ ბაზარზე იდენტური აქტივის ან ვალდებულებისათვის, ვერც შეფასების ტექნიკის გამოყენებით, რომელიც ეყრდნობა დაკვირვებადი ბაზრის მონაცემებს, ფინანსური ინსტრუმენტი თავდაპირველად აღიარდება რეალური ღირებულებით და სხვაობა გარიგების ღირებულებასა და რეალურ ღირებულებას შორის გადავადდება. შემდგომში ეს სხვაობა აღიარდება მოგება/ზარალში ფინანსური ინსტრუმენტის სიცოცხლის ვადის განმავლობაში, მაგრამ არაუგვიანეს მომენტისა, როდესაც შესაძლებელი გახდება შეფასება ან ტრანზაქცია დაიხურება.

რეალური ღირებულების დასადგენად ბანკი იყენებს კოტირებულ საბაზრო ფასებს. კოტირებული საბაზრო ფასები საერთაშორისო ფასიანი ქაღალდებისათვის მიიღება ყოველდღიურად ბლუმბერგის სისტემიდან და ეფუძნება მიმდინარე მიწოდების ფასებს. ბანკის ხელმძღვანელობის აზრით, ეს ფასები საკმარისად ასახავს ფასიანი ქაღალდების ღირებულებას საერთაშორისო ბაზრებზე მიმდინარე მომენტისათვის არსებულ საბაზრო ინფორმაციაზე დაყრდნობით და სრულად შეესაბამება ბანკის ხელმძღვანელობის მიერ განსაზღვრულ სააღრიცხვო პოლიტიკას.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

თუ არ არსებობს აქტიური ბაზარი ინვესტიციებისთვის, ბანკი რეალურ ღირებულებას განსაზღვრავს წმინდა ფულადი ნაკადების დისკონტირებული ღირებულების ანალიზისა და შეფასების სხვა სათანადო მეთოდების საშუალებით. შეფასების ტექნიკები მოიცავს საფონდო ბირჟაზე გათვითცნობიერებულ და სურვილის მქონე მხარეებს შორის „გაშლილი ხელის მანძილის“ პრინციპით დადებული უკანასკნელი გარიგებების გამოყენებას, არსებითად ისეთივე სხვა ინსტრუმენტის მიმდინარე რეალური ღირებულების გამოყენებას და დისკონტირებული ფულადი სახსრების ანალიზს, რომელიც მაქსიმალურად იყენებს საბაზრო მონაცემებს და მინიმალურად ეყრდნობა სანარმოის სპეციფიკურ მონაცემებს.

ამორტიზებული ღირებულება

ფინანსური აქტივების და ვალდებულებების ამორტიზებული ღირებულება არის ღირებულება, რომელიც მიიღება შემდეგნაირად: ფინანსური აქტივის ან ვალდებულების ღირებულებას თავდაპირველი აღიარების დროს, მინუს ძირითადი გადასახდელი თანხები, პლუს/მინუს აკუმულირებული ამორტიზაცია თავდაპირველ ღირებულებასა და დაფარვის დროინდელ ღირებულებას შორის ნებისმიერ სხვაობაზე ეფექტური საპროცენტო მეთოდის გამოყენებით და მინუს გაუფასურების ზარალი. პრემია და დისკონტი, საწყისი ხარჯების ჩათვლით, გათვალისწინებულია შესაბამისი ინსტრუმენტის საბალანსო ღირებულებაში და მისი ამორტიზაცია ხდება ეფექტური საპროცენტო განაკვეთით.

ფინანსური აქტივები

ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები

ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები მოიცავს ფულს სალაროში დენომინირებულს უცხოურ ვალუტაში, თავისუფალ სახსრებს საკორესპონდენტო ანგარიშებზე, გაცემის დღიდან ოთხმოცდაათ დღემდე დაფარვის საწყისი ვადის მქონე იმ ვადიან დეპოზიტებსა და იმ მოთხოვნებს ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ, რომლებსაც არ გააჩნიათ საკონტრაქტო ვალდებულებები. ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები შეფასებულია არიან ამორტიზებული ღირებულებით.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდისა (IMF) და სხვა საერთაშორისო ფინანსური ინსტიტუტების წევრობა

„კანონის“ მე-5 მუხლის შესაბამისად, ეროვნულ ბანკს, როგორც საქართველოს წარმომადგენელს, აქვს უფლება აიღოს ვალდებულებანი და აწარმოოს საერთაშორისო ორგანიზაციების მუშაობაში საქართველოს მონაწილეობასთან დაკავშირებული ოპერაციები, რაც ასევე მოიცავს ამ ორგანიზაციებისათვის საწევრო შენატანების გადახდას.

ამორტიზებული ღირებულებით შეფასებული ფინანსური აქტივები

ჩვეულებრივი საქმიანობის პირობებში ბანკი ფლობს სესხებს, დეპოზიტებს, მიმდინარე ანგარიშებს და სხვა მოთხოვნებს ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ სხვადასხვა პერიოდულობით. ბიზნესმოდელის მიზანი, რომლის პირობებშიც იმართება ეს ფინანსური აქტივები, მიიღწევა სახელმეკრულებო ფულადი ნაკადების მიღებით. ამ ფინანსური აქტივის სახელმეკრულებო პირობები კონკრეტულ თარიღებს ადგენს ისეთი ფულადი ნაკადების მიღებისთვის, რომლებიც წარმოადგენს მხოლოდ ძირი თანხისა და ძირი თანხის დაუფარავ ნაწილთან დაკავშირებული პროცენტის გადახდას. ამ კატეგორიაში მოიაზრება მოთხოვნები ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ და სხვა ფინანსური აქტივები. ამორტიზებული ღირებულებით შეფასებული ბანკის ინვესტიციები აგრეთვე მოიცავს საქართველოს მთავრობის ფასიან ქაღალდებს.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარით)

იმ სავალო ფინანსური ინსტრუმენტის პრემია და დისკონტი, რომლებიც შეფასებულია ამორტიზებული ღირებულებით, აღიარდება ეფექტური საპროცენტო განაკვეთის მეთოდის გამოყენებით ამორტიზებული ღირებულების გამოთვლის მეშვეობით. დარიცხული პროცენტი აღიარდება მოგება ან ზარალის და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგების შესაბამის მუხლებში. ეფექტური საპროცენტო განაკვეთის მეთოდი ითვალისწინებს თანდაყოლილი განაკვეთის გამოყენებას, რომლის მიხედვითაც ხდება მომავალი ფულადი ნაკადების დისკონტირება ფინანსური ინსტრუმენტის მოსალოდნელი არსებობის მანძილზე, ისე რომ პროცენტი აღიარდეს მუდმივი შემოსავლიანობის მქონე განაკვეთის საფუძველზე.

რეალური ღირებულებით მოგებაში ან ზარალში ასახვით შეფასებული ინვესტიციები

ბანკის ინვესტიციები, რომლებიც შეფასებულია რეალური ღირებულებით მოგებაში ან ზარალში ასახვით შედგება საერთაშორისო რეზერვების ნაწილისგან, რომელიც იმართება საერთაშორისო ანგარიშსწორების ბანკის მიერ, რაც წარმოადგენს ინვესტიციას საერთაშორისო ანგარიშსწორების ბანკის საინვესტიციო კალათაში (BISIP_K). ბიზნესმოდელის მიზანი, რომლის მიხედვითაც იმართება ინვესტიცია, მიიღწევა სახელშეკრულებო ფულადი ნაკადების მიღებით. თუმცა, სახელშეკრულებო პირობები არ წარმოქმნის კონკრეტულ თარიღებში ისეთ ფულად ნაკადებს, რომლებიც წარმოადგენს მხოლოდ ძირითადი თანხისა და ძირითადი თანხის დაუფარავ ნაწილთან დაკავშირებული პროცენტის გადახდას.

წარმოებული ფინანსური ინსტრუმენტები

ბანკი უცხოური ფასიანი ქაღალდების პორტფელის საპროცენტო რისკის მართვისათვის იყენებს საპროცენტო განაკვეთის ფიქტიურ კონტრაქტებს და ოფციონებს, რომლებითაც ვაჭრობას მიმდინარეობს საზღვარგარეთის ბირჟებზე. ბირჟაზე ნავაჭრი საპროცენტო განაკვეთის ფიქტიურ კონტრაქტები არის პროცენტის მატარებელი ინსტრუმენტზე მიბმული ფიქტიურ კონტრაქტები, რომლებიც ინვესტორს საშუალებას აძლევს პროცენტის მატარებელი ინსტრუმენტზე დააფიქსიროს ფასი მომავალი თარიღისათვის. ბირჟაზე ნავაჭრი საპროცენტო განაკვეთის ფიქტიურ კონტრაქტების ოფციონი წარმოადგენს წარმოებულ ფინანსურ ინსტრუმენტს, რომელიც საშუალებას აძლევს მფლობელს მიიღოს სარგებელი საპროცენტო განაკვეთების ცვლილებისაგან. ბანკი ასევე იყენებს უცხოური ვალუტის წარმოებულ ინსტრუმენტებს უცხოურ ვალუტაში არსებულ ინვესტიციებზე სავალუტო რისკის მართვისთვის.

საპროცენტო განაკვეთების ფიქტიურები და ოფციონები კლასიფიცირდება, როგორც „რეალური ღირებულებით შეფასებული მოგებაში ან ზარალში ასახვით“. წარმოებული ინსტრუმენტები თავდაპირველად აღიარდება რეალური ღირებულებით კონტრაქტის დადების თარიღისათვის და შემდგომ ანგარიშგების ყოველი თარიღისათვის გადაფასდება რეალური ღირებულებით. ანგარიშგების თარიღისათვის რეალური ღირებულება ეფუძნება ბლუმბერგით მიღებულ მინოდების ფასებს და მიღებული გადაფასების მოგება/ზარალი ასახება ფასიანი ქაღალდებიდან და წარმოებული ინსტრუმენტებიდან მიღებული არარეალიზებული მოგება/ზარალის მუხლით მოგება ან ზარალის და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგებაში. წარმოებული ინსტრუმენტები ასახულია აქტივებად თუ მათი რეალური ღირებულება დადებითია და ვალდებულებებად, თუ რეალური ღირებულება უარყოფითია.

რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით შეფასებული ინვესტიციები

ბანკის ინვესტიციები, რომლებიც შეფასებულია რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით მოიცავს საქართველოს და უცხო ქვეყნების მთავრობების, საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტებისა და უცხოური სახელმწიფო სააგენტოების მიერ გამოშვებულ სავალო ფასიან ქაღალდებს. ფასიანი ქაღალდები წარმოადგენენ ბანკის საერთაშორისო რეზერვების პორტფელის ნაწილს ან მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტს. აღნიშნული სავალო ფასიანი ქაღალდები იმართება იმ ბიზნესმოდელის პირობებში, რომლის მიზანაც მიიღწევა როგორც ფინანსური აქტივების ფლობით სახელშეკრულებო ფულადი ნაკადების მიღების მიზნით, ისე ფინანსური აქტივების გაყიდვით. სავალო ფასიანი ქაღალდები კლასიფიცირდება, როგორც რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

ასახვით, იმ პირობით, რომ ფინანსური აქტივის სახელშეკრულებო პირობები კონკრეტულ თარიღებს აღგენს ისეთი ფულადი ნაკადების მიღებისთვის, რომლებიც წარმოადგენს მხოლოდ ძირი თანხისა და ძირი თანხის დაუფარავ ნაწილთან დაკავშირებული პროცენტის გადახდას.

მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალი

ბანკი აღიარებს ზარალის რეზერვს მოსალოდნელ საკრედიტო ზარალთან დაკავშირებით იმ სავალო ფინანსური ინსტრუმენტებისთვის, რომლებიც შეფასებულია ამორტიზებული ღირებულებით ან რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით.

ბანკის ზარალის რეზერვი შეფასებულია არსებობის მანძილზე მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალის ოდენობით, გარდა შემდეგი შემთხვევებისა, რომლებისთვისაც ზარალის რეზერვი შეფასებულია 12-თვიანი საკრედიტო ზარალის ოდენობით:

- სავალო საინვესტიციო ფასიანი ქაღალდები, რომლებიც ანგარიშგების თარიღისთვის დაბალი საკრედიტო რისკის მქონეა;
- სხვა ფინანსური ინსტრუმენტები, რომელთათვისაც საკრედიტო რისკი მნიშვნელოვნად არ გაზრდილა მათი თავდაპირველი აღიარების შემდგომ.

ბანკი მიიჩნევს რომ სავალო საინვესტიციო ფასიანი ქაღალდებს აქვთ დაბალი საკრედიტო რისკი, როდესაც მათი საკრედიტო რისკის რეიტინგი საერთაშორისოდ მიღებული „საინვესტიციო რანგის მქონეს“ განმარტების ეკვივალენტურია. ბანკის მკაცრი საინვესტიციო პოლიტიკის გათვალისწინებით, რომელიც გულისხმობს განსაკუთრებით მაღალი საკრედიტო რანგის მქონე ინვესტიციების ფლობას, ფინანსური ინსტრუმენტები, რომლებსაც ბანკი ფლობს როგორც საერთაშორისო რეზერვებს, განიხილება დაბალი საკრედიტო რისკის მქონედ. გარდა ამისა, ბანკი, საქართველოს მთავრობის მიმართ არსებულ მოთხოვნებს, რომლებიც დენომინირებულია ლარში, განიხილავს როგორც დაბალი საკრედიტო რისკის მქონეს. ასეთი მიდგომა ასახავს ზოგად დაშვებას, რომ სახელმწიფოს ვალი დენომინირებული ადგილობრივ ვალუტაში მიიჩნევა დეფოლტის განსაკუთრებით დაბალი რისკის მატარებლად (ჩვეულებრივ მოიხსენიება როგორც „ურისკო“ ბაზრის მონაწილეთა გადმოსახედიდან), ისევე როგორც იმ ფაქტს, რომ, ბანკსა და საქართველოს მთავრობას შორის არსებული განსაკუთრებული კავშირის გამო, საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს ბანკში გახსნილი აქვს თავისი ძირითადი მიმდინარე ანგარიში. ბანკი არ იყენებს გამონაკლისს დაბალი საკრედიტო რისკის დაშვების თაობაზე არც ერთი სხვა ფინანსური ინსტრუმენტის მიმართ.

მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალის გამომწვევები

არსებობის მანძილზე მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალი წარმოადგენს ზარალს, რომელიც შეიძლება წარმოიქმნას ფინანსური ინსტრუმენტის არსებობის მანძილზე დეფოლტის ყველა შესაძლო შემთხვევის შედეგად. 12-თვიანი საკრედიტო ზარალი წარმოადგენს ფინანსური ინსტრუმენტის არსებობის მანძილზე მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალის ნაწილს, რომელიც შეიძლება წარმოიქმნას საანგარიშგებო თარიღის შემდეგ 12 თვის განმავლობაში ფინანსური ინსტრუმენტის დეფოლტის შემთხვევების შედეგად.

მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალი წარმოადგენს საკრედიტო ზარალის საშუალო შეწონილ სიდიდეს. ის ფასდება შემდეგნაირად:

- ფინანსური აქტივები, რომლებიც არ არის საკრედიტო რისკით გაუფასურებული საანგარიშგებო თარიღზე: მთლიანი ფულადი სახსრების დეფიციტის დღევანდელი ღირებულება (მაგალითად სხვაობა ბანკისთვის ხელშეკრულების შესაბამისად გადასახდელ მთლიან ფულად ნაკადებსა და იმ ფულად ნაკადებს შორის, რომლის მიღებასაც ბანკი მოელოდა);
- ფინანსური აქტივები, რომლებიც საკრედიტო რისკით გაუფასურებულია საანგარიშგებო თარიღზე: სხვაობა მთლიან საბალანსო ღირებულებასა და სამომავლო ფულადი ნაკადების დღევანდელ ღირებულებას შორის;

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

საკრედიტო რისკით გაუფასურებული ფინანსური აქტივები

თითოეულ საანგარიშგებო თარიღზე ბანკი აფასებს, რამდენად არის საკრედიტო რისკით გაუფასურებული ფინანსური აქტივები, რომლებიც შეფასებულია ამორტიზებული ღირებულებით და სავალო ფინანსური აქტივები, რომლებიც შეფასებულია რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით. ფინანსური აქტივი მიიჩნევა საკრედიტო რისკით გაუფასურებულ ფინანსურ აქტივად, თუ მომხდარია ერთი ან მეტი ისეთი მოვლენა, რომელმაც უარყოფითი გავლენა იქონია ამ ფინანსურ აქტივთან დაკავშირებული მომავალი ფულადი ნაკადების შეფასებაზე.

ფინანსური აქტივის გაუფასურების მტკიცებულებებს განეკუთვნება, მაგალითად, დაკვირვებადი მონაცემები შემდეგი მოვლენების შესახებ:

- ემიტენტის ან მსესხებელი საწარმოს მნიშვნელოვანი ფინანსური სიძნელებები;
- სახელმწიფოებო პირობების დარღვევა, როგორცაა, მაგალითად დეფოლტი ან გადახდის ვადაგადაცილება;
- ბანკის მიერ, თავისი მსესხებლის ფინანსურ სიძნელებებთან დაკავშირებული ეკონომიკური ან სახელმწიფოებო მიზეზების გამო, ამ მსესხებლისათვის ისეთი დათმობების შეთავაზება, რომელთაც სხვა შემთხვევაში არ გაითვალისწინებდა;
- მოსალოდნელი ხდება, რომ მსესხებელი დაიწყებს გაკოტრების პროცედურას, ან სხვა სახის ფინანსური რეორგანიზაციის პროცესს;
- მოცემული ფინანსური აქტივის აქტიური ბაზრის გაქრობა ფინანსური სიძნელების გამო;

ამორტიზებული ღირებულებით ან რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით შეფასებული ყველა ფინანსური აქტივი, რომელიც ვადაგადაცილებულია 90 დღით ან მეტით, ითვლება რომ დეფოლტირებულია, გარდა საქართველოს მთავრობის მიმართ არსებული მოთხოვნისა, რომელიც ჩაითვლება დეფოლტირებულად 180 დღეზე მეტი დღით ვადაგადაცილების შემთხვევაში. ეს წარმოადგენს ფასს 9-ით გათვალისწინებული ვარაუდის უარყოფას, რომ დეფოლტი არ დგება იმაზე უფრო გვიან, ვიდრე ფინანსური აქტივი 90 დღით გახდება ვადაგადაცილებული. თუმცა, ეს მიდგომა ასახავს მთავრობის ბიუჯეტის დამტკიცების პროცესის გარემოებებს და ბანკის განსაკუთრებულ ურთიერთობას სახელმწიფოსთან, გამომდინარე იქიდან, რომ ბანკი მოქმედებს როგორც მთავრობის ბანკი და ფისკალური აგენტი.

მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალის რეზერვის წარდგენა ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებაში

მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალის რეზერვი ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებაში წარდგენილია შემდეგნაირად:

- ამორტიზებული ღირებულებით შეფასებული ფინანსური აქტივები: აქტივის მთლიანი საბალანსო ღირებულებიდან გამოკლებით;
- სავალო ინსტრუმენტები, რომლებიც შეფასებულია რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით: ზარალის რეზერვი არ აღიარდება ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგების შესაბამის მუხლში რამეთუ ამ აქტივების საბალანსო ღირებულება არის მათი რეალური ღირებულება. თუმცა, ზარალის რეზერვი გამჟღავნებულია და აღიარებულია იმ ინვესტიციების გადაფასების რეზერვში, რომლებიც შეფასებულია რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით

ჩამონერა

ამორტიზებული ღირებულებით ან რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით შეფასებული აქტივები ჩამოინერება (ნაწილობრივ ან სრულად) მაშინ, როდესაც არ არსებობს

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

გონივრული მოლოდინი იმისა, რომ ფინანსური აქტივი, მთლიანად ან ნაწილობრივ ანაზღაურდება. აღნიშნული ძირითადად წარმოადგენს შემთხვევებს, როდესაც ბანკი დაასკვნის, რომ მსესხებელს არ გააჩნია აქტივები ან შემოსავლის წყარო, რომელთაც შეეძლოთ საკმარისი ფულადი ნაკადების გენერირება იმ თანხების დასაფარად, რაც ჩამოწერას ექვემდებარება. შეფასება კეთდება ინდივიდუალური აქტივის დონეზე.

აღრე ჩამოწერილი თანხების ანაზღაურება ჩართულია ფინანსური ინსტრუმენტების გაუფასურების ზარალის მუხლში მოგების ან ზარალის და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგებაში.

ფინანსური ვალდებულებები ამორტიზებული ღირებულებით

გამოშვებული ფინანსური ინსტრუმენტები ან მათი კომპონენტები კლასიფიცირდება, როგორც ვალდებულებები, როდესაც საკონტრაქტო მოთხოვნების გამო ბანკს აქვს ვალდებულება გადასცეს ნაღდი ფული ან სხვა ფინანსური აქტივები ფინანსური ინსტრუმენტის მფლობელს ან გადაცვალოს ნაღდი ფულის ფიქსირებული ოდენობა ან სხვა ფინანსური აქტივები საკუთარი კაპიტალის ინსტრუმენტებში. ასეთი ინსტრუმენტები მოიცავენ ვალდებულებებს მთავრობის, რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების და კლიენტების მიმართ, გამოშვებულ სავალო ფასიან ქაღალდებს, ვალდებულებებს საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმართ და სხვა ფინანსურ ვალდებულებებს. ისინი თავდაპირველად აისახება მიღებული სახსრების რეალური ღირებულებით გარიგებასთან დაკავშირებული ხარჯების გამოკლებით. პირველადი აისახვის შემდგომ ეს ფინანსური ინსტრუმენტები აღირიცხება ამორტიზებული ღირებულებით ეფექტური საპროცენტო განაკვეთის მეთოდის გამოყენებით.

მიმოქცევაში გაშვებული ფული

მიმოქცევაში გაშვებული ფული მოიცავს ბანკის მიერ კანონისა და მისი, როგორც ცენტრალური ბანკის ფუნქციის ფარგლებში გამოშვებულ ბანკნოტებსა და მონეტებს. მიმოქცევაში არსებული ბანკნოტები და მონეტები ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებაში აისახება ნომინალური ღირებულებით, შემცირებული ბანკის სალაროში ნაღდი ფულის ოდენობით.

ბანკნოტებისა და მონეტების დამზადების ხარჯები აისახება ხარჯებში მათი განვითარებაზე.

კომერციული ბანკებისგან უკან დაბრუნებული ბანკნოტები და მონეტები ამოიღება მიმოქცევაში არსებული ფულადი სახსრებიდან და მათი მდგომარეობიდან ან სტატუსიდან გამომდინარე, ხდება მათი განადგურება ან ბანკის სარეზერვო ფონდებში შენახვა, რომელიც არ აისახება ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებაში.

ანარიცხები (წარმოდგენილი სხვა ვალდებულებებში)

ანარიცხების აღიარება ხდება მაშინ, როდესაც ბანკს აქვს მიმდინარე იურიდიული ან კონსტრუქციული ვალდებულებები, რომელნიც წარმოიქმნა წარსული მოვლენების შედეგად და, სავარაუდოდ, ვალდებულების დასაფარად საჭირო იქნება ეკონომიკურ სარგებელში განივთებული რესურსების გასვლა და შესაძლებელია განხორციელდეს ვალდებულების თანხის საიმედოდ შეფასება.

ძვირფასი ლითონები (წარმოდგენილი სხვა აქტივებში)

ოქროს საინვესტიციო მონეტები და ოქროს ზოდები აღიარებას და შემდგომ შეფასებას ექვემდებარება ბასს 2 – „სასაქონლო-მატერიალური ფასეულობების“ შესაბამისად. ოქროს საინვესტიციო მონეტები და ოქროს ზოდები თავდაპირველად აღიარდება თვითღირებულებით დამზადების, ტრანსპორტირებისა და

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

სხვა პირდაპირი ხარჯების გათვალისწინებით. შემდგომში მათი შეფასება ხდება თვითღირებულებასა და ნეტო სარეალიზაციო ღირებულებას შორის უმცირესი თანხით. საინვესტიციო მონეტების და ზოდების გაყიდვისას წარმოშობილი მოგება და ზარალი აისახება მოგებაში ან ზარალში. სხვა სამახსოვრო მონეტებზე განეული ხარჯები აღიარებას გადახდისთანავე ექვემდებარება როგორც მიმდინარე ხარჯები და აისახება მოგება ან ზარალისა და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგებაში.

ძირითადი საშუალებები

ძირითადი საშუალებები წარმოდგენილია ისტორიული ღირებულებით დაგროვილი ცვეთისა და გაუფასურების ზარალის გამოკლებით, ასეთის არსებობის შემთხვევაში. მინა არ ექვემდებარება ცვეთას.

თუ ძირითადი საშუალებების რომელიმე კომპონენტს აქვს განსხვავებული სასარგებლო მომსახურების ვადა, მაშინ იგი აღირიცხება ძირითადი საშუალებების ცალკე ქვემუხლოში.

ძირითადი საშუალებების ცვეთა გამოიქვეთება მათი ისტორიული ღირებულებიდან და გამოიყენება აქტივების ჩამოსაწერად მათი სასარგებლო მომსახურების ვადის განმავლობაში. აქტივზე ცვეთის დარიცხვა იწყება მისი შეძენის დღიდან ან საკუთარი ძალებით შექმნილი აქტივისათვის იმ მომენტიდან როდესაც აქტივის შექმნა დასრულებულია და ის მზად არის გამოყენებისთვის. ცვეთის დარიცხვა წარმოებს წრფივი მეთოდით შემდეგი წლიური განაკვეთების გამოყენებით:

	%
შენობა-ნაგებობები	2
კომპიუტერები, საოფისე მოწყობილობა და ავეჯი	10-20
სატრანსპორტო საშუალებები და სხვა	20

რემონტისა და შენახვის ხარჯები აისახება მათი განვეისთანავე და მიეკუთვნება სხვა ხარჯებს, გარდა შემთხვევებისა როდესაც ისინი კაპიტალიზაციას ექვემდებარებიან.

ძირითადი საშუალებების საბალანსო ღირებულების გადახედვა ხდება თითოეული საანგარიშგებო თარიღისათვის, რათა დადგინდეს აღემატება თუ არა მათი საბალანსო ღირებულება მათ ანაზღაურებად ღირებულებას. ანაზღაურებადი ღირებულება წარმოადგენს უდიდესს: გაყიდვის ხარჯებით შემცირებულ რეალურ ღირებულებასა და არსებულ გამოყენების ღირებულებას შორის. ძირითადი საშუალებების საბალანსო ღირებულების ანაზღაურებად ღირებულებაზე გადამეტების შემთხვევაში, აქტივები ექვემდებარება შემცირებას მათ ანაზღაურებად ღირებულებამდე. გაუფასურებით მიღებული დანაკარგების აღიარება ხდება შესაბამის საანგარიშგებო პერიოდში და აისახება მოგება ან ზარალისა და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგებაში. გაუფასურებით გამოწვეული დანაკარგების ასახვის შემდეგ, ხდება ძირითადი საშუალებების ცვეთის კორექტირება შემდგომ პერიოდებში, იმისათვის, რომ გაანგარიშებული აქტივების საბალანსო ღირებულება ნარჩენი ღირებულების გამოკლებით (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) სისტემატურად გადანაწილდეს დარჩენილ სასარგებლო მოხმარების პერიოდზე.

არამატერიალური აქტივები

არამატერიალური აქტივები მოიცავს კომპიუტერულ პროგრამებს და ლიცენზიებს.

ცალკე შესყიდული არამატერიალური აქტივები ინდივიდუალურად აღირიცხება და თვითღირებულებით აისახება თავდაპირველი აღიარებისას. თავდაპირველი აღიარების შემდგომ აღირიცხება თვითღირებულებით, დაგროვილი ამორტიზაციისა და გაუფასურების ზარალის გამოკლებით. არამატერიალური აქტივების სასარგებლო მომსახურების ვადა ფასდება როგორც შემოღებული, ან განუსაზღვრელი ვადის მქონე. შემოღებული ვადის მქონე არამატერიალური აქტივები ამორტიზებულია 5 წლიანი სასარგებლო მომსახურების ვადის განმავლობაში და მათი შემოწმება გაუფასურებაზე ხდება

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

გაუფასურების ნებისმიერი მაჩვენებლის არსებობისას. შეზღუდული ვადის მქონე არამატერიალური აქტივების ამორტიზაციის პერიოდისა და მეთოდების გადახედვა ხორციელდება ყოველი ფინანსური წლის ბოლოს.

გამოყენების უფლების სახით არსებული აქტივი იჯარის მიხედვით

ბანკმა დროდადრო შესაძლოა, ისარგებლოს აქტივების იჯარით ადმინისტრაციული მიზნებისთვის.

ბანკი გამოყენების უფლების სახით არსებულ აქტივს და საიჯარო ვალდებულებას აღიარებს იჯარის ვადის დაწყების თარიღში. გამოყენების უფლების სახით არსებული აქტივი თავდაპირველად აღიარდება თვითღირებულებით, რაც მოიცავს თავდაპირველი საიჯარო ვალდებულების ოდენობას, რომელიც კორექტირებულია იჯარის ვადის დაწყების თარიღში ან ამ თარიღამდე განხორციელებული საიჯარო გადახდებით, ნებისმიერ თავდაპირველ პირდაპირ დანახარჯებს და იმ დანახარჯების შეფასებულ ღირებულებას, რაც საჭიროა აქტივის დემონტაჟისთვის და გაუმჯობესებების ამოღებისთვის.

გამოყენების უფლების სახით არსებული აქტივი შემდგომში ამორტიზდება წრფივი მეთოდის გამოყენებით იჯარის ვადის დაწყების თარიღიდან იჯარის ვადის დასრულების თარიღამდე პერიოდში. გამოყენების უფლების სახით არსებული აქტივი დამატებით პერიოდულად მცირდება გაუფასურების ზარალის ოდენობით, ასეთის არსებობის შემთხვევაში, და კორექტირდება საიჯარო ვალდებულების გარკვეული ხელახალი შეფასებებით.

საიჯარო ვალდებულება თავდაპირველად ფასდება იჯარის ვადის დაწყების თარიღისთვის გადაუხდელი საიჯარო გადახდების დღევანდელი ღირებულებით, რისთვისაც დისკონტირებისას გამოიყენება იჯარაში ნაგულისხმევი საპროცენტო განაკვეთი, ან თუ ამ განაკვეთის განსაზღვრა მარტივად შეუძლებელია - მოიჯარის ზღვრული სასესხო განაკვეთი. ზოგადად, დისკონტირების განაკვეთად გამოიყენება მოიჯარის ზღვრული სასესხო განაკვეთი.

საიჯარო ვალდებულება ფასდება ამორტიზებული ღირებულებით ეფექტური საპროცენტო განაკვეთის მეთოდის გამოყენებით. ის ხელახლა ფასდება, როდესაც იცვლება მომავალი საიჯარო გადახდები, ან როდესაც იცვლება იმის შეფასება, გამოიყენებს თუ არა ბანკი იჯარის გაგრძელების ან ვადამდე შეწყვეტის უფლებას. გამოყენების უფლების სახით არსებული აქტივის საბალანსო ღირებულება კორექტირდება შესაბამისად, ან იმ შემთხვევაში, თუ გამოყენების უფლების სახით არსებული აქტივის საბალანსო ღირებულება ნულამდე შემცირებული, შესაბამისი ოდენობა აღიარდება მოგებაში ან ზარალში.

ბანკი, ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებაში, გამოყენების უფლების სახით არსებულ აქტივს წარადგენს ცალკე მუხლად, ხოლო საიჯარო ვალდებულებებს - „სხვა ვალდებულებების“ მუხლში.

ბანკმა აირჩია, რომ არ აღიაროს გამოყენების უფლების სახით არსებული აქტივები და საიჯარო ვალდებულებები დაბალი ღირებულების მქონე აქტივების იჯარით სარგებლობისას ან მოკლევადიანი იჯარის შემთხვევაში. ბანკი ასეთ იჯარებთან დაკავშირებულ საიჯარო გადახდებს აღიარებს ხარჯად, წრფივად, იჯარის ვადის განმავლობაში.

საგადასახადო დაბეგვრა

„საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის თანახმად, ბანკის აქტივები, ქონება და შემოსავალი, ისევე როგორც მისი საქმიანობა და ოპერაციები არ ექვემდებარება დაბეგვრას და სხვა მოსაკრებლების გადახდას.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

პირობითი ვალდებულებები / აქტივები

პირობითი ვალდებულებები არ აღიარდება ფიზიკური მდგომარეობის ანგარიშგებაში, თუქცა აისახება შენიშვნებში, ანგარიშსწორებისას სახსრების ნებისმიერი გადინების შესაძლებლობის არსებობამდე. პირობითი აქტივი ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებაში არ აღიარდება, მაგრამ აისახება შენიშვნებში იმ შემთხვევაში, თუ ივარაუდება ეკონომიკური სარგებლის მიღება.

შემოსავლებისა და ხარჯების აღიარება

შემოსავალი აღიარდება, როდესაც ბანკი შეასრულებს ნაკისრ ვალდებულებას დაპირებული საქონლის ან მომსახურების (მაგალითად, აქტივის) კონტრაგენტებისთვის გადაცემით. აქტივი გადაცემულად მიიჩნევა იმ შემთხვევაში, როდესაც (ან როგორც კი) კონტრაგენტი მოიპოვებს აქტივზე კონტროლს.

საპროცენტო და მასთან გათანაბრებული შემოსავლები და ხარჯები

ფასიანი ქაღალდებისთვის, რომლებიც შეფასებულია ამორტიზებული ღირებულებით ან რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით, საპროცენტო შემოსავლები და ხარჯები აღირიცხება ეფექტური საპროცენტო განაკვეთით, რომელიც ზუსტად ახდენს მომავალში ფინანსური ინსტრუმენტის მოსალოდნელი მომსახურების ვადის ამოწურვამდე ან უფრო მოკლე ვადაში, შესაბამის ვითარებაში, მისაღები ან გადასახდელი სავარაუდო ფულადი სახსრების დისკონტირებას ფინანსური აქტივისა თუ ვალდებულების წმინდა საბალანსო ღირებულებამდე. ეფექტური საპროცენტო განაკვეთის გამოანგარიშების დროს გათვალისწინებულია ფინანსური ინსტრუმენტის ყველა სახელშეკრულებო პირობა (მაგ. წინასწარი გადახდები) და მოცულია ფინანსურ ინსტრუმენტთან პირდაპირ დაკავშირებული ყველა საკომისიო და სხვა ხარჯები, რომლებიც წარმოადგენენ ეფექტური საპროცენტო განაკვეთის განუყოფელ ნაწილს, მაგრამ არ არის გათვალისწინებული მომავალი საკრედიტო დანაკარგები. მისაღები ან გადასახდელი თანხების გადახედვის შემთხვევაში სწორდება ფინანსური აქტივის ან ფინანსური ვალდებულების საბალანსო ღირებულება. გადახედული საბალანსო ღირებულების თანხა განგარიშდება თავდაპირველი ეფექტური საპროცენტო განაკვეთის საფუძველზე და საბალანსო ღირებულების ცვლილების თანხა აღიარდება, როგორც საპროცენტო შემოსავლები ან ხარჯები.

საპროცენტო შემოსავლის აღიარების საფუძველი

თავდაპირველი ეფექტური საპროცენტო განაკვეთი გამოიყენება იმ ფინანსური აქტივების მთლიანი საბალანსო ღირებულების მიმართ (საბალანსო ღირებულება მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალის რეზერვით შემცირების გარეშე), რომლებისთვისაც:

- საკრედიტო რისკი მნიშვნელოვნად არ გაზარდოდა მათი თავდაპირველი აღიარების შემდგომ;
- საკრედიტო რისკი მნიშვნელოვნად გაიზარდა მათი თავდაპირველი აღიარების შემდგომ, მაგრამ რომლებიც არ არის საკრედიტო რისკით გაუფასურებული;

იმ ფინანსური აქტივებისთვის, რომლებიც საკრედიტო რისკით გაუფასურებულია, თავდაპირველი ეფექტური საპროცენტო განაკვეთი გამოიყენება წმინდა საბალანსო ღირებულების მიმართ (საბალანსო ღირებულება მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალის რეზერვით შემცირების შემდეგ).

გასამრჯელო და საკომისიო შემოსავლები და ხარჯები

ბანკი გამოიმუშავებს გასამრჯელოებს და საკომისიო შემოსავლებს კონტრაგენტებისთვის სხვადასხვა სახის მომსახურების გაწევის საფუძველზე. გასამრჯელო და საკომისიო შემოსავლები მოიცავს ნაღდი ფულით განხორციელებული ოპერაციების და გადარიცხვების საკომისიოს, რომლებიც აღიარდება შემოსავლად მომსახურების გაწევისთანავე. გასამრჯელო და საკომისიო ხარჯები მოიცავს ნაღდი ფულის ოპერაციებს, ანგარიშსწორების საკომისიო ხარჯებს და გარე მენეჯერისათვის გადახდილ საკომისიოს, რომლებიც მომსახურების გაწევისთანავე აღიარდება ხარჯად.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსური ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარით)

უცხოური ვალუტის გადაფასება

ფინანსური ანგარიშგება წარმოდგენილია ლარში, რომელიც ბანკის სამუშაო და წარსადგენი ვალუტაა. გარიგებები უცხოურ ვალუტაში თავდაპირველად აისახება სამუშაო ვალუტაში, გარიგების თარიღისათვის მოქმედი გაცვლითი კურსის შესაბამისად. უცხოურ ვალუტაში დენომინირებული ფულადი აქტივებისა და ვალდებულებების ეროვნულ ვალუტაში გადაფასება ხდება ანგარიშგების თარიღისათვის დაფიქსირებული სამუშაო ვალუტის გაცვლითი კურსით. უცხოურ ვალუტაში ისტორიული ღირებულებით წარმოდგენილი არაფულადი ერთეულების გადაფასება ხორციელდება თავდაპირველი გარიგებისათვის არსებული გაცვლითი კურსით. უცხოურ ვალუტაში რეალური ღირებულებით წარმოდგენილი არაფულადი ერთეულების გადაფასება ხორციელდება რეალური ღირებულების განსაზღვრის თარიღისათვის არსებული გაცვლითი კურსით. უცხოურ ვალუტაში განხორციელებული ოპერაციების გაცვლით გამოწვეული მოგება ან ზარალი და სხვა სრული შემოსავლი ანგარიშგებაში აისახება უცხოური ვალუტით განხორციელებული ოპერაციებიდან მიღებულ წმინდა მოგებაში/(ზარალში) გადაფასების საკურსო სხვაობებში.

სხვაობა კონტრაქტით გათვალისწინებულ უცხოურ ვალუტაში დენომინირებული გარიგებების გაცვლით კურსებსა და ბანკში გარიგების თარიღისათვის არსებულ კურსებს შორის აისახება წმინდა მოგებაში/(ზარალში) უცხოურ ვალუტაში განხორციელებული სავაჭრო ოპერაციებიდან.

გაცვლითი კურსები

ქვემოთ მოცემულია ეროვნული ბანკის მიერ გამოყენებული გაცვლითი კურსები, რომლებიც ბანკმა გამოიყენა წლის ბოლოს ფინანსური ანგარიშგების მომზადებისას:

	31 დეკემბერი, 2020	31 დეკემბერი, 2019
ლარი/1 აშშ დოლარი	3.2766	2.8677
ლარი/1 ევრო	4.0233	3.2095
ლარი/1 ავსტრალიური დოლარი	2.5118	2.0057
ლარი/1 კანადური დოლარი	2.5616	2.1939
ლარი/1 ნასესხობის სპეციალური უფლება (SDR)	4.7192	3.9655

ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების ურთიერთგადაფარვა

ფინანსური აქტივები და ვალდებულებები ურთიერთგადაფარება და ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებაში აისახება ნეტო თანხით იმ შემთხვევაში თუ ბანკს აქვს კანონმდებლობით მინიჭებული უფლება განახორციელოს აღიარებული თანხების ურთიერთგადაფარვა და ვარაუდობს, რომ დაფარვა განახორციელოს ნეტო საფუძველზე, ან აქტივის რეალიზაცია და ვალდებულების დაფარვა ერთდროულად განახორციელოს. ისეთი ფინანსური აქტივის გადაცემის აღრიცხვის დროს, რომელიც არ აკმაყოფილებს აღიარების შეწყვეტის კრიტერიუმებს, ბანკს არა აქვს გადაცემული აქტივისა და დაკავშირებული ვალდებულებების ურთიერთგადაფარვის უფლება. მიმდინარე საანგარიშგებო პერიოდისათვის ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების ურთიერთგადაფარვა არ მომხდარა.

ფინანსური აქტივების რეკლასიფიკაცია

ფინანსური აქტივები არ რეკლასიფიცირდება მათი თავდაპირველი აღიარების შემდგომ, გარდა იმ შემთხვევისა როდესაც ბანკი ცვლის ფინანსური აქტივების მართვის ბიზნესმოდელს.

ხელმძღვანელობის განსჯის სფეროები და შეფასებების არასაარწმუნოების წყარო

ბანკის ფინანსური ანგარიშგების მომზადების პროცესი საჭიროებს ხელმძღვანელობის შეფასებებსა და დაშვებებს, რომლებსაც გავლენა აქვს ანგარიშგების თარიღისათვის აქტივებისა და ვალდებულებების წარმოდგენილ თანხებზე და მოგება ან ზარალზე პერიოდის ბოლოსათვის წარმოდგენილ თანხებზე.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარით)

დაშვებები და შეფასებები მუდმივად განიხილება ხელმძღვანელობის მიერ. ხელმძღვანელობის შეფასება ეფუძნება ისტორიულ გამოცდილებას და მრავალ სხვა ფაქტორს, რომლებიც მართებულად ითვლება მოცემულ გარემოებებში. ფაქტური შედეგები შეიძლება განსხვავდებოდეს ამ დაშვებებისგან სხვადასხვა პირობებში და არსებითი დაშვებების შემთხვევაში.

კრიტიკული განსჯისა და შეფასების მნიშვნელოვანი სფეროები აღწერილია შემდეგ განმარტებით შენიშვნებში:

- ფინანსური აქტივების კლასიფიკაცია: ბიზნესმოდელის შეფასება, რომლის პირობებშიც ფლობს ბანკი აქტივებს და იმის შეფასება თუ რამდენად შეიცავს სახელშეკრულებო პირობები ისეთი ფულად ნაკადებს, რომლებიც წარმოადგენს მხოლოდ ძირი თანხისა და ძირი თანხის დაუფარავ ნაწილთან დაკავშირებული პროცენტის გადახდას - შენიშვნა 3
- გამონაკლისი დაბალი საკრედიტო რისკის დაშვებასთან დაკავშირებით და იმ ვარაუდის უარყოფა, რომ დეფოლტი არ დგება იმაზე უფრო გვიან, ვიდრე ფინანსური აქტივი 90 დღით გახდება ვადაგადაცილებული - შენიშვნა 3
- ფინანსური ინსტრუმენტების შეფასება რეალური ღირებულებით - შენიშვნა 27

ცვლილებები სააღრიცხვო პოლიტიკასა და წარდგენის პრინციპებში

ახალი და განახლებული სტანდარტები:

2020 წლის 1 იანვრიდან ძალაში შევიდა:

- ფინანსური ანგარიშგების კონცეპტუალური საფუძვლების განახლებული ვერსია (კონცეპტუალური საფუძვლები), რომელიც გამოიცა 2018 წლის მარტში (ფასს-ის სტანდარტებში განახლებულ კონცეპტუალურ საფუძვლებზე მინიშვნებებთან ერთად);
- საწარმოს განმარტება — შესწორებები ფასს 3-ში („საწარმოთა გაერთიანება“);
- არსებითის განმარტება — შესწორებები ბასს 1-ში („ფინანსური ანგარიშგების წარდგენა“) და ბასს 8-ში („სააღრიცხვო პოლიტიკა, ცვლილებები სააღრიცხვო შეფასებებში და შეცდომები“);
- საორიენტაციო საბაზისო საპროცენტო განაკვეთის რეფორმა — ცვლილებები ფასს 9-ში („ფინანსური ინსტრუმენტები“), ბასს 39-ში („ფინანსური ინსტრუმენტები: აღიარება და შეფასება“) და ფასს 7-ში („ფინანსური ინსტრუმენტები: განმარტებითი შენიშვნები“).

ზემოხსენებულ ცვლილებებს მნიშვნელოვანი გავლენა არ ჰქონია ბანკის ფინანსურ ანგარიშგებაზე.

მოსალოდნელია, რომ ქვემოთ ჩამოთვლილი ახალი და განახლებული სტანდარტები, მნიშვნელოვან გავლენას არ მოახდენენ ბანკის ფინანსურ ანგარიშგებაზე. გაცხადებული ცვლილებები ძალაში შედის 2020 წლის 1 იანვრის შემდგომი დანყებული პერიოდებისთვის:

- წაგებიანი ხელშეკრულებები - ხელშეკრულების შესრულების ღირებულება (ცვლილებები ბასს 37-ში);
- COVID-19-თან დაკავშირებული ქირავნობის კონცესიური შეთანხმებები (ცვლილებები ფასს 16-ში);
- ძირითადი საშუალებები: შემოსავლები, სანამ აქტივი მზად იქნება ხელმძღვანელობის მიერ დასახული მიზნებისთვის გამოსაყენებლად (ცვლილებები ბასს 16-ში);
- მინიშნება კონცეპტუალურ საფუძვლებზე (ცვლილებები ფასს 3-ში);
- ვალდებულებების კლასიფიკაცია მიმდინარედ და გრძელვადიანად (ცვლილებები ბასს 1-ში);
- ფასს 17 „სადაზღვეო კონტრაქტები“ და განახლებები ფასს 17-ში „სადაზღვეო კონტრაქტები“;
- საორიენტაციო საბაზისო საპროცენტო განაკვეთის რეფორმა - ფაზა მეორე (ცვლილებები ფასს 4-ში, ფასს 7-ში „ფინანსური ინსტრუმენტები: განმარტებითი შენიშვნები“, ფასს 9-ში, ფასს 16-სა და ბასს 39-ში „ფინანსური ინსტრუმენტები: აღიარება და შეფასება“);
- ფასს სტანდარტების წლიური გაუმჯობესება 2018-2020 - (ცვლილებები ფასს 1-ში „ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტების პირველად გამოყენება“, ფასს 9-ში „ფინანსური

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

ინსტრუმენტები“, ფასს 16-ში „იჯარა“ და ბასს 41-ში „სოფლის მეურნეობა“)

4. გასამრჯელო და საკომისიო შემოსავლები და ხარჯები

გასამრჯელო და საკომისიო შემოსავლები და ხარჯები შედგება:

	დასრულებული წლისთვის 31 დეკემბერი 2020	დასრულებული წლისთვის 31 დეკემბერი 2019
გასამრჯელო და საკომისიო შემოსავლები:		
ფულადი სახსრების გადარიცხვა	2,295	2,479
საღირსის ოპერაციები	1,961	-
სხვა	24	22
სულ გასამრჯელო და საკომისიო შემოსავლები:	4,280	2,501
გასამრჯელო და საკომისიო ხარჯები:		
გარე მენეჯერისთვის გადახდილი გასამრჯელო	(1,420)	(1,167)
ანგარიშსწორების ოპერაციები	(1,379)	(1,942)
ნაღდ ფულთან დაკავშირებული ოპერაციები	(1,037)	(948)
სულ გასამრჯელო და საკომისიო ხარჯები:	(3,836)	(4,057)

ბანკი ფლობს და მართავს დროის რეალურ რეჟიმში ანგარიშსწორების სისტემას, რომელიც არის ბანკთაშორის გადახდის სისტემა ეროვნულ ვალუტაში განხორციელებული ოპერაციებისთვის. ფულადი სახსრების გადარიცხვა წარმოადგენს ანგარიშსწორების საკომისიო გადასახადს, რომელიც გადახდილია მონაწილეების მიერ ანგარიშსწორების შესრულების დროს.

5. სხვა შემოსავალი

სხვა შემოსავლები შედგება:

	დასრულებული წლისთვის 31 დეკემბერი 2020	დასრულებული წლისთვის 31 დეკემბერი 2019
სამაზსოვრო მონეტების გაყიდვიდან მიღებული შემოსავალი	1,198	621
ჯარიმებიდან მიღებული შემოსავალი	656	55
სხვა	36	583
სხვა შემოსავლები	1,890	1,259

6. საოპერაციო ხარჯები

საოპერაციო ხარჯები მოიცავს:

	დასრულებული წლისთვის 31 დეკემბერი 2020	დასრულებული წლისთვის 31 დეკემბერი 2019
ხელფასები და პრემიები	26,887	23,409
ანაზღაურებადი შვებულება და ბიულეტენი	1,416	1,969
სულ თანამშრომლებზე გაწეული ხარჯები	28,303	25,378
საინფორმაციო მომსახურება	2,668	2,325

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

სოციალური დახმარების ხარჯები	2,184	1,840
პროგრამული უზრუნველყოფის ხარჯი	1,803	1,368
კომუნალური ხარჯები	1,255	1,182
უსაფრთხოება	522	460
რემონტი და ტექნიკური მომსახურება	414	321
თანამშრომელთა გადასახადების ხარჯები	185	595
საწვავის ხარჯები	149	286
სამიწიკონიერ და მასთან დაკავშირებული ხარჯები	139	504
იურიდიული მომსახურება და კონსულტაცია	120	238
სხვა	1,201	1,431
სულ საერთო და აღმინისტრაციული ხარჯები	10,640	10,550
ცვეთის ხარჯი (შენიშვნები 15)	4,738	4,307
ამორტიზაციის ხარჯი (შენიშვნა 16)	1,502	1,275
სულ ცვეთა და ამორტიზაცია	6,240	5,582

7. ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები

2020 და 2019 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები მოიცავს:

	31 დეკემბერი, 2020	31 დეკემბერი, 2019
ნაღდი ფული უცხოურ ვალუტაში	1,604,147	882,526
მიმდინარე ანგარიშები	1,349,538	608,795
90 დღემდე ვადის მქონე დეპოზიტები ფინანსურ ინსტიტუტებში	648,802	222,227
სულ ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები	3,602,487	1,713,548

2020 და 2019 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, 1,847,489 და 779,063 ათასი ლარი, შესაბამისად, განთავსებული იყო მიმდინარე ანგარიშებზე და ოთხმოცდაათ დღემდე დაფარვის ვადის მქონე ვადიან დეპოზიტებზე ექვს (2019 წელს - ხუთ) საერთაშორისო მასშტაბით აღიარებულ კომერციულ ბანკსა და ეკონომიკური განვითარებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის წევრი ქვეყნების ცენტრალურ ბანკებში.

2020 და 2019 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ფინანსური ინსტიტუტების ოთხმოცდაათ დღემდე დაფარვის მქონე დეპოზიტებზე წლიური საპროცენტო განაკვეთის დიაპაზონი შეადგენდა 0.19%-0.33% და 1.25%-2.07% (შესაბამისად).

8. მოთხოვნები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ

2020 და 2019 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, მოთხოვნები ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ მოიცავს:

	31 დეკემბერი, 2020	31 დეკემბერი, 2019
მოთხოვნები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ		
მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტების მიხედვით		
რეფინანსირების სესხები	2,150,473	2,273,402
ფიქსირებული განაკვეთის მქონე სესხები	482,949	-
ერთვითი ღია საბაზრო ოპერაციების ინსტრუმენტი	400,705	400,606

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

ერთდღიანი სესხები	180,043	468,126
სულ მოთხოვნები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ		
მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტების მიხედვით	3,214,170	3,142,134

რეფინანსირების სესხები წარმოადგენს ბანკის მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტებს, რომლებიც გაიცემა საქართველოს კომერციულ ბანკებზე ლიკვიდობის მიზნებით და გააჩნია 7 დღიანი ვადიანობა. რეფინანსირების სესხის მსგავსად, მონეტარული პოლიტიკის ერთთვიანი ღია საბაზრო ოპერაციების ინსტრუმენტის, ერთდღიანი სესხებისა და ფიქსირებული განაკვეთის სესხების მეშვეობით ბანკი აწვდის მოკლევადიან ლიკვიდურობას ქვეყნის საბანკო სისტემას საჭიროების შემთხვევაში.

2020 და 2019 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ბანკს გააჩნდა რეფინანსირების სესხები გაცემული სამ რეზიდენტ კომერციულ ბანკზე 1,954,929 ათასი ლარის ოდენობით, 8.001%-8.05% წლიური საპროცენტო განაკვეთის დიაპაზონით და სამ რეზიდენტ კომერციულ ბანკზე 2,143,205 ათასი ლარის ოდენობით, 9%-9.2% წლიური საპროცენტო განაკვეთის დიაპაზონით, შესაბამისად.

2020 და 2019 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ერთდღიანი სესხების კონცენტრაცია შეადგენდა 180,043 ათასი ლარის მოთხოვნას ერთი რეზიდენტი კომერციული ბანკის მიმართ, წლიური საპროცენტო განაკვეთით 8.75% და 440,118 ათასი ლარის მოთხოვნას ერთი რეზიდენტი კომერციული ბანკის მიმართ, წლიური საპროცენტო განაკვეთით 9.75%, შესაბამისად.

2020 და 2019 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ერთთვიანი ღია ბაზრის ოპერაციების კონცენტრაცია შეადგენდა 320,563 ათასი ლარის მოთხოვნებს ერთი რეზიდენტი კომერციული ბანკის მიმართ, წლიური საპროცენტო განაკვეთით, 8.033% და 400,606 ათასი ლარის მოთხოვნებს ერთი რეზიდენტი კომერციული ბანკის მიმართ, წლიური საპროცენტო განაკვეთით 9.22%, შესაბამისად.

2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ფიქსირებული განაკვეთის მქონე სესხების კონცენტრაცია შეადგენდა 383,675 ათასი ლარის მოთხოვნას ორი რეზიდენტი კომერციული ბანკის მიმართ, წლიური საპროცენტო განაკვეთით 8.036% (2019: 0);

რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ არსებული არცერთი მოთხოვნისთვის არ არის საკრედიტო რისკი არსებითად გაზრდილი თავდაპირველი აღიარების შემდგომ. საკრედიტო რისკის გამჟღავნება იხილეთ 28-ე განმარტებით შენიშვნაში.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

გირაო და სხვა სასესხო უზრუნველყოფა

სესხის უზრუნველყოფის ტიპი და კრიტერიუმები თითოეული უზრუნველყოფის ტიპისთვის განისაზღვრება ბანკის საბჭოს მიერ. უზრუნველყოფად მიღებული აქტივებია: ა) საქართველოს მთავრობისა და ეროვნული ბანკის მიერ გამოშვებული ქართულ ლარში დენომინირებული სავალო ფასიანი ქაღალდები; ბ) საერთაშორისო ფინანსური ინსტიტუტების მიერ გამოშვებული ქართულ ლარში დენომინირებული სავალო ფასიანი ქაღალდები; გ) რეზიდენტი და არარეზიდენტი იურიდიული პირების მიერ გამოშვებული ქართულ ლარში დენომინირებული სავალო ფასიანი ქაღალდები „ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად და ქართულ ლარში დენომინირებული 2018 წლის 1 იანვრამდე კერძო შეთავაზებით გამოშვებული ფასიანი ქაღალდები, გარდა სავალო ფასიანი ქაღალდებისა, რომლებიც გამოშვებულია საქართველოში ოპერირებადი კომერციული ბანკების მიერ; დ) კომერციული ბანკების სასესხო აქტივები, რომლებიც აკმაყოფილებს გარკვეულ კრიტერიუმებს; ე) უცხოურ ვალუტაში დენომინირებული დეპოზიტები ეროვნულ ბანკში. განსაკუთრებულ შემთხვევებში, ეროვნული ბანკის საბჭომ შესაძლოა, განსაზღვროს სხვა ტიპის აქტივი სესხის უზრუნველყოფისთვის; ბანკის მონეტარული პოლიტიკის კომიტეტი პერიოდულად განსაზღვრავს უზრუნველყოფის თითოეული სახეობის დასაკავებელ თანხას (ჰეარქაუს) უფლებამოსილი აქტივების ნომინალურ ღირებულების მიმართ. კანონის თანახმად საქართველოს ეროვნულ ბანკს აქვს მოთხოვნის უპირატესი დაკმაყოფილების უფლება მოვალის აქტივების ხარჯზე.

2020 და 2019 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტებისგან უზრუნველყოფად მიღებული ფინანსური აქტივების სახეობები და რეალური ღირებულებები შემდეგნაირია:

	31 დეკემბერი, 2020	31 დეკემბერი, 2019
კომერციული ბანკების სასესხო პორტფელი	1,863,617	1,172,794
სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდები (სახაზინო ვალდებულებები/ობლიგაციები)	1,537,824	1,257,885
ბანკის მიერ გამოშვებული სავალო ფასიანი ქაღალდები (სადეპოზიტო სერთიფიკატები)	7,454	-
საერთაშორისო ფინანსური ინსტიტუტების და განვითარების ბანკების მიერ გამოშვებული ლარში დენომინირებული ობლიგაციები:		
ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი (EBRD)	212,739	516,804
შავი ზღვის ვაჭრობისა და განვითარების ბანკი (BSTDB)	-	254,093
Nederlandse Financierings-Maatschappij voor Ontwikkelingslanden NV	-	226,446
საერთაშორისო საფინანსო კორპორაცია (IFC)	-	33,247
აზიის განვითარების ბანკი (ADB)	-	30,442
კერძო სექტორის მიერ გამოშვებული ობლიგაციები	23,651	-
	3,645,285	3,491,711

ბანკი ახორციელებს უზრუნველყოფის ღირებულების მონიტორინგს, ითხოვს დამატებით უზრუნველყოფას არსებული ხელშეკრულების ფარგლებში და ასევე ახდენს უზრუნველყოფის ღირებულების მონიტორინგს სესხის გაუფასურებისთვის რეზერვების ადეკვატურობის შემოწმებისას.

როგორც ეს აღწერილია ზემოთ მოყვანილ ცხრილში, ბანკი იღებს უზრუნველყოფას ფინანსური ინსტრუმენტების სახით რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ მოთხოვნებისთვის. მსგავსი შეთანხმებები, იმ შემთხვევაშიც კი თუ ისინი განიხილება როგორც გენერალური შეთანხმებები ურთიერთ-ჩათვლის შესახებ, არ აკმაყოფილებს ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებაში ურთიერთგადაფარვის

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

კრიტერიუმებს. ბანკი აღსრულებად ურთიერთგადაფარვის უფლებას იძენს მხოლოდ მეორე მხარის დეფოლტის, გადახდისუნარიანობის ან ვაკოტრების შემთხვევაში. ბანკი და მისი კონტრაპენტები არ ვარაუდობენ ანგარიშსწორების განხორციელებას ნეტო საფუძველზე, ან აქტივის რეალიზაციის და ვალდებულების დაფარვის ერთდროულად განხორციელებას.

9. SDR-ის ანგარიში საერთაშორისო სავალუტო ფონდში

ნაშთები საერთაშორისო სავალუტო ფონდის („სსფ“) მიმართ მოიცავს:

	31 დეკემბერი, 2020	31 დეკემბერი, 2019
აქტივები:		
SDR-ის ანგარიში საერთაშორისო სავალუტო ფონდში	<u>697,227</u>	<u>572,233</u>
ვალდებულებები:		
საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმდინარე ანგარიშები		
მიმდინარე ანგარიში №1	2,302	1,968
მიმდინარე ანგარიში №2	13	11
	<u>2,315</u>	<u>1,979</u>
საერთაშორისო სავალუტო ფონდისგან მიღებული სესხები		
გაფართოებული დაფინანსების მექანიზმის ფარგლებში (EFF)	1,218,979	711,254
ზოგადი SDR-ის სახსრების განაწილება	526,029	442,527
სპეციალური SDR-ის სახსრების განაწილება	153,465	129,103
	<u>1,898,473</u>	<u>1,282,884</u>
სულ ვალდებულებები საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმართ	<u><u>1,900,788</u></u>	<u><u>1,284,863</u></u>
გარე საბალანსო ნაშთები		
საერთაშორისო სავალუტო ფონდის კვოტა	920,893	787,425
საერთაშორისო სავალუტო ფონდის კვოტისა და საერთაშორისო სავალუტო ფონდისგან მიღებული სახსრების უზრუნველსაყოფად ფლობილი ფასიანი ქაღალდები	(2,695,502)	(1,459,028)

SDR-ის ანგარიში საერთაშორისო სავალუტო ფონდში

SDR-ის ანგარიში წარმოადგენს ბანკის ანგარიშს საერთაშორისო სავალუტო ფონდში, რომელიც გამოიყენება სესხებთან დაკავშირებული ოპერაციებისა და საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან ანგარიშსწორებისათვის. SDR-ის ანგარიში ძირითადად შეადგენს საერთაშორისო სავალუტო ფონდისგან ხელშეკრულების თანახმად მიღებულ SDR სახსრების ზოგად და სპეციალურ განაწილებას. SDR-ის ანგარიშზე დარიცხული პროცენტის გაანგარიშება ხდება საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ ყოველკვირეულად დადგენილი განაკვეთით, რომელიც ეფუძნება ძირითად ფულად ბაზრებზე არსებულ მოკლევადიან საბაზრო განაკვეთებს. 2020 და 2019 წლების განმავლობაში საშუალო ნომინალურმა წლიურმა საპროცენტო განაკვეთმა შეადგინა 0.050%-0.750% და 0.740%-1.153%, შესაბამისად.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმდინარე ანგარიშები

ბანკს მოეთხოვება საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ორი ანგარიშის ფლობა: მიმდინარე ანგარიში #1 და მიმდინარე ანგარიში #2. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ანგარიში #1 გამოიყენება საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ საოპერაციო ანგარიშსწორებისათვის, ხოლო მიმდინარე ანგარიში #2 განკუთვნილია საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ ლარში წარმოშობილი საოპერაციო ხარჯების დასაფარად.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდისგან მიღებული სახსრები

საერთაშორისო სავალუტო ფონდისგან მიღებული სახსრები მოიცავს „გაფართოებული დაფინანსების მექანიზმის“ (EFF) ფარგლებში მიღებულ სესხს 1,218,980 ათასი ლარის საბალანსო ღირებულებით 2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით (2019: 711,254 ათასი ლარი). EFF პროგრამა ხელს უწყობს საქართველოში ყოვლისმომცველი პროგრამის განხორციელებას, რაც გულისხმობს მაკროეკონომიკური და ფინანსური სტაბილურობის შენარჩუნებასა და ზრდის ხელშეწყობის მიზნით სტრუქტურული რეფორმების გატარებას. 36-თვიანი „გაფართოებული დაფინანსების მექანიზმის“ პროგრამა დამტკიცდა 2017 წლის 12 აპრილს 210.4 მილიონი SDR-ის ოდენობით (კვოტის 100 პროცენტი). 2020 წლის 14 აპრილს დამტკიცდა ხელმისაწვდომობის ზრდა კვოტის 130 პროცენტის ოდენობით, რის შედეგადაც ჯამური ხელმისაწვდომობა EFF-ის ფარგლებში გაიზარდა 484 მილიონ SDR-მდე (კვოტის 230 პროცენტი), რომლისგანაც 2020 წლის განმავლობაში ბანკმა აითვისა 79 მილიონი SDR (2019: 60 მილიონი SDR). დაფარების დაწყება იგეგმება 2021 წლიდან და სესხის სრული დათვრა დაგეგმილია 2030 წლისთვის. სასესიო განაკვეთი მიბმულია საერთაშორისო სავალუტო ფონდის საბაზრო საპროცენტო განაკვეთზე (ცნობილი როგორც საბაზისო განაკვეთი), რომელიც წარმოადგენს SDR-ის საპროცენტო განაკვეთს, რომელმაც 2020 წლის 31 დეკემბრისთვის შეადგინა 1.080% (2019: 1.740%).

საერთაშორისო სავალუტო ფონდისგან მიღებული სახსრები დენომინირებულია SDR-ში.

SDR სახსრების განაწილება

SDR სახსრების განაწილება წარმოადგენს საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ უზრუნველყოფის გარეშე, საპროცენტო განაკვეთის მქონე SDR სახსრების განაწილებას ზოგადი და სპეციალური სახსრების სახით. სახსრების ზოგადი განაწილება საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ ხელშეკრულების თანახმად ხორციელდება SDR განყოფილების ყველა წევრისათვის კვოტის პროპორციულად. 2009 წლის 10 აგვისტოთი დათარიღებული საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ხელშეკრულების მეოთხე ცვლილება, რომელიც განსაზღვრავს SDR სახსრების სპეციალურ, ერთჯერად განაწილებას, უკავშირდება გლობალური ლიკვიდობის ხელშეწყობას. ცვლილების თანახმად სახსრების სპეციალური განაწილება შეეხო საერთაშორისო სავალუტო ფონდის წევრებს, მათ შორის საქართველოს, 2009 წლის 9 სექტემბერს. წევრები და განსაზღვრული მფლობელები უფლებამოსილნი არიან SDR სახსრები გამოიყენონ საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან ოპერაციების განსახორციელებლად. ბანკი სახსრების განაწილებას მიიჩნევს საერთაშორისო სავალუტო ფონდის წინაშე უცხოურ ვალუტაში არსებულ ვალდებულებად.

საქართველო, როგორც საერთაშორისო სავალუტო ფონდის წევრი და სახსრების მიმღები ქვეყანა, ვალდებულია საერთაშორისო სავალუტო ფონდის წინაშე იმ თანხით, რომელიც უტოლდება მასზე განაწილებულ წმინდა აკუმულირებულ სახსრებს და ნებისმიერ სხვა თანხას, რომელიც ექვემდებარება გადახდას წევრობის შეწყვეტის, ან საერთაშორისო სავალუტო ფონდის SDR განყოფილების გაუქმების შემთხვევაში.

SDR სახსრების განაწილების საპროცენტო განაკვეთი 2020 და 2019 წლებში შესაბამისად შეადგენდა წლიურ 0.050%-0.750% და 0.740%-1.153%, შესაბამისად.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის კვოტა

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის კვოტა 210,400 ათასი SDR, წარმოადგენს საქართველოს საწევრო შენატანს საერთაშორისო სავალუტო ფონდში, რომელსაც არ ერიცხება საპროცენტო განაკვეთი და მოქმედია 2016 წლის 26 იანვრიდან, მას შემდეგ რაც საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მმართველთა საბჭომ, ფონდის უმაღლესმა მმართველმა საბჭომ, დაასრულა მე-14 კვოტების გადაფასება. საერთაშორისო სავალუტო ფონდი მოიზიდავს სახსრებს წვერი ქვეყნებიდან. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ყოველ წვერ ქვეყანას მიეკუთვნება კვოტა, რომელიც ეფუძნება ქვეყნის შედარებით მდგომარეობას მსოფლიო ეკონომიკაში. წვერების კვოტა ასახავს საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან მათი ფინანსურ და ორგანიზაციული ურთიერთობის ძირითად ასპექტებს. გამომდინარე იქიდან რომ ბანკი წარმოადგენს ქვეყნის ფისკალურ წარმომადგენელს საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან ურთიერთობაში ინსტრუმენტი არ არის წარდგენილი ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებაში.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის კვოტისა და საერთაშორისო სავალუტო ფონდისგან მიღებული სახსრების უზრუნველსაყოფად ფლობილი ფასიანი ქაღალდები

ფასიანი ქაღალდი შედგება საერთაშორისო სავალუტო ფონდის კვოტის უზრუნველსაყოფად ფლობილი 920,893 ათასი ლარისა და საერთაშორისო სავალუტო ფონდისგან მიღებული სახსრების უზრუნველსაყოფად ფლობილი 1,774,609 ათასი ლარისაგან (სულ 2,695,502 ათასი ლარი). ფასიანი ქაღალდი საქართველოს მთავრობის მიერ გამოშვებულ იქნა 1992 წელს საერთაშორისო სავალუტო ფონდის კვოტასთან მიმართებაში. უზრუნველყოფის სახით არსებული ფასიანი ქაღალდი მოიცავს საერთაშორისო სავალუტო ფონდისგან საქართველოს მთავრობისა და ბანკის მიერ მიღებული სახსრების მთლიან ნომინალურ ღირებულებას. ფასიანი ქაღალდის ნომინალური ღირებულება იცვლება ყოველწლიური გადაფასებისას და ბანკის მიერ საერთაშორისო სავალუტო ფონდის საერთო რესურსების ანგარიშიდან სახსრების მიღებისას. ფასიანი ქაღალდს ბანკი ფლობს შენახვის მიზნით, შედეგად მისი აღრიცხვა ხდება გარე-საბალანსო ანგარიშზე და წარმოდგენილია ნომინალური ღირებულებით.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

10. წარმოებულ ინსტრუმენტებთან დაკავშირებული აქტივები

	საბალანსო ღირებულება 31 დეკემბერი, 2020	ნომინალური ღირებულება 31 დეკემბერი, 2020	საბალანსო ღირებულება 31 დეკემბერი, 2019	ნომინალური ღირებულება 31 დეკემბერი, 2019
წარმოებულ ფინანსურ ინსტრუმენტებთან დაკავშირებული აქტივები, საერთაშორისო რეზერვების მართვის ფარგლებში საპროცენტო განაკვეთის ფიქერსი:				
ფიქერსის მარუა	22,365		5,743	
სავალუტო ფორვარდი				
სავალუტო ფორვარდთან დაკავშირებული აქტივები	587	-	456	-
მისაღები ოდენობა	-	581,432	-	321,242
გადასახდელი ოდენობა	-	(590,442)	-	(320,950)
ნეტო სავალუტო ფორვარდი	587	(9,010)	456	292
საპროცენტო განაკვეთის ფიქერსთან დაკავშირებული აქტივები	249	-	-	-
საპროცენტო განაკვეთის ფიქერსთან დაკავშირებული ვალდებულებები	(9,212)	(3,935,524)	(974)	(1,629,427)
წმინდა პოზიცია საპროცენტო განაკვეთის ფიქერსზე	(8,963)	(3,935,524)	(974)	(1,629,427)
საპროცენტო განაკვეთის ფიქერსის ოფციონი				
„ფუტ“ ოფციონთან დაკავშირებული აქტივები	-	-	77	143,385
„ფუტ“ ოფციონთან დაკავშირებული ვალდებულებები	-	-	-	-
„ქოლ“ ოფციონთან დაკავშირებული აქტივები	-	-	60	200,739
„ქოლ“ ოფციონთან დაკავშირებული ვალდებულებები	-	-	-	-
წმინდა პოზიცია საპროცენტო განაკვეთის ფიქერსის ოფციონზე	-	-	137	344,124
ნეტო წარმოებულ ფინანსურ ინსტრუმენტებთან დაკავშირებული აქტივები, საერთაშორისო რეზერვების მართვის ფარგლებში	13,989	(3,944,534)	5,362	(1,285,011)
წარმოებულ ფინანსურ ინსტრუმენტებთან დაკავშირებული აქტივები, მონეტარული ოპერაციების ფარგლებში				
სავალუტო სვოპები				
სავალუტო სვოპებთან დაკავშირებული აქტივები	1,318	-	-	-
მისაღები ოდენობა	-	134,610	-	-
გადასახდელი ოდენობა	-	(133,292)	-	-
ნეტო სავალუტო სვოპი	1,318	1,318	-	-
სულ წარმოებულ ფინანსურ ინსტრუმენტებთან დაკავშირებული აქტივები, მონეტარული ოპერაციების ფარგლებში	1,318	1,318	-	-

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

თავდაპირველად, წარმოებული ინსტრუმენტები ხშირად მოიცავენ მხოლოდ დაპირებების ურთიერთგაცვლას, ანაზღაურების მცირე გადაცემით ან ყოველგვარი გადაცემის გარეშე, თუმცა, აღნიშნული ინსტრუმენტები ხშირად მოიცავენ მაღალი ხარისხის ბერკეტებს და ცვალებადნი არიან. აქტივის ღირებულებაში, განაკვეთში ან ინდექსში შედარებით მცირე მოძრაობას შესაძლოა ჰქონდეს მნიშვნელოვანი გავლენა ბანკის მოგებაზე ან ზარალზე.

ფიუჩერული ხელშეკრულებები წარმოადგენენ სახელშეკრულებო შეთანხმებებს გარკვეული ფინანსური ინსტრუმენტის კონკრეტული ფასით და სამომავლო თარიღით ყიდვაზე ან გაყიდვაზე. ფიუჩერული ხელშეკრულებები ხორციელდება სტანდარტიზებული თანხებით რეგულარული გაცვლების საფუძველზე და ექვემდებარება ყოველდღიური ფულადი ზღვარის მოთხოვნებს. ფიუჩერულ ხელშეკრულებებთან დაკავშირებული საკრედიტო რისკი განიხილება, როგორც მინიმალური, ვინაიდან გაცვლის ფულადი ზღვარის მოთხოვნები უზრუნველყოფენ იმას, რომ აღნიშნული ხელშეკრულებები შესრულდება და ანგარიშსწორება განხორციელდება ნეტო საფუძველზე.

ბანკი ვაჭრობს ევროდოლარის ფიუჩერსებით 2012 წლის მარტიდან, პორტფელის აქტიური მართვის ფარგლებში. აღნიშნული ფინანსური ინსტრუმენტი კოტირებულია ჩიკაგოს სასაქონლო ბირჟაზე და ჩიკაგოს საფაჭრო ბირჟაზე. ევროდოლარის ფიუჩერსები ფულადი ბაზრის ყველაზე ლიკვიდური და ყველაზე მეტად გაყიდვადი წარმოებული ხელშეკრულებებია. თითოეული ევროდოლარის ხელშეკრულების საფუძველს წარმოადგენს 3-თვიანი ევროდოლარის ვადიანი ანაბარი, რომლის პირობითი თანხაა 1 მილიონი აშშ დოლარი. ევროდოლარის ფიუჩერსებით ვაჭრობისას, ბანკი დგას მხოლოდ „საკლირინგო სახლის“ საკრედიტო რისკის წინაშე, სადაც ხდება ევროდოლარის ფიუჩერსების ყიდვისა და გაყიდვის ურთიერთგადაფარვა. 2017 წლიდან, ფიუჩერული კონტრაქტების არახელსაყრელი მოძრაობების ჰეჯირების მიზნით, ბანკმა დაიწყო ფიუჩერსების კონტრაქტებზე ფუთ ოფციონების შესყიდვა.

ბანკი იყენებს ევროდოლარის ფიუჩერულ კონტრაქტებს ჰეჯირების მიზნებისთვის, რაც, ამ შემთხვევაში, გულისხმობს, რისკების შესაბამისობაში მოსაყვანად (დურაცია და მრუდი), აშშ-ს სამთავრობო ან საკრედიტო რისკის მქონე (სააგენტოებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ გამოშვებული) ფასიანი ქაღალდების ყიდვა-გაყიდვას და შესაბამისი მოცულობის საპირისპირო პოზიციის ევროდოლარის ფიუჩერულ კონტრაქტებში გახსნას. ამგვარი სტრატეგიების მთავარ მიზანს წარმოადგენს პორტფელის საპროცენტო განაკვეთის რისკების შემცირება და საკრედიტო რისკებზე (სპრედებზე) მოლოდინების გამოხატვა.

ბანკის პორტფელში არსებული ევროდოლარის ფიუჩერსები არ არის განკუთვნილი სავაჭრო მიზნებისთვის, ე.ი. ბანკი არ აპირებს მოგების მიღებას მათი ფასების ხელსაყრელი მოძრაობიდან.

11. ინვესტიციები შეფასებული რეალური ღირებულებით მოგებაში ან ზარალში ასახვით

ინვესტიციები შეფასებული რეალური ღირებულებით მოგებაში ან ზარალში ასახვით მოიცავს სახსრებს, რომლებიც იმართება საერთაშორისო ანგარიშსწორების ბანკის მიერ. აღნიშნული წარმოადგენს ბანკის მიერ განთავსებულ ინვესტიციას საერთაშორისო ანგარიშსწორების ბანკის საინვესტიციო კალათაში („Pool“-ში) (BISIP K), რომელიც თავის მხრივ წარმოადგენს ცენტრალური ბანკების საერთაშორისო რეგერვების ინვესტიციების სამართავად არსებულ ფონდს და რომლის მთავარი მიზანია ბანკისთვის გამოცდილების გაზიარება და საკონსულტაციო მომსახურების გაწევა. ფონდში კვოტის მფლობელებმა შესაძლოა მოითხოვონ საკუთარი ინვესტიციის გამოტანა ნაწილობრივ ან სრულად ნებისმიერ დროს. 2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით საერთაშორისო ანგარიშსწორების ბანკისთვის სამართავად გადაცემულმა სახსრებმა შეადგინა 177,163 ათასი ლარი (2019: 152,395 ათასი ლარი)

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

12. ინვესტიციები შეფასებული რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით

2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით ინვესტიციები შეფასებული რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით მოიცავს:

	31 დეკემბერი 2020	31 დეკემბერი 2019
სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდები		
US Department of the Treasury, Washington	5,074,444	4,648,290
Australian Government, Canberra	662,094	539,163
Canada, Ottawa	225,278	172,355
Government of Sweden	49,141	-
Government of Denmark	32,744	-
	6,043,701	5,359,808
სუპრანაციონალური ფასიანი ქაღალდები		
European Investment Bank, Luxembourg	69,791	65,143
Bank for International Settlements, Basle	65,517	86,020
African Development Bank, Abidjan	59,847	74,171
Asian Development Bank, Manila	54,350	6,697
EUROFIMA, Basel	50,833	43,142
International Bank for Reconstruction & Development, Washington	15,721	2,027
International Finance Corporation, Washington D.C.	13,926	31,567
Inter-American Development Bank, Washington D.C.	13,366	44,854
New Development Bank, Shanghai	6,907	-
Inter-American Investment Corporation	5,950	-
	356,208	353,621
სააგენტოს და სხვა ფასიანი ქაღალდები		
Bank Nederlandse Gemeenten, Den Haag	163,709	242,556
CPPIB Capital Inc, Toronto	144,719	14,535
CDP Financial In, Montreal	131,326	55,250
Agence Francaise de Developpement, Paris	125,506	91,581
Kreditanstalt fuer Wiederaufbau, Frankfurt	124,165	84,072
Svensk Exportkredit AB, Stockholm	118,500	144,585
Royal Bank of Canada	93,413	64,777
Kommuninvest I Sverige AB, Orebro	92,104	83,147
Province of Alberta Canada	77,231	54,776
Korean Development Bank	75,489	-
Landeskreditbank Baden-Wuerttemberg Foerderbank	71,768	86,736
Province of Quebec Canada, Quebec	68,919	74,562
NRW Bank, Duesseldorf	65,551	100,635
Erste Abwicklungsanstalt, Dusseldorf	63,379	83,952
Kommunalbanken AS, Oslo	60,658	144,148
SNCF Reseau EPIC	57,781	59,937
სხვა	388,887	511,713
	1,923,105	1,896,959
სულ ინვესტიციები შეფასებული რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით უცხოურ ვალუტაში.	8,323,015	7,610,388
სავაჭრო სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდები დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში		
საქართველოს მთავრობის ფასიანი ქაღალდები	1,168,338	809,443
სულ ინვესტიციები შეფასებული რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში	1,168,338	809,443

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

რეალური ღირებულებით შეფასებული სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით ინვესტიციების საპროცენტო (კუპონური) განაკვეთების და დაფარვის ვადების ანალიზი იხილეთ ქვემოთ ცხრილში:

	31 დეკემბერი, 2020		31 დეკემბერი, 2019	
	წლიური საპროცენტო განაკვეთი	დაფარვის ვადა	წლიური საპროცენტო განაკვეთი	დაფარვის ვადა
დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში:				
სახელმწიფო სავალო ფასიანი ქაღალდები	0.125%-5.75%	2021-2025	0.5%-5.75%	2020-2022
სუპრანაციონალური სავალო ფასიანი ქაღალდები	0.25%-6%	2021-2025	1.375%-3%	2020-2024
სააგენტოს და სხვა ფასიანი ქაღალდები	0.25%-5.25%	2021-2025	1%-4.5%	2020-2024
დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში:				
სახელმწიფო სავალო ფასიანი ქაღალდები	6.75%-14.375%	2021-2028	7.25%-14.375%	2020-2024

ინვესტიციები შეფასებული რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით მოიცავს სახსრებს, რომლებიც იმართება RAMP პროგრამის ფარგლებში, რომელიც წარმოადგენს საერთაშორისო რეზერვების ნაწილის მსოფლიო ბანკის ხაზინისთვის (გარე მენეჯერი) სამართავად გადაცემას, რომელიც სპეციალიზებულია პორტფელის მართვაზე. გარე მენეჯერისათვის სამართავად სახსრების გადაცემის მთავარ მიზანს წარმოადგენს ბანკისთვის ნოუ-ჰაუს გადაცემა და საკონსულტაციო მომსახურების გაწევა. მენეჯერი კონტრაქტის საფუძველზე იღებს მართვის გასამრჯელოს, რომელიც გამოითვლება გადაცემული სახსრების ნეტო აქტივების ღირებულების საფუძველზე. გარე მენეჯერის პორტფელში არსებული აქტივები ბანკის სახელზეა, გლობალური მეურვის („ქასთოდინის“) პასუხისმგებლობის ქვეშ, შერჩეული სავაჭრო ფასიანი ქაღალდების ინვესტირებისა და რეინვესტირების მიზნით. ბანკს შეუძლია, დროდადრო, შეატყობინოს გარე მენეჯერს, საინვესტიციო თანხის დამატების ან შემცირების შესახებ. 2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, RAMP პროგრამის ფარგლებში სამართავად გადაცემული სახსრების ჯამური ოდენობა შეადგენს 720,204 ათას ლარს (2019: 613,698 ათას ლარს).

არცერთი რეალური ღირებულებით შეფასებული სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით ფინანსური აქტივის საკრედიტო რისკი არ არის არსებითად გაზრდილი თავდაპირველი აღიარების შემდგომ. იხილეთ შენიშვნა 28.

13. ამორტიზებული ღირებულებით შეფასებული ინვესტიციები

	31 დეკემბერი, 2020		31 დეკემბერი, 2019	
	საბალანსო ღირებულება	ნომინალური ღირებულება	საბალანსო ღირებულება	ნომინალური ღირებულება
საქართველოს მთავრობის ფასიანი ქაღალდები				
საქართველოს მთავრობის ფასიანი ქაღალდები	201,661	200,846	241,616	240,846
სულ ამორტიზებული ღირებულებით შეფასებული ინვესტიციები დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში	201,661	200,846	241,616	240,846

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

ამორტიზებული ღირებულებით შეფასებული ინვესტიციების საპროცენტო (კუპონური) განაკვეთები და დაფარვის ვადები იხილეთ ქვემოთ ცხრილში:

	31 დეკემბერი, 2020		31 დეკემბერი, 2019	
	წლიური	დაფარვის ვადა	წლიური	დაფარვის ვადა
	საპროცენტო განაკვეთი		საპროცენტო განაკვეთი.	
საქართველოს მთავრობის ფასიანი ქაღალდები	8.610%	2021-2025	7.100%	2020-2025

საქართველოს მთავრობის სავალო ფასიანი ქაღალდები ეროვნულ ვალუტაში წარმოადგენს საქართველოს მთავრობასა და ბანკს შორის 2006 წლის მარტში გაფორმებული ხელშეკრულების თანახმად სამთავრობო სესხის სავალო ფასიან ქაღალდებად გარდაქმნის შედეგად საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ გამოშვებულ ფიქსირებული საპროცენტო განაკვეთის მქონე ფასიან ქაღალდებს. სამთავრობო სავალო ფასიანი ქაღალდების გადახდა ხდება ახალი ფინანსური ინსტრუმენტების გამოშვების გზით 40,000 ათასი ლარის ოდენობით ყოველწლიურად, რომლებიც კლასიფიცირდება როგორც ინვესტიციები, რომლებიც შეფასებულია რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით. საპროცენტო განაკვეთი ექვემდებარება ყოველწლიურ გადახედვას არსებული საბაზრო განაკვეთების გათვალისწინებით.

ამორტიზებული ღირებულებით შეფასებული ფინანსური აქტივების საკრედიტო რისკი მნიშვნელოვნად არ გაზრდილა თავდაპირველი აღიარების შემდგომ. იხილეთ შენიშვნა 28.

14. გამოყენების უფლების სახით არსებული აქტივი იჯარის მიხედვით

ბანკი სარგებლობს შენობის იჯარით პერონალის ნაწილისთვის ადმინისტრაციული მიზნებისთვის და აღიარებს შესაბამის გამოყენების უფლების სახით არსებულ აქტივს და საიჯარო ვალდებულებას:

გამოყენების უფლების სახით არსებული აქტივის ნაშთის ცვლილებები მოცემულია ქვემოთ:

	2020	2019
ნაშთი 1 იანვრის მდგომარეობით	2,077	2,922
ცვეთის ხარჯი წლის განმავლობაში	(845)	(845)
ნაშთი 31 დეკემბრის მდგომარეობით	1,232	2,077

საიჯარო ვალდებულების ნაშთის ცვლილებები მოცემულია ქვემოთ:

	2020	2019
ნაშთი 1 იანვრის მდგომარეობით	1,877	2,553
საპროცენტო ხარჯი წლის განმავლობაში	112	161
გადახდები წლის განმავლობაში	(837)	(837)
ნაშთი 31 დეკემბრის მდგომარეობით	1,152	1,877

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

15. ძირითადი საშუალებები

	მიწა და შენობა- ნაგებობები	კომპიუტერები, საოფისე მონწყობილობა და ავეჯი	სატრანსპორტო საშუალებები და სხვა	დაუმთავრებელი მშენებლობა	სულ
თვითღირებულებით:					
1 იანვარი, 2019	51,988	10,803	19,541	245	82,577
შესყიდვა	668	6,138	991	494	8,291
გასვლა	(4)	(403)	(162)	(676)	(1,245)
31 დეკემბერი, 2019	52,652	16,538	20,370	63	89,623
შესყიდვა	-	2,226	221	1	2,448
31 დეკემბერი, 2020	52,652	18,764	20,591	64	92,071
დაგროვილი ცვეთა:					
1 იანვარი, 2019	(6,248)	(5,836)	(15,975)	-	(28,059)
ცვეთის ღარიცხვა	(1,039)	(2,264)	(1,004)	-	(4,307)
გასვლა	-	400	162	-	562
31 დეკემბერი, 2019	(7,287)	(7,700)	(16,817)	-	(31,804)
ცვეთის ღარიცხვა	(1,050)	(2,542)	(1,146)	-	(4,738)
31 დეკემბერი, 2020	(8,337)	(10,242)	(17,963)	-	(36,542)
წმინდა საბალანსო ღირებულება:					
31 დეკემბერი, 2019	45,365	8,838	3,553	63	57,819
31 დეკემბერი, 2020	44,315	8,522	2,628	64	55,529

16. არამატერიალური აქტივები

	პროგრამული უზრუნველყოფა	ლიცენზიები	სულ
თვითღირებულებით:			
1 იანვარი, 2019	9,527	3,316	12,843
შესყიდვა	753	441	1,194
31 დეკემბერი, 2019	10,280	3,757	14,037
შესყიდვა	1,350	28	1,378
გასვლა	(190)	(33)	(223)
31 დეკემბერი, 2020	11,440	3,752	15,192
დაგროვილი ამორტიზაცია:			
1 იანვარი, 2019	(7,230)	(552)	(7,782)
წლის ღარიცხვა	(566)	(709)	(1,275)
31 დეკემბერი, 2019	(7,796)	(1,261)	(9,057)
წლის ღარიცხვა	(794)	(708)	(1,502)
გასვლა	190	33	223
31 დეკემბერი, 2020	(8,400)	(1,936)	(10,336)
წმინდა საბალანსო ღირებულება			
31 დეკემბერი, 2019	2,484	2,496	4,980
31 დეკემბერი, 2020	3,039	1,817	4,856

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

17. სხვა აქტივები და ვალდებულებები

	31 დეკემბერი, 2020	31 დეკემბერი, 2019
სხვა აქტივები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში:		
წინასწარი გადახდები	977	123
სხვა მოთხოვნები	9	130
სულ სხვა აქტივები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში	986	253
სხვა აქტივები დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში:		
წინასწარი გადახდები	8,133	186
სამახსოვრო ოქროს მონეტები და ოქროს ზოდები	1,982	3,762
მარაგები	617	579
თანამშრომლებზე გაცემული სესხები	162	166
სხვა მოთხოვნები	642	107
	11,536	4,800
სხვა აქტივების გაუფასურების რეზერვი	(156)	(161)
სულ სხვა აქტივები დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში	11,380	4,639

2020 და 2019 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, სხვა ფინანსური აქტივები, გაუფასურების რეზერვის გამოკლებით, შეადგენს 1,633 და 365 ათას ლარს, შესაბამისად.

სხვა აქტივების მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალის რეზერვი წარმოადგენს თანამშრომლებზე გაცემული სესხების და სხვა დებიტორების მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალის რეზერვს. მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალის რეზერვის მოძრაობა წარმოდგენილია 28-ე განმარტებით შენიშვნაში.

სხვა ვალდებულებები მოიცავს:

	31 დეკემბერი, 2020	31 დეკემბერი, 2019
სხვა ვალდებულებები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში		
ვალდებულებები მომწოდებლების მიმართ	6,203	1,247
მთლიანი სხვა ვალდებულებები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში	6,203	1,247
სხვა ვალდებულებები დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში		
ვალდებულებები მომწოდებლების მიმართ	6,295	6,002
ვალდებულება რეალიზებულ ბანკნოტებსა და მონეტებზე	1,782	1,742
საიჯარო ვალდებულება	1,152	1,877
სხვა ვალდებულებები	350	311
მთლიანი სხვა ვალდებულებები დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში	9,579	9,932
სულ სხვა ვალდებულებები	15,782	11,179

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

18. ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ

ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ მოიცავს:

	31 დეკემბერი, 2020	31 დეკემბერი, 2019
ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტების მიხედვით		
საკორესპონდენტო ანგარიშები ეროვნულ ვალუტაში	446,249	463,053
ერთდღიანი დეპოზიტები ეროვნულ ვალუტაში	78,700	8,400
სულ ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტების მიხედვით	524,949	471,453
ბანკების სავალდებულო რეზერვები უცხოურ ვალუტაში	5,480,533	4,231,029
სულ ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტების მიხედვით	6,005,482	4,702,482
ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ, სხვა		
საკორესპონდენტო ანგარიშები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში	89,741	73,437
კომერციული ბანკების სპეციალური დეპოზიტები უცხოურ ვალუტაში	13,330	-
სულ ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ, სხვა	103,071	73,437
სულ ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	6,108,553	4,775,919

2020 და 2019 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ ვალდებულებებში შედის 4,469,736 ათასი ლარის და 3,653,198 ათასი ლარის (შესაბამისად) ოდენობის სამი უმსხვილესი რეზიდენტი კომერციული ბანკის ნაშთები, რომლებიც შეადგენს ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ მთლიანი ვალდებულების 73.17 და 76.49 პროცენტს (შესაბამისად).

რეზიდენტ კომერციულ ბანკებს მოეთხოვებათ საქართველოს ეროვნულ ბანკში განათავსონ მინიმალური სარეზერვო ნაშთები. 2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, სავალდებულო რეზერვები წარმოადგენს რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიერ ეროვნულ ვალუტაში დენომინირებული მოზიდული სახსრების 5 პროცენტს (2019: 5%), და უცხოურ ვალუტაში დენომინირებული მოზიდული სახსრების 25 პროცენტს (2019: 25%). უცხოური ვალუტის ვალდებულებების შემთხვევაში დარჩენილი ხანდაზმულობით 1-2 წელი მინიმალური სარეზერვო ნაშთები შეადგენს 15 პროცენტს (2019: 15%). სავალდებულო რეზერვებზე 2020 და 2019 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით წლიური საპროცენტო განაკვეთი ლარში დენომინირებულ მინიმალურ სარეზერვო მოთხოვნებზე შესაბამისად შეადგენს 8 და 9 პროცენტს, ხოლო აშშ დოლარში/ევროში დენომინირებულ მინიმალურ სარეზერვო მოთხოვნებზე -0.25%/-0.7% და 1.25%/-0.7%, შესაბამისად. ეროვნულ ვალუტაში დენომინირებული მოზიდული სახსრები, რომელთა დარჩენილი დაფარვის ვადა აღემატება ერთ წელს და უცხოურ ვალუტაში დენომინირებული მოზიდული სახსრები, რომელთა დარჩენილი დაფარვის ვადა აღემატება 2 წელს, არიან განთავსებული სავალდებულო რეზერვის მოთხოვნისაგან.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

19. ვალდებულებები ფინანსთა სამინისტროს მიმართ

	31 დეკემბერი, 2020	31 დეკემბერი, 2019
ვალდებულებები ფინანსთა სამინისტროს მიმართ:		
მიმდინარე ანგარიშები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში	788,928	616,518
მიმდინარე ანგარიშები დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში	661,984	838,104
სულ ვალდებულებები ფინანსთა სამინისტროს მიმართ	1,450,912	1,454,622

20. ვალდებულებები კლიენტების მიმართ

	31 დეკემბერი, 2020	31 დეკემბერი, 2019
ვალდებულებები კლიენტების მიმართ ეროვნულ ვალუტაში:		
ვალდებულებები საპენსიო სააგენტოს მიმართ	-	266,644
ვალდებულებები საერთაშორისო ორგანიზაციების მიმართ	1,394	960
სულ ვალდებულებები კლიენტების მიმართ ეროვნულ ვალუტაში:	1,394	267,604

2020 წლის განმავლობაში საპენსიო სააგენტომ გაიტანა თანხები ბანკში გახსნილი ანგარიშებიდან.

21. მიმოქცევაში გაშვებული ფული

მიმოქცევაში გაშვებული ფული წარმოადგენს ბანკის მიერ გამოშვებულ საქართველოს ეროვნულ ვალუტას. 2020 და 2019 წლების 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის, მოძრაობა წლის განმავლობაში არის შემდეგი:

	2020	2019
ნაშთი 1 იანვრის მდგომარეობით	4,137,012	3,565,495
მიმოქცევაში გაშვებული ბანკნოტები	6,973,721	6,156,260
მიმოქცევაში გაშვებული მონეტები	54,257	100,185
მიმოქცევიდან ამოღებული ბანკნოტები	(6,456,882)	(5,601,513)
მიმოქცევიდან ამოღებული მონეტები	(46,681)	(83,415)
ნაშთი 31 დეკემბრის მდგომარეობით	4,661,427	4,137,012

22. გამოშვებული სავალლო ფასიანი ქაღალდები

	წლიური საპროცენტო განაკვეთი	დაფარვის ვადა	ნომინალური ღირებულება	საბალანსო ღირებულება
სადეპოზიტო სერთიფიკატები		28 იანვარი -		
2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით	8.01%-8.13%	25 მარტი 2021	60,000	59,273
სადეპოზიტო სერთიფიკატები		3 იანვარი -		
2019 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით	7.60%-9.09%	26 მარტი 2020	80,000	79,149

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

23. კაპიტალი

კანონის შესაბამისად, ბანკის კაპიტალი მოიცავს ბანკის გაცხადებულ და მთლიანად გადახდილ კაპიტალსა და სარეზერვო ფონდს.

საწესდებო კაპიტალი

2020 და 2019 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ბანკის საწესდებო კაპიტალი სრულად არის შეტანილი და შეადგენს 15,000 ათას ლარს.

კაპიტალის მართვა

ბანკი განსაზღვრავს კაპიტალს როგორც საკუთარ კაპიტალს ფასს-ის თანახმად. 2009 წლის 1 დეკემბრით (№2186) დათარიღებული კანონის 24-ე მუხლის საფუძველზე, ყოველი საფინანსო წლისათვის ბანკის წმინდა მოგება გამოიანგარიშება, როგორც წმინდა საოპერაციო მოგების ან ზარალის და გადაფასების შედეგად მიღებული არარეალიზებული წმინდა მოგების ან ზარალის ჯამი. წმინდა საოპერაციო მოგება ან ზარალი მიიღება საანგარიშგებო წლის შემოსავლის თანხიდან ძირითადი საქმიანობის წარმართვისათვის განკუთვნილი მიმდინარე ხარჯების გამოქვითვით. გაუნაწილებელი მოგება კანონის მოთხოვნებისა და საბჭოს მიერ დამტკიცების შესაბამისად, გადადის სხვადასხვა რეზერვებში. წლიური ანგარიშის ბანკის საბჭოს მიერ დამტკიცების შემდეგ საფინანსო წლის დარჩენილი წმინდა მოგება უნდა გადაირიცხოს საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს ანგარიშზე ბანკის საფინანსო წლის დასრულებიდან 6 თვის ვადაში.

სარეზერვო ფონდი

კანონში შეტანილი ცვლილების (მუხლი 25) თანახმად, ბანკის საერთო სარეზერვო ფონდმა უნდა შეადგინოს სარეზერვო ფულის (ბანკის მიერ მიმოქცევაში გაშვებული ნაღდი ფული ეროვნულ ვალუტაში და კომერციული ბანკების საკორესპონდენტო ანგარიშები ეროვნულ ვალუტაში) 15 პროცენტი. ბანკის საერთო სარეზერვო ფონდი იქმნება წლის რეალიზებული მოგებიდან, რომელიც წარმოადგენს წლის წმინდა მოგებას სავალუტო და სხვა გადაფასებით გამოწვეული არარეალიზებული წმინდა მოგების გამოკლებით. ბანკის საბჭო უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება წმინდა მოგების დარჩენილი თანხით საერთო სარეზერვო ფონდის მოცულობის შესაბამისი ფინანსური წლის ბოლოს არსებული სარეზერვო ფულის ოდენობის 15 პროცენტზე ნაკლები ოდენობით შევსების შესახებ.

სარეზერვო ფონდი გამოიყენება მხოლოდ ბანკის ზარალის საკომპენსაციოდ. ქვეყნის ფინანსური სისტემის სტაბილურობის შენარჩუნებისა და მდგრადი ეკონომიკური ზრდის ხელშეწყობის მიზნით, საბჭო უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება სარეზერვო ფონდში არსებული თანხების განაწილების შესახებ. სარეზერვო ფონდში თანხების გადატანის შემდეგ, ბანკის რეალიზებული მოგების ნარჩენი ნაშთი უნდა გადაირიცხოს საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტში.

რეალიზებულმა მოგებამ 2020 ფინანსური წლისათვის შეადგინა 359,139 ათასი ლარი და განაწილდება სარეზერვო ფონდსა და სახელმწიფო ბიუჯეტს შორის საბჭოს მიერ ფინანსური ანგარიშგების დამტკიცების შემდგომ.

კანონის 25-ე მუხლის გ პუნქტის საფუძველზე, 2020 წელს, სარეზერვო ფონდში გადატანის შემდგომ, ბანკმა საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს გადაურიცხა 100,000 ათასი ლარი გაუნაწილებელი მოგებიდან (2019: 80,000 ლარი).

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარით)

უცხოური ვალუტის და სხვა გადაფასების რეზერვი

კანონის 25(ა)-ე მუხლის თანახმად, უცხოური ვალუტის გადაფასებით გამოწვეული არარეალიზებული წმინდა მოგება მიემართება უცხოური ვალუტის გადაფასების რეზერვში და რეალური ღირებულებით აღრიცხული მოგებაში ან ზარალში ასახვით ფინანსური აქტივების საბაზრო ფასების ცვლილებების წმინდა არარეალიზებული მოგება მიემართება სპეციალურად ამ მიზნით შექმნილ გადაფასების რეზერვში.

2020 წელს უცხოური ვალუტის გადაფასებიდან მიღებული წმინდა არარეალიზებული მოგება 680,748 ათასი ლარის ოდენობით სრულად მიიმართა უცხოური ვალუტის გადაფასების რეზერვში (2019 წელს: მოგება 339,677 ათასი ლარი). 2020 წელს ბანკმა სხვა გადაფასების რეზერვის სრული მოცულობა, რომელიც 2019 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით შეადგენდა 2,512 ათას ლარს, გადაიტანა სხვა გადაფასების რეზერვიდან გაუნაწილებელ მოგებაში (2019 წელს 2,512 ათასი ლარი გადატანილ იქნა გაუნაწილებელი მოგებიდან სხვა გადაფასების რეზერვში).

რეალური ღირებულებით შეფასებული სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით ინვესტიციების გადაფასების რეზერვი

აღნიშნული რეზერვი წარმოადგენს იმ ინვესტიციების რეალური ღირებულების ცვლილებას, რომლებიც შეფასებულია რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით.

24. ვალდებულებები და პირობითი ვალდებულებები

ბანკი თავისი ჩვეული საქმიანობის პროცესში არის მხარე ფინანსური ინსტრუმენტებისა რომელიც დაკავშირებულია გარესაბალანსო ვალდებულებებთან. ბანკი გარესაბალანსო ვალდებულებებთან მიმართებაში ხელმძღვანელობს რისკების მართვის იმავე პოლიტიკით, რომელსაც იყენებს საბალანსო ოპერაციებში.

ვალდებულებები კაპიტალურ დანახარჯებზე

2020 და 2019 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ბანკს არ გააჩნია არსებითი ვალდებულებები კაპიტალურ დანახარჯებზე.

საოპერაციო გარემო

როგორც განვითარებად ბაზარს, საქართველოს არ გააჩნია მაღალგანვითარებული ინფრასტრუქტურა, რომელიც, როგორც წესი, ახასიათებს უფრო მომწიფებულ საბაზრო ეკონომიკას. ამიტომ, განსაკუთრებით მკვეთრმა ცვლილებებმა საოპერაციო გარემოში (გლობალური გარემოს ჩათვლით) შეიძლება იქონიოს ისეთი გავლენა ბანკის შედეგზე და ფინანსურ მდგომარეობაზე რომელიც ამჟამად ვერ განისაზღვრება.

ბოლო რამდენიმე წლის განმავლობაში, საქართველოს მთავრობამ და ბანკმა მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადადგეს, რამაც დადებითი გავლენა იქონია ქვეყნის საინვესტიციო გარემოზე. განსაკუთრებით აღსანიშნავია რეფორმები საბანკო, იურიდიულ, საგადასახადო, მარეგულირებელი სისტემის ეფექტიანობის გაზრდის მიმართულებით და ასევე, სხვადასხვა ღონისძიებები ეკონომიკის ლიკვიდურობისთვის საჭირო მოთხოვნების შესრულებისა და ეროვნული ვალუტის კურსის სტაბილიზაციისთვის. ყოველივე ამან ხელი შეუწყო მაკროეკონომიკურ სტაბილურობას, რეალური ზრდის მაღალ ტემპებს და უცხოური ინვესტიციების შემოდინებას. არსებული ტენდენცია იძლევა საფუძველს, რომ ეკონომიკის ზრდა მთლიანობაში კვლავაც გაგრძელდება.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

ამასთან, საქართველოს ეკონომიკის სამომავლო განვითარება მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული ზემოთხსენებულ რეფორმებზე და საქართველოს მთავრობისა და ბანკის მიერ მიღებული ფინანსური თუ მონეტარული ზომების ეფექტურობაზე.

ხელმძღვანელობას სჯერა, რომ ყველა საჭირო ღონისძიება განხორციელდა მაკროეკონომიკურ და ფინანსურ სტაბილურობასთან დაკავშირებით ბანკის როლის ხელშეწყობის მიზნით.

COVID-19 პანდემიის საპასუხოდ, ბანკმა შეიმუშავა ლიკვიდობის დროებითი ინსტრუმენტები, რათა თავიდან აიცილოს ან მინიმუმამდე შეამციროს პოტენციური სამომავლო ლიკვიდობის რისკები საბანკო სექტორში. 2020 წლის აპრილიდან, სტანდარტულ რეფინანსირების სესხებთან ერთად, ბანკი ბაზარს უწევს ლიკვიდობის მხარდაჭერას სავალუტო სვოპების ოპერაციების მეშვეობით. სავალუტო სვოპი არის მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტი, რომელიც მიმართულია ბაზარზე ლიკვიდობის შექმნისკენ. სავალუტო სვოპ ტრანზაქციების მეშვეობით, ბანკი 1 თვით ყიდულობს უცხოურ ვალუტას ეროვნული ვალუტის მეშვეობით მიმდინარე (სვოტ) კურსით, იმ პირობით, რომ იგი უკან გაიყიდება წინასწარ განსაზღვრული ფორვარდული კურსით.

სასამართლო დავები

ბანკის მიმდინარე სასამართლო პროცესებთან და საჩივრებთან მიმართებაში ხელმძღვანელობას მიაჩნია, რომ ამგვარი სასამართლო პროცესებიდან წარმოშობილი ვალდებულება, თუ ასეთს ადგილი ექნება, არ იქონიებს არსებით გავლენას ბანკის ფინანსურ მდგომარეობაზე ან მისი საქმიანობის შედეგებზე. ხელმძღვანელობის აზრით, არ არსებობს რაიმე არსებითი დაურიცხავი ზარალი, რომელიც შესაძლოა მომავალში მოხდეს და შესაბამისად ფინანსურ ანგარიშგებაში არ არის გათვალისწინებული დანაკარგების ანარიცხები.

საკრედიტო და პირობითი ვალდებულებები

2020 და 2019 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ბანკს არ გააჩნია რაიმე არსებითი საკრედიტო და პირობითი ვალდებულება.

დაზღვევა

სადაზღვევო ინდუსტრია საქართველოში განვითარების ეტაპზეა და მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხეში არსებული დაზღვევის მრავალი სახეობა, ზოგადად, ჯერ არ არის ხელმისაწვდომი საქართველოსათვის. ბანკს არ გააჩნია საკუთარი ოპერაციების წყვეტის ან მესამე მხარის მიმართ ვალდებულების სრული დაზღვევა, გარემოზე მიყენებული ზიანისთვის, რომელიც წარმოიშობება ბანკის ოპერაციებისას დაშვებული შეცდომებით. სანამ ბანკი მოიპოვებს ადეკვატურ დაზღვევას, არსებობს იმის რისკი რომ კონკრეტული აქტივების დაკარგვა ან განადგურება გამოიწვევს უარყოფით ეფექტს ბანკის ოპერაციებსა და ფინანსურ პოზიციებზე.

25. გარიგებები დაკავშირებულ მხარეებთან

ბანკი, როგორც სახელმწიფო ორგანო, დაკავშირებულია საქართველოს მთავრობის ორგანოებთან. თავისი პოლიტიკის მიზნების მისაღწევად, ბანკი ინარჩუნებს სტრუქტურულ და ფუნქციურ დამოუკიდებლობას საქართველოს მთავრობისგან, იქიდან გამომდინარე რომ ბანკს შეუძლია თავისი ხელმძღვანელობით და მართვით თავად დააფინანსოს ბანკის ოპერაციები გარე დახმარების გარეშე.

უმაღლესი რანგის ხელმძღვანელობაში იგულისხმებიან ის პიროვნებები, რომლებსაც გააჩნიათ უფლებამოსილება და აკისრიათ პასუხისმგებლობა დაგეგმონ, განკარგონ და აკონტროლონ ბანკის საქმიანობა, პირდაპირ თუ არა პირდაპირ. უმაღლესი რანგის ხელმძღვანელობას შეადგენენ: საბჭოს წევრები, აღმასრულებელი დირექტორი და დეპარტამენტების უფროსები.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

ბანკი, ჩვეულებრივი საქმიანობის წარმართვის პროცესში შედის გარიგებებში დაკავშირებულ მხარეებთან და არსებითი ოპერაციები და ნაშთები ფინანსურ ანგარიშგებაში წარმოდგენილია ურთიერთდამოკიდებულების შინაარსზე და არა მხოლოდ იურიდიულ ფორმაზე დაყრდნობით.

ბანკის გარიგებები დაკავშირებულ მხარეებთან წარმოდგენილია ქვემოთ:

	2020 წლის 31 დეკემბრის დასრულებული წელი		2019 წლის 31 დეკემბრის დასრულებული წელი	
	გარიგებები დაკავშირებულ მხარეებთან	სულ მოგებისა და ზარალისა და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგების მუხლის მიხედვით	გარიგებები დაკავშირებულ მხარეებთან	სულ მოგებასა და ზარალისა და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგების მუხლის მიხედვით
უმაღლესი რანგის ხელმძღვანელობის ანაზღაურება: - თანამშრომლის მოკლევადიანი სარგებელი	(3,922)	(28,303)	(3,847)	(25,378)

	შენიშვნები	31 დეკემბერი, 2020		31 დეკემბერი, 2019	
		დაკავშირებული მხარეების ნაშთები	სულ ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგების მუხლის მიხედვით	დაკავშირებული მხარეების ნაშთები	სულ ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგების მუხლის მიხედვით
ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგება აქტივები:					
ეროვნულ ვალუტაში დენომინირებული ინვესტიციები რომლებიც შეფასებულია რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით- საქართველოს მთავრობა	12	1,168,338	1,168,338	809,443	809,443
ამორტიზებული ღირებულებით შეფასებული ინვესტიციები ეროვნულ ვალუტაში- საქართველოს მთავრობა	13	201,661	201,661	241,616	241,616
თანამშრომლებზე გაცემული სესხები-უმაღლესი რანგის ხელმძღვანელობა	17	-	-	-	-
ვალდებულებები:					
ვალდებულებები ფინანსთა სამინისტროს მიმართ	19	1,450,912	1,450,912	1,454,622	1,454,622
მოგება ან ზარალისა და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგება					
საპროცენტო შემოსავალი		92,786	446,419	57,818	399,076
- საქართველოს მთავრობა		92,786		57,817	
- უმაღლესი რანგის ხელმძღვანელობა		-		1	

რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით შეფასებული სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდების რეალური ღირებულების ცვლილებით მიღებულმა არარეალიზებულმა მოგება 2020 წელს შეადგინა 4,917 ათასი ლარი (2019: ზარალი 10,023 ათასი ლარის ოდენობით)

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

26. საფინანსო საქმიანობასთან დაკავშირებული ვალდებულებები

ვალდებულებების ცვლილებების რეკონსილაცია საფინანსო საქმიანობიდან წარმოშობილ ფულად ნაკადებთან:

შენიშვნა	ნაღდი				უნაღდო			
	1	გადახდილი პროცენტი	ფულადი სახსრები	დარიცხული პროცენტი	საკურსო სხვაობები	სხვა	31	
	იანვარი 2020		ფინანსური საქმიანობიდან				დეკემბერი 2020	
ფინანსური აქტივობებით გამოწვეული ვალდებულებები:								
გამოშვებული სავალო ფასიანი ქაღალდები	22	79,149	(5,039)	(20,332)	5,495	-	-	59,273
ვალდებულებები საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმართ	9	1,284,863	(11,729)	374,823	12,602	240,228	-	1,900,788
შენიშვნა	ნაღდი				უნაღდო			
	1	გადახდილი პროცენტი	ფულადი სახსრები	დარიცხული პროცენტი	საკურსო სხვაობები	სხვა	31	
	იანვარი 2019		ფინანსური საქმიანობიდან				დეკემბერი 2019	
ფინანსური აქტივობებით გამოწვეული ვალდებულებები:								
გამოშვებული სავალო ფასიანი ქაღალდები	22	79,310	(3,611)	(990)	4,440	-	-	79,149
ვალდებულებები საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმართ	9	985,307	(15,783)	234,773	14,440	66,027	99	1,284,863

27. ფინანსური ინსტრუმენტების რეალური ღირებულება

ფასს-ის თანახმად რეალური ღირებულება არის თანხა, რომელიც მიღებული იქნება აქტივის გაყიდვიდან ან იქნება გადახდილი ვალდებულებების გადაცემისას ჩვეულებრივი გარიგებების ფარგლებში ბაზრის მონაწილეებს შორის შეფასების თარიღისათვის.

რეალური ღირებულებით აღრიცხული ფინანსური ინსტრუმენტები

ბანკის ზოგიერთი ფინანსური ინსტრუმენტის რეალური ღირებულებით აღრიცხვა ყოველი საანგარიშგებო პერიოდის ბოლოს ხდება. მომდევნო ცხრილი იძლევა ინფორმაციას თუ როგორ განისაზღვრება ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების რეალური ღირებულება (კერძოდ შეფასების ტექნიკები და გამოყენებული მონაცემები).

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

წარდგენის მიზნით, რეალური ღირებულებით აღრიცხული ფინანსური ინსტრუმენტები დაყოფილია რეალური ღირებულების იერარქიის სამი დონის მიხედვით, რაც დაფუძნებულია რეალური ღირებულების დასადგენად გათვალისწინებული შემავალი მონაცემების დაკვირვებადობის ხარისხზე:

- აქტიურ ბაზარზე კოტირებული ფასები (**დონე 1**) – შეფასება დაფუძნებულია აქტიურ ბაზრებზე მსგავსი აქტივებისა თუ ვალდებულებების კოტირებულ ფასებზე, ბანკის წვდომის შესაძლებლობის შესაბამისად. ამ სახის ფინანსურ ინსტრუმენტებზე შეფასების კორექტირებები არ ვრცელდება, რადგან შეფასება დაფუძნებულია კოტირებულ ფასებზე, რომლებიც მზა სახით და საკმარისი სიხშირით გვხვდება აქტიურ ბაზარზე, ამ პროდუქტების შეფასება არ წარმოადგენს მნიშვნელოვან შეფასების საგანს. ეს დონე მოიცავს საერთაშორისო რეგულაციების პორტფელის ფინანსურ ინსტრუმენტებს, რომლებიც კლასიფიცირებულია წარმოებულ ფინანსურ ინსტრუმენტებად, ფინანსურ ინსტრუმენტებად, რომლებიც შეფასებულია რეალური ღირებულებით მოგებაში ან ზარალში ასახვით და ფინანსურ ინსტრუმენტებად, რომლებიც შეფასებულია რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით. ინსტრუმენტები ფასდება ყოველდღიურად, ბლუმბერგის ღირებულების საბოლოო ე.წ. „შეთავაზებული ფასების“ მიხედვით.
- შეფასების ტექნიკა, რომელიც იყენებს დაკვირვებად მონაცემებს. (**დონე 2**) - შეფასება რომელიც ეყრდნობა მონაცემებს, გარდა კოტირებული ფასებისა რომელიც გამოიყენებოდა 1-ელ დონეში, რომლებიც დაკვირვებადი აქტივისა და ვალდებულებებისთვის პირდაპირ ან არაპირდაპირ. მე-2 დონე მოიცავს შემდეგს:

- ა) კოტირებული ფასები მსგავსი აქტივებისა და ვალდებულებებისთვის აქტიურ ბაზრებზე;
- ბ) კოტირებული ფასები იდენტური ან მსგავსი აქტივებისა და ვალდებულებებისთვის არა აქტიურ ბაზრებზე;
- გ) აქტივებსა და ვალდებულებებზე არა კოტირებული ფასების მქონე მონაცემი, რომლის დაკვირვებაც შესაძლებელია, მაგალითად:

- საპროცენტო განაკვეთები და სარგებლის მრუდები, რომლებიც დაკვირვებადი კოტირებული ინტერვალისთვის.
- ნაგულისხმები მიგრაცია. და
- საკრედიტო „სპრედი“.

დ) ბაზრით გამყარებული მონაცემები

საქართველოს მთავრობის ფასიანი ქაღალდები, კლასიფიცირებული როგორც ინვესტიციები შეფასებულია რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით, მიეკუთვნება მე-2 დონეს და ითვლება დაკვირვებადი მონაცემების მიხედვით, უფრო კონკრეტულად კი საბაზრო სარგებლის მიხედვით საქართველოს მთავრობის მიერ გამოშვებული მსგავსი ფასიანი ქაღალდებისთვის. რეალური ღირებულების შესაფასებლად, დისკონტირებული ფულადი ნაკადების მოდელი გამოიყენება მიმდინარე საპროცენტო განაკვეთის სარგებლის მრუდზე დაყრდნობით, რომელიც შეესაბამება დარჩენილ ვადიანობას.

- შეფასების ტექნიკა, რომლის შემავალი მონაცემები არ ეფუძნება საბაზრო მონაცემებს (**დონე 3**) – შეფასება დაფუძნებულია ყველა იმ მონაცემზე, რომელიც მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს რეალური ღირებულებაზე და არ ეფუძნება დაკვირვებად საბაზრო მონაცემებს. ბანკს არ გააჩნია ისეთი ფინანსური ინსტრუმენტები, რომლებიც არ ეფუძნება საბაზრო მონაცემებს.

ბანკს მიაჩნია, რომ სააღრიცხვო შეფასება, რომელიც დაკავშირებულია ფინანსური ინსტრუმენტების შეფასებასთან, როდესაც არ არის ხელმისაწვდომი კოტირებული საბაზრო ფასები ან სხვა დაკვირვებადი მონაცემები არის მნიშვნელოვანი წყარო გაურკვევლობებისა შეფასებებში რადგან: (i) ის არის მიდრეკილი პერიოდული ცვლილებებისკენ, საჭიროებს მენეჯმენტისგან დაშვებებს საპროცენტო განაკვეთებზე,

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

ცვალებადობაზე, გაცვლით კურსებზე, კონტრაგენტის საკრედიტო რეიტინგზე, შეფასების კორექტირებებზე და ტრანზაქციების სპეციფიკურ ფუნქციებზე და (ii) შეფასების ცვლილებამ შეიძლება არსებითი გავლენა იქონიოს ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებაში აღრიცხულ აქტივებსა და მოგებაზე ან ზარალზე.

ქვემოთ ცხრილში მოცემულია ფინანსური ინსტრუმენტები რეალური ღირებულებით, შეფასების დონეების მიხედვით 2020 წლის 31 დეკემბრისა და 2019 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით. თანხები მოცემულია ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებაში ასახული ღირებულებებით:

ფინანსური აქტივები საერთაშორისო რეზერვები	შენიშვნები	რეალური ღირებულება		რეალური ღირებულების იერარქიის დონეები	შეფასების ტექნიკები და ძირითადი მონაცემები	არა- დაკვირვებადი მნიშვნელოვანი მონაცემები
		2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით	2019 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით			
წარმოებული ფინანსური აქტივები	10	13,989	5,362	დონე 1	აქტიურ ბაზარზე კოტირებული “შეთავაზებული ფასი”	არ მიესადაგება
ინვესტიციები რეალური ღირებულებით მოგებაში ან ზარალში ასახვით	11	177,163	152,395	დონე 1*	აქტიურ ბაზარზე კოტირებული “შეთავაზებული ფასი”	არ მიესადაგება
ინვესტიციები რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით	12	8,323,015	7,610,388	დონე 1	აქტიურ ბაზარზე კოტირებული “შეთავაზებული ფასი”	არ მიესადაგება
მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტები						
ინვესტიციები რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით	12	1,168,338	809,443	დონე 2	საბაზრო საპროცენტო განაკვეთი მსგავსი ინსტრუმენტების- თვის	არ მიესადაგება
წარმოებული ფინანსური აქტივები	10	1,318	-	დონე 1	აქტიურ ბაზარზე კოტირებული “შეთავაზებული ფასი”	არ მიესადაგება

*ინვესტიციები რეალური ღირებულებით მოგებაში ან ზარალში ასახვით წარმოადგენს საერთაშორისო რეზერვების იმ ნაწილს, რომელიც სამართავად არის გადაცემული საერთაშორისო ანგარიშსწორების ბანკისთვის და შედგება საერთაშორისო ანგარიშსწორების ბანკის საინვესტიციო კალათაში (BISIP_K) განთავსებული ინვესტიციებისგან. აღნიშნული აქტივების უდიდესი უმრავლესობა წარმოადგენს ინსტრუმენტებს, რომელთათვისაც არსებობს აქტიურ ბაზარზე კოტირებული ფასები რაზე წვდომაც ბანკს აქვს იდენტურ აქტივებისა თუ ვალდებულებებისთვის. შესაბამისად, რეალური ღირებულების იერარქიაში ინვესტიციის რეალური ღირებულება მიჩნეულია როგორც დონე 1.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

2020 წლის 31 დეკემბრით და 2019 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლებისათვის აღვნიშნავთ არ ჰქონია გადატანას პირველ, მეორე და მესამე დონეებს შორის.

სხვა სრულ შემოსავალში შესული მოგება და ზარალი უკავშირდება ინვესტიციებს, რომლებიც შეფასებულია რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით და მისი ანგარიშგება ხდება როგორც რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით ინვესტიციების გადაფასების რეზერვის ცვლილება.

მოგებაში ან ზარალში გაერთიანებული წმინდა არარეალიზებული მოგება/(ზარალი) ფასიანი ქაღალდებისა და წარმოებული ინსტრუმენტებიდან უკავშირდება წარმოებული ფინანსური აქტივებისა და სავაჭრო ფასიანი ქაღალდების ცვლილებებს რეალურ ღირებულებაში 2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის.

იმ ფინანსური აქტივებისა და ფინანსური ვალდებულებების რეალური ღირებულება, რომლებიც არ ფასდება რეალური ღირებულებით განმეორებით საფუძველზე (ამასთან აუცილებელია რეალური ღირებულების ასახვა)

ფიქსირებული საპროცენტო შემოსავლის მქონე ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების საბალანსო ღირებულება უტოლდება რეალურ ღირებულებას, იმ შემთხვევაში თუ მათ გააჩნიათ ხანმოკლე დაფარვის ვადა. ეს დაშვება ასევე ეხება მოთხოვნამდე დეპოზიტებსა და ანგარიშებს დაფარვის ვადის გარეშე.

მიჩნეულია, რომ ცვლადი საპროცენტო სარგებლის მქონე ფინანსური აქტივებისა (საქართველოს სახელმწიფო სავალო ფასიანი ქაღალდები კლასიფიცირებული როგორც ამორტიზებული ღირებულებით შეფასებული ინვესტიციები) და ვალდებულებების (სესხები საერთაშორისო სავალუტო ფონდიდან) შემთხვევაში საბალანსო ღირებულება უტოლდება რეალურ ღირებულებას. დამატებით ბანკის მენეჯმენტი მიიჩნევს, რომ სესხი საერთაშორისო სავალუტო ფონდიდან, მისი სპეციფიური თვისებიდან გამომდინარე წარმოადგენს ცალკე სესხების სეგმენტს, რომლებიც გაიცემა საერთაშორისო ფინანსური ორგანიზაციების მიერ განვითარებული ქვეყნებისთვის ხელშეწყობის მიზნით. შედეგად ეს სესხები განიხილება როგორც “გამლილი ხელის მანძილის პრინციპით” მიღებული.

28. რისკების მართვა

შესავალი

ბანკის საქმიანობა დაკავშირებულია სხვადასხვა ტიპის რისკებთან. ეს რისკები მოიცავს ფინანსურ რისკებს საბაზრო, საკრედიტო და ლიკვიდობის რისკების სახით. აგრეთვე ბანკის საქმიანობა დაკავშირებულია არაფინანსური რისკების ფართო სპექტრთან. ბანკის უნიკალური როლიდან და ფუნქციებიდან გამომდინარე, ბანკის მიერ რისკების მართვა და კონტროლი დაფუძნებულია არა მარტო ორგანიზაციული რისკისა და მოგების შესახებ მოსაზრებებზე, არამედ, ის მხედველობაში იღებს ეროვნულ ინტერესს, შესაბამის კანონმდებლობაში გაწერილი პასუხისმგებლობების მიხედვით. ბანკის ხედვით რისკების მართვის სისტემა წარმოადგენს მმართველობის პროცესის განუყოფელ ნაწილს და ძლიერი კორპორაციული მმართველობის არსებით კომპონენტს. ბანკის საბჭო, საბოლოო ჯამში, პასუხისმგებელია რისკების მართვის ჩარჩოს და მნიშვნელოვანი რისკების მართვის პროცესის ზედამხედველობაზე და ასევე რისკების მართვის პოლიტიკების და პროცედურების გადახედვაზე. ეფექტური და ეფექტიანი რისკის მართვის სისტემის უზრუნველსაყოფად ბანკში შემუშავებულია დაცვის სამსახიანი მოდელი. ეს მოდელი სტრუქტურული ერთეულებისთვის, რისკების ცენტრალიზებული მართვის დეპარტამენტისა და შიდააუდიტორული სამსახურისთვის გამოყოფს მკაფიო როლებსა და პასუხისმგებლობებს.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

დაცვის პირველი ხაზი (კონტროლის პირველი დონე): მართვა სტრუქტურული ერთეულის დონეზე

დაცვის პირველი ხაზი (ბანკის დეპარტამენტები) პასუხისმგებელია რისკების იდენტიფიცირებაზე, შეფასებასა და რისკების მართვაზე სტრუქტურული ერთეულის დონეზე ადეკვატური და ეფექტური კონტროლის მექანიზმების შემუშავების, დანერგვასა და შენარჩუნების გზით.

დაცვის მეორე ხაზი (კონტროლის მეორე დონე): რისკების ცენტრალიზებული მართვის დეპარტამენტი

დაცვის მეორე ხაზი (რისკების ცენტრალიზებული მართვის დეპარტამენტი) პასუხისმგებელია ეფექტური არაფინანსური რისკების მართვის ჩარჩოს შემუშავებასა და დანერგვაზე, რომელიც შესაბამისობაშია საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის სტანდარტებთან და მიდგომებთან. რისკების ცენტრალიზებული მართვის დეპარტამენტი უზრუნველყოფს რისკების, მექანიზმების და რისკის მართვის პროცესების დამოუკიდებელ და პროაქტიულ შეფასებას და ბიზნეს უწყვეტობის მხარდაჭერას. დეპარტამენტი ანგარიშვალდებულია ბანკის პრეზიდენტთან.

დაცვის მესამე ხაზი (კონტროლის მესამე დონე): შიდააუდიტორული სამსახური

შიდააუდიტორული სამსახური წარმოადგენს დაცვის მესამე ხაზს, რომელიც უზრუნველყოფს რისკების მართვისა და შიდა კონტროლების სისტემების ეფექტურობას და ადეკვატურობას. შიდა აუდიტი რეგულარულად ამოწმებს, როგორც შიდა კონტროლების ადეკვატურობას, ასევე ბანკის პროცესების შესაბამისობას პროცედურებთან და შეფასების შედეგებსა და რეკომენდაციებს წარუდგენს საბჭოს თავმჯდომარეს.

რისკის მართვის დეპარტამენტის სტრუქტურა

რისკის ტიპი	მართვის დონე	სახელმძღვანელო მიზნობრივი პოლიტიკის ავტორი	შედეგადგენლობა
		მონეტარული პოლიტიკის კომიტეტი	
ფინანსური რისკები	დეპარტამენტის დონეზე	საერთაშორისო რეზერვების მართვის კომიტეტი	საბჭო
არაფინანსური რისკები	დეპარტამენტის დონეზე	ცენტრალიზებული რისკის მართვის დეპარტამენტი	შიდა აუდიტი, აუდიტის კომიტეტი

ფინანსური რისკები

ბანკი ფინანსურ ინსტრუმენტებს იყენებს მონეტარული პოლიტიკის მიზნების მიღწევისა და ასევე, საერთაშორისო რეზერვების მართვის მიზნით. ამ ორ პორტფელს განსხვავებული რისკის პოლიტიკა და მახასიათებლები აქვს და ორივე მათგანი იმართება ფინანსური ბაზრების დეპარტამენტის მიერ. ქვემოთ მოცემულ ფინანსური რისკების დახასიათებაში წარმოდგენილია ძირითადი რისკები, რომლის წინაშეც დგას ამ ორ პორტფელში შემავალი ფინანსური ინსტრუმენტები და ამ რისკების მართვის პოლიტიკა.

საკრედიტო რისკი

საკრედიტო რისკი არის რისკი იმისა, რომ ფინანსური ინსტრუმენტის ერთი მხარის მიერ ვალდებულების შეუსრულებლობა გამოიწვევს მეორე მხარის ფინანსურ ზარალს.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

ქვემოთ მოყვანილი ცხრილი წარმოადგენს ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგების კომპონენტების მაქსიმალურ საკრედიტო რისკს ბანკის იმ ფინანსური ინსტრუმენტებისთვის, რომლისთვისაც არ ვრცელდება გაუფასურების მოთხოვნები:

	შენიშვნა	მაქსიმალური რისკი	მაქსიმალური რისკი
		31 დეკემბერი, 2020	31 დეკემბერი, 2019
აქტივები უცხოურ ვალუტაში			
საერთაშორისო რეზერვები			
წარმოებულ ფინანსურ ინსტრუმენტებთან დაკავშირებული			
აქტივები	10	13,989	5,362
ინვესტიციები რეალური ღირებულებით მოგებაში ან			
ზარალში ასახვით	11	177,163	152,395
აქტივები ეროვნულ ვალუტაში			
მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტები			
წარმოებულ ფინანსური ინსტრუმენტებთან			
დაკავშირებული აქტივები		1,318	-
სულ მაქსიმალური საკრედიტო რისკი		192,470	157,757

საკრედიტო რისკი იმ ინსტრუმენტებისათვის, რომლებზედაც ვრცელდება გაუფასურების მოთხოვნები, წარმოდგენილია ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებაში შესაბამისი აქტივების საბალანსო ღირებულებებით.

საერთაშორისო რეზერვების პორტფელი

კანონის მიხედვით, ბანკი უფლებამოსილია იქონიოს და მართოს საერთაშორისო რეზერვების პორტფელი. ბანკი პორტფელს იყენებს მონეტარული და გაცვლითი კურსის პოლიტიკის წარმოებისა და შიდა და უცხოური გადახდების ნორმალური ფუნქციონირებისთვის. რეზერვები ასევე გამოიყენება ქვეყნის გარე რისკებისგან დასაცავად, რაც გულისხმობს საკმარისი ლიკვიდობის შენარჩუნებას ფინანსური კრიზისის დროს შოკის დასაძლევად. შესაბამისად, საერთაშორისო რეზერვების ფლობის სხვადასხვა მიზნებია უსაფრთხოების, ლიკვიდობისა და მომგებიანობის უზრუნველყოფა. ამასთან, საერთაშორისო სარეზერვო პორტფელში შემავალი აქტივები ინვესტირდება კონსერვატიულ საფუძვლებზე, ლიკვიდობასა და კაპიტალის შენარჩუნებაზე აქცენტირებით. მაგალითად, ბანკის საინვესტიციო სახელმძღვანელოში პრიორიტეტი ენიჭება კაპიტალის შენარჩუნებას და რეზერვების მაღალ ლიკვიდობას. როდესაც ეს წინაპირობები სრულდება, უნდა მოხდეს მოგების მაქსიმიზაცია.

პორტფელის მართვა ხდება საინვესტიციო სახელმძღვანელოს მიხედვით, რომელიც დამტკიცებულია ბანკის საბჭოს მიერ. ბანკის რეზერვების მართვის კომიტეტი (შემდგომში „კომიტეტი“) პასუხისმგებელია აქტივების სტრატეგიული გადანაწილების მიხედვით რისკის შემცირებისთვის საჭირო ზომების დანერგვასა და მონიტორინგზე. ასევე კომიტეტმა უნდა მიიღოს რწმუნება იმისა, რომ ბანკის საქმიანობა ხდება რისკის დადგენილი პარამეტრების ფარგლებში. კომიტეტის ჩვეულებრივი საქმიანობა მოიცავს ყოველთვიური ანგარიშების მიმოხილვას, კონტრაგენტების სიის დამოწმებას, სტრატეგიული ცვლილებების დამოწმებას საბჭოში წარდგენამდე და პერიოდულად, აქტივების გადანაწილებასთან დაკავშირებული მნიშვნელოვანი ტაქტიკური გადაწყვეტილებების მიღებას. ბანკის რისკის მართვისა და კონტროლის განყოფილება (შემდგომში „განყოფილება“) პასუხისმგებელია საერთო რისკების ყოველდღიურ მართვასა და დადგენილ პარამეტრებთან შესაბამისობაზე, რაც უზრუნველყოფს რისკების იდენტიფიცირების, შეფასების, მართვისა და ანგარიშგებისათვის საჭირო საერთო პრინციპებისა და მეთოდების შემუშავებას.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

შიდა რეზერვების პორტფელი დაყოფილია 3 ძირითად ტრანშად მათი მიზნობრიობიდან გამომდინარე:

- **საოპერაციო ტრანში** - რათა მოხდეს მოკლე ვადაში საჭირო ნაღდი ფულის უზრუნველყოფა გადახდების, მოკლევადიანი სავალო ფასიანი ქაღალდების და შესაძლო უცხოური ვალუტის ინტერვენციებისთვის;
- **ლიკვიდურობის ტრანში** - რათა მოხდეს ჩარევა საჭიროების შემთხვევაში ლიკვიდობის მნიშვნელოვნად გასაზრდელად - გარე შოკის ან საოპერაციო ტრანშის ამოწურვისას.
- **საინვესტიციო ტრანში** - რათა მოხდეს მოგების მაქსიმიზაცია ხანგრძლივი საინვესტიციო პერიოდისთვის, საბაზრო რისკის დონის შეზღუდვით.

მონეტარული პოლიტიკის პორტფელი

მონეტარული პოლიტიკის განხორციელების ძირითადი საშუალებებია ისეთი ფინანსური ინსტრუმენტები, როგორიცაა სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდები, სესხები გაცემული კომერციულ ბანკებზე, სადეპოზიტო სერტიფიკატები და მინიმალური სარეზერვო მოთხოვნები კომერციული ბანკებისთვის. მონეტარული პოლიტიკის კომიტეტი პასუხისმგებელია დანერგოს და მონიტორინგი გაუწიოს რისკის შემცირების საშუალებებს, მაგალითად როგორიცაა უზრუნველყოფის მოთხოვნები რეფინანსირების სესხებისთვის.

ა) საერთაშორისო რეზერვების პორტფელში არსებული ფინანსური ინსტრუმენტები

საერთაშორისო რეზერვების ოპერაციებში გამოყენებული ფინანსური ინსტრუმენტების საკრედიტო რისკის გაკონტროლებისთვის, „სტრატეგიული აქტივების გადანაწილება“ ზღუდავს საკრედიტო რისკს ქვეყნების, კონტრაგენტების და ემიტენტების მიხედვით, საკონცენტრაციო ლიმიტებისა და მინიმალური გრძელვადიანი საკრედიტო რეიტინგების დანესებით (Standard & Poor's, Moody's და Fitch-სააგენტოების მიხედვით). მაგალითად, საინვესტიციო სახელმძღვანელო ნათლად განსაზღვრავს საკრედიტო რეიტინგის მინიმალურ დონედ A- რეიტინგს სავალო ინსტრუმენტებში (ობლიგაციები, თამასუქები), ისევე როგორც ბანკთაშორის დეპოზიტებსა და სხვა ფინანსურ ინსტრუმენტებში ინვესტირებისას. ამასთან, ნოსტრო ანგარიშების კონტრაგენტებისთვის მინიმალური საკრედიტო რეიტინგი წარმოადგენს BBB.

გარდა ამისა, საინვესტიციო სახელმძღვანელო ასევე ზღუდავს ინსტრუმენტების ინვესტირებას არასაბაზისო ფინანსურ ინსტრუმენტებში. პორტფელი დივერსიფიცირებულია სხვა და სხვა ფულადი ბაზრის ინსტრუმენტებში ფიქსირებულ და ცვალებად-განაკვეთიან ფასიანი ქაღალდებში (სახელმწიფო სავალო ფასიანი ქაღალდები, „სააგენტოს“, მათ შორის რეგიონალური მთავრობებისა და სუპრანაციონალური ფასიანი ქაღალდები) და სხვა ძლიერ ლიკვიდურ, და უსაფრთხო ინსტრუმენტებში

კონტრაგენტების შერჩევისას ბანკი ითვალისწინებს მათ საკრედიტო რეიტინგს, ქვეყანას, აქტივებისა და კაპიტალის მოცულობას, საერთაშორისო ბაზრებზე და კორპორატიულ კლიენტებთან მუშაობის გამოცდილებას და ასევე მათთვის შეთავაზებული მომსახურებისა და ინსტრუმენტების დიაპაზონს. ზემოთ ხსენებული სარეიტინგო სააგენტოების მიერ ბანკის კონტრაგენტის გრძელვადიანი საკრედიტო რეიტინგის კლების შემთხვევაში, კონტრაგენტი ამოღებული იქნება დაშვებული კონტრაგენტების სიიდან.

როდესაც სხვა და სხვა საკრედიტო სარეიტინგო სააგენტოები (Standard & Poor's, Moody's და Fitch) აქტივებისთვის განსაზღვრავენ განსხვავებულ საკრედიტო რეიტინგებს, საკრედიტო რისკის შესაფასებლად გამოიყენება მეორე საუკეთესო საკრედიტო რეიტინგი.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

საკრედიტო ხარისხის ანალიზი

ქვემოთ მოცემული ცხრილი მოიცავს, ფინანსური ინსტრუმენტის კლასის მიხედვით, საერთაშორისო რეგულაციების პორტფელში არსებული იმ ფინანსური აქტივების მთლიან (ბრუტო) საბალანსო ღირებულებას, რომლებზეც გრძელდება გაუფასურების მოთხოვნები:

	31 დეკემბერი 2020			31 დეკემბერი 2019		
	მოსალოდნელი			მოსალოდნელი		
	12-თვიანი საკრედიტო ბარათი	მოსალოდნელი	მოსალოდნელი	12-თვიანი საკრედიტო ბარათი	მოსალოდნელი	მოსალოდნელი
	მოსალოდნელი არსებობის მანძილზე	მოსალოდნელი	მოსალოდნელი	მოსალოდნელი არსებობის მანძილზე	მოსალოდნელი	მოსალოდნელი
	საკრედიტო	საკრედიტო	საკრედიტო	საკრედიტო	საკრედიტო	საკრედიტო
	ბარათი	ბარათი	ბარათი	ბარათი	ბარათი	ბარათი
	გაუფასურებული	გაუფასურებული	გაუფასურებული	გაუფასურებული	გაუფასურებული	გაუფასურებული
	სულ	სულ	სულ	სულ	სულ	სულ
ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები (ნაღდი ფულის გამოკლებით)						
AAA	1,034,722	-	1,034,722	535,971	-	535,971
AA	400,030	-	400,030	252,128	-	252,128
A	563,229	-	563,229	42,639	-	42,639
BBB	359	-	359	284	-	284
მთლიანი საბალანსო ღირებულება	1,998,340	-	1,998,340	831,022	-	831,022
<i>გარდასაღებო რეზერვი</i>	-	-	-	-	-	-
წმინდა საბალანსო ღირებულება	1,998,340	-	1,998,340	831,022	-	831,022
SDR-ის ანგარიში საერთაშორისო სავალუტო ფონდში						
AAA	697,227	-	697,227	572,233	-	572,233
მთლიანი საბალანსო ღირებულება	697,227	-	697,227	572,233	-	572,233
<i>გარდასაღებო რეზერვი</i>	-	-	-	-	-	-
წმინდა საბალანსო ღირებულება	697,227	-	697,227	572,233	-	572,233
ინვესტიციები რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით						
AAA	7,363,058	-	7,363,058	6,573,776	-	6,573,776
AA	913,925	-	913,925	957,223	-	957,223
A	46,032	-	46,032	79,389	-	79,389
წმინდა საბალანსო ღირებულება - რეალური ღირებულება	8,323,015	-	8,323,015	7,610,388	-	7,610,388
<i>გარდასაღებო რეზერვი (აღიარებული სხვა სრულ შემოსავალში)</i>	(337)	-	(337)	(301)	-	(301)

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

ბ) მონეტარული პოლიტიკის პორტფელში არსებული ფინანსური ინსტრუმენტები

საკრედიტო რისკი დაკავშირებულია ღია ბაზრის ოპერაციებთან და ინსტრუმენტებთან, რომელთა მეშვეობითაც ფინანსურ სისტემაში ხდება ლიკვიდობის მიწოდება. ბანკის ფასიანი ქაღალდების პორტფელი შედგება ექსკლუზიურად საქართველოს მთავრობის მიერ გამოცემული ფასიანი ქაღალდებისაგან, რომლებიც მიჩნეულია დაბალი საკრედიტო რისკის მქონე აქტივებად. საბანკო ინსტიტუტებზე გაცემულ სესხებთან დაკავშირებული რისკის შესამცირებლად, ბანკი ითხოვს უზრუნველყოფას, რომელსაც მისთვის მისაღები საკრედიტო ხარისხი ექნება. უზრუნველყოფის შეფასება ხდება მათი მიღებისას არსებული საბაზრო ფასით და შეფასებაზე შეიძლება გავრცელდეს დისკონტი ან „შეარკატი“ ინსტრუმენტის სპეციფიკური მახასიათებლებიდან გამომდინარე.

ბანკი მისი ფინანსური აქტივების (გარდა საერთაშორისო რეზერვებისა) კლასიფიცირებას შემდეგი სახით ახდენს:

რეიტინგი AAA - ძალიან კარგი ფინანსური მაჩვენებლების მქონე მსესხებლები, რომელთა სესხის ხელშეკრულების პირობებში არ შესულა ცვლილებები და რომელთა ძირითადი თანხა და პროცენტი არ არის ვადაგადაცილებული.

რეიტინგი AA - სტაბილური ფინანსური მაჩვენებლების მქონე მსესხებლები, რომელთა სესხის ხელშეკრულების პირობებში არ შესულა ცვლილებები და რომელთა ძირითადი თანხა და პროცენტი არ არის ვადაგადაცილებული.

რეიტინგი A - დამაკმაყოფილებელი ფინანსური მაჩვენებლების მქონე მსესხებლები, რომელთა სესხის ხელშეკრულების პირობებში შესულია ცვლილებები და რომელთა ძირითადი თანხა და პროცენტი არ არის ვადაგადაცილებული.

რეიტინგი B - სესხები გაცემული დამაკმაყოფილებელი ფინანსური მაჩვენებლების მქონე მსესხებლებზე, რომელთა სესხის ხელშეკრულების პირობებში შესულია ცვლილებები და რომელთა ძირითადი თანხა და პროცენტი ვადაგადაცილებულია.

ბანკის პოლიტიკის შესაბამისად, ბანკი ახდენს რისკის ზუსტ და თანმიმდევრულ კლასიფიცირებას მის საკრედიტო პორტფელში. დაკავშირებული რისკების შეფასება და განახლება რეგულარულად ხდება.

ქვემოთ მოცემული ცხრილი მოიცავს, ფინანსური ინსტრუმენტის კლასის მიხედვით, მონეტარული პოლიტიკის და სხვა ფინანსური აქტივების მთლიან (ბრუტო) საბალანსო ღირებულებას, რომლებზეც ვრცელდება გაუფასურების მოთხოვნები, ბანკის შიდა სარეიტინგო სისტემის საფუძველზე:

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

	2020		2019	
	12-თვიანი მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალი	მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალი არსებობის მანძილზე - გაუფასურებული სულ	12-თვიანი მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალი	მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალი არსებობის მანძილზე - გაუფასურებული სულ
აქტივები უპიკურ ცალკეში				
<u>სხვა ფინანსური აქტივები</u>				
AAA რეიტინგი	977	977		
B რეიტინგი	9	9	7	7
მილიანი საბალანსო ღირებულება	986	986	7	7
<i>ზარალის რეგრესი</i>	-	-	-	-
წმინდა საბალანსო ღირებულება	986	986	7	7
აქტივები ეროვნულ ცალკეში				
მიწებარეული პოლიტიკის ინსტრუმენტები				
მოთხოვნები ფინანსური ინსტრუმენტების მიმართ	3,214,170	3,214,170	3,142,134	3,142,134
AAA რეიტინგი	3,214,170	3,214,170	3,142,134	3,142,134
მილიანი საბალანსო ღირებულება	-	-	-	-
<i>ზარალის რეგრესი</i>	-	-	-	-
წმინდა საბალანსო ღირებულება	3,214,170	3,214,170	3,142,134	3,142,134
ინვესტიციები შეფასებული რეალური ღირებულებით სხვა სრულ				
<u>შემოსავალში ასახვით</u>				
AAA რეიტინგი	1,168,338	1,168,338	809,443	809,443
საბალანსო ღირებულება - რეალური ღირებულება	1,168,338	1,168,338	809,443	809,443
სხვა აქტივები ეროვნულ ცალკეში				
<u>ინვესტიციები ამორტიზებული ღირებულებით</u>				
AAA რეიტინგი	201,661	201,661	241,616	241,616
მილიანი საბალანსო ღირებულება	201,661	201,661	241,616	241,616
<i>ზარალის რეგრესი</i>	-	-	-	-
წმინდა საბალანსო ღირებულება	201,661	201,661	241,616	241,616
სხვა ფინანსური აქტივები				
A რეიტინგი	648	648	109	109
B რეიტინგი	-	156	-	164
მილიანი საბალანსო ღირებულება	648	804	109	273
<i>ზარალის რეგრესი</i>	-	(156)	-	(161)
წმინდა საბალანსო ღირებულება	648	648	109	112

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

ქვემოთ მოცემული ცხრილი მოიცავს გარალის რეგრესის შემავალი და საბოლოო ნაშთების რეკონსილაციას იმ ფინანსური ინსტრუმენტების კლასების მიხედვით, რომლებიც მიმართავენ აღიარდა მოსალოდნელი საკრედიტო გარალი.

	2020		2019	
	12-თვის მოსალოდნელი საკრედიტო გარალი	არსებობის მანძილზე მოსალოდნელი საკრედიტო გარალი - გაუფასურებული	12-თვის მოსალოდნელი საკრედიტო გარალი	არსებობის მანძილზე მოსალოდნელი საკრედიტო გარალი - გაუფასურებული
აქტივები უცხოურ ვალუტაში	301	-	261	-
საერთაშორისო რეზერვები	190	-	199	-
ინვესტიციები აღიქმული რეალური ღირებულებებით სხვა	(51)	-	(80)	-
სრულ შემოსავალში ასახვით	17	-	7	-
ნაშთი 1-ლი იანვრის მდგომარეობით	(120)	-	(86)	-
ახალი ფინანსური აქტივების აღიარება	337	-	301	-
გარალის რეგრესის გადაფასება	-	-	-	-
უცხოური სავალუტო კურსის და სხვა მოძრაობები	-	-	-	-
ფინანსური აქტივები რომელთა აღიარება შეწყდა	-	-	-	-
ნაშთი 31 დეკემბრის მდგომარეობით	337	-	301	-

აქტივები ეროვნულ ვალუტაში
სხვა აქტივები ეროვნულ ვალუტაში
სხვა აქტივები

ნაშთი 1-ლი იანვრის მდგომარეობით	-	161	41	191
ახალი ფინანსური აქტივების აღიარება	-	-	-	-
გარალის რეგრესის გადაფასება	-	-	-	-
ფინანსური აქტივები რომელთა აღიარება შეწყდა	-	(5)	(41)	(30)
ნაშთი 31 დეკემბრის მდგომარეობით	-	156	-	161

სულ ნაშთი 1-ლი იანვრის მდგომარეობით
სულ ნაშთი 31 დეკემბრის მდგომარეობით

სულ ნაშთი 1-ლი იანვრის მდგომარეობით	301	161	302	191
სულ ნაშთი 31 დეკემბრის მდგომარეობით	337	156	301	161

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის

(ათასი ლარი)

ჯარბი რისკის კონცენტრაცია

რისკის კონცენტრაციას მაშინ აქვს ადგილი, როდესაც კონტრაგენტები ჩართულნი არიან მსგავს ბიზნეს საქმიანობაში, საქმიანობას ეწევიან ერთსადაიმევე გეოგრაფიულ რეგიონში, ან აქვთ მსგავსი ეკონომიკური მდგომარეობა და ეკონომიკური, პოლიტიკური და სხვა ცვლილებები თანაბრად უარყოფით გავლენას ახდენს სახელშეკრულებო ვალდებულებების შესრულების უნარზე. კონცენტრაცია მოუთხოვს იმაზე, რომ ბანკი შედარებით მგრძნობიარე იქნება კონკრეტულ სეგმოსა თუ გეოგრაფიულ ნაწილში მიმდინარე ცვლილებების მიმართ.

ჯარბი რისკის კონცენტრაციის მინიმიზაციის მიზნით, ბანკის პოლიტიკა და პროცედურები მოიცავს დივერსიფიკირებული პორტფელის შექმნისა და შენარჩუნების სპეციალურ ინსტრუქციებს. რისკის კონცენტრაცია აქტივების ხარისხისა და კონტრაგენტების მიხედვით წარმოდგენილია შესაბამის შენიშვნებში.

გეოგრაფიული კონცენტრაცია

ბანკის ფინანსური აქტივები და ვალდებულებები, გარდა საერთაშორისო რეზერვების პორტფელისა და საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმართ ვალდებულებებისა, კონცენტრირებულია საქართველოში. ქვემოთ მოცემულ ცხრილში ნაჩვენებია საქართველოს გარეთ კონცენტრირებული ფინანსური აქტივები და ვალდებულებები:

2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით

აქტივები:

საერთაშორისო რეზერვები

ფულადი სახრები და მათი ეკვივალენტები (ნაღდი ფულის გამოკლებით)
SDR-ის ანგარიში საერთაშორისო სავალუტო ფონდში
წარმოებულ ინსტრუმენტებთან დაკავშირებული აქტივები
ინვესტიციები რეალური ღირებულებით მოგება/ზარალში ასახვით
ინვესტიციები რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით.

ვალდებულებები:

ვალდებულებები საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმართ

წმინდა პოზიცია:

შენიშვნები	აშშ	ფეროკუშირი*	აგსტალია	კანადა	საერთაშორისო	სხვა	სულ
7	136,471	1,525,764	355	59	-	335,691	1,998,340
9	-	-	-	-	697,227	-	697,227
10	-	-	-	-	-	13,989	13,989
11	-	-	-	-	177,163	-	177,163
12	5,074,444	1,285,632	701,550	852,010	290,692	118,687	8,323,015
	5,210,915	2,811,396	701,905	852,069	1,165,082	468,367	11,209,735
9	-	-	-	-	1,900,788	-	1,900,788
	5,210,915	2,811,396	701,905	852,069	(735,706)	468,367	9,308,947

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარით)

2019 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით	შენიშვნები	აშშ	ევროკუპშირ*	აგსტრალია	კანადა	საერთაშორისო	სხვა	სულ
აქტივები:								
საერთაშორისო რეზერვები								
ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები (ნაღდი ფულის გამოკლებით)	7	97,089	618,299	105	57,463	-	58,066	831,022
SDR-ის ანგარიში საერთაშორისო სავალუტო ფონდში	9	-	-	-	-	572,233	-	572,233
წარმოებულ ინსტრუმენტებთან დაკავშირებული აქტივები	10	-	-	-	-	-	5,362	5,362
ინვესტიციები რეალური ღირებულებით მოგება/ზარალში ასახვით	11	-	-	-	-	152,395	-	152,395
ინვესტიციები რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით.	12	4,648,290	1,448,222	585,569	581,317	267,600	79,390	7,610,388
		4,745,379	2,066,521	585,674	638,780	992,228	142,818	9,171,400
ვალდებულებები:								
ვალდებულებები საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმართ	9	-	-	-	-	1,284,863	-	1,284,863
		4,745,379	2,066,521	585,674	638,780	(292,635)	142,818	7,886,537
წმინდა პოზიცია:								

*ევროკუპშირი-ნიორეგვიის სააგენტოს ფასიანი ქაღალდების ჩათვლით

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

ლიკვიდობის რისკი

ლიკვიდობის რისკი წარმოადგენს რისკს, რომელიც წარმოიშობება ბანკისთვის, როდესაც მას აქვს სირთულეები იმ ფინანსური ვალდებულებების დაფარვისა, რომლებიც დაკავშირებულია ფულის და ფულის ეკვივალენტების გადინებასთან.

ა) საერთაშორისო რეგულაციების პორტფელში შემავალი ფინანსური ინსტრუმენტები

ლიკვიდობის რისკის მართვის ამოცანაა დარწმუნდეს რომ ბანკი ასრულებს ყველა აღებულ ფინანსურ ვალდებულებას. შესაბამისად, არსებობს ვადიანობის დივერსიფიკაციის პოლიტიკა და დანესებული ლიმიტები, რომელთა მიზანია იმის უზრუნველყოფა, რომ შესყიდული ფასიანი ქაღალდებით მეორად ბაზარზე ვაჭრობა შესაძლებელი იყოს აქტივების ფასების მკვეთრი ცვლილებების გამოწვევის გარეშე. ამ სახელმძღვანელო მითითებების გამო, გრძელვადიან ფასიან ქაღალდებსაც გააჩნიათ მყისიერი ლიკვიდობა.

ბანკის მონეტარული პოლიტიკისა და საერთაშორისო რეგულაციების მართვის კომიტეტები განსაზღვრავენ იმ ვადადამდგარი სახსრების მინიმალური პროპორციის ზღვრებს, რომლებიც გამოიყენება ფულადი სახსრების გადინების დასაფარად. ბანკის ლიკვიდობის მართვის პოლიტიკა მოითხოვს:

- ძირითად ვალუტებში ფულადი ნაკადების პროგნოზირებას, ლიკვიდური აქტივების ღირსის გათვალისწინებით;
- დაფინანსების დივერსიფიცირებული წყაროს არსებობას;
- სესხების კონცენტრაციისა და პარამეტრების მართვას;
- პორტფელის მაღალ ლიკვიდურ აქტივებში განთავსებას, რომლებიც ადვილად იქნებიან ლიკვიდირებულნი, როგორც დაცვის მექანიზმი ნებისმიერი ფულადი ნაკადის შეწყვეტისას;
- ლიკვიდობისა და გაუთვალისწინებელი დაფინანსების გეგმის არსებობას.

ფინანსური ბაზრების დეპარტამენტი ბიზნეს ერთეულებიდან იღებს ინფორმაციას ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების ლიკვიდობის ჭრილში და სხვა დეტალებს პროგნოზირებული ფულადი ნაკადების შესახებ დაგეგმილი მომავალი ოპერაციებიდან. ბანკის ლიკვიდობის რისკი დაკავშირებულია ფულად ნაკადებთან უცხოურ ვალუტაში.

ქვემოთ მოცემული ცხრილში ნაჩვენებია ბანკის უცხოურ ვალუტაში არსებული ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების ვადიანობის ანალიზი 2020 და 2019 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, სახელშეკრულებო არადისკონტირებულ ფულად ნაკადებზე დაფუძნებით. ფინანსური აქტივები უცხოურ ვალუტაში წარმოდგენილია „3 თვეზე ნაკლებ“ კატეგორიაში, იმის საფუძველზე, რომ ბანკს შეუძლია მათი რეალიზება არა უმეტეს 3 თვის ვადის განმავლობაში ლიკვიდურობის მოთხოვნათა დასაკმაყოფილებლად:

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით	შენიშვნა	3 თვეზე ნაკლები	3 თვიდან 12 თვემდე	1 წლიდან 5 წლამდე	5 წელზე მეტი	სულ
აქტივები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში						
საერთაშორისო რეზერვები						
ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები (ნაღდი ფულის გამოკლებით)	7	1,998,340	-	-	-	1,998,340
SDR-ის ანგარიში საერთაშორისო სავალუტო ფონდში	9	697,227	-	-	-	697,227
წარმოებული ფინანსური აქტივები	10	13,989	-	-	-	13,989
ინვესტიციები რეალური ღირებულებით მოგება/ზარალში ასახვით	11	177,163	-	-	-	177,163
ინვესტიციები რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით	12	8,323,015	-	-	-	8,323,015
სხვა აქტივები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში						
სხვა ფინანსური აქტივები	17	8	-	978	-	986
სულ აქტივები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში		11,209,742	-	978	-	11,210,720
ვალდებულებები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში						
ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	18	5,583,604	-	-	-	5,583,604
ვალდებულებები ფინანსთა სამინისტროს მიმართ	19	788,928	-	-	-	788,928
ვალდებულებები საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმართ	9	682,474	22,189	556,641	717,720	1,979,024
სხვა ვალდებულებები	17	1,688	4,398	117	-	6,203
სულ ვალდებულებები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში		7,056,694	26,587	556,758	717,720	8,357,759
შინდა პოზიცია		4,153,048	(26,587)	(555,780)	(717,720)	2,852,961

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

2019 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით	შენიშვნა	3 თვეზე ნაკლები	3 თვიდან 12 თვემდე	1 წლიდან 5 წლამდე	5 წელზე მეტი	სულ
აქტივები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში						
საერთაშორისო რეზერვები						
ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები (ნაღდი ფულის გამოკლებით)	7	831,022	-	-	-	831,022
SDR-ის ანგარიში საერთაშორისო სავალუტო ფონდში	9	572,233	-	-	-	572,233
წარმოებული ფინანსური აქტივები	10	5,362	-	-	-	5,362
ინვესტიციები რეალური ღირებულებით მოგება/ზარალში ასახვით	11	152,395	-	-	-	152,395
ინვესტიციები რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით	12	7,610,388	-	-	-	7,610,388
სხვა აქტივები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში						
სხვა ფინანსური აქტივები	17	130	-	123	-	253
სულ აქტივები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში		9,171,530	-	123	-	9,171,653
ვალდებულებები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში						
ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	18	4,304,466	-	-	-	4,304,466
ვალდებულებები ფინანსთა სამინისტროს მიმართ	19	616,518	-	-	-	616,518
ვალდებულებები საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმართ	9	574,579	9,314	312,980	464,469	1,361,342
სხვა ვალდებულებები	17	1,247	-	-	-	1,247
სულ ვალდებულებები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში		5,496,810	9,314	312,980	464,469	6,283,573
წმინდა პოზიცია		3,674,720	(9,314)	(312,857)	(464,469)	2,888,080

ბ) მონეტარული პოლიტიკის პორტფელში შემავალი ფინანსური ინსტრუმენტები

მონეტარული ორგანოს მახასიათებლების გათვალისწინებით, რაც გულისხმობს ფინანსური სისტემის ლიკვიდობის კონტროლს, ბანკზე არ ვრცელდება ეროვნულ ვალუტაში აქტივებსა და ვალდებულებებს შორის შეუსაბამობის შეზღუდვები. მონეტარული პოლიტიკის ყველა ინსტრუმენტი, გარდა სავალდებულო რეზერვებისა, მოკლევადიანია.

საბაზრო რისკი

საბაზრო რისკი წარმოიშობა ფინანსური ინსტრუმენტების ღირებულების ცვლილების შედეგად, რაც გამოწვეულია ისეთი საბაზრო ფაქტორების ცვალებადობით, როგორიცაა საპროცენტო განაკვეთი და სავალუტო კურსი. საბაზრო რისკები მოიცავს სავალუტო რისკს, საპროცენტო განაკვეთებისა და სხვა ფასების ცვლილების რისკებს. საბაზრო რისკი წარმოიშობა საპროცენტო განაკვეთების, სავალუტო და კაპიტალის ფინანსური ინსტრუმენტების ღია პოზიციიდან, რომლებიც არ არის დაცული ზოგადი და სპეციფიკური საბაზრო რყევებისა და საბაზრო ფასების ცვლილებებისგან.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

ა) საერთაშორისო რეგულაციების პორტფელში არსებული ფინანსური ინსტრუმენტები

საბაზრო რისკი გულისხმობს ინვესტიციების ფასების ცვლილების შედეგად შესაძლო დანაკარგებს.

სტრატეგიული აქტივების გადანაწილების პროცესი ბანკის მიერ რისკის ტოლერანტობის/ამტანობის საფუძველზე ზღუდავს საბაზრო რისკს. მოგების მაქსიმიზაციის მიზნით, მას შემდეგ რაც მოხდება სცენარების შეფასება სხვადასხვა საპროცენტო განაკვეთების მიხედვით, საბაზრო რისკის ლიმიტის ფარგლებში ისაზღვრება შემოსავლიანობის სავარაუდო მაჩვენებელი ცალკეული პორტფელებისთვის. ვალუტის რისკები განისაზღვრება უცხოურ ვალუტაში არსებული ვალდებულების ანალიზის საფუძველზე. საერთო სავალუტო რისკის შესამცირებლად ასევე განიხილება დივერსიფიკაციის ეფექტი (იხილეთ შენიშვნა - სავალუტო რისკი)

სამუშაო კაპიტალისა და 2015 წლის 15 დეკემბრიდან, ევროში დენომინირებული საინვესტიციო პორტფელის გარდა, ყველა პორტფელი აქტიურად იმართება შემოსავლიანობის სავარაუდო მაჩვენებელთან მიმართებაში. აქტიური საბაზრო რისკი შემოსავლიანობის სავარაუდო მაჩვენებელთან მიმართებაში განისაზღვრება რისკის ბიუჯეტირების პროცესში და თითოეული პორტფელისთვის განისაზღვრება აქტიური საბაზრო რისკის ლიმიტები წინასწარ შეფასებული სავარაუდო თვალის მიდევნების შეცდომისა („ტრეკინგ ერორი“) და გადახრის ხანგრძლივობის შემზღუდვით. აქტიური პორტფელების ბაზრის შოკებთან დამოკიდებულების შესაფასებლად ხორციელდება რეგულარული „სტრეს-ტესტი“.

ქვემოთ მოცემულია სტრატეგიული შედარებითი საფუძვლების ხანგრძლივობა და აქტიური ბაზრების რისკის ლიმიტები საერთაშორისო რეგულაციების პორტფელისთვის:

	2020		2019	
	შედარებითი საფუძვლების ხანგრძლივობა (ხანგრძლივობის გადახრის ლიმიტები)	წინასწარ ნაგარაუდები „თვალის მიდევნების შეცდომა“	შედარებითი საფუძვლების ხანგრძლივობა (ხანგრძლივობის გადახრის ლიმიტები)	წინასწარ ნაგარაუდები „თვალის მიდევნების შეცდომა“
ტრანშები				
ლიკვიდობის პორტფელი - აშშ დოლარი*	1 წელი (+/-3 თვე)	10 საბაზო პუნქტი	1 წელი (+/-3 თვე)	10 საბაზო პუნქტი
საინვესტიციო პორტფელი - აშშ დოლარი*	1,5 წელი (+/-3 თვე)	15 საბაზო პუნქტი	1,5 წელი (+/-3 თვე)	15 საბაზო პუნქტი
საინვესტიციო პორტფელი - ევრო**	1 წელი (+/-3 თვე)	15 საბაზო პუნქტი*	1 წელი (+/-3 თვე)	15 საბაზო პუნქტი*
საინვესტიციო პორტფელი - ავსტრალიური დოლარი***	1 წელი (+/-3 თვე)	15 საბაზო პუნქტი	1,5 წელი (+/-3 თვე)	15 საბაზო პუნქტი
საინვესტიციო პორტფელი - კანადური დოლარი	1,5 წელი (+/-3 თვე)	15 საბაზო პუნქტი	1,5 წელი (+/-3 თვე)	15 საბაზო პუნქტი

* სტრატეგიული აქტივების გადანაწილების გადანყვეტილების გამო შედარებითი საფუძვლების ხანგრძლივობა ლიკვიდობის პორტფელისთვის აშშ დოლარში და საინვესტიციო პორტფელისთვის აშშ დოლარში გაიზარდა 2019 წლის თებერვლიდან.

** 2015 წლის 15 დეკემბრიდან შეწყდა ევროში დენომინირებული საინვესტიციო პორტფელის მართვა შემოსავლიანობის სავარაუდო მაჩვენებელთან მიმართებაში.

*** 2020 წელს სტრატეგიული აქტივების გადანაწილების გადანყვეტილების გამო, შედარებითი საფუძვლების ხანგრძლივობა საინვესტიციო პორტფელისთვის ავსტრალიური დოლარში შემცირდა. საბაზრო რისკის მონიტორინგი ხდება ვალუტების ვადიანობის და შემადგენლობის ყოველდღიური

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

შეფასებით და თვალის მიდევნების შეცდომის გაკონტროლებით. საერთაშორისო რეზერვების მართვის ყოველდღიური ანგარიში, რომელიც ფინანსური ბაზრების დეპარტამენტის მიერ არის მომზადებული, მოიცავს შედეგებისა და რისკის, როგორც ცალკეულ, ასევე „ბენჩმარკთან“ მიმართებაში შეფასებას და წარმოადგენს განხორციელებული საინვესტიციო სტრატეგიის შეფასებას.

ბანკის დამოკიდებულება რეალური ღირებულების საპროცენტო განაკვეთის რისკზე ძირითადად წარმოიშობა მისი ინვესტიციებით საერთაშორისო რეზერვების პორტფელში, რომლებიც ხასიათდებიან მერყეობით ბაზრის საპროცენტო განაკვეთების ცვლილებების გამო. უცხოური ვალუტის რეზერვების საპროცენტო განაკვეთის რისკი წარმოადგენს ფინანსური ინსტრუმენტების რეალური ღირებულების ცვალებადობის რისკს, რაც გამოწვეულია საბაზრო საპროცენტო განაკვეთების ცვლილებით.

უცხოური ვალუტის რეზერვების პორტფელი, რომელსაც მართავს ეროვნული ბანკი, იყოფა ტრანშებად და ბანკი აფასებს საპროცენტო განაკვეთის რისკს მის ტრანშებზე, ყველა ვალუტისთვის, საპროცენტო განაკვეთებში 1-პროცენტიან ცვლილებებზე დაყრდნობით, რაც მიუთითებს ფინანსური ინსტრუმენტების რეალური საბაზრო ღირებულების ცვლილებას საშემოსავლო განაკვეთის 1 პროცენტიანი ცვლილების შედეგად. ბანკის მიერ ფლობილი ტრანშების რეალური საბაზრო ღირებულება ექვემდებარება რყევებს, თუმცა ეს რყევები არ უშლის ბანკს ხელს მისი ვალდებულებების შესრულებაში.

ბანკის საერთაშორისო რეზერვების საპროცენტო განაკვეთის მგრძნობელობა ტრანშების მიხედვით

ქვემოთ მოცემული ცხრილი ასახავს საპროცენტო განაკვეთში 1-პროცენტიანი ცვლილების გავლენას აქტივებზე (მაჩვენებლები წარმოდგენილია ათას აშშ დოლარში).

ვალუტა	2020		2019	
	საპროცენტო განაკვეთის ზრდა	აქტივების მგრძნობელობა	საპროცენტო განაკვეთის ზრდა	აქტივების მგრძნობელობა
საინვესტიციო ტრანში აშშ დოლარში*	1%	(30,005)	1%	(28,294)
საინვესტიციო ტრანში ევროში	1%	-	1%	-
საინვესტიციო ტრანში ავსტრალიურ დოლარში	1%	(3,302)	1%	(3,694)
საინვესტიციო ტრანში კანადურ დოლარში	1%	(1,496)	1%	(1,385)
ლიკვიდობის ტრანში აშშ დოლარში	1%	(4,469)	1%	(5,102)
საოპერაციო ტრანში აშშ დოლარში	1%	(35)	1%	(81)

ვალუტა	2020		2019	
	საპროცენტო განაკვეთის შემცირება	აქტივების მგრძნობელობა	საპროცენტო განაკვეთის შემცირება	აქტივების მგრძნობელობა
საინვესტიციო ტრანში აშშ დოლარში*	1%	30,945	1%	29,136
საინვესტიციო ტრანში ევროში	1%	-	1%	-
საინვესტიციო ტრანში ავსტრალიურ დოლარში	1%	3,398	1%	3,823
საინვესტიციო ტრანში კანადურ დოლარში	1%	1,540	1%	1,429
ლიკვიდობის ტრანში აშშ დოლარში	1%	4,578	1%	5,223
საოპერაციო ტრანში აშშ დოლარში	1%	36	1%	82

* აშშ დოლარში დენომინირებული საინვესტიციო ტრანში არ მოიცავს საერთაშორისო ანგარიშსწორების ბანკის მიერ მართული აქტივების (BISIP_K) საპროცენტო განაკვეთის მგრძნობელობას.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

ბ) მონეტარული პოლიტიკის პორტფელში შემავალი ფინანსური ინსტრუმენტები

ღია ბაზრის ოპერაციებისთვის, რისკი ძირითადად დაკავშირებულია საქართველოს სახელმწიფო ობლიგაციების საბაზრო ღირებულების და ლიკვიდობის მიწოდების ტრანზაქციებისას მიღებული უზრუნველყოფის ღირებულების ცვლილებასთან. უზრუნველყოფებთან მიმართებაში გაუფასურების რისკი მცირდება მარუებისა და „haircut“-ების გამოყენებით, რომლებიც ამცირებენ მათ ღირებულებას და საშუალებას იძლევიან, რომ გასესხებული თანხის ეფექტური ნაწილი უზრუნველყოფის ღირებულებაზე ნაკლები იყოს.

ბანკის ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების საპროცენტო განაკვეთის მგრძნობელობა

საპროცენტო განაკვეთის რისკი წარმოიშობა იმ ალბათობით, რომ საპროცენტო განაკვეთის ცვლილება გავლენას მოახდენს მომავალ ფულად ნაკადებზე ან ფინანსური ინსტრუმენტების რეალურ ღირებულებაზე. ქვემოთ მოცემული ცხრილი ასახავს საპროცენტო განაკვეთში 1-პროცენტიანი ცვლილების გავლენას ბანკის მოგება ან ზარალზე, წარმოებული ინსტრუმენტების ეფექტის გათვალისწინებით, სხვა ცვლადების უცვლელობის პირობებში.

ვალუტა	2020		2019	
	საპროცენტო განაკვეთის ზრდა	წმინდა საპროცენტო შემოსავლის მგრძნობელობა	საპროცენტო განაკვეთის ზრდა	წმინდა საპროცენტო შემოსავლის მგრძნობელობა
აშშ დოლარი	1%	33,583	1%	34,562
SDR	1%	(12,012)	1%	(7,107)
ევრო	1%	3,053	1%	(191)
ავსტრალიური დოლარი	1%	7,610	1%	5,981
კანადური დოლარი	1%	3,096	1%	2,579
ლარი	1%	39,978	1%	33,721
სხვა	1%	1,947	1%	16

ვალუტა	2020		2019	
	საპროცენტო განაკვეთის შემცირება	წმინდა საპროცენტო შემოსავლის მგრძნობელობა	საპროცენტო განაკვეთის შემცირება	წმინდა საპროცენტო შემოსავლის მგრძნობელობა
აშშ დოლარი	1%	(33,583)	1%	(34,562)
SDR	1%	12,012	1%	7,107
ევრო	1%	(3,053)	1%	191
ავსტრალიური დოლარი	1%	(7,610)	1%	(5,981)
კანადური დოლარი	1%	(3,096)	1%	(2,579)
ლარი	1%	(39,978)	1%	(33,721)
სხვა	1%	(1,947)	1%	(16)

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარით)

2020 და 2019 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით კაპიტალის მგრძნობელობა გამოითვლება იმ ფიქსირებული განაკვეთის მქონე ინვესტიციების გადაფასებით მიღებული საპროცენტო განაკვეთის 1 პროცენტის ცვლილების გათვალისწინებით, რომლებიც შეფასებულია რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით:

	2020		2019	
	საპროცენტო განაკვეთის ზრდა	კაპიტალის მგრძნობელობა	საპროცენტო განაკვეთის ზრდა	კაპიტალის მგრძნობელობა
ვალუტა				
აშშ დოლარი	1%	72,529	1%	67,812
ევრო	1%	-	1%	-
ავსტრალიური დოლარი	1%	7,606	1%	5,970
კანადური დოლარი	1%	3,095	1%	2,322
ლარი	1%	11,683	1%	8,094

	2020		2019	
	საპროცენტო განაკვეთის შემცირება	კაპიტალის მგრძნობელობა	საპროცენტო განაკვეთის შემცირება	კაპიტალის მგრძნობელობა
ვალუტა				
აშშ დოლარი	1%	(72,529)	1%	(67,812)
ევრო	1%	-	1%	-
ავსტრალიური დოლარი	1%	(7,606)	1%	(5,970)
კანადური დოლარი	1%	(3,095)	1%	(2,322)
ლარი	1%	(11,683)	1%	(8,094)

სავალუტო რისკი

სავალუტო რისკი წარმოადგენს ფინანსური ინსტრუმენტის ღირებულების ცვალებადობის რისკს, რომელიც გამოწვეულია სავალუტო კურსების ცვლილებებით. აქტივების სავალუტო სტრუქტურებიდან გამომდინარე, ბანკის აქტივების ღირებულებისთვის დამახასიათებელია ძირითადი ვალუტების კურსების ცვლილების რისკი. სავალუტო კურსის რისკის შემცირება გარკვეულ დონეზე შესაძლებელია აქტივების ფლობით ვალუტების დივერსიფიცირებულ პორტფელში. წლის განმავლობაში, 2015 წლის 14 დეკემბრიდან, სამიზნე ვალუტების შემადგენლობა არის: აშშ დოლარი - 80%, ევრო - 10% და სხვა ვალუტები 10%-მდე (კანადური დოლარი, ავსტრალიური დოლარი და სხვა ვალუტები 10%-მდე). სტრატეგიული აქტივების გადანაწილების მიხედვით, დასაშვები გადახრა სამიზნე ვალუტის კომპოზიციიდან კანადური და ავსტრალიური დოლარისთვის +/-5%-ია, ხოლო აშშ დოლარისა და ევროსთვის - +/-10%.

მგრძნობელობა უცხოური ვალუტის მიმართ

ქვემოთ მოცემული ცხრილი გვიჩვენებს ბანკის ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების კონცენტრაციას ძირითად ვალუტებში და სავალუტო კურსების ლართან მიმართებაში 1%, 5% და 10% ცვლილებების გავლენის ანალიზს მოგებისა და ზარალის და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგებაზე, სხვა ცვლადების უცვლელად შენარჩუნების პირობებში. ცხრილში მოცემული უარყოფითი თანხები ასახავს სავარაუდო წმინდა კლებას მოგებისა და ზარალის და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგებაში, ხოლო დადებითი თანხები - სავარაუდო წმინდა მატებას.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით	აშშ დოლარი	ევრო	SDR	ავსტრალიური დოლარი	კანადური დოლარი	სხვა	სულ
აქტივები							
დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში	8,633,286	2,218,135	698,205	760,984	309,577	194,680	12,814,867
ვალდებულებები							
დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში	(4,822,737)	(1,542,680)	(1,898,473)	-	-	(13,318)	(8,277,208)
წმინდა პოზიცია	3,810,549	675,455	(1,200,268)	760,984	309,577	181,362	4,537,659

2019 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით	აშშ დოლარი	ევრო	SDR	ავსტრალიური დოლარი	კანადური დოლარი	სხვა	სულ
აქტივები							
დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში	7,172,396	1,451,831	572,356	598,092	257,863	1,641	10,054,179
ვალდებულებები							
დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში	(3,888,656)	(1,029,881)	(1,282,884)	-	-	(3,694)	(6,205,115)
წმინდა პოზიცია	3,283,740	421,950	(710,528)	598,092	257,863	(2,053)	3,849,064

გავლენა სრული შემოსავალსა და კაპიტალზე

31 დეკემბერი, 2020

	აშშ დოლარი	ევრო	SDR	ავსტრალიური დოლარი	კანადური დოლარი	სხვა	სულ
სავალუტო კურსის ზრდა 1%-ით	38,105	6,755	(12,003)	7,610	3,096	1,814	45,377
სავალუტო კურსის ზრდა 5%-ით	190,527	33,773	(60,013)	38,049	15,479	9,068	226,883
სავალუტო კურსის ზრდა 10%-ით	381,055	67,546	(120,027)	76,098	30,958	18,136	453,766
სავალუტო კურსის კლება 1%-ით	(38,105)	(6,755)	12,003	(7,610)	(3,096)	(1,814)	(45,377)
სავალუტო კურსის კლება 5%-ით	(190,527)	(33,773)	60,013	(38,049)	(15,479)	(9,068)	(226,883)
სავალუტო კურსის კლება 10%-ით	(381,055)	(67,546)	120,027	(76,098)	(30,958)	(18,136)	(453,766)

გავლენა სრული შემოსავალსა და კაპიტალზე

31 დეკემბერი, 2019

	აშშ დოლარი	ევრო	SDR	ავსტრალიური დოლარი	კანადური დოლარი	სხვა	სულ
სავალუტო კურსის ზრდა 1%-ით	32,837	4,219	(7,105)	5,981	2,579	(21)	38,490
სავალუტო კურსის ზრდა 5%-ით	164,187	21,097	(35,526)	29,905	12,893	(103)	192,453
სავალუტო კურსის ზრდა 10%-ით	328,374	42,195	(71,053)	59,809	25,786	(205)	384,906
სავალუტო კურსის კლება 1%-ით	(32,837)	(4,219)	7,105	(5,981)	(2,579)	21	(38,490)
სავალუტო კურსის კლება 5%-ით	(164,187)	(21,097)	35,526	(29,905)	(12,893)	103	(192,453)
სავალუტო კურსის კლება 10%-ით	(328,374)	(42,195)	71,053	(59,809)	(25,786)	205	(384,906)

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

სხვა რისკები

ანგარიშსწორების რისკი

ანგარიშსწორების რისკის (ე.ი. რისკი იმისა, რომ კონტრაგენტმა შესაძლოა ვერ დაასრულოს ტრანზაქცია) შემცირების რამდენიმე გზა არსებობს. ბანკი მხოლოდ მას შემდეგ გადარიცხავს თანხებს, რაც დარწმუნდება რომ ტრანზაქციისთვის საკმარისი უზრუნველყოფა არსებობს. ფასიანი ქაღალდების პირდაპირი ტრანზაქციებისას ანგარიშსწორების რისკი იფარება ისეთი სისტემების გამოყენებით, რომლებიც ემყარება გადახდისთანავე მიწოდების პრინციპს, რაც გულისხმობს ფასიანი ქაღალდებისა და ფულადი სახსრების და მათი ეკვივალენტების თანადროულ/ერთდროულ გაცვლას. გარდა ამისა, ანგარიშსწორება ხორციელდება ბანკის მიერ ფლობილი, დროის რეალურ რეჟიმში ანგარიშსწორების სისტემის მეშვეობით, რომელიც განსაზღვრავს თითოეული მონაწილის პოზიციას რეალურ დროში ინდივიდუალური გადახდების საფუძველზე. ამის შედეგად, ავტომატურად ხდება ოვერდრაფტების თავიდან აცილება და იქიდან გამომდინარე, რომ სისტემა ამაღროულად იყენებს ბანკში განთავსებულ აქტივებს ანგარიშსწორების წყაროდ, ის საკრედიტო რისკს ამცირებს.

არაფინანსური რისკი

არაფინანსური რისკები, რომლის მიმართაც ეროვნულ ბანკს მოწყვლადობა გააჩნია, მოიცავს საოპერაციო და რეპუტაციულ რისკებს. საოპერაციო რისკს, თავის მხრივ განაპირობებს არაადეკვატური ან წარუმატებელი შიდა პროცესები, ადამიანური ფაქტორები, სისტემები და გარე მოვლენები. საოპერაციო რისკები თავის მხრივ აერთიანებს შემდეგ კატეგორიებს: სამართლებრივი რისკი, ტექნოლოგიური რისკი, ადამიანური რესურსების რისკი, უსაფრთხოების რისკი (ფიზიკური და ინფორმაციული), პროექტის რისკი, მესამე მხარის, ბიზნესის უწყვეტობის, თაღლითობისა და შესაბამისობის რისკები. არაფინანსური რისკის რეალიზებამ შესაძლოა წარმოშვას ფინანსური ზარალი, შელახოს ბანკის რეპუტაცია ან ხელი შეუშალოს ბანკს მისი მიზნების შესრულებაში. ამისათვის, ბანკში შექმნილია რისკების ცენტრალიზებული მართვის სისტემა, რათა მინიმუმამდე იქნას დაყვანილი არაფინანსური რისკებით გამოწვეული ფინანსური ზეგავლენა და ბანკი უზრუნველყოფილ იქნას ეფექტური შიდა კონტროლის სისტემებით.

რისკების ცენტრალიზებული მართვის ჩარჩო მოიცავს არაფინანსური რისკების მართვის, ინციდენტების მართვისა და ბიზნესის უწყვეტობის მართვის სისტემებს, რომელთაც თავის მხრივ აძლიერებს შიდა კონტროლის პროცედურების სისტემა. არაფინანსური რისკების შეფასება ხდება ხარისხობრივ მეთოდზე (5 დონიანი) დაყრდნობით და აერთიანებს ბანკის ყველა პროცესს, რომელთა არასრულყოფილად ან ხარვეზებით წარმართვამ შესაძლოა ზეგავლენა მოახდინოს ეროვნული ბანკის მიზნების მიღწევაზე. ინციდენტების მართვის სისტემა ემსახურება ინციდენტების გამოვლენასა და მათ ანალიზს, რათა თავიდან იქნას არიდებული მათი ხელახალი განმეორება. საოპერაციო რისკების შეფასების გაფართოებისა და გაუმჯობესების მიზნით ბანკმა შეარჩია და მიიღო რაოდენობრივი შეფასების მეთოდი - სტანდარტიზებული გაზომვის მიდგომა (Standardized Measurement Approach). დანერგვის პროცესის დასრულების მიზნით, ბანკი გააგრძელებს მუშაობას ფინანსური დანაკარგების მაჩვენებლებზე, თანმიმდევრული პროცესებისა და პროცედურების განვითარებაზე. ბიზნესის უწყვეტობის მართვის სისტემა ახდენს ბანკის კრიტიკული პროცესების მდგრადობის მუდმივ გაუმჯობესებას, რისთვისაც ადგენს საჭირო პროცედურებს, ახორციელებს მუდმივ ტესტირებასა და ახალი სცენარების შემუშავებას. პანდემიის გამო, 2020 წელი გამოწვევა აღმოჩნდა ბანკისთვის და მისი ბიზნესის უწყვეტობისთვის. ბანკი თავის საქმიანობას, მათ შორის კრიტიკული სერვისების მიწოდებას, ახორციელებდა დისტანციურ სამუშაო რეჟიმში. ბანკის მომსახურებისა და ფუნქციების უწყვეტობის უზრუნველსაყოფად წარმოდგენილ იქნა დამატებითი ტექნიკური რესურსები, პროცესები და პროცედურები, ასევე პერსონალს ჩაუტარდა შესაბამისი ტრენინგები.

ბანკმა განსაზღვრა არაფინანსური რისკის მისაღები დონე (რისკის მადა), რომელსაც ეროვნული ბანკი მიიჩნევს მისაღებად თავისი მანდატისა და ამოცანების განხორციელების პროცესში. მთლიანობაში,

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2020 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

ეროვნულ ბანკს კონსერვატიული მიდგომა აქვს საოპერაციო და რეპუტაციული რისკების მიმართ და ოპერირებს დაბალი რისკის მადისა და ტოლერანტულობის დონის საზღვრებში. აქედან გამომდინარე, ბანკი უზრუნველყოფს ადეკვატური რაოდენობის რესურსების გამოყოფას და ეფექტური მმართველობის სისტემის ჩამოყალიბებას, რათა არაფინანსური რისკის დონე შენარჩუნებული იქნას დაბალი რისკის ზონაში. რისკის მადის მაჩვენებელი გადაიხედება და მტკიცდება ყოველწლიურად ბანკის საბჭოს მიერ.

29. საანგარიშგებო პერიოდის შემდგომი მოვლენები

2021 წელს, ანგარიშგების გამოსაცემად დამტკიცების თარიღისთვის, საანგარიშგებო პერიოდის შემდგომი მოვლენები არ მომხდარა.

საქართველო, თბილისი 0114, სანაპიროს 2
ტელ.: (995 32) 2 406 488
ცხელი ხაზი: (995 32) 2 406 406
ელ-ფოსტა: info@nbg.gov.ge; www.nbg.gov.ge